

အခြေခံဥပဒေပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း

အခြေခံဥပဒေပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း

Amanda Cats-Baril

© ၂၀၂၂ ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း

အင်္ဂလိပ်သာသာဖြင့် ထုတ်ဝေမှု © ၂၀၂၀ ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း

International IDEA

SE – 103 34 Stockholm

Sweden

Tel: +46 8 698 37 00

Email: info@idea.int

Website: <https://www.idea.int>

ဓာတ်ပုံများမှအပ စာအုပ်၏ အီလက်ထရောနစ်မှုကို Creative Commons Attribution-NonCommercial- ShareAlike 3.0 (CC BY-NC-SA 3.0) လိုင်စင်ဖြင့် ရယူနိုင်သည်။ စီးပွားဖြစ် အသုံးပြုခြင်းမဟုတ်ဘဲ ဤစာအုပ်ကို မူရင်းအကြောင်း သင့်လျော် ပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြ၍ ပါရှိသည့် လိုင်စင်အတိုင်းအကျနှင့်အညီ ဖြန့်ဝေခြင်းဖြစ်ပါက မိတ္တူကူးခြင်း၊ ဖြန့်ဝေခြင်းနှင့် ပေးပို့ခြင်းတို့ အပြင် လိုအပ်သလို ဖြတ်တောက် အသုံးပြုခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းတို့ လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဤလိုင်စင် နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုသိရှိလိုပါက <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/> ကို ကြည့်ပါ။

International IDEA ၏ ထုတ်ဝေမှုများသည် အမျိုးသားရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားများမှ သီးခြား လွတ်ကင်းသည်။ ဤထုတ်ဝေမှုတွင် ဖော်ပြထားသည့် ရှုမြင်ချက်သဘောထားများသည် International IDEA၊ ၎င်း၏ ဘုတ်အဖွဲ့ သို့မဟုတ် ၎င်း၏ ကောင်စီဝင်များ၏ ရှုမြင်ချက်သဘောထားများဟု အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်ခြင်း မရှိစေရ။

အင်္ဂလိပ်စာအုပ်ဒီဇိုင်းအုပ်အပြင်အဆင်နှင့် အဖုံးဒီဇိုင်း – Richard van Rooijen (KSB Design ၏ ဖန်တီးမှုတစ်ခုအပေါ် အခြေခံထားသည်)

မျက်နှာဖုံးဓာတ်ပုံနှင့် သရုပ်ဖော်ပုံ – Ancestors © Sarrita King

မြန်မာစာအုပ်ဒီဇိုင်းအပြင်အဆင် – ရဲထွဋ်ဦး

Sarrita ၏ ဘိုးဘေးများ ပန်းချီကားများတွင် အစက်များကို အထပ်ထပ်အလွှာလွှာ ရေးဆွဲထားသည်။ နှစ်ပေါင်း ထောင်ချီ၍ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသော မြေပေါ်အမှတ်အသားများသည် ယနေ့ခေတ်၌ ကုန်းမြေအား လွှမ်းခြုံထားသည့် သဲတောင်ကုန်းများ၊ ပန်းမန် များ နှင့် လူသားများနှင့် တိရစ္ဆာန်များကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် လမ်းများ အစရှိသော ပုံစံအမျိုးမျိုးတို့နှင့် ဒွေးရောယှက်တင် နေသည်ကို မြင်နိုင်သည်။ ကုန်းမြေအောက်တွင်မူ အချိန်ကာလတစ်လျှောက် မပြောင်းမလဲ တည်တံ့ခဲ့ပြီး ကုန်းမြေ၊ သစ်ပင် ပန်းမန် တိရစ္ဆာန်များနှင့် လူသားတို့အတွက် စီးဆင်းပြီး အသက်ဆက်ပေးခဲ့သည့် ရေစီးကြောင်းများ ရှိသည်။ ဤရေစီးကြောင်း များသည် ယခုအခါ ကုန်းမြေနှင့်တစ်သားတည်း ပေါင်းစည်းသွားသော ကျွန်ုပ်တို့၏ ဘိုးဘေးများအား စီးဆင်းအသက်ဆက်ပေး ခဲ့သည့် တူညီသောရေစီးကြောင်းများပင် ဖြစ်ပါသည်။

ISBN: 978-91-7671-541-3(PDF)

DOI: <<https://doi.org/10.31752/idea.2022.23>>

ဗဟုတိကာ

အမှာစာ	၄
မိတ်ဆက်	၆
ကျေးဇူးတင်လွှာ.....	၈
နိဒါန်း	၉
၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပြဋ္ဌာန်းအခွင့်အရေးများအား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း. .၁၁	
၁.၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အဘယ်ကြောင့် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းသင့်သနည်း.....	၁၂
၁.၂။ အခြေခံဥပဒေပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းသည် အဘယ်ကြောင့် အရေးပါ၍ မည်သည့်အချိန်တွင် အသုံးပြုသင့်သနည်း	၁၄
၂။ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း အသုံးပြုပုံ	၁၇
၂.၁။ အဖွင့်မိတ်ဆက်.....	၁၈
၂.၂။ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း ဖွဲ့စည်းပုံ	၁၈
၂.၃။ ဤနည်းလမ်းအား အသုံးပြုသူများ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အဓိကအချက်များ	၂၁
၂.၄။ ဆန်းစစ်လေ့လာမှုပြီးမြောက်ပါက အသုံးပြုနိုင်ပုံ	၂၄
၃။ အဓိကစကားရပ်များနှင့် သဘောတရားများ.....	၂၆
၄။ အခြေခံဥပဒေပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း.....	၄၄
၁။ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားအဖြစ်သတ်မှတ်ခြင်း.....	၄၉
၂။ တန်းတူညီမျှမှု ခံစားရပိုင်ခွင့် နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တိုက်ဖျက်ပိုင်ခွင့်	၆၃
၃။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်များ	၇၅
၄။ ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်တော်တို့နှင့် - သဘောတူညီချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်	၉၅
၅။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း	၁၁၈
၆။ မြေယာ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ	၁၄၆
၇။ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ.....	၁၇၃
၈။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း	၂၀၉
ကိုးကားချက်များနှင့် ဆက်လက်ဖတ်ရှုလေ့လာရန်များ	၂၄၉
နောက်ဆက်တွဲ	၂၆၀
နောက်ဆက်တွဲ ၁။ ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ - ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စု လူမျိုးများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း၊ ၁၉၈၉	၂၆၁
နောက်ဆက်တွဲ ၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်း	၂၇၃
နောက်ဆက်တွဲ ၃။ မေးခွန်းစာရင်း.....	၂၈၄
ရေးသားပြုစုသူအကြောင်း	၂၈၈
သရုပ်ဖော်ပုံရေးဆွဲသူအကြောင်း	၂၈၉
International IDEA အကြောင်း	၂၉၀

အမှာစာ

ဌာနေတိုင်းရင်းသားများဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (IWGIA) သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ ဖွင့်ဟဖော်ထုတ်သံများကို နားစွင့်ကြားနိုင်၍ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ပြဋ္ဌာန်းကာ ကျင့်သုံးနိုင်သော ကမ္ဘာလောကဆီသို့ ဦးတည်ကာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ၁၉၆၈ ခုနှစ်မှ စတင်၍ IWGIA သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးခြင်းတို့ကို မြှင့်တင်ပေးရန်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် မိတ်ဖက်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများအား မြှင့်တင်ပေးရာတွင် လက်တွဲဆောင်ရွက်သည့် မိတ်ဖက်များအပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများနှင့် ကိုယ်စားပြုအရေးဆို ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြုထားသည့် အခွင့်အရေးများနှင့် စံသတ်မှတ်ချက်များကို ပြည်တွင်းဥပဒေအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ခြင်း၏ နယ်ပယ်နှင့် ဖြစ်နိုင်ခြေရလဒ်များကို နားလည်သဘောပေါက်ရန် အထောက်အကူပေးခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပြဋ္ဌာန်းအခွင့်အရေးများအား ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း သည် ဤလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် အဓိပ္ပါယ် လေးနက်ပြည့်ဝစွာ လမ်းခင်းပေးမည်ဖြစ်သည်။

စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုခြင်းတို့အတွက် မိတ်ဖက်ဆောင်ရွက်မှုများ၊ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအပြင် *The Indigenous World* စာစောင်ကို စုစည်းထုတ်ဝေရန်အတွက် နှစ်စဉ် မှတ်တမ်းတင်ခြင်းနှင့် သုတေသနပြုခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် IWGIA က ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ ထောက်ကူပေးနိုင်မှုကို ကောင်းစွာ သိရှိပြီးဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများဟူသည့် သဘောတရားကို သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် ရှေ့ဆောင်လမ်းပြသူအဖြစ် ပါဝင်ခဲ့သော IWGIA သည် နိုင်ငံတကာတွင် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးထားသည့် အခွင့်အရေးများနှင့် စံသတ်မှတ်ချက်များ၏ အရေးပါပုံကို သိရှိသည့်နည်းတူ အခြားအချက်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ တန်းတူညီမျှဖြစ်စေခြင်းနှင့် မြေယာနှင့် အခြားသော သယံဇာတအရင်းအမြစ်များအား လက်လှမ်းမီရယူနိုင်စေခြင်းတို့ကို စစ်မှန်စွာ အကောင်အထည်ဖော်လိုပါက ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ၎င်းတို့နေထိုင်သည့် နိုင်ငံများအတွင်း၌ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးနိုင်ရန် မရှိမဖြစ် အရေးကြီးကြောင်းပင် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဤဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို မပြုစုမီက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အသုံးပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စုဆောင်းရယူထားသည့် အချက်အလက်များ မရှိခဲ့ပေ။

ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်နှင့် မိမိတို့၏ နေထိုင်မှုဘဝများအပေါ် သက်ရောက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းပြုပိုင်ခွင့်အပါအဝင် မိမိတို့၏ အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝ ရယူကျင့်သုံးနိုင်ရန်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်စွဲတီးခွင့်ကဲ့သို့သော အခြေခံမူများနှင့် အခွင့်အရေးများကို လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုအုတ်မြစ်များအဖြစ် အဓိပ္ပါယ်လေးနက်ပြည့်ဝစွာ ချမှတ်ပေးနိုင်မည့် လမ်းကြောင်းများလိုအပ်သည်ဟု IWGIA က ယုံကြည်ပါသည်။ ဤသည်တို့အပါအဝင် များစွာသော အခြား ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများသည် ရှုပ်ထွေးကာ ပုံမှန်အားဖြင့် ဒီဇိုင်းဆွဲဖြေရှင်းရန်နှင့် ကိုယ်စားပြုစည်းရုံးအရေးဆိုပေးရန် ခက်ခဲတတ်သည်။ ဤဆန်းစစ်လေ့လာနည်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် အခြားအသုံးပြုသူများကို မိမိတို့နေထိုင်သော နိုင်ငံအတွင်းရှိ မိမိတို့၏ အခွင့်အရေးများ၏ အဆင့်အတန်းကို တိုင်းတာမှတ်တမ်းတင်ရန်သာမက ကျင့်သုံးလျက်ရှိသော ယန္တရားများနှင့် အခွင့်အရေးများကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန်အတွက် အထောက်အထားအခြေပြု ကိုယ်စားပြုစည်းရုံးအရေးဆိုခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်ပါ အထောက်အကူပေးမည်ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသာမက ဥပဒေများ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်များနှင့် ဆန်းသစ် တည်ထောင်ထားသော အင်စတီကျူးရှင်းများအပါအဝင်ဖြစ်သည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်မှ မြင့်မားစွာသော လေ့လာမှုနယ်ပယ်နှင့် ကွဲပြားစုံလင်မှုကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပြဋ္ဌာန်းအခွင့်အရေးများအား စိစစ်သုံးသပ်ခြင်း နည်းလမ်း သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရာတွင် ကောင်းမွန်သော ကျင့်သုံးမှုအလေ့အထနှင့် အတွေ့အကြုံတို့ကို နားလည်စေရန်အတွက် အစိုးရများနှင့် ပြည်သူလူထုတို့ကို အကူအညီပေးလိုသည့် နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းရှိ ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုစည်းရုံးရေး ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုကို အထောက်အကူပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် နိုင်ငံရေးကိစ္စရပ်အဖြစ် လိုအပ်သည်ထက်ပို၍ ပုံဖော်ခံရလေ့ရှိသည့် ရှုပ်ထွေးသော အရေးပြဿနာများကို ချဉ်းကပ်ရာ၌ စိစစ်သုံးသပ်ခြင်း နည်းလမ်းတွင် အသုံးပြုသူအနေဖြင့် ရိုးရှင်းစွာ ဖြေဆိုဆောင်ရွက်နိုင်မည့် သိမ်မွေ့သွယ်ဝိုက်သော နည်းနာကို အသုံးပြုထားသောကြောင့် အရေးပါပြီး ထိရလွယ်သော ဤအရေးပြဿနာများကို စနစ်တကျနှင့် အထောက်အထားအခြေပြုကာ ဆွေးနွေးနိုင်စေရန် လမ်းဖွင့်ပေးထားသည်။

ထို့အပြင် ဤဆန်းစစ်လေ့လာရေး နည်းလမ်းစာအုပ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံကြောင့် စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ရှုမြင်ပုံတို့ ကွဲပြားကြသော အသုံးပြုသူအမျိုးမျိုးတို့သည် ဤအရေးပြဿနာများကို လက်လှမ်းမီဆွေးနွေးနိုင်စေသည်။ နိုင်ငံတကာတွင်ကျင့်သုံးသည့် အခွင့်အရေးများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ဤသည်တို့ကို ပြည်တွင်းဥပဒေမူဘောင်များနှင့် အစိုးရဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံတို့တွင် ထည့်သွင်းကျင့်သုံးရန် ရွေးချယ်နိုင်သည့်အချက်များအကြား ရှင်းလင်းတိကျသော ဆက်နွှယ်မှုများကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းသည် အစိုးရများနှင့် နိုင်ငံတကာ ပညာရှင်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဤ ရွေးချယ်နိုင်သည့်အချက်များကို နားလည်ကာ အကြံပြု ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် အထောက်အကူပေးနိုင်သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဆက်လက်ကြုံတွေ့နေရသော ထိခိုက်လွယ်မှုနှင့် စနစ်အသုံးချ ဖယ်ကြည့်ခြားမှုနှင့် မြေ သိမ်းဆည်းမှုတို့သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ လူနေမှုဘဝများနှင့် လူမှုအသိုက်အဝန်းများအပေါ် ထိခိုက်သက်ရောက်မှုတို့ကို ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါများကဲ့သို့ အရေးပေါ်အခြေအနေများက မီးမောင်းထိုးပြခဲ့ကြပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းမှာ မရှိမဖြစ်ဆောင်ရွက်ရမည့် လိုအပ်ချက်တစ်ခုအဖြစ် တိုးတက်ပြောင်းလဲ လာသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့ကို ဆန်း သစ်တီထွင်မှုရှိစွာ၊ ရေရှည်တည်တံ့နိုင်စွာနှင့် ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အရေးကြီးဆုံးအချိန်သို့ ကျရောက်ချိန်တွင် Inter- national IDEA ၏ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းသည် ဤအရေးပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန် တစိုက်မတ်မတ်ဆောင်ရွက်နေသော မိမိတို့ အားလုံးအနေဖြင့် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် လုပ်ငန်းအစီအစဉ် ရေးဆွဲနိုင်စေမည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်ကို ပေးအပ် ခြင်းဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ကျင့်သုံးမှုအလေ့အထများ၊ ဦးစားပေးချက်များနှင့် မျှော်မှန်းချက်များအပေါ် အခြေတည်၍ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကို ဆက်လက်တည်တံ့စေကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နိုင်စေသည့် ကမ္ဘာ လောကကို ဖော်ဆောင်ရန် ဦးတည်ဆောင်ရွက်နေသော IWGIA နှင့် မိတ်ဖက်အသိုက်အဝန်းများကို ဤဆန်းစစ်လေ့လာရေး နည်းလမ်းက အထောက်အကူပေးနိုင်မည်မှာ အသေအချာပင်ဖြစ်သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားများဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့

မိတ်ဆက်

အခြေခံဥပဒေပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း စာအုပ်သည် ဖယ်ကြည့်ခွဲခြားခံ လူမျိုးများနှင့် အားလုံးပါဝင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးအတွက် International IDEA လုပ်ငန်း၏ အဓိကကျသော ထုတ်ဝေမှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါကို ကြုံတွေ့ရသည့်နှစ်၌ ဤစာစောင်ကို ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့ခြင်းမှာ ချိန်သားကိုက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ် (ကိုဗစ်-၁၉) ကပ်ရောဂါသည် ကမ္ဘာအနှံ့ရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် အလွန်ကြီးမားသော အန္တရာယ်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ ထုတ်ပြန်ချက်တစ်ခုတွင် ပါရှိသည့်အတိုင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရိုးရာလူနေမှုဘဝသည် ၎င်းတို့တွင်ရှိသော ကြံ့ကြံ့ခိုင်ခိုင်ခံ့စွမ်းရည်၏ အကြောင်းရင်းတစ်ခုဖြစ်သလို ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးပြန့်ပွားမှု တားဆီးကာကွယ်ရေးအတွက် အန္တရာယ်တစ်ရပ်လည်း ဖြစ်သည်။ (United Nations 2020)။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအစုအဖွဲ့များသည် ကောက်ရိတ်သိမ်းပွဲများ၊ အရွယ်ရောက် အခမ်းအနားများ အစရှိသည့် လူအရေအတွက်များစွာ ပါဝင်တက်ရောက်သော ရိုးရာပွဲတော်များကို ပုံမှန်စီစဉ်ကျင်းပလေ့ရှိကြသည့်အပြင် သက်ကြီးရွယ်အိုများနှင့် အလွန်နီးကပ်စွာ မိသားစုချင်းစုပေါင်းနေထိုင်တတ်ကြသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ပြန့်ပွားမှုများ ကမ္ဘာအနှံ့ မြင့်တက်လာချိန်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကြား ရောဂါကူးစက်ပြန့်ပွားနှုန်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဒေတာအချက်အလက်များမှာ ယခုထိ မရရှိနိုင်သေးသကဲ့သို့၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအုပ်စုများကို အစိုးရက တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခြင်း မရှိသည့်အလျောက် ယင်းဒေတာအချက်အလက်များကို တိုင်းရင်းသားအုပ်စုအလိုက် ပြန်လည်ခွဲထုတ်ခြင်း မပြုနိုင်သေးပေ။ ကူးစက်တတ်သော ရောဂါများ၊ ကာကွယ်တားဆီးရေး အစီအမံများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် သက်ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကိုလည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများဖြင့် ထုတ်ဝေခြင်း မရှိသေးချေ။

ဤအရေးကိစ္စများသည် ကပ်ရောဂါအခြေအနေတွင် ထင်ရှားလာခဲ့သော်လည်း ၎င်းတို့ထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် စနစ်တကျ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံများရှိနေပြီး၊ ပြည်တွင်းဥပဒေမူဘောင်များအတွင်းမှ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ ရပိုင်ခွင့်များကို အကာအကွယ်ပေးသည့် နည်းလမ်းများသည် ယင်းသို့သော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပုံစံများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးနိုင်သည်ဟူသော အချက်တို့ကို ထင်ဟပ်ပြလျက်ရှိသည်။ ဤနည်းဖြင့် ကပ်ရောဂါသည် အခြေခံဥပဒေပါ ရပိုင်ခွင့်များနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ ပကတိ အရှိတရားတို့ကြား ဆုံချက်ကို မီးမောင်းထိုးပြလျက်ရှိသည့်အပြင် ဆန်းစစ်လေ့လာရေးနည်းလမ်းတစ်ခု လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်းကိုလည်း သိသာစေသည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်း၊ ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ နှင့် အခြားစာတမ်းများတွင် ပဋိညာဉ်ပြုထားသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအတွက် နိုင်ငံတကာ အခွင့်အရေးများကို ပိုမိုပြည့်မီစွာ ရရှိစေနိုင်မည့် လမ်းကြောင်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများက ချမှတ်ပေးပါသည်။ ဤ အခြေခံဥပဒေပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း စာအုပ်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ ရပိုင်ခွင့်များကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကမ္ဘာတစ်ဝန်း၌ ကျင့်သုံးနေသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းပေါင်းစုံကို စုစည်းဖော်ပြထားပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးကို ကျယ်ပြန့်စွာ နားလည်နိုင်ရန်နှင့် သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းပြည်မှ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်များဆိုင်ရာ မူဘောင်တစ်ရပ်ကို ဆန်းစစ်လေ့လာရန် ရှင်းလင်းလွယ်ကူသည့် ပုံစံဖြင့် တင်ပြထားပါသည်။ ဤစာအုပ်တွင် အသုံးပြုသည့် နည်းနာကို International IDEA ၏ အမျိုးသမီးများ သာတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆန်းစစ်ချက် အပေါ် အခြေခံရေးဆွဲထားပါသည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် အာဖရိက၊ အမေရိက၊ အာရှ၊ ပစိဖိတ်နှင့် ဥရောပဒေသများမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များမှ ကောင်းမွန်သော ကျင့်သုံးမှုအလေ့အထများအား နှိုင်းယှဉ်ချက်တို့ကို ဖော်ပြ၍ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းသည် အသုံးပြုသူများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သုံးနှုန်းဆောင်ရွက်ချက်ကို ဆန်းစစ်ရန် လမ်းညွှန်ထောက်ကူပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မည်သို့ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ကာ မြှင့်တင်ပေးနိုင်မည်ကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ နားလည်စေနိုင်ကာ အဓိကအားဖြင့် အခြားနိုင်ငံများသည် ဤအရေးပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် မည်သို့ဆောင်ရွက်သည်ကို လေ့လာ၍ နားလည်စေခြင်းဖြစ်သည်။ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းနည်းလမ်းကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုဆောင်ရွက်သူများက အထောက်အထားအခြေပြု ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုစည်းရုံးခြင်းအတွက် အသုံးပြုနိုင်သည့်အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့တွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်နေသည့် နိုင်ငံတော်အစိုးရများနှင့် အခြားပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများလည်း အသုံးပြုနိုင်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် ပါဝင်ပုံဖော်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ လူ့အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နိုင်စွမ်းကို အကောင်အထည် ဖော်နိုင်ရန်အတွက် လက်တွေ့ဆန်သော နည်းနာများ

နှင့် သက်ဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက် အသိပညာတို့ကို ရယူအသုံးပြုနိုင်ရန် လိုအပ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက် အသိပညာကို စုဆောင်းဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် မျှဝေအသိပေးခြင်းတို့သည် International IDEA ၏ အဓိကလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သည့် နည်းလမ်းများဖြစ်ပြီး ဤဆန်းစစ်လေ့လာနည်းသည် နှိုင်းယှဉ် လေ့လာချက် အသိပညာနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုတို့ကို အတူတကွ ပေါင်းစည်းကာ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများ အတွက် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာတွင် ပထမဆုံးအကြိမ်အနေဖြင့် အခွင့်အရေးအခြေပြု ချဉ်းကပ်နည်းလမ်းအဖြစ် အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤအင်စတီကျုသည် နိုင်ငံရေးကိစ္စရပ်များတွင် ပိုမိုကောင်းမွန်သော အားလုံးအကျိုးဝင်သည့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် ကိုယ်စားပြုမှုတို့ ပေါ်ပေါက်လာစေရေးအတွက် ကာလကြာမြင့်စွာ ထောက်ပံ့ကူညီခဲ့ပြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ခံအရာရှိများ သို့မဟုတ် လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် လက်တွဲပူးပေါင်း၍ဖြစ်စေ ဒေသန္တရနှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် များတွင် နိုင်ငံသားများနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း ကနဦးစီမံချက်များ ဆောင်ရွက်၍ဖြစ်စေ လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းစာအုပ်က International IDEA ၏ အဆိုပါသမိုင်းကြောင်းကို ပိုမိုခိုင်ခန့်တည်တံ့စေရန် အထောက်အကူ ပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းကို ပြည်သူ့အားလုံးက ပိုမို၍ လက်လှမ်းမီကာ နားလည်လာစေရန်နှင့် အဆုံးသတ်တွင် ပြည်သူ့အားလုံးအတွက် တုံ့ပြန်မွမ်းမံဖြည့်ဆည်းမှု ရှိလာစေရန်အလို့ငှာ International IDEA က ပေးအပ် ကမ်းလှမ်းထားသည့် နည်းလမ်းများနှင့် အရင်းအမြစ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပြဋ္ဌာန်းအခွင့်အရေးများအား ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း သည် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ထပ်တိုးနည်းလမ်းတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

Dr. Kevin Casas-Zamora
အတွင်းရေးမှူးချုပ်
International IDEA

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ကွဲပြားစုံလင်သော ရှုမြင်ချက်များနှင့် ပါဝင်ဆွေးနွေးမှုများကြောင့် အကျိုးကျေးဇူး အမြောက်အများ ရရှိခဲ့သည့်အတွက် အခြေခံ ဥပဒေပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း ကို ရေးဆွဲပြုစုရာတွင် ပါဝင်ခဲ့သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်စီ တိုင်းကို ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

ဖတ်ရှုသုံးသပ်ပေးခဲ့သည့် ပညာရှင်များဖြစ်သော Jeremie Gilbert၊ Sakuntala Kadirgamar နှင့် Shireen Morris၊ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းနည်းလမ်းကို စမ်းသပ်၍ မွမ်းမံရာ၌ အကူအညီပေးခဲ့သည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အဖွဲ့အစည်း များဖြစ်သော နီပေါနိုင်ငံ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လူ့အခွင့်အရေးများအတွက် ရှေ့နေအစည်းအရုံး (LAHURNIP) နှင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ မိတ်ဖက်အဖွဲ့ (IPP) အပြင် ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ၌ ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု အင်စတီကျုနှင့် ပူးတွဲစီစဉ်ကျင်းပခဲ့သော ဆန်းစစ်လေ့လာရေး နည်းလမ်းအတွက် ကနဦးအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲ၌ ပါဝင်တက်ရောက်ခဲ့ကြသည့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ၊ မင်ဒါနာအိုမှ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များကို အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ အခြေခံဥပဒေပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း ကို ပြင်ပအခြေအနေ များနှင့် အဆက်အစပ်မဲ့ ရေးဆွဲပြုစုထားခြင်း မဟုတ်ဘဲ ဒီမိုင်းရေးဆွဲရာ၌ ရည်ရွယ်ဦးတည်ထားသည့် အကျိုးသက်ဆိုင်သူများ အတွက် အမှန်တကယ်အသုံးတည့်သော နည်းလမ်းဖြစ်စေရန် စာပြင်ဆင်မွမ်းမံရာတွင် ဤသုံးသပ်ချက်များနှင့် ကနဦးအသုံးချ မှုများသည် မရှိမဖြစ် အရေးကြီးပါသည်။

International IDEA တွင် International IDEA ၏ အာရှနှင့်ပစိဖိတ်ဒေသ စီမံကိန်း ညွှန်ကြားရေးမှူးဖြစ်သော Leena Rikkila Tamang သည် ဤစီမံချက်၏ အရေးပါပုံကို ယုံကြည်စွာဖြင့် ဤစီမံချက်အတွက် ကနဦးအစမှသည် နှစ်ရှည်လများ အ မြဲမပြတ် ထောက်ပံ့ကူညီခဲ့ပြီး၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း စီမံကိန်းမှ Erin Houlihan က တန်ဖိုးမဖြတ် နိုင်သော သုတေသနနှင့် ဆွေးနွေးချက်များ ပေးအပ်ကူညီခဲ့ကာ၊ ထုတ်ဝေမှုအဖွဲ့မှ Lisa Hagman က ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို ယခုအနေအထားအတိုင်း ဖြန့်ဝေနိုင်စေရန် အစွမ်းကုန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ကူညီပေးခဲ့ပါသည်။

မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုပေးသော GeekHub အဖွဲ့သားများ၊ စာတည်းဖြတ်ပေးသူ ကိုဝေဖြိုးမောင်၊ စာအုပ်ဒီမိုင်းအပြင် အဆင် ရေးဆွဲပေးသော ကိုရဲထွဋ်ဦး၊ ဤဘာသာပြန်ထုတ်ဝေမှုကို စိစစ်ကြည့်ကြပ်ဆောင်ရွက်ပေးသော MyConstitution စီမံကိန်းမှ နော်ဂျက်နက်တို့သည်လည်း ဤဆန်းစစ်လေ့လာနည်း အား မြန်မာဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေရာတွင် အရေးပါသည့် ကျွမ်းကျင်အထောက်အကူများ ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။

ထိုသူတို့၏ ပါဝင်အားဖြည့်ကူညီမှု တစ်ခုစီတိုင်းအတွက် International IDEA က ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

နိဒါန်း

အခြေခံဥပဒေပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်တို့ကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများ ရှုထောင့်မှ သရုပ်ခွဲ လေ့လာမည့်သူများ အတွက် အသုံးဝင်မည့် စာအုပ်ဖြစ်ပါသည်။ မေးခွန်းစဉ်များ၊ အတိုချုပ်ရှင်းပြချက်များ အပြင် နိုင်ငံတကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို သာဓက အသုံးပြုထားသည့်အတွက် ဤစာအုပ်ကို အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းစာသား၏ အသုံးအနှုန်းနှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မည်မျှခိုင်ခိုင်မာမာ ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားသည်ကို ဆန်းစစ်လေ့လာနိုင်ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အခြားနိုင်ငံများ၌ ဤသို့သော အရေးကိစ္စများကို ဖြေရှင်းရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များအား မည်သို့မွမ်းမံလေ့ရှိကြကြောင်းကိုလည်း နှိုင်းယှဉ်လေ့လာနိုင်ပါသည်။ ဤစာအုပ်ပါ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို လက်တွေ့အသုံးပြုနိုင်စေရန် ရည်ရွယ်ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ နမူနာ စကားအသုံးအနှုန်းများနှင့် ကျင့်သုံးသည့်ပုံစံများကို နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြပေးထားသည့်အတွက် အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် မည်သည့်ကိစ္စကို ဦးစားပေးရမည်၊ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးအတွက် မည်သို့သော စကားအသုံးအနှုန်းမျိုးကို အသုံးပြုရမည်ကိုသာမက အသုံးပြုသူများ အကြံဉာဏ်ကွန့်မြူးနိုင်စရာ သာဓက အမြောက်အမြားကိုပါ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည့်အတွက် အရေးဆိုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း အထောက်အထား စုံလင်စွာဖြင့် ဆောင်ရွက်လာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဤဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် ကိုယ်စားပြု အရေးဆိုမည့်သူများအတွက် ရည်ရွယ်ကာ ဒီမိုင်းရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သော်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးနှင့် မြှင့်တင်ရေးလုပ်ငန်းတွင် ပထမဆုံးအကြိမ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအတွက်လည်း ရည်ရွယ်ပါသည်။ ထို့အပြင် မဲဆန္ဒရှင်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများ၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းတွင် ပါဝင်ကြသူများ၊ ရှေ့နေများ၊ တရားသူကြီးများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအရေးကို စိတ်ပါဝင်စားမှုရှိသည့် ပြည်သူများလည်း အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများသည် ဒီမိုကရေစီနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ အရည်အသွေးအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိပါသည်။ ဤဆန်းစစ်လေ့လာနည်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအပြင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော လူ့အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲကျင့်သုံးခြင်းမှတစ်ဆင့် ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ နားလည်ရန်နှင့်/သို့မဟုတ် မြှင့်တင်ပေးရန် စိတ်ပါဝင်စားသူများ အားလုံး အသုံးပြုနိုင်သည့် အရင်းအမြစ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းတွင် အာဖရိက၊ အာရှ၊ ဥရောပ၊ မြောက်/လက်တင်အမေရိကနှင့် အိုရှင်းနီးယားဒေသများရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို နှိုင်းယှဉ်အသုံးပြုထားသည်။ နိုင်ငံအများအပြားမှ ကျင့်သုံးမှုအလေ့အထများကို ဖော်ပြနိုင်ရန်နှင့် ဥရောပဒေသနှင့် မြောက်အမေရိကဒေသတို့ကဲ့သို့ ကျယ်ပြန့်စွာ လေ့လာရန် သို့မဟုတ် လက်လှမ်းမီရန် ခက်ခဲသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ဖော်ပြနိုင်ရန် အလို့ငှာ ဤဒေသများမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာသာဓကများကို ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို များမကြာမီကမှ ကျင့်သုံးလာကြသည့်အတွက် အသုံးပြုသူများ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရာ၌ စကားအသုံးအနှုန်းများ ပိုမိုသိမြင်လာစေရန် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များမှ သာဓကများကိုပါ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်း (UNDRIP)၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စု လူမျိုးများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း (ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉)၊ နည်းမျိုးစုံဖြင့် လူမျိုးရေးခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း (ICERD)၊ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာချုပ် (ICCPR) နှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာချုပ် (ICESCR) တို့ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသတွင်း သဘောတူ စာချုပ်များတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့်အညီ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းပါ မေးခွန်းများကို ရေးဆွဲပြုစုထားသည်။

အခန်း ၁ တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးသည့် အကြောင်းအရင်းများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆန်းစစ်လေ့လာရေး နည်းလမ်းကို မည်သည့်အချိန်၌ မည်သည့်အကြောင်းပြချက်ဖြင့် အကျိုးရှိစွာ အသုံးပြုရမည်တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။ အခန်း ၂ တွင် ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း၏ ပုံစံနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံတို့ကို ရှင်းပြထားပြီး မည်ကဲ့သို့ အသုံးပြုရမည်ကို ဖော်ပြထားသည်။ အခန်း ၃ တွင် ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းအတွက် အရေးပါသည့် အဓိက သဘောတရားများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရများအကြား ဆက်ဆံရေးများအတွက် အဓိကကျသည့် သဘောတရားများကို ဆွေးနွေးတင်ပြထားသည်။ အခန်း ၄ သည် ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း မေးခွန်းလွှာဖြစ်ပြီး မေးခွန်းပေါင်း ၃၄ ခုကို အပိုင်း ၈ ပိုင်းခွဲခြား၍ ဖော်ပြထားသည်။ -

- ၁။ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားအဖြစ်သတ်မှတ်ခြင်း
- ၂။ တန်းတူညီမျှမှု ခံစားရပိုင်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တိုက်ဖျက်ပိုင်ခွင့်
- ၃။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်များ
- ၄။ ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့် - သဘောတူညီချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်
- ၅။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း
- ၆။ မြေယာ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ
- ၇။ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ဖော်ဆောင်ပိုင်ခွင့်
- ၈။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း

အခြေခံဥပဒေပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း အဆုံးသတ်တွင် ရည်ညွှန်းကိုးကားချက် စာရင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆက်လက်ဖတ်ရှုလေ့လာရန် အရင်းအမြစ်များကို ဖော်ပြထားပြီး ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ နှင့် UNDRIP တို့ပါ ပြဋ္ဌာန်းစာသားများကို နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် ဆက်လက်ဖော်ပြ ထားသည်။

၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများရှိ
ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏
ပြဋ္ဌာန်းအခွင့်အရေးများအား
ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း

၁.၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အဘယ်ကြောင့် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းသင့်သနည်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတစ်ခု၏ စံတန်ဖိုးများနှင့် သမိုင်းကြောင်းတို့အပြင် အနာဂတ်အတွက် အကောင်အထည်ဖော်မည့် ရည်မှန်းချက်များကိုပါ ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားသည့် မျှော်မှန်းချက်ကို ရှင်းလင်းတိကျစွာ ချမှတ်ပေးသည်။ နိုင်ငံ၏ အမြင့်ဆုံးသောဥပဒေအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို သတ်မှတ်ပုံဖော်ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအာဏာကို ခွဲဝေပေးခြင်း၊ အခြေခံအခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြု၍ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံသားများနှင့် အစိုးရများအကြားမှ ဆက်ဆံရေးကို ပုံဖော်ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ပေးသည်။^၁ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကဲ့သို့သော အုပ်စုများအတွက် အခွင့်အရေးအခြေပြု ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် အဆိုပါအုပ်စုများနှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ပိုမိုထိရောက်စွာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နိုင်သည်။ ထို့အပြင် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများ ပိုမိုပြည့်စုံစွာ ရရှိစေရေးအတွက် အထူးအဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖော်ဆောင်ခြင်းဖြင့်လည်း နောက်တစ်ဆင့်တက်၍ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ University of Tromsø မှ တွဲဖက်ပါမောက္ခ Eva Josefsen က ‘အရေးကြီးသော တစ်ချက်ကို ပြောရမည်ဆိုပါက ဥပဒေနှင့်အညီချမှတ်ထားသော အခြေခံအုတ်မြစ်ရှိရန် ဖြစ်သည်’ ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့ပြီး ‘အဆိုပါအခြေခံအုတ်မြစ်သည် မည်သည့်အစိုးရ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ထက်မဆို များစွာ ပိုမိုခိုင်မာသည်’ ဟု ဆိုသည် (Watson and Quince 2018)။ စင်စစ်အားဖြင့်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည်သာ အခိုင်မာဆုံးသော အခြေခံအုတ်မြစ်ကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံသားများအကြား ဆက်ဆံရေးများကိုသာမက လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်း၊ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအကြား ဆက်ဆံရေးများကိုပါ သတ်မှတ်ထိန်းကွပ်ပေးသည့်နည်းတူ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းကိုသာမက ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဘဝနေထိုင်မှုအဆင့်အတန်းကိုလည်း တိုးတက်လာစေရန် အထောက်အကူပေးနိုင်ပါသည်။ ဤစစ်လေ့လာရေးနည်းလမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား လေးစားသမှု ရှိလာစေရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများက နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် အကူအညီဖြစ်စေနိုင်သော်လည်း အခြေခံအကျဆုံးဟု သတ်မှတ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းအချို့ရှိပါသည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ရှင်းလင်းပြတ်သားပြီး အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်စရာရှိသော အခြေခံလူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်နိုင်သည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအား စောင့်ရှောက်ကာ ကွယ်ပေးရန်နှင့် အပြည့်အဝရရှိစေရန်အတွက် အာဏာပိုင်များ အနေဖြင့် ငြင်းဆန်၍ မရနိုင်သကဲ့သို့ ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် နိုင်ငံတော်မှ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် မည်မျှအလေးအနက်ထားဆောင်ရွက်သည်ကို ဖော်ပြသည့် ကိန်းညွှန်းတစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။ ယင်းတို့မှာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိစေရေးနှင့် တန်းတူညီမျှရေး အစရှိသည့် ယေဘုယျ လူ့အခွင့်အရေးများ ဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ မိခင်ဘာသာစကားသုံး ပညာရေး ရရှိခွင့်၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာ ယန္တရားများကို အသိအမှတ်ပြုရေး၊ မြေယာနှင့် ဉာဏပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်ခွင့် အထူးအစီအမံ အစရှိသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် သီးသန့်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။
- ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ထူးခြားသော တရားဝင် အဆင့်အတန်းတစ်ရပ် အပြင် သက်ဆိုင်ရာ အထူးအခွင့်အရေးများလည်းရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရလည်း အစိုးရတစ်ရပ်မှ စာချုပ်များ၊ အခြားသဘောတူညီချက်များအားဖြင့် ပြုလုပ်ထားသည့် ကတိကဝတ်များကို ပြည်တွင်းဥပဒေအရ အာမခံချက်ပေးနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အစိုးရအဆင့်ဇာတ်ကောင်များအပါအဝင် နိုင်ငံသားများအားလုံး အပေါ် စည်းနှောင်နိုင်သည့် သဘောသဘောတူညီသည့်အတွက် UNDRIP ကဲ့သို့သော စည်းနှောင်မှု မရှိသည့် နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက်များပါ ရပိုင်ခွင့်များနှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များအပေါ် ဥပဒေအရ ကောင်းစွာ အသက်ဝင်မှု ရှိစေရေးအတွက် အထူးအရေးကြီးလှပါသည်။ ကြေညာချက်စာတမ်းများနှင့် သဘောတူစာချုပ် လက်မှတ်ရေးထိုးမှုများသည်

၁ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအကြောင်း မိတ်ဆက်ဖတ်ရှုရန် ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟူသည် အဘယ်နည်း’ ကို ကြည့်ပါ (Bulmer 2014)။ International IDEA ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံလက်စွဲများ စာစဉ် အစအဆုံးကို <<http://www.constitutionnet.org/primers>> တွင် ရယူနိုင်ပါသည်။ ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း’ အမည်ရ ဗီဒီယိုအတိုကို <<https://www.idea.int/news-media/media/what-constitution>> တွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

အခြေခံမူဝါဒများ၊ စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များအရ လိုက်နာရန် ကတိကဝတ်ပြုသည့် သဘောဖြစ်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အချို့သော ရပိုင်ခွင့်များနှင့် ကာကွယ်ပေးမှုများကို နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေအရ လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ရသည့် သဘောကို သက်ရောက်စေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အခွင့်အရေးရပိုင်ခွင့်ရှိသူများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့သည် မိမိတို့၏ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရန်နှင့် မြှင့်တင်ပေးရန်အတွက် အစိုးရများကို တာဝန်ခံနိုင်စေမည် ဖြစ်သည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တန်းတူညီမျှမှုကို အသိ အမှတ်ပြုပေးနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့အသိအမှတ်ပြုခြင်းအားဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရေး မူဝါဒများ ကို ဆန့်ကျင်သည့် အုပ်စုများ အပါအဝင် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးသို့ နိုင်ငံတော်မှ ထားရှိသည့် သဘောထားစံနှုန်းများကို ပြသရာ ရောက်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် များစွာသော တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများနှင့် ယဉ်ကျေးမှု များကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့်လည်း အမျိုးသား နိုင်ငံတော်၏ ‘ပြည်သူလူထု’ တွင် မည်သူတို့ပါဝင်သည်ကို ဖော်ပြရာ ရောက်ပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ခြင်းသည် သာမန်ဥပဒေများအား ပြင်ဆင်ရသည်ထက် ပိုမိုခက်ခဲပြီး နိုင်ငံရေး သမားများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ မူဝါဒအပြောင်းအလဲများအတိုင်း လိုက်ပါပြောင်းလဲနိုင်စရာ မရှိသည့်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးမည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းခြင်းသည် လွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းသည့် တရားဥပဒေများထက် ပိုမိုထိရောက်မှုရှိသည်။
- ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်တို့၏ မူဝါဒ အနှစ်သာရပိုင်းကို ပုံဖော်ပေးလာနိုင် စရာရှိပြီး၊ တရားရုံးများတွင်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မျက်နှာသာပေးသည့် စီရင်ချက်များ ပေါ်ထွက်လာနိုင်စေရာလည်း ရှိလာသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အရေးကြီးသော ဥပဒေ ဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို သတ်မှတ်ပေးနိုင်သည့်အတွက် တရားရုံးတော်များနှင့် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်တို့အပြင် ဥပဒေပြု အမတ်များကပါ ယင်းအခြေခံမူများကို အသက်ဝင်စေခြင်းနှင့် အပြုသဘော အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်လာနိုင်ပါသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဥပဒေရင်းမြစ်ကို တစ်ခုထက်ပို၍ အသိအမှတ်ပြုပေးနိုင်သလို မတူညီသော ဥပဒေပြု သူများကိုလည်း အခွင့်အာဏာပေးအပ်နိုင်စွမ်းရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများဖြင့် စီရင်ဆုံးဖြတ် ခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်း သို့မဟုတ် သဘောတူညီချက်သစ်များ ပြုလုပ်ရန်အတွက် သမိုင်းဝင်သဘောတူညီ ချက်များ၊ သမိုင်းဝင် စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများ၏ အကျိုးဝင်မှု/အာဏာတည်မှု တို့ ကို အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်းကို ဆိုလိုသည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို တည်ထောင်ချမှတ်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့အား အထူးလုပ်ပိုင်ခွင့် များ ပေးအပ်နိုင်သည်။ ဥပမာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရှုမြင်ချက်များနှင့် အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ပေးရန်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကော်မရှင် သို့မဟုတ် အထူးကိုယ်စားလှယ် သို့မဟုတ် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရေးအဖွဲ့ကို သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။ အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှုကို ဖော်ဆောင်ရန်နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အားဖြည့်ပေးရန်အတွက် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ပုံဒီဇိုင်းသည် အလွန်တရား အရေးပါလှသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ လက်တွေ့ဘဝများတွင် လက်လှမ်းမီနိုင်ပြီး ၎င်းတို့ကို ကိုယ်စားပြုခြင်းရှိကာ တုံ့ပြန်ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင် သည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာ၌ ဤလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရား များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မဟုတ်သူများအပေါ် မည်သို့ကွဲပြားစွာ သက်ရောက်မှုရှိပြီး ၎င်းတို့အနေဖြင့် မည်သို့ လက်ခံတုံ့ပြန်မည်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပရာတွင် ၎င်းတို့၏ ဓလေ့ထုံးတမ်း အလေ့အထများနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်နိုင်စေမည့် ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်များကို ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်နိုင်စေမည့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသူခန့်အပ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး ကော်မရှင်ကဲ့သို့ သီးခြားလွှတ်လပ်သော စောင့်ကြည့်ကွပ်ကဲရေး အဖွဲ့အစည်းများ တည်ထောင်ခြင်း နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် အခြားသော အပစ်ပယ်ခံရသူများ တရားမျှတမှု ပိုမိုရရှိစေရန် နယ်ပယ်ကျယ် ပြန့်သော စည်းမျဉ်းများ ချမှတ်ခြင်းတို့သည် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရေး အစီအမံ၏ သာဓကများပင်ဖြစ်သည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အစိုးရအဆင့်သစ်များ၊ ကိုယ့်ကြံရွယ်ဖန်တီးခွင့်အတွက် အရင်းမြစ်သစ်များနှင့် နိုင်ငံတွင်းရှိ နယ်မြေပိုင်းခြားမှုအသစ်များကို ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ ကိုယ့်ကြံရွယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် မိမိဘာသာ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်တို့ကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်စေရန် လမ်းဖွင့်ပေးသည်။

- ဥပမာ နိုင်ငံနယ်နိမိတ်အတွင်း ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရ ဒေသများ သတ်မှတ်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။
- ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဝိသေသ၊ အထူးအခွင့်အရေးများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် တန်းတူညီမျှရေးနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိစေရေးတို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ကတိကဝတ်ပြု ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် အပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်ပါသည်။ ကိုလိုနီပြုခြင်း သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခဖြစ်ခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် ပေါ်ထွန်းလာသော နိုင်ငံများတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ နယ်မြေဒေသများ သိမ်းပိုက်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့အား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းပြုသည့် သမိုင်းကြောင်းများကို တွေ့ရလေ့ ရှိပါသည်။ ထိုသို့သော သမိုင်းကြောင်းများ ရှိတတ်သည့်အလျောက် ယင်းသို့သော ဆက်ဆံမှုများကို ပြန်လည်ကုစားသည့်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ၎င်းတို့အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် အတိတ် မှ တရားမမျှတမှု၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် ပစ်ပယ်မှုတို့ နောင်အနာဂတ်တွင် ထပ်မံပေါ်ပေါက်လာခြင်း မရှိစေရန် ကာ ကွယ်တားဆီးနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထိုသို့သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ အခွင့်အရေးများနှင့် အစီအမံများ ကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားမှသာ မျှတမှုနှင့် အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှု အခြေခံမှုတို့ကို တစိုက်မတ်မတ် ဖော်ဆောင်ရေး တို့တွင် နည်းလမ်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် အသုံးပြုနိုင်ပေလိမ့်မည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ လူနည်းစုများအဖြစ်ရှိ နေသော နိုင်ငံများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြု ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရန်အတွက် စီမံကိန်းများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရန် အထူးအရေးကြီးသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုကာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်း သည် ၎င်းတို့အတွက် နိုင်ငံတော်အတွင်း သီးခြားလူမျိုးများအဖြစ်နေထိုင်ရင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာကာ နိုင်ငံတော်၏ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများတွင် တန်းတူ နိုင်ငံသားများအဖြစ် မျှမျှတတ ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန်အတွက် နည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

၁.၂။ အခြေခံဥပဒေပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းသည် အဘယ်ကြောင့် အရေးပါ၍ မည် သည့်အချိန်တွင် အသုံးပြုသင့်သနည်း

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများသည် ရှုပ်ထွေးပြီး နယ်ပယ်အမျိုးမျိုးနှင့် ထိစပ်နေကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဖြင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည့် မတူညီသောနယ်ပယ်အများအပြားနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည်။ ဥပမာ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၌ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု၊ မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ ရိုးရာ တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းယန္တရား များနှင့် အလေ့အထများ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်း ရှိ၊ မရှိ ရိုးရှင်းစွာ မေးမြန်းစစ်ဆေး၍ မရနိုင်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အား ဘက်ပေါင်းစုံမှ ခြုံငုံ၍ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ အကျိုးစီးပွားများနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည့် များစွာသော သက်ဆိုင်ရာနယ်ပယ်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း နှစ်မျိုးစလုံး ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် အတွင်းကျကျ စိတ်ဖြာပိုင်းခြားရန် လိုအပ်သည်။ ဤဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို အဓိကအားဖြင့် ထိုသို့ စိတ်ဖြာပိုင်းခြားရန်အတွက် မူဘောင်နှင့် နည်းနာတို့ကို ပေးစွမ်းနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ရေးဆွဲထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ဆန်းစစ်လေ့လာ ခြင်းကို အဆိုပါအခြေခံဥပဒေ၏ သက်တမ်းအချိန် မည်မျှရှိသည်ဖြစ်စေ ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး အကြောင်းရင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းသည် ယခုအခါ ‘ရေရှည် ချဲ့ထွင်ဆောင်ရွက်ရပြီး သမိုင်းကြောင်းတစ်လျှောက် လုပ်ဆောင်နေ သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ဆို သတ်မှတ်ထားသည်။ အဆိုပါဖြစ်စဉ်သည် ဖြစ်ရပ်တစ်ခုသာမဟုတ်ဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို ရေးဆွဲပုံဖော်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းနှင့် ကွဲပြားကာ [၎င်းဖြစ်စဉ်တွင်] ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းအတွက် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ ချမှတ်တည်ထောင်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား တရားဝင်သက်ရောက်မှုရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးခြင်းတို့ ပါဝင်သည် (Bockenforde, Hedling and Wahi 2011: 2)။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံသား များသည် မိမိတို့နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ၎င်းသည် မိမိတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အကျိုးစီးပွားများကို မည်မျှ ကောင်းမွန်စွာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုပေးသည်ကို နားလည်ရန်မှာ အမြဲတစေ အလွန်အရေးပါပြီး ဤသို့နားလည်ခြင်းသည် အစိုးရလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ နိုင်ငံသားများ ချိတ်ဆက်ပါဝင်မှုရှိရန်အတွက် အရေးကြီးသော အခြေခံတစ်ရပ်ကို ပေးစွမ်းနိုင်ကာ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပိုမိုကောင်းမွန်ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် အရေးဆိုစည်းရုံးခြင်းနှင့် အချို့သော အခြေအနေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းအတွက်ပါ လမ်းဖွင့်ပေးနိုင်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးမှသာလျှင် ပြည်သူလူထုအတွက် လက်တွေ့အမှန် တရားအဖြစ် ပုံဖော်နိုင်မည်ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ဆန်းစစ်လေ့လာရာတွင် ပြဋ္ဌာန်းစာသားသီးသန့်ကို သာ ဖတ်ရှုသုံးသပ်၍ မရပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ကတိကဝတ်များကို လက်တွေ့အမှန်တရားအဖြစ် ပြောင်းလဲရာတွင် အောင်မြင်ခဲ့သည့် သို့မဟုတ် ကျရှုံးခဲ့သည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ ဥပဒေများနှင့် တရားရုံးတော်များ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုပါ စစ်ဆေးသုံးသပ်ရန် လိုအပ်သည်။ ဆန်းစစ်လေ့လာရေးနည်းလမ်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံးကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း မပြုနိုင်သော်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုသူများကို လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပိုမိုထိရောက်စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန်အတွက် လမ်းခင်းပြင်ဆင် ပေးသည်။ အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် မူကြမ်းကို နက်နဲစွာ ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုရှိစေရန် လမ်းညွှန် ပေးခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်သည့် အရေးပြဿနာများ၏ အတိုင်းအတာ နယ်ပယ်ကို ဖော်ပြပေး ခြင်း၊ ကမ္ဘာတဝန်းရှိ ကောင်းမွန်သော အလေ့အထများအကြောင်း အသိပေးဖော်ပြခြင်းနှင့် အပြောင်းအလဲအတွက် ဦးစားပေး ချက်များကို သတ်မှတ်နိုင်စေရန် ထောက်ပံ့ပေးခြင်းဖြင့် ဆန်းစစ်လေ့လာရေးနည်းလမ်းက လမ်းခင်းပြင်ဆင်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မည်သည့်အချက်များ ပြဋ္ဌာန်း သတ်မှတ်ထားသည်ကို သိရှိပါက ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုသူများသည် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက် သူများ၏ အမူအကျင့်နှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုတို့ကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ စောင့်ကြည့်လေ့လာနိုင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား လေးစားလိုက်နာမှုရှိစေရန် ထိန်းကျောင်းပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် သင့်လျော် သော နယ်ပယ်များကိုသာမက ရေရှည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံတည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကိုက်ညီအဆင်ပြေမည့် သာမန်ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုများအတွက် သင့်လျော်သော နယ်ပယ်များကိုပါ အတည်ပြုဖော်ထုတ်ရန်အတွက် ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို အသုံးပြုနိုင်သည်။ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို အသုံးပြုရာတွင် တွေ့ရှိချက်များအပိုင်း၌ မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြထားသည့် တွေ့ရှိချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် အရေးဆိုစည်းရုံး ရာတွင် အသုံးပြုရန် မဟုတ်ဘဲ ဥပဒေအသစ် သို့မဟုတ် မူဝါဒအသစ်ကို ချမှတ်ရန်အတွက် ကြံဆစဉ်းစားသင့်သည့် ထောက် ပြချက်မျိုး ဖြစ်နိုင်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းအတွက် ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို အသုံးပြုခြင်း

နိုင်ငံတကာက အသိအမှတ်ပြုထားသည့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၏ မူဘောင် ကျယ်ပြန့်လာသည်နှင့်အညီ ၎င်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာ၌ ပြည်သူများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်သည်လည်း ပါဝင်လာပြီ ဖြစ်သည်။ စင်စစ်အားဖြင့် ယင်းသို့ ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းကိုပင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ်၏ တရားဝင်မှုဟု ယူဆလာကြသည်။ ယခင်ကမူ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဟူသည် ပြည်သူလူထု မပါဝင်ဘဲ အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစားက ဦးစီးဆောင်ရွက်သော လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ရပ် ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါတွင် အတိုင်းအတာအသီးသီးဖြင့် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိရသည့် လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်လာသည်။

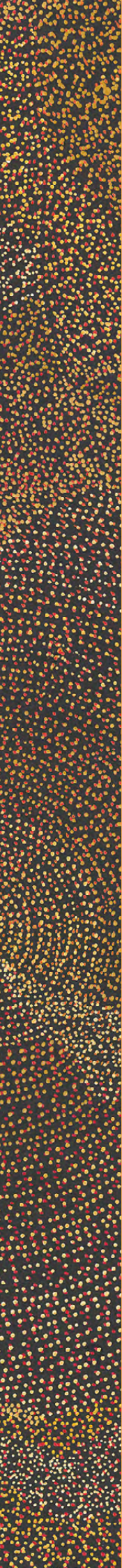
ထိုသို့သော ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် နိုင်ငံသားများသည် အရေးပါသောကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။ ပြည်သူများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်စရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအပြင် အဓိက ဖြေရှင်းရမည့် ကိစ္စရပ်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို သဘောပေါက်နားလည်စေရန် ပညာပေးရပါမည်။ ဤတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် လည်းကောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ချက်တွင်လည်းကောင်း နိုင်ငံသား များ ထည့်သွင်းရေးဆွဲလိုသည့်အချက်များ ပါဝင်စေရန် အလို့ငှာ တရားဝင် ပြည်သူ့နှီးနှောဖလှယ်ရေး ယန္တရားများ ထားရှိရပါ မည်။ ဤတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်း သို့မဟုတ် မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်ကို ပြည်သူလူထုက လက်ခံမဲ သို့မဟုတ် ကန့်ကွက် မဲ ပေးနိုင်သည့် ဆန္ဒခံယူပွဲများကို အများဆုံး အသုံးပြုကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးကို ဒီမိုကရေစီ နည်းကျ ဖြစ်လာစေရန် ပြုလုပ်ပေးသည့် အဆိုပါ ယန္တရားများနှင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ထားသော အဖွဲ့အစည်းဌာန များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ အပါအဝင် နိုင်ငံသားအားလုံး ပူးပေါင်းပါဝင်မှုအတွက် နေရာပိုပေးလာနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရှေ့နေများ၊ ရာထူးကြီး နိုင်ငံရေးသမားများအတွက်သာ မဟုတ် ဘဲ နိုင်ငံသားများအနေဖြင့်လည်း အခြေခံဥပဒေကို မည်သို့ ရေးဆွဲမည်၊ မည်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်ရမည်နှင့် မည်သို့ အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးရမည်တို့ကို ပြောပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ ဤရပိုင်ခွင့်အတွက် ဘွဲ့ဒီဂရီ၊ နိုင်ငံရေး အတွေ့အကြုံ၊ လူမှု အဆင့်အတန်းတို့ မလိုအပ်ပါ။

ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသော လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ရွေးကောက်ခံ

ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီဝင်များ၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် ပညာရေးအသိုင်းအဝန်းဝင်များ၊ နိုင်ငံသားများနှင့် မဲဆန္ဒရှင်များအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ချိတ်ဆက်ပါဝင်နိုင်စေရန် လမ်းဖွင့်ပေးပြီးဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတဝန်း၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းသည် ‘နိုင်ငံသား’ ဟူသည့် ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ချက်ကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ အနက်ဖွင့်ဆိုနားလည်၍ အကျိုးဝင်ပါဝင်စေခြင်းအတွက် ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုရန် အခွင့်အလမ်းကို ဖန်တီးဖော်ထုတ်ပေးပြီးဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးချင်း စုံမက်သူများ၊ အမျိုးသားချင်း စုံမက်သူများ၊ လိင်နှစ်မျိုးလုံး စုံမက်သူများ၊ လိင်ခွဲစိတ်ပြောင်းလဲထားသူများနှင့် ကွဲပြားလိင်ရှိသူများ (LGBTI)၊ ဘာသာရေးနှင့် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၊ အမျိုးသမီးများနှင့် စီးပွားရေးအဆင့်အတန်း နိမ့်ပါးသူများကဲ့သို့ ဖယ်ကြည့်ခွဲခြားခံ အုပ်စုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းက ဖန်တီးပေးသည့် အခွင့်အလမ်းကို အောင်မြင်စွာ အသုံးပြု၍ ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရန်အတွက် အရေးဆိုစည်းရုံးခြင်းအား ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများမှာလည်း ဤအုပ်စုများတွင် အပါအဝင်ဖြစ်ကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟူသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား လေးစားမှုရှိကာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေး၍ ဖြည့်ဆည်းပေးမည့် ကတိကဝတ်ကို ဖော်ပြသည့် အရေးပါသော ကိုယ်စားပြုချက်ဖြစ်ပြီး အနာဂတ်တွင်လည်း ဤကတိကဝတ်များကို ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက် တွန်းတိုက်ထိန်းကျောင်းရန် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ယန္တရားတစ်ရပ်လည်းဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အရေးကိစ္စတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ အသွင်ပြောင်းလဲနိုင်သည့် စွမ်းရည်ကို အသုံးပြုပါက အစိုးရများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအကြား သဘောတူဆောင်ရွက်သည့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုရှိရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ်တွင်လည်း ကောင်းမွန်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနိုင်ပြီး နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်ကာ လူမှုပဋိညာဉ်ကို ပိုမိုခန့်ခိုင်းစေနိုင်သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများတွင် ၎င်းတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် အစီအစဉ်များ၊ ဥပဒေများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များအားလုံးတွင် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ပြုပိုင်ခွင့်လည်း ပါဝင်ပြီး ထို့ကြောင့်ပင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း၊ အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ မပျက်မကွက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေရန် အလွန်အရေးကြီးခြင်းဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်းတို့အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများအားလုံးကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်း၍ ရေးဆွဲချမှတ်ကာ အကောင်အထည်ဖော်သင့်ပြီး အကြောင်းရင်းမှာ ၎င်းတို့၏ သဘောတူညီချက်ကို ပွင့်လင်းရှိသောစွာ ရယူရန်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများပါဝင်ကာ လွှမ်းမိုးထိန်းကျောင်းနိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၌ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း နည်းလမ်းသည် ၎င်းတို့အနေဖြင့် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးနိုင်စေသည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်လည်း ဖြစ်သည် (APF and OHCHR 2013: 22)။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို လေးစားမှုနှင့် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေး အဆင့်အတန်းကို ဆုံးဖြတ်ပေးမည့် ရွေးချယ်မှုများအား ကိုယ်တိုင်ပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ပေးအပ်ရန် လိုအပ်သည်။ အထူးအစီရင်ခံစာတင်သွင်းသူက ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရန် ကြိုးပမ်းမှု အောင်မြင်နေပြီး နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် နိုင်ငံတော်၏ အရေးကိစ္စများတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေကြသည်’ ဟု တင်ပြထားသည် (United Nations 2006: para. 15)။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်သည် ရှင်းလင်းတိကျသော ရပိုင်ခွင့်ဖြစ်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် ၎င်းတို့သည် ပြည်သူလူထု၏ ဘဝနေထိုင်မှုအပေါ် မည်သို့သက်ရောက်မှုရှိသည်မှာမူ လူအများအပြားအတွက် နားလည်နိုင်ရန် ခက်ခဲနေဆဲပင်ဖြစ်ကာ အထူးသဖြင့် သမိုင်းတစ်လျှောက်တွင် ဖယ်ကြည့်ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ကြုံတွေ့ခံစားခဲ့ရသူများအတွက် ပိုမိုခက်ခဲသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ခက်ခဲနက်နဲသော စာရွက်စာတမ်းများအဖြစ် ရှုမြင်နိုင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ ထိရောက်မှုနှင့် အကျိုးဆက်များကို ပုံဖော်မှန်းဆရန်အတွက်လည်း ခက်ခဲနိုင်သည်။ လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ အဆိုပြုမှုကြမ်းများနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် ဖြစ်နိုင်ခြေများကို စစ်ဆေးလေ့လာရာတွင် အထောက်အကူပြုမည့် နည်းလမ်းများမရှိဘဲ အထူးပြုလေ့လာသူ မဟုတ်သူများသည် လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အခြေအနေကို နားလည်နိုင်ရန် သို့မဟုတ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် ခိုင်မာကောင်းမွန်သော အားဖြည့်ပါဝင်မှုကို ပေးစွမ်းနိုင်ရန် လွယ်ကူမည်မဟုတ်ပေ။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အထောက်အကူပေးရန် ဤဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို ရေးဆွဲဖန်တီးထားပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် အခွင့်အရေးရရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းအတွက် ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုနိုင်ရန်နှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ပေးရန်လည်း ရည်ရွယ်သည်။

၂။ ဆန်းစစ်

လေ့လာနည်း အသုံးပြုပုံ

၂.၁။ အဖွင့်မိတ်ဆက်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းဖြစ်စေ၊ အဖွဲ့လိုက်ဖြစ်စေ ဤ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို အသုံးပြုနိုင်သည်။ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းကို အဖွဲ့လိုက်ဆောင်ရွက်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် သို့မဟုတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်မူကြမ်း၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရှိ အရေးပြဿနာတစ်ခု၏ နက်နဲမှုနယ်ပယ်၊ အရေးပြဿနာကို သာမန်ဥပဒေဖြင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းထားခြင်း ရှိ၊ မရှိ စသည်တို့ကဲ့သို့ ရှုပ်ထွေးသော အရေးပြဿနာများ အကြောင်း ဆွေးနွေးရန် အသုံးဝင်နိုင်သည်။

ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို အသုံးပြုရန်အတွက် အသုံးပြုသူများသည် ဆန်းစစ်လေ့လာမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်း၏ မိတ္တူကို လိုအပ်သည်။ အဓိကကျပြီး သက်ဆိုင်မှုရှိသော ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လည်း လက်လှမ်းမီရယူနိုင်ပါက အထောက်အကူဖြစ်စေကာ မရယူနိုင်ပါက ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း၏ ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများအပိုင်းတွင် ဥပဒေရေးရာသုတေသနကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းတစ်ရပ်အဖြစ် အသုံးပြုသူက ထည့်သွင်း မှတ်သားထားနိုင်သည်။ ဆန်းစစ်လေ့လာရေး နည်းလမ်းတွင် မေးခွန်း ၃၄ ခု ပါဝင်ပြီး ၎င်းတို့ကို မျက်မှောက်ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အများစု၌ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားသည့် အရေးပြဿနာများအပေါ် အခြေခံ၍ ကဏ္ဍ ၈ ခုခွဲကာ ဖော်ပြ ထားသည်။ ဤမေးခွန်းများကို UNDRIP ၊ ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ နှင့် အခြား အဓိကကျသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများမှ ထုတ်နုတ်ရယူထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို လိုအပ်သလို ပြင်ဆင်အသုံးပြုနိုင်ရန် ဒီဇိုင်း ရေးဆွဲထားပြီး အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် မူကြမ်းကို ဘက်စုံဆန်းစစ်လေ့လာရန်အတွက် မေးခွန်းများအားလုံးကို ဖြေဆိုနိုင်သကဲ့သို့ သီးခြားအရေးပြဿနာများကိုသာ အလေးပေး ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းကိုလည်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ခွဲခြားထားသော ကဏ္ဍရှစ်ခုမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည် -

- ၁။ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားအဖြစ်သတ်မှတ်ခြင်း
- ၂။ တန်းတူညီမျှမှု ခံစားရပိုင်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တိုက်ဖျက်ပိုင်ခွင့်
- ၃။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်များ
- ၄။ ကိုယ်ကြံ့မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် - သဘောတူညီချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်
- ၅။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း
- ၆။ မြေယာ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ
- ၇။ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုဆိုင်ရာနှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ဖော်ဆောင်ပိုင်ခွင့်
- ၈။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း

ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း၏ ပုံစံနှင့် ကဏ္ဍတစ်ခုချင်းစီမှ မေးခွန်း အမျိုးအစားများကို နားလည်ရန်အတွက် နည်းလမ်းတစ်ခုလုံးကို အကြမ်းဖျဉ်းဖတ်ရှုရန် (သို့မဟုတ် အနည်းဆုံး မေးခွန်းများအားလုံးကို ရှေးဦးစွာ ဖတ်ရှုရန်) အကြံပြုပါသည်။ ထို့နောက် အသုံးပြုသူအနေဖြင့် မေးခွန်းအားလုံးကို ဖြေဆိုရန် သို့မဟုတ် အချို့ကိုသာ ဖြေဆိုရန် ရွေးချယ်နိုင်သည်။

အလားတူပင် ဆန်းစစ်လေ့လာမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းစာသား၏ စီစဉ်ရေးသားထားပုံကို ဖတ်ရှု၍ တကျွမ်း တဝင်ရှိစေရန် လေ့လာထားသင့်ပါသည်။ စီစဉ်ရေးသားထားပုံကို နားလည်ရန်အတွက် အခန်းကြီး၊ အခန်းငယ် ခေါင်းစဉ်များကို ဂရုပြုလေ့လာပါ။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အခွင့်အရေးများ ဆိုင်ရာ ခေါင်းစဉ်ခွဲ သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ဆိုင်ရာ ခေါင်းစဉ်ခွဲအောက်တွင် တွေ့ရှိနိုင်သကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုလုံးတွင်လည်း ဟိုတစ်စ သည်တစ်စ တွေ့နိုင်ပါသည်။

၂.၂။ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း ဖွဲ့စည်းပုံ

ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း ဖွဲ့စည်းပုံနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အရေးကြီးသော အချက်နှစ်ချက်ကို မှတ်သားရန် လိုပါသည်။

- ၁။ ကဏ္ဍများနှင့် မေးခွန်းများ၏ ရှေ့နောက်အစီအစဉ်သည် ပြဿနာ၏ အရေးပါမှုကို လိုက်၍ စီစဉ်နေရာချထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ စီစဉ်ရေးသားမှုပုံစံသည် တစ်ခုနှင့် တစ်ခု ကွာခြားသည်ကို သိရှိထားသည့်

အလျောက် ဆန်းစစ်လေ့လာရေး နည်းလမ်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်၏ ယေဘုယျ အသွားအလာနှင့် ကိုက်ညီစေရန် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲထားသည်။ ကနဦးမေးခွန်းအချို့ကို အခြား သက်ဆိုင်ရာမေးခွန်းများအတွက် ‘အခြေခံမေးခွန်းများ’ အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ဥပမာ မေးခွန်း ၁ ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသ သတ်မှတ်ခွင့်အား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်းအပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား သီးခြားဝိသေသပြုခြင်း၊ အသိအမှတ်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်း ရှိပါသလား’ ဟူသည့် မေးခွန်းတွင် အဖြေသည် အကယ်၍ ‘မရှိပါ’ ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း လုံးလုံးလျားလျားမရှိပါက ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းပါ အခြားမေးခွန်းများအတွက် အဖြေသည်လည်း ‘မရှိပါ’ ဟူ၍သာ ဖြစ်ရပါမည်။

၂။ များစွာသော မေးခွန်းများနှင့် အရေးပြဿနာများသည် အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နေကြသည်။ ခေါင်းစဉ်များကို ကဏ္ဍများနှင့် မေးခွန်းများအဖြစ် ပိုင်းခြားထားသော်လည်း ဤသည်မှာ အဆိုပါ ခေါင်းစဉ်များသည် အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နေကြောင်းကို ငြင်းဆိုခြင်းမဟုတ်ဘဲ အသုံးပြုသူက ဤအချက်ကို မှတ်သားထားသင့်သည်။ ဥပမာ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအပါအဝင် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းယန္တရားများတွင် ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုနှင့်ပတ်သက်သည့် အခြားသော မေးခွန်းများ (ဥပမာ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုကို မပျက်မကွက်ဖော်ဆောင်ရန်အတွက် ခွဲတမ်းသတ်မှတ်ထားခြင်း ရှိမရှိ) အတွက် အဖြေပေးရန် စဉ်းစားရာတွင် အထူးအစီအမံများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် မေးခွန်း ၅ သည် အခြေခံကျသောမေးခွန်းပင် ဖြစ်သည်။ အချို့သောမေးခွန်းများမှာမူ အခြားသော မေးခွန်းများအားလုံးနှင့် နှိုင်းနှိုင်းဆက်စပ်နေသည်။ ဥပမာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ဖြစ်သည်။

ကဏ္ဍများ၊ မေးခွန်းများနှင့် ရှင်းလင်းချက်များ

ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းပါ အကြောင်းအရာအလိုက် ပိုင်းခြားထားသည့် ကဏ္ဍရှစ်ခုအနက် တစ်ခုစီတွင် မေးခွန်းတစ်စုံစီ ပါဝင်ပြီး မေးခွန်းတစ်ခုစီသည် ကဏ္ဍပါအကြောင်းအရာနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အရေးပြဿနာတစ်ရပ် သို့မဟုတ် အင်္ဂါရပ်တစ်ခုကို ဦးတည်မေးမြန်းသည်။ မေးခွန်းအောက်ရှိ ‘ရှင်းလင်းချက်’ ဟု ခေါင်းစဉ်တပ်ထားသည့် နေရာတွင် မေးခွန်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအကြား သက်ဆိုင်မှုကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရှုထောင့်မှ အသေးစိတ်ရှင်းပြပြီး ထည့်သွင်းပေးထားသည့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်သာဓကများကို ဖတ်ရှုရန်အတွက် လမ်းညွှန်ပေးထားသည် (အောက်တွင်ကြည့်ပါ)။ အသုံးပြုသူသည် ရှင်းလင်းချက်ပါ မည်သည့်စကားရပ်ကိုမဆို ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်နားလည်ခြင်း မရှိပါက အဓိကစကားရပ်များနှင့် သဘောတရားများအကြောင်း ဖော်ပြထားသည့် အခန်း ၃ ကို ဖတ်ရှုလေ့လာနိုင်သည်။ ဤစာစောင်၏ အဆုံးသတ်မှ ဆက်လက်ဖတ်ရှုလေ့လာရန် အပိုင်းတွင်လည်း အသုံးဝင်မည့် အရင်းအမြစ်များ၏ လင့်ခ်များကို ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားသည်။

မေးခွန်းများကို ‘ရှိသည်/မရှိပါ’ ဖြေဆိုရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအကြိမ် ဖြေဆိုရာတွင် ထိုသို့အဖြေကိုသာ ပေးအပ်သင့်သော်လည်း အသုံးပြုသူအနေဖြင့် စိတ်ဖြာပိုင်းခြားခြင်းကို ၎င်းအဆင့်တွင်သာ မရပ်တန့်သင့်ပါ။ ဥပမာ မေးခွန်း ၁ ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသ သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်အား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်း အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား သီးခြား ဝိသေသပြုခြင်း၊ အသိအမှတ်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်း ရှိပါသလား’ ဟူသည့် မေးခွန်းတွင် ကနဦးအဖြေသည် ‘မရှိပါ’ ဖြစ်နိုင်သော်လည်း အဖြေအပြည့်အစုံမှာမူ ‘မရှိပါ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား သီးခြား အသိအမှတ်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုခြင်း မပါရှိပါ။ သို့ရာတွင် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း ပါရှိသည်’ ဟု ဖြစ်နိုင်သည်။ ဤ အဖြေအပြည့်အစုံကြောင့် အသုံးပြုသူသည် အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်မည့် ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုခြင်းဆိုင်ရာ အချက်တစ်ချက်ကို ဖော်ထုတ်နိုင်မည် ဖြစ်သည် (ဆိုလိုသည်မှာ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုကို ကနဦးအမှတ်အဖြစ် မှတ်ယူကာ ပိုမို၍ တိကျသော အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန် တိုက်တွန်းလှုံ့ဆော်ခြင်း ဖြစ်သည်)။ အခြားအဖြေတစ်ခုမှာ ‘ရှိသည်’ ဖြစ်နိုင်သော်လည်း အဖြေအပြည့်အစုံမှာမူ ‘ရှိသည်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအား အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ သို့ရာတွင် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသ သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့် မပြဋ္ဌာန်းထားပါ’ ဟု ဖြစ်နိုင်သည်။ အဖြေနှင့် အသေးစိတ်ဖော်ပြချက်များကို တွေ့ရှိချက်များ အပိုင်းတွင် မှတ်တမ်းတင်ထားကာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုစည်းရုံးရေး အစီအမံများကို ဆောင်ရွက်ရမည့်လုပ်ငန်းများ အပိုင်းတွင် အကျယ်တဝင့် ဖော်ပြရေးသားနိုင်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

မေးခွန်းတစ်ခုစီရှိ ရှင်းလင်းချက်အပိုင်း၏ အောက်တွင် အရေးပြဿနာကို ဖြေရှင်းရာတွင် ကောင်းမွန်သော အလေ့အထအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည့် သာဓကများအဖြစ် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် ကမ္ဘာတဝန်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းဖော်ပြချက်များကို ဖော်ပြထားသည့် ဇယားတစ်ခုပါရှိသည်။ ပထမဇယားတိုင်တွင် စာရွက်စာတမ်း၏

ခေါင်းစဉ်၊ မူလနိုင်ငံနှင့် ထုတ်ပြန်ကြေညာသည့်ရက်စွဲတို့ ပါဝင်သည်။^၂ ဒုတိယဇယားတိုင်တွင် သာဓကပြဋ္ဌာန်းချက်၏ အပိုဒ် အမှတ် (နှင့် အချို့နေရာများတွင် အခန်းနှင့် အပိုဒ်ခွဲ သို့မဟုတ် အပိုဒ်ခွဲ) ကို ဖော်ပြထားသည်။ တတိယဇယားတိုင်တွင် သာဓက ပြဋ္ဌာန်းချက်၏ ပြဋ္ဌာန်းစာသားကို ဖော်ပြထားပြီး စတုတ္ထဇယားတိုင်တွင် အဆိုပါသာဓကကို ထည့်သွင်းရခြင်း၏ အကြောင်းရင်း နှင့် သရုပ်ပြလိုသည့် အချက်တို့ကို ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည်။

စံသတ်မှတ်ချက်နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက် သာဓကများကို အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် အရေးပြဿနာနှင့် အခြား နိုင်ငံများသည် အဆိုပါအရေးပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန် ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၊ ဥပဒေများအား မည်သို့ ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲသည်ကို နားလည်စေရန်အတွက် အထောက်အကူပေးရန် ရည်ရွယ်၍ ထည့်သွင်းထားကြောင်း သတိချပ်ပါ။ ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုစည်းရုံး ခြင်းကို စီစဉ်ဖော်ဆောင်ရန် ကြံဆတွေးတောမှု ရင်းမြစ်များအဖြစ် ဤသာဓကများအား အသုံးပြုနိုင်သော်လည်း အကြံပြုချက် များ မဟုတ်သည်ကို သတိချပ်ပါ။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိစေရေးကဲ့သို့ အချို့အရေးပြဿနာများတွင် ဘုံတူညီမှုများ ရှိနိုင်ပြီး အချို့ သောဖြစ်ရပ်များအတွက် ဖော်ပြထားသည့် သာဓကများအရ ဘုံသဘောတူညီချက် ချမှတ်ပြီးဖြစ်ကြောင်းကို သို့မဟုတ် ပေါ်ထွက် လာမည့် အရိပ်အယောင်ကို မြင်တွေ့နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတစ်ချင်းစီ၏ နောက်ခံအခြေအနေသည် သီးသန့်ကွဲပြားပြီး အရေးပြဿနာတစ်ရပ်ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း ပြုမည်၊ မပြုမည် (နှင့် မည်သို့ပြုမည်) ကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အဆိုပါနိုင်ငံ၏ ဥပဒေမူဘောင်နှင့် လူမှုဆိုင်ရာ နောက်ခံအခြေအနေတို့ကို မပျက်မကွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည်။

တွေ့ရှိချက်များနှင့် ဆောင်ရွက်ရမည့်လုပ်ငန်းများ

အောက်ဆုံးတွင် ‘တွေ့ရှိချက်များ’ နှင့် ‘ဆောင်ရွက်ရမည့်လုပ်ငန်းများ’ ဟု ခေါင်းစဉ်တပ်ထားသည့် ဇယားကွက် အလွတ်နှစ်ခု ပါဝင်သည်။ တွေ့ရှိချက်များသည် မေးခွန်းအတွက် အဖြေကို (ရှိသည်/မရှိပါ နှင့် အသေးစိတ်များ) ရေးသားဖြေဆိုရန်ဖြစ်ပြီး ဆောင်ရွက်ရမည့်လုပ်ငန်းများသည် လိုအပ်ပါက ဆက်လက်လုပ်ဆောင်မည့် ကိုယ်စားပြု အရေးဆိုစည်းရုံးခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကို အကျယ်တဝင့် ရေးဆွဲချမှတ်ရန်ဖြစ်သည်။

ဆန်းစစ်လေ့လာမည့် ပြဋ္ဌာန်းစာသားပါ သက်ဆိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်(များ)ကို အတည်ပြုပြီးပါက တွေ့ရှိချက်များ အပိုင်း တွင် ဖြေဆို၍ အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်(များ)၏ စာသားအပါအဝင်ကို မှတ်သားပါ။ ရှေ့နောက်မကိုက်ညီသော သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင်နေသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါရှိပါက ၎င်းတို့ကိုလည်း တွေ့ရှိချက်များ အပိုင်းတွင် ထည့်သွင်းမှတ်သားသင့် သည်။ မေးခွန်းတစ်ခုစီတွင် မေးမြန်းထားသည့် အရေးပြဿနာ (များ) ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်းပြု သည့်အတိုင်းအတာအား စိတ်ဖြာချက်နှင့် ဆန်းစစ်လေ့လာသည့်နိုင်ငံတွင် အဆိုပါအရေးကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ကြုံတွေ့ရသည့် သီးခြားအခက်အခဲများကို လေ့လာတွေ့ရှိချက်တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်သည်။ အဖြေအပြည့်အစုံ ကို ‘ရှိသည်၊ မရှိပါ’ နှင့် စတင်၍ ထို့နောက်တွင် (က) ဆန်းစစ်လေ့လာမှုပြုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းစာသားပါ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ (ခ) နိုင်ငံ၏ နောက်ခံအခြေအနေ သို့မဟုတ် မြေပြင်အနေအထားရှိ အရေးပြဿနာနှင့် သက်ဆိုင် သည့် မည်သည့်သတင်းအချက်အလက်မဆို၊ (ဂ) ဆန်းစစ်လေ့လာမှုပြုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းစာသားပါ ပြဋ္ဌာန်း ချက်အား ဆန်းစစ်လေ့လာရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အခြားနိုင်ငံများမှ ပြဋ္ဌာန်းချက်သာဓကများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာစံသတ်မှတ် ချက်များကို ထည့်သွင်းဖော်ပြဖြေဆိုသင့်သည်။

အရေးကြီးဆုံးအပိုင်းမှာ ဆောင်ရွက်ရမည့်လုပ်ငန်းများ ဖြစ်သည်။ ဆန်းစစ်လေ့လာသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်း စာသားကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် မွမ်းမံပြင်ဆင်ရန်အတွက် အထောက်အထား အခြေပြု အကြံပြုချက်များအား ဤအပိုင်းတွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြရမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသည့် အသုံးအနှုန်းဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များ၊ အခြားနိုင်ငံများမှ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထားသည့် ကောင်းမွန်သော အလေ့အထများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်သူများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ချိတ်ဆက်ပါဝင်သည့် အခြား သူများအနေဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည့်လုပ်ငန်းများကို အဆိုပြုတင်ပြရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရန် အကြံပြုချက် တင်ပြခြင်းမျိုး ပါဝင်နိုင်သည်။ ဤသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများ နှင့် ကွန်ဗင်းရှင်းများတွင် စာချုပ်ဝင်အဖြစ် သဘောတူပါဝင်ထားသည့် နိုင်ငံများကို အဆိုပါ စာချုပ်စာတမ်းများအား လိုက်နာမှု ရှိစေရန် မြှင့်တင်ပေးနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုခြင်း သို့မဟုတ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း မဟုတ်ပါကလည်း ဆောင်ရွက်ရမည့်လုပ်ငန်းများအပိုင်းတွင် ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းအား အသုံးပြုသည့် အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့ အစည်းများနှင့် မီဒီယာဆောင်ရွက်သူများကဲ့သို့ အခြားသော အသုံးပြုသူများ ဖော်ပြနိုင်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများလည်း

၂ ဥပမာ ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းသည့်အချိန်မှစ၍ မွမ်းမံပြင်ဆင်မှုများ အများအပြား ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း ၎င်း ကို ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သောကြောင့် စိစစ်သုံးသပ်ခြင်းနည်းလမ်းတွင် ‘ဘရာဇီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၁၉၈၈’ ဟု ရည်ညွှန်း ဖော်ပြသည်။ ထုတ်နုတ်ဖော်ပြသည့် ပြဋ္ဌာန်းစာသားသည် လက်ရှိအချိန်ထိ ဆောင်ရွက်ထားသော မွမ်းမံပြင်ဆင်မှုများအတိုင်း ပါရှိ သော်လည်း ပြဋ္ဌာန်းသည့်မူလရက်စွဲအတိုင်း ဆက်လက်ရည်ညွှန်းအသုံးပြုဆဲဖြစ်သည်။

များစွာရှိသည်။ ဥပမာ ရေဒီယိုကမ်ပိန်းများ၊ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုသည် လူမှု အသိုက်အဝန်းများအပေါ် မည်သို့သက်ရောက်သည်ကို စုံစမ်းလေ့လာရန် သုတေသနစီမံချက်များ၊ ဥပဒေပြုရေး သို့မဟုတ် မူဝါဒဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲများ ဖော်ဆောင်ရန်အလို့ငှာ နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်အောက် တာဝန်ရှိသူအရာရှိများကို တိုက်တွန်းရန်အတွက် ဦးတည်ဆွေးနွေးမှုများ၊ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အစိုးရ၏ကတိကဝတ်များကို ပြန်လည်ဆန်းသစ်ခြင်း စသည်တို့ကို ထည့်သွင်းဖော်ပြနိုင်သည်။

မေးခွန်းစာရင်းပါ မည်သည့်မေးခွန်းနှင့်မျှ မသက်ဆိုင်လျှင်ပင် အသုံးပြုသူများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် မူကြမ်းတွင် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မည်သို့မဆို ထိခိုက်စေနိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုလည်း ရှာဖွေသင့်သည်။ ထိုသို့ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို တွေ့ရှိပါက အသုံးပြုသူသည် မှတ်သား၍ တွေ့ရှိချက်များ နှင့် ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများအပိုင်းတို့ကို ပြီးမြောက်အောင် ဖြေဆိုရာတွင် အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် မွမ်းမံပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် ဖယ်ရှားရန်အတွက် အကြံပြုချက်များကိုလည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်သည်။

၂.၃။ ဤနည်းလမ်းအား အသုံးပြုသူများ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အဓိကအချက်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖတ်ရှုခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် နယ်ပယ်အတိုင်းအတာ၊ အကြောင်းအရာနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံတို့ ကွဲပြားခြားနားပြီး မတူညီသော အစိုးရစနစ်များနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းယန္တရားဆိုင်ရာ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲတည်ထောင်မှုများအား စီစဉ်ထားရှိပုံများလည်း ကွဲပြားသည်။ ဤသို့ကွဲပြားခြင်းသည် မတူညီသော အရေးပြဿနာများကို ထင်ဟပ်ညွှန်းဆိုနေခြင်းဖြစ်ပြီး သာဓကအဖြစ် ဖော်ပြရသော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သက်တမ်း (ဥပမာ သက်တမ်းပိုမိုရှည်ကြာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အများအားဖြင့် ပိုမိုတိုတောင်းပြီး အသေးစိတ်ဖော်ပြမှု နည်းပါးသည်)၊ နိုင်ငံ၏ သမိုင်းကြောင်းအစဉ်အလာနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဓလေ့များနှင့် ဆက်နွှယ်မှု (ဥပမာ ကိုလိုနီဆိုင်ရာ အတိတ်သမိုင်းကြောင်းနှင့် ဥပဒေရေးရာ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်းများ) နှင့် နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသဘောတူညီမှုများ၏ ရလဒ်များ (ဥပမာ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ သို့မဟုတ် ပြည်သူလူထုထောက်ခံမှုမြင့်မားသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လှုပ်ရှားမှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍) ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းဆိုင်ရာ မတူညီသော ခေတ်ကာလများ သို့မဟုတ် ဖြစ်ရပ်ကြီးများတွင် ရေးဆွဲခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအကြား တူညီသည့် အချို့သောအချက်များကိုလည်း ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ဥပမာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်လွန်ခေတ်မှစ၍ နိုင်ငံအများအပြားသည် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုပေးရန် ချဲ့ထွင်ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၀ ခုနှစ်မှစတင်၍ ရေးဆွဲခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအားလုံးတွင် လိင် သို့မဟုတ် ဂျင်ဒါ တန်းတူညီမျှရေးအတွက် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ အာမခံစောင့်ရှောက်ပေးခြင်းကို တွေ့နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်သည် အတိတ်ကာလ၌ မည်သို့လည်ပတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည် သို့မဟုတ် အနာဂတ်တွင် မည်သို့ လည်ပတ်ဆောင်ရွက်မည်ကို နားလည်ရန်အတွက် ဥပဒေတစ်ရပ်လုံးကို တစ်ခုတည်းအဖြစ် ခြုံငုံရှုမြင်ကာ အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးခြင်းတို့ကို လွှမ်းမိုးထိန်းကျောင်းရာတွင် (အခြား အချက်များအပြင်) တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေရေးရာ ဝတ္တရားများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။

ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုချင်းစီသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံအုတ်မြစ်များဖြစ်သော်လည်း အားလုံးကို အတူတကွ ဆက်စပ်ဖတ်ရှု၍ အချင်းချင်းဆက်နွှယ်မှုကို နားလည်သိမြင်နိုင်ရန်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား တစ်ခုတည်းအဖြစ် ခြုံငုံရှုမြင်ကာ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုစီနှင့် ဥပဒေ၏ ဆက်နွှယ်မှုကိုလည်း နားလည်သိမြင်နိုင်ရန် မဖြစ်မနေ လိုအပ်သည်။ ဥပမာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်၏ စံတန်ဖိုးများနှင့် ရည်မှန်းချက်များကို ဖော်ပြသတ်မှတ်သည့် နိဒါန်း သို့မဟုတ် ညွှန်ကြားချက်ပေး အခြေခံမူများ ပါဝင်နိုင်သော်လည်း ၎င်းတို့သည် အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်သည့် သီးခြားအခွင့်အရေးများကို ဖော်ဆောင်ဖန်တီးပေးခြင်း မရှိပါ။ သို့ရာတွင် အရေးယူ ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုနိုင်သည့် ဤအပိုင်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခြားအပိုင်းများနှင့် ဆက်စပ်ဖတ်ရှုကာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ အန္တိမရည်မှန်းချက်များကို နားလည်သိမြင်၍ ရည်ရွယ်ထားသည့်အတိုင်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အကျိုးဆက်များကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရယူနိုင်သည်။ ဥပမာ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်

သည် ဥပဒေများ ရေးဆွဲချမှတ်ရာတွင် ဤစံတန်ဖိုးများကို ရည်ညွှန်းထည့်သွင်းခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အကောင်အထည်ဖော် လိုက်နာဖြည့်ဆည်းခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်သည် ဥပဒေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင် အဆိုပါစံတန်ဖိုးများကိုပင် ကိုးကားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ တရားစီရင်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်းသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဖတ်ရှုရာ၌ ပြဋ္ဌာန်းစာသားသီးသန့်ကိုသာ ဖတ်ရှုခြင်းမပြုရန် အရေးကြီးသည်။ ထိုသို့မဖတ်ရှုဘဲ တရားစီရင်ရေး၏ သီးခြားလွတ်လပ်ခြင်းကို မည်သို့ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ကာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးထားသည်၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို တရားရုံးတော်တွင် ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် မည်သူထံတွင် အခွင့်အာဏာရှိသည်၊ ဤအချက်များကို အနက်ဖွင့်ဆို၍ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသူများ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် နယ်ပယ်အတိုင်းအတာသည် ညွှန်ကြားချက်ပေး အခြေခံမူများ သို့မဟုတ် လူ့အခွင့်အရေးများကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခြားပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် မည်သို့ ချိတ်ဆက်နေသည် စသည်တို့ကို တွေးတောဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အလုံးစုံ ခြုံငုံဖတ်ရှုခြင်းအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအားလုံးကို ကွဲပြားစွာ တည်ဆောက်ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း သတိချပ်ရန် အရေးကြီးပေသည်။ ဥပမာ အချို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် နိုင်ငံသားအခြေခံရပိုင်ခွင့်များဖော်ပြချက်ကို ထည့်သွင်းထားပြီး ယင်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်ပေးထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးများအားလုံးကို စာရင်းပြုစုဖော်ပြထားသည်။ အချို့ဥပဒေများတွင် မြေယာ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အခွင့်အရေးများကဲ့သို့ မတူညီသော အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေပါ သက်ဆိုင်ရာကဏ္ဍများတွင် ပိုမိုအကျယ်တဝင့် ဖော်ပြထားသည်။ ထို့အပြင် တစ်ခါတရံတွင် အခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ်ထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်အပိုဒ်များကို လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီ၏ ရပိုင်ခွင့်များဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ဖော်ပြထားပြီး အချို့တွင် အခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ‘အားလုံးအပေါ်သက်ရောက်သော’ ကန့်သတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုကိုသာ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အဓိက အခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများအတွက် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်၏ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်းကို လိုအပ်သည်ဟု အတိအလင်း ဖော်ပြထားပြီး (ယင်းတို့ကို တစ်ခါတရံ ‘နည်းဥပဒေ’ ပြဋ္ဌာန်းချက်များဟု သတ်မှတ်ခေါ်ဆိုသည်) ဆိုလိုသည်မှာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုပေးမည့် နယ်ပယ်အတိုင်းအတာနှင့် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဥပဒေရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်သည်။

အထူးသဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အပိုဒ်တစ်ပိုဒ်တွင်သာ ဖော်ပြထားသည့် သို့မဟုတ် အပိုဒ်များစွာတွင် ခွဲ၍ဖော်ပြထားသည်။ အခွင့်အရေးများကို မည်မျှ ယေဘုယျဆန်ကျယ်ပြန့်စွာ သို့မဟုတ် အထူးသီးခြား ဖော်ပြထားသည် (နှင့် ကန့်သတ်ချက်များ ရှိသည်၊ မရှိသည် နှင့်/သို့မဟုတ် အခြားအခွင့်အရေးများနှင့် ဟန်ချက်ကိုက်ညီမှု ရှိသည်၊ မရှိသည်) ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အရေးကြီးသည်။ ဥပမာ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တစ်နေရာတွင်သာ ရိုးရှင်းစွာ ‘နိုင်ငံတော်၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မူဘောင်ကို မကျော်လွန်စေဘဲ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုအသိုက်အဝန်းများ၏ အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတော်က အသိအမှတ်ပြု၍ မြှင့်တင်ပေးရမည်’ (အခန်း ၂၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂၂) ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထားခြင်းမရှိသော်လည်း နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် အကျယ်တဝင့် ဖော်ပြထားသည်။ နိုင်ငံကာရာရာ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည်လည်း အလားတူပင်ဖြစ်ပြီး အသိအမှတ်ပြုသည့် အခွင့်အရေးများကို အနည်းငယ် ပိုမိုအသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည် (အပိုဒ် ၅)။ မက်ဆီကို (အပိုဒ်ခွဲ ၂၈) နှင့် ဘိုလီဗီးယား (အပိုဒ် ၃၀) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အပိုဒ်တစ်ခုတည်းတွင်သာ အသိအမှတ်ပြုထားသော်လည်း ဤအပိုဒ်များတွင် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများကို ရှည်လျား၍ အထူးတိကျစွာ ဖော်ပြထားသော စာရင်းများပါဝင်သည်။ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုလံဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတို့သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်လျှောက် သက်ဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည် (ဥပမာ ဒေသခံမျိုးနွယ်စုများ၏ တရားရုံးတော်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်ကဏ္ဍများတွင် ဖော်ပြထားခြင်း)။

ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို အသုံးပြု၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ဖတ်ရှုရန်အတွက် ရှေးဦးစွာ မေးခွန်း၊ ရှင်းလင်းချက်နှင့် သာဓကပြဋ္ဌာန်းချက်များမှ အဓိက စကားလုံးများနှင့် စကားစုများကို မှတ်သား၍ ဆန်းစစ်လေ့လာမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် မူကြမ်းမှ သက်ဆိုင်ရာကဏ္ဍကို ရှာဖွေပါ။ ဥပမာ မေးခွန်း ၂၆ သည် ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအသိုက်အဝန်းများ၏ ရိုးရာ အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုအရ ဖန်တီးဖော်ပြမှုများအား ဉာဏပစ္စည်းအဖြစ် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ် ပြုပါသလား’ ဖြစ်သည်။ မေးခွန်းတွင် ‘ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖန်တီးဖော်ပြမှု’ နှင့် ‘ရိုးရာအသိပညာ’ စသည့် အဓိကစကားစုများ ပါဝင်ပြီး ရှင်းလင်းချက်တွင် ‘လက်မှုပစ္စည်းများ’ နှင့် ‘သက်မွေးမှုများ’ အပါအဝင် အခြား ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အဓိကစကားရပ်များကို တွေ့နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအားလုံးသည် တူညီသော စကားရပ်များ

ကိုသာ အသုံးပြုထားခြင်း မဟုတ်သည့်အတွက် အဓိကစကားလုံးကို အသုံးပြု၍ ရှာဖွေခြင်းသည် ကောင်းမွန်သော အစပြုဆောင်ရွက်မှုဖြစ်သည့်တိုင် အခြားစကားရပ်များကိုလည်း အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း သတိချပ်ပါ။

ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းပါ မေးခွန်းများသည် အများအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုတည်းနှင့်သာ သက်ဆိုင်သော်လည်း အချို့သောဖြစ်ရပ်များတွင် တစ်ခုထက်ပိုသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဆက်စပ်နေမည်ဖြစ်ကြောင်း သတိချပ်ထားသင့်သည်။ ဥပမာ မေးခွန်း ၈ သည် ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုပါသလား။ သို့ဆိုပါလျှင် အထွေထွေ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကိုသာ သီးသန့်အသိအမှတ်ပြုခြင်း ဖြစ်ပါသလား’ ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အပိုင်းအမျိုးမျိုးတွင် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်အများအပြားရှိနိုင်သည်။ ဥပမာ နိဒါန်းတွင်ဖြစ်စေ၊ ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်တွင်ဖြစ်စေ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် သီးခြား အပိုင်းတစ်ပိုင်းတွင်ဖြစ်စေ ရှိနိုင်သည်။ သက်ဆိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များအားလုံးကို မှတ်သား၍ အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် လိုက်နာဆောင်ရွက်စေခြင်းတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းယန္တရားဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံများ သို့မဟုတ် အခြေခံမူများကိုလည်း ထည့်သွင်းမှတ်သားထားသင့်သည်။

အရေးပြဿနာများ၏ နယ်ပယ်အတိုင်းအတာ

ကမ္ဘာတဝန်းရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့အတွက် အခြေခံကျသော အရေးပြဿနာများအပေါ် အလေးပေးဖြေရှင်းရန် ရည်ရွယ်၍ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အချို့မေးခွန်းများသည် အသစ်ရေးဆွဲထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ အမြောက်အများတွင် ထည့်သွင်းထားသည့် အရေးပြဿနာများကို ဦးတည်မေးမြန်းထားခြင်းဖြစ်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများစုသည် စိစစ်သုံးသပ်ခြင်းနည်းလမ်းပါ အရေးပြဿနာအားလုံးကို ဖြေရှင်းထားခြင်း မရှိပေ။ အလားတူပင် ဆန်းစစ်လေ့လာရေး နည်းလမ်းပါ အရေးပြဿနာတစ်ခုချင်းစီသည်လည်း နိုင်ငံတိုင်း၏ နောက်ခံအခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမည်မဟုတ်ဘဲ နည်းလမ်းတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည့် အရေးပြဿနာများကို ကြုံတွေ့ရင်ဆိုင်နေရသော နိုင်ငံမျိုးလည်း ရှိနိုင်သည်။ အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအတွက် လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုရှိပြီး အလုံးစုံ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများအပေါ် လေးစားအကောင်အထည်ဖော်မှု ရှိစေရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အသုံးပြု၍ လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် အရာများကို ကြံဆဖန်တီးရန် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုသင့်သည်။

ထို့ကြောင့် ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို ပြောင်းလဲပြင်ဆင်နိုင်စေရန် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သည်။ အသုံးပြုသူများသည် မိမိတို့၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် အသုံးပြုမည့် မေးခွန်းများကို ရွေးချယ်နိုင်သည်။ အရေးပြဿနာတစ်ခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မပါရှိလျှင်တောင် အဆိုပါပြဿနာကို ဖြေရှင်းပြီး ဟုတ်သည်၊ မဟုတ်သည် သို့မဟုတ် နိုင်ငံနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သဘောသဘာဝအပေါ် မူတည်၍ အဆိုပါပြဿနာကို သာမန်ဥပဒေဖြင့်ဖြစ်စေ၊ တရားစီရင်ရေးမှ စီရင်ထုံးဖြင့် ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် အခြားနည်းလမ်း တစ်စုံတစ်ရာဖြင့်ဖြစ်စေ မည်သို့အကောင်းဆုံးဖြေရှင်းနိုင်မည်ကို တွေးတောကြံဆရန် အရေးကြီးသည်။ အရာရာတိုင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ဖြေရှင်းခြင်းမပြုသင့်ပေ။

ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အချို့အရေးပြဿနာများသည် ပြဿနာအသစ်များဟု ထင်မှတ်နိုင်ပြီး ၎င်းမှာ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း၏ ရည်ရွယ်ချက်တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်ကာ အသုံးပြုသူများက အရေးပြဿနာများကို အမြင်သစ်ဖြင့် ရှုမြင်နိုင်စေရန် အထောက်အကူပေးလိုရင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိဟု အမြဲတစေ သတ်မှတ်ရှုမြင်ခဲ့သော အရေးပြဿနာများ ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းကို အကျယ်ပြန့်ဆုံး ဆင်ခြင်သုံးသပ်ပါက ၎င်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားမဟုတ်သည့် နိုင်ငံသားများအကြားရှိ အာဏာဆက်နွှယ်မှုများကို ပြောင်းလဲရန်အတွက် တစ်စုံတစ်ရာခြားသော အခွင့်အရေးဖြစ်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုကာ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို တီထွင်ဆန်းသစ်မှုအား လှုံ့ဆော်ပေးရန် ရည်ရွယ်ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ၏ ယခင်အလေ့အထများနှင့် မတူညီသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အစပျိုးမိတ်ဆက်ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ပြီး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းချက်အမျိုးအစားတစ်ရပ်ကို ပထမဦးဆုံး ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်သည့် နိုင်ငံဖြစ်လာကာ ပိုမိုဆန်းသစ်သော တီထွင်ကြံဆမှုများအတွက် လမ်းဖောက်ပေးနိုင်သည်။ ထိုသို့သော အကျိုးသက်ရောက်မှု လွန်စွာကြီးမားသည့် ပြောင်းလဲမှုများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့်သာ ဆက်နွှယ်နေနိုင်သည်မဟုတ်ဘဲ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် လူ့အခွင့်အရေးများ၊ အစိုးရဖွဲ့စည်းပုံ၊ မတူညီသော အစိုးရမဏ္ဍိုင်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲများကဲ့သို့ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ သီးခြားလွတ်လပ်သော ကော်မရှင်များကဲ့သို့ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားသစ်များ ဖန်တီးတည်ထောင်ခြင်းနှင့် အခြားသော အရေးပြဿနာများစွာနှင့် ဆက်နွှယ်ကာ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းစာသားထက် ကျော်လွန်နားလည်ခြင်း

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုစည်းရုံးသူများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား လေးစားလိုက်နာမှုရှိစေရန် ဖော်ဆောင်ခြင်းမှာ ဥပဒေများ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခြင်း သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်းထက်ပင် ပိုမိုရှုပ်ထွေးကြောင်း သိရှိနားလည်ပြီး အဆိုပါလုပ်ငန်းတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် လူမှုဘဝအဆင့်အတန်း ပိုမိုအားသာသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင်းရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး မဟုတ်သူများအကြား မညီမျှသည့် အာဏာဆက်နွှယ်မှုများကို ပြောင်းလဲခြင်းသည် အပါအဝင်ဖြစ်ကာ ထိုသို့ပြောင်းလဲရန်အတွက် ကြာမြင့်ပြီဖြစ်သော အချိန်ကာလတစ်လျှောက် နက်ရှိုင်းစွာ အမြစ်တွယ်ပြီးဖြစ်သည့် လူမှုဆိုင်ရာ ခံယူချက်များနှင့် အမူအကျင့်ပုံစံသေများကို ပြောင်းလဲပစ်ရန် လိုအပ်သည်။

ဤလက်တွေ့အမှန်တရားကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ဥပဒေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အရေးပါမှုကိုဖြစ်စေ ၎င်းတို့ ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများ ရှုထောင့်မှ စိတ်ဖြာသုံးသပ်ခြင်း၏ အရေးပါမှုကိုဖြစ်စေ ထိခိုက်စေမည်မဟုတ်ပါ။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ကျင့်သုံးရမည့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ နောက်ခံအခြေအနေကို သိမ်မွေ့သွယ်ဝိုက်စွာ ထည့်သွင်းဂရုပြုခြင်း၏ အရေးပါပုံနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး မဟုတ်သူများ နှစ်မျိုးစလုံး ကြုံတွေ့ရမည့် အကြောင်းဇာစ်မြစ်များစွာရှိနိုင်သော အခက်အခဲများ၏ အရေးပါပုံကို မီးမောင်းထိုး ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းစာသားနှင့် ယင်းပြဋ္ဌာန်းစာသားနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏ လက်တွေ့ဘဝအရှိတရားတို့အကြား ဆက်နွှယ်မှုတို့ကို စနစ်တကျ ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာရန်အတွက် နည်းနာချမှတ်ပေးရန် ရည်ရွယ်ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သော်လည်း ၎င်းတို့၏ လက်တွေ့ဘဝအရှိတရားကို နက်နဲစွာ နားလည်သိရှိနိုင်ရန် သို့မဟုတ် ဖော်ပြနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းရာတွင် အခက်အခဲရှိပြီး အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် မေးသင့်မေးထိုက်သည့် မေးခွန်းမှန်များကို ရှာဖွေခြင်းနှင့် ၎င်းတို့ကြုံတွေ့နေရသော ပြဿနာများ၏ ဥပဒေရေးရာ အကြောင်းရင်းခံများနှင့် ယင်းတို့အားဖြေရှင်းရန် အသုံးပြုနိုင်မည့် ဖြေရှင်းနည်းများကို ကြံဆဖော်ထုတ်ခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဤဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို အထောက်အကူအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ကာ ဖန်တီးထားပါသည်။

၂.၄။ ဆန်းစစ်လေ့လာမှုပြီးမြောက်ပါက အသုံးပြုနိုင်ပုံ

ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းသည် စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်ခြင်းမဟုတ်ပေ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏ အခွင့်အရေးများအတွက် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည်ကို ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အား ကောင်းစွာလုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် အသုံးပြုသူများကို လမ်းညွှန်ပေးမည့် ဆောင်ရွက်ရန်လုပ်ငန်းစာရင်းကဲ့သို့ မဓ္စမိဋ္ဌာန်ကျစွာ အသုံးပြုရန် ဤဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို ရည်ရွယ်ဖန်တီးထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤနည်းလမ်းကို အသုံးပြု၍ ရရှိလာသော ရလဒ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မည်မျှ အဆင့်သတ်မှတ်ချက်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြပေးခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အခြားနိုင်ငံထက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည်ဟု အနက်ဖော်ညွှန်းခြင်း မဟုတ်ပါ။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အထောက်အထားအခြေပြု ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများ ရှုထောင့်မှ သုံးသပ်၍ နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားဆိုင်ရာ မူဘောင်ကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် မွမ်းမံပြင်ဆင်ရန်အတွက် ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုခြင်းတို့ကို အားပေးမြှင့်တင်ရန် ကြိုးပမ်းလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုသူအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်း

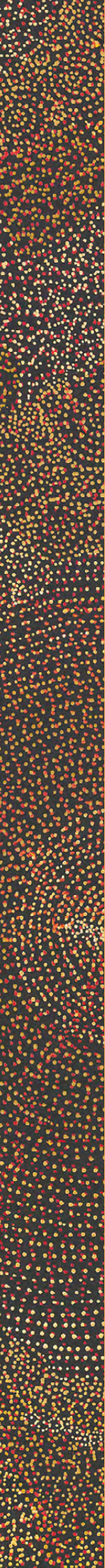
အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် တွေ့ရှိချက်များအား အသုံးပြု၍ မဟာဗျူဟာတစ်ရပ်ကို ရေးဆွဲချမှတ်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေရန်အတွက် ဆောင်ရွက်ရမည့်လုပ်ငန်းများ အပိုင်းကို ထည့်သွင်းထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။^၃ အသုံးပြုသူသည် ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုသူ၊ ရှေ့နေ၊ သတင်းထောက်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူ သို့မဟုတ် စိတ်ပါဝင်စားသောနိုင်ငံသား မည်သူပင်ဖြစ်စေ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၌ ၎င်းပါဝင်လုပ်ဆောင်နေသော အခန်းကဏ္ဍအပေါ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအခြေပြု၍ ဤမဟာဗျူဟာကို ချမှတ်ရမည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ယေဘုယျဖော်ပြရလျှင် အဓိကရည်မှန်းချက်များမှာ

၃ ဖြန့်ဖြူးခြင်းဆောင်ရွက်ရေး ချဉ်းကပ်နည်းလမ်းများအတွက် အကြံပြုချက်များရယူရန် Beetham et al. (၂၀၀၈၊ ၆၀-၆၇) ကို ကြည့်ပါ။

တွေ့ရှိချက်များနှင့် ဆက်နွယ်သည့် အဓိကမှတ်သားဖွယ်အချက်များကို ဖော်ထုတ်ရန်နှင့် အခြားသူများထံ အသိပေးရန်ဖြစ် သည်။ အဆိုပါ မှတ်သားဖွယ်အချက်များကို အသုံးပြုရာတွင် ထိရောက်မှုရှိစေရန်အတွက် ဖော်ထုတ်ရေးသားရာတွင် စေ့စပ်စွာ ဂရုပြုဆောင်ရွက်ပြီး ဦးတည်ဖတ်ရှုသူ(များ)၏ အကျိုးစီးပွားများနှင့် ဦးစားပေးချက်များအား နားလည်သိရှိမှုအပေါ် အခြေခံ၍ ဖော်ထုတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဦးတည်ဖတ်ရှုသူများကို ယေဘုယျအားဖြင့် အမျိုးအစားသုံးမျိုး ခွဲခြားနိုင်သည် -

- ၁။ နိုင်ငံရေးပါတီ ခေါင်းဆောင်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့များမှ အဖွဲ့ဝင်များ၊ ဤအဖွဲ့များ အတွင်းမှ ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌများ အပါအဝင် အခြားသော အဓိကကဏ္ဍမှပါဝင်သည့် နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ် သူများ၊
- ၂။ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် မီဒီယာ အပါအဝင် ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုစည်းရုံးသူများနှင့် လူထုအမြင်အပေါ် လွှမ်းမိုးမှုရှိသူများ၊
- ၃။ ပြည်သူလူထု၊ နိုင်ငံသားများနှင့် နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများ အပါအဝင် အထွေထွေ ပတ်သက်ပါဝင်သူများ။

တွေ့ရှိချက်များကို ဤအုပ်စုများထံ ဝေမျှဖော်ပြရာတွင် အုပ်စုအပေါ်မူတည်၍ လုပ်နည်းလုပ်ဟန် ကွဲပြားမည်ဖြစ် သော်လည်း မှတ်သားဖွယ်အချက်များ၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် အကြောင်းအရာတို့မှာမူ ရှင်းလင်းတိကျကာ တစ်သမတ်တည်းဖြစ် စေရန် ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းမှ ရရှိသော တွေ့ရှိချက်များအား ဖြန့်ဝေခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆောင်ရွက်နိုင် သည့် လုပ်ငန်းများတွင် တွေ့ရှိချက်များအား အသေးစိတ် ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာချက်နှင့် အကြံပြုချက်များ ပါဝင်သည့် အစီရင်ခံစာ ပြုစုရေးသားခြင်း၊ သက်ဆိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်နှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင်းမှ ပါဝင်လုပ်ဆောင် သူများထံ တင်ပြခြင်း၊ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းဖြင့် ဖော်ထုတ်အတည်ပြုထားသည့် အရေးပြဿနာများနှင့် သက်ဆိုင်သော မှတ်သားဖွယ်အချက်များကို တိုတောင်းစွာ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည့် မူဝါဒရှင်းလင်းချက်များ သို့မဟုတ် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်များ အား နိုင်ငံရေးပါတီဝင်များနှင့် မီဒီယာအတွက် ပြုစုရေးသားခြင်း၊ မျက်နှာစုံညီ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပိုင်းများ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရ အဆင့်အစိုးရနှင့် အတူတကွ တင်ဆက်ဖော်ပြမှုများ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပြည်သူလူထုကို ဦးတည်သော လူမှုမီဒီယာနှင့် သမားရိုးကျ မီဒီယာ (ရေဒီယို၊ ရုပ်မြင်သံကြားနှင့် သတင်းစာ) ကမ်ပိန်းများကို ရေးဆွဲစီစဉ်ခြင်းတို့ အပါအဝင်ဖြစ်သည်။

၃။ အဓိကစကားရပ်များနှင့် သဘောတရားများ

အောက်တွင်ဖော်ပြမည့် အဓိကစကားရပ်များနှင့် သဘောတရားများသည် ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းကို ခြုံငုံနားလည်နိုင်ရန် အတွက် မရှိမဖြစ်အရေးကြီးသော အချက်များအနက် အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ကျန်ရှိနေသော စကားရပ်များကို မေးခွန်းများမှ ရှင်းလင်းချက်များတွင် မေးခွန်းနှင့်ဆက်စပ်၍ အနက်ဖွင့်ဖော်ပြထားသည်။ စကားရပ်များနှင့် သဘောတရားများကို အင်္ဂလိပ် အက္ခရာစဉ်အလိုက် စီစဉ်ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အပြုသဘော အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အထူးအစီအမံများ

အပြုသဘော အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် အထူးအစီအမံများသည် အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် ‘သာမန်နှင့် အလုံးစုံ တန်းတူညီမျှမှု’ သဘောတရားနှင့် ဆက်သွယ်နေသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် အလုံးစုံ တန်းတူညီမျှမှုရှိရေး အခြေခံမူကို ကျင့်သုံး ခြင်း သို့မဟုတ် အတည်ပြုခြင်း ပြုပါက လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် မူဝါဒများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရား များကို ဖော်ထုတ်ထားရှိရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှုရှိရေးအတွက် လက်တွေ့ အကောင်အထည် ဖော်ရာတွင် အထောက်အကူရရှိရန် (အပြုသဘောဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း သို့မဟုတ် အထူးအစီအမံများ ဟူ၍လည်း ခေါ်ဆို သည့်) အပြုသဘောအရေးယူခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး ယင်းနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပေါ်မူတည်၍ ထိုသို့ဆောင်ရွက် ရန်လည်း လိုအပ်ကောင်းလိုအပ်နိုင်သည်။ အဆိုပါ အစီအမံများတွင် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ စီမံခန့်ခွဲရေး၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် စည်းမျဉ်းကြပ်မတ်ရေးဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းနည်းဟန်များ ပါဝင်သည့်အပြင် အလုပ်ခန့်အပ်ခြင်း၊ အိမ်ရာစီစဉ်ပေးခြင်း၊ ပညာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ အစိုးရအဖွဲ့တွင် ကိုယ်စားပြုပါဝင်နိုင်ခြင်းနှင့် ပြည်သူလူထု၏နေ့စဉ်ဘဝတွင် ပါဝင်လည်ပတ်နိုင်ခြင်း အစရှိသော နယ်ပယ်များတွင် အစီအစဉ်များ၊ မူဝါဒများ၊ စီမံကိန်းများနှင့် အခွင့်အရေးပိုပေးသော သတ်မှတ်ချက်များ ရေးဆွဲ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းလည်း ပါဝင်ပါသည်။ အဆိုပါ အစီအမံများအတွက် သာဓကများကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည် (ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့အစည်း ၂၀၀၉၊ ၁၃) -

- ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် လွှတ်တော်ထဲတွင် ခွဲတမ်းသတ်မှတ် ပါဝင်စေခြင်း (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၆၊ ပိုဒ် ၁၆)၊
- အစိုးရဝန်ထမ်းအဖွဲ့၊ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာနှင့် အခြား နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၌ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အသိုက်အဝန်းဝင်များကို ဝန်ထမ်းသစ်အဖြစ် ခေါ်ယူခြင်း၊
- တက္ကသိုလ်တက်ရောက်နေသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အရေအတွက်ကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် စီမံကိန်းများ (ပညာသင်ဆုများ သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ခွဲတမ်းများ) ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး နိုင်ငံရေးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် ဘဏ္ဍာရေးအထောက်အကူ ပေးအပ်ခြင်း၊
- ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး မိသားစုများတွင် ကလေးများအား စာသင်ကျောင်းသို့ စေလွှတ်စေရန်အတွက် မက်လုံး ဖန်တီးပေးသည့် စီမံကိန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကို ပိုမိုကောင်းမွန်ထိရောက်စွာ ရယူစေနိုင်ရန် အတွက် ဘဏ္ဍာငွေခွဲတမ်းသတ်မှတ်ခြင်း၊
- ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ရိုးရာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုလေ့များ သို့မဟုတ် ရိုးရာ လက်မှုပညာများ ကို စွန့်လွှတ်ရန်မလိုအပ်ဘဲ အဓိကစီးပွားရေးစနစ်တွင် ပါဝင်လည်ပတ်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သောစွမ်းရည်များ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးသည့် သင်တန်းအစီအစဉ်များ ဆောင်ရွက်ခြင်း။

ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်

ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ဟူသည် ‘လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ ဘဝတွင် ရွေးချယ်မှုများကို ကိုယ်တိုင်ပြုလုပ်၍ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ထိုသို့ လက်တွေ့လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်း’ ကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည် (Howard-Hassman 2011: 433)။ ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အကျိုးစီးပွားများကို သီးခြား လွတ်လပ်စွာ ကိုယ်တိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းအကျိုးစီးပွားများအပေါ် မူတည်၍ ရွေးချယ်မှုများ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဤ ရွေးချယ်မှုများကို ထိရောက်စွာ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ပိုင်ခွင့်တို့ ပါဝင်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ့် ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ဖြင့် ဖော်ဆောင်သော နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ပေါ်စေပြီး အဆိုပါအခွင့်အရေးအား အဓိပ္ပါယ်လေးနက်ပြည့်ဝစွာ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးနိုင်စေသည် (APF and OHCHR 2013: 20)။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်

အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ UNDRIP တွင် နေရာအနှံ့ ဖော်ပြထားသော်လည်း အများစုကို အပိုဒ် ၃ နှင့် ၄ တွင် တွေ့နိုင်သည်။^၄ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဟူသည်မှာ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် သတ်မှတ်အရေးကိစ္စများ သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ပိုင်နက်နယ်မြေများတွင် မိမိကိုယ်ကို ကိုယ်တိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ညွှန်းဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်သည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အခြေပြု (ကမ္ဘာလှည့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း သို့မဟုတ် သဘာဝသယံဇာတထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း နယ်ပယ်တွင် ကိုယ်တိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိခြင်း) သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေ အခြေပြု စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့်ဖြစ်နိုင်ပြီး ပိုင်နက်နယ်မြေအခြေပြု စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့်တွင် ဒေသန္တရနယ်မြေ တစ်ခုကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ကာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးပြီး အများအားဖြင့် နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုမူ လိုက်နာရန်လိုအပ်သည်။

အပြည့်အဝ ကိုယ်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ကို ဤနည်းနှစ်မျိုးဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း မပြုနိုင်ပါကလည်း ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းပြုပိုင်ခွင့်တို့အရ နိုင်ငံတော်မူဝါဒများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်း တို့၏ဘဝနေထိုင်မှုအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော ရွေးချယ်မှုများအား ကိုယ်တိုင်ပြုလုပ်၍ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို ထိပါးခြင်း သို့မဟုတ် ပျက်ပြားစေခြင်း မရှိသင့်ဘဲ^၅ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးမဟုတ်သော ပြည်သူများ သည် ရွေးချယ်မှုများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကိုယ်စား ပြုလုပ်ပေးရန်အတွက် ပိုမိုသင့်လျော်သည်ဟု သတ်မှတ်ခံယူ သည့် အကာအကွယ်ပေးလိုသော သို့မဟုတ် မွေးအဘသဖွယ် တွေးခေါ်ချဉ်းကပ်ပုံများကို ရှောင်ကြဉ်သင့်သည်။

စုပေါင်းအခွင့်အရေးများ

စုပေါင်းအခွင့်အရေးဟူသည်မှာ အသိုက်အဝန်း သို့မဟုတ် အုပ်စုတစ်ခုကို ပေးအပ်ထားပြီး အုပ်စုလိုက် ရပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အခွင့်အရေးဖြစ်သည်။ ဥပမာ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် အားနည်းချက်ရှိသော နယ်မြေဒေသ၌ နေထိုင်သူပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်။ သတ်မှတ်ခွဲတမ်းထားရှိခြင်း၊ အပြုသဘောအရေးယူခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခွင့်အတွက် အာမခံချက်ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခြင်းမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံတော်သည် လူထု အသိုက်အဝန်းများအတွက် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများ သတ်မှတ်ပေးအပ် နိုင်သည်။ လူသားအားလုံးအတွက် အလုံးစုံတန်းတူညီမျှရေးကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် စုပေါင်းအခွင့်အရေး များကို အသုံးပြုနိုင်သည်။ ဤအခွင့်အရေးများကို UNDRIP ၏ အပိုဒ် ၁ တွင် အသိအမှတ်ပြု ဖော်ပြထားသည်။^၆ လူ့အခွင့်အရေး စံသတ်မှတ်ချက်များအနက် အများစုသည် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီအတွက် ဦးတည်ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သော်လည်း စုပေါင်း အခွင့်အရေးများမှာမူ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအား မျိုးနွယ်စုများ၊ နိုင်ငံများ၊ လူမှုအသိုက်အဝန်း များ အစရှိသည်ဖြင့် ရှုမြင်ဖော်ပြတတ်သောကြောင့် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုလက်ခံရန် လိုအပ်ကြောင်းကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများက ယခင်ကတည်းက အလေးအနက် ဖော်ပြတောင်းဆိုခဲ့ပြီး ယခုအထိ ဆက်လက်တောင်းဆိုနေ ဆဲဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများတွင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ သို့မဟုတ် ရိုးရာဓလေ့များကို အုပ်စုအလိုက် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို စုပေါင်း၍ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်တို့ ပါဝင်နိုင်သည်။

၄ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ၁၉၉၆ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ် ၁၅၂ ကို ကြည့်ပါ - ‘၁။ ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ရည်မှန်းချက်များမှာ - (က) ဒေသန္တရအသိုက်အဝန်းများအတွက် ဒီမိုကရေစီနည်းကျပြီး တာဝန်ခံမှုရှိသော အစိုးရတစ်ရပ်ကို ပေးအပ်ရန်၊ (ခ) အသိုက်အဝန်း များအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများကို ရေရှည်တည်တံ့နိုင်သည့် နည်းဟန်ဖြင့် မပျက်မကွက် ပေးအပ်ရန်၊ (ဂ) လူမှုနှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုကို မြှင့်တင်ရန်၊ (ဃ) ဘေးကင်းလုံခြုံပြီး ကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို မြှင့်တင်ရန်၊ နှင့် (င) ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ကိစ္စရပ်များတွင် အသိုက်အဝန်းများနှင့် အသိုက်အဝန်းအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများ ချိတ်ဆက်ပါဝင်လာစေရန် တိုက်တွန်းအားပေးရန် ဖြစ်သည်။ ၂။ မြူနီစီပါယ်ဒေသသည် အပိုဒ်ခွဲ (၁) တွင် ဖော်ပြထားသည့် ရည်မှန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်အတွက် မိမိ၏ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းကို အပြည့်အဝ အသုံးပြု ကြိုးပမ်းရမည်။’

၅ ထိုသို့သောဖြစ်စဉ်များ၏ သာဓကများအတွက် ကုလသမဂ္ဂ (၂၀၀၆၊ အပိုဒ် ၂၁-၂၄) ကို ကြည့်ပါ။

၆ အပိုဒ် ၁ တွင် ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာချုပ်၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း နှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေတို့တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ အားလုံးကို စုပေါင်း၍ဖြစ်စေ တစ်သီးပုဂ္ဂလအရဖြစ်စေ အပြည့်အဝ ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်’ ဟု ဖော်ပြထားသည် (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၇)။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရိုးရှင်းစွာဖွင့်ဆိုထားသည့် အနက်ဖွင့်ဆိုချက်မရှိသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဟူသည် မည်သည့်အရာဖြစ်သည်၊ မည်သည့်တို့လုပ်ဆောင်သည်ကို နားလည်ရန် အထောက်အကူပေးနိုင်သည့် ဘုံတူညီသော လက္ခဏာရပ်များနှင့် ဆောင်ရွက်ချက်များ ရှိပါသည်။ ‘မျက်မှောက်ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အများစုသည် နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံမူများ၊ အစိုးရအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ နှင့် နိုင်ငံသားများ၏ အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားပြီး ယင်းတို့ကို တစ်ဖွဲ့တည်းသဘောဖြင့် သာမန် ဥပဒေပြုရေး ဆောင်ရွက်ချက်မှတစ်ဆင့် ပြောင်းလဲခြင်းမပြုနိုင်သည့် ပိုမိုအဆင့်အတန်းမြင့်မားသော ဥပဒေအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းဖော်ပြထားသည်’ (Bulmer 2014)။ ဤရှုထောင့်မှကြည့်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ ဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် အစိုးရဝန်ဆောင်မှုများ လည်ပတ်ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် မူဘောင်ကို ချမှတ်ပေးပြီး နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို လုပ်ဆောင်ရန်၊ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်နှင့် လူထုဆိုင်ရာမူဝါဒကို ချမှတ်ရန်အတွက် အသုံးပြုရသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ယန္တရားများကိုလည်း ဖော်ဆောင်ပေးသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ကျင့်သုံးမှုကို ပေးအပ်ခြင်း၊ စီမံခြင်းနှင့် ကန့်သတ်ခြင်းတို့ဆောင်ရွက်သည့် စာရွက်စာတမ်း ဖြစ်သည်။ ဤသည်ကိုကျော်လွန်၍ကြည့်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်သူများ၏ မျှော်မှန်းချက်များနှင့် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသများကိုလည်း လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်ပြီး သာဓကအားဖြင့် အခြေခံစံတန်ဖိုးများနှင့် အခြေခံမူများ ရေးဆွဲသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် အခြေခံအခွင့်အရေးများအား အခိုင်အမာကာကွယ်ပေးခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်အတွက် မျှော်မှန်းထားသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းသဏ္ဌာန်ကို ဖော်ပြပေးနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေ၊ နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေးနယ်ပယ်များတွင် တစ်ပြိုင်နက် လည်ပတ်လုပ်ဆောင်ပြီး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနှင့် ၎င်းနိုင်ငံရှိပြည်သူများ၏ စံတန်ဖိုးများကိုလည်း မြင့်မားထင်ရှားစွာ ထင်ဟပ်ဖော်ပြနေသော သင်္ကေတတစ်ရပ်လည်း ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အဆိုပါနယ်ပယ်များနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ရည်ရွယ်ချက်များ များစွာပါရှိနိုင်ကာ တစ်ခါတရံတွင် ၎င်းတို့အချင်းချင်း ပြိုင်ဆိုင်ဆောင်ရွက်မှုမျိုးလည်း ရှိနိုင်သည်။ ဥပမာ နိုင်ငံ၏အနာဂတ်အတွက် မျှော်ရည်ချက်ရူပါရုံများ ချမှတ်ရန် ဖိအားများနှင့် နိုင်ငံ၏ အတိတ် သမိုင်းကြောင်းအတွက် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရန် တောင်းဆိုမှုများကို ဟန်ချက်ညီညီ ထိန်းကျောင်းလုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ယေဘုယျ ဘုံလုပ်ဆောင်ချက်များ ပါဝင်လေ့ရှိသော်လည်း နိုင်ငံ၏ နောက်ခံအခြေအနေပေါ်မူတည်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များတွင် သိသာထင်ရှားစွာ ကွဲပြားမှုများလည်း ရှိနိုင်သည်။ ဒီမိုကရေစီနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအတွက် တစိုက်မတ်မတ် ဆောင်ရွက်နေသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းမည့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို အောက်တွင် စာရင်းပြုစုဖော်ပြထားသည် -

(က) နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ဘုံတူညီသည့် စံတန်ဖိုးများနှင့် ဝိသေသများကို အတည်ပြုသတ်မှတ်ခြင်း၊ (ခ) အဆိုပါအသိုက်အဝန်းတွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ရန်အတွက် လိုအပ်သောစည်းမျဉ်းများကို သတ်မှတ်ခြင်း၊ (ဂ) ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်သော အကြောင်းရှိပါက ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ လုံခြုံမှုရှိရေးအတွက် နိုင်ငံတော်၏ အင်အားသုံးစောင့်ရှောက်မှုကို ပေးအပ်ရန် ကတိပြုခြင်း၊ (ဃ) နိုင်ငံတော်အာဏာကို ကျင့်သုံးရန် နည်းလမ်းများနှင့် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို သဘောတူညီချက်ရယူခြင်း၊ (င) အထူးသဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် အခြားသော လူမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု သဏ္ဌာန်များမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံတော်၏ အရေးကိစ္စများတွင် နိုင်ငံသားများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် စီစဉ်ခြင်း၊ (စ) (နိုင်ငံသားများကို စွမ်းရည်မြှင့်တင်ပေးပြီး နိုင်ငံတော်၏ အရေးယူဆောင်ရွက်ခွင့်ကို ကန့်သတ်သည့်) အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ (ဆ) အစိုးရအပြောင်းအလဲကို ငြိမ်းချမ်းစွာဆောင်ရွက်နိုင်ရန် စည်းမျဉ်းများ သတ်မှတ်ခြင်း၊ (ဇ) နိုင်ငံတော်၏ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းကို ကြိုတင်ခန့်မှန်းနိုင်ရန်နှင့် ပုဂ္ဂလိက လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများတွင် လုံခြုံမှုရှိစေရန် ဥပဒေစနစ်ကို အသုံးပြု၍ ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ (ဈ) အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်းအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ချမှတ်ခြင်း၊ (ည) ဤအခြေခံစီမံထားရှိချက်များကို ပြင်ဆင်ရန်အတွက် ရှင်းလင်းတိကျပြီး အားလုံးသဘောတူညီသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ချမှတ်ခြင်း (Ghai 2010: 3)။

ယနေ့ခေတ်တွင် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အများစုသည် စာဖြင့်ရေးသားထားသော စာရွက်စာတမ်းများ ဖြစ်သည်။ ခြွင်းချက်အနေဖြင့် အစ္စရေး၊ နယူးဇီလန်နှင့် ယူနိုက်တက်ကင်းဒမ်း နိုင်ငံတို့မှာမူ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မူဘောင်များကို ကွဲပြားသောနည်းလမ်းများဖြင့် စီမံအသုံးပြုကြသည် (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများအား နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်း စီမံချက် ၂၀၁၆)။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို စာဖြင့်ရေးသားသည့် ခေတ်တူရူချက်ကို ထောက်ချင့်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

များသည် အစိုးရနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအား စီမံရန်အတွက် အရေးကြီးသော နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ပြည်သူများနှင့် နိုင်ငံတော်များက အသိအမှတ်ပြု လက်ခံထားသည်ဟု မှတ်ယူနိုင်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းသည် ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သီးသန့်ထက် ပိုမိုရှုပ်ထွေး’သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းကို နားလည်ရန်အတွက် ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟူသည့် ရေးသားထားသော ပြဋ္ဌာန်းစာသားနှင့် ယင်းစာသားမှ ပေါက်ဖွားလာကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဆက်လက်တည်မြဲစေရန် ထိန်းသိမ်းပေးထားသည့် ကျင့်သုံးမှုအလေ့များအကြား ကွာခြားမှု’ ကို ရှုမြင်နိုင်ရန်နှင့် အဆိုပါ ပြဋ္ဌာန်းစာသားနှင့် ကျင့်သုံးမှု အလေ့များ နှစ်မျိုးစလုံးကို တည်ဆောက်ရန်အတွက် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သည် (Ghai and Galli 2006: 9)။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းကို IDEA က အနက်ဖွင့်ဆိုထားသည်မှာ -

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းဟူသည် နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်သူ တစ်ဦးတစ်ဦးက စံတန်ဖိုးများနှင့် အစိုးရ စနစ်တစ်ခုကို ချမှတ်ထူထောင်ကာ လိုက်နာကျင့်သုံးရန် ကတိကဝတ်ပြု၍ တစိုက်မတ်မတ် ဆောင်ရွက်ခြင်း ပင် ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းသည် အချိန်ကြာမြင့်စွာယူ၍ ဆောင်ရွက်ရသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများအပြင် အစိုးရနှင့် မသက်ဆိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများလည်း ချိတ်ဆက် ပါဝင်လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သည်။ ဤသို့ရှုမြင်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းသည် ပြဋ္ဌာန်း စာသားကို အခိုင်အမာဖြစ်တည်လာသည်ထိ ပြုစုမွမ်းမံကာ အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းစာသား၏ ယုတ္တိဗေဒနှင့် သတ်မှတ် ဆက်နွှယ်မှုများ လက်တွေ့ပေါ်ပေါက်လာစေရန် ဆက်လက်၍ အထောက်အကူပေးရသည့် ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်ဟုပင် သမုတ်နိုင်သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပေသည်။ (Ghai and Galli 2006: 9)။

International IDEA သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းကို နိုင်ငံတော် အသွင်ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည့် ဥပဒေ၊ နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အင်္ဂါရပ်များကို ပေါင်းစည်းရန် ကြိုးပမ်းသည့် အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင် ပြီး ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသော လုပ်ငန်းစဉ်ဟု ယူဆရှုမြင်ကာ ယင်းထက် နယ်ပယ်ပိုမိုကျဉ်းမြောင်းသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် တူညီခြင်းမရှိဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်သည် အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစား၏ (အများ အားဖြင့် ပဋိပက္ခအခြေအနေများ၌ စီစဉ်ဆောင်ရွက်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်း ဆွေးနွေးပိုင်းများတွင် အစပြုသည့်) အ လျှော့ပေး ညှိနှိုင်းမှုများမှ စတင်ပြီး မိမိတို့၏ နိုင်ငံတော်နှင့် စံတန်ဖိုးများကို (ပြန်လည်)သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုရန်အတွက် ပေါင်းစည်း လာကြသည့် မတူညီကွဲပြားသော ဘက်များနှင့် အုပ်စုများကို အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင်စေကာ ၎င်းတို့၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုမှ တစ်ဆင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်း စာသားအား အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းသည့်အချိန်၌ အဆုံးသတ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ယင်းအား အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးခြင်း၊ ဥပဒေ များ သဟဇာတဖြစ်စေရန် မွမ်းမံဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အသွင် ကူးပြောင်းခြင်းကို ထောက်ပံ့ပေးရန်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အဓိပ္ပါယ်လေးနက်ပြည့်ဝစွာ လိုက်နာဆောင်ရွက်မှုရှိကြစေရန် လုပ်ဆောင်သည့် အခြားကြိုးပမ်းအားထုတ် မှုများသည်လည်း ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စနစ်သစ်ကို မမှိတ်မသုန် လိုက်နာ ဆောင်ရွက်မှုရှိသည့် အခြေအနေကို ဖော်ဆောင်ဖန်တီးရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စာရွက်စာတမ်းသီးသန့်ဖြင့် လုံလောက်မှုမရှိကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းမူဘောင်က အသိအမှတ် ပြုထားသည်။

ဖက်ဒရယ်နှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဖြေလျှော့ထားသော စနစ်များ

ဖက်ဒရယ်နှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဖြေလျှော့ထားသော စနစ်များတွင် အာဏာများနှင့် တာဝန်များကို နိုင်ငံတော် အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရ အဆင့် အစိုးရများအကြား ခွဲဝေပေးအပ်ထားသည်။ ကိုယ်ကြံမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို စံသဏ္ဌာန် အောက် နိမ့်ကျသော်လည်း အသိအမှတ်ပြုထားသည့် စနစ်များတွင် ဤသို့ခွဲဝေရာ၌ တရားဝင်အာဏာများကို အခြားသော ဒေသန္တရအဆင့်ယူနစ်များအပြင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အစိုးရများ သို့မဟုတ် ကိုယ်ကြံမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ဒေသ များ၏ အစိုးရများကိုပါ ခွဲဝေပေးအပ်နိုင်သည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အဆင့်တစ်ဆင့်စီ၌ ခွဲဝေပေးအပ်ထား သည့် အာဏာများကို ဖော်ပြထားပြီး အတိအကျမဖော်ပြထားသည့် အာဏာများ (‘ကြွင်းသောအာဏာများ’) ကို မည်သည့် အဆင့်မဆို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြချက်လည်း ပါဝင်နိုင်သည်။ မည်သည့်အရေးကိစ္စများသည် အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအဆင့်ဖြစ်သည်ကို သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲ သူများအနေဖြင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည့်အချက်များမှာ ကြုံတွေ့နေရသည့် အရေးပြဿနာကို အထိရောက်ဆုံး ဖြေရှင်းရန်

အတွက် လိုအပ်သောစွမ်းဆောင်ရည်သည် မည်သည့်အဆင့်ရှိသည်၊ အရေး ပြဿနာသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံလုံးအပေါ် သို့မဟုတ် သီးခြားပိုင်နက်နယ်မြေတစ်ခုအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည် စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျဆိုရသော် နိုင်ငံတော်အဆင့်အစိုးရ၏ ဝင်ငွေရှာဖွေနိုင်စွမ်းသည် ပိုမိုမြင့်မားသဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ တန်းတူညီမျှအခွင့်အရေးများအတွက် အဓိက သော့ချက်ဖြစ်သည့် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုနှင့် ပညာရေးကဲ့သို့ ဝန်ဆောင်မှုများ အပါအဝင် ဝန်ဆောင်မှုပေးရန်အတွက် အရင်းအမြစ်များ ပိုမိုများပြားစွာ ပိုင်ဆိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဒေသန္တရအဆင့် အစိုးရမှသာ ၎င်းတာဝန်ယူခန့်ခွဲနေသည့် လူထု အသိုက်အဝန်းများ၏ လိုအပ်ချက်များအပေါ် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်း ပိုမိုမြင့်မားနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် မ တူညီသော အစိုးရအဆင့်များအကြား အာဏာများခွဲဝေခြင်းအတွက် အခြေခံမူများကို ဖော်ပြထားခြင်း၊ သို့မဟုတ် အာဏာများ နှင့် တာဝန်များ ခွဲဝေရာတွင် လမ်းညွှန်ပေးရန်အတွက် ဒေသန္တရ အစိုးရအဆင့်များ၏ ရည်မှန်းချက်များကို အတည်ပြုဖော်ပြ ထားခြင်းကို ပါဝင်နိုင်သည်။ ဤ အခြေခံမူများ သို့မဟုတ် ရည်မှန်းချက်များသည် ပြည်သူလူထု၏ အခွင့်အရေးများကို ကာ ကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း၊ ဝန်ဆောင်မှုများပေးအပ်ခြင်းတို့တွင် နိုင်ငံတော်၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရမည့် အခန်းကဏ္ဍနှင့် ဆက်နွှယ်နေနိုင်သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ပိုင်နက်နယ်မြေအခြေပြု ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်တို့ကို အခွင့်အရေးအဖြစ် ပေးအပ်ထားသင့်ပြီး အကောင်းဆုံးမှာ လက်တွေ့ကျင့်သုံးစေခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် အစိုးရအကြား ဆက်ဆံရေးများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အတွက် အခွင့်အရေးများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးရန် ဝတ္တရားများကို အများအားဖြင့် အစိုးရအဆင့်တစ်ခုထံ ‘တာဝန်ပေးအပ်ထား’လေ့ ရှိသည်။ ဤအတွက် တာဝန်ပေးအပ်ခံထားရသည့် မည်သည့် အစိုးရအဆင့်မဆိုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည့် ဥပဒေ များကို ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပုံမှန်အားဖြင့် အတည်ပြုကျင့်သုံးခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ဤအရေးပြဿနာကိုဖြေရှင်းရန် တစ်ခု တည်းသော နည်းလမ်းဟူ၍ မရှိပေ (အခန်း ၄ မှ မေးခွန်း ၂၈ ကို ကြည့်ပါ)။ လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံအများစု၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အရေးပြဿနာများကို နိုင်ငံတော်အဆင့်/ဗဟိုအဆင့် အစိုးရက ကိုင်တွယ်ရန် တာဝန်ရှိသည် ဟု သတ်မှတ်ထား ကြသည်။ ဤသတ်မှတ်ချက်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံအလိုက်ကွဲပြားခြင်းမရှိသင့် ဟူ သည့် အယူအဆနှင့် အခြေခံအခွင့်အရေးများအား လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အာဏာများကို ဘေးဆီးရန်ကာ စောင့်ရှောက်လိုပါက နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ ဆောင်ရွက်ခြင်းက ပိုမိုထိရောက်နိုင်သည် ဟူသည့် အယူအဆပေါ် အခြေခံထားခြင်းဖြစ်သည်။

သာမန်နှင့် အလုံးစုံ တန်းတူညီမျှမှု

သာမန်တန်းတူညီမျှမှု ဟူသည်မှာ လူတိုင်းကို ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဆက်ဆံခြင်းကို ညွှန်းဆိုသည့် အဓိက အခြေခံ မူတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ဤတန်းတူညီမျှမှု အမျိုးအစားအတွက် ထည့်သွင်းဖော်ပြရာတွင် (က) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးဖြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြားသော ဝိသေသများအပေါ် အခြေပြု၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ထား သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များ)၊ နှင့် (ခ) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးမဟုတ်သူ နိုင်ငံသားများသည် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသော ပြဋ္ဌာန်း ချက်များ (တန်းတူညီမျှရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များ) ဖြင့် ထည့်သွင်းဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် တန်းတူညီမျှမှုရပိုင်ခွင့်သည် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုအား တားမြစ်ခြင်း (သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မခံရပိုင်ခွင့်) နှင့် နီးကပ်စွာ ဆက်နွှယ်နေသည်။ သာမန်တန်းတူညီမျှ မှုသည် လွတ်လပ်စွာပြောဆိုပိုင်ခွင့်နှင့် သတ်မှတ်လုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်း လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် (တရားမျှတပြီး တန်းတူ ညီမျှသော ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်း) စသည့် အခွင့်အရေးများစွာကို ကျင့်သုံးရန်အတွက် အရေးကြီးသည်။ ဥပမာ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ် ဦးကို ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သည်ဟု စွပ်စွဲထားပါက ၎င်းအနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး ဟုတ်သည်ဖြစ်စေ မဟုတ်သည်ဖြစ် စေ တရားမျှတသော ရုံးတင်စစ်ဆေးခြင်းကို တန်းတူညီမျှ ရယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၇ ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ ၂၀၀၅ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ် ၂၅(ဂ) ကို ကြည့်ပါ - ‘အစိုးရအဆင့်များ အားလုံး၌ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ပေးအပ်ခြင်းနှင့် ခွဲဝေခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အောက်ပါအခြေခံမူများကို လိုက်နာရမည် - ... (ဂ) ပြည်သူလူထု၏ သုခချမ်းသာကို မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးများ၊ အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့တွင် နိုင်ငံတော်၏ အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း’။

၈ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ၁၉၉၆ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ အပိုဒ် ၁၅၂ ကို ကြည့်ပါ - ‘၁။ ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ရည်မှန်းချက်များမှာ - (က) ဒေသန္တရအသိုက်အဝန်းများအတွက် ဒီမိုကရေစီနည်းကျပြီး တာဝန်ခံမှုရှိသော အစိုးရတစ်ရပ်ကို ပေးအပ်ရန်၊ (ခ) အသိုက်အဝန်းများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများကို ရေရှည်တည်တံ့နိုင်သည့် နည်းဟန်ဖြင့် မပျက်မကွက် ပေးအပ်ရန်၊ (ဂ) လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို မြှင့်တင် ရန်၊ (ဃ) ဘေးကင်းလုံခြုံပြီး ကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို မြှင့်တင်ရန်၊ နှင့် (င) ဒေသန္တရအစိုးရ၏ ကိစ္စရပ်များတွင် အသိုက်အဝန်းများနှင့် အသိုက်အဝန်းအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများ ချိတ်ဆက်ပါဝင်လာစေရန် တိုက်တွန်းအားပေးရန် ဖြစ်သည်။ ၂။ ဖြူနီစီပါယ် ဒေသသည် အပိုဒ်ခွဲ (၁) တွင် ဖော်ပြထားသည့် ရည်မှန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်အတွက် မိမိ၏ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းကို အပြည့်အဝ အသုံးပြု ကြိုးပမ်းရမည်။’

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဟူသည် အဘယ်နည်း။

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဟူသည်မှာ ရည်ရွယ်ဆန္ဒပါရှိသည်ဖြစ်စေ မပါရှိသည်ဖြစ်စေ လူပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် အုပ်စု၏ ပုဂ္ဂလ လက္ခဏာရပ်များနှင့်ဆက်နွှယ်နေသည့် အကြောင်းအချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြားရှုမြင်ခြင်းဖြစ်ပြီး အကျိုးဆက် အဖြစ် အခြားသူများ မကြုံတွေ့ရသည့် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများ၊ ဝတ္တရားများ သို့မဟုတ် အခက်အခဲများကို အဆိုပါ လူပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် အုပ်စုက ကြုံတွေ့ခံစားရခြင်း၊ သို့မဟုတ် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင်းမှ အခြားသူများ ရယူနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်း များ၊ အကျိုးခံစားခွင့်များနှင့် အားသာချက်များကို အဆိုပါ လူပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် အုပ်စုက လက်လှမ်းမီရယူခွင့် မရှိခြင်း သို့မဟုတ် ကန့်သတ်၍သာ ရယူနိုင်ခြင်း စသည်တို့ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ အုပ်စုတစ်ခုနှင့် ဆက်နွှယ်ခြင်းသီးသန့်ကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသော ပုဂ္ဂလ လက္ခဏာရပ်များအပေါ် အခြေခံ၍ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးကို ခွဲခြားရှုမြင်ခြင်းသည် ခွဲခြားဆက်ဆံ ခြင်းမမြောက်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သည့်အခြေအနေ အလွန်ရှားပါးပြီး လူပုဂ္ဂိုလ်၏ လုပ်ဆောင်အောင်မြင်မှုများနှင့် စွမ်း ဆောင်ရည်များအပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြားရှုမြင်ခြင်းမှာမူ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဟု သတ်မှတ်ခံရနိုင်ခြေ အလွန်နည်းသည်။

ရင်းမြစ် - ကနေဒါနိုင်ငံ တရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် အနက်ဖွင့်ဆိုချက်၊ *Andrews v Law Society of British Columbia* [1989] 1 SCR 143

အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှုဟူသည့် သဘောတရားသည် သာမန်တန်းတူညီမျှမှုထက် ကျော်လွန်၍ အတိတ်မှ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု များနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် အခွင့်အလမ်းများကို လက်လှမ်းမီရယူခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ဘဝများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းတို့တွင် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရသည့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အတားအဆီးများကို အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှုကို မြှင့်တင် အားပေးသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် မူဝါဒများတွင် အုပ်စုတစ်ခု၏ နောက်ခံအခြေအနေနှင့် လက်ရှိအခြေအနေအရပ်ရပ် တို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ အဆိုပါအုပ်စုကို ပိုမိုတန်းတူညီမျှသော စမှတ်တစ်ခုသို့ ပို့ဆောင်ပေးနိုင်ရန်အတွက် စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းကို လိုက်လျောညီထွေ မွမ်းမံချမှတ်မည်ဖြစ်သည်။ အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှုသည် သီးခြားစည်းမျဉ်းများနှင့် မူဝါဒများ၏ အကျိုးရလဒ်အဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာသော အကျိုးဆက်များအပေါ် အလေးပေးဦးတည်ကာ လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အုပ်စုများအကြား မတူညီကွဲပြားမှုများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး အထူးသဖြင့် စနစ်အသုံးချ ဖယ်ကြည့်ခွဲခြားခြင်း၊ ချန်လှပ်ထားရှိခြင်းနှင့် ပိုင်နက် မြေပေါ်မှ မောင်းထုတ်ကာ မြေသိမ်းဆည်းခြင်းတို့နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အချက်များတွင် ဖြစ်သည်။ အလုံးစုံ တန်းတူညီမျှမှုသည် သမိုင်းကြောင်းတစ်လျှောက်ရှိ ဖယ်ကြည့်ခွဲခြားခြင်း သို့မဟုတ် အနိုင်ကျင့်ဖိနှိပ်ခြင်းကို ပြန်လည်ကြည့်ရှုကာ အဆိုပါသမိုင်း ကြောင့် အချို့သောအုပ်စုများသည် တရားမျှတမှုမရှိသော စမှတ်များ၌ တည်ရှိနေရသည်ကို အသိအမှတ်ပြုသည်။ ဥပမာ အလုံးစုံ တန်းတူညီမျှမှုကို လိုက်နာသည့် မူဝါဒများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ပညာသင်ယူရာတွင် ကြုံတွေ့ရသည့် အတားအဆီးများ (ဘာသာစကား အခက်အခဲကို ဆိုလိုသည်)၊ ပုဂ္ဂလိက လုပ်ငန်းခွင်များနှင့် အာဏာလက်ကိုင်ရှိ နိုင်ငံရေးရာထူး များတွင် ဆက်လက်ရာထူးတိုးရာ၌ ကြုံတွေ့ရသည့် အတားအဆီးများကို အသိအမှတ်ပြုကာ ဤအတားအဆီးများကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းပေးရန်အတွက် ပညာရေးနှင့် အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ရာထူးနေရာ များကို သတ်မှတ်အရေအတွက်ဖြင့် သီးသန့်ခွဲတမ်း ချန်လှပ်ပေးခြင်းကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုတစ်ရာကို လုပ်ဆောင်မည် ဖြစ်သည်။

အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လက်တွေ့ဘဝအရှိတရားကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ အခွင့် အလမ်းများအား တန်းတူညီမျှ လက်လှမ်းမီရယူနိုင်ရေးနှင့် တန်းတူညီမျှသော အကျိုးဆက် ရလဒ်များ ရရှိရေးတို့ကို ရည်ရွယ် ဦးတည်သဖြင့် သာမန်တန်းတူညီမျှမှုထက် ပိုမိုဘက်စုံပြည့်စုံသော တန်းတူညီမျှမှု သဘောတရားပင်ဖြစ်သည်။ အုပ်စုတစ်ခု သည် အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှု မရရှိပါက ဥပဒေရှေ့မှောက်၌ တန်းတူညီမျှ ဆက်ဆံခြင်းသည်ပင် ရည်မှန်းသည့် အကျိုးဆက် ရလဒ်များ ပေါ်ထွက်လာစေမည်မဟုတ်ဘဲ အကြောင်းရင်းမှာ အဆိုပါအုပ်စုသည် တန်းတူညီမျှမှုမရှိခြင်းကို ကနဦးကပင် ရင်ဆိုင် ကြုံတွေ့နေရခြင်းဖြစ်သည့်အတွက် အခွင့်အလမ်းများကို အခြားသူများနည်းတူ လက်လှမ်းမီရယူခြင်း သို့မဟုတ် အသုံးချခြင်း တို့ ဆောင်ရွက်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ဥပမာ တက္ကသိုလ်တစ်ခုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး မဟုတ်သူများကို တန်းတူညီမျှဆက်ဆံကာ ကျောင်းဝင်ခွင့်အတွက် တူညီသော စံသတ်မှတ်ချက်များကို ချမှတ်ထားသည်။ သို့ရာတွင် ကျောင်းဝင်ခွင့်လျှောက်ထားသူ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး မဟုတ်သူများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက မူလတန်းနှင့် အလယ်တန်းကျောင်းများတွင် တက်ရောက်ပညာသင်ယူကာ ထူးချွန်အောင်လေ့လာနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများကို အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရယူနိုင်ခြင်းဖြစ်ပါက ကျောင်းဝင်ခွင့်လျှောက်ထားသူ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များသည် တက္ကသိုလ်ဝင်ခွင့် လျှောက်ထားချိန်တွင် လိုအပ်ချက်ပိုမိုများပြားနေမည်ဖြစ်ကာ ၎င်းတို့၏ ကျောင်းဝင်ခွင့်ရရှိမှု နှုန်းထားသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး မဟုတ်သည့် ကျောင်းဝင်ခွင့်လျှောက်ထားသူများနှင့် မတူညီနိုင်ပေ။

ဥပဒေရှေ့မှောက်၌ တန်းတူဆက်ဆံသော သာမန်တန်းတူညီမျှမှုသည် တန်းတူညီမျှမှုမရှိသော အကျိုးဆက်ရလဒ်များကို

ပေါ်ပေါက်လာစေသည့်အပြင် အမှန်တကယ်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ပိုမိုထိခိုက်စေကာ ၎င်းတို့ကြုံတွေ့ခံစားရသည့် တန်းတူမညီမျှမှုကို ပိုမိုတွန်းအားပေးလျက်ရှိသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် သာဓကကဲ့သို့ပင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ တက္ကသိုလ်တက်ရောက်ပညာသင်ယူသည့် နှုန်းထားသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး မဟုတ်သူများနှင့် တူညီနိုင်ခြင်းမရှိပါက ၎င်းတို့အနေဖြင့် တည်မြဲသော အလုပ်အကိုင်ရရှိရန် မရယူနိုင်ခြင်းကို ကြုံတွေ့ရနိုင်ကာ ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှင့် ပိုမိုဆိုးရွားသော ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်ရလဒ်များကို ခံစားရနိုင်သည်။ ထို့အပြင် ၎င်းတို့၏ ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များ အကန့်အသတ်ရှိနေပါက ၎င်းတို့၏ကလေးသူငယ်များ ပညာသင်ယူရေးအတွက် အကုန်အကျခံနိုင်ခြင်းမရှိဘဲ တန်းတူမညီမျှမှုနှင့် ဖယ်ကြည့်ခြားမှု သံသရာစက်ဝန်းကို ဆက်လက်အားဖြည့်လည်ပတ်စေမည်ဖြစ်သည်။

တိုက်ရိုက်နှင့် သွယ်ဝိုက်သော ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည့် အချက်များ အများအပြားကြောင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဘဝနေထိုင်မှုများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးမဟုတ်သူများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက တန်းတူမညီမျှမှုမရှိသော အခြေအနေသို့ ကျရောက်နေသည်။^၉ ဤအချက်များတွင် (ပြည်သူလူထုနှင့်သက်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များတွင် တရားဝင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို အသိအမှတ်မပြုခြင်း အပါအဝင်) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ စွမ်းဆောင်နိုင်ရည်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သိလျက်နှင့်ဖြစ်စေ မသိစိတ်မှဖြစ်စေ တရားသေယူဆသတ်မှတ်ခြင်း၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းပြုသော ဥပဒေများ၊ မူဝါဒများ၊ စီမံကိန်းများနှင့် ယင်းတို့အား စီမံခန့်ခွဲခြင်း စသည့် ပုံစံသဏ္ဌာန်များဖြင့် ကြုံတွေ့ရသော ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာ အားနည်းချက် နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား တန်းတူမညီမျှသောသူများအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည့် ဓလေ့ရိုးရာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ခံယူမှုမြင်ချက်များ ပါဝင်သည်။

ဤအချက်များသည် အကျိုးဝင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိနှင့် ရိုက်ခတ်သက်ရောက်မှုများမှာမူ နောက်ခံအခြေအနေ အလိုက် ကွဲပြားသည်။ ဤခွဲခြားဆက်ဆံမှုပုံစံများသည် အပြန်အလှန်သက်ရောက်ကာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ရယူနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများနှင့် အရင်းအမြစ်များကို ကန့်သတ်ကာ ၎င်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်၍ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် စွမ်းရည်ကို ထိခိုက်စေသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းသည် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ အသက်အရွယ်၊ လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှု၊ ဂျင်ဒါဝိသေသ၊ စီးပွားရေး အဆင့်အတန်းနှင့် မသန်စွမ်းဖြစ်မှု စသည့် အခြားသောအချက်များအပေါ် အခြေခံသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ပုံစံများနှင့်လည်း ပေါင်းစည်းနိုင်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကြုံတွေ့ရသည့် နိမ့်ပါးမှုကို ပိုမိုနက်ရှိုင်းစေကာ ၎င်းတို့၏ တန်းတူမညီမျှမှု ရရှိရေးနှင့် အခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးခံစားနိုင်ရေးတို့အတွက် ဦးတည် လျှောက်လှမ်းရာတွင် ပိုမိုများပြားသော အတားအဆီးများကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ပုံစံများ ဤသို့ပေါင်းစည်းခြင်းကို အထပ်ကွမ်းခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဟု ရည်ညွှန်းသုံးနှုန်းသည်။

အလုံးစုံတန်းတူမညီမျှမှုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး မဟုတ်သူများ အကြားရှိ သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားမှုများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ဤကွဲပြားခြားနားချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများနှင့် ရွေးချယ်ခွင့်တို့ကို ကန့်သတ်ရန်မလုပ်ဆောင်ဘဲ ချဲ့ထွင်ပေးရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အလုံးစုံတန်းတူမညီမျှမှုအတွက် ရှင်းလင်းချက်များကို ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန် အခန်း ၄ မှ မေးခွန်း ၅ ကို ကြည့်ပါ။

ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်း (FPIC)

(လမ်းဖောက်လုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အမျိုးသားဥယျာဉ် နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်းအတွက် အထွတ်အမြတ် နေရာများကို အသုံးပြုခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်ဘာသာစကား မူဝါဒသစ်ကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခြင်း အစရှိသည့်) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် မူဝါဒများနှင့် ဥပဒေများကို ရေးဆွဲရာတွင် သို့မဟုတ် စီမံချက်များကို လုပ်ဆောင်ရာတွင် အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများထံမှ ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်း (FPIC) ကို ၎င်းတို့ရွေးချယ်ခန့်အပ်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့် ရယူရန် ဝတ္တရားရှိသည်။ ၎င်းသည် သတင်းအချက်အလက်ပေးရန် သို့မဟုတ် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းပြုရန် ဝတ္တရားသီးသန့်ထက် ကျော်လွန်ပြီး ဤအခွင့်အရေးအရ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု မစတင်မီ သို့မဟုတ် မူဝါဒကို အကောင်အထည်ဖော်မီ (ကြိုတင်)၊ မိမိထံတွင်ရှိသည့် နောက်ဆုံးရ သတင်းအချက်အလက်များအားလုံးကို အသိပေးကာ (ကောင်းစွာအသိပေးခြင်း)၊ ဖိအားပေးမှုများ မရှိဘဲ

၉ မူဝါဒ၊ ခံယူချက် သို့မဟုတ် အပြုအမူတစ်ခုသည် အတိအလင်း ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမရှိသော်လည်း ပေါ်ထွက်လာသော အကျိုးဆက်ရလဒ်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ထိခိုက်စေပါက သွယ်ဝိုက်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမြောက်သည်။ ဥပမာ အလုပ်ရှင်တစ်ဦးသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မဟုတ်သူများ နှစ်မျိုးစလုံး လိုက်နာရန်လိုအပ်သည့် အလုပ်အတွက် သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုကို ထားရှိပြီး ၎င်းသတ်မှတ်ချက်ကို ပြည့်မီရန်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ပိုမိုခက်ခဲသည်။ ထိုလိုအပ်ချက်သတ်မှတ်မှုအတွက် လက်ခံနိုင်ဖွယ် ကျိုးကြောင်းပြရှင်းလင်းချက်မရှိပါက သွယ်ဝိုက်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမြောက်မည်ဖြစ်သည်။

(လွတ်လပ်သော) သဘောရှိပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ရိုးသားပွင့်လင်းစွာ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းကို လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ‘သဘောတူညီမှု’ ဟူသည့် စကားရပ်အရ ဤ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်သည့် အဖွဲ့များအားလုံးသည် တန်းတူညီမျှဖြစ်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရိုးရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို အသုံးပြုပိုင်ခွင့် ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ (ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ ၂၀၀၅၊ အပိုဒ် ၅၆)။ ဘိုးဘွားပိုင် မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတများကို အသုံးပြုမီ သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများထံမှ ကြိုတင်သဘောတူညီမှု တောင်းခံရန် လိုအပ်ကြောင်းကို ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ (ILO ၁၉၈၉ - အပိုဒ် ၆ နှင့် ၁၆) နှင့် UNDRIP (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၇ - အပိုဒ် ၁၀၊ ၁၁၊ ၁၉၊ ၂၈၊ ၂၉၊ ၃၂) တို့တွင် ဖော်ပြထားသည်။ FPIC သည် ရိုးရာ အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် စွမ်းရည်များကို အသုံးပြုခြင်းနှင့် ဉာဏပစ္စည်းအဖြစ် ပိုင်ဆိုင်ခြင်းတို့တွင်လည်း အကျုံးဝင်ပြီး (International IDEA: 2014: 48) ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ရိုးရာဆေးဝါးများနှင့် အသိပညာတို့ကို အသုံးပြုခြင်းတွင်လည်း အကျုံးဝင်သည်။ FPIC အရ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော စီမံကိန်းများ၊ မူဝါဒများနှင့် ဥပဒေပြုခြင်းများ အားလုံးကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်း၊ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၊ စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းနှင့် အကဲဖြတ်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း ပါဝင်လုပ်ဆောင်သင့်ပြီး (ဩစတေးလျ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မရှင် ၂၀၁၀၊ ၂၅) အရေးကြီးသည်မှာ ဤအချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် မည်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုမဆိုတွင်လည်း အကျုံးဝင်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးများ

ICERD (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၆၅)၊ ICCPR (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၆၆) နှင့် ICESCR (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၆၆) တို့အပြင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း (UDHR၊ ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၄၈) လည်း ပါဝင်သည့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဓိကစာချုပ်စာတမ်းများတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများအဖြစ် သတ်မှတ်ကာ လေးစားမှုပေး၍ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပြီး အသိအမှတ်ပြုရမည့် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားသည်။^{၁၀} ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ဤအခွင့်အရေးများအားလုံးကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမခံရဘဲ ရယူကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိသင့်သည်။ ဤ အဓိကလူ့အခွင့်အရေးများအပြင် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင်းမှ မတူကွဲပြားသော အုပ်စုများ သို့မဟုတ် အစုအဖွဲ့များက ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု နိုင်ငံတကာက အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အခွင့်အရေးများလည်း ရှိသည်။ ဥပမာ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများ၊ လုပ်သားအခွင့်အရေးများ၊ ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများပင် ဖြစ်သည်။ ဤအုပ်စုများအားလုံးမှ အုပ်စုဝင်များသည် ၎င်းတို့၏ဝိသေသများအရ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အခွင့်အရေးများအားလုံးကို ရယူခံစားနိုင်စေရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အမျိုးသမီး သို့မဟုတ် ကလေးသူငယ် တစ်ဦး ရရှိနိုင်သော အခွင့်အရေးများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အမျိုးသားတစ်ဦး ရရှိနိုင်သည်များနှင့် အနည်းငယ် ကွဲပြားနိုင်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင် အနက်ဖွင့်ဆိုကာ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ပေးထားသည် (အောက်တွင်ကြည့်ပါ)။ နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဤအခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ ဥပဒေနှင့် မူဝါဒများတွင် ထည့်သွင်းပေါင်းစည်းခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးလိုက်နာမည့် ကတိကဝတ်ကို ပိုမိုခိုင်မြဲစေနိုင်သည်။ မည်သည့်လူပုဂ္ဂိုလ်မဆိုသည် ၎င်းနေထိုင်သည့်နိုင်ငံရှိ နိုင်ငံသားများအတွက် ကတိကဝတ်ခံထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးများအားလုံးအပြင် နိုင်ငံတော်က သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ဖော်ပြပါဝင်သည့် သက်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအားလုံးကိုလည်း ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသင့်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများအတိုင်း နိုင်ငံအတွင်းရှိ တရားရုံးတော်များတွင် တိုက်ရိုက်အရေးယူပိုင်ခွင့် ရှိ မရှိမှာမူ နိုင်ငံအလိုက် ကွဲပြားသည် (အခန်း ၄ မှ မေးခွန်း ၃၂ ကို ကြည့်ပါ)။

ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေရေးရာဆွေးနွေးပွဲများသို့ တက်ရောက်လာကြသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး ကိုယ်စားလှယ်များသည် အများအားဖြင့် ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ’ ဟူသည့် စကားရပ်ကို နိုင်ငံအားလုံးအပေါ် အကျိုးဝင်ပြီး တိတိပပသတ်မှတ်ထားကာ နိုင်ငံတကာက အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အနက်ဖွင့်ဆိုချက်တစ်ရပ်အား ရေးဆွဲချမှတ်ရန် ငြင်းဆန်ကြပြီး ထိုသို့

၁၀ အခြား ပင်မ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများမှာ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် အခြား ရက်စက်၍ လူ့မဆန်သော သို့မဟုတ် လူ့ဂုဏ်သိ ညှိုးနွမ်းစေသော ဆက်ဆံမှု သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးမှု ဆန့်ကျင်တိုက်ဖျက်ရေး ကွန်ဗင်းရှင်း၊ ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း၊ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများနှင့် မိသားစုဝင်များ အားလုံး၏ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကွန်ဗင်းရှင်း၊ လူမျိုးအားလုံးကို တရားမဲ့ချုပ်နှောင်ခံရမှုမှ အကာအကွယ်ပေးရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကွန်ဗင်းရှင်း၊ နှင့် မသန်စွမ်းသူများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်းတို့ ဖြစ်သည်။

ဆောင်ရွက်ခြင်းအစား ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး တစ်ချင်းစီအနေဖြင့် မိမိကိုယ်ကိုယ် ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်လိုသည့် ဆန္ဒရှိခြင်းနှင့် ထိုသို့ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း’ ကို အလေးအနက် ဖော်ပြခဲ့ကြသည် (APF and OHCHR 2013: 6)။ ထို့ကြောင့် ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ’ ဟူသည့် စကားရပ်အတွက် အားလုံးက သဘောတူညီလက်ခံထားကာ ဥပဒေအရ စည်းနှောင်မှုရှိသော အနက်ဖွင့်ဆိုချက် မရှိပေ။ သို့ရာတွင် အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အထောက်အကူဖြစ်စေရန်အတွက် ကမ္ဘာအနှံ့၌ ဘုံတူညီစွာ အသုံးပြုလေ့ရှိကြသော သတ်မှတ်ချက်များရှိသည်။ ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ သည် အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း ပြဿနာကို ချဉ်းကပ်ရာတွင် လက်တွေ့ဆန်သော ချဉ်းကပ်နည်းလမ်းကို အသုံးပြုထားပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအဖြစ် ဝိသေသသတ်မှတ်ခြင်းအတွက် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်နှင့် ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန် သတ်မှတ်ချက်များကို ဖော်ပြထားသည် (ILO ၁၉၈၉၊ အပိုဒ် ၁ ကို ကြည့်ပါ)။ ဤသတ်မှတ်ချက်များကို အောက်ပါအတိုင်း အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြနိုင်သည် -

	ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန် သတ်မှတ်ချက်များ	ဓမ္မဓိဋ္ဌာန် သတ်မှတ်ချက်များ
ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးတစ်မျိုးမှ ဆင်းသက်လာခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသသတ်မှတ်ခြင်း	လက်ရှိ နိုင်ငံတော်နယ်နိမိတ်ကို သိမ်းပိုက်ခြင်း၊ ကိုလိုနီပြုခြင်း သို့မဟုတ် တည်ထောင်ခြင်း ဆောင်ရွက်ချိန်တွင် နိုင်ငံအတွင်း သို့မဟုတ် အဆိုပါ ပထဝီဒေသအတွင်း အခြေချနေထိုင်ခဲ့ကြသူများထံမှ ဆင်းသက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပဒေအရ မည်သို့ပင် သတ်မှတ်သည်ဖြစ်စေ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများအနက် အချို့ သို့မဟုတ် အားလုံးကို ဆက်လက် ပိုင်ဆိုင်ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။
ရိုးရာမျိုးနွယ်စုများ	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးတစ်မျိုးမှ ဆင်းသက်လာခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသသတ်မှတ်ခြင်း	၎င်းတို့၏ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စီးပွားရေး အခြေအနေများသည် နိုင်ငံအတွင်းမှ အခြား လူထုအသိုက်အဝန်းအစိတ်အပိုင်းများနှင့် ကွဲပြားသည်။ ၎င်းတို့ကို ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ထုံးတမ်းများ သို့မဟုတ် ရိုးရာဓလေ့များ သို့မဟုတ် အထူး ဥပဒေများ သို့မဟုတ် အထူးစည်းမျဉ်းများဖြင့် အပြည့်အဝ ဖြစ်စေ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်စေ ထိန်းသိမ်းကြပ်မတ်သည်။

လူနည်းစုများအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ကြိုတင်တားဆီးရေးနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး ဆပ်ကော်မရှင်၏ အထူးအစီရင်ခံစာတင်သွင်းသူက ပြုစုခဲ့သည့် Martinez Cobo လေ့လာချက်^{၁၁} တွင်လည်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် အသုံးပြုရန် အနက်ဖွင့်ဆိုချက်တစ်ရပ်ကို အဆိုပြုထားသည် (Martinez Cobo ၁၉၈၇၊ အပိုဒ် ၃၇၉) -

ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမှုအသိုက်အဝန်းများ၊ လူမျိုးများနှင့် နိုင်ငံတော်များဟူသည်မှာ သမိုင်းကြောင်းအရ ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်ခြင်း မတိုင်မီ၊ ကိုလိုနီပြုခြင်း မတိုင်မီ ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေများအတွင်း အခြေချနေထိုင်ခဲ့ကြသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများထံမှ နှီးနှယ်ဆင်းသက်လာကာ ဤပိုင်နက်နယ်မြေများအတွင်း သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသော ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း မျက်မှောက်အချိန်၌ နေထိုင်လျက်ရှိကြသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခြားသော အစုအဖွဲ့များနှင့် ကွဲပြားသည်ဟု မိမိကိုယ်ကိုယ် သတ်မှတ်ထားကြသူများ ဖြစ်သည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် ၎င်းတို့သည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း၌ လူဦးရေနည်းပါးသော အစုအဖွဲ့များအဖြစ်သာ တည်ရှိနေပြီး ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှုပုံစံများ၊ လူမှုဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် ဥပဒေစနစ်များကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးကာ ယခင်လူမျိုးများအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနိုင်ရန်အတွက် အခြေခံအဖြစ် ၎င်းတို့၏ ဘိုးဘွားပိုင် ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် တိုင်းရင်းသားဝိသေသတို့ကို

၁၁ လူနည်းစုများအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ကြိုတင်တားဆီးရေးနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး ကုလသမဂ္ဂ ဆပ်ကော်မရှင်က ဌာတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို လေ့လာချက်တစ်ရပ် လုပ်ဆောင်ရန် အကြံပြုခဲ့သည့် ၁၉၇၀ ခုနှစ်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အစုအဖွဲ့များအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ လေ့လာချက်အတွက် အဓိက အလှည့်အပြောင်းတစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ဤလေ့လာချက်ကို လုပ်ဆောင်ရန် အီကွေဒေါမှ အထူးအစီရင်ခံစာတင်သွင်းသူ José R. Martínez Cobo ကို ခန့်အပ်တာဝန်ပေးခဲ့သည်။ ၎င်း၏ အပြီးသတ်အစီရင်ခံစာကို ဆပ်ကော်မရှင်ထံသို့ ၁၉၈၁ မှ ၁၉၈၄ အထိ တင်သွင်းခဲ့ပြီး (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၁၄ ကို ကြည့်ပါ) ၁၉၈၇ ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည့် ၎င်း၏ နိဂုံးချုပ်ကောက်ချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များ (Martínez Cobo 1987) သည် ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကြုံတွေ့နေရသည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ကုလသမဂ္ဂက ထည့်သွင်းစဉ်းစားရာတွင် အရေးပါသည့် မှတ်ကျောက်တစ်ခုဖြစ်သည်’ (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၉၇က)။

ထိန်းသိမ်း၊ ဖန်တီးကာ အနာဂတ်မျိုးဆက်များထံ လက်ဆင့်ကမ်းပေးရန် ခိုင်မာစွာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ထားကြသည်။ အဆိုပါအစီရင်ခံစာတွင် အောက်ပါတို့ကိုလည်း ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည် (Martinez Cobo ၁၉၈၇၊ အပိုဒ် ၃၈၀) - အောက်ပါအချက်များအနက် တစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်ခုထက်ပိုသည့် အချက်များသည် ကြာမြင့်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည့် အတိတ်ကာလမှသည် ယခု ပစ္စုပ္ပန်ကာလအထိ ဆက်စပ်နှီးနွယ်မှုရှိပါက သမိုင်းကြောင်းအရ ဆင်းသက်နှီးနွယ်မှုရှိသည်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သည် -

- (က) ဘိုးဘွားပိုင်မြေများတွင် သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ဘိုးဘွားပိုင်မြေများ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းတွင် အခြေချနေထိုင်ခြင်း၊
- (ခ) ဤမြေများတွင် မူလအခြေချနေထိုင်ခဲ့သူများနှင့် တူညီသော ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် မျိုးရိုးမှ ဆင်းသက်လာခြင်း၊
- (ဂ) ယေဘုယျ ယဉ်ကျေးမှုပုံစံ သို့မဟုတ် သီးခြား သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များ (ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှု၊ ရိုးရာမျိုးနွယ်စုစနစ်အောက်တွင် နေထိုင်ခြင်း၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အသိုက်အဝန်းတစ်ခုတွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်း၊ ဝတ်စားဆင်ယင်ခြင်း၊ အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းမှုဆောင်ရွက်သည့် နည်းလမ်း၊ ဘဝနေထိုင်မှုပုံစံ)
- (ဃ) ဘာသာစကား (တစ်ခုတည်းသော ဘာသာစကားအဖြစ် ဖြစ်စေ၊ မိခင်ဘာသာစကား အဖြစ် ဖြစ်စေ၊ နေအိမ်၌ သို့မဟုတ် မိသားစုတွင်း၌ ဆက်သွယ်ပြောဆိုရာတွင် အသုံးပြုသည့် ကျင့်သားကျဘာသာစကားအဖြစ် ဖြစ်စေ၊ အဓိကအသုံးပြုကြသော၊ အသုံးပြုလိုကြသော၊ ကျင့်သားကျဖြစ်သော၊ ယေဘုယျအားဖြင့် အသုံးပြုကြသော သို့မဟုတ် သာမန် ဘာသာစကားဖြစ်စေ)၊
- (င) တိုင်းပြည်အတွင်းရှိ အချို့သော နေရာဒေသများတွင် သို့မဟုတ် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အချို့သော ဒေသများတွင် နေထိုင်ခြင်း၊

(စ) အခြား သက်ဆိုင်သည့်အချက်များ။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် “ဌာနေတိုင်းရင်းသားဖြစ်ခြင်း” ဟူသည့် သဘောတရားကို နားလည်ရန်အတွက် သိရှိသဘောပေါက်ထားရန် လိုအပ်သည်ဟု (ဌာနေတိုင်းရင်းသားဆိုင်ရာ ဥပဒေရေးရာ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် ပညာရှင်အသိုက်အဝန်းဝင်များ အပါအဝင်) ယနေ့ခေတ် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဥပဒေရေးရာ ကျွမ်းကျင်သူများက ထည့်သွင်းသတ်မှတ်ထားကြသည့် အချက် အချို့ကို ကုလသမဂ္ဂ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအတွက် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌ-အစီရင်ခံစာတင်သွင်းသူ Erica-Irena A. Daes က ဖော်ထုတ်တင်ပြခဲ့သည် (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၉၆၊ အပိုဒ် ၆၉) -

- (က) ပိုင်နက်နယ်မြေတစ်ခုတွင် အခြေချနေထိုင်ခြင်းနှင့် ယင်းအား အသုံးချခြင်းတို့ကို ကာလအားဖြင့် ရှေးဦးစွာ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- (ခ) ဘာသာစကား၊ လူမှုဆိုင်ရာဖွဲ့စည်းပုံ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ဝိညာဉ်ရေးရာ စံတန်ဖိုးများ၊ ကုန်ထုတ်လုပ်ခြင်း နည်းလမ်းများ၊ ဥပဒေများနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ အပါအဝင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားမှုကို ဆက်လက်တည်တံ့စေရန် ဆန္ဒအလျောက် ထိန်းသိမ်းခြင်း၊
- (ဂ) အခြားအုပ်စုများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များက သီးခြားကွဲပြားသည့် လူမှုအစုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းအပြင် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသသတ်မှတ်ခြင်း၊
- (ဃ) လက်ရှိအချိန်တွင် ဆက်လက်ကြုံတွေ့ရခြင်း ရှိသည်ဖြစ်စေ မရှိသည်ဖြစ်စေ တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်ခြင်း၊ ဖယ်ကြဉ် ခွဲခြားခြင်း၊ ပိုင်နက်မြေပေါ်မှ မောင်းထုတ်ကာ မြေသိမ်းဆည်းခြင်း၊ ချန်လှပ်ထားရှိခြင်း သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းတို့ကို ကြုံတွေ့ခံစားရခြင်း။

သို့ရာတွင် ဥက္ကဋ္ဌ-အစီရင်ခံစာတင်သွင်းသူက ‘ဤအချက်များသည် အားလုံးအပေါ် အကျိုးဝင်သော သို့မဟုတ် ဘက်စုံပြည့်စုံသော အနက်ဖွင့်ဆိုချက် ဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်၍မရဘဲ ထိုသို့ရည်ရွယ်ခြင်းလည်း မဟုတ်’ သည့် အကြောင်းကို အလေးအနက်ဖော်ပြခဲ့ပြီး (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၉၆၊ အပိုဒ် ၇၀) အခြားတစ်နေရာတွင် ‘ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် အခြားသူများက သတ်မှတ်ပေးသည့် အနက်ဖွင့်ဆိုချက်များကြောင့် ဆင်းရဲဒုက္ခများ ကြုံတွေ့ခံစားရပြီးဖြစ်သည်’ ဟု မှတ်ချက်ပြုခဲ့ကာ (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၉၅၊ အပိုဒ် ၆) တစ်ခါတရံတွင် ၎င်းတို့ကို လုံးလုံးလျားလျားပင် အသိအမှတ်ပြုခြင်းမခံရသည့် အခြေအနေမျိုးလည်း ရှိသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့အား ဝိသေသသတ်မှတ်ရန် အသုံးပြုမည့် မည်သည့်အနက်ဖွင့်ဆိုချက်မဆိုကို ကြံဆဖော်ထုတ်ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သင့်ပြီး အဆိုပါအနက်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့်အညီ ဝိသေသပြုမည်၊ မပြုမည်ကို ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်လည်း ရှိသင့်သည်။

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်စိုးသည့် စာရွက်စာတမ်းများဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံတိုင်း၏ ဥပဒေသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေစနစ်နှင့် ချိတ်ဆက်နေသည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ ဆက်စပ်စောင့်ကြည့်ကွပ်ကဲရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသတွင်း တရားရုံးတော်များ သို့မဟုတ် အခြားသော တရားစီရင်ရေး

ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းအတွက် အခြေခံယန္တရားများ ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်က သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ဖော်ပြပါဝင်သော နိုင်ငံတကာ ကတိကဝတ်များနှင့် မပျက်မကွက် ကိုက်ညီမှုရှိရမည်။ ထို့အပြင် ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်းများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များ၊ အခြေခံမူများနှင့် လုပ်ငန်းကျင့်ဝတ်များကဲ့သို့ စည်းနှောင်မှုမရှိဘဲ စာချုပ်စာတမ်း မဟုတ်သည့် ကတိကဝတ်များ သို့မဟုတ် ‘လက်တွေ့အရေးမယူနိုင်သော ဥပဒေ’ ရင်းမြစ်များလည်း ရှိပြီး ၎င်းတို့သည်လည်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်ကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်ကို ဆန်းစစ်လေ့လာရာ၌ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။

ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းတွင် တင်ပြထားသည့် အရေးပြဿနာများကို နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအပေါ် အခြေခံထားကာ မေးခွန်းတစ်ခုစီ၌ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည့် နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုစည်းရုံးရေး လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အခွင့်အရေးအခြေပြု ချဉ်းကပ်နည်းလမ်းကို ရေးဆွဲအသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် အထောက်အကူ ပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။

ဗဟုဥပဒေစနစ်နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများ ရှုထောင့်မှ ဆန်းစစ်သောအခါ ကြုံတွေ့ရသည့် ရှုပ်ထွေးသောအချက်တစ်ခုမှာ ဗဟုဥပဒေစနစ်ဖြစ်ကာ နိုင်ငံတစ်ခုတွင် တစ်ခုထက်ပိုသော ဥပဒေစနစ်များအား အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်ဥပဒေများအပြင် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများ နှင့်/သို့မဟုတ် ဘာသာရေးဥပဒေတို့ကဲ့သို့ အခြားဥပဒေစနစ်များကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုကာ ကျင့်သုံးလိုက်နာသည့် နိုင်ငံအများအပြားတွင် ဗဟုဥပဒေစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်။ ဥပမာ အချို့နိုင်ငံများတွင် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း၊ အိမ်ထောင်ပြတ်စဲခြင်း၊ ကလေးသူငယ် ပျိုးထောင်ခွင့်နှင့် အမွေဆက်ခံခြင်းကဲ့သို့ မိသားစုရေးရာ ပြဿနာများကို ဘာသာရေးဥပဒေ သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ ကျင့်သုံးမှုနှင့်အညီ တရားစီရင်ပြီး အဆိုပါ ဥပဒေကွဲကို နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့် တရားစီရင်ရေး စနစ်များနှင့် အပြိုင်ကျင့်သုံးခြင်း၊ သီးခြားကျင့်သုံးခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်စနစ်များတွင် ပေါင်းစည်းထည့်သွင်းခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး အသိုက်အဝန်းဝင် လူပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် (ဥပမာ လက်ထပ် ထိမ်းမြားခြင်း အတွက်) မည်သည့်ဥပဒေစနစ်အား အသုံးပြုလိုသည်ကို ရွေးချယ်နိုင်ပြီး အချို့နိုင်ငံများတွင်မူ ထိုသို့ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့် မရှိပေ။ အများအားဖြင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေစနစ်များ သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဥပဒေစနစ်များသည် ၎င်းတို့အုပ်စုဝင်များအတွက်သာ အကျိုးဝင်သော်လည်း အချို့သောအခြေအနေများတွင် ၎င်းတို့အုပ်စုဝင် မဟုတ်သူများအတွက်ပါ အကျိုးဝင်နိုင်သည်။

အချို့သော နောက်ခံအခြေအနေများတွင် တစ်ခုထက်ပိုသော ဥပဒေရင်းမြစ်များ ရှိနေသဖြင့် ဗဟုဥပဒေ စနစ်ကို ကျင့်သုံးကာ နိုင်ငံတော်ဥပဒေအပြင် အခြားဥပဒေရင်းမြစ်မှာ ဘာသာရေးဥပဒေ ဖြစ်နေနိုင်သည်။ ထို့အပြင် အခြားဖြစ်နိုင်ခြေတစ်ခုမှာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုကို ဥပဒေအားလုံး၏ ရင်းမြစ်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားကာ နိုင်ငံတော်ဥပဒေကို ရေးဆွဲချမှတ်သူများကပင် ဥပဒေပြု၍ ပြဋ္ဌာန်းရာ၌ ဘာသာရေးဥပဒေကို မပျက်မကွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤသို့သော ဥပဒေစနစ် အမျိုးအစားများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် နက်ရှိုင်းစွာ သက်ရောက်နိုင်သောကြောင့် ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် မေးခွန်းများ ပါဝင်သည်။ ထို့အပြင် အစိုးရများအနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများ သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေးအာဏာ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းရှိခြင်း နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများကို အသိအမှတ်ပြုကာ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အတွက် လမ်းညွှန်မှု ပေးစွမ်းနိုင်သည် (ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ ၂၀၀၉၊ အပိုဒ် ၇၈-၈၂)။ အထူးအစီရင်ခံစာတင်သွင်းသူက အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းလင်းတင်ပြထားသည် -

ဗဟုဝါဒ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်တွင် အလေးအနက်ထားသည်များမှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို အခြားသူများ ရေးဆွဲချမှတ်သည့် မူဝါဒများအား လိုက်နာဆောင်ရွက်ရသူများ အဖြစ်သာ မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သူများအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး ထိုသို့သတ်မှတ်ခြင်းသည် တိုင်းပြည်၏ နိုင်ငံတော် ဝိသေသကို ပြောင်းလဲခြင်းဖြစ်ကာ ယခုအခါ၌ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုံ၊ ယဉ်ကျေးမှုစုံ ပေါင်းစုနေထိုင်သည့် နိုင်ငံအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသ သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်သည် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီ၏ အခွင့်အရေး၊ စုပေါင်းအခွင့်အရေးဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ဗဟုဥပဒေစနစ်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

(ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၆၊ အပိုဒ် ၉)

ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေစနစ်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် တရားမျှတမှု ရှာဖွေရာတွင် ပထမဦးစွာ (သို့မဟုတ် တစ်ခုတည်းသော) ကျင့်သုံးသည့် တရားစီရင်မှုဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် ကျေးလက်တွင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဗဟု

ဥပဒေစနစ်ကို ကျင့်သုံးသောနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်ကို ဆန်းစစ်လေ့လာရာ၌ ဘာသာရေးဥပဒေနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် မည်သို့ဆက်စပ်နေသည်ကို နားလည်ရန် အရေးကြီးသည်။ ဥပမာ ဥပဒေများ၏ဝါစဉ် နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အထွတ်အမြတ်ဥပဒေဖြစ်ကာ အခြားဥပဒေစနစ်များအားလုံး၏ အထက်တွင်ရှိပြီး ၎င်းတို့အားလုံးက လိုက်နာကျင့်သုံးရမည့် အခြေခံမူများကို သတ်မှတ်ပေးသည် သို့မဟုတ် ၎င်း၏ လုပ်ဆောင်ချက်များအား အခြားဥပဒေစနစ်များနှင့် အပြိုင်ဆောင်ရွက်ရသည် (သို့မဟုတ် ဩဇာခံဆောင်ရွက်ရသည်) ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အရေးကြီး သည်။ ထို့အပြင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အဓိကအရေးပြဿနာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အသိအမှတ်ပြုထားသည့် ဗဟုဥပဒေစနစ်များ၏ အနေအထားနှင့် သက်ရောက်မှုနယ်ပယ်၊ မတူညီသော ဥပဒေစနစ်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် မည်သို့ သက်ရောက်မှုရှိသည်တို့ကို အနည်းဆုံးအနေဖြင့် အခြေခံအဆင့် သိရှိနားလည် ထားရန်လည်း အရေးကြီးသည်။

နိုင်ငံတော်အဆင့် အမျိုးသားဥပဒေနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဥပဒေ (သို့တည်းမဟုတ်) ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေသည် ယှဉ်တွဲ တည်ရှိနိုင်ကာ တရားရုံးတော်များအနေဖြင့် တရားစီရင်ရေးပိုင်နက်များ တစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြား တစ်သမတ်တည်း မညီညွတ်မှု အလွန်အများအပြား ပေါ်ထွက်မလာစေဘဲ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား မျက်နှာသာပေးသည့် စီရင်ချက်များနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်နိုင်၍ ဤအခွင့်အရေးများကို အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများကဲ့သို့ အခြားအခွင့်အရေးများနှင့် ပေါင်းစည်းကာ ဟန်ချက်ညီထိန်းကျောင်းခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ဗဟုဥပဒေစနစ်ကို ထိထိရောက်ရောက် အသိအမှတ်ပြု နိုင်ရေးအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ယန္တရားများကို ချမှတ်ရန် အရေးကြီးကြောင်း အထူးအစီရင်ခံစာတင်သွင်းသူက အလေး အနက် ထည့်သွင်းဖော်ပြခဲ့သည် (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၆၊ အပိုဒ် ၃၁-၃၉)။ ဥပဒေများ မကိုက်ညီမှုပဋိပက္ခများနှင့် ၎င်း၏ရလဒ်အဖြစ် ဆက်လက်ပေါ်ထွက်လာမည့် အရှုပ်အထွေးတို့ကြောင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ချိုးဖောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော်လည်း (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၆၊ အပိုဒ် ၄၅) 'ဗဟုဥပဒေစနစ်ကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသည့် နိုင်ငံများ တွင်ပင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးဥပဒေကို ထိရောက်စွာ အသိအမှတ်ပြုရန် လုပ်ဆောင်ရာတွင် အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့ ရတတ်သည်' ကို ရိုးသားစွာ အသိအမှတ်ပြုလက်ခံထားရန် အရေးကြီးသည် (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၆၊ အပိုဒ် ၃၇)။

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

နိုင်ငံတကာဥပဒေအတွက် အုတ်မြစ်တစ်ခုဖြစ်သော အခြေခံမူဖြစ်ပြီး UNDRIP ၏ အဓိကအခွင့်အရေးဖြစ်သည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်း ခွင့်ကို '(က) ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်ခြင်းနှင့် မိမိ၏ နိုင်ငံရေးအခြေအနေအား ကိုယ်တိုင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက် ခြင်း သို့မဟုတ် ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာ၊ သို့မဟုတ် (ခ) အခြားသူတစ်ဦး၏ ထိန်းချုပ်မှု သို့မဟုတ် ဩဇာကို မခံရခြင်း ဟု အနက်ဖွင့်ဆိုနိုင်သည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ အုတ်မြစ်လက်တံတစ်ခုဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်များအကြား ဆက်ဆံရေးများနှင့် အဆိုပါ နိုင်ငံတော်များအတွင်းမှ လက်အောက်ခံယူနစ်များနှင့် ပြည်သူများအကြား ဆက်ဆံရေးများအပေါ် လွှမ်းမိုး ပုံဖော်သည်' (Cats-Baril 2018: 1)။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာချုပ် နှင့် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာချုပ်တို့တွင် ဘုံတူညီသည့် အပိုဒ် ၁ ၌ ဖော်ပြထားသည်မှာ 'လူမျိုးအားလုံးတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိသည်။ ဤအခွင့်အရေးအားဖြင့် ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံရေး ရပ်တည်မှုကို လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အတွက် လွတ်လပ်စွာ ကြံဆဆောင်ရွက်နိုင်သည်' (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၆၆၊ ၁၉၆၆)။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံး (၁၉၇၅၊ အပိုဒ် ၅၉) က ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို လူမျိုးများက လွတ်လပ်စွာဖော်ပြသည့် ကိုယ်ပိုင်ဆန္ဒကို အလေးထားရန်လိုအပ်ချက်ဟု အနက်ဖွင့်ဆိုထားသည်။

နိုင်ငံတကာက အသိအမှတ်ပြုထားသော ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တွင် ပြည်တွင်း၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် နိုင်ငံပြင်ပ၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ပြည်တွင်း၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ဆိုသည်မှာ လက်ရှိတည်ရှိနေသော နိုင်ငံတော်အတွင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ကျင့်သုံးခြင်းကို ရည်ညွှန်းပြီး နိုင်ငံပြင်ပ၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ဆိုသည်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အနေဖြင့် နိုင်ငံတကာ အသိုက်အဝန်းအတွင်း၌ ၎င်းတို့၏နေရာအား သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်ကို ရည်ညွှန်းသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် လူမျိုးရေးခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကော်မတီ၏ အထွေထွေ အကြံပြုချက် အမှတ် ၂၁ သည် ဤ ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှစ်မျိုးကို အနက်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ရာတွင် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ အဆိုပါ အကြံပြုချက်တွင် ပြည်တွင်း၌ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို 'ပြင်ပမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုမရှိဘဲ မိမိတို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် လွတ်လပ်စွာ ကြံဆဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်သည် လူမျိုးအားလုံး၏ အခွင့်အရေးဖြစ်ပြီး နိုင်ငံသားတိုင်း၏ ပြည်သူ့ရေးရာ ကိစ္စရပ်များ တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဆက်စပ်နေသည်' ဟု အနက်ဖွင့်ဆိုထားသည် (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၉၆၊ ၁)။

၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၃ တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် သီးခြား ပြည်တွင်း၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ 'ဤအခွင့်အရေး

ကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရန် ကျင့်သုံးမှုများသည် ပြောင်းလဲနေဆဲ ဖြစ်သော်လည်း ၎င်းတို့တွင် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ် ဖန်တီးခွင့်ဆိုင်ရာ စီမံထားရှိချက်များ၊ ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ကောင်းစွာအသိပေးပြီး လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်း ရရှိပိုင်ခွင့်နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်တို့ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း ပါဝင်သည်။ (Cats-Baril 2018: 3)။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် ကျင့်သုံးခြင်းကို နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ဘောင်ကွပ်ထားပြီး ထိုသို့ကျင့်သုံးခြင်းသည် အခြားသော လူထုအသိုက်အဝန်းများ၏ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းမရှိသောကြောင့် အများအားဖြင့် ကန့်သတ်ထားသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ၎င်းတို့၏ အရေးကိစ္စများကို စီမံအုပ်ချုပ်ရန် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေး သည့် စုပေါင်းအခွင့်အရေး တစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် အဓိပ္ပါယ်လေးနက်ပြည့်ဝ စွာ ပါဝင်နိုင်စေပါသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်တို့ကြားတွင် အတိအလင်းဆက်စပ်မှုရှိကြောင်းကို UNDRIP အပိုဒ် ၄ တွင် ဖော်ပြထားသည် - ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးရာတွင် အုပ်စုတွင်းနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့် သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အပြင် ၎င်းတို့၏ ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာများအတွက် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ ရန် နည်းလမ်းများကိုလည်း ကြံဆဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်’ (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၇)။ ၎င်းသည် သီးခြားလွတ်လပ်သောနိုင်ငံတော် ထူထောင်ပိုင်ခွင့်နှင့် မတူညီသော်လည်း အနည်းဆုံးအားဖြင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ် ခွင့် စီမံထားရှိချက်များ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်အပြင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အဓိပ္ပါယ်လေးနက် ပြည့်ဝစွာ ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခွင့်တို့ရရှိ ကြောင်း ဖော်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အစိုးရများသည် ဤအခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုထားပါက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ (နိုင်ငံများ၊ ဘာသာစကား အုပ်စုများ၊ မျိုးနွယ်စုများ၊ မိသားစုမဟာမိတ်များ စသည့်) စုပေါင်းဝိသေသများ၊ အုပ်စု ဝိသေသများကို အသိအမှတ်ပြုရမည်ဖြစ် ပြီး တန်းတူညီမျှမှု၊ လေးစားမှုနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာတို့ကို အခြေခံ၍ ၎င်းတို့နှင့် သဘောရိုးစေတနာဖြင့် ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ရ မည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးခြင်းဆိုသည်မှာ ဥပမာအားဖြင့် ရပ်ရွာလူထုကထိန်းချုပ်သော ကောင်စီများမှတစ်ဆင့် ဒေသန္တရအဆင့် ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ တိုးတက်မှုများနှင့် ပိုင်နက်နယ်မြေများကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိခြင်းနှင့် ၎င်းတို့အား မည်သို့ အသုံးပြုမည်၊ မည်သို့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေမည်ကို ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများကဲ့သို့သော အခြေခံ ဝန်ဆောင်မှုများ ပံ့ပိုးပေးအပ်ခြင်းကို ထိန်းချုပ်ခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်းအပါအဝင် အုပ်စုများ၏ ဝိသေသများနှင့် အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေအရ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ အရေးကြီးသည်မှာ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ထိထိရောက်ရောက် ကျင့်သုံးနိုင်ရန်အတွက် အစိုးရများထံမှ အရင်းအမြစ်များနှင့် ဘဏ္ဍာငွေများ အထောက်အပံ့ရရှိမည်ဟု အာမခံချက်မရှိပါက ဤအခွင့်အရေးများသည် အရေးပါနိုင်မည် မဟုတ်ပေ (ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံ ၂၀၁၁၊ အပိုဒ် ၇၈)။

နိုင်ငံတော်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် အခန်းကဏ္ဍ

နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေအရ နိုင်ငံများသည် လူ့အခွင့်အရေးများကို လေးစား၊ ကာကွယ်ရန်နှင့် ဖြည့်ဆည်းရန် တာဝန်ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြုပြီး ပေးအပ်ထားသည့် အခွင့်အရေးများအားလုံးကို လေးစားလိုက်နာရန်လည်း နိုင်ငံများတွင် တာဝန်ရှိပါသည်။ ဤသည်မှာ ထိခိုက်နစ်နာစေသောလုပ်ရပ်များကို ရှောင်ကြဉ်ရမည့် တာဝန်သာမက အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ် ဖြည့်ဆည်းရန် ဆောင်ရွက်ပေးရမည့် တာဝန်လည်း ဖြစ်သည်။ တရားရုံးများ နှင့်/ သို့မဟုတ် ဘက်မလိုက်သော အခြား တရားစီရင်ရေးအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများကို တည်ထောင်ပြီး ပြည်သူများအနေဖြင့် ၎င်း တို့၏ အခွင့်အရေးများအား ချိုးဖောက်မှုများကို စိန်ခေါ်ဖြေရှင်းနိုင်စေရန်အတွက် ပြည်သူများ လက်လှမ်းမီနိုင်ရန် ဆောင်ရွက် ထားသင့်သည်။ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများသည် အစိုးရဝန်ဆောင်မှုအားလုံးတွင် ဤအခွင့်အရေးများ ခေတ်စားကျင့်သုံးမှုရှိလာ စေရန် မူဝါဒများ ချမှတ်ထားသင့်ပြီး အစိုးရအဖြစ် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သူများအား ဤအခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လေ့ကျင့် သင်ကြားပေးသင့်သည်။ ဤအကာအကွယ်များအပြင် နိုင်ငံတော်သည် ဥပဒေပြု ပြဌာန်းခြင်း၊ မူဝါဒများနှင့် အစီအစဉ်များ ချမှတ်ခြင်းနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မျှတမှုမရှိသော အနေအထားကို အသိအမှတ်ပြုနိုင် စွမ်းရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို ထူထောင်ခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် အလေ့အကျင့်များကို တိုက်ဖျက်ဖယ်ရှားရန်နှင့် ထိခိုက်စေသော နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များကို ကြိုတင်၍ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းခြင်းတို့ကဲ့သို့ အပြုသဘော ဆောင်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများကို လုပ်ဆောင်နိုင်သည် (အပြုသဘော အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အထူးအစီအမံ များကို ကြည့်ပါ)။

အခွင့်အရေး ပိုင်ဆိုင်သူများ

အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများဟူသည့် သဘောတရားသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် အခြား သက်ဆိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ ရှေ့မှောက်၌ အခွင့်အရေးကို ပိုင်ဆိုင်ကျင့်သုံးခွင့်ရှိသူအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်စေ၊ စုပေါင်း အဖွဲ့ သို့မဟုတ် အုပ်စုဖြစ်စေ၊ ကော်ပိုရေးရှင်း အဖွဲ့အစည်းဖြစ်စေ အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူ ဖြစ်နိုင်သည်။ အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူ အနေဖြင့် လူပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် စုပေါင်းအဖွဲ့သည် နိုင်ငံတော်နှင့် အခြားပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအပေါ် တရားဥပဒေနှင့်အညီ ရင်ဆိုင်စွဲဆိုနိုင်ပြီး ၎င်းတို့သည် အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူ၏ အခွင့်အရေးများအား ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် ဥပဒေအရ တာဝန်ခံရ မည်ဖြစ်သည်။ မည်သူက အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူဖြစ်ပြီး မည်သူက ‘အခွင့်အရေး ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သူ’ (အခွင့်အရေးများ ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ပေးအပ်ဖြည့်ဆည်းခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည့် လူပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် အဖွဲ့ အစည်းယန္တရား) ဖြစ်သည်မှာမူ အဆိုပါအခြေအနေတွင် အကျုံးဝင်သည့် ဥပဒေအပေါ် မူတည်သည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတကာဥပဒေ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ နိုင်ငံတော်သည် အခွင့်အရေး ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်သူ ဖြစ်နိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် တစ်ခါတရံတွင် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်က ချမှတ်သည့် ဥပဒေများသည်လည်း ကော်ပိုရေးရှင်းအဖွဲ့ အစည်းများကဲ့သို့ ပုဂ္ဂလိက ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများကို အခွင့်အရေး ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်သတ်မှတ်ပေးအပ်နိုင် သည့်အပြင် လူပုဂ္ဂိုလ်များအကြား အဆင့်တူ အခွင့်အရေး ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း တာဝန်ရှိစေရန်ပါ သတ်မှတ်နိုင်သည်။ အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူက ခံစားကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အခွင့်အရေးများမှာလည်း အတိအကျ တစ်သမတ်တည်းမဟုတ်ဘဲ အဆိုပါအခြေအနေရှိ ဥပဒေအပေါ် မူတည်သည်။ ဥပမာဆိုရသော် ဥပဒေသည် အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများအတွက် ပုဂ္ဂလိက ပစ္စည်းဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုပိုင်ခွင့်၊ သို့မဟုတ် အချို့နိုင်ငံများတွင် အစာရေစာ ရရှိပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် ခိုနားရာ အိမ် ရရှိပိုင်ခွင့်တို့ ပေးအပ်ထားသည်။ အချို့သော လူ့အခွင့်အရေးများကို လူသားအားလုံးအပေါ် အကျုံးဝင်သည့် အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအဖြစ် ယခင်ထက်ပိုမို၍ သတ်မှတ်ရှုမြင်လာကြပြီဖြစ်သည်။ ဤအချက်က လူသားအားလုံးသည် အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

အရေးကြီးသည်မှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအဖြစ် ဤသို့သတ်မှတ်ခြင်းကြောင့် အခွင့်အရေး ပိုင်ဆိုင်သူ အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်းသည် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို အသိအမှတ်ပြုသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် ပြောင်းလဲလာပြီ ဖြစ်သည်။ အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူသည် နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် အခြား အခွင့်အရေး ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်သူထံသို့ အကူအညီတောင်းခံရန် အတွက် ချဉ်းကပ်တွေ့ဆုံရန် မလိုအပ်ပေ။ ထိုအစား အခွင့်အရေး ဟူသည်မှာ ရပိုင်ခွင့်ဖြစ်ပြီး အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူအနေဖြင့် ၎င်း၏ အခွင့်အရေးများအား ချိုးဖောက်ခြင်းခံရပါက တရားဥပဒေနှင့်အညီ စိန်ခေါ်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ခင်းကျင်းပေးထားသောလမ်း ပင် ဖြစ်သည်။ အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူက အခွင့်အရေး ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သူထံ ယုံကြည်မှုအပြည့်ဖြင့် အဆင့်အတန်းတူစွာ ချဉ်းကပ်တွေ့ဆုံနိုင်ပြီး တာဝန်ခံမှုရှိစေရန် စိန်ခေါ်ဖြေရှင်းနိုင်သည်။

စုပေါင်းအဖွဲ့များကို အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများအဖြစ် အသိအမှတ် ပြုခြင်း၊ မပြုခြင်း သဘောတရားသည် ဤဆန်းစစ် လေ့လာနည်းတွင် အရေးပါသည် (မေးခွန်း ၈ ကို ကြည့်ပါ)။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများသည် သဘောသဘာဝအားဖြင့် စုပေါင်းအခွင့်အရေးဖြစ်ကာ ထို့ကြောင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများသည်လည်း စုပေါင်းသဘာဝရှိပြီး ၎င်းတို့၏ အသိုက်အဝန်း၊ လူမျိုးဖြစ်တည်မှု၊ ရိုးရာမျိုးနွယ်စု သို့မဟုတ် လူမျိုးများအားလုံးက စုပေါင်းခံစားခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤသို့ဖြစ်၍ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး လူပုဂ္ဂိုလ်တစ် ဦးသည် (လွတ်လပ်စွာပြောဆိုပိုင်ခွင့်ကဲ့သို့) တစ်ဦးချင်းစီ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အခွင့်အရေးများကို ပိုင်ဆိုင်သည့်အပြင် ထပ် ဆောင်း စုပေါင်းအခွင့်အရေးများ၊ ဥပမာ စုပေါင်းအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သည့်အလျောက် အသိုက်အဝန်းပိုင်မြေ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကိုလည်း ခံစား ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိနိုင်သည်။

တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ အခန်းကဏ္ဍ

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရာတွင် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်သည် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍ မှ ပါဝင်သည် (ဥပမာ ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၆၊ အပိုဒ် ၃၆ နှင့် ၄၂ ကိုကြည့်ပါ)။ တရားရုံးများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၊ ပြည်တွင်းဥပဒေများနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများကို အနက်ဖွင့်ဆိုသည့် အပြင် ‘ဥပဒေများအကြား မကိုက်ညီမှု ပဋိပက္ခများနှင့် အဆိုပါဥပဒေများအား အရေးတယူ လိုက်နာမှုမရှိခြင်း၊ သတ်မှတ်ပုံစံများနှင့်ကွဲလွဲပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များနှင့် အသိုက်အဝန်းများ၏ အခွင့်အရေးများကို ထိခိုက်စေသည့် အာဏာပိုင်များ ချမှတ်လုပ်ဆောင်သည့် အစီအမံများကို ဖြေ ရှင်းခြင်းတို့တွင်လည်း အခရာကျသည်’ (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၆၊ အပိုဒ် ၈၉)။

၎င်း၏ အခန်းကဏ္ဍကို ထိထိရောက်ရောက် ဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန်အတွက် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်သည် ဘက်မလိုက်ဘဲ

နိုင်ငံရေးအရ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုနှင့် ဖိအားများ ကင်းစင်နေရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ၎င်း၏ သီးခြားလွတ်လပ်မှုကို အာမခံပြီး အကာအကွယ်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ သီးခြားလွတ်လပ်မှုအတွက် အခြားအရေးကြီးသော အင်္ဂါရပ်များတွင် တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ခြင်း၊ ရာထူးမှ ထုတ်ပယ်ခြင်းနှင့် ရာထူးတိုးမြှင့်ပေးခြင်းတို့အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ အများပြည်သူ လာရောက်နားဆင်နိုင်သည့် ကြားနာမှုများ၊ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ ဘတ်ဂျက်၊ တရားသူကြီးများ၏ တာဝန်များနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်တို့၏ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် အပြန်အလှန်နှိုးနှယ်မှုတို့ ပါဝင်ပါသည်။ သီးခြား လွတ်လပ်သော တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်သည် လူနည်းစုအုပ်စုများကို အကာအကွယ်ပေးရန် ကြိုးပမ်းရာတွင် အခက်အခဲတွေ့နိုင်စေမည့် နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် လူများစုထောက်ခံမှု ဖိအားများကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ခုခံ တွန်းလှန်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် ၎င်း၏ ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အခြားသော အစိုးရမဏ္ဍိုင်များ သို့မဟုတ် အင်အားတောင့်တင်းသော အကျိုးစီးပွားရှာသူများ၏ ခြယ်လှယ်ခြင်းကို ခံရပါက လူမှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အရေးပြဿနာများတွင် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်သည် နိုင်ငံရေး အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစားအလွှာက ခြိမ်းခြောက်မှုအဖြစ် ရှုမြင်သော သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားများကို ဆန့်ကျင်နေသော ခေတ်နှင့်အညီတိုးတက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်နိုင်ခြေ ပိုမိုနည်းပါးမည်ဖြစ်သည်။

ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသသတ်မှတ်ခြင်း

UNDRIP ၏ နိဒါန်းတွင် ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် အခြားလူမျိုးများအားလုံးနှင့် တန်းတူညီမျှဖြစ်သည်’ ဟု ဖော်ပြထားပြီး ‘လူမျိုးအားလုံးသည် ကွဲပြားပိုင်ခွင့်၊ မိမိကိုယ်ကိုယ် ကွဲပြားသည်ဟု ခံယူပိုင်ခွင့်နှင့် အဆိုပါ ခံယူချက်အား လေးစားခံရပိုင်ခွင့်တို့ရှိကြောင်း’ ထပ်လောင်းအတည်ပြုထားသည် (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၇)။ လူနည်းစုများအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ကြိုတင်တားဆီးရေးနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး ကုလသမဂ္ဂ ဆပ်ကော်မရှင်အတွက် Martinez Cobo လေ့လာချက်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား အနက်ဖွင့်ဆိုရာ၌ ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသသတ်မှတ်ခြင်းကို မရှိမဖြစ်အရေးပါသည့် အချက်တစ်ချက်အဖြစ် ထည့်သွင်းသတ်မှတ်ထားပြီး အောက်ပါအတိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် သဘောတရားနှင့် ချိတ်ဆက်ပြထားသည် (Martinez Cobo ၁၉၈၇၊ အပိုဒ် ၃၈၂-၈၂) - ‘လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီအနေဖြင့်ကြည့်ပါက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး လူပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် ဤ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးဝင်ဖြစ်သည်ဟု ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသသတ်မှတ်ပြီး (အုပ်စုဝင်အဖြစ် ခံယူနေထိုင်ခြင်း) အုပ်စုကလည်း ၎င်းကို အုပ်စုဝင်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုကာ လက်ခံထားသူကို (အုပ်စု၏ လက်ခံမှု) ဆိုလိုသည်။ ဤအချက်ကြောင့် ဤအသိုက်အဝန်းများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အုပ်စုဝင်များကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ရာ၌ ပြင်ပ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုမခံရဘဲ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သည့် သဘာဝရှိသော အခွင့်အရေးနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သည်။’

နိုင်ငံတော် နှင့် တိုင်းပြည်

ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းတွင် ‘နိုင်ငံတော်’ ဟူသည့် စကားရပ်သည် ‘တိုင်းပြည်’ ကို ရည်ညွှန်းသုံးနှုန်းခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်ဟူသည်ကို ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် နိုင်ငံသားသတ်မှတ်မှု ရှိပြီး နိုင်ငံတကာက အသိအမှတ်ပြုထားသည့် သီးခြားလွတ်လပ်သော နယ်နိမိတ်ပိုင်နက်ဟု အနက် ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ဤအနက်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့်အညီ ပြင်သစ်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ နီပေါ၊ ပီရူးနှင့် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုတို့သည် ‘နိုင်ငံတော်’ သာဓကများ ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင်မူ တိုင်းပြည်ဟူသည်ကို သမိုင်းကြောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကား၊ နယ်မြေ သို့မဟုတ် ဝိသေသအားဖြင့် အချင်းချင်း ဆက်စပ်နေသော လူအုပ်စုဟု အနက်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ သမိုင်းကြောင်းအရ ‘တိုင်းပြည်’ ဟူသည့် စကားရပ်ကို အခြားသော တိုင်းရင်းသားများနှင့် လူနည်းစုအုပ်စုများအပြင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်များ’ ကို ဖော်ပြရန်အတွက် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ဥပမာဆိုရသော် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုအတွင်းရှိ နာဗာဟိုတိုင်းပြည် ဖြစ်သည်။ မတူကွဲပြားသော တိုင်းပြည်များ (သို့မဟုတ် လူမျိုးအုပ်စုများ) မှ လူပုဂ္ဂိုလ်များက နိုင်ငံသားများအဖြစ် ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံကို တိုင်းပြည်ပေါင်းစုံနိုင်ငံအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည်။

ပိုင်နက်နယ်မြေများ၊ မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတများ

မြေယာနှင့် ပိုင်နက်နယ်မြေများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများက ရှေးဦးစွာ ပိုင်ဆိုင်အသုံးပြုခဲ့ကြပြီး ဤနေရာများနှင့် သဘာဝသယံဇာတများသည် ၎င်းတို့အတွက် အရေးပါသည့်အချက်အပေါ် အခြေခံ၍ မြေယာ၊ သဘာဝသယံဇာတနှင့် ပိုင်နက်နယ်မြေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော အခွင့်အရေးများအဖြစ် အများအားဖြင့် ရှုမြင်ကြသည်။ တစ်ခါတရံတွင် ဤအခွင့်အရေးများသည် ‘ရှေးဦး (အသုံးပြုသူ၏) အခွင့်အရေး’ ဟု သတ်မှတ်ရှုမြင်ပြီး

အဓိပ္ပါယ်မှာ ‘ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ပိုင်ဆိုင်သည့် ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်းမှ သဘာဝသယံဇာတများနှင့် အခြား ဒေသန္တရ အရင်းအမြစ်များကို ထုတ်ဖော်အသုံးပြုခြင်းမှ ရရှိသည့် အကျိုးခံစားခွင့်များကို ၎င်းတို့က ပထမဆုံး ရယူ ခံစားခွင့်ရှိ သည်’ ဟု ဆိုလိုရင်းဖြစ်သည် (International IDEA ၂၀၁၄၊ ၄၇)။ ရှေးဦးအခွင့်အရေးများကို တစ်ခါတရံတွင် တိုင်းပြည်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးဟူ၍လည်း ရည်ညွှန်းသုံးနှုန်းလေ့ရှိပြီး အထူးသဖြင့် ဩစတေးလျ၌ ဖြစ်သည်။

ပိုင်နက်နယ်မြေများ၊ မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို UNDRIP ၏ အပိုဒ် ၂၅ နှင့် ၂၆ တွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည် (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၇) ။ အပိုဒ် ၂၅ တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် ‘၎င်းတို့၏ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် ပိုင်ဆိုင်သော သို့မဟုတ် အခြားတစ်နည်းနည်းဖြင့် ပိုင်ဆိုင် အသုံးပြုခဲ့ကြသော မြေယာများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေ များ၊ ရေပြင်များ၊ ကမ်းရိုးတန်းပင်လယ်ပြင်များနှင့် အခြား သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များနှင့် ၎င်းတို့အကြား တည်ရှိသည့် သီးသန့် ကွဲပြားသော ဝိညာဉ်ရေးရာဆက်သွယ်မှုကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်း၍ ပိုမိုခိုင်မာလာစေရန် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်နှင့် အနာဂတ် မျိုးဆက်များအား ဤအရာများကို လက်ဆင့်ကမ်းပေးရမည့် တာဝန်များကို ဖြည့်ဆည်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်’ ဟု ဖော်ပြထားပြီး အပိုဒ် ၂၆ တွင် အောက်ပါ အတိုင်း ဖော်ပြထားသည် -

- ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်သော သို့မဟုတ် အခြေချအသုံးပြုသော၊ အခြားနည်းဟန်ဖြင့် အသုံးပြုခဲ့သော သို့မဟုတ် ရယူခဲ့သော မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများ၊ သယံဇာတများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခွင့်အရေးများကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- ၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်သော သို့မဟုတ် အခြေချအသုံးပြုသော၊ အခြားနည်းဟန်ဖြင့် ရယူခဲ့သော မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ အသုံးပြုခွင့်၊ ဖန်တီး ဖွံ့ဖြိုးစေပိုင်ခွင့်နှင့် ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။
- ၃။ နိုင်ငံတော်များသည် ဤမြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများအား ဥပဒေအရ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြု ကာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရမည်။ ဤသို့အသိအမှတ်ပြုရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုစနစ်များကို လေးစားလိုက်နာမှုရှိစွာ ဆောင်ရွက်ရ မည်။

ဤသို့ဆိုရာတွင် မြေယာ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် ရေပြင်များကိုယ်၌အပြင် (တိရစ္ဆာန်များ၊ သဘာဝ ပေါက်ပင်များ၊ တွင်းထွက်ပစ္စည်းများ စသည့်) ဆက်စပ်သယံဇာတများကို ရယူပိုင်ဆိုင်ခွင့်လည်း အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ UNDRIP ၏ အပိုဒ် ၂၇ တွင် ဤအခွင့်အရေးများကို ဖြည့်ဆည်းရန်အတွက် အစိုးရများဆောင်ရွက်ရမည့် ဝတ္တရားများကို ဖော်ပြထားပြီး မြေယာများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝ အသိအမှတ်ပြုကာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးရန် အတွက် အစိုးရများအနေဖြင့် ဘက်လိုက်မှုကင်းပြီး အားလုံး လက်လှမ်းမီကာ ပွင့်လင်းမြင်သာသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရေးဆွဲ ချမှတ်၍ အကောင်အထည်ဖော်သင့်သည်။ အဆိုပါအပိုဒ်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ဤလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည် ဟူ၍လည်း ဖော်ပြထားသည်။

စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် သဘောတူညီချက်များ

စာချုပ်စာတမ်းများဟူသည် အချုပ်အခြာအာဏာတစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်ခုထက်ပိုသော အချုပ်အခြာအာဏာများ အကြားတွင် တရားဝင် စည်းနှောင်ထားသော သဘောတူညီချက်များ သို့မဟုတ် စီမံထားရှိချက်များ ဖြစ်သည်။ သမိုင်းဝင် ကိုလိုနီပြုပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေနှင့် ပိုင်နက်နယ်မြေများ သိမ်းယူခြင်း ဖြစ်စဉ်တွင် သမိုင်းဝင်စာချုပ်စာတမ်း အများ အပြားကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြပြီး အဆိုပါ စာချုပ်စာတမ်းများကိုယ်တိုင်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို တန်းတူရည်တူ မသတ်မှတ်လျှင်ပင် အချုပ်အခြာအာဏာ ပိုင်စိုးသူများအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းပြုခဲ့ကြောင်း အထောက်အထား ဖြစ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် စာချုပ်စာတမ်းချုပ်ဆိုရာတွင် အလွှာစုံအင်္ဂါရပ်တစ်ခုမှာ အပြန်အလှန်ဖြစ်ရေး အခြေခံမူဖြစ်ပြီး ‘စာချုပ်စာတမ်းချုပ်ဆိုထားသည့် ဆက်ဆံရေး၏ အခြေခံသဘောသဘာဝနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စာချုပ်များတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ ကြသည့် အမျိုးမျိုးအထွေထွေသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး စာချုပ်ဝင်များ ထိန်းသိမ်းတည်တံ့စေခဲ့ကြသော နားလည် သဘောပေါက်မှုမှ ပေါက်ဖွားလာခြင်းလည်း ဖြစ်သည်’ (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၉၉၊ အပိုဒ် ၆၇)။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် နိုင်ငံတော် အစိုးရများအကြား သမိုင်းဝင်စာချုပ်စာတမ်းများကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ခြင်းရှိပါက အဆိုပါ စာချုပ်များကို ဥပဒေ အရ စည်းနှောင်မှုရှိသည်ဟု သတ်မှတ်သင့်ကြောင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ဤစာချုပ်များဖြင့် ကတိကဝတ်ပြု ခဲ့သည်များကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု ပြုသင့်ကြောင်း UNDRIP တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ဆန်းစစ်လေ့လာနည်းတွင် စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် သဘောတူညီချက်များကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြပါက ကုလသမဂ္ဂ၏ လမ်းညွှန်မှု

နှင့် ကိုက်ညီစေရန်အတွက် အောက်ပါ စာရွက်စာတမ်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်သည် - '၁) နိုင်ငံတော်များနှင့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအကြား လက်မှတ်ရေးထိုးချုပ်ဆိုထားသည့် စာချုပ်စာတမ်းများ၊ ၂) နိုင်ငံတော်များ သို့မဟုတ် အခြား ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအကြား ချမှတ်ထားသည့် သဘောတူညီချက်များ၊ ၃) သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုဖြင့် ကြံဆဖော်ထုတ်ထားသည့် အခြား အပြုသဘောဆောင် စီမံထားရှိချက်များ [နှင့်] ၄) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် ပြင်ပပုဂ္ဂိုလ်များအဖြစ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များပါဝင်ပြီး နိုင်ငံတော်များအကြား လက်မှတ်ရေးထိုးချုပ်ဆိုထားသည့် စာချုပ်စာတမ်းများ' (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၉၉၊ အပိုဒ် ၃၇)။

၄။ အခြေခံဥပဒေပါ
ဌာနတိုင်းရင်းသား
ရပိုင်ခွင့်များကို
ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း

မေးခွန်းစာရင်း

၁။	အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားအဖြစ်သတ်မှတ်ခြင်း	စာမျက်နှာ
၁	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်အား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်း အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် သီးခြား ဝိသေသပြုခြင်း (သို့) အသိအမှတ်ပြုခြင်း (သို့) သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်း ရှိပါသလား။	၅၀
၂	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အား ယဉ်ကျေးမှုစုံ၊ လူမျိုးစုံ၊ တိုင်းရင်းသားစုံ စုပေါင်းနေထိုင်သည့် နိုင်ငံတော်ဟု အသိအမှတ်ပြုပါသလား။ သို့မဟုတ် မတူကွဲပြားမှုနှင့် အားလုံးပါဝင်မှုဆိုင်ရာ စံတန်ဖိုးများကို အခြားသော နည်းလမ်းများဖြင့် အားပေးမြှင့်တင်ခြင်း ရှိပါသလား။	၅၅
၃	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် ရှိကြောင်း အသေအချာ ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအဖြစ် ခံယူခြင်းသည် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်အပေါ် သက်ရောက်မှုမရှိကြောင်း အာမခံချက် ပေးထားပါသလား။	၆၀
၂။	တန်းတူညီမျှမှု ခံစားရပိုင်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တိုက်ဖျက်ပိုင်ခွင့်	
၄	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်မှုကို အာမခံပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ပါသလား။ သို့ဆိုပါလျှင် တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ၊ လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝိသေသသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုပိုင်သည့် အချက်များတွင် ပါဝင်ကြောင်းကိုပါ အသိအမှတ် ပြုပါသလား။	၆၄
၅	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် စစ်မှန်သော တန်းတူညီမျှမှုရရှိရန် ရည်ရွယ်သည့် အထူးအစီအမံများကို ခွင့်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်း ရှိပါသလား။	၆၉
၃။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်များ	
၆	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး၏ အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံသားအားလုံးအတွက် အာမခံထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများနေရာ၌ အစားထိုးခြင်း မဟုတ်ဘဲ ထပ်ဆောင်းပေးအပ်သည့် အခွင့်အရေးများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပါသလား။	၇၆
၇	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အခြားသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပါသလား။	၈၀
၈	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ် ပြုပါသလား။ သို့ဆိုပါလျှင် ယင်း အသိအမှတ်ပြုမှုသည် ယေဘုယျ ဖြစ်ပါသလား သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အတွက် သီးသန့် ဖြစ်ပါသလား။	၈၅
၉	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အမျိုးသမီးများနှင့် အခြား အဘက်ဘက်မှ ထိခိုက်လွယ် အုပ်စုများအတွက် အကာအကွယ်ပေးမှုများနှင့်တကွ ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှမှု အပါအဝင် အခြေခံ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးတို့ကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် မည်ကဲ့သို့ ပေါင်းစည်းကျင့်သုံးသင့်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသလား။	၉၀

၄။	ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် - သဘောတူညီချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်	
၁၀	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် နိုင်ငံတော်တို့အကြား သမိုင်းဝင် ချုပ်ဆိုထားသည့် သဘောတူညီချက်နှင့် အနာဂတ်တွင် ချုပ်ဆိုမည့် သဘောတူညီချက်များ (သို့) စာချုပ်စာတမ်းများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် အချုပ်အခြာအာဏာ (ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်) ၏ အသိသက်သေများအဖြစ် လေးစားလိုက်နာခြင်း ရှိပါသလား။	၉၆
၁၁	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်၊ နယ်မြေဆိုင်ရာနှင့် အခြား အခွင့်အရေးတို့ကို အသိအမှတ် ပြုထားပါသလား။	၁၀၃
၁၂	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ၎င်းတို့၏ နယ်မြေများတွင် သက်ဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများနှင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းပြီး ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ပေးထားပါသလား။	၁၁၂
၅။	ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း	
၁၃	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အဖွဲ့အစည်းများကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုပေးပြီး ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှ တစ်ဆင့် သော်လည်းကောင်း၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် အစိုးရတို့အကြား အထူး အတိုင်ပင်ခံ ယန္တရား တစ်ရပ်ကို ထူထောင်ခြင်းဖြင့် သော်လည်းကောင်း ၎င်းတို့၏ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးပါသလား။	၁၁၉
၁၄	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်နှင့် ကိုယ်စားပြုပိုင်ခွင့်ကို (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်တွင်) မပျက်မကွက် ကျင့်သုံးနိုင်စေရေးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတစ်ရပ်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ပံ့ပိုးပေးခြင်းများ ရှိပါသလား။	၁၂၇
၁၅	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကိုယ်စားပြု ပါဝင်မှုရှိစေရန် အာမခံခြင်း၊ (အထူးသဖြင့် တရားလွှတ်တော်ချုပ် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးများတွင်) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ပါဝင်မှု ရှိစေဖို့ရအတွက် တရားသူကြီး ခန့်အပ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပေးခြင်း ရှိပါသလား။	၁၃၈
၁၇	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရဝန်ထမ်းရာထူးများ၊ သီးခြားလွှတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တပ်မတော်တို့တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ပါဝင်လာအောင် စည်းရုံးခြင်း၊ ခန့်အပ်ခြင်းတို့အတွက် အာမခံချက်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အဆင်ပြေ ချောမွေ့အောင် ပြုလုပ်ပေးခြင်းများ ရှိပါသလား။	၁၄၂

၆။	မြေယာ၊ နယ်မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ	
၁၈	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဘိုးဘွားပိုင် မြေယာများနှင့် နယ်မြေများအား စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများထံမှ မြေကို အတင်း အဓမ္မ သိမ်းယူခြင်း အတွက် ကြီးလေးသော ပြစ်ဒဏ်များ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ၎င်းတို့၏မြေအကြားမှ အထူးဆက်နွှယ်မှုကို အသိအမှတ်ပြုပါသလား။	၁၄၇
၁၉	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ပိုင်ဆိုင်သည့် မြေများနှင့် ပိုင်နက်များ အတွင်း/အပေါ်/အောက် ရှိ သဘာဝသယံဇာတများနှင့် ပတ်သက်သည့် ၎င်းတို့၏ အထူးအခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားပါသလား။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေပေါ်မှ သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများအတွက် ၎င်းတို့နှင့် အကျိုးအမြတ် မျှဝေခံစားခြင်းပြုရန် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားပါသလား။	၁၅၈
၂၀	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားပိုင် မြေများ၊ ပိုင်နက်များ၊ အခွင့်အရေးများနှင့် သယံဇာတများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ စီမံကိန်းများနှင့် အခြားမူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း မပြုမီ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား စေတနာမှန်ဖြင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းပြုရန် သို့မဟုတ် ၎င်းတို့အား ကြိုတင်အသိပေးခြင်းနှင့် လွတ်လပ်သော သဘောထားအမြင် ရယူခြင်း (FPIC) လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆောင်ရွက်ရန် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားပါသလား။	၁၆၆
၇။	ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ	
၂၁	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝိသေသများနှင့် အလေ့အထများအား ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းပိုင်ခွင့်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးအောင်ဆောင်ရွက်ခွင့်တို့ကို ကာကွယ်ပေးသည့် အပြင် ယင်းတို့အား အခြားသူများကပါ လေးစားကြစေရန် ပြုလုပ်ပေးပါသလား။	၁၇၄
၂၂	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ဆက်စပ်အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုပါသလား။	၁၈၁
၂၃	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် မိခင်ဘာသာစကား အသုံးပြုပြီး ၎င်းတို့ ဓလေ့နှင့် လျော်ညီသော ပညာရေး ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးပါသလား။	၁၈၇
၂၄	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အစုအဖွဲ့များ၏ အခြေခံ လုပ်ငန်းများ (ရိုးရာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနည်းလမ်းများ) အား ဆက်လက် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးပါသလား။	၁၉၃
၂၅	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းဆေးများနှင့် ရိုးရာဝန်ဆောင်မှုများအား အသုံးပြုခြင်း အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို အကာအကွယ်ပေးပါသလား။	၁၉၇
၂၆	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ ရိုးရာ အသိပညာနှင့် ရိုးရာ ဓလေ့ဆိုင်ရာ ဖော်ထုတ်ဖန်တီးမှုများအပေါ် ဉာဏပစ္စည်းမူပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုပါသလား။	၂၀၂

စ။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း	
၂၇	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် ကာကွယ်ပေးရန်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကော်မရှင်၊ ဝန်ကြီးဌာန သို့မဟုတ် အခြားသော အထူး အစိုးရအဖွဲ့အစည်းတို့ကို ဖွဲ့စည်းပေးထားခြင်း ရှိပါသလား။	၂၁၀
၂၈	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အလွှာမျိုးစုံဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၌ မည်သည့် အစိုးရအဆင့်(များ)သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန် အဓိကတာဝန်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားပါသလား။	၂၂၁
၂၉	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ တရားရုံးတော်သို့ လျှောက်လှဲပိုင်ခွင့်ကို အာမခံပေးနိုင်ရန်အတွက် လုံလောက်သော ကျယ်ပြန့်မှုနှင့် လက်လှမ်းမီနိုင်မှုရှိသည့် “တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်” စည်းမျဉ်းများ ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းပေးထားပါသလား။	၂၂၆
၃၀	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ကိုယ်ပိုင် ဥပဒေရေးရာ ကိုယ်စားလှယ် ငှားရမ်းရန် မတတ်စွမ်းနိုင်သည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အုပ်စုများအတွက် ဥပဒေ အကျိုးဆောင်ခ စိုက်ထုတ်ပေးရန် အာမခံချက် ရှိပါသလား။	၂၃၂
၃၁	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန် ခွင့်ပြုချက်ပေးနိုင်သည့် အကြောင်းရင်းများ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားကာ အဆိုပါကန့်သတ်ချက်များအား တရားရုံးတော်၌ စီရင်ပိုင်ခွင့် ရှိစေရန် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသလား။	၂၃၇
၃၂	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များအား နိုင်ငံတော်က သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးပြီးသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အလိုအလျောက် အသက်ဝင်သည်ဟု ဖော်ပြထားပါသလား၊ သို့မဟုတ် ပြည်တွင်း၌ သီးခြားပြဋ္ဌာန်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသလား။	၂၄၂
၃၃	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တရားရုံးတော်များအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အနက်ဖွင့်ဆို ကျင့်သုံးရာတွင် ပြည်ပဥပဒေများအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ခွင့်ပြုခြင်း (သို့) အားပေးခြင်း (သို့) လိုအပ်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်း ရှိပါသလား။	၂၄၅
၃၄	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တရားရုံးတော်များနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အနက်ဖွင့်ဆို ကျင့်သုံးရာတွင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အားပေးခြင်း (သို့) လိုအပ်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်း ရှိပါသလား။	၂၄၇

၁။ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားအဖြစ်သတ်မှတ်ခြင်း

မေးခွန်း ၁ - ၃

အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားအဖြစ်သတ်မှတ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်အား ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ပေးခြင်း အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် သီးခြား ဝိသေသပြု ခြင်း (သို့) အသိအမှတ်ပြုခြင်း (သို့) သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်း ရှိပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

ဤနည်းလမ်းတွင် တင်ပြဆွေးနွေးထားသည့် မည်သည့်အခွင့်အရေးကိုမဆို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် လက်တွေ့အကောင် အထည်ဖော်ခြင်းတို့အတွက် လိုအပ်ချက်တစ်ခုအဖြစ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် အကျုံးဝင် သော လူမျိုးများအဖြစ် အတိအလင်း အသိအမှတ်ပြုခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် ‘ဖွင့်ဆို သတ်မှတ်ခြင်း’ တို့ ဆောင်ရွက်ထားပါက ပိုမို ကောင်းမွန်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် လူနည်းစု နှင့်/ သို့မဟုတ် ဖယ်ကြဉ်ခွဲခြားခံ အုပ်စုများအား ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ခြင်း သို့မဟုတ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားလေ့ရှိပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများလည်း ဤ တွင် အကျုံးဝင်သည်ဟု တစ်ခါတရံ ယူဆသတ်မှတ်ကြလေ့ ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေး များအပေါ် လေးစားမှု ဖော်ဆောင်ရန်အတွက် အရေးကြီးသည့်အချက်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ တစ်မူကွဲဝိသေသကို ဥပဒေအရ ရှင်းလင်းကွဲပြားစွာ အသိအမှတ်ပြုထားရန်ဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဝိသေသကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ယေဘုယျ လူနည်းစုအခွင့်အရေးများနှင့် မတူညီသော သတ်မှတ်အခွင့်အရေးများကို ရယူခံစား ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား အသေးစိတ် အနက်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ထည့်သွင်းမ ထားပါက ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်မှတစ်ဆင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားဟု သတ်မှတ်ရန်အတွက် လိုအပ်ချက်များကို အဆိုပါဥပဒေတွင် ပိုမိုအသေးစိတ် ထည့်သွင်းဖော်ပြနိုင်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို မည်သည့် စာရွက်စာတမ်းတွင် အနက်ဖွင့်ဆိုထားသည်ဖြစ်စေ အရေးကြီးသည်မှာ အဆိုပါဥပဒေမူဘောင်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အုပ်စုများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်၏ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် ထိုသို့အသိအမှတ်ပြုကြောင်း စာရွက်စာတမ်းကို ရယူရန်အတွက် ရှင်းလင်းတိကျသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ကို ချမှတ်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင် နောက်ခံအခြေအနေအလိုက် ဖွင့်ဆိုသင့်ပြီး သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကိုယ်တိုင်နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများ ပြုလုပ်၍ ဆောင်ရွက်သင့် သည်။ အနက်ဖွင့်ဆိုချက်များ ရေးဆွဲ ရာ၌ အကျုံးဝင်ပါဝင်မှု မလွန်ကဲစေရန် (ဥပမာ အခြားသော လူနည်းစု အုပ်စုများကိုပါ ထည့်သွင်းခြင်း) သို့မဟုတ် အကျုံးဝင် ပါဝင်မှု မနိမ့်ပါးစေရန် (ဥပမာ အချို့သော ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ချန်လှပ်ခဲ့ခြင်း) စသည်တို့ မဖြစ်ပေါ်စေရန် ဂရုပြု ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ အနက် ဖွင့်ဆိုချက်များသည် နောက်ခံအခြေအနေအလိုက် ကွဲပြားမည်ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံတကာ စံ သတ်မှတ်ချက်များ နှင့်ကိုက်ညီပြီး ဘုံတူညီသော ‘မမ္မဓိဋ္ဌာန်’ အချက်အချို့မှာ ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်ခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် ကိုလိုနီ ပြုခြင်း မတိုင်မီ ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေများအတွင်း အခြေချတည်ရှိခဲ့သော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် သမိုင်းကြောင်းအရ ဆင်းသက်နီးနွယ်မှုရှိခြင်း၊ တစ်မူကွဲပြားခြင်း၊ လူများစုမဖြစ်ခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် ပိုင်နက် နယ်မြေများနှင့် လူမျိုး ဝိသေသများကို ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှုပုံစံများ၊ လူမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ နှင့် ဥပဒေစနစ်တို့နှင့်အညီ တည်တံ့အောင်ထိန်းသိမ်းကာ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေပြီး အနာဂတ်မျိုးဆက်များထံ လက်ဆင့်ကမ်းပေးအပ်ရန် အခိုင်အမာဆုံးဖြတ် ထားခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ (Martinez Cobo ၁၉၈၇၊ ဤခေါင်းစဉ်များ အတွက် အသေးစိတ်ပိုမိုသိရှိလိုပါက အပိုင်း ၆ နှင့် ၇ ကို ကြည့်ပါ။)။ ထို့အပြင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သဘာဝ သယံဇာတများ၊ တစ်မူကွဲပြားသော လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စနစ်များ၊ တစ်မူကွဲပြားသော ဘာသာစကား များ၊ ယဉ်ကျေးမှုများ နှင့် ယုံကြည်မှုများတို့အပေါ် အထူးအလေးထားခြင်း သို့မဟုတ် ၎င်းတို့နှင့် အခိုင်အမာနီးနွယ်နေခြင်းကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြချက်များလည်း ပါဝင်သည်။

အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသသတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်ကို ထည့်သွင်း ထင်ဟပ်ဖော်ပြ ထားရန် အလွန်အရေးကြီးပြီး ထိုမှသာလျှင် ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များသည် ၎င်းတို့၏ သဘောတူညီမှုမပါဘဲ တံဆိပ်တပ်ခံရခြင်းကို ရှောင်ရှားနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ (ILO ၁၉၈၉၊ အပိုဒ် ၁(၂))။ ‘ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ’ ဟူသည့် စကားရပ်အတွက် ဘုံအသုံးပြုသော အနက်ဖွင့်ဆိုချက်မရှိသော်လည်း ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ တွင် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသသတ်မှတ်ပိုင်ခွင့် အခြေခံမူကို အားပေးမြှင့်တင်ထားပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ် များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်း သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် တည်ရှိပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အဆိုပါ အသိုက်အဝန်း သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်၏ ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့် မလေ့ထုံးတမ်းများနှင့်အညီ နေထိုင်ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားဟု ဝိသေသသတ်မှတ်ပိုင်ခွင့် ရှိသင့်ပြီး လူ

ပုဂ္ဂိုလ်များသည်လည်း ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဖြစ်ခြင်း၊ မဖြစ်ခြင်းအား ဝိသေသသတ်မှတ်ပိုင်ခွင့် ရှိသင့်သည်။ ထို့ကြောင့် အဆိုပါအခွင့်အရေးတွင် မိမိ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဝိသေသကို မခံယူလိုပါကလည်း မခံယူပိုင်ခွင့် ပါဝင်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၁(၁) နှင့် ၁(၂)	၁။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းသည် အောက်ပါတို့အပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိစေရမည် - (က) အခြားသော လူမှုအသိုက်အဝန်းများနှင့် လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စီးပွားရေး အခြေအနေများ မတူကွဲပြားနေကာ ၎င်းတို့၏ အခြေအနေအရပ်ရပ်အား ကိုယ်ပိုင် ဓလေ့ထုံးတမ်း များ သို့မဟုတ် ရိုးရာအစဉ်အလာများ သို့မဟုတ် အထူးဥပဒေ များ သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းများဖြင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်စေ အလုံးစုံဖြစ်စေ ထိန်းချုပ်ထားသည့် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံများရှိ ရိုးရာမျိုးနွယ်စု လူမျိုးများ၊ (ခ) နိုင်ငံအား သိမ်းပိုက်ခြင်း သို့မဟုတ် ကိုလိုနီပြုခြင်း သို့မဟုတ် လက်ရှိ နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်း ဆောင်ရွက်သည့်အချိန်၌ နိုင်ငံအတွင်း အခြေချနေထိုင်ခဲ့သည့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတည်ရှိနေသည့် ပထဝီဒေသအတွင်း အခြေချ နေထိုင်ခဲ့သည့် လူစုလူဖွဲ့များမှ ဆင်းသက်လာကာ ဥပဒေအရ တရားဝင်အဆင့်အတန်း မည်သို့ရှိသည်ဖြစ်စေ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု နှင့် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့ အစည်းယန္တရားများကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း သို့မဟုတ် အလုံးစုံ ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် လွတ်လပ်သော နိုင်ငံများမှ လူမျိုးများ။ ၂။ မိမိကိုယ်ကိုယ် ဌာနေတိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် ရိုးရာမျိုး နွယ်စုအဖြစ် ဝိသေသသတ်မှတ်ခြင်းသည် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု အား ဤကွန်ဗင်းရှင်းနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ ဆုံးဖြတ် ရာတွင် အခြေခံအကျဆုံး စံသတ်မှတ်ချက် ဖြစ်စေရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များကို အနက်ဖွင့်ဆိုရန် အတွက် အသုံးပြုနိုင်သည့် သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ဘုံ လက္ခဏာရပ်များ အတွက် န မှုနာ အသုံးအနှုန်းများကို ဖော်ပြထားသည် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသ သတ်မှတ် ပိုင်ခွင့်ကို အခြေခံအုတ်မြစ် သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားသည်
UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၉	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်း သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်၏ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် အညီ အဆိုပါ အသိုက်အဝန်း သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်၏ တစ် စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် သက်ဆိုင်ပါဝင်ခွင့်ရှိသည်။ ထိုသို့ အခွင့်အရေးကို ကျင့်သုံးခြင်းကြောင့် မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် မျှ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မရှိစေရ။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များအနေဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံ ခြင်း မခံရဘဲ အသိုက်အဝန်း သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်တစ်ခု တွင် တည်ရှိနေထိုင်ပိုင်ခွင့်ကို ဖော်ပြထားသည်
ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၃၀(၁)	၁။ တိုင်းပြည်နှင့် ကျေးလက်ရှိ ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးတွင် စပိန်နိုင်ငံ၏ ကျူးကျော် ကိုလိုနီပြုခြင်းမတိုင်မီ တည်ရှိခဲ့ပြီး ယဉ်ကျေးမှုဝိသေသ၊ ဘာသာစကား၊ သမိုင်းဝင် ရိုးရာအစဉ်အလာ၊ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေ နှင့် တွေးခေါ်ခံယူပုံတို့ တူညီကြသည့် လူမှုအစုအဖွဲ့များ အားလုံး ပါဝင်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များကို အနက်ဖွင့်ဆိုရန် အတွက် ‘ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်’ သတ်မှတ်ချက်များကို စာရင်းပြုစု ဖော်ပြထားသည်

မက်ဆီကန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၁၇	အပိုဒ် ၂	မက်ဆီကန်တိုင်းပြည်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများမှ ပေါက်ဖွားလာခြင်းဖြစ်ပြီး အဆိုပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများတွင် ကိုလိုနီပြုခြင်း စတင်သည့်အချိန်၌ တိုင်းပြည်၏ လက်ရှိ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း အခြေချ နေထိုင်ခဲ့သူများထံမှ ဆင်းသက်လာပြီး ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို အနည်းဆုံးအနေဖြင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းထားသူများ ပါဝင်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အကျိုးဝင်မှုကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ၎င်းတို့၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသားဝိသေသကို သိရှိလက်ခံခြင်းသည် မပျက်မကွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် သတ်မှတ်ချက်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအသိုက်အဝန်းများဟူသည်မှာ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ယူနစ်တစ်ခုအဖြစ် ပိုင်နက်နယ်မြေ တစ်ခုအတွင်း တည်ရှိနေပြီး ၎င်းတို့၏ ရိုးရာ အစဉ်အလာများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့်အညီ ကိုယ်ပိုင် အာဏာရှိသူများ ဖြစ်သည်။	လူပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် ‘မိမိ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဝိသေသကို သိရှိလက်ခံခြင်း’ အပါအဝင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား ဖြစ်ခြင်းကို အနက်ဖွင့်ဆိုရန်အတွက် နမူနာသတ်မှတ်ချက်များကို ဖော်ပြထားသည် (ကိုယ်ပိုင် ဝိသေသသတ်မှတ် ပိုင်ခွင့် ကို အသိအမှတ်ပြု ခြင်း)
ပါရာဂွေး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၂	အပိုဒ် ၆၂	ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ တည်ရှိမှုကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ပါရာဂွေးနိုင်ငံတော် တည်ထောင် ဖွဲ့စည်းခြင်းမပြုမီ တည်ရှိခဲ့သည့် ယဉ်ကျေးမှု အုပ်စုများအဖြစ် အနက်ဖွင့်ဆိုသည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး အခြေခံ အနက်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ဖော်ပြထားသည် (နိုင်ငံတော် မတည်ထောင်မီ တည်ရှိခဲ့ခြင်း)
ဝီရူး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၃	အပိုဒ် ၈၉	ကျေးလက်နှင့် တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ၏ တည်ရှိမှုကို ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုပြီး အစုအဖွဲ့ပုဂ္ဂိုလ်များအဖြစ် သတ်မှတ်သည်။ နိုင်ငံတော်သည် ကျေးလက်နှင့် တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ၏ ယဉ်ကျေးမှုဝိသေသကို လေးစားသမှုပြုသည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် အသိုက်အဝန်းများ၏ အစုအဖွဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်များအဖြစ် တရားဝင် တည်ရှိမှုကို အသိအမှတ် ပြုထားပြီး (စုပေါင်း အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်များ၊ မေးခွန်း ၈ ကို ကြည့်ပါ) နိုင်ငံတော် အနေဖြင့် ဤဝိသေသကို လေးစားမှုရှိရန် ပြဋ္ဌာန်း ဖော်ပြထားသည်
ဗင်နီဇွဲလား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၉	အပိုဒ် ၁၂၆	ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် ယဉ်ကျေးမှု သမိုင်းကြောင်းရှိသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် တိုင်းပြည်၊ နိုင်ငံတော် နှင့် တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်းဖြစ်ကာ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်စိုး၍ ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း မပြုပိုင်သည့် ဗင်နီဇွဲလား ပြည်သူများ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို နိုင်ငံတော်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည် (တိုင်းပြည်၏ ‘တစ်ပေါင်းတည်း ဖြစ်မှု’ ကို လေးစားသမှုပြုရန် ဆက်စပ်ဝတ္တရားကို ပါ ထည့်သွင်းဖော်ပြ ထားသည်)

ကနေဒါ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၁၉၈၂	အပိုင်း ၂ (က နေဒါ ဌာန တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေး များ)၊ အပိုင်း ၃၅ (၂)	(၂) ဤ အက်ဥပဒေတွင် ‘ကနေဒါ ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ’ ဟူသည့် စကားရပ်၌ ကနေဒါနိုင်ငံရှိ အင်ဒီးယန်း၊ အိန္ဒိတ်နှင့် မယ်တိစ် လူမျိုးများ ပါဝင်သည်။	အချို့သောဌာန တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများ ကို ဌာန တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုသည်
ကနေဒါ၊ နူနာ ဗတ် မြေယာ တောင်းဆိုမှု သဘောတူညီ ချက် အက်ဥပဒေ ၁၉၉၃	အပိုင်း ၃၅ (စာရင်းသွင်း ခြင်း)	၃၅.၁.၁ ဤအပိုင်းသည် - (က) ဤသဘောတူညီချက်တွင် အိန္ဒိတ်ဖြစ်ခြင်း၊ မဖြစ်ခြင်းကို သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုရန်အတွက် အသင့်လျော်ဆုံး ဆောင်ရွက်နိုင်သူမှာ အိန္ဒိတ်လူမျိုးများဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုသည်။ (ခ) နူနာဗတ် အခြေချ နေထိုင်မှုဒေသကို ၎င်းဒေသရှိ နေထိုင်သူများ၏ မိမိကိုယ်ကို ကိုယ်ပိုင်နားလည်မှုနှင့်အညီ အသိအမှတ်ပြုပေးရန်နှင့် ဤသဘောတူညီချက်တွင် အိန္ဒိတ်ဖြစ်ခြင်း၊ မဖြစ်ခြင်းကို သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုပြီး သဘောတူညီချက်၌ စာရင်းသွင်းပိုင်ခွင့် ရှိခြင်း၊ မရှိခြင်းအား အိန္ဒိတ်လူမျိုးများက ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း အာမခံချက်ပြုသည်။	ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသ အပြည့် အဝ သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုသည်
ဖင်လန်၊ ဆာမီ လွှတ်တော် အက်ဥပဒေ ၁၉၉၅	အခန်း ၁၊ အပိုင်း ၃	ဆာမီ အနက်ဖွင့်ဆိုချက် ဤ အက်ဥပဒေတွင် ဆာမီ ဟူသည် အောက်ပါ အချက်များနှင့် ကိုက်ညီပြီး ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ဆာမီဟု သတ်မှတ်ထားသူကို ဆိုလိုသည် - (၁) အဆိုပါသူ သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ၎င်း၏ မိဘများ သို့မဟုတ် အဘိုးအဘွားများအနက် တစ်ဦးဦးက ဆာမီကို ပထမဆုံး ဘာသာစကားအဖြစ် သင်ယူတတ်မြောက်ခဲ့ခြင်း၊ (၂) တောင်တန်း၊ သစ်တော၌ နေထိုင်သည့် သို့မဟုတ် ငါးများခြင်းပြုသည့် လက်ပံအဖြစ် မြေယာစာရင်း၊ အခွန်ကောက်ခံခြင်း သို့မဟုတ် လူဦးရေစာရင်းတွင် ထည့်သွင်းသတ်မှတ်ခံရသူ တစ်ဦးထံမှ ဆင်းသက်လာခြင်း၊ (၃) အဆိုပါသူ၏ မိဘများအနက် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် တစ်ဦးသည် ဆာမီကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ သို့မဟုတ် ဆာမီလွှတ်တော်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးကောက်သူတစ်ဦးအဖြစ် စာရင်းသွင်းသတ်မှတ်ခြင်း ခံခဲ့ရခြင်း သို့မဟုတ် ထိုအတွက် လိုအပ်ချက်များနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။	ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ (ဆာမီ) ကို အနက်ဖွင့်ဆိုရန် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန် သတ်မှတ်ချက်များ နှင့် ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန်ကိုယ်ပိုင် ဝိသေသသတ်မှတ်ခြင်းတို့ကို ပေါင်းစည်းထားသည်
နီပေါ၊ ဌာန တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေး အတွက် နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံ အုတ်မြစ် ပေး ခြင်း အက်ဥပဒေ ၂၀၀၂	အပိုင်း ၂(က)	‘ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ’ ဟူသည် ကိုယ်ပိုင် မိခင်ဘာသာစကားနှင့် ရိုးရာ အစဉ်အလာများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ တစ်မူကွဲပြားသော ယဉ်ကျေးမှု ဝိသေသ၊ လူမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် စာဖြင့် ရေးသားမှတ်တမ်းတင်ထားခြင်း ရှိသည်ဖြစ်စေ မရှိသည်ဖြစ်စေ သမိုင်းကြောင်းရှိသော ရိုးရာမျိုးနွယ်စု သို့မဟုတ် အသိုက်အဝန်းကို ဆိုလိုသည်။	ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအတွက် အနက်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ဓမ္မဓိဋ္ဌာန် စံသတ်မှတ်ချက်များဖြင့် ဖော်ပြထားသည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားအဖြစ်သတ်မှတ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အား ယဉ်ကျေးမှုစုံ၊ လူမျိုးစုံ၊ တိုင်းရင်းသားစုံ စုပေါင်း နေထိုင်သည့် နိုင်ငံတော်ဟု အသိအမှတ်ပြုပါသလား၊ သို့မဟုတ် မတူကွဲပြားမှုနှင့် အားလုံးပါဝင် မှုဆိုင်ရာ စံတန်ဖိုးများကို အခြားသော နည်းလမ်းများဖြင့် အားပေးမြှင့်တင်ခြင်း ရှိပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

အချို့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် နိုင်ငံတော် 'ပြည်သူများ' ကို ရှင်းလင်းဖော်ပြရန်နှင့် အနက်ဖွင့်ဆိုရန်အတွက် သင်္ကေတပြု သည့် ဖော်ပြကြေညာချက်များ ပါဝင်သည်။ မျှော်မှန်းထားသည့် 'ပြည်သူ' ဟူသည့် ရူပါရုံကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်း အပိုင်းတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားနိုင်ပြီး ၎င်းအပိုင်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သမိုင်းကြောင်း၊ ပြည်သူများ၏ စံတန်ဖိုးများ နှင့် မျှော်မှန်းချက်များ၊ နိုင်ငံတော်၏ သဘောသဘာဝနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား မည်သူတို့၏ အာဏာလုပ်ပိုင်ခွင့်ဖြင့် ရေးဆွဲအတည်ပြုသည်တို့ကိုလည်း ဖော်ပြထားနိုင်သည်။ ပဋိပက္ခအလွန် နောက်ခံအခြေအနေများ သို့မဟုတ် သမိုင်းကြောင်း အရ ဖယ်ကြည့်ခြားမှု နှင့်/သို့မဟုတ် လူမှုဆိုင်ရာ ချန်လှပ်ထားရှိမှုတို့ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် နိုင်ငံများတွင် မတူကွဲပြားမှု၊ လူ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှမှုတို့အား လေးစားလိုက်နာရန် အထူးအရေးကြီးနိုင်သည်။

ထိုသို့သော သင်္ကေတပြုသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် တရားရုံးတော်၌ စည်းနှောင်မှုရှိသည်ဟု တင်ပြနိုင်မှု မရှိသော်လည်း ၎င်းတွင်ဖော်ပြထားသော စံတန်ဖိုးများကို နိုင်ငံတော်က ကတိကဝတ်ပြုကြောင်း ဖော်ပြနိုင်ပြီး ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေး မဏ္ဍိုင်များကို လမ်းညွှန်ပေးရန် ရည်ရွယ်ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခြားအပိုင်းများ ကို အနက်ဖွင့်ဆိုရန်အတွက် ဥပဒေပြုရေး သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေး မဏ္ဍိုင်က နိဒါန်းဖော်ပြချက်များနှင့် လမ်းညွှန်ချက်ပေး အခြေခံမူများကို ရည်ညွှန်းအသုံးပြုနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤသည်တို့သည် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် ကိုယ်စားပြုအရေးဆို စည်းရုံးရေး လုပ်ငန်းများအတွက် စမှတ်များ ဖြစ်သည်။ ဤသို့ အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ထိုသို့စမှတ်ပေးနိုင်သော်လည်း မေးခွန်း ၁ တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား နိုင်ငံအတွင်းရှိ ပြည်သူများ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် သီးခြား အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်းကဲ့သို့ ခိုင်မာမှုမရှိပေ။

လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း မတူကွဲပြားမှု၏ တန်ဖိုးကို အသိအမှတ်ပြုကြောင်း သင်္ကေတပြုခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါ အခြားအချက်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းရှိပြီး မတူ ကွဲပြားမှုကို စီမံခန့်ခွဲရန်အတွက် အလွန်အရေးပါနိုင်သော်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အကျိုးစီးပွားများကို အခိုင်အမာ အကာအကွယ်ပေးရန် အတွက်မူ လုံလောက်မှု မရှိတတ်ပေ။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ သီးခြားဝိသေသနှင့် အခွင့်အရေးများ၊ အဆိုပါအခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် နိုင်ငံတော်၏ ကတိကဝတ်ပြု ဆောင်ရွက်မှုတို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းကာကွယ်ပေးထားရန် အရေးကြီးသည်။ မတူကွဲပြားမှုအား သင်္ကေတပြု အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် လေးစားလိုက်နာခြင်းတို့ကို ပိုမိုခိုင်မာစေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်များမှာ ဥပဒေရေးမှောက်၌ တန်းတူ ညီမျှဖြစ်ခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း သို့မဟုတ် လူမှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု ရယူ ခံစားပိုင်ခွင့်ကဲ့သို့ အချို့သောအခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	နီဒါန်းနှင့် အပိုဒ် ၃	နီဒါန်း အတိတ်သမိုင်းကြောင်း အခိုင်အမာရှိပြီး မျိုးနွယ်အမျိုးမျိုးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ကျွန်ုပ်တို့ ဘိုလီဗီးယန်း ပြည်သူများသည် အတိတ်မှ ရုန်းကန်ခက်ခဲမှုများကို အားယူလျက်၊ ကိုလိုနီ တိုက်ဖျက်ရေး ဌာနတိုင်းရင်းသား အုံကြွမှုကို အားယူလျက်၊ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် လူထုထောက်ခံသော လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှုများ၊ ဌာနတိုင်းရင်းသား၊ လူမှု ဆိုင်ရာနှင့် လုပ်သားတို့၏ ချီတက်မှုများ၊ ရေနှင့် အောက်တိုဘာစစ်ပွဲများ၊ မြေနှင့် ပိုင်နက်အတွက် ရုန်းကန် ကြိုးပမ်းမှုများဖြင့် အာဇာနည်များကို အောက်မေ့လျက် နိုင်ငံတော်သစ်တစ်ရပ်ကို ထူထောင်သည်။ လူအားလုံးကို လေးစားမှုနှင့် တန်းတူညီမျှမှု၊ အချုပ်အခြာအာဏာ ပိုင်စိုးမှု၊ ဂုဏ်သိက္ခာရှိမှု၊ အပြန်အလှန် မှီခိုအားကိုးမှု၊ စည်းလုံးညီညွတ်မှု၊ သဟဇာတဖြစ်မှု နှင့် လူမှု ဆိုင်ရာ ကြွယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်းနှင့် ပြန်လည်ခွဲဝေခြင်းတို့၌ သာတူညီမျှဖြစ်မှု အခြေခံမူများအပေါ် အခြေခံ၍ တည်ဆောက်ထားသော နိုင်ငံတော်၊ ကောင်းမွန်သောအသက် တာကို ကြိုးစားရှာဖွေခြင်း မြင့်မားလျက် ဤမြေပေါ်၌ အခြေချ နေထိုင်သူများ၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ တရားစီရင် ရေး၊ နိုင်ငံရေး နှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဗဟုဝါဒတို့အပေါ် လေးစားမှုရှိ ခြင်းကို အခြေခံ၍ တည်ဆောက်ထားသော နိုင်ငံတော်၊ လူအားလုံးအတွက် ရေ၊ အလုပ်အကိုင်၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ခိုနားရာအိမ်တို့ ရယူပိုင်ဆိုင်နိုင်ပြီး စုပေါင်း၍ ယှဉ်တွဲနေထိုင်တည်ရှိနိုင်သော နိုင်ငံတော် ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၃ ဘိုလီဗီးယားတိုင်းပြည်ကို ဘိုလီဗီးယန်းပြည်သူများ အားလုံး စုစည်းဖွဲ့တည်ထားပြီး ဒေသခံ ဌာနတိုင်းရင်းသား တိုင်းပြည် များနှင့် လူမျိုးများ၊ ယဉ်ကျေးမှုချင်း အပြန်အလှန် နှီးနှွယ်နေ သည့် အသိုက်အဝန်းများ၊ အဖရိ-ဘိုလီဗီးယန်း အသိုက်အဝန်း များ အားလုံးပေါင်းစည်း၍ ဘိုလီဗီးယန်းပြည်သူများဟု သတ်မှတ်သည်။	နိုင်ငံ၏ ပြည်သူများအား ‘မျိုး နွယ်အမျိုးမျိုးဖြင့် ဖွဲ့စည်း ထားခြင်း’ ကို ရည်ညွှန်း ဖော်ပြထားပြီး ဌာန တိုင်းရင်းသား အုံကြွမှုနှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားတို့၏ ချီ တက်မှုများကို လူမှုအဖွဲ့ အစည်းအတွက် အားဖြည့် ပါဝင်မှုအဖြစ် ဖော်ပြ ထားသည် ‘စုပေါင်း ယှဉ်တွဲနေထိုင် တည်ရှိခြင်း’ သဘောတရား ကို နိုင်ငံတော်၏ မျှော်မှန်း ချက်ပေါ်ရှိအဖြစ် ဖော်ပြ ထားသည် ဌာနတိုင်းရင်းသား တိုင်းပြည်များနှင့် လူမျိုးများ ကို ‘ဘိုလီဗီးယန်း ပြည် သူများ’ ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အဖြစ် အသိအမှတ်ပြု ထားသည်။
---	----------------------------------	---	--

ဖီဂျီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၃	နိဒါန်း	ကျွန်ုပ်တို့ ဖီဂျီပြည်သူများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး သို့မဟုတ် အီတော်ကီမျိုးနွယ်နှင့် အီတော်ကီနယ်မြေများအား ၎င်းတို့ပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ တစ်မူကွဲ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ရိုးရာ အစဉ်အလာများနှင့် ဘာသာစကားကို အသိအမှတ်ပြု၍၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး သို့မဟုတ် ရိုတူမာကျွန်းမှ ရိုတူမန် မျိုးနွယ်နှင့် ရိုတူမန်နယ်မြေများအား ၎င်းတို့ပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ တစ်မူကွဲ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ရိုးရာ အစဉ်အလာများနှင့် ဘာသာစကားကို အသိအမှတ်ပြု၍၊ ဗြိတိသျှအိန္ဒိယနှင့် ပစိဖိတ် ကျွန်းများမှ ခေါ်ဆောင်လာခြင်း ခံရသော လုပ်သားများ၏ မျိုးဆက်များ၊ ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ရိုးရာ အစဉ်အလာများနှင့် ဘာသာစကားကို အသိအမှတ်ပြု၍၊ ဖီဂျီသို့ လာရောက် အခြေချသူများ၊ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၏ မျိုးဆက်များ၊ ၎င်းတို့၏ တစ်မူကွဲ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ရိုးရာ အစဉ်အလာများနှင့် ဘာသာစကားကို အသိအမှတ်ပြု၍၊ ကျွန်ုပ်တို့အားလုံးသည် ဘုံတူညီပြီး တန်းတူညီမျှသော နိုင်ငံသားများအဖြစ် ပေါင်းစည်းညီညွတ်ကာ ဖီဂျီပြည်သူများ ဖြစ်ကြကြောင်း ကြေညာအသိပေး၍ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ကျွန်ုပ်တို့နိုင်ငံ၏ အစိုးရနှင့် ဖီဂျီပြည်သူများအားလုံး၏ ဆောင်ရွက်ပြုမူမှုများအတွက် မူဘောင်ချမှတ်ပေးသော နိုင်ငံတော်၏ အထွတ်အမြတ်ဥပဒေအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုကာ၊ လူ့အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း နှင့် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာအား လေးစားမှုကို တစိုက်မတ်မတ် ဆောင်ရွက်ရန် ကိုယ်တိုင်ကတိကဝတ်ပြုကာ တရားမျှတမှု၊ နိုင်ငံတော်၏ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်စိုးမှုနှင့် လုံခြုံမှု၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး ကောင်းကျိုးချမ်းသာရှိမှုနှင့် ကျွန်ုပ်တို့၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အား ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းတို့ကို တစိုက်မတ်မတ် ဆောင်ရွက်မည့် အကြောင်း ကြေညာအသိပေးလျက် ဖီဂျီ ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအတွက် ဤ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ချမှတ်ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအနေဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မခံရဘဲ အသိုက်အဝန်း သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်တစ်ခုတွင် တည်ရှိနေထိုင်ပိုင်ခွင့်ကို ဖော်ပြထားသည်
ဂါတာမာလာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၅	အပိုဒ် ၆၆	ဂါတာမာလာတွင် တိုင်းရင်းသား အုပ်စုများ အမျိုးမျိုးရှိကြပြီး ၎င်းတို့သည် မာယန်မျိုးနွယ်မှ ဆင်းသက်လာသော ဒေသခံ အုပ်စုများဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်သည် ၎င်းတို့၏ ဘဝနေထိုင်မှုပုံစံ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ရိုးရာ အစဉ်အလာများ၊ လူမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများ၊ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အင်ဒီးယန်း ဝတ်စားဆင်ယင်မှုများ၊ ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားများနှင့် ဒေသန္တရ ဘာသာစကားများကို အသိအမှတ်ပြုကာ လေးစားမှုရှိပြီး အားပေးမြှင့်တင်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ၎င်းတို့သည် ဂါတာမာလာ ပြည်သူများ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သည့် အချက်ကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုသည်
မက်ဆီကန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၁၇	အပိုဒ် ၂	မက်ဆီကန်တိုင်းပြည်သည် တစ်သားတည်းဖြစ်ပြီး ခွဲခြားခြင်း ပြု၍မရပေ။ တိုင်းပြည်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ထံမှ ပေါက်ဖွားလာသော ယဉ်ကျေးမှုစုံ မျိုးနွယ်များရှိသည်။	ယဉ်ကျေးမှုစုံ မျိုးနွယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ တည်ရှိမှုကို နိုင်ငံတော်၏ အခြေခံ အုတ်မြစ်များအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားသည်

နီပေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၅	နီဒါန်း	တိုင်းရင်းသားစုံ၊ ဘာသာစကားစုံ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုစုံ၊ ယဉ်ကျေးမှုစုံဖြစ်ပြီး မတူကွဲပြားသော ဒေသန္တရဆိုင်ရာ လက္ခဏာရပ်များကို အသိအမှတ်ပြု၍ လူမှုဆိုင်ရာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ စည်းလုံးညီညွတ်မှု၊ သည်းခံနေထိုင်မှုနှင့် သဟဇာတ ညီညွတ်မှုနှင့် မတူကွဲပြားမှုဖြင့် စည်းလုံးမှုတို့ကို ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ကာ မြှင့်တင်ပြီး အချိုးကျ အားလုံး အကျိုးဝင် ပါဝင်ပြီး ကိုယ်တိုင်ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်း အခြေခံ မူများ အပေါ် အခြေခံ၍ တည်ဆောက်ထားသည့် တန်းတူ ညီမျှသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းကို တည်ထောင်ရန် ဆုံးဖြတ် သတ်မှတ်ထားသည်။	နိုင်ငံတော်၏ တိုင်းရင်းသား စုံ၊ ဘာသာစကားစုံ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုစုံ၊ ယဉ်ကျေးမှုစုံ လက္ခဏာရပ် ကို အသိအမှတ်ပြုပြီး တန်းတူညီမျှမှုနှင့် အားလုံး အကျိုးဝင် ပါဝင်မှုအပေါ် အခြေခံ၍ လူမှုအဖွဲ့အစည်း ကို တည်ဆောက်ရန် ကတိကဝတ်ပြုသည်
အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၇၈၉	နီဒါန်း	ပိုမိုပြည့်စုံကောင်းမွန်သော ပြည်ထောင်စုတစ်ရပ်ကို တည်ထောင်ရန်၊ တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ရန်၊ ပြည်တွင်း ငြိမ်းအေးသာယာမှုအတွက် အာမခံချက်ပေးရန်၊ အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကာကွယ်ရေး ကိစ္စရပ်များအတွက် ထောက်ပံ့ ရန်၊ ယေဘုယျ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကျွန်ုပ် တို့နှင့် နောင်လာနောင်သားတို့အတွက် လွတ်လပ်ရေး ကောင်းချီးကို ထိန်းသိမ်းတည်တံ့ရန် ရှေးရှု၍ ကျွန်ုပ်တို့ ပြည်ထောင်စု ပြည်သူများသည် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု အတွက် ဤ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ချမှတ်၍ အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းသည်။	မတူကွဲပြားမှု သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားများတွင် မည်သူတို့ ပါဝင်သည်ကို သီးခြား မ ဖော်ပြဘဲ အားလုံးအကျိုးဝင် ပါဝင်မှု ရှုထောင့်မှ အနက်ဖွင့် ဆိုနိုင်သည့် ‘ကျွန်ုပ်တို့ ပြည် သူများ’ ဟူသည့် အသုံးဖြင့် ကျယ်ပြန့်သော ရှုမြင်ချက်ကို ဖော်ပြထားသည်
ဖိလစ်ပိုင်၊ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေး များဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၁၉၉၇	အပိုဒ် ၃၁	ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ မတူကွဲပြားမှုကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း - နိုင်ငံတော်သည် ICCs/IPs [ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု အသိုက်အဝန်းများ/ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ] ၏ ယဉ်ကျေးမှုများ၊ ရိုးရာ အစဉ်အလာများ၊ သမိုင်းကြောင်းများ နှင့် မျှော်မှန်းချက်များ၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် မတူကွဲပြားမှုတို့ကို ပညာရေး၊ ပြည်သူလူထုဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ နှင့် ယဉ်ကျေးမှု-ပညာရေး အပြန်အလှန် နှီးနှောဖလှယ်ခြင်း များ၌ သင့်လျော်မှန်ကန်စွာ ထင်ဟပ် ထည့်သွင်းဖော်ပြရန် ကြိုးပမ်း လုပ်ဆောင်ရမည်။ ဆက်လက်၍ နိုင်ငံတော်သည် သက်ဆိုင်ရာ ICCs/IPs နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်၍ ကြိုတင်ယူဆ သတ်မှတ်ချက်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို အပြီးသတ် တိုက် ဖျက်ရန်နှင့် ICCs/IPs နှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းရှိ အခြားသော အစု အဖွဲ့များအကြား သည်းခံနေထိုင်မှု၊ နားလည်မှုနှင့် ဆက်ဆံ ရေးကောင်းများကို မြှင့်တင်ရန် ထိရောက်သော အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။ ထို့အပြင် အစိုးရသည် နိုင်ငံတော်ပိုင် မီဒီယာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု မတူကွဲပြားမှု များကို သင့်လျော်မှန်ကန်စွာ ထင်ဟပ် ဖော်ပြနိုင်ရန် ထိ ရောက်သော အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။ နိုင်ငံတော်သည် သင့်လျော်သော ဌာနေတိုင်းရင်းသား ခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် ပွဲတော်များ၊ စည်းဝေးပွဲများ၊ တင်ပြဆွေးနွေးပွဲများနှင့် အလုပ်ရုံ ဆွေးနွေးပွဲများကဲ့သို့ ကျောင်းများ၊ လူထုအသိုက်အဝန်းများနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်ရှိပြီး ၎င်းတို့၏ တစ်မူကွဲပြားသော အမွေအနှစ်နှင့် စံတန်ဖိုးများကို အသိပေးမြှင့်တင်၍ မွမ်းမံနိုင်စေရန် အလားတူပင် လမ်းခင်း ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။	ယဉ်ကျေးမှု မတူကွဲပြားမှုနှင့် အုပ်စုအားလုံး၏ ဂုဏ်သိက္ခာ ကို အသိအမှတ်ပြုပြီး (နိုင်ငံတော်ပိုင်) မီဒီယာတွင် ဖော်ပြခြင်း အပါအဝင် ဤမ တူကွဲပြားမှုအပေါ် လေးစား သမှုရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ရ မည့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားအဖြစ်သတ်မှတ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် ရှိကြောင်း အသေအချာ ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအဖြစ် ခံယူခြင်းသည် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် အပေါ် သက်ရောက်မှုမရှိကြောင်း အာမခံချက် ပေးထားပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ဆိုရာ တန်းတူညီမျှမှုရှိပါက လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီသည် နိုင်ငံသားများခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အခွင့်အရေးများ နှင့် အကာအကွယ်များကို အပြည့်အဝတောင်းဆိုနိုင်ပြီး ပြည်သူအဖြစ် ဘဝနေထိုင်မှုတွင် အပြည့်အဝ ပါဝင်ခွင့်ရှိသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအဖြစ် ကိုယ်ပိုင် ဝိသေသ သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်ကိုသာမက ထိုသို့သတ်မှတ်ခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်အပေါ် အပျက်သဘော သက်ရောက်မှုမရှိစေရေးအတွက်လည်း အာမခံချက်ပေးထားသင့်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်တွင် အများအားဖြင့် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံကူးလက်မှတ် သို့မဟုတ် လွတ်လပ်စွာ သွားလာနိုင်ရန် အခွင့်ပေးသည့် အခြားသော နိုင်ငံသားအသိအမှတ်ပြု စာရွက်စာတမ်းတစ်မျိုးမျိုး ကိုင်ဆောင်ခွင့် အပါအဝင် အခြား အခွင့်အရေးများစွာလည်း ဆက်စပ်ပါဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းသည် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်/အစိုးရ နှင့် ဆက်စပ်နီးနွယ်နေသည့် အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အထူးအခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံသားတိုင်းအတွက် ကတိကဝတ်ပြုထားသည့် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို အစားထိုးခြင်းမဟုတ်ဘဲ ယင်းတို့အပေါ် ထပ်ဆောင်းပေးအပ်သည့် အခွင့်အရေးများဖြစ်ကြောင်း သေချာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် မေးခွန်း ၆ ကို ကြည့်ပါ။

ဘိုလီဗီးယားသည် ဤအရေးပြဿနာအတွက် ခြေလှမ်းတစ်လှမ်း ပိုလှမ်းပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် နိုင်ငံကူးလက်မှတ်များ အပါအဝင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ဆိုရာ တရားဝင် စာရွက်စာတမ်းများတွင် ၎င်းတို့၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား/ရိုးရာမျိုးနွယ်စု ဝိသေသကို ထည့်သွင်းဖော်ပြပိုင်ခွင့် ရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး စံနမူနာကောင်းတစ်ရပ်ကို ပေးအပ်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၆ နှင့် ၃၃(၁)	အပိုဒ် ၆ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းသည် နိုင်ငံသားဖြစ်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ အပိုဒ် ၃၃ ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဝိသေသ သို့မဟုတ် အုပ်စုဝင်ဖြစ်မှုကို ၎င်းတို့၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့်အညီ ဆုံးဖြတ် သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဤသို့ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ခြင်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ၎င်းတို့နေထိုင်သည့် နိုင်ငံတော်များအတွင်း၌ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်အပေါ် ထိခိုက်ခြင်းမရှိစေရ။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ နိုင်ငံသားအဖြစ် ခံယူပိုင်ခွင့်အပြင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအဖြစ် ဝိသေသ သတ်မှတ်ခြင်းသည် နိုင်ငံသားအဖြစ် ခံယူခြင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုမရှိစေခြင်း အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်အတွက် နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များကို ဖော်ပြထားသည်
ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၃၀ (၂၊ ၃)	အုပ်စုဝင်သည် ဆန္ဒရှိပါက ၎င်း၏ နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုကုန်၊ နိုင်ငံကူးလက်မှတ်နှင့် ဥပဒေအရ တရားဝင်သည့် အခြားသော အသိအမှတ်ပြုခြင်းဆိုရာ စာရွက်စာတမ်းများ၌ ဘိုလီဗီးယားနိုင်ငံသားအဖြစ် ဖော်ပြချက်အပြင် ၎င်း၏ ယဉ်ကျေးမှု ဝိသေသကိုပါ အတူတကွ ထည့်သွင်း ဖော်ပြနိုင်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဝိသေသကို နိုင်ငံတော်၏ အသိအမှတ်ပြုခြင်းဆိုရာ စာရွက်စာတမ်းများတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြပိုင်ခွင့် ပေးအပ်သည်

အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈	အပိုဒ် ၆(၂)	အီကွေဒေါနိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းသည် လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် နိုင်ငံတော်အကြား နိုင်ငံရေးအရ ဥပဒေအရ ပေါင်းစည်းမှု ဖြစ်ပြီး ဗဟိုအမျိုးသားနိုင်ငံဖြစ်သည့် အီကွေဒေါနှင့် အတူတကွ ယှဉ်တွဲ တည်ရှိနေသည့် အခြား ဌာနေတိုင်းရင်းသား တိုင်းပြည်များနှင့် သက်ဆိုင်ပတ်သက်မှုကို ထိခိုက်ခြင်း မရှိစေရ။	လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဗဟို အမျိုးသားနိုင်ငံဖြစ်သည့် အီကွေဒေါရှိ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား တိုင်းပြည်များ အကြားရှိ သက်ဆိုင်ပတ်သက်မှုကို ထိခိုက်ခြင်းမရှိဘဲ နိုင်ငံသားအဖြစ် သတ်မှတ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုသည်
ယူဂန်ဒါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၅	အခန်း ၃ (နိုင်ငံသား ဖြစ်မှု)၊ အပိုဒ် ၁၀	အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များသည် မွေးဖွားသည်နှင့် ယူဂန်ဒါနိုင်ငံသားများ ဖြစ်သည် - က။ ၁၉၂၆ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ၏ ပထမဆုံးနေ့မှ အစပြု၍ ယူဂန်ဒါနိုင်ငံ နယ်နိမိတ်အတွင်း တည်ရှိနေထိုင်ခဲ့ကြပြီး ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏တတိယမြောက် နောက်ဆက်တွဲဇယားတွင် ဖော်ပြထားသည့် မည်သည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများတွင်မဆို အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်သည့် မိဘ သို့မဟုတ် ဘိုးဘွား တစ်ဦးရှိပြီး ယူဂန်ဒါနိုင်ငံတွင် မွေးဖွားသူတိုင်း။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများတွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခဲ့သည့် ဘိုးဘေးများရှိသော လူမျိုးများကို ထည့်သွင်း ဖော်ပြရန် အတွက် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုထားသည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

၂။ တန်းတူညီမျှမှု ခံစားရပိုင်ခွင့်
နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု
တိုက်ဖျက်ပိုင်ခွင့်

မေးခွန်း ၄ - ၅

တန်းတူညီမျှမှု ခံစားရပိုင်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တိုက်ဖျက်ပိုင်ခွင့်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်မှုကို အာမခံပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ပါသလား။ သို့ဆိုပါလျှင် တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ၊ လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝိသေသသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုပိုင်သည့် အချက်များတွင် ပါဝင်ကြောင်းကိုပါ အသိအမှတ် ပြုပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

လူပုဂ္ဂိုလ်အစုအဖွဲ့အားလုံးနှင့် လူတစ်ဦးချင်းစီအား ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှရရှိပိုင်ခွင့်ကို ကတိပြုခြင်းနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တားမြစ်ခြင်းမှာ ဒီမိုကရက်တစ်အကျဆုံး လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဗဟိုချက်ကျသည့် ကတိကဝတ်ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများစွာ၏ အင်္ဂါရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ယင်းသည် ‘မျက်ကန်းတရားမျှတမှု’ သဘောတရား၏ နောက်ကွယ်တွင် အကျုံးဝင်သည်။ လူမျိုးရေးခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံအားလုံး ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာကွန်ဗင်းရှင်းတွင် ‘လူမျိုးရေးခွဲခြားခြင်း’ကို ဤသို့ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသည်။ ‘လူ့အခွင့်အရေးနှင့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် မည်သည့် လူနေမှုနယ်ပယ်တွင်မဆို ညီတူညီမျှ အသိအမှတ်ပြုခြင်းမရှိမှု၊ အကျိုးခံစားရမှု သို့မဟုတ် နေထိုင်နိုင်မှုကို ပျက်ပြယ်စေသော သို့မဟုတ် ထိခိုက်စေသော အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည့် သို့မဟုတ် ရည်ရွယ်ချက်ပါဝင်သည့် လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ မျိုးရိုး၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် မျိုးနွယ်ဇာတိအပေါ် မူတည်၍ မည်သည့်ခွဲခြားမှု၊ ချန်လှပ်ထားရှိမှု၊ ကန့်သတ်ထားရှိမှု၊ ဦးစားပေးမှုမဆို ဖြစ်သည်’ (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၆၅ - အပိုဒ် ၁(၁))။ ဤအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့်အညီ လူသားအားလုံးတို့သည် ၎င်းတို့ မည်သူမည်ဝါဖြစ်မှုအပေါ်မူတည်၍ ဦးစားပေးခံရခြင်း၊ ဘက်လိုက်ခံရခြင်းများ မရှိဘဲ မိမိတို့ အခွင့်အရေးများနှင့် အကာအကွယ်များကို သာတူညီမျှ ရရှိသင့်ပေသည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများတွင် မတရားသဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းခံရရန် အားနည်းချက်သဖွယ် ဖြစ်နေနိုင်သည့် ထူးခြားသော ဝိသေသများနှင့် ယုံကြည်မှုများ အများအပြားရှိကြသည်။ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုများ၊ ရိုးရာဓလေ့များ၊ ဘာသာစကားများနှင့် အလေ့အထများရှိခြင်းက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ပေါ်လွင်စေသည့် လက္ခဏာရပ်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်ပြီး လူဦးရေ၏ အခြားနေရာအများစုတွင် တွေ့ရတတ်သည်တို့နှင့် ကွဲပြားနေသည်။ ထိုကွဲပြားမှုကို ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းမရှိ၊ ထိခိုက်ခြင်းမရှိဘဲ ထိန်းသိမ်းပိုင်ခွင့်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့အတွက် အခရာကျပေသည်။

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၏ အခြေခံအကြောင်းရင်း - ခွဲခြားဆက်ဆံမှုဆန့်ကျင်ရေး ဥပဒေများမှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ၎င်းတို့ ဝိသေသအပေါ်မူတည်ပြီး ထိခိုက်နစ်နာအောင် ပြုလုပ်ခြင်းကို အတော်အတန် ကာကွယ်ပေးနိုင်သည်။ သို့သော် ထိုဥပဒေအပိုဒ်ငယ်များတွင် လိင် သို့မဟုတ် လူမျိုး စသဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တားမြစ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အသေးစိတ်ဖော်ပြခြင်းလည်း ပြုနိုင်ပေသည်။ ဤကနေ၍ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ဝိသေသအပေါ်မူတည်ပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို အကျုံးဝင်စေရန် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုဆန့်ကျင်ရေး ဥပဒေအပိုဒ် အကောင်အထည်ဖော်မှုကို လမ်းညွှန်ပေးခြင်းအားဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအစုအဖွဲ့များကို ပိုမိုကာကွယ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မျိုးရိုးဇာတိ သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ လက္ခဏာ၊ သို့မဟုတ် အချို့လူမှုအဖွဲ့အစည်းများရှိ မျိုးရိုးဇာတ်များအပေါ် (နောက်ခံအခြေအနေပေါ် မူတည်၍ အသုံးအနှုန်းကွဲပြားသည်) အခြေခံပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို သတ်သတ်မှတ်မှတ် ကာကွယ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတော်ဟူသည်မှာ ကွဲပြားခြားနားမှုများဖြင့် တည်ဆောက်ထားပြီး ထိုကွဲပြားမှုကို တိုက်ခိုက်ရမည်မဟုတ်ဘဲ ကာကွယ်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြနေသည်။ ထို့အပြင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း အကြောင်းရင်း အမျိုးမျိုးကို သိရှိလက်ခံထားခြင်းကလည်း လူတစ်ဦးတစ်ယောက် သို့မဟုတ် အစုအဖွဲ့တစ်ခုအနေဖြင့် တစ်မျိုးထက်ပိုသော အကြောင်းရင်းများကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း၊ ဥပမာ- ဆင်းရဲပြီး မျိုးရိုးနိမ့်သဖြင့်၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးဖြစ်ကာ အမျိုးသမီးဖြစ်နေသဖြင့်၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးဖြစ်ကာ လူငယ်ဖြစ်နေသဖြင့် စသည့် ‘တစ်မျိုးထက်မကသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှု’ သို့မဟုတ် ‘စုပေါင်းခွဲခြားဆက်ဆံမှု’ကို အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်းအတွက် အထောက်အကူဖြစ်ပေသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု အကြောင်းရင်းအမျိုးမျိုးကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းခံရပါက ထိုစာရင်းကို ပုံသေစာရင်းအဖြစ် ရေးသားပြုစုခြင်း ဟုတ် မဟုတ်နှင့် အနာဂတ်တွင် အကြောင်းရင်းသစ်များကို ထပ်တိုးနိုင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိကို စစ်ဆေးရန်လည်း အရေးကြီးသည်။ ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသများနှင့် အခွင့်အရေးများမှာ အချိန်နှင့်အမျှ တိုးတက်ပြောင်းလဲလာသည်ဖြစ်ရာ ပုံသေမဟုတ်သည့် စာရင်းမှာသာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကောင်အထည်ဖော်မှုတွင် ပြင်လွယ်ပြောင်းလွယ်ရှိပြီး အလိုက်သင့် ပိုမိုတုံ့ပြန်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ရည်ရွယ်ချက် သို့မဟုတ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိပါသလား။ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုဆန့်ကျင်ရေး အပိုဒ်ငယ်များတွင် နောက်ထပ် ကြည့်ရှုရမည့်အချက်မှာ ခွဲခြားဆက်ဆံလိုသည့် သဘောသက်ရောက်သည့် လုပ်ရပ်များအား တားမြစ်ထားခြင်း ရှိ မရှိ၊ ၎င်းလုပ်ရပ်များသည် ခွဲခြားဆက်ဆံလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်၏ စေ့ဆော်မှုကြောင့် ဖြစ်ပွားရခြင်း ဟုတ် မဟုတ်တို့ ဖြစ်သည်။ ဤအချက်ကို အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းမရှိဘဲ တရားရုံးများနှင့် အခြားလူပုဂ္ဂိုလ် အဖွဲ့အစည်းများက ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေါ်မူတည်ပြီး ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။

ရည်ရွယ်ချက် မလိုအပ်ပါက ဥပဒေတစ်ခု သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အသိအမှတ်ပြုခံရမှု၊ အကျိုးခံစားရမှု သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို အခြားသူများနည်းတူ ကျင့်သုံးနိုင်ခွင့်အပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိမည်ဆိုပါက ခွဲခြားဆက်ဆံသည့်သဘော သက်ရောက်သည်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ဘက်မလိုက်သည့် ဥပဒေ သို့မဟုတ် မူဝါဒ တစ်ခုမှာ (အပေါ်ယံတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ရှိပုံမရသော်လည်း) ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် သဘောအားဖြင့် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိနေနိုင်သေးသည့်အတွက် ဤအချက်မှာ အရေးကြီးသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တားဆီးရေး၏ ကျယ်ပြန့်သည့် သဘောသဘာဝအရ ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့အနေဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ကို သက်သေပြနိုင်သည့်တိုင် ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိကြောင်း သက်သေပြနိုင်သည့် ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများကို ပယ်ဖျက်ရန် တရားရုံးများ၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိ၊ လူ့အခွင့်အရေး/တန်းတူညီမျှရရှိမှု ကော်မတီ၊ စသည်တို့ထံ အကူအညီတောင်းခံပိုင်ခွင့် ရှိရမည်။ ရံဖန်ရံခါတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ ပြဋ္ဌာန်းချက်များပင်လျှင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် မရည်ရွယ်ဘဲ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ဖြစ်တတ်သည်။ ဥပမာ အစိုးရရုံးအတွက် လိုအပ်သော အရည်အချင်းအချို့သည် ဤအရည်အချင်းများကိုရရှိရန် သမိုင်းဝင်အခွင့်အရေးများ မရရှိခဲ့ကြသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုသဘော သက်ရောက်နိုင်သည်။ ထိုသို့ မရည်ရွယ်ဘဲ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ကာကွယ်မည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်က ဤကဲ့သို့သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို စိန်ခေါ်စမ်းသပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၃(၁)	၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စု လူမျိုးများသည် မည်သို့သော ခွဲခြားမှု၊ နှောင့်ယှက်မှုကိုမဆို မကြုံတွေ့ရဘဲ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို အပြည့်အဝ ခံစားခွင့် ရရှိစေရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် အခွင့်အရေးများနှင့် အကာအကွယ်တို့ကို ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း မရှိစေရဘဲ ရရှိခံစားသင့်ကြောင်း သတ်မှတ်သည်
UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၂ နှင့် ၂၂	အပိုဒ် ၂ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် လွတ်လပ်ပြီး အခြား လူမျိုးများ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များ အားလုံးနှင့် တန်းတူညီမျှဖြစ်ကာ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများ၊ အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဖြစ်တည်မှု သို့မဟုတ် ဝိသေသအပေါ် အခြေခံသည့် အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရာ၌ မည်သည့်နည်းဖြင့်မဆို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှ ကင်းလွတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အပိုဒ် ၂၂ ၁။ ဤကြေညာစာတမ်းကို အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား သက်ကြီးရွယ်အိုများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ၊ ကလေးသူငယ်များနှင့် မသန်စွမ်းသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အထူးလိုအပ်ချက်များကို အထူးဂရုပြုလိုက်နာဖြေရှင်းရမည်။ ၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များသည် နည်းမျိုးစုံဖြင့် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ခံရခြင်းမှ ကင်းလွတ်စေရန်အတွက် အပြည့်အဝ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် အာမခံခြင်း ပေးစွမ်းနိုင်ရန် နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကာ အစီအမံများ ချမှတ် လုပ်ဆောင်ရမည်။	ခွဲခြားဆက်ဆံခံရမှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုသည် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံနေရသူများနှင့် လူနည်းစုလူမျိုးများကြားအတွင်း ထိခိုက်လွယ်သော လူနည်းစုတို့ကို အကာအကွယ်ပေးရန် အသိအမှတ်ပြုသည်

ကိုလံဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၁	အပိုဒ် ၁၃	ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် လူပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးတို့သည် လွတ်လပ်ပြီး တန်းတူညီမျှရှိကြသူများဖြစ်သည်။ အာဏာပိုင်များထံမှ တန်းတူညီမျှမှုရှိသော အကာအကွယ်ပေးမှုနှင့် ဆက်ဆံမှုကို ရရှိရမည်ဖြစ်သလို လိင်၊ မျိုးရိုး၊ နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် မိသားစု ဇာစ်မြစ်၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ နိုင်ငံရေးအမြင် သဘောထား၊ အတွေးအခေါ်တို့နှင့် ပတ်သက်၍ မည်သည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမှ မရှိစေရဘဲ တူညီသော ရပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ် မှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားနိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။	ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှမှုနှင့် တန်းတူ ညီမျှ ခံစားပိုင်ခွင့်တို့အကြား ရှင်းလင်းစွာချိတ်ဆက်ကာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမှ လွတ်ကင်း စေသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း အကြောင်းရင်းများစွာကို အသိအမှတ်ပြုသည်
ဖီဂျီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၃	အခန်း ၂ (နိုင်ငံသား တို့၏ အခြေခံ ရပိုင်ခွင့်များ ဖော်ပြချက်)။ အပိုဒ် ၂၆(၃)	၃။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးကို ၎င်း၏ အမှန်တကယ် သို့မဟုတ် ယူဆရ သော ဝိသေသများ သို့မဟုတ် အခြေအနေများ အပြင် လူမျိုး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ကျေးဇူး၊ တိုင်းရင်းသား၊ အသားအရောင်၊ ဇာတိ၊ လိင်၊ ကျား-မ ဖြစ်တည်မှု၊ လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှု၊ ကျား-မ လိင်ခံယူချက်နှင့် ဖွင့်ဟဖော်ပြမှု၊ မွေးဖွားမှု၊ အဓိက ဘာသာစကား၊ စီးပွားရေး သို့မဟုတ် လူမှုရေး သို့မဟုတ် ကျန်းမာရေး အဆင့်အတန်း၊ မသန်စွမ်းမှု၊ အသက်အရွယ်၊ ဘာသာတရား၊ အသိတရား၊ အိမ်ထောင်ရှိခြင်း မရှိခြင်း သို့မဟုတ် ပဋိသန္ဓေရှိခြင်း မရှိခြင်း၊ သို့မဟုတ် အခြားသူများ ကို အန္တရာယ်ဖြစ်စေသည်အထိ ပြင်းထန်သည့် သဘောထား အမြင်များနှင့် ယုံကြည်မှုများအား အရင်းခံ၍ သို့မဟုတ် အခြားသူများ၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို ယုတ်လျော့စေသည့်၊ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ တားမြစ် ထားသည့် အခြား မည်သည့် အကြောင်းရင်းနှင့်မဆို တိုက်ရိုက် သို့မဟုတ် သွယ်ဝိုက်သောနည်းဖြင့် မတရားသဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း မရှိစေရ။	အမှန်တကယ် သို့မဟုတ် ယူဆရသော ဝိသေသအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တားမြစ် သည့် အကြောင်းရင်းများထဲ တွင် ထည့်သွင်းထားကာ ယူဆချက်များကို ပုံသေ သတ်မှတ်ခြင်း၊ ချိုးနှိမ်ခြင်း တို့နှင့်အတူ ခံယူဖြစ်တည်မှု ကို မှားယွင်းစွာယူဆခြင်းကို ပါ အကျယ်တဝင့် ပါဝင် စေသည် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံ မှု အကြောင်းရင်းတို့ကို အသိအမှတ်ပြုသည်
နီပေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၅	အပိုဒ် ၁၈(၂) နှင့် ၁၈(၃)	(၂) အထွေထွေဥပဒေများကို ကျင့်သုံးရာတွင် မူလဇာတိ၊ ဘာသာတရား၊ လူမျိုး၊ ဇာတိ၊ မျိုးနွယ်၊ လိင်၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေအနေ၊ ကျန်းမာရေး အခြေအနေ၊ အိမ်ထောင်ရေး အခြေအနေ၊ ပဋိသန္ဓေရှိမှု၊ စီးပွားရေး အခြေအနေ၊ ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ဒေသ၊ အယူဝါဒ သို့မဟုတ် အလားတူ အချင်းအရာများအပေါ် အခြေခံပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံ ခြင်း မပြုရ။ (၃) နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် နိုင်ငံသားများကို မူလဇာတိ၊ ဘာသာတရား၊ လူမျိုး၊ ဇာတိ၊ မျိုးနွယ်၊ လိင်၊ စီးပွားရေး အခြေအနေ၊ ဘာသာစကား၊ ဒေသ၊ အယူဝါဒ သို့မဟုတ် အလားတူ အခြင်းအရာများအပေါ် အခြေခံပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံ ခြင်း မပြုရ။	အမျိုးမျိုးသော အကြောင်းရင်းများနှင့် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုကို တားမြစ်သည်
ဆိုမာလီယာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၂	အပိုဒ် ၁၁(၂)	(၂) အပြုအမူလုပ်ရပ်တစ်ခု၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုက လူ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ထိခိုက်ခြင်းဖြစ်ပါက ပြုသူမှ ထိုသို့ဖြစ်စေရန် မရည်ရွယ်သည့် တိုင်အောင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ဖြစ်မြောက်သည်။	ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့်မဟုတ်ဘဲ လုပ်ရပ်တစ်ခု၏ အကျိုး သက်ရောက်မှုအားဖြင့် အဓိပ္ပါယ်သတ်မှတ်သည် (ရည်ရွယ်ချက် မလိုအပ်ပေ)

ဗင်နီဇွဲလား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၉	အပိုဒ် ၂၁(၁)	ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် လူပုဂ္ဂိုလ်အားလုံး တန်းတူညီမျှမှုရှိပြီး အကျိုးဆက်အားဖြင့် - ၁။ လူမျိုး၊ လိင်၊ ယုံကြည်ချက်၊ လူမှုရေးရပ်တည်မှုနှင့် ယေဘုယျအားဖြင့် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်စီတိုင်း၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို တန်းတူ ညီမျှမှုရှိစွာ ကျင့်သုံးခြင်း၊ အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ပျက်ပြယ်ထိပါးစေသည့် ရည်ရွယ်ချက် သို့မဟုတ် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည့် မည်သည့်ခွဲခြားဆက်ဆံ မှုကိုမဆို ခွင့်ပြုမည်မဟုတ်။	ရည်ရွယ်ချက်မဟုတ်ဘဲ လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခု၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဟု သတ်မှတ်သည် (ရည်ရွယ်ချက် မလိုအပ်ပါ)
ကနေဒါ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၁၉၈၂	အပိုဒ် ၁ (ကနေဒါ အခွင့်အရေး နှင့် လွတ်လပ် ခွင့်များ ပဋိညာဉ် စာချုပ်) အပိုဒ် ၁၅(၁)	(၁) ဥပဒေရှေ့မှောက်နှင့် ဥပဒေအောက်တွင် လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း တန်းတူညီမျှမှုရှိပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ၊ အထူးသဖြင့် လူမျိုး၊ နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားဇာတိ၊ အသားအရောင်၊ ဘာသာတရား၊ လိင်၊ အသက်၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချွတ်ယွင်းချက်များအပေါ် အခြေခံကာ ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ ဥပဒေ၏ အကာအကွယ်နှင့် အကျိုးကျေးဇူး ကို သာတူညီမျှ ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။	ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ တန်းတူ ညီမျှမှုကို ကတိပြုသည် များစွာသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှု အကြောင်းရင်းတို့ကို အသိအမှတ်ပြုထည့်သွင်း သည်
ဖိလစ်ပိုင်၊ ဌာန တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၁၉၉၇	အပိုဒ် ၂၃	ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမှ လွတ်မြောက်ခြင်းနှင့် တန်းတူအခွင့်အရေးနှ င့် ဆက်ဆံမှု ရရှိပိုင်ခွင့်။ ဤသည်မှာ ICCs/IPs [ဌာန တိုင်းရင်းသားလူမျိုး ယဉ်ကျေးမှု အစုအဖွဲ့များ/ ဌာန တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ] အတွက် လူသစ်ခေါ်ယူခြင်းနှင့် အလုပ်ခန့်ထားခြင်းဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များထားရှိရာတွင် မည်သည့်ခွဲခြားမှုမျိုးမှမဆို လွတ်ကင်းပိုင်ခွင့် ဖြစ်ရမည်။ ထိုကဲ့သို့ဖြစ်မြောက်စေရန် နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် နိုင်ငံတော် ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းများ မူဘောင်အတွင်းမှနေ၍ သက်ဆိုင်ရာ ICCs/IPs နှင့် ပူးပေါင်းကာ ၎င်းတို့ လူမျိုးအစု အဖွဲ့များမှ လူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ လူသစ်ခေါ်ယူခြင်းနှင့် အလုပ်ခန့် ထားခြင်း သတ်မှတ်ချက်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ထိရောက်သည့် အကာအကွယ် ရရှိစေရန် အထူးဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင် ရမည်။	ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမှ လွတ်ကင်း ရေးကို အလုပ်အကိုင်ခန့်အပ် မှု မူဘောင် အတွင်းမှ အသိအမှတ်ပြုထားပြီး ခိုင်မာသည့် တန်းတူအခွင့် အရေး ရရှိရန်အတွက် အထူး အစီအစဉ်များ ချမှတ် အကောင်အထည် ဖော်ပေး ရန် တိုက်တွန်းထားသည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

တန်းတူညီမျှမှု ခံစားရပိုင်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တိုက်ဖျက်ပိုင်ခွင့်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် စစ်မှန်သော တန်းတူညီမျှမှု ရရှိရန် ရည်ရွယ်သည့် အထူးအစီအမံများကို ခွင့်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်း ရှိပါ သလား။

ရှင်းလင်းချက်

ယခု မေးခွန်းသည် မေးခွန်း အမှတ်စဉ် ၄ ပါ တန်းတူညီမျှမှု ခံစားရပိုင်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တိုက်ဖျက်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောတရားနှင့် ဆက်စပ်နေပါသည်။ များမကြာသေးမီ နှစ်များအတွင်း ခိုင်မာသော သာတူညီမျှမှု သဘောတရားနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ သဘောပေါက်လာကြခြင်း၊ ပိုမို အလေးအနက်အထား ဆောင်ရွက်လာကြခြင်းတို့ကြောင့် ဤ သဘောတရားနှင့် ပတ်သက်၍ စိန်ခေါ်မှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ သာမန်နှင့် အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှု၏ ခြားနားချက်ကို (အခန်း ၃ မှ အဓိကစကားရပ်များနှင့် သဘောတရားများကို ကြည့်ပါ) ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသိအမှတ်ပြုထားပြီး ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်ခြင်းသည် သာမန်တန်းတူညီမျှမှုအတွက် ထောက်ခံအားပေးရန် လုံလောက်သော အခြေခံဖြစ်နိုင်သော်လည်း ‘တန်းတူရည်တူရှိစေရေးအတွက်’ အထူးမူဝါဒများ မရှိဘဲ အလုံးစုံ တန်းတူညီမျှမှုကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ (Arneson 2015)။ အများအားဖြင့် သာမန် တန်းတူညီမျှမှုနှင့် အလုံးစုံ တန်းတူညီမျှမှု ဖော်ဆောင်ရေး ကတိကဝတ်များကို အတူတကွ ဆောင်ရွက်နိုင်လေ့ ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် အခန်း ၁၅(၁) တွင် သာမန်တန်းတူညီမျှမှုကို ကတိကဝတ်ပြုထားပြီး အပိုဒ် ၁၅(၂) တွင် အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှုရရှိရန် ဦးတည် ရည်ရွယ်သည့် အထူးအစီအမံများအတွက် လမ်းခင်းပေးသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်ပါရှိသည်။ ကနေဒါ တရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ တွေ့ရှိ ထားသည်မှာ ‘အပိုဒ် ၁၅(၁)နှင့် ၁၅(၂)တို့သည် အပိုဒ် ၁၅ ကို ခြုံငုံ၍အခြေခံသည့် အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှု စိတ်ကူးစိတ်သန်းကို အားပေးထောက်ပံ့မှုပြုရန် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိသည်။ အပိုဒ် ၁၅(၁) မှာ အပိုဒ် ၁၅ တွင် စာရင်းပြုစုထားသည့် အခြေခံ ရပ်တည်ချက်များနှင့် အလားတူရပ်တည်ချက်များဖြင့် ကိုယ်စားပြုသတ်မှတ်သည့် အစုအဖွဲ့ဝင်များအပေါ် ဆိုးဆိုးရွားရွား သက်ရောက်မှုရှိသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဆိုင်ရာ ကွဲပြားမှုများအား ကာကွယ်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ဤသည်မှာ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ကို တိုက်ဖျက်သည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အစိုးရများသည် ၎င်းတို့၏အခြေအနေ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေ ရန် ချို့တဲ့သောအုပ်စုများကို ကူညီရန် ရည်ရွယ်သည့် အစီအစဉ်များ ဖော်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို တိုက်ဖျက်ရန် ဆန္ဒရှိနိုင်သည်။ ပဋိညာဉ်စာချုပ်သည် အပိုဒ် ၁၅(၂) မှတစ်ဆင့် အစိုးရများ၏ လက်အောက်ရှိ စိန်ခေါ်မှုများကို စိုးရွံ့ခြင်းမရှိဘဲ အပိုဒ် ၁၅(၁)အောက်တွင် ထိုကဲ့သို့သော အစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် အစိုးရများ၏ အခွင့်အရေးကို ထိန်းသိမ်း ထားသည်။’ (ကနေဒါတရားလွှတ်တော်ချုပ် ၂၀၀၈၊ အပိုဒ် ၁၆)။ ဤသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှု နှင့် အထူးအစီအမံများအတွက် တိကျပြတ်သားသော လမ်းကြောင်းများထားရှိခြင်း၏ အရေးပါမှုကိုပြသပြီး ၎င်းသည် သာမန် တန်းတူညီမျှရေး အတွက် တင်းတင်းကြပ်ကြပ် အရေးဆိုသူများ၏ စိန်ခေါ်မှုကို စိုးရွံ့ခြင်းမရှိဘဲ တိုးတက်သော အစီအမံများကို လုပ်ဆောင်ရန် အစိုးရများ၏ အခွင့်အရေးများကို ထိန်းသိမ်းပေးသည်။

အထူးအစီအမံများသည် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှမှု၏ ဒီမိုကရက်တစ်စံနှုန်းကို ချိုးဖောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု ပုံစံတစ်မျိုးကို ကိုယ်စားပြုခြင်းဖြစ်သည်ဟု အချို့က ဝေဖန်ကြသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အပြုသဘောဆောင် အရေးယူဆောင်ရွက်မှု သို့မဟုတ် အပြုသဘော ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဟုလည်း ခေါ်ဆိုသည့် ဤအထူး အစီအမံများကို အတိအလင်း ထည့်သွင်းနိုင်သည်။ အလုံးစုံ တန်းတူညီမျှမှု သို့မဟုတ် အပြုသဘောဆောင် အရေးယူဆောင်ရွက် မှုကို အတိအလင်း အသိအမှတ်ပြုရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပညာရေး၊ အလုပ်အကိုင်၊ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု၊ စီးပွားရေး ဘဝနှင့် အခြား နယ်ပယ်များတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ဦးစားပေးဆက်ဆံမှုများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးနိုင်သည်။ သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အလုံးစုံ တန်းတူညီမျှမှု အခြေခံမှုကို ပြတ်ပြတ်သားသား ကတိကဝတ်ပြု ခြင်းဖြင့် အထူးအစီအမံများအတွက် လမ်းခင်းနိုင်သည်။ အဆိုပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အထူးအစီအမံများကို သာမန်တန်းတူ ညီမျှမှု အခြေခံမှုကို ချိုးဖောက်ခြင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် မညီဟု သတ်မှတ်ကာ ပယ်ဖျက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ပေး နိုင်သည်။

အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှုရရှိရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး မဟုတ်သော အသိုက်အဝန်း၏ အဖွဲ့ဝင်များအကြား လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေများတွင် အမှန်တကယ်ကွဲပြား မှုများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဘဝများတွင် အထူးအတားအဆီးများနှင့် ကြုံတွေ့ရပြီး သမိုင်းဝင် အလွန်အမင်း အပယ်ခံရခြင်းကြောင့် သာမန်တန်းတူ ညီမျှမှု အခွင့်အရေးသည် ဘဝနယ်ပယ်အားလုံးတွင် သိသိသာသာ တန်းတူညီမျှမှုကို အာမခံရန် မလုံလောက်ပါ။ ဌာနေ

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ကမ္ဘာတဝန်းရှိ နိုင်ငံအများစုတွင် သမိုင်းဝင် မလိုမုန်းထားမှု၊ မြေသိမ်းဆည်းမှု၊ ဘေးဖယ်ထားမှု နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုတို့ကို ခံခဲ့ရသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် သမိုင်းဝင်ဆက်ဆံမှုသည် မကြာခဏဆိုသလို အဆင့်ဆင့်သော စနစ်တစ်ရပ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေး၊ ပညာရေး၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှင့် နိုင်ငံရေး နယ်ပယ်များတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ရရှိသည့် စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် အခွင့်အလမ်းများသည် နိုင်ငံတွင်းရှိ အခြားသော ပြည်သူအစုအဖွဲ့များထက် နည်းပါးနေသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ တန်းတူညီမျှမှုအခွင့်အရေးကို အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝစွာ ခံစားရရှိရန်အတွက် နိုင်ငံတော်ထံ အပြုသဘောဆောင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု (အထူးအစီအမံများ ကို ဆိုလိုသည်) ကို ပြဋ္ဌာန်းရန်အတွက် တောင်းဆိုရန် လိုအပ်လေ့ရှိသည်။

အထူးအစီအမံများနှင့် အပြုသဘော အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်း မူဝါဒများသည် တိကျမှုရှိပြီး (အလွန်အကျွံ အကျုံးဝင် ပါဝင်ခြင်း သို့မဟုတ် လုံလောက်စွာ အကျုံးဝင်ပါဝင်မှုမရှိခြင်း မဖြစ်ဘဲ) ၎င်းတို့ လျော့ပါးစေရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် သမိုင်းဝင် ထိခိုက်မှုများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အချိန်ကာလနှင့် အံဝင်ခွင်ကျ ဖြစ်သင့်သည်ဟု နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက ခံယူ ထားသည်။ အထူးအစီအမံများကို (အာမခံပေးထားသော) အခွင့်အရေးအဖြစ် သို့မဟုတ် အကြံပြုချက်အဖြစ် သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုချက်ပေးရုံသာသက် ရေးဆွဲချမှတ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာချုပ် (ICCPR) ကို ဘာသာပြန်ဆိုရာတွင် ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကော်မတီက ‘[အထူးအစီအမံများသည်] အပိုဒ် ၂၇ [လူနည်းစုအခွင့်အရေးများ] အရ အာမခံထားသည့် အခွင့်အရေးများအား ရယူခံစားကျင့်သုံးခြင်းကို ပိတ်ပင်ထားသည့် သို့မဟုတ် ထိခိုက်စေသည့် အခြေအနေများအား ပြင်ဆင်ကုစားခြင်းအတွက် ရည်ရွယ် ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်ပြီး ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်ကာ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသော စံသတ်မှတ်ချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ ရေးဆွဲချမှတ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါက ၎င်းတို့သည် ပဋိညာဉ်စာချုပ်အရ တရားဝင်သော ခွဲခြားမှုကို သတ်မှတ်နိုင်သည်’ (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၉၄၊ အပိုဒ် ၆.၂)။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ညီလာခံ ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၂ နှင့် ၂၀	အပိုဒ် ၂ ၁။ အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ရိုးရာ မျိုးနွယ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ၎င်း တို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာအား လေးစားသမှုရရှိရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ညှိနှိုင်း ချိတ်ဆက်ထားသည့် စနစ်တကျဖြစ်သော ဆောင်ရွက်ချက်ကို ချမှတ်ရမည်။ ၂။ ၎င်းဆောင်ရွက်ချက်တွင် အောက်ဖော်ပြပါ အစီအမံများ ပါဝင်ရမည် - (က) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံ၏ ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းများမှ ခံစားခွင့်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို အခြားနိုင်ငံသားများနှင့် တန်းတူခံစား ခွင့်ရရှိစေခြင်း၊ (ခ) ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများအား ၎င်းတို့၏ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဝိသေသများအတိုင်း အပြည့်အဝ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးနိုင်စေရန် မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ (ဂ) ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် နိုင်ငံတွင်းရှိ အခြား သော ပြည်သူအစုအဖွဲ့များ အကြားတွင် ရှိနေနိုင်သော လူမှု-စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကွာဟချက်များကို ၎င်းမျိုးနွယ်စုဝင် များ၏ ဆန္ဒ နှင့် ဘဝနေထိုင်မှု တို့နှင့် ကိုက်ညီမည့် နည်း လမ်းများ အသုံးပြုကာ ဖယ်ရှားရန်အတွက် အကူအညီပေး ခြင်း။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များမှ ရအပ်သည့် အခွင့် အရေးနှင့် အခွင့်အလမ်းများ ကို တန်းတူညီမျှ ရရှိခံစားနိုင် စေရန် အစိုးရများမှ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကာ ၎င်းတို့ အတွက် မူဝါဒများ ချမှတ်ရန် တာဝန်ပေး ပြဋ္ဌာန်းသည်
---	------------------------------	--	---

		အပိုဒ် ၂၀ ၁။ အစိုးရများသည် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးဝင် လုပ်သားများအား အလုပ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထိရောက်စွာ အကာအကွယ်ပေး နိုင်ရန်အတွက် အထူး အစီအမံများ ရေးဆွဲကျင့်သုံးခြင်းကို နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းများဖြင့် ချမှတ်ထားသည့် မူ ဘောင်အတွင်း သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်၍ လုပ်ဆောင်ကာ ထိုသို့သော အစီအမံများသည် အထွေထွေ လုပ်သားများအပေါ် အကျိုးဝင်သည့် ဥပဒေများ ဖြင့် ကာကွယ်ပေးထားခြင်း မရှိသည့် နယ်ပယ်များအထိပါ ခြုံ ငုံခြင်းရှိစေရမည်။	ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ အလုပ်အကိုင် အတွက် အထူးဆောင်ရွက် ချက်များကို သတ်သတ်မှတ် မှတ် တောင်းဆိုသည်
ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၇၂	အပိုဒ် ၃၊ အပိုဒ် ၂၈	၁။ နိုင်ငံတော်သည် ဘာသာ၊ လူမျိုး၊ ဇာတ်၊ လိင် သို့မဟုတ် မွေးရပ်မြေကို အခြေခံ၍ မည်သည့်နိုင်ငံသားကိုမျှ ခွဲခြား ဆက်ဆံခြင်းမပြုရ။ ... ၂။ နိုင်ငံတော်မှ အမျိုးသမီးများ သို့မဟုတ် ကလေးသူငယ်များ ကို မျက်နှာသာပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားများ အနက် ခေတ်နောက်ကျ ကျန်ခဲ့သော အုပ်စု တစ်စုစု၏ တိုးတက်မှု အတွက် အထူးပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ရပ် ဖော်ဆောင်ခြင်းကို ဤ အပိုဒ်ရှိ မည်သည့်အရာကမျှ တားဆီးခြင်း မရှိစေရ။	ထိခိုက်လွယ်သောအုပ်စုများ အတွက် အထူးပြဋ္ဌာန်းချက် များ သတ်မှတ်ရန် အစိုးရ အတွက် သီးခြားခွင့်ပြုချက် ပေးသည်
အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈	အပိုဒ် ၅၇	၂။ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှု သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ဇာစ်မြစ် သို့မဟုတ် လူမျိုးစု သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အထောက်အထားများ အပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပုံစံကို ဦးတည်ခြင်းမပြုရန်။ ၃။ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှု၊ မျက်ကန်းမျိုးချစ်မုန်းတီးမှုနှင့် သည်းမခံ နိုင်မှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကြောင့် ထိခိုက်ခံစားရသည့် ရပ်ရွာအုပ်စုများအတွက် အသိအမှတ်ပြုမှု၊ လျော်ကြေးနှင့် လျော်ကြေးငွေများပေးရန်။	တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများထဲမှ တစ်ခုအဖြစ် ခွဲခြားဆက်ဆံ ခြင်းမှ လွတ်မြောက်မှုကို အသိအမှတ်ပြုသည် အထူးအစီအမံများအတွက် အခြေခံဖြစ်နိုင်သည့် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုမှ နှစ်နာကြေးနှင့် လျော်ကြေးပေးပိုင်ခွင့်တို့ကို အသိအမှတ်ပြုသည်
အိန္ဒိယ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၄၉	အပိုဒ် ၁၅ နှင့် ၁၆	ပိုဒ် ၁၅ ၁။ နိုင်ငံတော်သည် ဘာသာ၊ လူမျိုး၊ ဇာတ်၊ လိင်၊ မွေးရပ်မြေ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့အနက်မှ တစ်ခုခုကို အကြောင်းပြု၍ မည် သည့်နိုင်ငံသားကိုမျှ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုရ။ ... ၄။ နိုင်ငံတော်မှ နိုင်ငံသားများ၏ လူမှုရေးနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ ခေတ်နောက်ကျသော လူတန်းစားများ သို့မဟုတ် လျာထားချက်ပါ ဇာတ်များနှင့် လူမျိုးစုများ တိုးတက်ရေး အတွက် အထူးပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ရပ် ဖော်ဆောင်ခြင်းကို ဤ အပိုဒ် သို့မဟုတ် အပိုဒ် ၂၉ ၏ အပိုဒ်ခွဲ (၂) ရှိ မည်သည့်အရာ ကမျှ တားဆီးခြင်း မရှိစေရ။	အချို့အုပ်စုများ အတွက် 'တိုးတက်ရေး' ဟူသော ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် အပြုသဘောထား ခွဲခြားမှု ပြုလုပ်ရန် နေရာပေး ထားသည် ပညာရေးကဏ္ဍနှင့် အများသူ ၄၁ အလုပ်အကိုင်များတွင် 'အထူးပြဋ္ဌာန်းချက်များ' လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အထူးသဖြင့် ဖော်ပြသည်

		၅။ နိုင်ငံတော်မှ နိုင်ငံသားများ၏ လူမှုရေးနှင့် ပညာရေး ဆိုင်ရာ ခေတ်နောက်ကျသော လူတန်းစားများ သို့မဟုတ် အပိုဒ် (၃၀) ၏ အပိုဒ်ခွဲ (၁) တွင် ဖော်ပြထားသော လူနည်းစု ပညာရေး အဖွဲ့အစည်းများမှလွဲ၍ နိုင်ငံတော်မှ ကူညီသည်ဖြစ်စေ မကူညီသည်ဖြစ်စေ ပုဂ္ဂလိကပညာရေး အဖွဲ့အစည်းများ အပါအဝင် ပညာရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသို့ ဝင်ခွင့်ပေးခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့်အထိ လျာထားချက်ပါ ဇာတ်များ သို့မဟုတ် လျာထားချက်ပါ မျိုးနွယ်စုများ တိုးတက်ရေး အတွက် ဥပဒေအရ အထူးပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ရပ် ဖော်ဆောင်ခြင်းကို ဤအပိုဒ် သို့မဟုတ် အပိုဒ် (၁) ၏ အပိုဒ်ခွဲ (၁) မှ အပိုဒ်ခွဲ (ဆ) ရှိ မည်သည့်အရာကမျှ တားဆီးခြင်းမရှိစေရ။ အပိုဒ် ၁၆ ၁။ နိုင်ငံသားတိုင်းအတွက် အလုပ်အကိုင် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် လက်အောက်ရှိ ရုံးတစ်ခုခုသို့ ခန့်အပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် နိုင်ငံသားတိုင်း တန်းတူညီမျှအခွင့်အရေး ရှိစေရမည်။ ... ၄။ နိုင်ငံတော်မှ နိုင်ငံတော်လက်အောက်ရှိ ရုံးများတွင် နိုင်ငံတော်၏ သဘောထားအမြင်၌ လုံလောက်စွာ ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်း မရှိသေးသည့် အခြေအနေ နိမ့်ကျသော နိုင်ငံသားများကို မျက်နှာသာပေးမည့် ရာထူးများ ခန့်အပ်ခြင်း အတွက် အထူးပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ရပ် ဖော်ဆောင်ခြင်းကို ဤအပိုဒ်ရှိ မည်သည့်အရာကမျှ တားဆီးခြင်း မရှိစေရ။ ၄(က)။ နိုင်ငံတော်မှ နိုင်ငံတော်လက်အောက်ရှိ မည်သည့် ရာထူးနေရာများအတွက်မဆို တာဝန်ခန့်ထားရာတွင် နိုင်ငံတော်၏ သဘောထားအမြင်၌ လုံလောက်စွာ ကိုယ်စားပြုခြင်းမရှိသည့် လျာထားချက်ပါ ဇာတ်များ သို့မဟုတ် လျာထားချက်ပါ မျိုးနွယ်စုများကို ခန့်အပ်ခြင်းအတွက် အထူးပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ရပ် ဖော်ဆောင်ခြင်းကို ဤအပိုဒ်ရှိ မည်သည့်အရာကမျှ တားဆီးခြင်း မရှိစေရ။	
မက်ဆီကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၁၇	အပိုဒ် ၂ (ခ)	အစိုးရသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် တန်းတူရည်တူ အခွင့်အရေးများ မြှင့်တင်ပေးမည်ဖြစ်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကိုယ်တိုင် ရေးဆွဲကာ အကောင်အထည်ဖော်မည့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် မူဝါဒများ ချမှတ်ခြင်းဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်စေမည်ဖြစ်သည်။ [ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို အပိုဒ်များတွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။]	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခြေခံတန်းတူညီမျှမှုကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်များ ပပျောက်စေရန် အစိုးရအား ကတိပြုသည်

နီပေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၅	အပိုဒ် ၁၈(၃)	(၃) နိုင်ငံတော်သည် ဇာတိ၊ ဘာသာ၊ လူမျိုး၊ ဇာတိ၊ မျိုးနွယ်၊ လိင်၊ စီးပွားရေး အခြေအနေ၊ ဘာသာစကား၊ ဒေသ၊ ခံယူချက် သို့မဟုတ် အလားတူ အခြားအကြောင်းများကို အခြေပြု၍ နိုင်ငံသားများအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုရ။ လူနေမှုအရ သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုအရ နောက်ကျသော အမျိုးသမီးများ၊ ဒါလစ်၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၊ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား နိုင်ငံသားများ၊ မဒေစီ၊ သာရူ၊ မွတ်ဆလင်၊ အဖိ နှိပ်ခံ လူတန်းစားများ၊ ဝိချာဒါလူတန်းစား၊ လူနည်းစုများ၊ ဘေးဖယ်ခံထားရသူများ၊ လယ်သမား၊ အလုပ်သမား၊ လူငယ် များ၊ ကလေးများ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများ၊ လိင်နှင့် လိင်ပိုင်း ဆိုင်ရာ လူနည်းစုများ၊ မသန်စွမ်းသူများ၊ ကိုယ်ဝန်ရှိသူများ၊ သို့မဟုတ် ခိုကိုးရာမဲ့၊ နောက်ကျနေသော ဒေသနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော ခက်ခဲအာယာလူမျိုးများ အပါအဝင် နိုင်ငံသားများကို အကာအကွယ်ပေးရေး သို့မဟုတ် တိုးတက် ရေးအတွက် ဥပဒေအရ အထူးပြဋ္ဌာန်းချက်များ ဖော်ဆောင် ခြင်းကို မည်သည့်အရာကမျှ တားဆီးခြင်း မရှိစေရ။	ရည်ရွယ်ချက်မဟုတ်ဘဲ လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခု၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဟု သတ်မှတ်သည် (ရည်ရွယ်ချက် မလိုအပ်ပါ)
တောင်အာဖ ရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၆	အခန်း(၂)	၂။ တန်းတူညီမျှမှုတွင် အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ အားလုံး တန်းတူညီမျှ အပြည့်အဝခံစားခွင့် ပါဝင်သည်။ တန်းတူညီမျှမှု ရရှိရေးကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် တရားမျှတမှုမ ရှိသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကြောင့် အားနည်းသော လူပုဂ္ဂိုလ်များ ကို ကာကွယ်ရန် သို့မဟုတ် တိုးတက်စေရန် ရေးဆွဲထားသည့် ဥပဒေပြုရေးနှင့် အခြားအစီအမံများ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။	သမိုင်းဝင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု များကို ပြန်လည်ဖြေရှင်းရန် အစိုးရအား ခွင့်ပြုချက်ပေး ထားပြီး အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို တန်းတူ ခံစားခွင့်ရရှိရန် လိုအပ် ကြောင်း အသိအမှတ်ပြု သည်
ကနေဒါ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၁၉၈၂	အပိုဒ် (၁) (က) နေဒါနိုင်ငံသား အခွင့်အရေး နှင့် လွတ်လပ်ခွင့် များဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ် စာချုပ်၊ အခန်း ၁၅(၁) နှင့် (၂)	(၁) တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှရေးနှင့် တရား ဥပဒေ၏ အကာအကွယ်နှင့် အကျိုးစီးပွားကို ညီတူညီမျှ အကာအကွယ်ပေးရေး၊ လူတစ်ဦးချင်းစီသည် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဖြစ် ပြီး ဥပဒေ၏ တန်းတူညီမျှကာကွယ်မှုနှင့် တူညီသော အကျိုးခံစားခွင့်ကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ၊ အထူးသဖြင့် လူမျိုး၊ နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် လူမျိုးဇာတိ၊ အသားအရောင်၊ ဘာသာရေး၊ လိင်၊ အသက် သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မသန်စွမ်းမှုအပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ ရရှိခံစားခွင့်ရှိသည်။ (၂) အတည်ပြုလုပ်ဆောင်မှုအစီအစဉ်များ အပိုဒ်ခွဲ (၁) သည် အားနည်းချက်ရှိသော လူပုဂ္ဂိုလ်များ သို့မဟုတ် လူမျိုး၊ နိုင်ငံသား၊ လူမျိုးဇာတိ၊ အသားအရောင်၊ ဘာသာရေး၊ လိင်၊ အသက်၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မသန်စွမ်းမှုတို့ကြောင့် အားနည်းသူများပါဝင် သည့် လူအုပ်စုများ၏ အခြေအနေများ ပြန်လည်ကောင်းမွန် လာစေရန် ရည်ရွယ်သည့် မည်သည့်ဥပဒေ၊ အစီအစဉ် သို့မဟုတ် လုပ်ဆောင်မှုများကိုမဆို တားမြစ်ထားခြင်းမရှိပေ။	ချို့တဲ့အုပ်စုများအတွက် ရည်ရွယ်သည့် အစီအမံများ ကို ပယ်ချရန် အလို့ငှာ သာတူညီမျှရပိုင်ခွင့်ကို စွဲကိုင် အသုံးပြုခြင်း မရှိစေရ ဟူသော ခြွင်းချက်ဖြင့် တရားဝင် လွတ်လပ်ပိုင်ခွင့် ကို အသိအမှတ်ပြုသည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

၃။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား
လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများ
အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်များ

မေးခွန်း ၆ - ၉

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံသား အားလုံးအတွက် အာမခံထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများနေရာ၌ အစားထိုးခြင်း မဟုတ်ဘဲ ထပ်ဆောင်းပေးအပ်သည့် အခွင့်အရေးများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားသည့် ၎င်းတို့၏ အထူးအခွင့်အရေးများအတွက် သီးခြား အာမခံချက်များနှင့် ကင်းကွာသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ လူ့အဖွဲ့အစည်းဝင် အားလုံးအတွက် ကတိပြုထားသည့် အခွင့်အရေးများကို စုပေါင်းအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ တစ်ဦးချင်းစီ အနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း အာမခံမှု ရရှိသင့်သည်။ ၎င်းတို့တွင် အခြေခံကျသည့် အခွင့်အရေးများ ပါဝင်ပြီး အထူးသဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်ပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်၊ တန်းတူညီမျှမှု ခံစားရပိုင်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမှ ကင်းလွတ်ပိုင်ခွင့်တို့ ပါဝင်သည်။ အခွင့်အရေးအားလုံး၏ အာမခံချက်သည် ‘ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှရေး’ ကတိကဝတ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သည် (မေးခွန်း ၄ ကို ကြည့်ပါ)။

ဤမေးခွန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်အတွက် အဓိကထည့်သွင်းစဉ်းစားမည်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ (သို့မဟုတ် အခြား) အထူးအခွင့်အရေးများမှာ ၎င်းတို့နေထိုင်သည့်နိုင်ငံမှ နိုင်ငံသားများအဖြစ်နှင့် အာမခံထားသည့် အခြားအခွင့်အရေးများကို ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း ရှိမရှိ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အခြားလူ့အခွင့်အရေးများ နေရာတွင် အစားထိုးမှုအဖြစ် ရှုမြင်ခြင်းမပြုဘဲ ထပ်ဆောင်းအခွင့်အရေးများအဖြစ် ရှုမြင်သင့်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး တစ်ဦးချင်းစီသည် အခြားနိုင်ငံသားများအား ကတိပြုထားသော လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်မှုနှင့် လိုက်နာကျင့်သုံးမှုတို့ကို တောင်းဆိုရာတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း မရှိသင့်ပေ။

ယေဘုယျအားဖြင့် အခွင့်အရေးသတ်မှတ်ချက်များကို အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်ထိခိုက်စေရန် အသုံးမပြုသင့်ပေ။ ဤသည်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် အစိုးရများအကြား ချုပ်ဆိုထားသော စာချုပ်စာတမ်းများ အပါအဝင် အကျိုးဝင်ဥပဒေရင်းမြစ် အမျိုးမျိုးရှိနိုင်သည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အထူးမှန်ကန်သည်။ အဆိုပါစာချုပ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အခြား နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် ပါရှိသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ငြင်းပယ်ရန်အတွက် အခြေခံအဖြစ် အသုံးမပြုသင့်ပေ။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၃(၁) နှင့် ၄(၃)	အပိုဒ် ၃ ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စု လူမျိုးများသည် မည်သို့သော ခွဲခြားမှု၊ နှောင့်ယှက်မှုကိုမဆို မကြုံတွေ့ရဘဲ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို အပြည့်အဝ ခံစားခွင့် ရရှိစေရမည်။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဝင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ အပေါ် တန်းတူညီမျှစွာ သက်ရောက်စေရမည်။ အပိုဒ် ၄ ၃။ ၎င်းအထူးအစီအမံများ ကြောင့် နိုင်ငံသားတစ်ယောက် အနေဖြင့် ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အထွေထွေ နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းစွာ ရယူကျင့်သုံးခြင်းအပေါ် မည်သည့်နည်းဖြင့်မျှ ထိခိုက်ခြင်း မရှိစေရ။	အထူးဆောင်ရွက်မှုများမှ နေ၍ အထွေထွေ နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးများ ထိခိုက်မှုမရှိစေရန် အာမခံမှုရှိသည်
-------------------------------------	---------------------------	--	---

UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၁	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာချုပ်၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း နှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေတို့တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးများ နှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ အားလုံးကို စုပေါင်း၍ဖြစ်စေ တစ်သီးပုဂ္ဂလအရဖြစ်စေ အပြည့်အဝ ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိ သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့် အရေးအားလုံးကို ခံစား ပိုင်ခွင့်အား အသားပေးသည်
ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၁၃	၁။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများသည် ချိုးဖောက်၍မရသော၊ လူသားအားလုံး နှင့်ဆိုင်သော၊ အပြန်အလှန် ဖိုခိုမှုရှိသော၊ ခွဲခြား၍မရသော၊ တိုးတက်မှုရှိသော အခွင့်အရေးများဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်သည် ၎င်းတို့အား မြှင့်တင်ရန်၊ ကာကွယ်ရန်နှင့် လေးစားရန် တာဝန်ရှိသည်။ ၂။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများသည် ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသည့် အခြား အခွင့်အရေးများကို ငြင်းပယ်ရန် မဟုတ်ပါ။ ၃။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများကို အမျိုး အစားခွဲခြားခြင်းသည် အချို့သော အခွင့်အရေးများက အခြား သော အခွင့်အရေးများထက် သာလွန်မှုရှိသည်ဟူ၍ သတ်မှတ် ခြင်း မဟုတ်ပါ။	အခွင့်အရေးအားလုံးသည် တူညီသောခြေရင်းပေါ်တွင် ရှိနေကြောင်း အသိအမှတ်ပြု သည် (အခွင့်အရေး၏ အထက်အောက်မရှိ) အခွင့်အရေးတစ်ခုကို အခြား အခွင့်အရေးတစ်ခုအား ပျက်ပြယ်စေရန် အသုံးပြု ခြင်းကို တားမြစ်သည်
နိုင်ကာရာရာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၄	အပိုဒ် ၅	နိုင်ငံတော်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ထား သော အခွင့်အရေး၊ တာဝန်များနှင့် အာမခံချက်များကို ရရှိ ခံစားပိုင်သူများအဖြစ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဖြစ် တည်မှုကို အသိအမှတ်ပြုသည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါ အခွင့်အရေးနှင့် အာမခံချက်အားလုံးကို ကတိပြုသည်
ဆားဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၆	အပိုဒ် ၇၅	တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများနှင့် သက်ဆိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ် များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံသားအားလုံး အတွက် အာမခံထားသော အခွင့်အရေးများအပြင် တစ်ဦးချင်း အထူးအခွင့်အရေးနှင့် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများ ရရှိစေရမည်။	အထူးအခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံသားတိုင်းအတွက် အာမခံထားသော အခွင့်အရေးများ၏ ထပ် ဆောင်းအခွင့်အရေး ဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြု သည်
ကနေဒါ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၁၉၈၂	အပိုဒ် (၁) (ကနေဒါ နိုင်ငံသား အခွင့်အရေး နှင့် လွတ်လပ်ခွင့် များဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ် စာချုပ်)၊ အခန်း ၂၅	ဤပဋိညာဉ်စာချုပ်ပါ အချို့သောအခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ၏ အာမခံချက်ကို ကနေဒါနိုင်ငံမှ မူလလူမျိုး များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် မည်သည့် မူလဇာတိ၊ စာချုပ် သို့မဟုတ် အခြားအခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် လွတ်လပ်မှုများ ကိုမဆို ရုတ်သိမ်းရန် သို့မဟုတ် နှိမ်ချရန်အတွက် အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုခြင်း မပြုရ။	လက်ရှိ သဘောတူညီချက် များသည် အတိတ်က သဘောတူညီချက်များ အပေါ် (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များနှင့် စာချုပ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အပြန် အ လှန် ဖလှယ်ခြင်း) အပျက် သဘောဆောင်သော သက်ရောက်မှုများ မရှိစေရန် သေချာစေသည်

နယူဇီလန်၊ ဝေတန်ဂီ စာချုပ် ၁၈၄၀	အပိုဒ် ၃	လွန်လေပြီးသော ကြီးမြတ်သည့် အင်္ဂလန်အရှင်ဘုရင်မ၏ တွေးတောဆင်ခြင်မှုအရ နယူဇီလန်ရှိ ဌာနေလူမျိုးများအား သူမ၏ တော်ဝင်ကာကွယ်မှုနှင့် ဖြတ်သွားတို့၏ အခွင့်အရေး များနှင့် ရပိုင်ခွင့်များအားလုံးကို ပေးအပ်သည်။	နယူဇီလန်နိုင်ငံရှိ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို (ထိုအချိန်က ဖြတ်သွား) နိုင်ငံသားအားလုံး၏ တူညီ သော အခွင့်အရေးနှင့် ရပိုင်ခွင့်များကို ကတိပေးသည်
---	----------	--	--

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အခြားသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်အဖြစ် အသိအမှတ် ပြုပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ အခြားသော အခွင့်အရေးများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် သီးခြားရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ဤဆန်းစစ်လေ့လာနည်းတွင် နယ်ပယ်အမျိုးမျိုးနှင့် ထိစပ်သက်ဆိုင်လျက်ရှိသော ပြဿနာ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ပြတ်ပြတ်သားသား အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခြားသော အခွင့်အရေးများ အများအပြားကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်စေမည့် လမ်းကြောင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။

အခန်း ၃ တွင် အဓိကစကားရပ်များနှင့် သဘောတရားများကို ရှင်းပြထားသည့်အတိုင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ပြည်တွင်း၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် နှင့် နိုင်ငံပြင်ပ၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ဟူ၍ ကွဲပြားသည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ လူမျိုးတိုင်းတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုထားသော်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပြည်တွင်း၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အထူးအခွင့်အရေးကို UNDRIP တွင် ပထမဆုံး အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ‘တိုးတက်ခွင့်နှင့် ၎င်းတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ကျန်းမာရေး၊ အိမ်ရာ၊ အခြားစီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ခြင်းတို့တွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်လုပ်ဆောင်ရန်၊ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှတစ်ဆင့် အဆိုပါ အစီအစဉ်များကို စီမံခန့်ခွဲရန် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ် ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်’ (ILO ၁၉၈၉: အပိုဒ် ၂၃) ကို အသိအမှတ်ပြုထားသော်လည်း . . . ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုမှု နည်းပါးနေသည်။

UNDRIP သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အခြေခံအခွင့်အရေးအဖြစ် အတိအလင်း အသိအမှတ်ပြုပြီး အထူးသဖြင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု၊ ပါဝင်မှုနှင့် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်တော်တို့အပေါ် အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရပိုင်ခွင့်အားလုံးကို အခြေခံထားသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်တွင်း၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ပြည်သူများသည် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခွင့်နှင့် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မဟာဗျူဟာများကို စီမံခန့်ခွဲ ညွှန်ကြားနိုင်ခွင့် ရှိသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းသည် အခြားအခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက် အခြေခံဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့ကို ဘက်လိုက်မှုမရှိသော နည်းလမ်းဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ကြောင်း သေချာစေရန်ဖြစ်သည်။

သမိုင်းကြောင်းအရ ကမ္ဘာတဝန်းရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် မှီခိုသူများသဖွယ် သဘောထားခံခဲ့ရပြီး မိမိတို့ကိုယ်ကို အုပ်ချုပ်နိုင်စွမ်းမရှိဟု ထင်မြင်ဆက်ဆံခံခဲ့ကြရသည်။ ၎င်းတို့၏ ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်တော်တို့အပေါ် အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရပိုင်ခွင့်ကို လုံးလုံးလျားလျားပင် ငြင်းပယ်ခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကားများ၊ ရိုးရာအလေ့အထများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများကို ခွင့်မပြုခြင်း သို့မဟုတ် အတင်းအကျပ် ရောနှောခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် အသိအမှတ်မပြုခြင်းနှင့် အချို့သောအခြေအနေများတွင် အခြားယဉ်ကျေးမှုများ ထွန်းကားရေးကို မြှင့်တင်ရင်း ဖျောက်ဖျက်ခံခဲ့ရသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား မှီခိုသူများကဲ့သို့ ဆက်ဆံခြင်း သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်နိုင်စွမ်းမရှိခြင်းကဲ့သို့ ဆက်ဆံခြင်းသည် အန္တရာယ်ရှိကာ အရှိအသေကင်းမဲ့ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် တန်းတူရည်တူ ဆက်ဆံမှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများနှင့်လည်း မကိုက်ညီပေ။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ဤအလေ့အထများကို ဆန့်ကျင်ကာ ယဉ်ကျေးမှုအရ ဝါးမျိုခြင်းအား ပြန်လည်တွန်းလှန်နိုင်စေပြီး ၎င်းတို့၏ အနာဂတ်အတွက် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် မျှော်မှန်းချက်နှင့် လိုအပ်ဆန္ဒများကို ထုတ်ဖော်လာနိုင်စေပါသည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင် သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်းများ အပါအဝင် တရားစီရင်ရေးစနစ် သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို မြှင့်တင်ရန်၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်တော်တို့အပေါ် အခြေခံသည့် ရည်ညွှန်းသည်။ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ၎င်းတို့၏ အထောက်အထားများ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် ဘာသာစကားများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားမှုအပေါ် အခြေခံသည့် နည်းလမ်းဖြင့် အကာအကွယ်ပေးသင့်သည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးတမ်းများကို

စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ဟန်ချက်ညီအောင် ချိန်ခွင့်လျှာညှိရန် မည်ကဲ့သို့ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟူ၍လည်း အဓိပ္ပါယ် သက်ရောက်သည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ဦးစားပေး ချက်များ၊ အထူးသဖြင့် မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်စေသည်။ အရေးကြီးသည်မှာ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တွင် နိုင်ငံပြင်ပ၌ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၏ အင်္ဂါရပ်တစ် ခုဖြစ်သော ခွဲထွက်ခြင်း မပါဝင်ပေ။ ယင်းကို UNDRIP တွင် ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည် - ‘ဤကြေညာစာတမ်းပါ မည်သည့် အချက်ကိုမျှ မည်သည့် နိုင်ငံတော်၊ လူမျိုး၊ အစုအဖွဲ့ သို့မဟုတ် လူပုဂ္ဂိုလ်မဆို ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာချုပ်နှင့် ဆန့်ကျင်သော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု တစ်ရပ်ရပ်တွင် ပါဝင်ခွင့် သို့မဟုတ် လုပ်ဆောင်ချက်တစ်စုံတစ်ရာ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် သွယ်ဝိုက် ပေးအပ်သည်ဟု အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊ သို့မဟုတ် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ပြီး သီးခြားလွတ်လပ်သော နိုင်ငံတော်များ၏ နယ်မြေ ပိုင်နက်ဆိုင်ရာ စုစည်းတည်ရှိမှု သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို အလုံးစုံဖြစ်စေ၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်စေ ဖျက်ဆီးခြင်း သို့မဟုတ် ထိခိုက်ခြင်း ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည့် မည်သည့်လုပ်ဆောင်ချက်ကိုမဆို ခွင့်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် အားပေး တိုက်တွန်းခြင်း ဟု အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း မရှိစေရ’ (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၇ - အပိုဒ် ၄၆(၁))။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပုံစံ တစ်ရပ်ရပ်ကို အသိအမှတ်ပြုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အလားတူဖော်ပြမှုမျိုး ပါရှိသော်လည်း နိုင်ငံတော်၏ နယ်မြေပိုင်နက် ဆိုင်ရာ စုစည်းတည်ရှိမှုအား ထိခိုက်ခြင်းမရှိစေရန် ကတိကဝတ်ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်း ခံယူထားခြင်းကို တွေ့မြင်ရလေ့ရှိ သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၉၆	နောက် ဆက်တွဲ ၈၊ ၁၊ စာမျက်နှာ ၁၂၅၊ စာပိုဒ် ၉	၉။ လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကဏ္ဍနှစ် ရပ်ကို ပိုင်းခြားရန် လိုအပ်သည်။ လူမျိုးစုများ၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် ပြင်ပမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမရှိဘဲ ၎င်း တို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ကို လွတ်လပ်စွာ လိုက်စားရန် ပြည်သူ့အားလုံး၏ ရပိုင်ခွင့်များ ဖြစ်သည့် ပြည်တွင်းရေး ရှုထောင့်တစ်ရပ်ရှိသည်။ လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှုပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာကွန်ဗင်းရှင်း၏ အပိုဒ် ၅ (ဂ) တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း နိုင်ငံသားတိုင်း၏ ပြည် သူရေးရာဆောင်ရွက်ချက်တွင် ပါဝင်ခွင့်နှင့် ဆက်စပ်မှုရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရများသည် လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ မျိုးနွယ် သို့မဟုတ် အမျိုးသား သို့မဟုတ် လူမျိုးစုကို ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးကို ကိုယ်စားပြုရမည်ဖြစ်သည်။	ပြည်တွင်း၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်း ခွင့်ကို ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်သည်
UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၃ နှင့် ၄	အပိုဒ် ၃ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ သည်။ အဆိုပါအခွင့်အရေးအားဖြင့် ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံရေး ရပ်တည်မှုကို လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်နိုင်ပြီး ၎င်း တို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုအတွက် လွတ်လပ်စွာ ကြံဆဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အပိုဒ် ၄ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးရာ၌ ၎င်းတို့၏ အုပ်စုတွင်းနှင့် ဒေသ တွင်း အရေးကိစ္စများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များတွင် ကိုယ်ကြံမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိ ပြီး ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ကြံမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် ဘဏ္ဍာငွေ ရှာဖွေရန် ကြံဆ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။	ဌာန တိုင်းရင်းသား လူမျိုး များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် နှင့် ၎င်းမှ ပါဝင်ပတ်သက်နေ သည့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့် အရေးများသာမက ကိုယ်ပိုင် စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ချိတ်ဆက်နေ မှုများကို အသိအမှတ်ပြု သည်

ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၂ နှင့် ၃၀ (၂၊ ၄)။	အပိုဒ် ၂ ကိုလိုနီခေတ်မတိုင်မီက တိုင်းပြည်များနှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ၎င်းတို့၏ နယ်မြေများကို ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် ချုပ်ကိုင်ထားမှုအရ ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ် သော ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်၊ ကိုယ်ကြံမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ၎င်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများ အသိအမှတ်ပြုမှုနှင့် ၎င်းတို့၏ နယ်မြေစုစည်းမှု တို့ကို ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ဥပဒေ တို့နှင့်အညီ နိုင်ငံတော်၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုဘောင်အတွင်းမှ အာမခံ သည်။ အပိုဒ် ၃၀ ၂ . . . ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် အောက် ပါအခွင့်အရေးများကို ခံစားခွင့်ရှိသည်။ . . . ၄။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် နယ်မြေပိုင်ဆိုင်ခွင့်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ၎င်း အား ကိုယ်ကြံမ္မာကိုယ် ဖန်တီးခွင့်၊ ယဉ်ကျေးမှု ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်၊ အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း စသည် တို့နှင့် ချိတ်ဆက်ထားသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၏ အခြေခံအခြေနေကို ပြသ သည်
အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈	အပိုဒ် ၅၇ နှင့် ၉၆	အပိုဒ် ၅၇ ဆန္ဒအလျောက် သီးခြားနေထိုင်သော လူမျိုးများ၏ နယ်မြေ များသည် စွန့်စား၍မရသော နှင့် မမြင်နိုင်သော ဘိုးဘွားပိုင် နယ်မြေများဖြစ်ပြီး ထုတ်ယူခြင်းဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှု ပုံသဏ္ဌာန် အားလုံးကို ထိုနေရာတွင် တားမြစ်ရမည်။ နိုင်ငံတော်သည် ၎င်းတို့၏ အသက်အိုအိမ်စည်းစိမ်ကို အာမခံရန်၊ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို လေးစားလိုက်နာရန်၊ သီးခြားနေလိုသည့် ဆန္ဒ ကို လိုက်နာရန်နှင့် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများကို လိုက်နာမှု သေချာစေရန် အစီအမံများ ချမှတ်ရမည်။ အဆိုပါအခွင့်အရေး များကို ချိုးဖောက်ခြင်းသည် လူမျိုးစုဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ခံရမည်ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၉၆ စုစည်းနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်း ပုံစံအားလုံးကို ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်နှင့် ပြည်သူ တို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် မူဝါဒများ ချမှတ်ခြင်းနှင့် အစိုးရ အဆင့် အားလုံး၏ လူမှုရေး စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖန်တီးမည့် လူထုအချုပ်အခြာအာဏာကို ဖော်ပြမှုတစ်ရပ်အသွင်ဖြင့် အသိအမှတ်ပြုသလို ပြည်သူ ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးအပ်သည့် အများပိုင်နှင့် ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့ အစည်းယန္တရားများအဖြစ်လည်း အသိအမှတ်ပြုသည်။ အဖွဲ့ အစည်းများသည် နိုင်ငံသားအာဏာနှင့် ၎င်း၏ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုမှုပုံစံများကို တည်ဆောက်ရန်အတွက် မတူညီသော အဆင့်များတွင် ပီပြင်စွာဖော်ပြနိုင်ပြီး အုပ်စုတွင်း ဒီမိုကရေစီ၊ ၎င်းတို့ ခေါင်းဆောင်များ၏ အာဏာလည်ပတ်မှုနှင့် တာဝန်ခံ မှုတို့ကို အာမခံရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားအုပ်စု များကိုသာ အသိအမှတ်ပြုပုံ ရသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို မူဝါဒ အပေါ် လွှမ်းမိုးရန် စုပေါင်း လုပ်ဆောင်မှုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည်

မက်ဆီကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ၁၉၁၇	အပိုဒ် ၂	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်မှု ရရှိစေမည့် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှု ကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ဘောင်အတွင်းမှ ကျင့်သုံးရမည်။ ဤအပိုဒ်၏ ယခင်စာပိုဒ်များတွင် သတ်မှတ်ထားသည့် ယေဘုယျအခြေခံမူ များအပြင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ အစည်းများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ဥပဒေများတွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို အသိအမှတ်ပြုရမည် ဖြစ်သည်။ က။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ရပ်ရွာလူထု၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုပြီး အာမခံပေးထားပြီး ရလဒ်အနေဖြင့် ၎င်း တို့၏ ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့်ပတ်သက်ပြီး- ... ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် ဥပဒေများသည် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုစီရှိ အခြေအနေများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဆန္ဒသဘောထားများနှင့် အကိုက်ညီဆုံးဖြစ်သည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှု ကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ဆိုင်ရာ ဝိသေသလက္ခဏာများနှင့်အတူ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အသိုက်အဝန်းတို့ကို လူထု အကျိုးစီးပွား အဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကိုလည်း ချမှတ်ပေးရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ အုပ်စုတွင်းကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ပြဋ္ဌာန်းချက် အာမခံနှင့်အတူ အတိအလင်း အသိအမှတ်ပြု သည်
တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၆	အပိုဒ် ၂၃၅	ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း တောင်အာဖရိကပြည်သူတစ်ရပ်လုံး၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးသည် ဤအခွင့်အရေးဘောင်အတွင်း၊ နိုင်ငံတော် ဥပဒေပြုချက်အရ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသော နယ်မြေဒေသ တစ်ခုအတွင်း သို့မဟုတ် အခြားနည်းဖြင့် ဘုံယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကား အမွေအနှစ်ဆိုင်ရာများ တူညီသည့် မည်သည့် အသိုင်းအဝိုင်းမဆို ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာ အယူအဆအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းမှ ဟန့်တားထားခြင်းမရှိပါ။	အမျိုးသား ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်း ခွင့်နှင့် ဘုံယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်ရှိသည့် မည်သည့် အသိုင်းအဝိုင်းမဆို၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အကြား ခြားနားချက်ကို ဖော်ပြသည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ် ပြုပါသလား။ သို့ဆိုပါလျှင် ယင်း အသိအမှတ်ပြုမှုသည် ယေဘုယျ ဖြစ်ပါသလား သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အတွက် သီးသန့် ဖြစ်ပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် စုပေါင်း သို့မဟုတ် အများဆိုင် ဝိသေသလက္ခဏာ ရှိတတ်ကြသည်။ ၎င်းတို့၏ တစ်ဦးချင်း ဝိသေသလက္ခဏာသည် ၎င်းတို့ အသိုင်းအဝိုင်း၏ ဝိသေသလက္ခဏာနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ UNDRIP ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခြင်း မပြုမီတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုသူတစ်ဦးက ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ စုပေါင်း အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတရားသည် အရေးကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း မျှသာမဟုတ်ဘဲ လူအစုအဖွဲ့များ၏ အခွင့်အရေးအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းမှာ ဤကြေညာစာတမ်း၏ အရေးကြီးဆုံးသော ရည်ရွယ်ချက်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ယင်းမရှိလျှင် ကြေညာချက်သည် ကျွန်ုပ်တို့၏ အခြေခံအကျဆုံး အကျိုးစီးပွားများကို လုံလောက်စွာ အကာအကွယ်မပေးနိုင်ပါ။ ဤအရာအား ထိခိုက်မှုမရှိစေရ’ ဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည် (ကုလသမဂ္ဂ ဆပ် ကော်မရှင် ၁၉၈၉)။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် သီးသန့် အစုအဖွဲ့ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မပြဋ္ဌာန်းလျှင်ပင် အစုအဖွဲ့များသည် အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများအဖြစ် ရပ်တည်နိုင်သည့် သဘောတရားကို ထည့်သွင်းဖော်ပြရန်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် အထူးပင် အရေးကြီးသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အတွက် သီးသန့်နိုင်ငံတကာဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ စုပေါင်း၍ ၎င်းတို့အား အလေးဂရုပြုရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ စုပေါင်းတန်ဖိုးများနှင့် လောကအပေါ် ရှုမြင်ချက်နှင့်အညီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သော နိုင်ငံရေးနေရာများပေးရန် အစိုးရများကို တောင်းဆိုနိုင်သည်ဟူသော ယူဆချက်ဖြင့် သတ်မှတ်ထားသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့် ကဲ့သို့သော အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ပြည်သူအားလုံး အတွက် အာမခံနိုင်သော်လည်း အချို့သောအခွင့်အရေးများသည် စုပေါင်းလူထုနှင့် သက်ဆိုင်သောကြောင့် ယင်းအခွင့်အရေး များ၏ အရည်အသွေးကို ကိုယ်စားမပြုနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် တစ်ဦးချင်းအခွင့်အရေးများ အပြင် စုပေါင်းအခွင့်အရေးအား အသိအမှတ်ပြုရန် မကြာခဏ အရေးဆိုလေ့ရှိသည်။ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများသည် ပိုင်ဆိုင်မှု (မြေယာနှင့် ဉာဏ)၊ သဘာဝသယံဇာတ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ ဘာသာစကား၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ အထူးအစီအမံများ/အပြုသဘော ဆောင် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုနှင့် ‘ယဉ်ကျေးမှုဂုဏ်သိက္ခာ’ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း သို့မဟုတ် တစ်မှုထူးခြား ကွဲပြားမှုတို့ အပေါ် သက်ရောက်နိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအဖြစ် ယေဘုယျအသိအမှတ်ပြု ခြင်း သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား မြေယာ သို့မဟုတ် ဉာဏပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်မှုကဲ့သို့သော သီးခြားနယ်ပယ်များ တွင် စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် အခွင့်အရေးများကို တောင်းဆိုနိုင်သည်ဟူ၍ သီးခြားအသိအမှတ်ပြုပေးနိုင်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၁၃(၁)	ဤကွန်ဗင်းရှင်း၏ ယခုအပိုင်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် အစိုးရများသည် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အခြေချအသုံးပြုသည့် သို့မဟုတ် အခြားနည်းဟန်ဖြင့် အသုံးပြုသည့် မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများ သို့မဟုတ် သင့်လျော်သလို ၎င်းနှစ်မျိုး စလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများအကြား တည်ရှိသည့် အထူး ဆက်သွယ်မှုသည် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ဝိညာဉ်ရေးရာ စံတန်ဖိုးများအတွက် အထူးအရေးပါမှုကို လေးစားလိုက်နာရ မည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ‘စုပေါင်းကဏ္ဍများ’ ၏ အရေးပါမှု၊ အထူးသဖြင့် မြေယာအခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အရေးပါမှုကို အသိအမှတ်ပြုသည်
---	---------------------	--	---

UNDRIP ၂၀၀၇	နိဒါန်း နှင့် အပိုဒ် ၇(၂)	နိဒါန်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ရှင်သန်နေထိုင်ရေး၊ သုခချမ်းသာနှင့် တစ်သားတည်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတို့အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို ပိုင်ဆိုင်ထားကြောင်း အသိအမှတ်ပြုပြီး ထပ်မံအတည်ပြုသည်။ အပိုဒ် ၇(၂) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများအဖြစ် လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်ပိုင်ခွင့်၊ တစ်မူကွဲလူမျိုးများအဖြစ် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေးကို ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရပိုင်ခွင့်များကို ‘စုပေါင်း’ သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်လုံးက ချုပ်ကိုင်ထားသည်ဟု အသိအမှတ်ပြုသည်
အန်ဂိုလာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၀	အပိုဒ် ၁ (ခေါင်းစဉ်)	တစ်ဦးချင်းနှင့် စုပေါင်းအခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ	အခန်းခေါင်းစဉ်မှ ရပိုင်ခွင့်များသည် တစ်ဦးချင်းနှင့် စုပေါင်းဖြစ်ကြောင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်း အသိအမှတ်ပြုသည်
ဘရာဇီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၈	အပိုဒ် ၁၃၄	ပြည်သူ့ ကာကွယ်ရေးရုံးသည် နိုင်ငံတော်၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာများအတွက် မရှိမဖြစ် အမြဲတမ်း အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး အပိုဒ် ၅၊ ၁၃၄ တွင် ဖော်ပြပါ အတိုင်း တရားရေးဆိုင်ရာ ဦးတည်မှု၊ လူ့အခွင့်အရေးမြှင့်တင်ရေး၊ အဆင့်တိုင်းတွင် တရားစီရင်ရေးနှင့် အားနည်းသူများ၏ တစ်ဦးချင်းနှင့် စုပေါင်းအခွင့်အရေးတို့ကို ဒီမိုကရေစီအစိုးရ၏ စကားရပ်နှင့် ကိရိယာတစ်ခုအဖြစ် အခြေခံကျကျ တာဝန်ယူရမည်ဖြစ်သည်။	အာဏာတည်မြဲရေးမြှင့်တင်ရန် တစ်ဦးချင်းနှင့် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် ပြည်သူ့ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးရုံးအား ရှင်းလင်းစွာ လုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးထားသည်
အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈	အပိုဒ် ၁၁(၁)၊ ၅၇၊ ၅၈၊ ၅၉၊ ၂၅၇ နှင့် ၄၀၃	အပိုဒ် ၁၁ ရပိုင်ခွင့်များကို ကျင့်သုံးရာတွင် အောက်ပါအခြေခံမူများဖြင့် အုပ်ချုပ်ရမည်။ (၁) ရပိုင်ခွင့်များကို အရည်အချင်းရှိသူများ၏ ရှေ့မှောက်တွင် တစ်သီးပုဂ္ဂလ သို့မဟုတ် စုပေါင်းအားဖြင့် ကျင့်သုံးခြင်း၊ ဤအာဏာပိုင်များသည် ၎င်းတို့၏ ကျင့်သုံးမှုများကို အာမခံချက်ပေးရမည်။ အပိုဒ် ၅၇ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၊ ရပ်ရွာများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဒေသများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူညီချက်များ၊ ကွန်ဗင်းရှင်းများ၊ ကြေညာချက်များ နှင့် အခြားနိုင်ငံတကာစာရိုက်စာတမ်းများ၊ အောက်ပါ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများနှင့်အညီ အသိအမှတ်ပြုပြီး အာမခံသည်။ .. အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများကြား တန်းတူညီမျှမှုနှင့် တန်းတူညီမျှမှု အခြေအနေများတွင် ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ ဤစုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရန် နိုင်ငံတော်က အာမခံရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၊ အက်ဖရိ-အီကွေဒေါ လူမျိုးများနှင့် မွန်တူဘီအို လူမျိုးတို့အတွက် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးခြင်းအား ကာကွယ်ပေးသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလ သို့မဟုတ် စုပေါင်းအခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရန် ရွေးချယ်ခွင့် ပေးသည် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်သော သဘောတူညီချက်များတွင် နိုင်ငံတော်အား မပါဝင်စေရန် တားမြစ်ထားသည်

		အပိုဒ် ၅၈ ၎င်းတို့၏ ဝိသေသ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် ရပိုင်ခွင့်များကို တည်ဆောက်ရန်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ဥပဒေနှင့် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူညီချက်များ၊ ကွန်ဗင်းရှင်းများ၊ ကြေညာချက်များနှင့် အခြားသော နိုင်ငံတကာ စာရွက်စာတမ်းများတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း အက်ဖရိ-အီကွေဒေါ လူမျိုးများ၏ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုသည်။ အပိုဒ် ၅၉ ကမ်းရိုးတန်းဒေသရှိ ကျေးလက်နေပြည်သူများ (မွန်တူဘီအို လူမျိုးများ) ၏ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို ၎င်းတို့၏ လက်တွေ့ဘဝဆိုင်ရာ အသိပညာနှင့် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဝိသေသ၊ ကိုယ်ပိုင်အမြင်အတွက် လေးစားမှုကို အခြေခံ၍ တစ်သားတည်း ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ မူဝါဒများနှင့် ၎င်းတို့၏ တိုးတက်မှုအတွက် မူဝါဒများနှင့် မဟာဗျူဟာများကို အာမခံချက်ပေးရန် အသိအမှတ်ပြုသည်။ အပိုဒ် ၂၅၇ နိုင်ငံရေး-အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း၏ မူဘောင်အတွင်း ဌာန တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ သို့မဟုတ် အက်ဖရိ-အီကွေဒေါ နယ်မြေဒေသများကို ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။ ၎င်း တို့သည် သက်ဆိုင်ရာ ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်စွဲတီးခွင့်ရ နယ်မြေအစိုးရ အပေါ် စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ယဉ်ကျေးမှု နှင့် ဗဟုဝါဒဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများနှင့်အညီ အုပ်ချုပ်ရမည်။ အပိုဒ် ၄၀၃ နိုင်ငံတော်သည် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ၊ လူသားကျန်းမာရေး၊ စုပေါင်းအခွင့်အရေးနှင့် သဘာဝအခွင့်အရေးများ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော စီမံခန့်ခွဲမှုကို ထိခိုက်စေသည့် အပိုဒ်များပါရှိသော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု သဘောတူညီချက်များ သို့မဟုတ် သဘောတူညီချက်များကို ကတိကဝတ်မပြုရ။	
ဌာတိမာလာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၅	အပိုဒ် ၆၇	သမဝါယမများ၊ ဇာတိရပ်ရွာများ၏ လယ်ယာမြေများ သို့မဟုတ် အများသူငှာ လက်ဝယ် သို့မဟုတ် စိုက်ပျိုးရေး စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ခွင့်အပြင် မိသားစု အမွေအနှစ်များနှင့် လူကြိုက်များသော အိမ်ရာများသည် နိုင်ငံတော်၏ အထူးကာကွယ်မှု၊ ဦးစားပေး ချေးငွေနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ အကူအညီများကို ခံစားရမည်ဖြစ်ပြီး နေထိုင်သူအားလုံး အတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဘဝအရည်အသွေးကို ရရှိစေနိုင်ရန် ၎င်းတို့၏ ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အာမခံချက် ဖြစ်စေနိုင်သည်။	အများပိုင်မြေကို အသိအမှတ်ပြုသည်

ဆားဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၆	အပိုဒ် ၇၅	တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများနှင့် သက်ဆိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံသားအားလုံးအတွက် အာမခံထားသော အခွင့်အရေးများအပြင် အထူးတစ်ဦးချင်း သို့မဟုတ် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို အာမခံချက် ရရှိရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ (တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုအားလုံးအတွက်) သီးသန့်မဟုတ်သော်လည်း စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံစွာသတ်မှတ်သည်
ဗင်နီဇွဲလား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၅၉	အပိုဒ် ၁၁၉ နှင့် ၁၂၄	အပိုဒ် ၁၁၉ နိုင်ငံတော်သည် ဌာနေဒေသခံလူမျိုးများနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ၎င်းတို့၏ ဘဝနေထိုင်မှုပုံစံကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေပြီး အာမခံချက်ပေးနိုင်ရန် လိုအပ်သည့် ၎င်းတို့၏ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး အဖွဲ့အစည်း၊ ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ အလေ့အထနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ဘာသာစကားနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုများအပြင် ၎င်းတို့ ဘိုးဘွားစဉ်ဆက်သိမ်းပိုက်ခဲ့သော လယ်ယာမြေများနှင့် ၎င်းတို့၏ မူလအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုသည်။ နိုင်ငံအမှုဆောင်သည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ဥပဒေတို့နှင့်အညီ ကန့်သတ်ခြင်း သို့မဟုတ် နှောင့်ယှက်ခြင်း မပြုနိုင်သော၊ ဥပဒေနှင့်အညီ ခွဲခြား၍မရသော၊ လွှဲပြောင်း၍မရသော ၎င်းတို့၏ လယ်ယာမြေများ စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို နယ်နိမိတ် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ပြီး အာမခံချက်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားအသိုက်အဝန်းအတွက် မြေယာနှင့် ဉာဏပစ္စည်းဆိုင်ရာ သီးခြားစုပေါင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြုသည်
နယူဇီလန်၊ ဝေတန်ဂီ စာချုပ် ၁၈၄၀	အပိုဒ် ၂	လွန်လေပြီးသော ကြီးမြတ်သည့် အင်္ဂလန်အရှင်ဘုရင်မသည် နယူဇီလန်နိုင်ငံရှိ အကြီးအကဲများနှင့် မျိုးနွယ်စုများအား ၎င်းတို့ အချိန်ကြာမြင့်စွာ စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော သို့မဟုတ် တစ်ဦးချင်းပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော မြေယာနှင့် အိမ်ယာ သစ်တောများ ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းနှင့် အခြားပိုင်ဆိုင်မှုများကို အနှောင့်အယှက်မရှိ သီးသန့်အပြည့်အဝ ဆက်လက်ပိုင်ဆိုင်စေရန် သက်ဆိုင်ရာ မိသားစုများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များအား အာမခံချက်ပေးသည်။	(တစ်ဦးချင်းသာမက) စုပေါင်းမြေပိုင်ဆိုင်ခွင့်ပေးအပ်သည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အမျိုးသမီးများနှင့် အခြား အဘက်ဘက်မှ ထိခိုက်လွယ် အုပ်စုများ အတွက် အကာအကွယ်ပေးမှုများနှင့်တကွ ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှမှု အပါအဝင် အခြေခံ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးတို့ကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် မည်ကဲ့သို့ ပေါင်းစည်းကျင့်သုံးသင့်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရာ၌ အရှုပ်အထွေး မပါဘဲ ပြီးမြောက်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အခြားသော အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ဝိရောဓိဖြစ်တတ်သည့် သာဓကများစွာရှိသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရိုးရာထုံးတမ်းစဉ်လာ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားမျှတမှု ယန္တရားများ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးရာတွင် နိုင်ငံတော် အစိုးရတစ်ရပ် အနေဖြင့် ရိုက်နှက်ပြစ်ဒဏ်ပေးသည့် ဓလေ့၊ လူငယ်နှင့် အမျိုးသမီးများကို ချန်လှပ်ထားသည့် အုပ်ချုပ်ရေးဓလေ့တို့ကို မရည်ရွယ်ဘဲ ကာကွယ်ပေးမိရက်သား ဖြစ်သွားတတ်သည်။ ဤသို့ဖြစ်နေပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ကာကွယ်တားဆီးရေးသည် လက်တွေ့အားဖြင့် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားကို ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် (မြေယာလုပ်ကိုင်သည့်စနစ် သို့မဟုတ် ခေါင်းဆောင်နေရာဆက်ခံခြင်း အစရှိသည့်) ဌာနေတိုင်းရင်းသားဓလေ့အချို့နှင့် ဝိရောဓိ ဖြစ်နေနိုင်စရာရှိသည်။ ဤအခြေအနေမျိုးတွင် အခွင့်အရေးတစ်ခု သို့မဟုတ် အခြားတစ်ခုသည် အကန့်အသတ်ရှိရမည်။ ဥပမာ ပြည်သူ့အားလုံးက (ကျား/မ သို့မဟုတ် အသက်အရွယ်မရွေး) အစိုးရတွင် တန်းတူရည်တူပါဝင်ခွင့်ရှိသည့် အခြေခံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ သို့မဟုတ် အမျိုးသမီးများ သို့မဟုတ် လူငယ်များအတွက် သီးသန့်ဟု ယူဆနိုင်သော ရိုးရာအလေ့အထများနှင့် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကို ဖန်တီးခွင့်ကို ကျင့်သုံးခွင့်ရှိသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး စသဖြင့် အခွင့်အရေးတစ်ခုခုကို အကန့်အသတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုသည် အချင်းချင်း ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်သည့် သို့မဟုတ် လက်တွေ့တွင် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ သဘာဝတရားဖြစ်နိုင်သော အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို ပေါင်းစည်းကျင့်သုံးနိုင်မည့် ယန္တရားတစ်ခု သတ်မှတ်ပေးရန် အရေးကြီးသည်။ ဤသည်ကို တရားရုံးများအား အခွင့်အရေးများကို ချိန်ခွင့်လျှာညီရန် အခွင့်အာဏာပေးခြင်း အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများသည် အခြားဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်စေသည့် အတိုင်းအတာအထိ ကန့်သတ်ထားမည်ဟူသော ကတိကဝတ်များမှ တစ်ဆင့်သော်လည်းကောင်း၊ မိသားစုဥပဒေကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို ဦးစားပေးခွင့်ပြုခြင်းဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းအချို့၏ အခွင့်အရေးစံနှုန်းများမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်းဖြင့် သော်လည်းကောင်း နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ဆောင်ရွက်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း အခွင့်အရေးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဤအရေးကိစ္စကို အခြေခံဥပဒေပါ သာတူညီမျှရပိုင်ခွင့်၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းလွတ်ခွင့်အပြင် တရားဥပဒေ၏ ရှေ့မှောက်၌ တန်းတူညီမျှ ရပိုင်ခွင့်၊ ရှင်သန်နေထိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်ခွင့် အစရှိသည့် အခြား ခိုင်မာသော အာမခံချက်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ပွင့်လင်းစွာ ဖြေရှင်းထားလေ့ရှိသည်ကို အများအားဖြင့် တွေ့ရလေ့ရှိသည်။

ဝိသေသလက္ခဏာများ၏ ဆုံစည်းမှုရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် အခွင့်အရေးများ ပေါင်းစည်းကျင့်သုံးရေး အတွက် စည်းမျဉ်းတစ်ခုရှိရန် အထူးအရေးကြီးသည်။ လူတို့၏ နေထိုင်မှုအတွေ့အကြုံကို ၎င်းတို့၏ အမျိုးမျိုးသော ဝိသေသလက္ခဏာများ၊ ဥပမာ လူမျိုး၊ လူတန်းစား၊ တိုင်းရင်းသား၊ ဌာနေအသိုက်အဝန်းတစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှု၊ အမျိုးသားဇာတိ၊ လိင်စိတ်ခံယူမှု၊ ကျား-မ ဖြစ်တည်မှု၊ အသက်၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ ပထဝီနိုင်ငံရေး ဆိုင်ရာ ဆက်စပ်အကြောင်းအရာနှင့် ကျန်းမာရေးကဏ္ဍတို့က ဖော်ဆောင်ပေးသည်ဟု လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မတူကွဲပြား ချဉ်းကပ်မှုက အသိအမှတ်ပြုသည်။ ဤပြဿနာများနှင့် အထောက်အထားများကို လက်တွေ့တွင် ဟန်ချက်ညီစေရန် ကွဲပြားသော ချဉ်းကပ်နည်းများ၏ စံအကဲဖြတ်မှုသည် နိုင်ငံအခြေအနေနှင့် ပြဿနာရှိသော သီးခြားမတူကွဲပြားမှု အမှတ်လက္ခဏာများပေါ်တွင် မူတည်သည်။ အထူးသဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အမျိုးသမီးများ၏ အခြေအနေကို ဤဆန်းစစ်ချက်တွင် အထူးထည့်သွင်း စဉ်းစားသင့်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အမျိုးသမီးများသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံစနစ်အတွင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ ဌာနေအသိုက်အဝန်းရှိ အမျိုးသားများနှင့် ပတ်သက်သည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံမျိုးစုံကို ရင်ဆိုင်ရလေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့၏ အခြေခံအခွင့်အရေးများ (ဥပမာ တန်းတူညီမျှရေး၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိရေး၊ ပူးပေါင်းပါဝင်မှု) ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို အလျှော့မပေးကြောင်း သေချာစေရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက မည်ကဲ့သို့ ချဉ်းကပ်ရမည်ကို စဉ်းစားရန် အရေးကြီးပါသည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၁၉၀ နှင့် ၂၁၀(၁)	အပိုဒ် ၁၉၀ ၁။ နိုင်ငံများနှင့် ဇာတိဌာနေတိုင်းရင်းသား ကျေးလက်လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာများနှင့် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းတို့ကို အာဏာပိုင်များမှတစ်ဆင့် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ပြီး ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်မှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုတန်ဖိုးများ၊ စံနှုန်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ကျင့်သုံးရမည်။ ၂။ ကျေးလက်ဒေသဇာတိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာသည် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသော အသက်ရှင်သန်ခွင့်၊ ကာကွယ်ရေးနှင့် အခြားအခွင့်အရေးများနှင့် အာမခံချက်များကို အလေးဂရုပြုသည်။ အပိုဒ် ၂၁၀ ၁။ လူမျိုးများ၏ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ကျေးလက်ဇာတိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် နိုင်ငံသား အသင်းအဖွဲ့များနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ စည်းရုံးဆောင်ရွက်မှုများသည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ဖြစ်ရမည်။	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများကို လိုက်နာခြင်းမရှိသည့် အတိုင်းအတာအထိ ဌာနေတရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ကျင့်သုံးခြင်းကို ကန့်သတ်သည် ဌာနေအဖွဲ့အစည်းများကို တည်ထောင်ခွင့်ပြုသော်လည်း လက်တွေ့တွင် ‘ဒီမိုကရေစီ’ ဖြစ်စေရန် ပြဌာန်းထားသည်
ကိုလံဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၁	အပိုဒ် ၂၄၆	ဌာနေတိုင်းရင်းသား [အင်ဒီးယန်း] လူမျိုးများ၏ အာဏာပိုင်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေများနှင့် မဆန့်ကျင်သရွေ့ ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း ၎င်းတို့၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများကို ၎င်းတို့၏ ဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ကျင့်သုံးနိုင်သည်။	တိုင်းရင်းသား နယ်မြေအလိုက် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများအတွင်း ကန့်သတ်ထားသည်
အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈	အပိုဒ် ၅၇ နှင့် ၁၇၁	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၊ ရပ်ရွာများ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် လူမျိုးစုများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူညီချက်များ၊ ကွန်ဗင်းရှင်းများ၊ ကြေညာချက်များနှင့် အခြားနိုင်ငံတကာ စာရွက်စာတမ်းများ၊ အောက်ပါစုပေါင်းအခွင့်အရေးများနှင့်အညီ အသိအမှတ်ပြုပြီး အာမခံမှုပေးသည်။ ... ၁၀။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ၊ ကလေးသူငယ်များနှင့် အရွယ်ရောက်စပြုသူများကို မထိပါးနိုင်သော ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်တရားရေးစနစ် သို့မဟုတ် ဘုံဥပဒေများကို ဖန်တီး၊ တီထွင်၊ အသုံးပြုရန်နှင့် ကျင့်သုံးရန်။ ... နိုင်ငံတော်သည် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးကြား တန်းတူညီမျှမှုနှင့် တန်းတူညီမျှမှု အခြေအနေများတွင် ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ ဤစုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရန် အာမခံရမည်။	ကိုယ်ပိုင်အစိုးရသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်သင့်သည်ဟု ပြဌာန်းထားသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ကွဲလွဲမှုမရှိသရွေ့ အုပ်စုတွင်း အငြင်းပွားမှုများကို ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာဖြင့် ဖြေရှင်းမည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာသည်

		အပိုဒ် ၁၇၁ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် လူမျိုးစုများ၏ အာဏာပိုင်များသည် ၎င်းတို့၏ ဘိုးဘွားစဉ်ဆက် ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေစနစ်အပေါ် အခြေခံ၍ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ တာဝန်များကို အမျိုးသမီးများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းအတွက် အာမခံချက်ဖြင့် ထမ်းဆောင်ရမည်။ နိုင်ငံတကာ စာရွက်စာတမ်းများတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် မဆန့်ကျင်သရွေ့ ၎င်းတို့၏ နယ်မြေအတွင်း အုပ်စုတွင်း အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် အတွက် အာဏာပိုင်များသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်စံနှုန်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ကျင့်သုံးရမည်။ ဌာနေတရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အာဏာပိုင်များက လိုက်နာဆောင်ရွက်ကြောင်း နိုင်ငံတော်က အာမခံရမည်။ အဆိုပါ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ၎င်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းအပေါ် မူတည်မည်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေသည် ဌာနေတရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် ပုံမှန်တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်တို့အကြား ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် ယန္တရားများကို ထူထောင်ရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အာဏာပိုင်များ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးအတွက် ပြန်လည်သုံးသပ်ရမည်ဟု အာမခံသည်
ကင်ညာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၀	အပိုဒ် ၂(၄) နှင့် ၂၄(၄)	အပိုဒ် ၂(၄)၊ (၄) ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် မကိုက်ညီသော ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများ အပါအဝင် မည်သည့်ဥပဒေမဆို ညီညွတ်မှုအတိုင်းအတာ ပျက်ပြယ်ပြီး ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဆန့်ကျင်သည့် လုပ်ရပ် သို့မဟုတ် ပျက်ကွက်မှု တစ်စုံတစ်ရာသည် အကျိုးမဝင်ပေ။ အပိုဒ် ၂၄(၄)၊ (၄) ဤအခန်းပါ တန်းတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ကဒစ်တရားရုံးများရှေ့တွင် မွတ်စလင်မိဘာသာဝင်များ၏ ကိုယ်ပိုင်အဆင့်အတန်း၊ အိမ်ထောင်ရေး၊ ကွာရှင်းမှုနှင့် အမွေဆက်ခံမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် မွတ်စလင်မိဘာသာကို ကိုးကွယ်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် လိုအပ်သည့်အတိုင်းအတာ အထိ အရည်အချင်း ပြည့်မီစေရမည်။	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မည်သည့်ဥပဒေမဆို အကျိုးမဝင်သော်လည်း ကာဒစ်တရားရုံးများ၏ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စရပ်များ၌ မွတ်စလင်မိဘာသာကို ကျင့်သုံးရာတွင် အရည်အသွေးပြည့်မီမှုအချို့ကို ခွင့်ပြုပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို အလေးပေးသည်
တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၆	အပိုဒ် ၃၀	လူတိုင်းသည် မိမိတို့နှစ်သက်ရာ ဘာသာစကားကို အသုံးပြုခွင့်နှင့် မိမိတို့လိုလားသည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာဘဝတွင် နေထိုင်ခွင့်ရှိသော်လည်း အဆိုပါအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးသည့် မည်သူမျှ အဆိုပါ အခွင့်အရေးဥပဒေမူကြမ်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် မကိုက်ညီသည့်ပုံစံဖြင့် နေထိုင်ကျင့်သုံးနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။	ယေဘုယျအခွင့်အရေးများ ကန့်သတ်ချက်များကို သတ်မှတ်သည်၊ ဆိုလိုသည်မှာ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ဥပဒေမူကြမ်းအရ ကန့်သတ်ထားသည်

ကနေဒါ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ အက်ဥပဒေ ၁၉၈၂	အပိုင်း ၂ (ကနေဒါ နိုင်ငံ၏ မူလဇာတိ လူမျိုးများ အခွင့်အရေး)၊ အပိုင်း ၃၅(၄)	(၄) ဤအက်ဥပဒေပါ အခြားပြဋ္ဌာန်းချက်များ မည်သို့ပင်ဖြစ် စေကာမူ အပိုင်းခွဲ (၁) တွင် ဖော်ပြထားသော မူလဇာတိလူမျိုး များဆိုင်ရာနှင့် စာချုပ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အမျိုးသား နှင့် အမျိုးသမီး ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် တန်းတူရည်တူ အာမခံထားသည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ အခွင့်အရေးများ ဖော် ဆောင်ရာတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုကို အကာအကွယ်ပေးသည်
တောင်ဆူဒန်၊ ဒေသန္တရ အစိုးရဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုင်း ၉၈(၃)၊	(၃) အမှုကိစ္စများကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ တရားရုံးများသည် အောက်ပါအခြေခံမူများကို ကျင့်သုံးရမည်။ (က) မည်သည့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး အဆင့်အတန်းရှိသူဖြစ်စေ၊ မည်သည့် လူမျိုး၊ နိုင်ငံသား၊ ကျား၊ မ၊ အသက်အရွယ်ဖြစ်စေ၊ မည်သည့် ဘာသာတရား၊ ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှုရှိသူဖြစ်စေ တရားမျှတမှု ရရှိစေရမည်။ (ခ) တရားမျှတမှုကို နှောင့်နှေးစေခြင်း၊ ငြင်းပယ်ခြင်းမပြုရ။ (ဂ) မတရားမှုကို ကျူးလွန်ခံရသူများအတွက် လုံလောက် သော လျော်ကြေးငွေ ပေးအပ်ရမည်။ (ဃ) ပါတီများအကြား ဆန္ဒအလျောက် ဖျန်ဖြေရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး သဘောတူညီချက်များကို အသိအမှတ်ပြုပြီး လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည်။ နှင့် (င) လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား ပဓာနမထားဘဲ ခိုင်မာသော တရားမျှတမှုကို စီရင်ရမည်။	ဒေသအဆင့်ရှိ ဓလေ့ ထုံးတမ်းဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးများကို ခွဲခြား ဆက်ဆံမှုမရှိခြင်း မူများနှင့် လျော်ကန်သောလုပ်ငန်းစဉ် များ (တရားမျှတမှုကို နှောင့်နှေးစေခြင်း သို့မဟုတ် ငြင်းပယ်မှုများမပြုရေးနှင့်ထိ ရောက်သော ကုစားခွင့် ဆိုင်ရာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍) ဆောင်ရွက်ရန် သတ်မှတ်မှု အပါအဝင် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေ၏ အုပ်ချုပ်မှုအတွင်း မတူညီသောအခွင့်အရေးများ အား ပေါင်းစည်းကျင့် သုံးဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် အခွင့်အာဏာပေးထားသည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

၄။ ကိုယ်ကြွေ
ကိုယ်ဖန်တီးခွင့် - သဘောတူညီချက်
ချမှတ်ခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်

မေးခွန်း ၁၀ - ၁၂

ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် - သဘောတူညီချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် နိုင်ငံတော်တို့အကြား သမိုင်းဝင် ချုပ်ဆိုထားသည့် သဘောတူညီချက်နှင့် အနာဂတ်တွင် ချုပ်ဆိုမည့် သဘောတူညီချက်များ (သို့) စာချုပ်စာတမ်းများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် အချုပ်အခြာ အာဏာ (ကိုယ်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်) ၏ အသိသက်သေများအဖြစ် လေးစားလိုက်နာခြင်း ရှိပါ သလား။

ရှင်းလင်းချက်

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ၎င်းတို့နေထိုင်သောနိုင်ငံများ၏ အစိုးရများအကြား ဆက်ဆံရေးတွင် စာချုပ်များ၊ သဘောတူ ညီချက်များနှင့် အခြားတရားဝင်စီမံထားရှိချက်များကဲ့သို့ ဥပဒေအရ တရားဝင်သော နှင့်/သို့မဟုတ် သမိုင်းအခြေခံအုတ်မြစ်များ ရှိတတ်သည်။ အဓိက ဥပမာမှာ ဤဆန်းစစ်လေ့လာနည်း စာအုပ်တစ်အုပ်လုံးတွင် ကိုးကားထားသော နယူးဇီလန်မှ ဝေတန်ဂီ စာချုပ် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော သဘောတူညီချက်များသည် ကိုလိုနီခေတ်အစောပိုင်း ရာစုနှစ်များစွာကတည်းက တည်ရှိနေခဲ့ပြီး သမိုင်းကြောင်းအရ ၎င်းတို့သည် တန်းတူရည်တူ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခု/အာဏာပိုင် နှစ်ဦးအကြား လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်များဖြစ်သည့်အတွက် နိုင်ငံတကာဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်အဖြစ် ရှုမြင်နားလည်ခဲ့ ကြသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင်မူ နိုင်ငံတော် ပေါ်ထွန်းလာခြင်း၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကြား ဆက်ဆံရေးကို 'ပြည်တွင်းရေးအဖြစ် သတ်မှတ်' သည့် သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပေါ်ထွက်လာခြင်းတို့ကြောင့် အဆိုပါ ဥပဒေရေးရာ တည်ဆောက်မှုပုံစံမှာ အတော်အတန် ပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။ ဥပဒေရေးရာနှင့် ရှုမြင်နားလည်မှုဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲများရှိသော်လည်း အဆိုပါ သဘောတူညီချက်များသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်၏ အရေးကြီးသော ကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ် ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ခေတ်သစ်အခြေအနေက တောင်းဆိုသည့်အတိုင်း နိုင်ငံတော်နှင့် ၎င်းတို့အကြားရှိ ဆက်ဆံရေးကို (ပြန်လည်) ညှိနှိုင်းရန်အတွက် အလွန်အရေးကြီးသော နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနေသည်။ ထို့အပြင် ထိုစာချုပ်များနှင့် သဘောတူညီချက်များသည် အရေးကြီးသော သင်္ကေတပြုမှုနှင့် သံတမန်ရေးရာ တန်ဖိုးများပါဝင်ပြီး အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် သမိုင်းကြောင်းပါ ပိုင်နက်မြေပေါ်မှ မောင်းထုတ်ကာ မြေ သိမ်းဆည်းခြင်းနှင့် ဖယ်ကြဉ်ခွဲခြားခြင်းများအတွက် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး အပါအဝင် နိုင်ငံတော်နှင့် ခိုင်မာသော မိတ်ဖက် ဆောင်ရွက်မှုအတွက် အခြေခံအဖြစ် ကိုယ်စားပြုပါသည်။ UNDRIP အရ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံတော်များ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ဆက်ခံသူများနှင့် လက်မှတ်ရေးထိုး ချုပ်ဆိုထားသော စာချုပ်များ၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် အခြားသော အပြုသဘော စီမံထားရှိချက်များကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ လိုက်နာစောင့်ထိန်းခြင်းနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်း ပြုပိုင်ခွင့်ရှိပြီး နိုင်ငံတော်များက အဆိုပါစာချုပ်များကို လေးစားလိုက်နာစေရန် တောင်းဆိုနိုင်သည့်အပြင် အချုပ်အခြာအာဏာ ပိုင်ဆိုင်သူများ အဖြစ်လည်း သဘောတူညီချက် အသစ်များကို ဆွေးနွေးချုပ်ဆိုခွင့်ရှိသည်။ ဤအချက်သည် ကမ္ဘာတဝန်းတွင် မတူညီသော နည်းလမ်းများစွာဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော်လည်း အဆိုပါသဘောတူညီချက်များကို လိုက်နာရန်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရန် အတွက်မူ စိန်ခေါ်မှုများရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ စာချုပ်များနှင့် စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်းတို့အတွက် ကျယ်ပြန့်ပြီး ဆန်းသစ်သော အနက်ဖွင့် ဆိုမှုများ ဖော်ထုတ်ဖန်တီးရန် ကုလသမဂ္ဂက တိုက်တွန်းခဲ့သည် (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၉၉)။

သမိုင်းဝင် စာချုပ်များသည် နိုင်ငံတော်မှ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ၎င်း၏ အပြောကျယ်လှသော အုပ်ချုပ်ရေးမှု ဘောင်အတွင်းသို့ ပေါင်းစည်းပါဝင်စေမည့် နည်းလမ်းကို ပုံဖော်ပေးဖို့ရာအတွက် အရေးကြီးသော အခြေခံတစ်ခု ဖြစ်နိုင် ပါသည်။ သို့သော်လည်း ကံမကောင်းလှစွာပင် ခေတ်သစ်နိုင်ငံတော်အများစု၏ သမိုင်းကြောင်းကမူ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များအား ၎င်းတို့အတွက် အစိမ်းသက်သက်ဖြစ်သည့် အမျိုးသားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု စရိုက်လက္ခဏာများစုပေါင်းပါဝင် နေသည့် နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ပုံအောက်သို့ တရားဝင်ပင် ဖြစ်စေကာမူ သွတ်သွင်းသည့် ဖြစ်စဉ်များအပေါ် တည်ဆောက် ထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည် (Martínez Cobo ၁၉၇၂)။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အချုပ်အခြာအာဏာအပေါ် လေးစား မှုပြရန် သမိုင်းဝင်စာချုပ်များကို အားထားအသုံးပြုပါက ၎င်းသည် ခေတ်သစ်နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေး ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု များအတွက် ခိုင်မာသော အခြေခံတစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်ပြီး အကြမ်းဖက်ဝါဒဖြန့်ခြင်းနှင့် ပိုင်နက်မြေပေါ်မှ မောင်းထုတ်ကာ မြေ သိမ်းဆည်းခြင်းတို့ကို ထပ်ခါတလဲ ပြုလုပ်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းကို အတတ်နိုင်ဆုံး နည်းပါးစေမည်ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအနေဖြင့် သမိုင်းဝင်စာချုပ်များကို အတိအလင်း အသိအမှတ်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် အခြားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အထူးသဖြင့် တန်းတူရည်တူ အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်နှစ်ရပ်အဖြစ် စာချုပ်အသစ်များ သို့မဟုတ် သဘောတူညီချက်အသစ်များ ချုပ်ဆိုပိုင်ခွင့်ကို အတိအလင်း အသိ အမှတ်ပြုခြင်းမှာ ရှားပါးသည်။ အဓိကခြွင်းချက်ထားရမည့် နိုင်ငံများတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ကနေဒါတို့ ပါဝင်သည်

(သို့ရာတွင် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုသည် သက်ဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အနက်ပြန်လည်ဖွင့်ဆို ပြီးဖြစ်ကာ အဓိကကျသော စာချုပ်ပါဝတ္တရားများကို တဖြည်းဖြည်း စွန့်ပယ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။)။ ကနေဒါနိုင်ငံသည် စာချုပ်ချုပ်ဆို ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တိုးတက်သော ချဉ်းကပ်နည်းတစ်ရပ်ကို အသုံးပြုကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အပိုဒ် ၃၅ အရ မျက်မှောက် ခေတ် စာချုပ်ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို ဆက်၍ထိန်းသိမ်းထားသည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် ကနေဒါနိုင်ငံ တရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး သည် ကယ်လ်ဒါ *et al.* နှင့် ဗြိတိသျှကိုလိုနီယာ၏ တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေချုပ် အမှုတွင် တရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ပထမဆုံးအကြိမ် အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ဤဆုံးဖြတ်ချက်မှ အစပြု၍ မြေတောင်းဆိုချက်ဆိုင်ရာ ဘက်စုံမူဝါဒကို ရေးဆွဲခဲ့ပြီး ကနေဒါ၏ ပထမဆုံး မျက်မှောက်ခေတ် စာချုပ်လက်မှတ် ရေးထိုးချုပ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည့် ဂျိမ်းစ် ပင်လယ်အော်နှင့် မြောက်ပိုင်းကွီဘက် သဘောတူညီချက်ကို ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုနိုင်ခဲ့ သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ကနေဒါနိုင်ငံသည် ၎င်းနှင့် ၎င်းအသိအမှတ်ပြုထားသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်း ၉၇ ခု အကြား ဆက်ဆံရေး၏ အခြေခံဖြစ်သည့် စာချုပ်အသစ်ပေါင်း ၂၅ ခုခန့်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ကနေဒါရှိ စာချုပ် များ၏ အကျိုးဆက်ရလဒ်များကို ဖော်ပြထားသည် - '၆၀၀,၀၀၀ km² ကျော် အကျယ်အဝန်းရှိသည့် မြေကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား များ ပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ ဒေါ်လာ ၃.၂ ဘီလီယံကျော် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု လွှဲပြောင်းပေးခြင်း၊ ရိုးရာ အစဉ်အလာနှင့်အညီ ဘဝနေထိုင်မှုပုံစံ နည်းလမ်းများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်း၊ သယံဇာတ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အခွင့်အလမ်းများကို လက်လှမ်းမီရရှိခြင်း၊ မြေနှင့် သယံဇာတများ စီမံခန့်ခွဲခြင်းဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ပါဝင်ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း၊ ကနေဒါမြေ၏ ၄၀% ခန့် အကျယ်အဝန်းတွင် မြေယာအခွင့်အရေးများ ပိုင်ဆိုင်ပြီး ဆက်စပ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံရေးအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ရရှိထားသည်' (ကနေဒါအစိုးရ ၂၀၁၈)။ ကနေဒါသည် 'နှစ်ဦးနှစ်ဘက်ပါဝင်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ' လုပ်ငန်းစဉ်ကိုလည်း အစပြုဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ကနေဒါအစိုးရနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား တိုင်းပြည်များသည် အဆိုပါလုပ်ငန်းစဉ် ဖြင့် နားလည်မှုစာချွန်လွှာအသစ်များ၊ သဘောတူညီချက်အသစ်များကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းကာ သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးကြ သည်။ ဥပမာ ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ရှေးဦးတိုင်းပြည်များ အဖွဲ့အစည်း၏ အမျိုးသား အကြီးအကဲတို့အကြား ချုပ်ဆိုသည့် ကနေဒါ-မယ် တိစ်တိုင်းပြည် သဘောတူညီချက် နှင့် နားလည်မှုစာချွန်လွှာ ဖြစ်သည် (ကနေဒါအစိုးရ ၂၀၂၀)။

နယူဇီလန်တွင် အဓိကသမိုင်းဝင်စာချုပ်များပါ အကြောင်းအရာများသည် လက်ရှိအချိန်ထိ အရေးယူ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိ ဆဲဖြစ်ကာ ဝေတန်ဂီစာချုပ်ကို ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်ဖြင့် ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်း၍ပင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ (မေးခွန်း ၂၇ တွင် ဆက်လက်ဆွေးနွေးထားသည်) ဝေတန်ဂီခုံရုံး ဖွဲ့စည်းခြင်းသည် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ဤသမိုင်းဝင် အခွင့်အရေးများကို လက်ရှိအချိန်ထိ ချိုးဖောက်ခြင်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရထံ တောင်းဆိုစောဒကတက်ခြင်းပြုနိုင်ရန် လမ်းခင်းပေးထားသည်။ ဩစတေးလျတွင် ဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်သူများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံတော်- ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး ဆက်ဆံရေးများကို ထိန်းကျောင်းကြပ်မတ်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြု ခြင်း သဏ္ဌာန်ပုံစံများနှင့် စာချုပ်များအား အသုံးပြုနိုင်သည့် အလားအလာတို့ကို ကြာမြင့်စဉ်ကပင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ကြပြီး ဖြစ်သည်။ ဒိန်းမတ်နိုင်ငံသည်လည်း နိုင်ငံများအကြားချုပ်ဆိုသည့် စာချုပ်များတွင် ဂရင်းလန်းနိုင်ငံ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်ဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ နယ်ပယ်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအလိုက် ဝင်ရောက်ချုပ်ဆိုပိုင်ခွင့်ကို ၎င်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် တည်ဆဲဥပဒေတို့နှင့်အညီ အသိအမှတ်ပြုထားသည်။

ဤအခွင့်အရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ချဉ်းကပ်နည်းလမ်း အမျိုးမျိုးရှိပြီး နှိုင်းယှဉ်လေ့လာနိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ မူဘောင်များ နည်းပါးသည့်အတွက် အဆိုပါ ကိစ္စကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက် ထုတ်ပြန်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တစ်ဆင့်ခံ နည်းလမ်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ သမိုင်းဝင်စာချုပ်များပါ ဆက်စပ်မူဝါဒများအားဖြင့်လည်းကောင်း ဖြေရှင်းနိုင်စရာရှိပါသည်။ ဖြစ်ရပ်များစွာတို့တွင်မူ အဆိုပါ အသိအမှတ် ပြုမှု၏ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် သဘောသဘာဝအရ လေ့လာဆန်းစစ်မှု ပြုလုပ်နေသည့် နိုင်ငံအတွင်းမှ သမိုင်းဝင်စာချုပ်များ၏ လက်ရှိ အနေအထား၊ သို့တည်းမဟုတ် ခေတ်သစ် စာချုပ်တစ်စောင်၊ အခြား အပြုသဘောဆောင်သည့် အစီအစဉ် တစ်ရပ်သည် နိုင်ငံတော်နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများကြားမှ ဆက်ဆံရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တို့ကို ပိုမိုအားကောင်းလာစေနိုင်စရာ ရှိ၊ မရှိကို ပို၍ သိရှိလာစေရန် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် သိမြင်နားလည်မှုတိုးပွား အောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ ဒေတာကောက်ယူစုဆောင်းခြင်း၊ သုတေသနနှင့် အရေးဆိုမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းတို့ကို လိုအပ်ကောင်း လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၃၆ နှင့် ၃၇(၁)	အပိုဒ် ၃၆ ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၊ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာ နယ်စပ်များဖြင့် ပိုင်းခြားခြင်းခံရသော လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ အချင်းချင်းအပြင် နယ်စပ်တစ်ဘက်ခြားရှိ အခြားလူမျိုးများ နှင့်ပါ ဝိညာဉ်ရေးရာ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် ဆောင်ရွက်မှု များ အပါအဝင် ဆက်သွယ်မှုများ၊ ဆက်ဆံရေးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများကို ထိန်းသိမ်း၍ ဖန်တီး ဖွံ့ဖြိုးစေ ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ အပိုဒ် ၃၇ ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံတော်များ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ ဆက်ခံသူများနှင့် ချုပ်ဆိုထားသည့် စာချုပ်စာတမ်းများ၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် အခြား အပြုသဘောဆောင် စီမံ ထားရှိချက်များကို အသိအမှတ်ပြု ခြင်း၊ လိုက်နာခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး နိုင်ငံတော်များအနေဖြင့် အဆိုပါ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် အခြား အပြုသဘောဆောင် စီမံထားရှိချက်များကို လေးစားလိုက်နာ စေရန်လည်း တောင်းဆိုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။	နိုင်ငံများအကြား ချုပ်ဆို သော စာချုပ်များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု သဘောတူညီချက်များတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များ၏ အချုပ်အခြာအာဏာ ပိုင်ဆိုင်သူများအဖြစ် ပါဝင် ချုပ်ဆိုပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များအတွက် ရှိရင်းစွဲ ချုပ်ဆို ပြီး စာချုပ်များကို အသိအမှတ်ပြုပိုင်ခွင့် ပေးသည်
ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၃၀၄ (၁) ၁၇)	၁။ ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ် ဖန်တီးခွင့် စနစ်များသည် အောက်ပါ အာဏာများကို ၎င်းတို့ သီးသန့် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည် - ၁၇။ အခြားမြို့များ၊ အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု သဘောတူညီချက်များကို အားပေးမြှင့် တင်၍ လက်မှတ်ရေးထိုး ချုပ်ဆိုနိုင်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များ၏ အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု သဘောတူညီ ချက်များကို အားပေးမြှင့် တင်၍ လက်မှတ်ရေးထိုး ချုပ်ဆိုပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုသည်
အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၇၈၉	အပိုဒ် ၆	ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းမည့် ပြည်ထောင်စု၏ ဥပဒေများ၊ ပြည်ထောင်စု၏ အခွင့်အာဏာ အတိုင်း ချုပ်ဆိုခဲ့သော သို့မဟုတ် ချုပ်ဆိုရန်ရှိသော စာချုပ် များ အားလုံးသည် ဤနိုင်ငံ၏ အမြင့်ဆုံး တရားဥပဒေ ဖြစ်သည်။	မူလတွင် အပိုဒ် ၄ အရ အမေ ရိကန်ပြည်ထောင်စု အစိုးရ သည် ယခင်က အင်ဒီးယန်း တိုင်းပြည်များနှင့် စာချုပ် များ ချုပ်ဆိုခဲ့သည်ဟု အနက်ဖွင့်ဆိုခဲ့ပြီး အဆိုပါ တိုင်းပြည်များ၏ သဘောတူ ညီချက် ချမှတ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အချုပ်အခြာအာဏာကို သွယ်ဝိုက်စွာ အသိအမှတ်ပြု ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ၁၈၇၁ ခုနှစ် အင်ဒီးယန်း ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ တွင် အပိုဒ် ၄ အတွက် အနက်ဖွင့် ဆိုချက် အသစ်တစ်ရပ်ကို

			ထည့်သွင်းကာ တိုင်းပြည်များနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စုများ၏ ဥပဒေအရ တရားဝင်မှု အဆင့်အတန်းကို အပြောင်းအလဲ ဖြစ်ပေါ်စေကာ ၎င်းတို့အား နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ‘သီးခြားလွတ်လပ်သော’ လူမျိုးများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ငြင်းပယ်ခဲ့သည်။ တရားလွှတ်တော်ချုပ်က ဤဆုံးဖြတ်ချက်ကို ထောက်ခံခဲ့ပြီး ဤအချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း၏ အရေးပါပုံနှင့် အဆိုပါ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် တရားရုံးများနှင့် ဥပဒေပြုရေး မဏ္ဍိုင်၏ အခန်းကဏ္ဍတို့ကို မီးမောင်းထိုး ဖော်ပြနေကာ အထူးသဖြင့် ဖြတ်ထုံးဥပဒေစီရင်ရေးပိုင်နက်များတွင် ဖြစ်သည်
ကနေဒါ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၁၉၈၂	အပိုင်း ၂ (ကနေဒါ ဌာန တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေး များ) အပိုင်း ၃၅	(၁) ကနေဒါ ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ရှိရင်းစွဲ မူလအခွင့်အရေးများနှင့် စာချုပ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ဤအပိုဒ်ဖြင့် အသိအမှတ်ပြုကာ ထပ်လောင်းအတည်ပြုသည်။ (၂) ဤအက်ဥပဒေမှ ‘ကနေဒါ ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ’ ဟူသည့် စကားရပ်တွင် ကနေဒါရှိ အင်ဒီးယန်း၊ အိန္ဒိတ်နှင့် မယ်တိစ်လူမျိုးများ ပါဝင်သည်။ (၃) ပိုမိုသေချာစေရန်အလို့ငှာ အပိုဒ်ခွဲ (၁) မှ ‘စာချုပ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ’ ဟူသည့် စကားရပ်တွင် မြေယာ တောင်းခံမှု သဘောတူညီချက်များဖြင့် ယခုအချိန်၌ ရရှိထားသော အခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် ထိုသို့ ရယူနိုင်သည့် အခွင့်အရေးများကို ဆိုလိုသည်။ (၄) ဤအက်ဥပဒေပါ အခြား မည်သည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်မဆို၌ မည်သို့ဖော်ပြထားသည်ဖြစ်စေ အပိုဒ်ခွဲ (၁) တွင် ဖော်ပြထားသည့် မူလအခွင့်အရေးများနှင့် စာချုပ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှ ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း အာမခံချက်ပေးသည်။	ရှိရင်းစွဲ စာချုပ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အားလုံးကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ထို့အပြင် ဌာနတိုင်းရင်းသား ဒေသများနှင့် အစိုးရအကြား သဘောတူညီချက်ရယူရန် ညှိနှိုင်းမှုများ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်အဖြစ် တရားရုံးတော်များက အနက်ဖွင့်ဆိုပြီးဖြစ်သည်

နယူဇီလန် ဝေတန်ဂီ စာချုပ် အက်ဥပဒေ ၁၉၇၅	ခေါင်းစဉ်၊ နိဒါန်းနှင့် အပိုဒ် ၃	ခေါင်းစဉ် ဝေတန်ဂီစာချုပ်အား လက်တွေ့ကျင့်သုံး အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် လုပ်ဆောင်ချက် များအတွက် အကြံပြုချက်များပေးရန်နှင့် စာချုပ်ပါ အခြေခံမူ များနှင့် မကိုက်ညီသည့် ကိစ္စရပ်များ ရှိပါက အဆုံးအဖြတ် ပေးနိုင်ရန်အလို့ငှာ ခုံရုံးတစ်ရပ် တည်ထောင်၍ စာချုပ်ပါ အခြေခံမူများကို လေးစားလိုက်နာခြင်းနှင့် အတည်ပြု ဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိစေရန် ထိန်းကျောင်းမည့် အက်ဥပဒေ။ နိဒါန်း ၁၈၄၀ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၆ ရက်နေ့တွင် ဝေတန်ဂီ၌ လွန်လေ ပြီးသော ကြီးမြတ်သည့် အရှင်ဘုရင်မ ဝိတိုရိယနှင့် နယူဇီလန် မှ မာအိုရီလူမျိုးတို့ အကြား စာချုပ်တစ်ရပ်ကို ချုပ်ဆိုခဲ့သည်။ စာချုပ်အား အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားချက်သည် မာအိုရီ ဘာသာဖြင့် ရေးသားချက်နှင့် ကွဲပြားသည်။ စာချုပ်ပါ အခြေခံမူများအား လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် လုပ်ဆောင်ချက်များအတွက် အကြံပြုချက်များ ပေးရန်နှင့် အဆိုပါရည်ရွယ်ချက်အတွက် အခြေခံမူများ၏ အနက်နှင့် အကျိုးကို ဆုံးဖြတ်ဖွင့်ဆိုကာ အချို့သောကိစ္စရပ် များသည် ၎င်းအခြေခံမူများနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိ၊ မရှိကို ဆုံးဖြတ် ရန်အလို့ငှာ ခုံရုံးတစ်ရပ်ကို တည်ထောင်လိုသည့် ဆန္ဒရှိ၍ ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၃ ဤအက်ဥပဒေကို နိုင်ငံ့ဥပဒေအဖြစ် လိုက်နာရမည်။	၁၈၄၀ ခုနှစ် စာချုပ်တွင် သဘောတူညီခဲ့သည့် ဝတ္တရားများအား လိုက်နာ ဖြည့်ဆည်းရန် နိုင်ငံ့ဥပဒေ ကို စည်းနှောင်ထားသည် ဝေတန်ဂီစာချုပ်ကို နယူဇီ လန်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ဆိုင်ရာ မူဘောင် အတွင်း ပေါင်းစည်းသည် အနာဂတ်တွင်လည်း အစိုးရ သည် အခြေခံမူများအား လိုက်နာဖြည့်ဆည်းရန် စည်းနှောင်မှုရှိကြောင်း ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြ ထားသည် (ဆက်လက်၍ ညှိနှိုင်းမှုများ၊ သဘောတူညီ ချက် ချမှတ်ခြင်းများကို ခွင့် ပြုထားသည်)
ဂရင်းလန်း၊ ဂရင်းလန်း ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၂၀၀၉	နိဒါန်းနှင့် အပိုဒ် ၁၂	နိဒါန်း ဂရင်းလန်း ပြည်သူများသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသည့် လူမျိုးတစ်မျိုးဖြစ်ကြောင်းကို အသိအမှတ်ပြု၍ ဒိန်းမတ်နှင့် ဂရင်းလန်းတို့အကြား မိတ်ဖက် ပေါင်းစည်းမှုတွင် တန်းတူညီမျှမှုနှင့် အပြန်အလှန် လေးစားမှု တို့ ဖော်ဆောင်ရန် ရည်ရွယ်ဆန္ဒဖြင့် ဤအက်ဥပဒေကို ရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းသည်။ ထို့ကြောင့် ဤအက်ဥပဒေကို နာလက်ကာစူအီ စွတ် [ဂရင်းလန်း အစိုးရ] နှင့် ဒိန်းမတ်အစိုးရတို့က တန်းတူရည်တူသော မိတ်ဖက်များအဖြစ် သဘောတူညီ ချုပ် ဆိုသည်။ အပိုဒ် ၁၂ (၁) နာလက်ကာစူအီစွတ်သည် တိုင်းပြည်၏ကိုယ်စား ပြင်ပ နိုင်ငံများ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးကာ သဘောတူညီ ချက်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးချုပ်ဆိုနိုင်ပြီး ယင်းတွင် လွှဲပြောင်းတာဝန်ယူ ထားသော နယ်ပယ်များနှင့် အပြည့်အဝ ဆက်စပ်နေကာ ဂရင်းလန်းနှင့်သာ သီးသန့် သက်ဆိုင်သော စီမံခန့်ခွဲမှု ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ အပါအဝင် ဖြစ်သည်။	ဒိန်းမတ်နှင့် ဂရင်းလန်းတို့ အကြား သဘောတူညီချက် အား အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တို့ကို ချိတ်ဆက်ပြီး တန်းတူ ညီမျှသော မိတ်ဖက်အဖြစ် အပြန်အလှန် လေးစားမှု ရှိ ကြောင်း ထည့်သွင်း ဖော်ပြ ကာ ဂရင်းလန်း၏ အချုပ်အခြာ အာဏာကို အသိအမှတ်ပြုသည်

(၂) ဂရင်းလန်းနှင့် ဖာရိုးကျွန်းစုနှင့်သာ လုံးဝသက်ဆိုင်ပြီး လွှဲပြောင်းလက်ခံထားသည့် ကဏ္ဍများနှင့် အပြည့်အဝ သက်ဆိုင်သည့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ ချုပ်ဆိုသော သဘောတူစာချုပ်များသည် နာလက်ကာစူအီစွတ်နှင့် ဖာရိုး ကျွန်းစု လနွတိုင်ယာ [ဖာရိုးကျွန်းစု အစိုးရ]တို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက် အတိုင်းသာဖြစ်ပြီး နာလက်ကာစူအီစွတ်နှင့် ဖာ ရိုးကျွန်းစု လနွတိုင်ယာတို့၏ နယ်ပယ်ကို ကိုယ်စားပြု၍ ပူးတွဲ ညှိနှိုင်းခြင်း၊ အပြီးသတ်ချုပ်ဆိုခြင်း ပြုလုပ်ရမည်။

(၃) အပိုဒ်ခွဲ (၁) သို့မဟုတ် အပိုဒ်ခွဲ (၂) နှင့်အညီ နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ချုပ်ဆိုထားသော သဘောတူညီချက် များကို အဆိုပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အညီ ဖျက်သိမ်းနိုင်သည်။

(၄) ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ချုပ်ဆိုထား သော သဘောတူညီချက်များနှင့် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ချုပ်ဆိုထား သော သဘောတူညီချက်များ သို့မဟုတ် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံတော်က အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုအတွင်း ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသည့် နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ချုပ်ဆိုထားသော သဘောတူညီချက်များအတွက် အပိုဒ် ၁၃ တွင် ဖော်ပြထားသည့် စည်းမျဉ်းများနှင့်အညီ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး ကာ အပြီးသတ် ချုပ်ဆိုရမည်။

(၅) နာလက်ကာစူအီစွတ်သည် ဆောင်ရွက်မည့် ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးမှုများကို စတင်ခြင်းမပြုမီ နိုင်ငံတော်အစိုးရအား အသိပေးရမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ချုပ်ဆိုသော သဘောတူညီချက်များကို အပြီးသတ်ချုပ်ဆိုခြင်း သို့မဟုတ် ဖျက်သိမ်းခြင်းမပြုမီ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှု အခြေအနေများကို နိုင်ငံတော်အစိုးရအား အသိပေးရမည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် အညီ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် ပိုမိုအသေးစိတ် ဖော်ပြ ထားသည့် မူဘောင်ကို နာလက်ကာစူအီစွတ်နှင့် နိုင်ငံတော် အစိုးရတို့အကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုအပြီးတွင် သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်မည်။

ဂရင်းလန်းအစိုးရသည်
ဂရင်းလန်းနှင့်သာ သီးသန့်
သက်ဆိုင်သည့် နိုင်ငံတကာ
သဘောတူညီချက်များကို
ချုပ်ဆိုပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း
အသိအမှတ်ပြုသည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် - သဘောတူညီချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်၊ နယ်မြေဆိုင်ရာနှင့် အခြား အခွင့်အရေးတို့ကို အသိအမှတ် ပြုထားပါ သလား။

ရှင်းလင်းချက်

ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်တို့သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ကျင့်သုံးသော အသိုက်အဝန်းများအနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်နယ်မြေများ အတွင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ အသိုက်အဝန်းများအတွင်း၌ ရိုးရာစီမံအုပ်ချုပ်မှု အလေ့အထများကို ကျင့်သုံးနိုင်ရန်နှင့် အနာဂတ်တွင် ဤ အလေ့အထများကို မည်သို့ဆက်လက်ဆောင်ရွက်မည်နှင့် ၎င်းတို့၏အသိုက်အဝန်းများကို မည်သို့ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေမည်တို့ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သော ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် အသုံးချနိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို ထောက်ပံ့ပေးအပ်သင့်သည်။ ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်တို့သည် နယ်မြေအခြေပြုဖြစ်စေ အခြားဖြစ် စေ ဖြစ်နိုင်ပြီး တစ်ခါတရံတွင် နှစ်မျိုးလုံးပါဝင်နေနိုင်သည်။

နယ်မြေအခြေပြုမဟုတ်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်

နယ်မြေအခြေပြုမဟုတ်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ဟူသည်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ က ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးသည့်အနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးနိုင်သည့် ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်ဩဇာရှိသည့် နယ်ပယ်များအဖြစ် သတ်မှတ်ပေးခြင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်းနယ်ပယ်များကို ‘ဩဇာလွှမ်း နယ်ပယ်များ’ ဟုလည်း ခေါ်ဆိုသည်။ ဤဆန်းစစ်လေ့လာရေး နည်းလမ်းပါ မေးခွန်းများစွာကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အတွက် ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးထားသည့် သတ်မှတ်နယ်ပယ်များ သို့မဟုတ် ဥပဒေနှင့် မူဝါဒဆိုင်ရာ ဩဇာလွှမ်းနယ်ပယ်များ (ဥပမာ မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတများ အသုံးချခြင်း၊ ဘာသာစကား၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု) အကြောင်း အသေးစိတ် လေ့လာစုံစမ်းရန် ပုံစံရေးဆွဲထားသော်လည်း အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ကိုယ့် ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အခြေခံမူနှင့် ကျင့်သုံးနိုင်ခြေတို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်ပေး ခြင်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် အလွန်အရေးပါသော စမှတ်တစ်ခုဖြစ်ကာ အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ကိုယ့် ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်သည်များကို အတိအကျ ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်နိုင်စေရန်အတွက် နောင်တွင် ထောက်ပံ့ပေး နိုင်သည်။ နယ်မြေအခြေပြုမဟုတ်သည့် ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်သည် နယ်မြေအခြေပြု ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် ယှဉ်တွဲတည်ရှိနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပမာဆိုရသော် ဂရင်းလန်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေတွင် ဂရင်းလန်းကို နယ်မြေအခြေပြု ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပေးအပ်ထားသော်လည်း အက်ဥပဒေတွင် ဂရင်းလန်းက ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အရေးပြဿနာ နယ်ပယ်များ သို့မဟုတ် ‘ဩဇာလွှမ်းနယ်ပယ်များ’ ကို အတိအကျ ပြန်လည်ဖော်ပြ ထားသည်။

ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်အတွက် ကိုယ့်ကြမ္မာ ကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့်အတူ အရေးပါသော သီးခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပူးတွဲဖြည့်ဆည်းပေးသင့်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအတွက် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ထောက်ပံ့ငွေဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတော်ဘတ်ဂျက်ဝေစုဖြစ်စေ၊ အခွန်အခကောက်ခံခွင့်အာဏာ ကို မွမ်းမံလျှော့ချပေးအပ်ခြင်းဖြစ်စေ၊ အခြား အရင်းအမြစ် စုစည်းအသုံးချခြင်း တစ်ရပ်ရပ်ဖြစ်စေ ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ပေး ရန် အာမခံချက်ပေးသင့်သည်။ ဥပမာဖော်ပြရသော် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် စာသင်ကျောင်းများ သို့မဟုတ် တရားရုံးများကို ဖွင့်လှစ်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ကို ပေးအပ်ပါက ၎င်းတို့သည် ဤသို့ ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ဘဏ္ဍာငွေနှင့် ဤအဖွဲ့အစည်းယန္တရားများအတွက် ဝန်ထမ်းများ သို့မဟုတ် အစိုးရဝန်ထမ်းများ ခန့်အပ် ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာတို့ကိုလည်း လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရ အသိုက်အဝန်းများ သို့မဟုတ် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အတွက် မည်သည့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ပေးအပ်မည်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါက ဥပဒေပြု၍ ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ပြီး ဂရင်းလန်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေတွင် ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးကာ အတည်ပြုသတ်မှတ်၍ အနက်ဖွင့်ဆိုသင့်ပြီး ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်း (FPIC) လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်အညီ လုပ်ဆောင်ရမည်။

နယ်မြေအခြေပြု ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်

နယ်မြေအခြေပြု ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ကို ပထဝီအနေအထားအရ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ စုစည်းနေထိုင်သည့် ဒေသများတွင် ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရဒေသများ တည်ထောင်ခြင်းဖြင့် ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရဒေသများ ပေးအပ်ခြင်းကို စိတ်ဖြာပိုင်းခြားရာတွင် ထိုဒေသများ၏ အာဏာပိုင်များကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု ဖြေလျှော့ထားသော ဖက်ဒရယ်စနစ်ရှိ အစိုးရအဆင့်တစ်ခုအဖြစ် သို့မဟုတ် အခြား အထူး သဏ္ဌာန်ပုံစံတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ပေးမည့် အဆင့်အတန်းအမျိုးအစားကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အရေးကြီးသည်။ အဆိုပါ ဒေသများ၏ အာဏာပိုင်များ၊ နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ နယ်မြေများ သို့မဟုတ် ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရ အသိုက်အဝန်း များနှင့် နိုင်ငံတော် အစိုးရများ၏ မဏ္ဍိုင်များနှင့် အဆင့်အသီးသီးတို့အကြား အစိုးရအချင်းချင်း ဆက်ဆံရေးများအတွက် ပြဋ္ဌာန်း ချက်များကို ရှင်းလင်းတိကျစွာ ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ပြီးခြင်း ရှိ၊ မရှိကို ဆုံးဖြတ်ရန်လည်း အရေးကြီးသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရဒေသများ သတ်မှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် အနာဂတ်တွင် ကိုယ့် ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရဒေသများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် စံသတ်မှတ်ချက်နှင့် အခြေခံတို့ကို ပြဋ္ဌာန်းပေးနိုင်ပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၊ ၎င်းတို့ ကိုယ်တိုင်ရွေးချယ်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ် များကို မပျက်မကွက် ပါဝင်စေရန် လိုအပ်ကာ ဤလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဒီမိုင်းရေးဆွဲချမှတ်ရာ၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များအား ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်း အခြေခံမူကို လိုက်နာပြီး ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေယာ၊ နယ်မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (ဤအခန်း၏ အပိုင်း ၆ ကို ကြည့်ပါ) နှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တို့ကို လေးစားမှုရှိရန် လိုအပ်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၄	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးရာ၌ ၎င်းတို့၏ အုပ်စုတွင်းနှင့် ဒေသ တွင်း အရေးကိစ္စများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များတွင် ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိ ပြီး ၎င်းတို့၏ ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများ အတွက် ဘဏ္ဍာငွေ ရှာဖွေရန် ကြံဆ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။	ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ် ခွင့်ကို ကာကွယ် စောင့်ရှောက်၍ ဤသည်တို့ ကို ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ချိတ်ဆက်ထားသည်
ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၃၀၄	၁။ ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ် ဖန်တီးခွင့်စနစ်များသည် အောက်ပါအာဏာများကို ၎င်းတို့ သီးသန့် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည် - ၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ဥပဒေတို့နှင့် အညီ ၎င်းတို့၏ ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ကို ကျင့်သုံးရန်အတွက် ၎င်းတို့၏ ပြဋ္ဌာန်း ဥပဒေကို အသေးစိတ် ပြင်ဆင်နိုင်သည်။ ... ၁၂။ ၎င်း၏ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်နက်ဖြစ်သော ဒေသနယ်မြေ အတွင်း အခကြေးငွေများ၊ အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်များနှင့် အထူး အခကြေးတောင်းခံမှုများကို ဥပဒေနှင့်အညီ ရေးဆွဲ ဖန်တီး၍ ကောက်ခံနိုင်သည်။ ၁၃။ ၎င်း၏ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်နက်ဖြစ်သော ဒေသနယ်မြေ အတွင်း ၎င်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတွင်း ရှိသော အခွန်အခများကို ကောက်ခံနိုင်သည်။ ၁၄။ ၎င်း၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေး စီမံကိန်းများနှင့် ဘတ်ဂျက်တို့ကို အသေးစိတ် ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၊ အတည်ပြု ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ၁၅။ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း အခြေချနေထိုင် အသုံးပြုခြင်း အတွက် စီမံကိန်းချမှတ်၍ စီမံခန့်ခွဲ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများအနေဖြင့် ၎င်းတို့သီးသန့် ကျင့်သုံးပိုင် ခွင့်ရှိသည့် အာဏာနယ်ပယ် များ (ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ် ဖန်တီးခွင့်) နှင့် အပြိုင်ပူးတွဲ ကျင့်သုံးရမည့် အာဏာ နယ်ပယ်များကို အတည်ပြု ဖော်ပြကာ နယ်မြေအခြေပြု မဟုတ်သော ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဥပမာ များကို ဖော်ပြထားသည်

၁၆။ ၎င်း၏ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်နက် ဖြစ်သော ဒေသနယ်မြေ အတွင်း အိမ်ရာတည်ဆောက်ခြင်း၊ မြို့အား စီမံနေရာချခြင်း နှင့် အခြေချနေထိုင်သူများအား ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းတို့ ကို ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အလေ့အထများနှင့်အညီ ဆောင်ရွက် နိုင်သည်။

၁၇။ အခြားမြို့များ၊ အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု သဘောတူညီချက်များကို အားပေးမြှင့် တင်၍ လက်မှတ်ရေးထိုး ချုပ်ဆိုနိုင်သည်။

၁၈။ ၎င်း၏ အသေးစား ရေပေးဝေမှု စနစ်များကို မွမ်းမံ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

၁၉။ အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုရှိသော လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများကို စေ့ဆော်ပေးခြင်းနှင့် ရေးဆွဲ ချမှတ်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက် နိုင်သည်။

၂၀။ ၎င်း၏ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်နက်အတွင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အတွက် လိုအပ်သော အခြေခံအဆောက်အအုံကို တည်ဆောက်ခြင်း၊ မွမ်းမံ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။...

၂။ ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသားကျေးရွာများသည် အောက်ပါ ဝေမျှကျင့်သုံးသော အာဏာများကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိသည် -

၁။ နိုင်ငံတော်၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ မူဘောင်အတွင်း နိုင်ငံတကာနှင့် ဆွေးနွေးကာ အလဲအလှယ်ပြုခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

၂။ သီးနှံစေ့ဆံများ အသုံးပြုရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ထိန်းကွပ်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

...

၃။ ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ် ဖန်တီးခွင့်စနစ်များသည် အောက်ပါ အာဏာများကို အပြိုင် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည် -

၁။ ၎င်း၏ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်နက်အတွင်း ကျန်းမာရေးမူဝါဒကို ရေးဆွဲခြင်း၊ အစီအစဉ် ချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော် ခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

၂။ ပညာရေး၊ သိပ္ပံ၊ နည်းပညာနှင့် သုတေသနတို့နှင့် ဆက်သွယ်နေသော အစီအစဉ်များ၊ စီမံကိန်းများနှင့် စီမံချက် များကို နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေမူဘောင်အတွင်း ရေးဆွဲခြင်း၊ အစီအစဉ် ချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

၃။ သစ်တောသယံဇာတများ၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်တို့ကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ခြင်း ဆောင်ရွက် နိုင်သည်။

၄။ ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း ရေပေးဝေမှု စနစ်များ၊ ရေစီးအရင်းအမြစ်များ၊ ရေနှင့် စွမ်းအင် အရင်းအမြစ်များကို နိုင်ငံတော်မူဝါဒ မူဘောင်အတွင်း အသုံးပြု စီမံခန့်ခွဲခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

၅။ အသေးစား ရေပေးဝေမှုစနစ်များ တည်ဆောက်ခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

		၆။ ဒေသတွင်း ဘုံအသုံးပြုမည့် လမ်းများ ဖောက်လုပ်ခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ၇။ အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုရှိစေမည့် အခြေခံ အဆောက်အအုံ တည်ဆောက်မှုကို အားပေးမြှင့်တင်ခြင်း ဆောင်ရွက် နိုင်သည်။ ၈။ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေးကို အားပေးမြှင့်တင် ခြင်းနှင့် စေ့ဆော်ခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ၉။ ၎င်းတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်နက်အတွင်း လုပ်ဆောင်နေသော ဟိုက်ဒြိုကာဘွန် ထွက်ရှိသည့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် တွင်းထွက်ပစ္စည်းတူးဖော်ခြင်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို ထိန်းကွပ်၍ လူမှု-သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စောင့်ကြည့် လေ့လာခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ၁၀။ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ထိန်းကွပ်မှုစနစ်များ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်း များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား စီမံခန့်ခွဲခြင်း ဆောင်ရွက် နိုင်သည်။	
ကိုလံဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၁	အပိုဒ် ၂၈၇ နှင့် ၃၃၀	အပိုဒ် ၂၈၇ နယ်မြေအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းပုဂ္ဂိုလ်များသည် ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားများကို စီမံခန့်ခွဲရန်အလို့ငှာ ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ် ဖန်တီးခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်း ဥပဒေနှင့်အညီ ကျင့်သုံးနိုင်သည်။ ဤသတ်မှတ်ချက်အားဖြင့် ၎င်းတို့သည် အောက်ပါအခွင့်အရေးများကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည် - ၁။ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဩဇာအာဏာဖြင့် ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်သည်။ အပိုဒ် ၃၃၀ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများနှင့်အညီ ဌာန တိုင်းရင်းသား ပိုင်နက်နယ်မြေများကို ၎င်းတို့ အသိုက်အဝန်း များရှိ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ အသုံးချမှုများနှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းကာ ထိန်းကျောင်းကြပ်မတ်ရေး ကောင်စီများဖြင့် စီမံအုပ်ချုပ်ပြီး အောက်ပါ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိသည် - ၁။ ၎င်းတို့နယ်မြေများရှိ မြေယာကို အသုံးချမှု၊ အခြေချ နေထိုင်မှုတို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် တရားဝင် စည်းကမ်းသတ် မှတ်ချက်များ ကျင့်သုံးပုံကို စောင့်ကြည့် ကွပ်ကဲနိုင်သည်။ ၂။ ၎င်းတို့၏ နယ်မြေအတွင်း စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုအတွက် မူဝါဒများ၊ အစီအစဉ်များနှင့် စီမံကိန်းများ ကို နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်နှင့်အညီ ဒီဇိုင်း ရေးဆွဲနိုင်သည်။ ၃။ ၎င်းတို့၏ နယ်မြေများအတွင်း အစိုးရရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို အားပေး မြှင့်တင်၍ သင့်လျော်ကောင်းမွန်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို ကွပ်ကဲနိုင်သည်။ ၄။ ၎င်းတို့၏ ဘဏ္ဍာငွေများကို ကောက်ခံခြင်း၊ ခွဲဝေပေးခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ၅။ သဘာဝသယံဇာတများ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းကို ကွပ်ကဲနိုင်သည်။	နယ်မြေအခြေပြု ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ‘အဖွဲ့အစည်း ပုဂ္ဂိုလ်များ’ ကို ကိုယ်ကြံ့ခိုင်မှု ကိုယ်ဖန်တီးခွင့် ကျင့်သုံးနိုင် စေရန် လမ်းဖွင့်ပေးပြီး ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အတွက် သီးခြားအခွင့်အရေး ပေးအပ် ထားသည် မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတများဆိုင်ရာ နယ်ပယ်များ အပါအဝင် သီးခြားတာဝန်များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ရှိ သည့် ဌာနတိုင်းရင်းသား ကောင်စီများကို ဖွဲ့စည်း ဖော်ပြထားသည်

		၆။ ၎င်းတို့၏ နယ်မြေအတွင်းရှိ မတူညီသော အသိုက်အဝန်းများက အားပေးမြှင့်တင်လျက်ရှိသည့် စီမံကိန်းများ၊ စီမံချက်များကို ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ၇။ ၎င်းတို့၏ နယ်မြေအတွင်း တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှု ထိန်းသိမ်းရာ၌ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို နိုင်ငံတော် အစိုးရ၏ ညွှန်ကြားချက်များ၊ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ၈။ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ၎င်းပါဝင်သော အခြားအဖွဲ့အစည်းပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ရှေ့မှောက်တွင် အဆိုပါနယ်မြေများကို ကိုယ်စားပြုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၉။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပြဋ္ဌာန်း ဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည့် သက်ဆိုင်ရာ အခြားကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။	
ဖင်လန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၅	အပိုဒ် ၁၂၁	မြူနီစီပါယ်အဆင့်ထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော စီမံခန့်ခွဲမှု နယ်မြေဒေသများ၌ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အက်ဥပဒေတစ်ခုဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းဖော်ပြသည်။ ထိုသို့ အက်ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းသည့်အတိုင်း ဆာမီလူမျိုးသည် ၎င်းတို့၏ ဌာနေဒေသ၌ ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိသည်။	ဆာမီလူမျိုးအတွက် ၎င်းတို့၏ ဌာနေဒေသများတွင် ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပေးအပ်သည်။ သို့သော် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ ဤအခွင့်အရေးကို အသေးစိတ် ကြပ်မတ်မည် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။
နိုင်ကာရာဂွာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၄	အပိုဒ် ၁၈၁	နိုင်ငံတော်သည် အတ္တလန္တိတ်ကမ်းရိုးတန်းရှိ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများအတွက် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့် စနစ်သတ်မှတ်ချက်ကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ ချမှတ်ဖွဲ့စည်းကာ အဆိုပါဥပဒေတွင် ၎င်းတို့၏ အစိုးရအစိတ်အပိုင်းများ၏ တာဝန်များ၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာများနှင့် ၎င်းတို့၏ ဆက်နွယ်မှု၊ မြူနီစီပါယ်ဒေသများနှင့် ဆက်ဆံရေး၊ နှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် နှင့် အခြားစည်းမျဉ်းများကို ထည့်သွင်းပါဝင်စေရမည်။ ဤဥပဒေအား အတည်ပြုခြင်းနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို မွမ်းမံပြင်ဆင်ရန် သတ်မှတ်လိုအပ်ချက် ဖြစ်သည့် အများစု၏ သဘောတူထောက်ခံမှုကို လိုအပ်သည်။ ... ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အကြောင်းရင်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ အတ္တလန္တိတ်ကမ်းရိုးတန်းရှိ ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့် ကောင်စီဝင်များ၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှုကို ရုပ်သိမ်းနိုင်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများအတွက် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့် စနစ်တစ်ရပ် ချမှတ် ထူထောင်ပေးရန် နိုင်ငံတော်အား တာဝန် ပေးအပ်ထားပြီး အဆိုပါ စနစ်သည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို လေးစားလိုက်နာကာ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေး အာဏာများ ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြသည်။ ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ကို ရုပ်သိမ်းနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

ပနားမား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၀၄* နှင့် ၁၉၇၂	အပိုဒ် ၅	ပနားမားနိုင်ငံတော်၏ ပိုင်နက်နယ်မြေကို နိုင်ငံရေးပိုင်နက် အရ ပြည်နယ်များအဖြစ် ပိုင်းခြားထားပြီး ၎င်းတို့ကို ခရိုင်များ၊ ခရိုင်များကို မြို့နယ်များအဖြစ် ထပ်မံ ပိုင်းခြားထားသည်။ အထူးစည်းမျဉ်းများဖြင့် ထိန်းကွပ်ရန်ဖြစ်စေ၊ စီမံခန့်ခွဲမှု လွယ်ကူစေရန် သို့မဟုတ် အစိုးရ ဝန်ဆောင်မှု ပေးအပ်ရန်ဖြစ် စေ အခြားသော နိုင်ငံရေးပိုင်နက်အဖြစ် ပိုင်းခြားချက်များကို ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်း သတ်မှတ်နိုင်သည်။	အထူးသတ်မှတ်သည့် နိုင်ငံရေးပိုင်နက် ပိုင်းခြားမှု များကို ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်း သတ်မှတ် ဖန်တီးနိုင်ရန် ယေဘုယျ ခွင့်ပြုဖော်ပြထား ပြီး ဂူနာယာလာ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ပိုင်နက်ကို ဥပဒေအမှတ် ၁၆ (၁၉၅၃) ဖြင့် ချမှတ်တည်ထောင်ရန် ဤခွင့်ပြုချက်ကို အသုံးပြုခဲ့ သည်။ ၎င်းဥပဒေတွင် ဂူနာ ယာလာ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ် ခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များ၏ နယ်ပယ် အတိုင်းအတာကို ဖွင့်ဆို သတ်မှတ်ထားသည်။ *မှတ်ချက် - အပိုဒ် ၅ သည် ဂူနာယာလာကို ပထမဆုံး အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည့် ၁၉၀၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကဲ့သို့ ယခင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ဟောင်းများမှ ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းထား သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြစ်သည်။ နောက်ဆက်တွဲ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ နှင့် ကိုယ့် ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် ဆိုင်ရာ စီမံထားရှိချက်များ တွင် ပနားမားနိုင်ငံ၌ ကိုယ့် ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရ ဒေသများကို အသိအမှတ်ပြု ရေး ဤ ကတိကဝတ်ကို ဆက်လက် ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရန် ပြဋ္ဌာန်း ဖော်ပြထားသည်။
ဖိလစ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၇	အပိုဒ် ၁၀၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၅	ပြည်နယ်များ၊ မြို့ကြီးများ၊ မြို့နယ်စီမံခန့်ခွဲရေးဒေသများနှင့် တစ်မူကွဲ သော သမိုင်းကြောင်းနှင့်ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်၊ စီးပွားရေး နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံများနှင့် အခြား သက်ဆိုင်ရာ လက္ခဏာရပ်များ ဘုံတူညီကြသော ပထဝီဒေသ များ ပါဝင်သည့် မွတ်ဆလင်မင်ဒါနာအိုနှင့် ကော်ဒီလီရက် ဒေသများတွင် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများကို ဖန်တီး တည်ထောင်ကာ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာ၌ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်၏ အချုပ်အခြာအာဏာ မူဘောင်ကို လိုက်နာ၍ ဖိလစ်ပိုင် ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ ပိုင်နယ်နယ်မြေ ကို မထိခိုက်စေဘဲ လုပ်ဆောင်ရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များ အများစုရှိသည့် ကော်ဒီ လီရက်ဒေသ၌ အပါအဝင် နိုင်ငံတော်၏ အချုပ်အခြာ အာဏာ မူဘောင်ကို လိုက်နာလျက် ကိုယ်ကြမ္မာ ကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရ ပိုင်နက် နယ်မြေ ဒေသများ တည်ထောင်ဖန်တီးသည်

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ စစ်တကောင်း တောင်တန်း ဒေသ ဒေသဆိုင်ရာ ကောင်စီ အက်ဥပဒေ ၁၉၉၈	ဥပဒေ တစ်ခုလုံး၊ အထူးသဖြင့် အပိုဒ် ၂၂	ကောင်စီ၏ တာဝန်များ - က) တောင်တန်းဒေသကောင်စီများ၏ ညွှန်ကြားချက်အရ ဆောင်ရွက်သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများအားလုံးနှင့် ၎င်းတို့ တာဝန်ယူထားသည့် အခြား ကိစ္စရပ်များအားလုံးကို အထွေထွေကွပ်ကဲခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ရမည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဒေသဆိုင်ရာကောင်စီသည် ဤအပိုဒ်ခွဲအရ ဆောင်ရွက်သော ကွပ်ကဲခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ဆောင်ရာ၌ တောင်တန်းဒေသ ကောင်စီတစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်ခုထက် ပိုသော ကောင်စီများနှင့် အငြင်းပွားမှု ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါက ဤအက်ဥပဒေအရ ဒေသဆိုင်ရာ ကောင်စီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သည် အတည်ဖြစ်သည်။ ခ) မြူနီစီပါယ် ဒေသများအပါအဝင် ဒေသန္တရ ကောင်စီများအား ကွပ်ကဲခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ဆောင်ရမည်။ ဂ) ၁၉၇၆ ခုနှစ်၊ စစ်တကောင်း တောင်တန်းဒေသ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဘုတ်အဖွဲ့အမိန့်ကြေညာချက်အရ ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် စစ်တကောင်း တောင်တန်းဒေသ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဘုတ်အဖွဲ့အား အထွေထွေ ကွပ်ကဲခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ဆောင်ရမည်။ ဃ) တောင်တန်းဒေသခရိုင်များ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးခြင်းနှင့် တည်ငြိမ်အေးချမ်းခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အထွေထွေစီမံခန့်ခွဲရေးကို ကွပ်ကဲခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ဆောင်ရမည်။ င) ရိုးရာမျိုးနွယ်စု အစဉ်အလာများ၊ အလေ့အထများနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုကို ကွပ်ကဲခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ဆောင်ရမည်။ စ) တောင်တန်းဒေသခရိုင်များတွင် အကြီးစားစက်မှုလုပ်ငန်းများ နေရာချတည်ဆောက်ရာတွင် နိုင်ငံတော် စက်မှုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ မူဝါဒနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိစေရန် ထိန်းသိမ်း၍ လုပ်ငန်းလိုင်စင်များ ထုတ်ပေးရမည်။ ဆ) သဘာဝ ဘေးအန္တရာယ် စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ကယ်ဆယ်ရေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ပြီး NGO များ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက် လုပ်ဆောင်ရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်၊ အထူးသဖြင့် စစ်တကောင်း တောင်တန်းဒေသရှိ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ နယ်ပယ်များတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို လေးစားလိုက်နာရန် စစ်တကောင်း တောင်တန်းဒေသ ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်သည်
ဖိလစ်ပိုင်၊ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေး များဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၁၉၉၇	အပိုဒ် ၁၃ နှင့် ၁၄	အပိုဒ် ၁၃။ ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း - နိုင်ငံတော်သည် ICCs/IPs [ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု အသိုက်အဝန်းများ/ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ] များ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ကြံ့ခွာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် မူလအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုကာ ၎င်းတို့၏ စံတန်ဖိုးများ၊ အလေ့အထများနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားမှုပြုသည်။ ဆက်လက်၍ နိုင်ငံတော်သည် ICCs/IPs များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် လွတ်လပ်စွာ ကြံဆဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိစေရန် အာမခံချက် ပေးသည်။ အပိုဒ် ၁၄။ ကိုယ်ကြံ့ခွာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရ ဒေသများအတွက် ထောက်ပံ့ကူညီမှု - နိုင်ငံတော်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ တည်ထောင်ထားသော ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများအား အင်အားတောင့်တင်း ခိုင်မာလာစေရန် ထောက်ပံ့ ကူညီ	ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် နှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်တို့ကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ မူလ အခွင့်အရေးများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုကာ အစိုးရအနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများအတွက် ထောက်ပံ့ကူညီမှုကို လိုအပ်သလိုပေးရန် ပြဌာန်းထားသည်

		ခြင်းကို လိုအပ်သလို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်မည်။ အလားတူပင် နိုင်ငံတော်သည် မွတ်ဆလင်မင်ဒါနာအိုနှင့် ကော်ဒီလီရက်ဒေသများတွင် မပါဝင်သည့် ICCs/IPs များကို ဖိလစ်ပိုင် ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အခြေခံ အခွင့်အရေးများနှင့် အခြား နိုင်ငံတကာ အသိအမှတ်ပြု လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ကိုက်ညီလျောက်ပတ်စွာ ၎င်းတို့၏ ဘဝနေထိုင်မှု နည်းဟန်များအတိုင်း ကျင့်သုံးနေထိုင်ရန် တိုက်တွန်း အားပေးသည်။	
--	--	---	--

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် - သဘောတူညီချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ၎င်းတို့၏ နယ်မြေများတွင် သက်ဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများနှင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းပြီး ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ပေးထားပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

မေးခွန်း ၁၁ တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မတူညီသော အရေးပြဿနာ နယ်ပယ်များ သို့မဟုတ် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုနယ်ပယ်များတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ကျင့်သုံးနိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို အသိအမှတ်ပြုနိုင်သည်။ အရေးပါသော ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုနယ်ပယ်များအနက် တစ်ခုဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အများဆုံး ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းဖြေရှင်းလေ့ရှိသည့် အရေးပြဿနာမှာ သတ်မှတ်နိုင်သည်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရိုးရာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ဖြစ်သည်။ ဤအချက်သည် နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ဗဟု ဥပဒေစနစ် (အဓိက စကားရပ်များနှင့် သဘောတရားများကို ဖော်ပြထားသည့် အခန်း ၃ ကို ကြည့်ပါ) သို့မဟုတ် တစ်ခုထက်ပိုသော ဥပဒေရင်းမြစ်များကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း ရှိ၊ မရှိ ဟူသည့် အခြေခံမေးခွန်းနှင့် နည်းပေါင်းစုံဖြင့် ဆက်သွယ်နေသည်။ များစွာသော ဌာနေတိုင်းရင်းသား တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ အလေ့အထများနှင့် အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်းအလေ့အထများသည် နိုင်ငံတော်က ချမှတ်ထားသည့် ‘သို့မဟုတ်’ ၎င်းတို့တည်ရှိသည့် နိုင်ငံတော်၏ ‘တရားဝင်’ တရားမျှတမှုနှင့် များစွာကွဲပြားနေသော၊ ဥပမာ ပြင်ဆင်ဖာထေးခြင်းနှင့် လက်တုံ့ပြန်ခြင်း၊ တစ်ဦးချင်းစီအလိုက်နှင့် အစုအဖွဲ့လိုက် သို့မဟုတ် ဩဇာအာဏာခံခြင်းနှင့် ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဟူ၍ တရားမျှတမှုအသွင်များ ကွဲပြားနေသည့် ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့် စံနှုန်းများမှ ပေါက်ဖွားလာခြင်းဖြစ်သည်။ ဤ ရိုးရာအစဉ်အလာများ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင် ဥပဒေများနှင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်း အလေ့အထများကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းမှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနှင့် ရိုးရာ အလေ့အထများနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်နှင့် ရိုးရာ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုစနစ်များကို ဆက်လက်အားထားကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် စသည့် အခြားအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရန်အတွက် အဓိက ကျသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေသည် အသိုက်အဝန်းတွင်းရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မဟုတ်သူ မည်သူမဆိုအပေါ် အကျိုးဝင်မှု မရှိစေသင့်ဘဲ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များသည်ပင် ဤဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များကို ခံယူ ကျင့်သုံးမည်၊ မကျင့်သုံးမည်ကို ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ရှိသင့်သည်။ ဤသည်မှာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေကို ကျင့်သုံးရာ၌ အခြားလူအခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ခြင်းမရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်ပြီး ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေသည် တရားစီရင်ရာ၌ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများ (အထူးသဖြင့် ရာဇဝတ်မှုကို စစ်ဆေးစီရင်ရာ၌ သတ်မှတ်လုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးကို ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ထိလက်ရောက် ရိုက်နှက်အပြစ်ပေးခြင်း မခံစားရပိုင်ခွင့်) ကို လေးစားလိုက်နာသင့်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့်အညီ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်သည် လက်တွေ့တွင် ဘာသာစကား အခက်အခဲဖြင့် ကန့်သတ်ခံရသည်ကို ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိပြီး ဤအတွက် သီးခြားစစ်ဆေးလေ့လာမှုကို မေးခွန်း ၉ တွင် ကြည့်နိုင်သည်။

ရိုးရာမျိုးနွယ်စု၊ ရိုးရာအစဉ်အလာ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း နှင့်/သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသား တရားမျှတရေး စနစ်များသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံတော်က ချမှတ်ထားသည့် သို့မဟုတ် ‘တရားဝင်’ တရားမျှတရေး စနစ်နှင့် မည်သို့အပြန်အလှန်သက်ရောက်သည်ကို သတ်မှတ်ထားပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများအတွက်ဖြစ်စေ အကျိုးဖြစ်ထွန်းနိုင်သည်။ တရားစီရင်ရေးပိုင်နက်ရှုထောင့်မှကြည့်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများစွာသည် ရိုးရာအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေတို့ကို မိသားစု/ပုဂ္ဂလိက အရေးပြဿနာများ၊ တရားမမှုများနှင့်/သို့မဟုတ် အငယ်စား ရာဇဝတ်မှုများအတွက်သာ ကျင့်သုံးနိုင်ရန် ကန့်သတ်ထားသည်။ တစ်ခါတရံတွင် နိုင်ငံတော်၏ တရားမျှတရေးစနစ်နှင့် ရိုးရာစနစ်တို့အကြား အပြန်အလှန်သက်ရောက်မှုကြောင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ ရှုပ်ထွေးဝေဝါးမှု ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပြီး ဥပဒေရေးရာအခွင့်အရေးများအား ခံစားကျင့်သုံးနိုင်မှု မရှိခြင်းမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ နိုင်ငံတော်နှင့် ရိုးရာစနစ်များ၏ တရားစီရင်ရေးပိုင်နက်များ တူညီထပ်နေသည့် အခြေအနေများ သို့မဟုတ် ရိုးရာစနစ်များသည် အခြားဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် ဆန့်ကျင်ပိုင်ခွင့်မရှိဘဲ ရိုးရာခေါင်းဆောင်များသည် ဤအခွင့်အရေးများနှင့် ဝတ္တရားများကို ကောင်းစွာသိရှိနားလည်ခြင်းမရှိသည့် အခြေအနေများတွင် ဤဖြစ်စဉ်ကို ပိုမိုကြုံတွေ့ရသည်။

‘ရိုးရာတရားမျှတမှု’၊ ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသား တရားမျှတမှု’ နှင့် ‘ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု’ ဟူသည့် စကားရပ်များကို ပေါင်းစည်းအသုံးပြုလေ့ရှိကြသော်လည်း ဤစနစ်များနှင့် သမိုင်းကြောင်းအရ ၎င်းတို့ ပေါ်ပေါက်လာပုံတွင် အရေးကြီးသော

ကွဲပြားခြားနားချက်များ ရှိပါသည်။ ရိုးရာတရားမျှတမှုဟူသည်မှာ ကျယ်ပြန့်ပြီး ခြုံငုံသုံးနှုန်းသော စကားရပ်ဖြစ်သည်။ စနစ်တစ်ခုကို ‘ရိုးရာ’ အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ရန်အတွက် အဆိုပါ စနစ်ကို ယခင်ကတည်းက ကာလကြာမြင့်စွာ ကျင့်သုံးခဲ့ရန် လိုအပ်ပြီး ယေဘုယျအားဖြင့် ကိုလိုနီခေတ်မတိုင်မီ ကာလမှစတင်၍ သတ်မှတ်ထားကာ လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် အတူတကွ ဆင့်ကဲပြောင်းလဲ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်ရန် လိုအပ်သည်။ ပြင်ပမှရရှိခြင်းမျိုး ဖြစ်၍မရပေ (ကိုလိုနီအစိုးရများက ချမှတ်ပေးခြင်းကို ဆိုလိုသည်)။ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုသည် အလားတူပင် ကာလရှည်လျားပြီး ဆင့်ကဲပြောင်းလဲလာသော သမိုင်းကြောင်းအပေါ် အခြေခံသည်။ သို့ရာတွင် ‘ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ’ ကို ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်သူများက စီမံ အုပ်ချုပ်ရေး နည်းလမ်းတစ်ရပ်အဖြစ် သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုကာ အသုံးပြုလေ့ရှိခဲ့ပြီး ထို့ကြောင့် အချို့နိုင်ငံများရှိ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ၏ အကြောင်းအရာများသည် ကိုလိုနီဆိုင်ရာ ကြုံတွေ့ဖြည့်သွင်းမှုများ မြင့်မားစွာ ပါဝင်နေတတ်သည်။ ၎င်းသည် လူမျိုးတစ်မျိုး သို့မဟုတ် ဒေသတစ်ခုထံမှသာ ပေါက်ဖွားလာခြင်းမျိုး မဟုတ်ပေ။ နှိုင်းယှဉ်ပါက ဌာနေတိုင်းရင်းသား တရားမျှတမှုသည် ‘ရိုးရာ’ တရားမျှတမှုနှင့် အနက်တူလေ့ရှိပြီး ထိုသို့ပင် လူမျိုး တစ်မျိုး သို့မဟုတ် ဒေသတစ်ခု၏ သမိုင်းကြောင်းအတွေ့အကြုံများနှင့် ရိုးရာအစဉ်အလာများမှ ပေါက်ဖွားလာကာ ဥရောပ၏ ကိုလိုနီပြုခြင်းထက် ကာလအားဖြင့် ပိုမိုစောစီးစွာ ရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ‘ရိုးရာ’ နှင့် ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသား’ တရားမျှတမှုကို ဖလှယ်၍ အသုံးပြုနိုင်သော်လည်း အချို့နိုင်ငံများ၊ အထူးသဖြင့် ဗဟိုနှင့် လက်တင် အမေရိက၌ ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသား တရားမျှတမှု’ ဟူသည် ကိုလိုနီပြုခြင်းမတိုင်မီက ဒေသတစ်ခုတွင် နေထိုင်ခဲ့ကြသည့် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ ရိုးရာအစဉ်အလာများကို ရည်ညွှန်းခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်ကာ ‘ရိုးရာ’ သို့မဟုတ် ‘ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ’ တရားမျှတမှု ဟူသည်မှာမူ တည်ရှိမှုသမိုင်းကြောင်းကာလ ပိုမိုတိုတောင်းသည့် အခြားတိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် ရိုးရာမျိုးနွယ်စုအုပ်စုများအတွက် သုံးနှုန်းနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရှုထောင့်မှကြည့်ပါက စကားရပ်ရွေးချယ်အသုံးပြုရာတွင် နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ လူမျိုးအမျိုးမျိုး၏ သီးခြား သမိုင်းကြောင်းများနှင့် ၎င်းတို့၌ ကိုလိုနီစနစ်နှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့သည့် အတွေ့အကြုံများရှိလျှင် ၎င်းတို့ကိုပါ အခြေပြု စဉ်းစားသင့်သည်။ ဖြစ်ရပ်အားလုံးတွင် စည်းမျဉ်းများနှင့် အလေ့အထများကို အများအားဖြင့် စာဖြင့်ရေးသားခြင်း မရှိဘဲ နှုတ်ဖြင့်သာ လက်ဆင့်ကမ်းလာကြကာ အချို့နိုင်ငံများသည်သာ ရိုးရာ/ဓလေ့ထုံးတမ်း/ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဥပဒေကို စာဖြင့်ရေးသားပြဋ္ဌာန်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြဖူးသည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၈(၁)၊ ၈(၂) နှင့် ၉	အပိုဒ် ၈ ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအား ချမှတ် ကျင့်သုံးရာတွင် ၎င်းတို့၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများကို လေးစားလိုက်နာရမည်။ ၂။ နိုင်ငံတော်တရားဥပဒေစနစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံတကာတွင် လက်ခံထားသော လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိပါက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများအား ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ဤအခြေခံမူအား ကျင့်သုံးရာတွင် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်မည့် ပဋိပက္ခများအား ဖြေရှင်းရန် အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများကို လိုအပ်ပါက ရေးဆွဲ ချမှတ်ရမည်။ အပိုဒ် ၉ (၁) နိုင်ငံတော်တရားဥပဒေစနစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံတကာတွင် လက်ခံထားသော လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိသရွေ့ ပြစ်မှုကျူးလွန်သော ၎င်းတို့၏ အုပ်စုဝင်များ အပေါ် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်သည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်း နည်းလမ်းများကို လေးစား လိုက်နာရမည်။ (၂) ဤကဲ့သို့အမှုတွဲများအား ကိုင်တွယ်သည့် အာဏာပိုင်များနှင့် တရားရုံးတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်၊ အထူးသဖြင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် ဆက်နွှယ်သည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများအား ဆက်လက်ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုသည်
---	--------------------------------------	--	--

ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၁၉၂	၁။ အစိုးရအာဏာရှိသူ သို့မဟုတ် ဝန်ထမ်းတိုင်းသည် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား တရားစီရင်ရေး ပိုင်နက်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို နာခံလိုက်နာရမည်။ ၂။ ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား တရားစီရင်ရေး ပိုင်နက်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များအား မပျက်မကွက် နာခံလိုက်နာမှုရှိစေရန် တိုင်းရင်းသား အာဏာပိုင်များသည် နိုင်ငံတော်၏ အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများထံမှ ထောက်ပံ့ကူညီမှုကို တောင်းခံနိုင်သည်။ ၃။ နိုင်ငံတော်သည် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား တရားမျှတရေး စနစ်ကို အားပေးမြှင့်တင်၍ ခိုင်မာ ကောင်းမွန် လာစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။ ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား တရားစီရင်ရေးပိုင်နက်နှင့် သာမန် တရားစီရင် ရေးပိုင်နက်၊ စိုက်ပျိုးရေး-သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးပိုင်နက်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုထားသည့် တရားစီရင်ရေးပိုင်နက်များ အားလုံး အကြား ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတို့ အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများကို တရားစီရင်ရေး ပိုင်နက် ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့် ပြဋ္ဌာန်း သတ်မှတ်ရမည်။	ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား တရားစီရင် ရေးပိုင်နက်ကို သတ်မှတ်ပေး ပြီး နိုင်ငံတော်၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ယန္တရား များ၊ တရားစီရင်ရေး ပိုင်နက် များနှင့် ညှိနှိုင်း ချိတ်ဆက်မှု ဆောင်ရွက်ရန် ပြဋ္ဌာန်း ထားသည်
ကိုလံဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၁	အပိုဒ် ၂၄၆	[အင်ဒီးယန်း] ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အာဏာပိုင် များသည် ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း၌ တရားစီရင်ရေး ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ကျင့်သုံးနိုင်ပြီး ဤသို့ကျင့်သုံး ရာတွင် ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း မရှိစေရ။ ဤ အထူး တရားစီရင်ရေးပိုင်နက်နှင့် နိုင်ငံတော်၏ တရားစီရင်ရေးစနစ် အကြား ညှိနှိုင်း ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရေး အသွင်သဏ္ဌာန် များကို အက်ဥပဒေတစ်ရပ် ရေးဆွဲချမှတ်၍ ပြဋ္ဌာန်းရမည်။	နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများ နှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိသရွေ့ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များအတွက် ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း၌ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကျင့်သုံး ပိုင်ခွင့်ပေးသည် နိုင်ငံတော်၏ တရားစီရင်ရေး စနစ်နှင့် ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ယန္တရား ကို ရေးဆွဲသတ်မှတ်ရန် ပြဋ္ဌာန်းသည်
အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈	အပိုဒ် ၁၇၁	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အာဏာပိုင်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိ သရွေ့ အုပ်စုတွင်း ပဋိပက္ခများအား ဖြေရှင်းရန်အလို့ငှာ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကျင့်သုံး၍ ၎င်းတို့၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီသည့် စံနှုန်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အသုံးပြုပိုင် ခွင့် ရှိသည်။ ဤလုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် နိုင်ငံတော် တရားစီရင်ရေး စနစ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကိုက်ညီဆီလျော်မှုရှိစေရန် ဥပဒေ ဖြင့် ထိန်းကျောင်းရမည်။	တရားစီရင်ရေး ဆောင်ရွက် ခြင်းနှင့် စံနှုန်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ကျင့်သုံးခြင်းတို့တွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား ဓလေ့ ထုံးတမ်းအတိုင်း လိုက်နာ လုပ်ဆောင်ရန် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အာဏာပိုင် များကို ပြဋ္ဌာန်းသည်

ဖိလစ်ပိုင်၊ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေး များဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၁၉၉၇	အပိုဒ် ၁၅ နှင့် ၆၅	အပိုဒ် ၁၅။ တရားစီရင်ရေးစနစ်၊ ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းခြင်းဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ - ICCs/IPs [ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု အသိုက်အဝန်းများ/ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ] သည် ၎င်းတို့ဘုံလက်ခံသဘောတူညီထားသည့် တရားစီရင်ရေးစနစ် များ၊ ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းခြင်းဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ သို့မဟုတ် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ယန္တရားများနှင့် အခြား ဓလေ့ ထုံးတမ်း ဥပဒေများနှင့် အလေ့အထများကို ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ အသိုက်အဝန်းများအတွင်း၌ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ဤသို့ကျင့်သုံးရာတွင် နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေစနစ်နှင့် နိုင်ငံတကာ အသိအမှတ် ပြုထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ကိုက်ညီလျောက်ပတ်စွာ ကျင့်သုံးရမည်။ အပိုဒ် ၆၅။ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများနှင့် အလေ့အထများအား ဦးစားပေး အသုံးပြုခြင်း - အငြင်းပွားမှုများတွင် ICCs/IPs ပါဝင်လာပါက အဆိုပါ အငြင်းပွားမှုကို ဖြေရှင်းရန် ဓလေ့ ထုံးတမ်း ဥပဒေများနှင့် အလေ့အထများကို အသုံးပြုရမည်။	နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ အသိအမှတ် ပြု ထားသည့် လူ့အခွင့်အရေး များနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိ သရွေ့ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ဘုံသဘောတူ ညီ လက်ခံထားသည့် ကိုယ်ပိုင် တရားစီရင်ရေး စနစ်များနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးသည်
တောင်ဆူဒန်၊ ဒေသန္တရ အစိုးရဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၉၅၊ ၉၆၊ ၉၇ နှင့် ၉၈	အပိုဒ် ၉၅။ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ ကောင်စီ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ နှင့် တာဝန်များ (၁) ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ ကောင်စီသည် အသိုက်အဝန်း များ၏ ရိုးရာ အစဉ်အလာများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ယဉ်ကျေးမှုများ၊ စံတန်ဖိုးများနှင့် စံနှုန်းများကို ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ကာ အားပေးမြှင့်တင်၍ ထိန်းသိမ်းရမည်။ (၂) ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ ကောင်စီသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ ကို စနစ်တကျ စီရင် ကျင့်သုံးခြင်းရှိစေရန် ကြပ်မတ်၊ ထိန်းသိမ်းကာ စောင့်ကြည့်ကွပ်ကဲရမည်။ အပိုဒ် ၉၆။ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ ကောင်စီ၏ ဩဇာအာဏာ (၁) ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေကောင်စီ၏ ဩဇာအာဏာသည် ဒေသအတွင်းရှိ ပြည်သူများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် ရိုးရာ အစဉ်အလာများမှ ဆင်းသက်သည်။ (၂) ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေကောင်စီသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ တရားရုံး ဝန်ထမ်းများအား ရွေးချယ်ခေါ်ယူခြင်း၊ ခန့်အပ်ခြင်း နှင့် လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခြင်း ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ပညာရှင် အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်း စံသတ်မှတ်ချက်များကို လိုက်နာ ထိန်းသိမ်းမှုရှိစေရန် တာဝန်ရှိသည်။ (၃) ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေကောင်စီတွင် အမျိုးသမီးအဖွဲ့ဝင် ဦးရေ အနည်းဆုံး နှစ်ဆယ့်ငါးရာခိုင်နှုန်း ပါရှိစေရန် ဆောင်ရွက်၍ အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဖော် ဆောင်ရမည်။ (၄) ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေကောင်စီသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၌ ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းကာ ကာကွယ်ပေးထားသည့် လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် အခွင့်အရေးများကို ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေ တရားရုံးများ၌ လေးစားလိုက်နာမှုရှိစေရန် ဆောင်ရွက် ရမည်။	ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ ကောင်စီကို ဖွဲ့စည်း၍ ဒေသန္တရအဆင့်၌ ဓလေ့ ထုံးတမ်းဥပဒေအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အညီ စနစ်တကျ စီရင် ကျင့်သုံးခြင်းကို ထိန်းသိမ်း ရန်နှင့် ထောက်ပံ့ပေးရန် တာဝန်ပေးသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ တရားရုံးများကို ဖွဲ့စည်း တည်ထောင်၍ ၎င်းတို့တွင် မည်သို့သောအမှုများအား ကြားနာနိုင်သည်ကို ကြပ်မတ်သည် (ရာဇဝတ်မှု များကို ကြားနာပိုင်ခွင့် မရှိ)။ ထို့အပြင် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေအတိုင်း စီရင် ကျင့်သုံး ရာတွင် အခြား လူ့ အခွင့်အရေးများနှင့် ဟန့်ချက်ညီစေကာ ၎င်းတို့ အား လေးစားလိုက်နာမှု ရှိ ရန် မည်သို့ဆောင်ရွက်ရမည် ကို သီးခြားလမ်းညွှန်မှု ပေးသည်

အပိုဒ် ၉၇။ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ တရားရုံးများ ဖွဲ့စည်း
တည်ထောင်ခြင်း

(၁) ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ တရားရုံးများ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်
ခြင်း ရှိရမည် ...

...

(၂) ဒေသန္တရ အစိုးရအာဏာပိုင်သည် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ
တရားရုံးများ၌ အမျိုးသမီးများ လုံလောက်စွာ ကိုယ်စားပြု
ပါဝင်ခြင်းရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုဒ် ၉၈။ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ တရားရုံးများ၏ ဩဇာလွှမ်း
နယ်ပယ်များ

(၁) ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ တရားရုံးများသည် အသိုက်အဝန်း
များ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ စံနှုန်းများ၊
ကျင့်ဝတ်များနှင့်အညီ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများ
ကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်နှင့် စီရင်ချက်ချရန် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ
ဩဇာ ရှိသည်။

(၂) ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ တရားရုံးသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့်
ဆက်နွှယ်မှုရှိနေသည့် ရာဇဝတ်မှုများမှအပ ရာဇဝတ်မှုများကို
စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဩဇာ မရှိစေရ။

(၃) အမှုကိစ္စများကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ
တရားရုံးများသည် အောက်ပါအခြေခံမူများကို ကျင့်သုံးရမည် -

(က) မည်သည့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး
အဆင့်အတန်းရှိသူဖြစ်စေ၊ မည်သည့် လူမျိုး၊ နိုင်ငံသား၊

ကျား-မ၊ အသက်အရွယ်ဖြစ်စေ၊ မည်သည့် ဘာသာတရား၊
ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုရှိသူဖြစ်စေ တရားမျှတမှု ရရှိစေရမည်။

(ခ) တရားမျှတမှုကို နှောင့်နှေးစေခြင်း၊ ငြင်းပယ်ခြင်းမပြုရ။

(ဂ) မတရားမှု ကျူးလွန်ခံရသူများအတွက် လုံလောက်သော
နစ်နာကြေး ပေးအပ်ရမည်။

(ဃ) တရားရင်ဆိုင်သူများအကြား ဆန္ဒအလျောက် ဖျန်ဖြေ
ညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး သဘောတူညီချက်များ
ကို အသိအမှတ်ပြုပြီး လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည်။

(င) လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား ပဓာနမထားဘဲ ခိုင်မာသော
တရားမျှတမှုကို စီရင်ရမည်။

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

၅။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေး
အရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်
ကိုယ်စားပြုခြင်း

မေးခွန်း ၁၃ - ၁၇

ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အဖွဲ့အစည်းများကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုပေးပြီး ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှ တစ်ဆင့် သော်လည်းကောင်း၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် အစိုးရတို့အကြား အထူး အတိုင်ပင်ခံ ယန္တရား တစ်ရပ်ကို ထူထောင်ခြင်းဖြင့် သော်လည်းကောင်း ၎င်းတို့၏ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခွင့်ကို အကာအကွယ် ပေးပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းပိုင်ခွင့် ရှိသည့်အားလျော်စွာ (မေးခွန်း ၇ ကို ကြည့်ပါ) ၎င်းတို့ ကိုယ်တိုင်ရွေးချယ်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် အဖွဲ့ဝင်များမှတစ်ဆင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခွင့် ရှိသည်။ ယခင်က ဆွေးနွေး တိုင်ပင်မှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အစုအဖွဲ့များမှ ၎င်း တို့ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းလိုသူများကို ကိုယ်တိုင်ရွေးချယ်ခွင့်ကြလေ့ ရှိသည်။ ထိုသို့ရွေးချယ်ခွင့်ကြရသူများမှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ရပ်ဝန်းတွင် ၎င်းတို့ကို ကိုယ်စားပြုနိုင်မည့် အသိအမှတ်ပြုခေါင်းဆောင်များ မဟုတ်ကြသလို ထိုတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များကိုယ်စား သဘောတူခွင့်ပြုချက်ပေးရန် အခွင့်အာဏာလည်း မရှိကြပေ။ ဤသို့သော လုပ်ရပ်မျိုးကို ကာကွယ်ရန်အလို့ငှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အုပ်ချုပ်မှုအပေါ် အခြေခံသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များ နှင့် လုပ်ဆောင်မှုများမှတစ်ဆင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ဖြစ်မြောက်စေရန် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခွင့် မှာ အချိန်ကာလအားလျော်စွာ တိုးတက်ပြောင်းလဲ လာခဲ့သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားဖြင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်သည့် နည်းလမ်းများစွာရှိသည်။

- ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခွင့်အား အကြမ်းဖျင်းအသိအမှတ်ပြုမှုကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတွင်း ထည့်သွင်းနိုင်သည်။ ဖြစ်နိုင်ပါက UNDRIP တွင် တောင်းဆိုထားသည့်အတိုင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များမှ ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်း (FPIC) ကို ရယူလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်နှင့်အညီ ဖြစ်စေရမည်။ ဤအတွက် ဥပမာကို သဘာဝသယံဇာတများဆိုင်ရာ မေးခွန်း ၂၀ တွင် တွေ့နိုင်သည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တည်ဆဲဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရိုးရာအဖွဲ့အစည်းများ (IPOs) သို့မဟုတ် အခြား ဌာနေတိုင်းရင်းသားအစိုးရဖွဲ့စည်းပုံများကို အသိအမှတ်ပြုကာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးအပ်နိုင်ခြင်းအားဖြင့် ၎င်းတို့ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ပိုင်နက်များအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည့် ပြဿနာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ ထိုအဖွဲ့ဝင်များ/ အုပ်ချုပ်သူများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် သတ်မှတ်ပြီးဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများကို ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများမှ ဖွဲ့စည်းသင့်ပြီး ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အကျိုးစီးပွားများကို အလေးထားကာ ၎င်း တို့၏ လူမျိုးစု သို့မဟုတ် လူမျိုးစုများကို ကိုယ်စားပြုခွင့်ရှိသင့်သည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးခေါင်းဆောင်များက မိမိတို့အတွင်းမှ ခေါင်းဆောင်များ ကို ရွေးချယ်ကာ ကိုယ်စားပြုစေသည့် ဗန္ဓားတူသမ္မတနိုင်ငံ၏ မယ်ဗာတူမော်ရီ သို့မဟုတ် အမျိုးသားကောင်စီ အကြီးအကဲကဲ့သို့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အသစ်ဖြစ်စေ၊ စုပေါင်းနည်းလမ်းများကိုဖြစ်စေ ရေးဆွဲနိုင်သည်။
- ဖင်လန်နှင့် နော်ဝေကဲ့သို့ နိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းထားပြီးဖြစ်သည့် ဆာမိလွှတ်တော်များမှာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုပုံစံများ ကို ကျင့်သုံးရုံသာမက ဆာမိတိုင်းရင်းသားရေးရာတို့ကို နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ ကိုယ်စားပြုရန်နှင့် အမျိုးသား လွှတ်တော်နှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရန်အတွက် တရားဝင်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအဖြစ်ပါ အသက်ဝင် သည်။ Tromsø တက္ကသိုလ်မှ တွဲဖက်ပါမောက္ခဖြစ်သည့် Eva Josefsen ၏ နော်ဝေဆာမိလွှတ်တော် အပေါ် ‘ဒီ လွှတ်တော်ဟာ အကြံပေးရုံသက်သက် မဟုတ်ဘူး။ အဲဒီမှာ အချေအတင် ဆွေးနွေးကြတယ်။ ပြောသင့်ပြောထိုက် တာတွေပြောပြီး နော်ဝေအစိုးရဆီကနေ တုံ့ပြန်ချက်တွေကို တောင်းဆိုတယ်’ (Watson and Quince 2018) ဟု လေ့လာမှတ်ချက်ပြုမှုအရ ဤလွှတ်တော်များ လွန်စွာထိရောက်မှုရှိပုံကို သိနိုင်သည်။

ဤမေးခွန်းနှင့် မေးခွန်း ၂၇ မှ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများရေးရာဝန်ကြီးဌာနများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကော်မရှင်များကဏ္ဍတွင် စဉ်းစားချင့်တွက်ခဲ့သည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအကြား ကွဲပြားမှုရှိသည်။ မေးခွန်း ၂၇ တွင် ဆွေးနွေးထားသည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားရေးရာများကို ကြည့်ရှု

ကွပ်ကဲကာ လိုအပ်သလို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများဖြစ်သော်လည်း ၎င်းတို့မှာ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းယန္တရားများဖြစ်ကာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်မှ သက်ဆင်းလာသူဖြစ်နိုင်သလို ဌာနေတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်မှ သက်ဆင်းလာသူ မဟုတ်သည့် နိုင်ငံရေးအရ ခန့်အပ်ထားသော ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ၊ ဝန်ကြီးများနှင့် ဗျူရိုကရက်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများဖြစ်၍ ၎င်းတို့အား ရာထူးခန့်အပ်ထားမှုကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများမှ မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတော်မှ စီစဉ်ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။ မေးခွန်း ၂၇ တွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားသည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအဖြစ် မည်သို့ပြုလုပ်မည်ဆိုသည့် ခေတ်သစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခွဲ ဥပဒေကို ဒိန်းမတ်လွှတ်တော် Folketinget တွင် ဂရင်းလန်းကော်မတီမှ တင်ပြထားသည်။ ကော်မတီတွင် ဂရင်းလန်းမှ တိုက်ရိုက် တင်မြှောက်ထားသည့် (မေးခွန်း ၁၄ ကို ကြည့်ပါ) Folketinget မှ ကိုယ်စားလှယ်နှစ်ဦးနှင့် လွှတ်တော်တွင်းရှိ အခြားပါတီများ အားလုံး၏ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်သည်။ ကော်မတီမှနေ၍ ဂရင်းလန်းအရေးကိစ္စများကို အများသတိမူမီလာစေရန် ဂရင်းလန်း လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် ဆွေးနွေးခန်း သတ်မှတ်ပေးထားပြီး ဂရင်းလန်းနှင့်သက်ဆိုင်သည့် သို့မဟုတ် ဂရင်းလန်းအတွက် အရေးပါသည့် ဥပဒေကြမ်းများနှင့် အဆိုပြုချက်များကို လွှတ်တော်စည်းဝေးခန်းမသို့ မတင်သွင်းမီ အခြား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဆွေးနွေးကြသည် (အချက်အလက်များ ပိုမိုသိရှိရန် ဒိန်းမတ်လွှတ်တော် n.d.ကို ကြည့်ပါ။)

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၆(၁က)	၁။ အစိုးရများသည် ဤကွန်ဗင်းရှင်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လက်တွေ့အသုံးပြုရာတွင် - (က) ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအပေါ် တိုက်ရိုက် အကျိုး သက်ရောက်နိုင်သည့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ် ရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများအား စဉ်းစားရာတွင် သင့်လျော်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများမှတစ်ဆင့် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများ နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရမည်။	ဥပဒေပြုရေး သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ် များက ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအပေါ် အကျိုး သက်ရောက်မှု ရှိသည့် အခါတိုင်း ကိုယ်စားပြုအဖွဲ့ အစည်းယန္တရားများမှ တစ် ဆင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခွင့် တည်ဆောက်သည်
UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၁၉	နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည့် ဥပဒေပြုရေး သို့မဟုတ် စီမံအုပ်ချုပ် ရေး အစီအမံများကို အတည်ပြုခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော် ခြင်း မဆောင်ရွက်မီ သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များအား ကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထား တောင်းခံခြင်း ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများမှတစ်ဆင့် ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို သဘောရိုးဖြင့် လုပ်ဆောင်ရမည်။	ဥပဒေပြုရေး သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရအနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များကိုယ်ပိုင် ကိုယ်စားပြု အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများမှ တစ်ဆင့် သဘောရိုးနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် လိုအပ် စေခြင်းအားဖြင့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားတို့၏ သဘောတူညီမှုက အခရာ (FPIC) ဖြစ်စေကာ ဆွေးနွေး တိုင်ပင်မှုကို အဆင့်မြှင့် နိုင်သည်

အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈	အပိုဒ် ၅၇	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမျိုးစုများနှင့် နိုင်ငံများသည် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူညီချက်များ၊ ညီလာခံများ၊ ကြေညာစာတမ်းများနှင့် အခြားသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ အောက်ပါ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများနှင့် လိုက်လျောညီညွတ်စွာ အသိအမှတ်ပြုခံရမှုနှင့် အာမခံချက်ရှိသည် - (၁၅) ငြိမ်းချမ်းစွာယှဉ်တွဲနေထိုင်ခြင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ၊ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားမှုတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၎င်းတို့ကို ကိုယ်စားပြုသည့် အဖွဲ့အစည်းများအား တည်ထောင်ထိန်းသိမ်းရန်။ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ထုတ်ဖော်ပြသမှုပုံသဏ္ဌာန်အားလုံး၊ အဖွဲ့အစည်းပုံစံအားလုံးကို အသိအမှတ်ပြုရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ၎င်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်းများကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုသည်
ပီရူး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၃	အပိုဒ် ၈၉	ကျေးလက်နှင့် ဇာတိရပ်ရွာ အသိုက်အဝန်းများသည် တရားဝင်တည်ရှိပြီး စုပေါင်းအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ စုပေါင်း တရားဝင် တည်ရှိမှုကို (စာချုပ်ချုပ်ဆို နိုင်သော စည်းဖြင့်) စုပေါင်းအဖွဲ့အစည်းများ အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည်
ဗန္ဓားတူ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၀	အခန်း ၅၊ အပိုဒ် ၂၉-၃၂	အပိုဒ် ၂၉ ၁။ မယ်ဗာတူမော်ရီ အကြီးအကဲများကောင်စီသည် ခရိုင်အကြီးအကဲများထိုင်သည့် ခရိုင်ကောင်စီများအတွင်း ၎င်းတို့၏ သက်တူရွယ်တူများမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသော စိတ်ကြိုက်အကြီးအကဲများနှင့် ဖွဲ့စည်းထားရမည်။ ၂။ ကောင်စီသည် ၎င်းတို့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းစည်းမျဉ်းများကို ကိုယ်တိုင်ပြဋ္ဌာန်းမည်။ ၃။ ကောင်စီသည် အစည်းအဝေးကို တစ်နှစ်လျှင် အနည်းဆုံး တစ်ကြိမ် ကျင်းပမည်။ ကောင်စီ၊ လွှတ်တော် သို့မဟုတ် အစိုးရမှ တောင်းဆိုပါက နောက်ထပ်အစည်းအဝေးများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ၄။ ကောင်စီသဘာပတိကို ရွေးကောက်ပွဲအပြီး ပထမဆုံး အစည်းအဝေးတွင် ရွေးချယ်မည်။ အပိုဒ် ၃၀ ၁။ မယ်ဗာတူမော်ရီ အကြီးအကဲများကောင်စီသည် နယ်မြေ၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာ၊ ရိုးရာဓလေ့နှင့် ပတ်သက်သည့် အရေးကိစ္စအားလုံးကို ဆွေးနွေးပိုင်ခွင့်ရှိပြီး နီဗန္ဓားတူလူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားများကို စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်း မြှင့်တင်ရန် အကြံပြုညွှန်ဆိုနိုင်သည်။ ၂။ လွှတ်တော်သို့ ဥပဒေမူကြမ်း မတင်သွင်းမီ မည်သည့်ကိစ္စမဆို၊ အထူးသဖြင့် နယ်မြေ၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာ၊ ရိုးရာဓလေ့တို့နှင့် ဆက်စပ်နေသည့် မည်သည့်ကိစ္စကိုမဆို ကောင်စီနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ကိုယ်စားပြုရန် အထူးကောင်စီ ဖွဲ့စည်းသည်

		အပိုဒ် ၃၁ လွှတ်တော်သည် မယ်ဗာတူမော်ရီ အကြီးအကဲများကောင်စီ၏ အဖွဲ့အစည်းအတွက် အထူးသဖြင့် ရွာ၊ ကျွန်းနှင့် ခရိုင်အဆင့် ခေါင်းဆောင်များ၏ အခန်းကဏ္ဍအတွက် ဥပဒေအရ စီစဉ် ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။ အပိုဒ် ၃၂ ၁။ မယ်ဗာတူမော်ရီ အကြီးအကဲများကောင်စီ အဖွဲ့ဝင်များ အနေဖြင့် ကောင်စီအတွင်း တာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ် ၎င်းတို့၏ သဘောထားအမြင်များ သို့မဟုတ် ထည့်ဝင်မဲများ ကြောင့် ဖမ်းဆီးခံရခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခံရခြင်း၊ တရားစီရင်ခံရခြင်း၊ တရားစွဲခံရခြင်း မရှိစေရ။ ၂။ အဖွဲ့ဝင်များသည် ကောင်စီအစည်းအဝေး ကျင်းပနေစဉ် သို့မဟုတ် ကော်မတီများအတွင်း ရှိနေစဉ် မည်သည့်ပြစ်မှုနှင့်မျှ ဖမ်းဆီးခံရခြင်း သို့မဟုတ် တရားစီရင်ခံရခြင်း မရှိစေရ။ ထူးခြားသော အခြေအနေများတွင်သာ ကောင်စီ၏ အခွင့်အာဏာဖြင့် အရေးယူရမည်။	
ကနေဒါ၊ အိန္ဒိတ် တိုင်းရင်းသား၊ အိန္ဒိတ် နူနာဗတ် ကြေငြာချက် အိန္ဒိတ်-ကနေဒါ အစိုးရ မိတ်ဖက် ဆက်ဆံရေး* ၂၀၁၇	ကြေညာ စာတမ်း တစ်ခုလုံး	အိန္ဒိတ်တိုင်းရင်းသားများမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက်ရှိ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အခွင့်အရေးများကို ခံစားခွင့်ရှိသူများဖြစ်သည်။ ဤအထူးဆက်ဆံရေးကြောင့် အိန္ဒိတ်များသည် ကနေဒါအစိုးရနှင့် အပြန်အလှန်မိတ်ဖက်ဖွဲ့ကာ ၎င်းတို့ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်စလုံး၏ ဦးစားပေးကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်ကြမည်ဖြစ်သည်။ ကနေဒါအစိုးရသည် ဖက်ဒရယ်အစိုးရနှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအကြား ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးရရှိရန် ရည်ရွယ်ချက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် ရပိုင်ခွင့်များ၊ အလေးဂရုထားမှု၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် တွဲဖက်လုပ်ဆောင်မှုတို့အား အသိအမှတ်ပြုခြင်းအပေါ် အခြေခံသည့် အိန္ဒိတ်-ကနေဒါ အစိုးရ ဆက်ဆံရေးကို ပြန်လည်စတင်ရန် သန္နိဋ္ဌာန်ချထားသည်။ အိန္ဒိတ်-ကနေဒါအစိုးရ တွဲဖက်ကော်မတီနှင့်အတူ ပူးတွဲသတ်မှတ်တာဝန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်တို့ကို ဖန်တီးလိုက်ခြင်းသည် ထိုလမ်းကြောင်းအတွက် အရေးကြီးခြေလှမ်းတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။	ကနေဒါအစိုးရ၊ အိန္ဒိတ် တိုင်းရင်းသားနှင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များအကြား တိုက်ရိုက်ဆွေးနွေးတိုင်ပင် နိုင်ရန်အတွက် အိန္ဒိတ်- ကနေဒါအစိုးရကော်မတီ ဖွဲ့စည်းသည် * မှတ်ချက် - အပိုဒ် ၃၅ ရှိ သဘောတူစာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများနှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား တရားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုများ (မေးခွန်း ၁၀ ကို ကြည့်ပါ) တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းရှိသည့် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် နိုင်ငံများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်

ဖင်လန်၊ ဆာမီ လွတ်တော် အက်ဥပဒေ ၁၉၉၅	ဥပဒေတစ်ခု လုံး သို့သော် အထူးသဖြင့် အပိုဒ် ၁၊ ၅ နှင့် ၉	အပိုဒ် ၁ - ဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက် (၁၂၇၉/၂၀၀၂) (၁) ဆာမီတို့သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖြစ်ကြသည့်အလျောက် ဤဥပဒေနှင့် အခြားဥပဒေတို့တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်အတိုင်း ဆာမီဇာတိမြေတွင် ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကား ပြောဆိုခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုပြုခွင့်ရှိသည်။ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုပြုခွင့်နှင့် ဆက်နွယ်သည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် ဆာမီတိုင်းရင်းသားတို့မှ ဆာမီလွတ်တော်တွင် ၎င်းတို့ တိုင်းရင်းသားများကြားမှ ပြန်လည်ရွေးချယ်မည်။ (၂) ဆာမီလွတ်တော်သည် တရားရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အာဏာစက်အတွင်း တည်ရှိသည်။ အခန်း ၂ - ဆာမီလွတ်တော်၏ တာဝန်များ အပိုဒ် ၅ - အထွေထွေလုပ်ပိုင်ခွင့်များ (၁) ဆာမီလွတ်တော်၏ တာဝန်မှာ ဆာမီဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရန် ဖြစ်သလို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အခြေအနေနှင့် ဆက်နွယ်နေသည့် အရေးကိစ္စများကိုလည်း တာဝန်ယူရန်ဖြစ်သည်။ (၂) ၎င်းတာဝန်များနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် ကိစ္စရပ်များတွင် ဆာမီလွတ်တော်မှ ဦးစီးဆောင်မှုပြုကာ အာဏာပိုင်များကို တင်ပြခြင်း၊ ထုတ်ပြန်ချက်များ ရေးသားခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ထိုကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်နေစဉ် အတောအတွင်း ဆာမီလွတ်တော်သည် ဤဥပဒေ သို့မဟုတ် ဥပဒေ၏ အခြားတစ်နေရာတွင် ပြဋ္ဌာန်းပါရှိသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အသုံးပြုရမည်။ အပိုဒ် ၉ - ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် တာဝန်ရှိမှု (၁) အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများဖြစ်သည့် ဆာမီလူမျိုးများ၏ အခြေအနေကို တိုက်ရိုက်အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည့် အရေးကြီးဆောင်ရွက်မှုများနှင့် အောက်ဖော်ပြပါ ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ဆာမီလွတ်တော်နှင့် တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းရမည် - (၁) အသိုက်အဝန်းဆိုင်ရာ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (၂) နိုင်ငံပိုင်မြေများ၊ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်နယ်မြေများနှင့် တောတောင်များအား စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်း၊ ငှားရမ်းခြင်း၊ နေရာချထားခြင်း၊ (၃) သတ္တုတူးဖော်ရေးအတွက် လိုင်စင်လျှောက်ထားခြင်း၊ သို့မဟုတ် သတ္တုတူးဖော်ရန် မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ (၄) ဆာမီတိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် သက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုမှုများ အပေါ် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ်ခြင်း၊ (၅) ကျောင်းများတွင် ဆာမီတိုင်းရင်းသားဘာသာစကား သင်ကြားမှုအပြင် လူမှုရေးနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများ တိုးမြှင့်ခြင်း၊ (၆) ဆာမီတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှု၊ သို့မဟုတ် ဆာမီတို့သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဖြစ်ခြင်းအား အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည့် မည်သည့် အရေးကိစ္စမဆို အကျိုးဝင်ခြင်း။	ဆာမီလွတ်တော်ကို ဖင်လန်နိုင်ငံ တရားရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့စဉ်က ထိုကဲ့သို့လွတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းမှုမှာ ပထမဦးဆုံးဖြစ်သည် သက်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် အစိုးရအနေဖြင့် ဆာမီလွတ်တော်နှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ရန် အပြုသဘောတာဝန်ရှိပြီး ဆာမီတိုင်းရင်းသားများမှ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသည်
--	---	--	---

		(၂) အစိုးရမှ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် တာဝန်ရှိသည့်အလျောက် သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်မှ ဆာမိလွတ်တော်ကို ပြောရေးဆိုခွင့် နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခွင့်များ ပေးအပ်ရမည်။ ထိုသို့ မ လုပ်ဆောင်နိုင်ပါက သက်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်နှင့်ပတ်သက်ပြီး အာဏာပိုင်မှ ရှေ့ဆက်လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း ရှိမည်မဟုတ်ပေ။ အခန်း ၃ - လွှတ်တော်၊ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တာဝန်ကာလ အပိုဒ် ၁၀ - လွှတ်တော်ကာလနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ (၁) ဆာမိလွတ်တော်တွင် လေးနှစ်တစ်ကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲ၌ ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည့် ကိုယ်စားလှယ် ၂၁ ဦးနှင့် လက်ထောက်ကိုယ်စားလှယ် ၄ ဦး ပါဝင်သည်။ ဆာမိဇာတိ မြေရှိ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေ တစ်ခုချင်းစီတိုင်းအတွက် အနည်းဆုံး ကိုယ်စားလှယ်သုံးဦးနှင့် လက်ထောက် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး ပါဝင်ရမည်။	
နော်ဝေ၊ ဆာမိ အက်ဥပဒေ ၁၉၈၇	အပိုဒ် ၂.၁၊ ၂.၃ နှင့် ၂.၄	အပိုဒ် ၂.၁။ ဆာမိလွတ်တော်၏ တာဝန်ဝတ္တရားနှင့် အခွင့် အာဏာ။ ဆာမိလွတ်တော်သည် လွှတ်တော်ရှုထောင့်အရ ဆာ မိတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည့် မည်သည့်အရေးကိစ္စအတွက်မဆို တာဝန်ရှိသည်။ အပိုဒ် ၂.၃။ ရွေးကောက်မှု နည်းလမ်း၊ ရွေးကောက်ပွဲအချိန်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲသက်တမ်း။ ဆာမိလွတ်တော်ရွေးကောက် မှုသည် တိုက်ရိုက်မဲစနစ်နှင့် ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၂.၄။ မဲဆန္ဒနယ်များနှင့် ကိုယ်စားလှယ်များ နေရာ ချထားခြင်း။ ဆာမိလွတ်တော်အတွက် ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးကောက်ရာတွင် အောက်ပါမဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုချင်းစီမှ ကိုယ်စားလှယ်သုံးဦးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်မည် ဖြစ်သည်။ [မဲဆန္ဒနယ် ၁၃ ခု စာရင်း]	ဆာမိလွတ်တော်ကို အမျိုးသားလွှတ်တော်အား အကြံပြုရန် ဘက်ပြိုင် ဥပဒေပြု အဖွဲ့အစည်း ယန္တရား ဖြစ်စေပြီး ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် ကျင့်သုံးပိုင် ခွင့်ပေးသည် - အခြားဆာမိ လွတ်တော်များနှင့် နှိုင်းစာ ပါက သာလွန်အားကောင်း သည့် အခွင့်အာဏာရှိသည်
အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၊ မိန်းပြည်နယ်၊ အောက် လွတ်တော်၊ လွတ်တော် စည်းမျဉ်းများ ၂၀၁၈	စည်းမျဉ်း အမှတ် ၅၂၅၊ ပီနော့စကော့ တိုင်းပြည်နှင့် ပက်စာ မကော်ဒီ ရိုးရာ မျိုးနွယ်စု	သက်ဆိုင်ရာမျိုးနွယ်စုများအား ကိုယ်စားပြုပါဝင်ရန် ခန့်အပ် ခြင်း သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ခြင်းခံရသော ပီနော့စကော့ တိုင်းပြည်အတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်၊ မာလီဆီအင်ဒီး ယန်းမျိုးနွယ်မှ ဟူလ်တန်ဘန်းအတွက် လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ပက်စာမကော်ဒီ ရိုးရာမျိုးနွယ်စုအတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တို့ကို အောက်လွှတ်တော်တွင် နေရာပေး၍ ပါဝင်စေရမည်။ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်မည့် ဥပဒေပြုရေး ကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပါဝင်ဆွေးနွေးခြင်းကို လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ခွင့်ပေးရမည်။ ပူးတွဲလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေး ကော်မတီများ ဆွေးနွေးဖလှယ် ခြင်းပြုနေစဉ် ဆန္ဒမဲပြုပိုင်ခွင့်မရှိသော အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ဝင် ရောက်ပါဝင်ခွင့် ပေးရမည်။ အောက်လွှတ်တော်တွင် ဆန္ဒမဲခွဲ၍ ဆုံးဖြတ်သည့်အတိုင်း အခြားသော အခွင့်အရေးများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အခါအားလျော်စွာ ပေးအပ်ပါဝင်စေရမည်။ ရိုးရာမျိုးနွယ်စုဝင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက အဖွဲ့ ဝင်အနေဖြင့် ပါဝင်ထမ်းရွက်သည့် ကော်မတီများ၏ အစီရင်ခံစာများတွင် ၎င်းလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်၏ ရပ်တည်မှုကို ထည့်သွင်းဖော်ပြရမည်။	ကိုယ်စားလှယ်များကို ဤ သက်ဆိုင်ရာ အသိုက်အဝန်း များက တိုက်ရိုက် ခန့်အပ် ခြင်း သို့မဟုတ် ရွေးကောက် ခြင်း ပြုနိုင်ပြီး ၎င်းတို့ကို အောက်လွှတ်တော်တွင် နေရာပေး ပါဝင်စေရမည်* *မှတ်ချက် - မိန်းပြည်နယ် သည် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုရှိ ပြည်နယ် ၅၀ အနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ ၎င်းပြည်နယ်တွင် ကိုယ်ပိုင် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများရှိပြီး ဤပြဋ္ဌာန်းချက်သည်

	နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ်ကျင်းပသော ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ စည်းဝေးတွေ့ဆုံပွဲ၌ သက်ဆိုင်ရာမျိုးနွယ်စုများအား ကိုယ်စားပြုပါဝင်ရန် ခန့်အပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ခြင်းခံရသော ပီနော့စကော့တိုင်းပြည်အတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်၊ မာလီဆီအင်ဒီးယန်းမျိုးနွယ်မှ ဟူလ်တန်ဘန်းအတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ပက်စာမကော်ဒီ ရိုးရာမျိုးနွယ်စုအတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တို့၏ တက်ရောက်ပါဝင်မှုအား အီလက်ထရောနစ်နည်းလမ်းဖြင့် သီးသန့်မှတ်တမ်းတင်ရန်အလို့ငှာ ၎င်းတို့၏ အမည်များကို တက်ရောက်ပါဝင်မှုစစ်ဆေးခြင်းစာရင်းတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြရမည်။	၎င်းပြည်နယ်၏ အောက်လွှတ်တော်အပေါ် သက်ရောက် အကျိုးဝင်သည် (အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတစ်ခုလုံး၏ အမျိုးသား အောက်လွှတ်တော် အပေါ် သက်ရောက် အကျိုးဝင်ခြင်း မဟုတ်ပါ)
--	--	--

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်နှင့် ကိုယ်စားပြုပိုင်ခွင့်ကို (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်တွင်) မပျက်မကွက် ကျင့်သုံးနိုင်စေရေးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း တစ်ရပ်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ပံ့ပိုးပေးခြင်းများ ရှိပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာပဋိညာဉ် (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၄၈) အရ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုနှင့် ကိုယ်စားပြုခွင့်သည် လူသားအားလုံး၏ အခြေခံအခွင့်အရေးပင်ဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ဤအခွင့်အရေးကို ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့် ချိတ်ဆက် မြှင့်တင်ပေးသည်။ ပြည်တွင်း ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် လူမျိုးရေး ခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေး ကော်မတီက 'တိုင်းရင်းသား လူမျိုးတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် အုပ်စုတွင်းကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်သည့် အလျောက် လူအားလုံး၏ အခွင့်အရေးများ ရှိသည့်အတိုင်း ၎င်းတို့၏စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ပြင်ပစွက်ဖက်မှု ကင်းရှင်းစွာဖြင့် ရယူခံစားခွင့်ရှိသည်။ ဤအချက်သည် လူမျိုးရေးခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကွန်ဗင်းရှင်း၏ အပိုဒ် ၅ (ဂ) တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း နိုင်ငံသားတိုင်း၏ ပြည်သူ့ အရေးကိစ္စများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်နှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရများသည် လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ မျိုးနွယ်စု သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် လူမျိုးဇာတိကို ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ ပြည်သူ့အားလုံးကို ကိုယ်စားပြုရမည်' (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၄၈ က: ၁၂၅၊ စာပိုဒ် ၉)။ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို သွယ်ဝိုက်ပါဝင်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် ပြည့်စုံစေရန် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုလေ့ရှိသည်။ ဥပမာ မိမိကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်ကို ရွေးကောက်ပွဲဖြင့် ခန့်အပ်သည်။ မေးခွန်း ၁၃ တွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့သည့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဆိုင်ရာ ဥပမာများသည် ပင်မအစိုးရအဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် ထိတွေ့မှုရှိသည့် အပြိုင်ဌာနေအုပ်ချုပ်မှုစနစ်အား ကိုယ်စားပြုပြီး နိုင်ငံရေးတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အသံကို မြှင့်တင်ပေးသည့် သဘော သက်ရောက်သော်လည်း ဤမေးခွန်းရှိ ဥပမာများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အာမခံချက်နှင့် ပင်မအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများရှိ ၎င်းတို့ ရွေးချယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များအကြောင်း ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် ကိုယ်စားပြုမှု၏ အရေးပါမှုကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် အစိုးရ၏ မဏ္ဍိုင်အားလုံး (ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအပြင် သီးခြားလွှတ်လပ်သော ကော်မရှင်များ) သည် အရေးကြီးသောတန်ဖိုးကို ဖော်ပြပြီး နိုင်ငံ၏ အဓိကအဖွဲ့အစည်းယန္တရားများအတွင်း နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှု၊ ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများအတွက် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ လမ်းကြောင်းကို ဖန်တီးပေးသည်။ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်းအတွက် အထူးယန္တရားများမှာ (မေးခွန်း ၁၃ ကိုကြည့်ပါ) ပါဝင်မှုနည်းလမ်းတစ်ခုတည်းကို ပံ့ပိုးပေးသော်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ပင်မအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၊ အထူးသဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကဲ့သို့ ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် ကိုယ်စားပြုခြင်းမှ တစ်ဆင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုအတွက် အာမခံမှု ရရှိသင့်သည်။ ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် သက်ရောက်မှု ရှိလာမည့်အတွက် ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံများ၊ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများနှင့် ၎င်းတို့ အစုအဖွဲ့များ၏ အကျိုးစီးပွားများကို အဆိုပါ ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများတွင် ကိုယ်စားပြုပါဝင်စေရန်အတွက် ဥပဒေပြုရေးနှင့် မူဝါဒချမှတ်ရေး ကဏ္ဍအားလုံးတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ထိရောက်စွာ ပါဝင်စေသင့်သည်။ ဖယ်ဒရယ် သို့မဟုတ် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု ဖြေလျှော့ထားသော စနစ်များတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို သေချာစေရန် အစီအမံများအား အစိုးရအဆင့်တိုင်းတွင် ကျင့်သုံးရန် အရေးကြီးသည်။

အထူးရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း ဆောင်ရွက်မှုများသည် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ သာတူညီမျှပါဝင်မှုနှင့် ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုကို သေချာစေရန်အတွက် အသုံးများသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ရံဖန်ရံခါတွင် အချိုးကျကိုယ်စားပြုမှု အခြေခံမူအပေါ် အခြေခံသည်။ အထူးဆောင်ရွက်မှုများကို ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ သီးခြားမဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံနိုင်သော ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး ကိုယ်စားလှယ်များ အတွက် လွှတ်တော်တွင် သီးသန့်နေရာများ ရှိနိုင်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ယခင်က ဖယ်ကြည့်မှုကို ခံစားခဲ့ရသည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် ၎င်းတို့အနိုင်ရရှိထားသော နေရာခွဲတမ်းကို ဖြည့်စွက်ရန် လိုအပ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အား မြှင့်တင်ရန် နှင့်/သို့မဟုတ် ပါတီစာရင်းများတွင် (များသောအားဖြင့် အချိုးကျကိုယ်စားပြု မျိုးနွယ်စုများမှတစ်ဆင့်) ဌာနေကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား ထည့်သွင်းပါဝင်ရန် လိုအပ်စေသည့်နည်းလမ်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အား ဖွဲ့စည်းနိုင်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ရွေးချယ်ထားသော ဓလေ့ထုံးတမ်းများ မြှင့်တင်ရေးနှင့်

အထူးဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ မဲဆန္ဒနယ်များ ထူထောင်ရေးကဲ့သို့သော နောက်ဆက်တွဲနည်းလမ်းများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်ရာတွင် ၎င်းတို့ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ကိုယ်ပိုင်စံနှုန်းများနှင့်အညီ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပါဝင်ခွင့်ကို သေချာစေရန် အထောက်အကူပြုနိုင်သည်။^{၁၂}

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်ရှိရုံမျှဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝစွာ ပါဝင်မှုအတွက် အာမခံချက်မရှိပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ ဘောင်အပြင်ဘက်တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များမှ ထင်မြင်ယူဆချက်များကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပြီး ၎င်းတို့၏ အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝသော အုပ်ထိန်းသူများအဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ ၎င်းတို့ မဲဆန္ဒနယ်များ၏ အကျိုးစီးပွားများအတွက် သော်လည်းကောင်း အကျိုးပြုသူများအဖြစ် ပံ့ပိုးပေးထားသည့် နယ်ပယ်နှင့် လမ်းကြောင်းများကို အမှန်တကယ် နားလည်ရန်အတွက် လက်ထောက်ပါတီဝင်များ၊ ကော်မတီ သို့မဟုတ် ဆုံးဖြတ်စီမံခွင့်ရှိသည့် ကော်မတီ ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် ဗီတိုအာဏာသုံးသည့် လူနည်းစုများကဲ့သို့သော ပြဿနာရပ်များကို ထိန်းကျောင်းပေးသည့် ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားဝင်နှင့် အလွတ်သဘော နည်းဥပဒေများကိုလည်း ကြည့်ရှုရန် အရေးကြီးသည်။ အထူးဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အပြုသဘောဆောင် အရေးယူဆောင်ရွက်မှု မူဝါဒများသည် အဓိပ္ပါယ်လေးနက် ပြည့်ဝသော ကိုယ်စားပြုမှုပြဿနာကို ဖြေရှင်းမှုမရှိခြင်းအတွက် မကြာခဏ ဝေဖန်ခံရလေ့ရှိသောကြောင့် ယင်းအစီအမံများသည် နိုင်ငံတော်၏ ပြုမူဆောင်ရွက်မှုများကို ပံ့ပိုးသည့် အခြားသောဥပဒေများ၊ မူဝါဒများနှင့် မည်သို့ အပြန်အလှန် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည်ကို ကြည့်ရှုရန် အရေးကြီးသည်။

၁၂ အချိုးကျပါဝင်မှု အပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းနိုင်သော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၏ အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို ဥပဒေပြုခြင်းမှတစ်ဆင့် ဆက်လက်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်နိုင်သည်။ ယင်းတို့ကို ပြောင်းလဲနေသည့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေများနှင့် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများနှင့်အညီ မွမ်းမံပြင်ဆင်မှုများ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နိုင်သဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အလွန်အသေးစိတ်ကျသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းသည် ဆောင်ရွက်သင့်သောကိစ္စ မဟုတ်ပါ။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၆(၁၁)	၁။ အစိုးရများသည် ဤကွန်ဗင်းရှင်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လက်တွေ့အသုံးပြုရာတွင် - ... (ခ) ရွေးကောက်ပွဲ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာနှင့် ၎င်းတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် မူဝါဒများနှင့် စီမံကိန်းများအတွက် တာဝန်ရှိသည့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများရှိ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း အလွှာအသီးသီးတွင် သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများအနေဖြင့် အနည်းဆုံး အခြား နိုင်ငံသားများနှင့် တန်းတူ လွတ်လပ်စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် နည်းလမ်းများ ချမှတ်ပေးရမည်။	ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် အဆင့်တိုင်းတွင် ဌာန တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လွတ်လပ်၍ သာတူညီမျှ ပါဝင်နိုင်ရေးအတွက် နိုင်ငံတော်မှ လက်မှတ် ရေးထိုးထားသည့် အဖွဲ့ အစည်းများထံ အပြုသဘော ဆောင်သော တာဝန်တစ်ရပ် ကို ချမှတ်ပေးသည်
UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၅ နှင့် ၁၈	အပိုဒ် ၅ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ တစ်မူကွဲသော နိုင်ငံရေး၊ ဥပဒေ၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းကာ ပိုမို ခိုင်မာကောင်းမွန်လာစေရန် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အကယ်၍ ဆန္ဒရှိလျှင် နိုင်ငံတော်၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ လည်ပတ်မှုအဝန်းအဝိုင်းများတွင် အပြည့်အဝ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်လည်း ရှိသည်။ အပိုဒ် ၁၈ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေး များအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း များနှင့်အညီ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ဌာနတိုင်းရင်းသား ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကိုလည်း ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ဖန်တီး တည်ထောင်ခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။	ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများကို ဖန်တီးပိုင်ခွင့် သည် နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများတွင် ၎င်းတို့၏ ပါဝင်ခွင့်ကို မဟန့်တား ကြောင်း သေချာစေသည် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုး တို့၏ ရပိုင်ခွင့်များအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော ကိစ္စ ရပ်များအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် ၎င်း တို့၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ နှင့်အညီ ရွေးချယ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များမှ တစ်ဆင့် ပါဝင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုသည်
ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၁၄၇(၂) နှင့် (၃)၊ ၂၁၀(၃) နှင့် ၂၁၁	အပိုဒ် ၁၄၇ ၂။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာန တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အချိုးကျပါဝင်မှုကို အာမခံချက် ရှိစေရမည်။ ၃။ ကျေးလက်ဌာနတိုင်းရင်းသားများအတွက် အထူးခရိုင် များ ဥပဒေဖြင့် သတ်မှတ်ပေးမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းခရိုင်များတွင် လူဦးရေ သိပ်သည်းဆနှင့် ပထဝီ နယ်မြေဒေသ တစ်ဆက်စပ် တည်းရှိမှုတို့ကို အခြေအနေအလိုက် ယာယီ သတ်မှတ်ချက် ဟူ၍ ယူဆခြင်း မရှိစေရ။ အပိုဒ် ၂၁၀ ၃။ တိုင်းရင်းသားများနှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာန တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ဒီမိုကရေစီ နည်းကျ အစုအဖွဲ့ စံနှုန်းများနှင့်အညီ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ရွေးချယ်နိုင်သည်။	ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များအတွက် အထူးခရိုင်များ သတ်မှတ်ခြင်းအပေါ် အခြေခံ၍ အမျိုးသား လွှတ်တော်တွင် ဌာန တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အချိုးကျပါဝင်ရန် တောင်း ဆိုသည်။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်စား လှယ်များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲများသည် ရိုးရာ ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်း များကို လိုက်နာရမည် ဖြစ်သည်

		အပိုဒ် ၂၁၁ ၁။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ကျေးလက်ဇာတိဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲ ပုံစံများနှင့်အညီ လိုအပ်သည့် အချိန်တိုင်းတွင် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေး ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်နိုင်သည်။ ၂။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းသည် ၎င်းတို့၏ စံနှုန်း များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အသုံးပြု၍ အာဏာပိုင်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ နိုင်ငံများနှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် တင်းကြပ် စွာ လိုက်နာရမည်ဟု အာမခံရမည်။	
ဘူရန်ဒီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၅	အပိုဒ် ၁၆၈	အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုစနစ်ဖြင့် တင်သွင်းထားသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်း မဲပြားအတိုင်း အမျိုးသား လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရ မည်။ ဤစာရင်းများတွင် လူမျိုးပေါင်းစုံထည့်သွင်းပြီး အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးကြား ချိန်ခွင်လျှာညီမျှမှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။ စာရင်းတစ်ခုတွင် မှတ်ပုံတင်ထား သော ကိုယ်စားလှယ်လောင်း သုံးဦးအတွက် တူညီသော လူမျိုးစုမှ နှစ်ဦးသာ ပါဝင်နိုင်ပြီး အနည်းဆုံး သုံးဦးတွင် တစ် ဦးသည် အမျိုးသမီးဖြစ်ရမည်။	အစုအဖွဲ့စာရင်းများသုံးကာ အချိုးကျကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့် ဤစာရင်းများသည် ‘လူမျိုး ပေါင်းစုံ’ ဖြစ်စေရန် တောင်း ဆိုသည်
ကိုလံဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၁	အပိုဒ် ၁၇၁	ပြည်ထောင်စုသမ္မတ ဆီးနိတ်လွှတ်တော်သည် တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် မဲဆန္ဒနယ် (၁၀၀)တွင် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံရသော အဖွဲ့ဝင် (၁၀၀)ဖြင့် ဖွဲ့စည်းမည် ဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အစုအဖွဲ့များအတွက် အထူး အမျိုးသားလွှတ်တော် မဲဆန္ဒနယ်တွင် လွှတ်တော်အမတ် (၂) ဦး ထပ်မံရွေးချယ်ခံရမည်ဖြစ်သည်။ ... ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အစုအဖွဲ့များမှ အထက်လွှတ်တော် အမတ်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ခွဲတမ်းစနစ်အား ကျင့်သုံးမည်ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုသမ္မတ ဆီးနိတ်အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လိုသော ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အစုအဖွဲ့များ၏ ကိုယ်စားလှယ်များသည် သက်ဆိုင်ရာ ရပ်ရွာအတွင်း အစဉ်အလာ အခွင့်အာဏာရာထူး ကို ကျင့်သုံးဖူးခြင်းရှိရမည် သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ ခေါင်းဆောင်များ ဖြစ်ဖူးရမည် ဖြစ်ပြီး ၎င်းအရည်အချင်းပြည့်မီမှုကို သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်း မှ ထောက်ခံလက်မှတ်ဖြင့် အတည်ပြုရမည်ဖြစ်ကာ ၎င်းကို အစိုးရဝန်ကြီးမှ အတည်ပြုထောက်ခံရမည်။	၎င်းတို့၏ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း များမှ အသိအမှတ်ပြု ခေါင်းဆောင်များဖြစ်သော ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ အတွက် အမျိုးသား လွှတ်တော်တွင် ရာထူးနေရာ ရရှိရန် အာမခံသည်

ဒိန်းမတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၅၃	အပိုဒ် ၂၈	ဖိုကက်တင်းတွင် အဖွဲ့ဝင် တစ်ရာခုနစ်ဆယ့်ကိုးဦးထက် မပိုသော စည်းဝေးပွဲတစ်ခု ပါဝင်မည်ဖြစ်ပြီး ဖာရိုးကျွန်းစုတွင် အဖွဲ့ဝင်နှစ်ဦးနှင့် ဂရင်းလန်းရှိ အဖွဲ့ဝင်နှစ်ဦးတို့ကို ရွေးချယ်ရ မည်ဖြစ်သည်။	ဂရင်းလန်းနှင့် ဖာရိုးကျွန်းစု များမှ ဒိန်းမတ်ပါလီမန်တွင် အဖွဲ့ဝင်နှစ်ဦးစီကို ၎င်းတို့၏ မဲဆန္ဒနယ်များမှ ရွေးကောက် တင်မြှောက်ရန် အာမခံသည်
နီပေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၅	အပိုဒ် ၈၄(၂) နှင့် ၁၇၆(၆)။	အပိုဒ် ၈၄ (၂) ပြည်ထောင်စုဥပဒေသည် အချိုးကျ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် အရ အောက်လွှတ်တော်သို့ နိုင်ငံရေးပါတီများမှ ရွေးကောက်ပွဲ အတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအဖြစ် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင် ရာတွင် လူဦးရေအားဖြင့် အမျိုးသမီးများ၊ ဒါလစ်၊ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၊ ခက်စ်အာယာ၊ မာဒီဆီ၊ သာရူ၊ မွတ် စ်လင်မ်များနှင့် ခေတ်နောက်ပြန်သည့် ဒေသများမှ ပိတ်ထား သောစာရင်းကို အခြေခံ၍ ကိုယ်စားပြုမှုကို အာမခံရမည်။ ထို့ကြောင့် ကွင်းဆင်းအရွေးခံရာတွင် ပထဝီဝင်နှင့် နယ်မြေ ဟန်ချက်ညီရန်လည်း လိုအပ်သည်။ အပိုဒ် ၁၇၆ (၆) ပြည်ထောင်စုဥပဒေသည် အချိုးကျ ၁၁၆ ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်အရ ပြည်နယ်လွှတ်တော်သို့ နိုင်ငံရေးပါတီများမှ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအဖြစ် ဝင် ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရာတွင် လူဦးရေအားဖြင့် အမျိုးသမီးများ၊ ဒါ လစ်၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၊ ခက်စ်အာယာ၊ မာဒီဆီ၊ သာရူ၊ မွတ်စ်လင်မ်များနှင့် ခေတ်နောက်ပြန်သည့် ဒေသများ၊ လူနည်းစုအသိုက်အဝန်းများမှ ပိတ်ထားသောစာရင်းကို အခြေခံ၍ ကိုယ်စားပြုမှုကို အာမခံရမည်။ ထို့ကြောင့် ကွင်း ဆင်းအရွေးခံရာတွင် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်၏ ပထဝီဝင် ချိန်ခွင်လျှာကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များအပါအဝင် အုပ်စု အားလုံးအတွက် အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုမှုကို အာမခံ သည်
ယူဂန်ဒါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၅	ပဉ္စမ လုပ်ငန်းစဉ် - ဒေသန္တရ အစိုးရများ၊ အပိုဒ် ၂(၂)	တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်ဖွဲ့စည်းပုံအား လွှတ်တော် အက်ဥပဒေဖြင့် သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းရမည်ဖြစ်ပြီး ပါဝင်ရမည်တို့ မှာ - ... (ဃ။) ရိုးရာ သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာခေါင်းဆောင်မှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းသည့် ရိုးရာ သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာခေါင်းဆောင်ရှိရာ နယ်ပယ်များတွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ယဉ်ကျေးမှု အကျိုးစီးပွား ကိုယ်စားလှယ်များမှာ ဒေသန္တရလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ဝင် များ၏ ဆယ့်ငါးရာခိုင်နှုန်းထက် မပိုရ။	ဒေသန္တရလွှတ်တော်များတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အသိုက်အဝန်းမှ ကိုယ်စားလှယ်များ (၁၅%ထက် မပိုဘဲ) ပါဝင်စေ ရန် သတ်မှတ်သည်

ဗင်နီဇွဲလား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၉	အပိုဒ် ၁၂၅	ဌာနေတိုင်းရင်းသားများသည် နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်သည် အမျိုးသားလွှတ်တော်၌ ဌာနေလူမျိုး ကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့် ဖက်ဒရယ်နှင့် ဌာနေလူမျိုးများနှင့် ဒေသခံအဖွဲ့အစည်းများ၏ ယန္တရားများကို ဥပဒေနှင့်အညီ အာမခံရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား များ၏နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ခွင့် ကို အသိအမှတ်ပြုပြီး နိုင်ငံ အဆင့်၊ ဖက်ဒရယ်အဆင့်နှင့် အချို့သော ဒေသန္တရအဆင့် များရှိ ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့များ တွင်ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ကိုယ်စားပြုမှု ကို အာမခံသည်
ဇင်ဘာဘွေ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၃	အပိုဒ် ၁၂၀(က) နှင့် (၁ခ)	၁။ အထက်လွှတ်တော်တွင် အထက်လွှတ်တော် အမတ် ရှစ် ဆယ်ပါဝင်ပြီး ၎င်းတို့ကို-- က။ အပိုဒ်ခွဲ (၂) နှင့် ကိုက်ညီသော အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် ဖြင့် ဇင်ဘာဘွေကို ပိုင်းခြားထားသော စီရင်စုတစ်ခုစီမှ ခြောက်ဦးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်။ ခ။ ဆယ့်ခြောက်ဦးမှာ အကြီးအကဲများဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့မှ နှစ်ဦး ကို ဇင်ဘာဘွေကို ပိုင်းခြားထားသော မြို့ပြစီရင်စုများမှလွဲ၍ အခြားစီရင်စုတစ်ခုစီမှ စီရင်စုလွှတ်တော်မှ ရွေးကောက်ထား ခြင်းဖြစ်သည်။	အကြီးအကဲများအတွက် အမျိုးသားလွှတ်တော် (ဥပဒေပြုလွှတ်တော်) တွင် နေရာရရှိရန် အာမခံသည်
နယူးဇီလန်၊ မာအိုရီ ကိုယ်စားပြု အက်ဥပဒေ ၁၈၆၇	အပိုဒ် ၃ နှင့် ၆	အပိုဒ် ၃ ၃. . . မာအိုရီမျိုးနွယ်၏ ကိုလိုနီမြို့သူမြို့သားများကို ကိုယ်စားပြုရန်အတွက် အဆိုပါ အောက်လွှတ်တော် [အောက်လွှတ်တော်] မှ ကိုယ်စားလှယ်လေးဦး ရှိရမည်ဖြစ်ပြီး ဤအက်ဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ရွေးကောက်မည် ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၆ ၆။ အဆိုပါ ကိုယ်စားလှယ်များအား အဆိုပါ ခရိုင်တစ်ခုစီတွင် နေထိုင်သည့် မော်ရီလူမျိုးများမှလည်းကောင်း၊ ၎င်းတို့၏ ဆန္ဒ မဲဖြင့်လည်းကောင်း အသီးသီးရွေးကောက်မည်ဖြစ်သည်။	နယူးဇီလန်ပါလီမန်တွင် အနည်းဆုံး မော်ရီ ကိုယ်စားလှယ် လေးဦးရှိမည် ဟု ဆိုသည်
ဖိလစ်ပိုင်၊ ဘန်ဆာမိုရီ ဥပဒေ ၂၀၁၈	အပိုဒ် ၇၊ အပိုဒ်ခွဲ ၈	အပိုဒ်ခွဲ ၈။ မိုရီလူမျိုးမဟုတ်သည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ အတွက် သီးသန့်ထားရှိသည့် နေရာများအတွက် ရွေးကောက် ခြင်း။ မိုရီလူမျိုးမဟုတ်သည့် တိဗ္ဗီရီ၊ လမ်ဘန်ဂျီယန်၊ ဒူလမ် ဂန်မာနီဘို၊ ဘီလားနီ နှင့် ဟီဂါအိုနွမ် ကဲ့သို့သော ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် သီးသန့်ထားရှိသည့် နေရာ များမှာ အောက်ပါတို့ကို အခြေခံ၍ ၎င်းတို့၏ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို လိုက်နာရမည် - (က) ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများနှင့် ကျင့်သုံးမှုများကို ဦးစားပေးခြင်း၊ (ခ) အများဆန္ဒအရ တည်ဆောက်ခြင်းကို ဦးစားပေးခြင်း၊ (ဂ) ရပ်ရွာလူထုလက်ခံနိုင်မှု၊ (ဃ) အားလုံးပါဝင်မှုနှင့် အပြည့်အဝပါဝင်မှု။	ဘန်ဆာမိုရီလွှတ်တော်တွင် ခွဲတမ်းနေရာများဖြည့်မည့် ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်ရန်အတွက် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး များသည် ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင် ရွေးကောက်ပွဲ/ရွေးချယ်ရေး ကျင့်ထုံးများကို ကျင့်သုံးခွင့် ပြုမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်း ထားသည်

		(င) မိုရိုမဟုတ်သော ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ စုပေါင်းအကျိုးစီးပွားနှင့် မျှော်မှန်းချက်များအား ကိုယ်စားပြုခြင်း၊ (စ) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းပုံများ ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် ခိုင်မာအားကောင်းရေး၊ (ဆ) မှတ်တမ်းနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်၊ နှင့် (ဇ) ကျားမတန်းတူရေး။	
အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၊ မိန်းပြည်နယ်၊ အောက် လွှတ်တော်၊ လွှတ်တော် စည်းမျဉ်းများ ၂၀၁၈	စည်းမျဉ်း အမှတ် ၅၂၅၊ ပီနော့စကော့တိုင်းပြည်နှင့် ပက်စာမကော်ဒီ ရိုးရာမျိုး နွယ်စု	နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ်ကျင်းပသော ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ စည်းဝေးတွေ့ဆုံပွဲ၌ သက်ဆိုင်ရာမျိုးနွယ်စုများအား ကိုယ်စားပြုပါဝင်ရန် ခန့်အပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ခြင်းခံရသော ပီနော့စကော့တိုင်းပြည်အတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်၊ မာလီဆီအင်ဒီးယန်းမျိုးနွယ်မှ ဟူလ်တန်ဘန်းအတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ပက်စာမကော်ဒီ ရိုးရာမျိုးနွယ်စုအတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တို့ကို အောက်လွှတ်တော်တွင် နေရာပေး၍ ပါဝင်စေရမည်။ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်မည့် ဥပဒေပြုရေး ကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပါဝင်ဆွေးနွေးခြင်းကို လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ခွင့်ပေးရမည်။ ပူးတွဲလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေး ကော်မတီများ ဆွေးနွေးဖလှယ်ခြင်းပြုနေစဉ် ဆန္ဒမပြုပိုင်ခွင့်မရှိသော အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ဝင်ရောက်ပါဝင်ခွင့် ပေးရမည်။ အောက်လွှတ်တော်တွင် ဆန္ဒမခွဲ၍ ဆုံးဖြတ်သည့်အတိုင်း အခြားသော အခွင့်အရေးများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အခါအားလျော်စွာ ပေးအပ်ပါဝင်စေရမည်။ ရိုးရာမျိုးနွယ်စုဝင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက အဖွဲ့ဝင်အနေဖြင့် ပါဝင်ထမ်းရွက်သည့် ကော်မတီများ၏ အစီရင်ခံစာများတွင် ၎င်းလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်၏ ရပ်တည်မှုကို ထည့်သွင်းဖော်ပြရမည်။ နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ်ကျင်းပသော ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ စည်းဝေးတွေ့ဆုံပွဲ၌ သက်ဆိုင်ရာမျိုးနွယ်စုများအား ကိုယ်စားပြုပါဝင်ရန် ခန့်အပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ခြင်းခံရသော ပီနော့စကော့တိုင်းပြည်အတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်၊ မာလီဆီအင်ဒီးယန်းမျိုးနွယ်မှ ဟူလ်တန်ဘန်းအတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ပက်စာမကော်ဒီ ရိုးရာမျိုးနွယ်စုအတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တို့၏ တက်ရောက်ပါဝင်မှုအား အီလက်ထရောနစ်နည်းလမ်းဖြင့် သီးသန့်မှတ်တမ်းတင်ရန်အလို့ငှာ ၎င်းတို့၏ အမည်များကို တက်ရောက်ပါဝင်မှုစစ်ဆေးခြင်းစာရင်းတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ တိုင်းပြည်များ/ရိုးရာမျိုးနွယ်စုများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို ဤသက်ဆိုင်ရာ အသိုက်အဝန်းများက တိုက်ရိုက် ခန့်အပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ခြင်း ပြုနိုင်ပြီး ၎င်းတို့ကို အောက်လွှတ်တော်တွင် နေရာပေး ပါဝင်စေရမည်* *မှတ်ချက် - မိန်းပြည်နယ်သည် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုရှိ ပြည်နယ် ၅၀ အနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ ၎င်းပြည်နယ်တွင် ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများရှိပြီး ဤပြဌာန်းချက်သည် ၎င်းပြည်နယ်၏ အောက်လွှတ်တော်အပေါ် သက်ရောက် အကျိုးဝင်သည် (အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတစ်ခုလုံး၏ အမျိုးသားအောက်လွှတ်တော်အပေါ် သက်ရောက် အကျိုးဝင်ခြင်း မဟုတ်ပါ)

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုကို မြှင့်တင်ရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပြဋ္ဌာန်းထားပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

အပြည့်အဝ တန်းတူညီမျှမှုဆိုသည်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် (အမှန်တကယ်တမ်း၌) နိုင်ငံအကြီးအကဲများ၊ အစိုးရအကြီးအကဲများနှင့် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်အထိ ပါဝင်ဆောင်ရွက်လာနိုင်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ပါလီမန်နှင့် သမ္မတတစ်ပါးစပ်များတွင် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များကို လွှတ်တော်အမတ်များကြားမှ ခန့်အပ်ထားပြီး နိုင်ငံရေးပါတီ ဝါစဉ်နှင့် အခြားလုပ်ဆောင်မှုများသည် ရွေးချယ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ လွှတ်တော်နှင့် ပါတီထိပ်တန်းပိုင်းတို့တွင် ကိုယ်စားပြု ပါဝင်မှုသည် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်တွင် နိုင်ငံရေး ရာထူး အဆင့်ဆင့် တိုးတက်မှုအတွက် စမှတ်တစ်ခုသဖွယ် အရေးကြီးပါသည်။ အမှုဆောင် အရာရှိများနှင့် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးများ ကို ခန့်အပ်ရာတွင် တန်းတူညီမျှမှု အခြေခံနှင့် စံတန်ဖိုးကို ဖော်ပြသည့် အထွေထွေပြဋ္ဌာန်းချက်သည် ရွေးချယ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် ဘက်လိုက်မှုတို့ကို ကျော်လွှားရန် အကူအညီပေးနိုင်သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်တွင် ၎င်းတို့နယ်မြေများရှိ (အနည်းဆုံး ကျွမ်းကျင်မှုနယ်ပယ် အချို့တွင် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်စံတီးခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ မေးခွန်း ၁၁ ကိုကြည့်ပါ) ဥပဒေများကို အကောင်အထည် ဖော်နိုင်မှု မကြာခဏဆိုသလို ပါဝင်သည်ဖြစ်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာများ ကို အနည်းဆုံး ဒေသန္တရအဆင့်၌ အခွင့်အာဏာပေးရန်မှာ အကောင်းဆုံးလုပ်ဆောင်မှုဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤမေးခွန်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအား နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် သာတူညီမျှအခွင့်အရေးများ ရရှိစေရေးအပေါ် ပိုမိုအလေးထားသည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၁၇၂ နှင့် ၂၀၉	အပိုဒ် ၁၇၂ (၂၂) ဝန်ကြီးအဖွဲ့၏ ဖွဲ့စည်းမှုတွင် နိုင်ငံ၏ ဗဟုအမျိုးသား စရိုက်လက္ခဏာနှင့် ကျား၊မ တန်းတူညီမျှရေးတို့ကို အလေးထားပြီး ပြည်နယ်ဝန်ကြီးများကို ခန့်အပ်တာဝန်ပေး ခြင်း။ အပိုဒ် ၂၀၉ တရားရေးအဖွဲ့အစည်းနှင့် ဗဟု အမျိုးသား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေခုံရုံး (Tribunal Constitucional Plurinacional) မှအပ အများသူငှာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသော ရာထူးများ အတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် နိုင်ငံနှင့်ကျေးလက် ရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၊ နိုင်ငံသားအသင်းအဖွဲ့များ နှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများမှ ဥပဒေနှင့်အညီ တန်းတူညီမျှမှုရှိစွာ အဆိုပြုခံရသူများဖြစ်ရမည်။	ဝန်ကြီးများအဖွဲ့ကို တိုင်းပြည်၏ အများဆန္ဒအရ ကိုယ်စားပြုရန် တောင်း ဆိုသည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရ သော ရာထူးများအားလုံး သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများမှ အဆိုပြုသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ နှင့် ပြည့်စေ့ရမည်ဟုဆိုသည်
--	-------------------------	--	--

အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈	အပိုဒ် ၆၅	နိုင်ငံတော်သည် အများသူငှာ ခန့်အပ်ထားသော သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ခံရုံး၊ ၎င်း၏ အမှုဆောင်နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် လှုပ်ရှားမှုများတွင် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ ကိုယ်စားပြုမှု ဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှမှုကို မြှင့်တင်ရမည်။ လူပေါင်းစုံ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအဖြစ်ပါဝင် ရာတွင်လည်း အာဏာရရှိမှု တစ်ပတ်လည်အောင် ဆောင်ရွက် ပေးခြင်း၊ အလှည့်ပေးခြင်းတို့ဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်မှုကို လေးစားတန်ဖိုးထားရမည်။ နိုင်ငံတော်သည် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရသော လူအုပ်စုများ၏ ပါဝင်မှုကို အာမခံချက် ပေးရန်အတွက် ခွဲခြားမှု ပပျောက်ရေး အရေးယူ ဆောင်ရွက်မှု များကို ကျင့်သုံးရမည်။	‘ခွဲခြားဆက်ဆံခံရသော ကဏ္ဍများ’ နှင့် အာဏာ အလှည့်ကျ ရာထူးနေရာများ အတွက် အခိုင်အမာ လုပ်ဆောင်မှုအစီအမံများ ချမှတ်ခြင်းဖြင့် အမှုဆောင် နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် အဖွဲ့အစည်းများ အပါအဝင် ရွေးကောက်ခံရုံးများအားလုံး အတွက် ကိုယ်စားပြုမှုတွင် သိသိသာသာ (ကျားမ တန်းတူညီမျှမှု) မြှင့်တင်ရန် နိုင်ငံတော်မှ တာဝန် ပေးသည်
ယူဂန်ဒါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၅	ပဉ္စမ လုပ်ငန်းစဉ်၊ အပိုဒ် ၄၂(က)	၂။ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် အောက်ပါအချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိ ပါက တိုင်းဒေသကြီးဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ရွေးကောက်ခံရန် အရည်အချင်းပြည့်မီမည် မဟုတ်ပါ - က။ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၁၀ တွင် သတ်မှတ်ထားသည့်အတိုင်း ယူဂန်ဒါနိုင်ငံတွင် မွေးဖွားခဲ့သည့် ယူဂန်ဒါနိုင်ငံသားဖြစ်ကာ ၎င်း၏ မိဘများ သို့မဟုတ် ဘိုးဘွား များမှာ ၁၉၂၆ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ တစ်ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံ နယ်နိမိတ်အတွင်း တည်ရှိနေထိုင်ပြီးဖြစ်သည့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အသိုက်အဝန်းများမှ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးတစ်ဦးဖြစ်ပြီး ထိုဒေသတွင် နေထိုင်ခဲ့သည့် သို့မဟုတ် နေထိုင်နေဆဲသူများ ဖြစ်ရမည်။	တိုင်းဒေသကြီးဥက္ကဋ္ဌ (အမှုဆောင်)၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာရုံးတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ရန် တိုင်းဒေသ ကြီးရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ အသိုက်အဝန်းမှ လူမျိုးတစ်ဦးဖြစ်ရန် လိုအပ် သည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကိုယ်စားပြု ပါဝင်မှုရှိစေရန် အာမခံခြင်း၊ (အထူးသဖြင့် တရားလွှတ်တော်ချုပ် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးများတွင်) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ပါဝင်မှု ရှိစေဖို့ ရာအတွက် တရားသူကြီး ခန့်အပ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပေးခြင်း ရှိပါ သလား။

ရှင်းလင်းချက်

တရားရေးဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှမှုရရှိရန်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင် အဆင့်တိုင်းနှင့် တရားရုံးအမျိုးအစားအသီးသီးတွင် ကိုယ်စားပြုရမည် ဖြစ်သည်။ တရားသူကြီးအားလုံးသည် ထူးခြားသော ဘဝအတွေ့အကြုံ များ ကိုယ်စီရှိကြပြီး အဆိုပါအတွေ့အကြုံများက ၎င်းတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ပုံဖော်လမ်းညွှန် ပေးသည်။ ဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှုကို ပြည်သူလူထု အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအတွက်သာ ကန့်သတ်ထားခြင်း မပြုရပါ။ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများနှင့် အခြား ဘေးဖယ်ထားခြင်းခံရသော အသိုက်အဝန်းများမှ တရားသူကြီးများသည် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်သည့် မတူညီသောရှုထောင့်ကို တရားရုံးသို့ ဆောင်ယူပေးသည်။ ဤအချက် မှာ ပဋိပက္ခလွန် လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် ပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက် သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းမှုအပြီးတွင် အထူးသဖြင့် မှန်ကန်သည်။ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်တွင် ပါဝင်စေခြင်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ကိစ္စရပ်များကို ပိုမိုတုံ့ပြန်နိုင်မှု ရရှိစေရန်နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်၏ ကဏ္ဍ အစိတ်အပိုင်း အားလုံးတွင် အခြားသူများနှင့် တန်းတူပါဝင်ခွင့်ရရှိရေးတို့ကို လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် အထောက်အကူ ပြုသည်။

တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ ရွေးချယ်ခန့်အပ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် အမည်စာရင်း တင်သွင်းခံရသူနှင့် ခန့်အပ်ခံရ သူတို့၏ စုံလင်ကွဲပြားမှုအပေါ် ထိခိုက်နိုင်စရာရှိပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အမည်စာရင်းသွင်းရန် အရည်အချင်း ပြည့်မီသော ပုဂ္ဂိုလ်များကို ရှာဖွေ၍ မဏ္ဍိုင်တစ်ခုတည်းမှ ရှာဖွေလျှင် အုပ်ချုပ်ရေး သို့မဟုတ် အခြားအဖွဲ့အစည်းများမှ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ၎င်း တို့ နှစ်သက်သလို တစ်ဖက်သတ် ရွေးချယ်နိုင်စရာရှိ၍ မဏ္ဍိုင်တစ်ခုထက်ပို၍ ရှာဖွေနိုင်ပါက ပို၍ စုံလင်ကွဲပြားမှု ရှိနိုင်ပါသည်။ တရားသူကြီးများ အမည်စာရင်း တင်သွင်းပေးနိုင်သော ဘက်မလိုက်သည့် တရားရေး ကော်မရှင် သို့မဟုတ် ကော်မတီတစ်ရပ်ရှိ ပါက တရားစီရင်ရေးဘက်မှ ရာထူးများအတွက် စဉ်းစားပေးစရာ လူအမျိုးအစား ပိုများပါလိမ့်မည်။ ဤကော်မရှင်သည် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ၏ မတူကွဲပြားမှုကို ကိုယ်စားပြုပြီး တရားရေးဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံကွဲပြားမှု (တရားစီရင်ရေး၊ တရားရေးဆိုင်ရာ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များကို ရှေ့နေများ၊ ပညာရှင်များ၊ ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့ဝင်များ၊ စသည်တို့အပြင်) တို့ ကို ကိုယ်စားပြုနေရန် အရေးကြီးသည်။ အမြင့်ဆုံးတရားရုံးတွင် ခန့်အပ်ရန်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် အောက်တရားရုံးများတွင် တရားသူကြီးများအဖြစ် အမှုထမ်းရန်နှင့် အမှုထမ်းမှတ်တမ်းတစ်ခု တည်ဆောက်ရန် အခွင့်အရေး များ ရှိရမည် ဖြစ်သည်။ ဥပဒေအသိုက်အဝန်းတွင် လုပ်သက်ဝါရင့်မှုကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးသို့ ခေါ်ယူ ခြင်းသည် သမိုင်းကြောင်းအရ ဤအသိုက်အဝိုင်းသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်မရခဲ့သော ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို ပိုမိုထိခိုက်စေ နိုင်သည်။ ဤအကြောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုသိရှိရန် မေးခွန်း ၄ မှ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တိုက်ဖျက်ပိုင်ခွင့် (အကျိုးသက်ရောက်မှုနှင့် ရည်ရွယ်ချက်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှု) နှင့် အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှုနှင့် သာမန်တန်းတူညီမျှမှုကို အသေးစိတ်သိရှိရန် အခန်း ၃ မှ အဓိကစကားရပ်များနှင့် သဘောတရားများကို ကြည့်ပါ။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၁၈၂(၆)၊ ၁၉၇(၁) နှင့် ၂၀၆(၅)	အပိုဒ် ၁၈၂ ၆။ တရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ တရားသူကြီးဖြစ်လာရန်အတွက် အောက်ပါလိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီရမည် - ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများအတွက် သတ်မှတ်ထားသော အထွေထွေ လိုအပ်ချက်များ ပြည့်မီခြင်း၊ အသက်သုံးဆယ်ပြည့်ခြင်း၊ ဥပဒေဘွဲ့ ရရှိထားခြင်း၊ တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းများကို ရိုးသားစွာနှင့် ကျင့်ဝတ်သိက္ခာရှိရှိ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ရှေ့နေ အဖြစ် အမှုလိုက်ဖူးခြင်း သို့မဟုတ် တက္ကသိုလ်ပါမောက္ခအဖြစ် ရှစ်နှစ်ကြာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ဖူးခြင်း၊ တရားသူကြီး ကောင်စီမှ ထုတ်ပယ်ပိတ်ပင်မှု မခံခဲ့ရခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်အောက်တွင် ဌာနေ အာဏာပိုင်တစ်ဦးအနေဖြင့် စွမ်းဆောင်ရည်ကို သမာသမတ် ကျမှု အဆုံးအဖြတ်တွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားမည်။ အပိုဒ် ၁၉၇ ၁။ ဗဟိုအမျိုးသား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ တရားရုံး တော်တွင် သာမန်စနစ်နှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး စနစ်မှ ကိုယ်စားပြုမှုဖြင့် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ထားသော တရားသူကြီးများ ပါဝင်သည်။ အပိုဒ် ၂၀၆ ၅။ ဌာနဆိုင်ရာဥပဒေပြုစည်းဝေးပွဲများ သို့မဟုတ် ဌာနဆိုင်ရာ ကောင်စီများသည် ဌာနဆိုင်ရာရွေးကောက်ပွဲ တရားရုံးများ၏ မဲပေးအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးစီအတွက် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်း ကို ၎င်းတို့အဖွဲ့ဝင်များ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံမဲဖြင့် ရွေးချယ်ရမည်။ အောက်လွှတ်တော် (Camara de Diputados) သည် ဌာန ဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲ တရားရုံးများ၏ အဖွဲ့ဝင်များစာရင်းမှ ပါဝင်သည့် အဖွဲ့ဝင်များ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံမဲဖြင့် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံရပြီး ယင်းအဖွဲ့ဝင်များထံမှ အနည်းဆုံးတစ်ဦး သည် တိုင်းရင်းသားနှင့် ကျေးလက်ဇာတိ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများဖြစ်ကြောင်း အာမခံပေးရမည်။	တရားရုံးချုပ်မှ တရားသူကြီး တစ်ဦးအတွက် အရည်အချင်းများကို အကဲဖြတ်ရာတွင် ‘ဌာနေ တိုင်းရင်း အာဏာပိုင်အဖွဲ့’ (ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ တရားစီရင်ရေးစနစ်) မှ အတွေ့အကြုံများကို ထည့်သွင်းတွက်ချက်ရန် လိုအပ်သည် ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် သာမန် တရားစီရင်ရေး စနစ်နှစ်ခု လုံးမှ ကိုယ်စားပြုမှုဖြင့် ‘သာတူညီမျှမှု’ ကို အခြေခံ၍ တရားရုံး၏ ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်း မှုကို တောင်းဆိုသည် ဌာနေရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ တရားရုံးများတွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်စားပြုရေးကို တောင်း ဆိုသည်
ဘူရုနဒီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၅	အပိုဒ် ၂၁၃	တရားစီရင်ရေးအာဏာသည် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး၏ ဖွဲ့စည်းပုံ တွင် ထင်ဟပ်စေရန် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသည်။ တရားရေးအဖွဲ့များတွင် လူသစ်ခေါ်ယူခြင်းနှင့် ရာထူးခန့်အပ် ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ဒေသဆိုင်ရာ၊ လူမျိုးရေးနှင့် ကျားမရေးရာ မျှတမှုကို မြှင့်တင်ခြင်း၏ အလေးထားမှုကို လိုက်နာရန် အရေးကြီးသည်။ ဥပဒေအရာရှိများတွင် ဟူတူလူမျိုး ၆၀% အများဆုံးနှင့် တွတ် စီလူမျိုး ၄၀% အများဆုံး ပါဝင်သည်။ အမျိုးသမီး အနည်းဆုံး ၃၀% အတွက် အာမခံမှုရှိသည်။	တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်သည် နိုင်ငံတော်လူဦးရေ၏ ဖွဲ့စည်းပုံကို ထင်ဟပ်သင့်ပြီး လူမျိုးစုမျှတမှုကို မြှင့်တင်ရန် (အချိုးအစားအတိအကျ ဖော်ပြပြီး) လူသစ်ခေါ်ယူ ခြင်းနှင့် ရာထူးခန့်အပ်ခြင်း များ ပြုလုပ်ရမည်ဟု သတ်မှတ်သည်

တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၆	အပိုဒ် ၁၇၄(၂)	၂။ တောင်အာဖရိက တရားရေးအရာရှိများကို ခန့်အပ်သည့် အခါတွင် လူမျိုးရေးနှင့် ကျား၊ မ အသွင်အပြင်ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ထင်ဟပ်ရန် လိုအပ်ကြောင်း တရားစီရင်ရေး ဌာနက ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။	တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ရာတွင် မတူကွဲပြားမှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်
ဗန္ဓားတူ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၀	အပိုဒ် ၄၈(၁)	၁။ တရားရေးဆိုင်ရာ ကော်မရှင်တွင် တရားရေးဝန်ကြီးမှ သဘာပတိအဖြစ် တရားသူကြီးချုပ်၊ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု ကော်မရှင် ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ကောင်စီက ခန့်အပ်ထားသော မယ်ဗာတူမော်ရီကောင်စီ အကြီးအကဲများမှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးတို့ ပါဝင်ရမည်။	တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ခြင်းအတွက် တရားစီရင်ရေး ဝန်ဆောင်မှုကော်မရှင်တွင် ဌာနေ မယ်ဗာတူမော်ရီ ကောင်စီမှ အာမခံထားသော ကိုယ်စားလှယ်ပါဝင်သည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရဝန်ထမ်းရာထူးများ၊ သီးခြားလွတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တပ်မတော်တို့တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ပါဝင်လာအောင် စည်းရုံးခြင်း၊ ခန့်အပ်ခြင်းတို့အတွက် အာမခံချက်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အဆင်ပြေ ချောမွေ့အောင် ပြုလုပ်ပေးခြင်းများ ရှိပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ကွဲပြားမှုများကို ထင်ဟပ်သင့်သည်ဟု ဖော်ပြသည်။ တစ်ခါတရံ လွှတ်တော်ကဲ့သို့သော ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ထိုအချက်ကို ဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြထားသော်လည်း (မေးခွန်း ၁၄ တွင် ဆွေးနွေးထားသည်) အကောင်းဆုံးမှာ အချိုးကျကိုယ်စားပြုမှုတွင် ရွေးကောက်ခံမဟုတ်သော၊ အရပ်ဘက်ဝန်ထမ်း ရာထူးများတွင် ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အစိုးရတာဝန်ရှိသူများ၊ လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားသော သီးခြားလွတ်လပ်သော အဖွဲ့များ (ဥပမာ - စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်များ) ကိုပါ ပါဝင်စေသင့်သည်။ ဤအဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံတော်၏ ကျောရိုးဖြစ်ပြီး နိုင်ငံသားများနှင့် အပြန်အလှန်ဆက်ဆံကာ အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင်လည်း တာဝန်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အနည်းဆုံးအားဖြင့် မတူကွဲပြားမှုကို တန်ဖိုးထားခြင်း သို့မဟုတ် အချိုးကျကိုယ်စားပြုမှု အခြေခံမူကို ရာထူးခန့်အပ်မှုများတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားမည်ကို နိုင်ငံတော်မှ အသိအမှတ်ပြုရန် အရေးကြီးသည်။

ပိုမိုအားကောင်းသော ဖော်ပြမှုပုံစံသည် ရာထူးခန့်အပ်ခြင်း သို့မဟုတ် လူသစ်ခေါ်ယူခြင်းအတွက် သတ်မှတ်ထားသော စံနှုန်းများကို ပြန်လည်အကဲဖြတ်နိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အရည်အချင်း သို့မဟုတ် လုပ်နိုင်စွမ်းကိုသာ အာရုံစိုက်သည့် စံနှုန်းများသည် ဘက်မလိုက်ဟု ယူဆနိုင်သော်လည်း သမိုင်းဝင် တန်းတူညီမျှမှု မရှိခြင်းနှင့် ဘေးဖယ်ထားခြင်း ခံရမှုများကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ထိခိုက်စေနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ (မေးခွန်း ၅ နှင့် အခန်း ၃ - အဓိကစကားရပ်များနှင့် သဘောတရားများ အခန်းတွင် ဆွေးနွေးထားသည့်) အလုံးစုံတန်းတူညီမျှမှုနှင့် အထူးအစီအမံများ အခြေခံမူသည်လည်း ဤနေရာတွင် အကျုံးဝင်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၆(၁ခ)	၁။ အစိုးရများသည် ဤကွန်ဗင်းရှင်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လက်တွေ့အသုံးပြုရာတွင် - ... (ခ) ရွေးကောက်ပွဲ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာနှင့် ၎င်းတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် မူဝါဒများနှင့် စီမံကိန်းများအတွက် တာဝန်ရှိသည့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများရှိ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း အလွှာအသီးသီးတွင် သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများအနေဖြင့် အနည်းဆုံး အခြား နိုင်ငံသားများနှင့် တန်းတူ လွတ်လပ်စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် နည်းလမ်းများ ချမှတ်ပေးရမည်။	လွတ်လပ်၍ မျှမျှတတ ပူးပေါင်းပါဝင်ခွင့်သည် နိုင်ငံတော်၏ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ရွေးကောက်ခံမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများထံ ကျယ်ပြန့်စွာ သက်ရောက်စေသည်ဟုဆိုသည်
---	---------------------	--	--

အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈	အပိုဒ် ၅၇	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၊ ရပ်ရွာများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဒေသများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူညီချက်များ၊ ကွန်ဗင်းရှင်းများ၊ ကြေညာချက်များ နှင့် အခြား နိုင်ငံတကာ စာရွက်စာတမ်းများ၊ အောက်ပါ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများနှင့်အညီ အသိအမှတ်ပြုပြီး အာမခံသည်။ ... (၁၆) ၎င်းတို့နှင့် စပ်ဆိုင်သည့် အများဆိုင်မူဝါဒများ ရေးဆွဲရန် သာမက နိုင်ငံတော်၏ လျာထားချက်များနှင့် စီမံကိန်းများတွင် ၎င်းတို့၏ ဦးစားပေးအရေးကိစ္စများကို ဖန်တီးရေးဆွဲဆုံးဖြတ်ရန် ဥပဒေအရ တည်ထောင်ထားသည့် တရားဝင်အဖွဲ့အစည်းများမှ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်။	ဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းထားသော တရားဝင် ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့များတွင် ကိုယ်စားပြုခြင်းအားဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုကို အာမခံသည်
အိန္ဒိယ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၄၉	အပိုဒ် ၁၆	၁။ နိုင်ငံသားတိုင်းအတွက် အလုပ်အကိုင် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် လက်အောက်ရှိ ရုံးတစ်ခုခုသို့ ခန့်အပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် နိုင်ငံသားတိုင်း တန်းတူညီမျှအခွင့်အရေး ရှိစေရမည်။ ၂။ မည်သည့်နိုင်ငံသားမဆို နိုင်ငံတော်လက်အောက်ရှိ မည်သည့် အလုပ်အကိုင် သို့မဟုတ် မည်သည့်ရုံးလုပ်ငန်းတွင်မဆို ဘာသာရေး၊ လူမျိုး၊ ဇာတ်၊ လိင်၊ မျိုးရိုးဇာတ်၊ မွေးရပ်မြေ၊ နေထိုင်ရာအရပ် သို့မဟုတ် မည်သည့်အကြောင်းရင်းကြောင့်မဆို ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း မရှိစေရ။ ၃။ နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုနယ်မြေအတွင်း သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ လက်အောက်ခံရုံးသို့ ခန့်အပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရာထူးခန့်အပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေတစ်ရပ်ကို လွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းအား ဤအပိုဒ်ရှိ မည်သည့်အရာကမျှ တားဆီးခြင်းမရှိစေရ။ မည်သည့်ဥပဒေမှ တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်းမပြုရ။ ... ၄။ နိုင်ငံတော်မှ နိုင်ငံတော်လက်အောက်ရှိ မည်သည့်ရာထူးနေရာများအတွက်မဆို တာဝန်ခန့်ထားရာတွင် နိုင်ငံတော်၏ သဘောထားအမြင်၌ လုံလောက်စွာ ကိုယ်စားပြုခြင်းမရှိသည့် လျာထားချက်ပါ ဇာတ်များ သို့မဟုတ် လျာထားချက်ပါ မျိုးနွယ်စုများကို ခန့်အပ်ခြင်းအတွက် အထူးပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်ရပ် ဖော်ဆောင်ခြင်းကို ဤအပိုဒ်ရှိ မည်သည့်အရာကမျှ တားဆီးခြင်း မရှိစေရ။	နိုင်ငံအတွင်း ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ တန်းတူညီမျှသော အလုပ်အကိုင်ရရှိစေရေးကို အာမခံသော်လည်း အစိုးရ ခန့်အပ်မှုတွင် ခိုင်မာသော တန်းတူညီမျှမှုရှိစေရန် အထူးအစီအမံများကို ခွင့်ပြုပေးသည်

နီပေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၅	အပိုဒ် ၂၆၇(၃) နှင့် ၂၈၅(၂)	အပိုဒ် ၂၆၇ ၃။ အမျိုးသမီးများ၊ ဒါလစ်၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၊ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၊ ကက်စ်အာယာ၊ မာဒီစီ၊ သာရူး၊ ပီခါ ဒါ လူတန်းစားနှင့် နောက်ကျသောဒေသမှ နိုင်ငံသားများ နီ ပေါစစ်တပ်တွင်းသို့ ဝင်ခွင့်ကို တန်းတူညီမျှမှုနှင့် ပါဝင်မှု ဆိုင်ရာမူများကို အခြေခံ၍ ဖက်ဒရယ်ဥပဒေဖြင့် အာမခံရ မည်။ အပိုဒ် ၂၈၅ ၂။ ဖက်ဒရယ် အရပ်ဘက်လုပ်ငန်း တာဝန်များရှိ ရာထူးများ နှင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ တာဝန်များ အားလုံးကို ခန့်အပ်ရာတွင် အကျိတ်အနယ် ယှဉ်ပြိုင်ဖြေဆိုသော စာမေးပွဲစနစ်ကို ကျင့်သုံးရမည် ဖြစ်ပြီး ပွင့်လင်းပြီး အချိုးကျပါဝင်မှုကို အခြေခံ စေရမည်။	တန်းတူညီမျှမှုနှင့် ပါဝင်မှု ဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို စစ်တပ်တွင် ကျင့်သုံးပြီး အရပ်ဘက်ဝန်ထမ်း ခေါ်ယူခန့်ထားခြင်းတွင် အချိုးကျပါဝင်မှုရှိသည်
ကနေဒါ၊ ကနေဒါ လူ့အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၁၉၇၇	အပိုဒ် ၃(၁) နှင့် ၇	အပိုဒ် ၃ ၁။ ဤအက်ဥပဒေပါ ရည်ရွယ်ချက်အားလုံးအတွက် ခွဲခြား ဆက်ဆံမှု မပြုလုပ်ရန် တားမြစ်ထားသော အခြေခံများမှာ လူမျိုး၊ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား ဇာတိ၊ အသားအရောင်၊ ဘာသာရေး၊ အသက်၊ လိင်၊ လိင်စိတ် တိမ်းညွတ်မှု၊ အိမ်ထောင်ရေး၊ မိသားစုအခြေအနေ၊ မသန်စွမ်း မှုနှင့် ပြစ်မှုတစ်ခုအတွက် ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခြင်းခံရပြီး ပြစ်ဒဏ်မှ လွတ်ငြိမ်းပြီးဖြစ်ခြင်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၇ ၇။ ဤသည်မှာ တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း သွယ်ဝိုက်၍သော်လည်းကောင်း ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းဖြစ်သည်။ (က) မည်သူ့ကိုမျှ အလုပ်ခန့်ရန် သို့မဟုတ် ဆက်လက် ခန့်ထားရန် ငြင်းဆိုခြင်း သို့မဟုတ် (ခ) အလုပ်ခန့်အပ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အလုပ်သမား တစ်ဦးဦးကို တားမြစ်ချက်ပါ အခြေခံ တစ်ချက်ချက်ဖြင့် တစ် မျိုး တစ်ဘာသာ ချိုးနှိမ်ဆက်ဆံခြင်း	နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းအဖြစ် ခန့်အပ် ခြင်းတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ကို တားမြစ်ထားသည်။

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

၆။ မြေယာ၊
ပိုင်နက် နယ်မြေနှင့်
သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ
အခွင့်အရေးများ

မေးခွန်း ၁၈ - ၂၀

မြေယာ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဘိုးဘွားပိုင် မြေယာများနှင့် နယ်မြေများအား စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများထံမှ မြေကို အတင်း အဓမ္မ သိမ်းယူခြင်း အတွက် ကြီးလေးသော ပြစ်ဒဏ်များ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ၎င်းတို့၏မြေအကြားမှ အထူးဆက်နွှယ်မှုကို အသိအမှတ်ပြုပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏မြေနှင့် အထူးဆက်နွှယ်မှုရှိပြီး ၎င်းမှာ နိုင်ငံအများအပြား၏ ဥပဒေ စနစ်များ၌ ပါဝင်သည့် ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှု သဘောတရားနှင့် ဆင်တူသော်လည်း ထိုထက်များစွာ ကျယ်ပြန့်လေးနက်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ၎င်းတို့၏မြေအကြားမှ အထူးဆက်နွှယ်မှုကို ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ နှင့် UNDRIP တွင် အသိအမှတ်ပြုကာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးထားသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏မြေများအား ကာကွယ်ခွင့်၊ ထိုမြေများကို အသုံးပြုရာတွင် ဦးစားပေးချက်များ သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ခွင့်နှင့် ၎င်းတို့၏ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာနှင့် အခြား မြေစီမံခန့်ခွဲခြင်းဆိုင်ရာ အလေ့အထများကို မြှင့်တင်ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်တို့သည် အားလုံးအပြန်အလှန်ဆက်နွှယ်နေပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အပေါ် အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်သည်။

အမေရိကတိုက်လုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးက ဤသို့ အသိအမှတ်ပြုထားသည် - ‘ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများအတွက် ၎င်းတို့၏မြေနှင့် ဆက်နွှယ်မှုများသည် ပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ ကုန်ထုတ်လုပ်ခြင်း တို့နှင့်သာ ဆက်နွှယ်နေခြင်းမဟုတ်ဘဲ ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအတိုင်း ထိန်းသိမ်း၍ နောင်မျိုးဆက်များ အတွက် လက်ဆင့်ကမ်းပေးရန်ဖြစ်လျှင်ပင် ၎င်းတို့အနေဖြင့် အပြည့်အဝ ခံစားရယူပိုင်ခွင့်ရှိသည့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ဝိညာဉ်ရေးရာ အင်္ဂါရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်’ (အမေရိကတိုက်လုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး ၂၀၀၁၊ အပိုဒ် ၁၄၉)။ ထို့ကြောင့် မြေယာဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဝိသေသ နှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တို့နှင့် နက်ရှိုင်းစွာ ဆက်နွှယ်နေသည် (မေးခွန်း ၇ နှင့် ၂၁ ကို ကြည့်ပါ)။ မြေဟူသည်မှာ အချုပ်အခြာအာဏာ၏ သင်္ကေတတစ်ခုဖြစ်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအတွက်မူ ထိုထက်များစွာပိုသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကြုံတွေ့ရသည့် အကြီးမားဆုံး အခက်အခဲများအနက် အချို့မှာ ၎င်းတို့၏ မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သဘာဝသယံဇာတများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသော ဖိအားများပင် ဖြစ်သည်။ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်ပိုင် မြေများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ တည်တံ့နိုင်စွမ်းအပြင် တစ်စုံတစ်ရာသော အဖွဲ့အစည်းပုဂ္ဂိုလ်များအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနိုင်ရန်အတွက် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများအား အားပေးမြှင့်တင်ခြင်းတို့နှင့် နက်နဲရှုပ်ထွေးစွာ ဆက်နွှယ်နေသည်။

အခြားဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် အမေရိကတိုက်လုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးက ဤသို့ အသိအမှတ် ပြုထားသည် - ‘ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းဝင်များ၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် တစ်မူထူးခြားသော ဘဝနေထိုင်မှု နည်းဟန်၊ လောကအား ရှုမြင်ခြင်းနှင့် ဝင်ရောက်ပါဝင်ခြင်းနည်းဟန်တို့ကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြကာ ဤယဉ်ကျေးမှု အတွက် စမှတ်အနေဖြင့် သတ်မှတ်နိုင်သည်မှာ ၎င်းတို့၏ ရိုးရာအရ ပိုင်ဆိုင်သော မြေများ၊ သဘာဝသယံဇာတများနှင့် နီးစပ်စွာ ဆက်နွှယ်မှုဖြစ်ပြီး ထိုသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ အဆိုပါတို့သည် ၎င်းတို့အသက်ရှင်နေထိုင်နိုင်ရေးအတွက် အဓိကနည်းလမ်းဖြစ်ခြင်း သက်သက်ကြောင့်သာ မဟုတ်ဘဲ ၎င်းတို့၏ လောကရှုမြင်ပုံ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဝိသေသတို့၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ပါဝင်နေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်’ (၂၀၀၆၊ အပိုဒ် ၁၁၈)။ ဆက်လက်၍ တရားရုံးက ဤယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အရှိတရား၏ လက်တွေ့သက်ရောက်မှုအကျိုးဆက်များကို ဖော်ပြထားသည် -

၁၂၀။ အလားတူပင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအသိုက်အဝန်းများသည် ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုတို့နှင့် ပတ်သက်လာပါက ဘုံနားလည်မှု ရှိကြပြီး မြေပိုင်ဆိုင်မှုသည် ‘လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက်အပေါ် အမှီပြုခြင်းမဟုတ်ဘဲ အုပ်စုနှင့် ၎င်း၏ အသိုက်အဝန်းပေါ် တည်မှီနေခြင်းဖြစ်သည်’ ဟူသော ဘုံသဘောပေါက် နားလည်မှု ရှိကြသည်ဟု ဤတရားရုံးက ယူဆသည်။ ဤပိုင်ဆိုင်မှု၊ ပစ္စည်းဥစ္စာတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အယူအဆသည် ပုံမှန် အများလက်ခံထားသော သဘောတရားနှင့် အမြဲတစေ ကိုက်ညီခြင်း ရှိမည်မဟုတ်သော်လည်း အမေရိကန်ကွန်ဗင်းရှင်း၏ အပိုဒ် ၂၁ အရ ၎င်းကိုလည်း တန်းတူညီမျှ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ပေးရမည် ဖြစ်သည်...

၁၂၁။ အောက်ပါသုံးသပ်ချက်များကို အရှေ့တွင်ဖော်ပြချက်များအပေါ် အခြေခံထားသည် - ၁) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏မြေများအား ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်မှုသည် နိုင်ငံတော်ကပေးအပ်သည့် ပစ္စည်းဥစ္စာအပြည့်အဝပိုင်ဆိုင်မှုစာချုပ်နှင့် ထပ်တူညီသည်။ ၂) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် ပစ္စည်းဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်မှုစာချုပ်နှင့် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို တောင်းဆိုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၃) မိမိတို့၏ ရိုးရာ

အစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်သော မြေများပေါ်မှ ဆန္ဒအလျောက်မဟုတ်ဘဲ စွန့်ခွာခဲ့ရသည့် သို့မဟုတ် ပိုင်ဆိုင်မှုဆုံးရှုံးခဲ့ရသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အုပ်စုဝင်များသည် တရားဝင် ပိုင်ဆိုင်မှုစာချုပ်မရှိလျှင်ပင် ၎င်းမြေများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ဤသည်မှာ အဆိုပါမြေများကို တတိယပုဂ္ဂိုလ်များထံသို့ သဘောရိုးဖြင့် ဥပဒေနှင့်အညီ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ပြီးခြင်း မရှိပါက ဖြစ်သည်။ ၄) မိမိတို့၏မြေများကို ဆန္ဒအလျောက် မဟုတ်ဘဲ ပိုင်ဆိုင်မှုဆုံးရှုံးခဲ့ရသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အုပ်စုဝင်များသည် အဆိုပါမြေများကို အပြစ်ကင်းစင်သော တတိယပုဂ္ဂိုလ်များထံသို့ ဥပဒေနှင့်အညီ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ပြီးဖြစ်ပါက အဆိုပါမြေများအတွက် လျော်ကြေးငွေ ခံစားပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် အကျယ်အဝန်းနှင့် အရည်အသွေးတူညီသော အခြားမြေများကို ရယူခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ဆိုရသော် မြေပိုင်ဆိုင်မှုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာနစ်နာကြေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ရရှိရေးအတွက် လိုအပ်သော အခြေအနေတစ်ရပ် မဟုတ်ပေ။ (အမေရိကတိုက်လုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံး ၂၀၀၆)။

ဤဆုံးဖြတ်ချက်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေနှင့် ပိုင်နက်နယ်မြေများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် နိုင်ငံတော်က ပေးအပ်သည့် ပိုင်ဆိုင်မှုစာချုပ်များနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာ သဘောတရားများကို ကျော်လွန်ရှုမြင်ရန် လိုအပ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုသည့်အတွက် အရေးပါသော ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြစ်သည်။ ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ စံအခွင့်အရေးများအပြင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ၎င်းတို့၏ မြေများအကြား ဆက်နွယ်မှုကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ မြေယာ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သဘာဝသယံဇာတများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသော ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် မူဝါဒများကို အားပေးမြှင့်တင်ရာတွင် အထောက်အကူပေးနိုင်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဤမြေများနှင့်စပ်လျဉ်းသော အခွင့်အရေးများ ပိုင်ဆိုင်ခွင့် (စာချုပ်ဖြင့်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်) ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကိုလည်း ထည့်သွင်းပါဝင်စေသင့်သည်။ မြေယာ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သဘာဝသယံဇာတများ ဆိုင်ရာ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် သက်ဆိုင်မှုမရှိသည့် နောက်ခံအခြေအနေတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီ၏ ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် ထပ်တူညီသည်။ မြေပိုင်ဆိုင်မှု၊ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အလေ့အထများနှင့် သမိုင်းကြောင်းများကို တတ်နိုင်သမျှ အတိုင်းအတာအထိ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးသင့်သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအားလုံးနှင့် နည်းတူစွာပင် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို ဘိုးစဉ် ဘောင်ဆက် ပိုင်မြေများနှင့် ဆက်စပ်၍ စဉ်းစားသင့်သည် (မေးခွန်း ၈ ကို ကြည့်ပါ)။ မြေစုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ခြင်း သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် အလွန်အရေးပါပြီး ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်ပိုင်မြေများနှင့် ပိုင်နက် နယ်မြေများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့်လည်း ဆက်နွယ်နေသည်။ စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ခြင်းသည် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့် နှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံ တည်ဆောက်ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် သဘာဝသယံဇာတ အသုံးချရေး စီမံချက်များအတွက် အကျိုးအမြတ်ဝေမျှခံစားပိုင်ခွင့် အပါအဝင် အခြားအခွင့်အရေးများအား အကောင်အထည် ဖော်နိုင်ရန်အတွက် အခြေခံတစ်ရပ်ကိုလည်း ချမှတ်ပေးနိုင်သည် (မေးခွန်း ၁၉ ကို ကြည့်ပါ)။

ထို့အပြင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏မြေနှင့် အထူးဆက်နွယ်မှုရှိသည့်အလျောက် အတင်းအဓမ္မနှင့်ထုတ်ခြင်းခံရပါက သာမန်ထက်များစွာပို၍ ခံစားရတတ်သည်။ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ၎င်းတို့၏မြေများမှ ဖယ်ရှားခြင်းပြုပါက ထိုအတွက် ကျိုးကြောင်းပြရှင်းလင်းရန် အလေးအနက်တာဝန်ရှိကြောင်း သတ်မှတ်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် မူဝါဒများကို ရေးဆွဲ အကောင်အထည်ဖော်သင့်သည်။ အခြေအနေအရပ်ရပ်အရ ကျိုးကြောင်းသင့်လျော်မှုရှိစွာ ဖယ်ရှားခြင်းဖြစ်ပါက ဖယ်ရှားခံရသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် မျှတစွာ နစ်နာကြေးပေးသင့်သည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် UNDRIP တွင် မီးမောင်းထိုးဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း သမိုင်းအရ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ တပ်ဖွဲ့များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ သဘောတူခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ပိုင်နက်နယ်မြေများကို သိမ်းပိုက်ခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် ဝင်ရောက်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည့် အရေးပြဿနာ ရှိသည်။ ဤသည်ကို ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် နှင့် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား ချိုးဖောက်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားမြေများ၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို နားလည်ခြင်းဟူသည့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အရေးပြဿနာတစ်ရပ်ကို ထင်ဟပ်ကိုယ်စားပြုနေခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ UNDRIP တွင် '၁။ သင့်လျော်သည့် ပြည်သူလူထုအကျိုးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်တစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လွတ်လပ်စွာ သဘောတူညီမှုမရှိဘဲ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ တောင်းဆိုခြင်းမရှိဘဲ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများအတွင်း စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုရ။ ၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများအတွင်း စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုမီ သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ထိရောက်စွာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းကို အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများမှတစ်ဆင့် သင့်လျော်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည်' ဟု ဖော်ပြထားသည် (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၇၊ အပိုဒ် ၃၀)။ ဤအချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးယူဆောင်ရွက်မှု အများအပြားမရှိသော်လည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အရေးကြီးသော အရေးပြဿနာ တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကော်မတီ၊ အထွေထွေ မှတ်ချက် အမှတ် ၂၁ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၂	အပိုင်း ၂ ငါ၊ အပိုင်း ၇၊ အပိုင်းခွဲ ၃၆	ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဘုံမြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ ထိန်းကွပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အသုံးပြုပိုင်ခွင့်တို့ကို အသိအမှတ်ပြု၍ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် အစီအမံများ မပျက်မကွက် ချမှတ် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး အကြောင်းချင်းရာကို ကောင်းစွာသိရှိနားလည်ကာ ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်သော စိတ်ဆန္ဒဖြင့် သဘောတူညီမှုကို မတောင်းခံဘဲ အခြားတစ်နည်းနည်းဖြင့် ရယူနေထိုင်သည့် သို့မဟုတ် အသုံးပြုထားသည့် မြေများနှင့် ပိုင်နက်နယ်မြေများ ရှိပါက ၎င်းတို့ကို ပြန်လည်ပေးအပ်ရန်အတွက် ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ၎င်းတို့၏ မြေယာဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအကြား ဆက်နွှယ်မှုကို အသိအမှတ်ပြုသည်
ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုင်း ၁၃ နှင့် ၁၄	အပိုင်း ၁၃ ၁။ ဤကွန်ဗင်းရှင်း၏ ယခုအပိုင်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အခြေချအသုံးပြုသည့် သို့မဟုတ် အခြားနည်းဟန်ဖြင့် အသုံးပြုသည့် မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများ သို့မဟုတ် သင့်လျော်သလို ၎င်းနှစ်မျိုးစလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများအကြား တည်ရှိသည့် အထူးဆက်နွှယ်မှုသည် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ဝိညာဉ်ရေးရာစံတန်ဖိုးများအတွက် အထူးအရေးပါမှုကို လေးစားလိုက်နာရမည်။ ၂။ အပိုင်း ၁၅ နှင့် ၁၆ တွင် အသုံးပြုထားသည့် ‘မြေ’ ဟူသည့် စကားရပ်တွင် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများ နေထိုင်အသုံးပြုသည့် သို့မဟုတ် အခြားနည်းဖြင့် အသုံးပြုသည့် ဒေသနေရာများ အားလုံး ခြုံငုံပါဝင်သော နယ်နိမိတ်များဟူသည့် သဘောတရားကို ရည်ညွှန်းပါဝင်စေရမည်။ အပိုင်း ၁၄ ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ နေထိုင်သော မြေများအပေါ် ပိုင်ရှင်ဖြစ်ခွင့် နှင့် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်တို့အား အသိအမှတ်ပြုပေးရမည်။ ထို့အပြင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ သီးသန့်အခြေချ အသုံးပြုခြင်း မရှိသော်လည်း ရိုးရာအစဉ်အလာအရအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု သို့မဟုတ် ရိုးရာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်ရန် ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် အသုံးပြုလာသော မြေများအား အသုံးပြုပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန် အစီအမံများ ထားရှိရမည်။ အထူးသဖြင့် ခြေသလုံးအိမ်တိုင် လှည့်လည်နေထိုင်သူများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုးသူများ၏ အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည်။ ၂။ အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ အခြေချအသုံးပြုသော မြေများအား အတည်ပြုသတ်မှတ်ပေးရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ ထိုမြေများအပေါ်	မြေနှင့် နယ်မြေ ပိုင်နက်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအတွက် အထူးအရေးပါခြင်းကို အစိုးရများအနေဖြင့် လေးစားရန် ပြဋ္ဌာန်းကာ မြေများကို ပိုင်ဆိုင်မှုရရှိရန် လိုအပ်ချက်များနှင့် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်အတွက် ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို သတ်မှတ်ဖော်ပြသည်

		ပိုင်ရှင်ဖြစ်ခွင့်နှင့် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်တို့အား ထိရောက်စွာ ကာကွယ်ပေးရန်အတွက် အာမခံပေးနိုင်ရန် လိုအပ်သည်များကို ဆောင်ရွက်ရမည်။ ၃။ နိုင်ငံတော်တရားဥပဒေစနစ်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ မြေတောင်းဆိုမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းပေးရန်အတွက် လုံလောက်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရေးဆွဲ ချမှတ်ထားရမည်။	
UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၂၅ - ၂၉	အပိုဒ် ၂၅ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ ရိုးရာ အစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော သို့မဟုတ် အခြားနည်းဟန်ဖြင့် အခြေချရယူကာ အသုံးပြုခဲ့သော မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများ၊ ရေပြင်များနှင့် ကမ်းရိုးတမ်း ပင်လယ်ပြင်များနှင့် အခြား သယံဇာတများနှင့် ၎င်းတို့အကြားရှိ တစ်မူကွဲသော ဝိညာဉ်ရေးရာ ဆက်သွယ်မှုကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်း၍ ပိုမိုခိုင်မာလာစေရန် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ဤအချက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အနာဂတ် မျိုးဆက်များအတွက် ဖြည့်ဆည်းပေးရမည့် တာဝန်များကိုလည်း ဖြည့်ဆည်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အပိုဒ် ၂၆ ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ ရိုးရာ အစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်သော သို့မဟုတ် အခြေချအသုံးပြုသော၊ အခြားနည်းဟန်ဖြင့် အသုံးပြုခဲ့သော သို့မဟုတ် ရယူခဲ့သော မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများ၊ သယံဇာတများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခွင့်အရေးများကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ ရိုးရာ အစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်သော သို့မဟုတ် အခြေချအသုံးပြုသော၊ အခြားနည်းဟန်ဖြင့် ရယူခဲ့သော မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ အသုံးပြုခွင့်၊ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေပိုင်ခွင့်နှင့် ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ၃။ နိုင်ငံတော်များသည် ဤမြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများအား ဥပဒေအရ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုကာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရမည်။ ဤသို့အသိအမှတ်ပြုရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု စနစ်များကို လေးစားလိုက်နာစွာ ဆောင်ရွက်ရမည်။ အပိုဒ် ၂၇ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဥပဒေများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုစနစ်များကို အပြည့်အဝ အသိအမှတ်ပြု၍ ၎င်းတို့ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော သို့မဟုတ် အခြားနည်းဟန်ဖြင့် အခြေချအသုံးပြုခဲ့သော မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်အတွက် မျှတပြီး သီးခြားလွတ်လပ်ကာ ဘက်လိုက်မှုကင်းသော အားလုံးလက်လှမ်းမီ၍ ပွင့်လင်းမြင်သာသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ဆောင်ရမည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်ပြီး အခြေချ အသုံးပြုခဲ့သည့် မြေများနှင့် ၎င်းတို့အကြား ဆက်သွယ်မှုကို ထိန်းသိမ်း၍ ပိုမိုခိုင်မာအောင် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအား ပြောင်းရွှေ့နေရာချထားခြင်း အတွက် ကျိုးကြောင်းပြဆိုရန် သတ်မှတ်ချက်ကို မြှင့်ထားပြီး လျော်ကြေးပေးရန်လည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

အပိုဒ် ၂၈

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော သို့မဟုတ် အခြားနည်းဟန်ဖြင့် အခြေချ အသုံးပြုခဲ့သော မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတ များကို ၎င်းတို့ထံ ကောင်းစွာ ကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ် သော သဘောထားတောင်းခံခြင်း မဆောင်ရွက်ဘဲ သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ယူဆောင်ခြင်း၊ သိမ်းပိုက်ခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် ထိခိုက်ပျက်စီးခြင်း ကြုံတွေ့ခံစားခဲ့ရပါက အဆိုပါ တို့ကို ပြန်လည်ပေးအပ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် ပြန်လည်ပေးအပ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါက မျှတလျှောက်ပတ်ပြီး သာတူညီမျှသော နစ်နာကြေးပေးခြင်းဖြင့် ပြန်လည်ကုစားခြင်းကို ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိ သည်။

၂။ သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများက လွတ်လပ်သောစိတ်ဆန္ဒဖြင့် သဘောတူညီခြင်းမှအပ နစ်နာကြေး ပေးရာတွင် အရည်အသွေး၊ အရွယ်အစားနှင့် ဥပဒေသတ်မှတ်ချက် အဆင့်အတန်းတူညီသော မြေများ၊ ပိုင်နက် နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများ ပေးအပ်ခြင်း သို့မဟုတ် နစ်နာကြေးပေးအပ် ခြင်း သို့မဟုတ် အခြားသင့်လျော်သော ပြန်လည်ကုစားပေး ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုဒ် ၂၉

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် နှင့် ၎င်းတို့၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများ၏ ကုန်ထုတ်စွမ်းအားကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း ပြုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံတော် များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အဆိုပါ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ခြင်းအတွက် အထောက်အကူပေးရေး အစီအစဉ်များ ရေးဆွဲချမှတ်ကာ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းစွာ ဆောင်ရွက်ရမည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများထံ ကောင်းစွာ ကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထား တောင်းခံခြင်းမရှိဘဲ ၎င်းတို့၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက် နယ်မြေများအတွင်း ထိခိုက်အန္တရာယ် ဖြစ်စေနိုင်သော အရာ ပစ္စည်းများကို သိုလှောင်ခြင်း သို့မဟုတ် စွန့်ပစ်ခြင်း မရှိစေရန် အလို့ငှာ ထိရောက်သည့် အစီအမံများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရ မည်။

၃။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကျန်းမာရေးအား စောင့် ကြည့်လေ့လာခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ပြန်လည်ကုသပေး ခြင်း ဆောင်ရွက်ရန် ထိုသို့သောအရာပစ္စည်းများကြောင့် ထိခိုက်နစ်နာခဲ့ရသည့် လူမျိုးများက ရေးဆွဲချမှတ်ကာ အကောင်အထည်ဖော်သည့် အစီအစဉ်များအား အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေး အထောက်အကူပေးရန်အလို့ငှာ နိုင်ငံတော်များသည် လိုအပ်ပါက ထိရောက်သည့် အစီအမံများ ကို ချမှတ် လုပ်ဆောင်ရမည်။

ထိခိုက်အန္တရာယ်ရှိနိုင်သော ပစ္စည်းများကို ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ပိုင်နက် နယ်မြေများအတွင်း စွန့်ပစ်ခြင်းအား တားမြစ်သည်

အာဂျင်တီးနား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၄	အပိုဒ် ၇၅(၁၇)	ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်သည် အောက်ပါတို့ကို ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ရှိသည် - ... ၁၇... ... ၎င်းတို့အသိုက်အဝန်းများ၏ ဥပဒေအရ တည်ရှိမှု၊ နှင့် ၎င်းတို့ ရိုးရာ အစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်အခြေချခွင့်သည့် မြေများကို ပိုင်ဆိုင်ခြင်းနှင့် အသိုက်အဝန်းပိုင် ပစ္စည်းဥစ္စာဖြစ်ခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုရန်၊ နှင့် လူသားများ အခြေချဖွံ့ဖြိုးရန် သင့်လျော်ပြီး လုံလောက်မှုရှိသည့် မြေများ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်းကို ကြပ်မတ်ရန်။	ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်အခြေချခြင်းအပေါ် အခြေပြု၍ အသိုက်အဝန်း ပိုင် ပစ္စည်းဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်ခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုသည်
ဘရာဇီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၈	အပိုဒ် ၂၃၁(၁)၊ (၂) နှင့် (၅)	အပိုဒ် ၂၃၁ အင်ဒီးယန်းများ၏ လူမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ဘာသာစကားများ၊ ယုံကြည်မှုများနှင့် ရိုးရာအစဉ်အလာများ အပြင် ၎င်းတို့ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ အခြေချပိုင်ဆိုင်သည့် မြေများအား ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည့် မူလ အခွင့်အရေးများကို လည်း အသိအမှတ်ပြုသည်။ ပြည်ထောင်စုသည် ဤမြေများကို နယ်နိမိတ်ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ ပစ္စည်းဥစ္စာများအားလုံးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်နှင့် လေးစားမှုရှိစေရန်အလို့ငှာ ဆောင်ရွက်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။ (၁) အင်ဒီးယန်းများ ရိုးရာ အစဉ်အလာအရ အခြေချပိုင်ဆိုင်ခဲ့သည့် မြေများဟူသည် ၎င်းတို့၏ အသုံးချမှုများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် ရိုးရာ အစဉ်အလာများနှင့်အညီ ၎င်းတို့ အမြဲတမ်း အခြေချနေထိုင်သည့် မြေများ၊ ၎င်းတို့၏ ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအတွက် အသုံးပြုသည့် မြေများ၊ ၎င်းတို့၏ ကာယစိတ္တသုခ အတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း အတွက် မဖြစ်မနေ လိုအပ်သည့် မြေများ၊ နှင့် ၎င်းတို့၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ မျိုးဆက်ပြန့်ပွားခြင်း အတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည့် မြေများကို ဆိုလိုသည်။ (၂) အင်ဒီးယန်းများ ရိုးရာ အစဉ်အလာအရ အခြေချ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သည့် မြေများသည် ၎င်းတို့ အမြဲတမ်း ပိုင်ဆိုင်ရန် သတ်မှတ်ထားပြီးဖြစ်ကာ အဆိုပါမြေနှင့် ၎င်းအပေါ်၌ တည်ရှိနေသည့် မြစ်ချောင်း၊ ကန်များမှ သယံဇာတများကို သီးသန့် ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။ ... (၅) ၎င်းတို့အား ထိခိုက်စေနိုင်သည့် ကပ်ဘေးကြီး သို့မဟုတ် ကပ်ရောဂါ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် အချုပ်အခြာအာဏာအတွက် လိုအပ်သဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် နိုင်ငံတော် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်၌ ဆန္ဒခံယူပွဲ ကျင်းပ၍ လုပ်ဆောင်ခြင်းမှအပ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အုပ်စုများအား ၎င်းတို့၏မြေများမှ ဖယ်ရှားခြင်းကို တားမြစ်ထားပြီး ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရာ၌ နိုင်ငံတော် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပြီးနောက် ဘေးအန္တရာယ်ကို ကျော်လွှားပြီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် မည်သည့် အခြေအနေတွင်ဖြစ်စေ ချက်ချင်း နေရပ်ပြန်ခွင့်ကို အာမခံပေးရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ၏ ရိုးရာ အစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်သည့်မြေများကို အနက်ဖွင့်ဆိုကာ ၎င်းတို့၏ ‘အမြဲတမ်း ပိုင်ဆိုင်မှု’ ကို ကာကွယ်ပေးသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအား ၎င်းတို့၏ မြေများမှ ဖယ်ရှားခြင်း အတွက် ကြီးလေးသော နောက်ဆက်တွဲတာဝန်ကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းသည်

ကိုလံဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၁	အပိုဒ် ၃၂၉	[အင်ဒီးယန်း] ဌာနေတိုင်းရင်းသား ပိုင်နက်နယ်မြေများကို သတ်မှတ်ရာတွင် ပိုင်နက်နယ်မြေ စီမံတည်ထောင်ခြင်း ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းယန္တရား ဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လိုက်နာ၍ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး အဆိုပါ ပိုင်နက်နယ်မြေ များအား နယ်နိမိတ် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ရာ၌ နိုင်ငံတော် အစိုးရ က ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများမှ ကိုယ်စားလှယ် များ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့်တကွ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ပိုင်နက်နယ်မြေ စီမံတည်ထောင်ခြင်းဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၏ အစီအစဉ်အတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည်။ ဤတွင်အကျုံးဝင်သည့် ဘေးဆီးရန်ကာ အစီအမံများသည် ရောင်းချခြင်း မပြုပိုင်သော စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်သည့် ပစ္စည်းဥစ္စာ များနှင့် သက်ဆိုင်သည်။	စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်သည့် ပစ္စည်းဥစ္စာများအား ရောင်းချမှုကို ဘေးဆီးရန်ကာသော အစီအမံများ ပြဋ္ဌာန်းသည်
ပါရာဂွေး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၂	အပိုဒ် ၆၄	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ဘဝနေထိုင်မှု နည်းဟန်များကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးစေရန် လုံလောက် သော အကျယ်အဝန်းနှင့် အရည်အသွေးရှိသည့် မြေကို အစု အဖွဲ့လိုက် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်သည် ၎င်းတို့ကို ဤ မြေများ အခမဲ့ပေးအပ်ခြင်းဖြစ်ပြီး ဤမြေများကို သိမ်းဆည်း ခြင်း၊ ပိုင်းခြားခြင်း၊ လွှဲပြောင်းခြင်း၊ ပြန်လည်သိမ်းယူရန် ညွှန်ကြားချက်ထုတ်ခြင်း၊ စာချုပ်ဖြင့် ဝတ္တရားများသတ်မှတ် ကာ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် အာမခံခြင်း သို့မဟုတ် အငှားချခြင်း တို့ ဆောင်ရွက်၍မရဘဲ အလားတူပင် အခွန်အခများ ကင်းလွတ်ခွင့်ရရှိမည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အတိအလင်း သဘောတူညီမှုမရှိဘဲ ၎င်းတို့အား ၎င်းတို့ နေထိုင်ကျက်စားရာ ဒေသမှ ဖယ်ရှားခြင်း သို့မဟုတ် ရွှေ့ပြောင်းခြင်းကို တားမြစ်သည်။	မြေစုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ကာ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ပိုင်နက် နယ်မြေများအတွက် မြေခွန် ကင်းလွတ်ခွင့်များ သတ်မှတ် သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ပိုင်နက် နယ်မြေများပေါ်တွင် အစိုးရ က စာချုပ်ချုပ်ဆို၍ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ခြင်းကို တားမြစ် ပြီး ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအား ၎င်းတို့၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက် နယ်မြေများမှ ဖယ်ရှားခြင်း သို့မဟုတ် ရွှေ့ပြောင်းခြင်းမ ပြုမီ ၎င်းတို့၏ သဘောတူညီ မှုကို လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြသည်
ပီရူး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၃	အပိုဒ် ၈၉	ကျေးလက်နှင့် ဒေသခံ အသိုက်အဝန်းများသည် ၎င်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်းအတွင်း၊ အသိုက်အဝန်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုနှင့် ၎င်းတို့၏ မြေများကို အသုံးပြုခြင်းနှင့် လွတ်လပ်စွာ စီမံခြင်းတို့အပြင် ဥပဒေဖြင့်ချမှတ်ထားသည့် မူ ဘောင်အတွင်းရှိ စီးပွားရေးနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများတွင် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိသည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေ ပိုင်ဆိုင်မှုအား နိုင်ငံတော်က ကြပ်မတ်ခြင်းကို ကြိုတင် တားဆီးကာကွယ်သည်

ယူဂန်ဒါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၅	အပိုဒ် ၂၃၇(၃) နှင့် (၄)	၃။ ယူဂန်ဒါနိုင်ငံတွင်းရှိ မြေကို အောက်ပါ မြေပိုင်ဆိုင်မှုစနစ်များနှင့် အညီ ပိုင်ဆိုင်နိုင်သည် - က။ ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်၊ ခ။ အမြဲတမ်းပိုင်ဆိုင်မှုစနစ်၊ ဂ။ မာအီလိုစနစ်၊ ဃ။ ငှားရမ်းပိုင်ဆိုင်မှုစနစ်။ ၄။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းပြီးပါက - က။ ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်အရ မြေပိုင်ဆိုင်ထားသော ယူဂန်ဒါနိုင်ငံသားများ အားလုံးသည် ပါလီမန်လွှတ်တော်က ချမှတ်ပေးသည့် နည်းလမ်းဖြင့် ပိုင်ဆိုင်မှု အသိအမှတ်ပြုလွှာများကို ရယူနိုင်သည်၊ ခ။ ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်အရ ပိုင်ဆိုင်သော မြေများကို စာရင်းသွင်းတင်ပြု၍ အမြဲတမ်းပိုင်ဆိုင်မှုစနစ်အရ ပိုင်ဆိုင်မှုအဖြစ် ပြောင်းလဲနိုင်သည်။	
ဖိလစ်ပိုင်၊ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေး များဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၁၉၉၇	အပိုဒ် ၇ နှင့် ၈	အပိုဒ် ၇။ ဘိုးဘွားပိုင်နယ်မြေများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ - - ICCs/IPs [ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု အသိုက်အဝန်းများ/ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ] ၏ ဘိုးဘွားပိုင်နယ်မြေများအား ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြု၍ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရမည်။ အဆိုပါ အခွင့်အရေးများတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်သည် - က) ပိုင်ဆိုင်ခွင့် - ICCs/IPs [ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု အသိုက်အဝန်းများ/ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ] က ရိုးရာအစဉ်အလာအရနှင့် အမှန်တကယ် အခြေချအသုံးပြုသော မြေများနှင့် ရေပြင်ထုများ၊ အထွတ်အမြတ် နေရာများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ အမဲလိုက်ခြင်းနှင့် ငါးဖမ်းခြင်း ဆောင်ရွက်သည့်နေရာများနှင့် ဤနယ်မြေများအတွင်း မည်သည့်အချိန်၌ဖြစ်စေ ၎င်းတို့ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် မွမ်းမံပြင်ဆင်မှုများကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ ခ) မြေနှင့် သဘာဝ သယံဇာတများ ဖွံ့ဖြိုးဖော်ထုတ်ပိုင်ခွင့် - ဤအက်ဥပဒေပါ အပိုဒ် ၅၆ နှင့်အညီ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ အခြေချသည့်၊ ပိုင်ဆိုင်သည့်၊ သို့မဟုတ် အသုံးပြုသည့် မြေများနှင့် ပိုင်နယ်မြေများကို ဖွံ့ဖြိုးဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ထိန်းကွပ်ခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်း၊ ပိုင်နယ်မြေများ အတွင်းရှိ သဘာဝသယံဇာတများအား စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် အနာဂတ်မျိုးဆက်များအပေါ် ရှိသည့်တာဝန်များကို ဖြည့်ဆည်းခြင်း၊ အဆိုပါနယ်မြေများအတွင်းမှ ရှာဖွေ တွေ့ရှိသော သဘာဝသယံဇာတများကို ခွဲဝေခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းတို့မှ ရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်များအား ခံစားခြင်းနှင့် ဝေမျှခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ နိုင်ငံတော်နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများနှင့်အညီ ဂေဟစနစ်နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းဆိုင်ရာ အစီအမံများကို ချမှတ်လုပ်ဆောင်ခြင်း ရှိစေရန်အတွက် နယ်မြေများအတွင်း သဘာဝသယံဇာတများ ရှာဖွေရာ၌ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းသတ်	ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတများ ဖွံ့ဖြိုးဖော်ထုတ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ၎င်းတို့ထံမှ အကျိုးအမြတ် ခံစားပိုင်ခွင့်၊ နှင့် နေရပ်စွန့်ခွာခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းပေးခြင်းတို့အတွက် နိုင်ငံတော်က လုပ်ဆောင်ရမည့် ပိုမိုကြီးလေးသော နောက်ဆက်တွဲတာဝန်များ ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ မြေပေါ်တွင် နေထိုင်ခွင့်တို့အပါအဝင် ဘိုးဘွားပိုင်နယ်မြေများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ မြေများအား ကာကွယ်ပေးသည်

မှတ်ချက်များကို ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပိုင်ခွင့်၊ ဘိုးဘွားပိုင် နယ်မြေများအပေါ် ရိုက်ခတ်မှု သို့မဟုတ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် မည်သည့် အစိုးရ သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိက စီမံချက်မဆိုကို ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတွင် အကြောင်းချင်းရာကို သိရှိနားလည်ကာ အကြံပြုချက် ဝင်ရောက်ပေးနိုင်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့်နှင့် စီမံချက်၏ အကျိုးရလဒ်အဖြစ် နယ်မြေများအပေါ် ထိခိုက်မှုရှိပါက မျှတစွာ နစ်နာကြေး ရရှိပိုင်ခွင့်၊ နှင့် ဤအခွင့်အရေးများအား ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း၊ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်းနှင့် ထိပါးခြင်းတို့ကို ကြိုတင်တားဆီး ကာကွယ်ရန်အတွက် အစိုးရက ထိရောက်သော အစီအမံများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းအား ရရှိပိုင်ခွင့်၊

ဂ) ပိုင်နက်နယ်မြေများအတွင်း နေထိုင်ခွင့် - ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း နေထိုင်ခွင့်နှင့် ဖယ်ရှားခြင်းမခံရပိုင်ခွင့်။ လျော်ကြေးပေးသိမ်းယူကာ အများပိုင်နေရာအဖြစ် ပြောင်းလဲခြင်းမှအပ အခြား မည်သည့်အကြောင်းပြချက်နှင့်မျှ ကောင်းစွာ ကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထား တောင်းခံခြင်းကို မဆောင်ရွက်ဘဲ မည်သည့် ICCs/IPs ကိုမျှ ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားခြင်း မပြုရ။ ခြွင်းချက်ပြုရမည့် ကိစ္စရပ်အဖြစ် ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရမည်ဆိုပါက ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာ ICCs/IPs များကို ကောင်းစွာ ကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထား တောင်းခံခြင်းကို ဖြစ်နိုင်သည့်အခြေအနေတိုင်းတွင် မပျက်မကွက် လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရမည့် အကြောင်းရင်း မရှိတော့သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ၎င်းတို့၏ ဘိုးဘွားပိုင်နယ်မြေများထံ နေရပ်ပြန်ခွင့်ကို အာမခံပေးရမည်။ ထိုသို့ နေရပ်ပြန်ရန် မဖြစ်နိုင်ဟု သဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် သင့်လျော်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ဆုံးဖြတ်ပြီးဖြစ်ပါက ဖြစ်နိုင်သည့် အခြေအနေအားလုံးတွင် ICCs/IPs ကို အနည်းဆုံး အနေဖြင့် ၎င်းတို့ယခင်နေထိုင်ခဲ့သည့် မြေနှင့် အရည်အသွေးနှင့် ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ချက် တန်းတူညီပြီး ၎င်းတို့၏ ပစ္စုပ္ပန်လိုအပ်ချက်များနှင့် အနာဂတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ကောင်းမွန် သင့်လျော်သော မြေများကို ပေးအပ်ရမည်။ ထိုသို့ နေရာ ပြန်လည်ချထားခြင်းခံရသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ဆုံးရှုံးမှု သို့မဟုတ် ထိခိုက်နစ်နာမှု တစ်စုံတစ်ရာရှိပါက အလားတူပင် အပြည့်အဝ နစ်နာကြေး ပေးလျော်ရမည်။

ဃ) နေရပ်စွန့်ခွာခြင်း ကြုံရပါက ရရှိပိုင်သည့် အခွင့်အရေး - သဘာဝ ကပ်ဘေးဒုက္ခ၏ အကျိုးဆက် ရလဒ်အဖြစ် နေရပ်စွန့်ခွာရပါက နေရပ်စွန့်ခွာရသော ICCs/IPs များကို ၎င်းတို့၏ အသက်ရှင်နေထိုင်မှုအတွက် ယာယီ အထောက်အပံ့စနစ်များ ရရှိနိုင်သည့် သင့်လျော်သော နေရာဒေသများတွင် နေရာပြန်လည်ချထားရန် နိုင်ငံတော်က ဆောင်ရွက်ရမည်။ ၎င်းတို့ စွန့်ခွာခဲ့သော မြေများသည် ပုံမှန်အခြေအနေနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံမှု ပြန်လည် ပေးစွမ်းနိုင်သည်ဟု ဆုံးဖြတ် သတ်မှတ်ခြင်း မပြုမီအချိန်ထိ နေရပ်စွန့်ခွာရသော ICCs/IPs များသည်

		၎င်းတို့စွန့်ခွာခဲ့သော မြေများထံသို့ နေရပ်ပြန်ခွင့်ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ ဘိုးဘွားပိုင်နယ်မြေများသည် ဆက်လက် မတည်ရှိတော့ဘဲ ယခင်အခြေချ နေထိုင်ရာဒေသသည် ပုံမှန်အခြေအနေနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံမှုကို မပေးစွမ်းနိုင်တော့ပါက နေရပ်စွန့်ခွာရသော ICCs/IPs သည် ၎င်းတို့ကို ရွှေ့ပြောင်းနေရာ ချထားပေးသည့် မြေများအား ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ လိုအပ်ချက်များကို မပျက်မကွက် လုံလောက်စွာ ဖြည့်ဆည်းဖြေရှင်းပေးရန် အခြေခံဝန်ဆောင်မှုများနှင့် အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းမှုကို စီစဉ်ပေးအပ်ရမည်။ ... အပိုဒ် ၈။ ဘိုးဘွားပိုင်မြေများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ - ICCs/IPs များ၏ ဘိုးဘွားပိုင်မြေများအား ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြု၍ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရမည်။ က) မြေ/ပစ္စည်းဥစ္စာ လွှဲပြောင်းပိုင်ခွင့် - ဤအခွင့်အရေးတွင် သက်ဆိုင်ရာ အသိုက်အဝန်း၏ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့် အညီ မြေ သို့မဟုတ် ပစ္စည်းဥစ္စာကို တူညီသည့် ICCs/IPs မှ အုပ်စုဝင်များထံ/အကြား လွှဲပြောင်းပိုင်ခွင့် ပါဝင်စေရမည်။ ခ) ပြန်လည်ရယူပိုင်ခွင့် - သဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် သေတမ်းစာပါ ဖော်ပြချက်အပိုဒ်အားဖြင့် မြေ/ပစ္စည်းဥစ္စာ ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို သက်ဆိုင်ရာ ICCs/IPs အုပ်စုဝင် မဟုတ်သူထံ လွှဲပြောင်းပေးမှုသည် ICCs/IPs များ၏ ဥပဒေ တရားဝင်မှု မခိုင်မာသော သဘောတူညီမှုဖြင့် ဆောင်ရွက်ကာ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းဖြစ်သည်ဟု ပြသနိုင်သည့် ဖြစ်ရပ်များ၊ သို့မဟုတ် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့် ဈေးနှုန်းဖြင့်မဟုတ်ဘဲ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ပြသနိုင်သည့် ဖြစ်ရပ်များတွင် လွှဲပြောင်းပေးသူ ICC/IP သည် လွှဲပြောင်းသည့်ရက်စွဲမှ တစ်ဆယ့်ငါး (၁၅) နှစ်အတွင်း လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည့် တူညီသော မြေ/ပစ္စည်းဥစ္စာကို ပြန်လည်ရယူပိုင်ခွင့် ရှိသည်။	
နယူဇီလန်၊ ဝေတန်ဂီ စာချုပ် ၁၈၄၀	အပိုဒ် ၂	ကြီးမြတ်သည့် အင်္ဂလန် အရှင်ဘုရင်မက နယူဇီလန်၏ အကြီးအကဲများနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စုများ၊ သက်ဆိုင်ရာ မိသားစုများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များအား အတည်ပြု အာမခံချက်ပေးသည် မှာ စုပေါင်း၍ဖြစ်စေ တစ်သီးပုဂ္ဂလစ်ဖြစ်စေ ပိုင်ဆိုင်သော ၎င်းတို့ပိုင်မြေများနှင့် နယ်မြေများ၊ သစ်တောများ၊ ငါးဖမ်းရေပြင်များနှင့် အခြား ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်းများကို ၎င်းတို့ ဆက်လက် ပိုင်ဆိုင်လိုသည့် ဆန္ဒရှိသရွေ့ အပြည့်အဝ သီးသန့်အကျိုးခံစားခွင့်ရှိပြီး ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နှောင့်ယှက်ခြင်း မခံရပိုင်ဘဲ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ရိုးရာမျိုးနွယ်စုများ မဟာမိတ်၏ အကြီးအကဲများနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ အကြီးအကဲများသည် ကြီးမြတ်သည့် အရှင်ဘုရင်မထံ အဆိုပါ မြေများအား ဝယ်ယူပိုင်ခွင့်ကို သီးသန့်နှင်းအပ်၍ ကြီးမြတ်သည့် အရှင်ဘုရင်မက သက်ဆိုင်ရာ ပိုင်ရှင်များနှင့် ဈေးနှုန်းညှိနှိုင်း သတ်မှတ်ရန် တာဝန်ပေးခန့်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ပိုင်ရှင်များအကြား ဆွေးနွေးခြင်းပြုကာ သဘောတူညီ သတ်မှတ်သည့် ဈေးနှုန်းများဖြင့် လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သည်။	နယူဇီလန်ရှိ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ အတွက် ၎င်းတို့၏ မြေယာ ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား အာမခံပေးပြီး၊ အစိုးရက မြေ တောင်းခံခွင့်ရှိကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ကာ ထိုသို့ တောင်းခံရာ၌ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အုပ်စုများနှင့် အစိုးရအကြား ဈေးနှုန်း ညှိနှိုင်း သတ်မှတ်ပြီးမှသာ လွှဲပြောင်းပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြသည်။

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

မြေယာ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ပိုင်ဆိုင်သည့် မြေများနှင့် ပိုင်နက်များ အတွင်း/အပေါ်/အောက် ရှိ သဘာဝသယံဇာတများနှင့် ပတ်သက်သည့် ၎င်းတို့၏ အထူးအခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေပေါ်မှ သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများအတွက် ၎င်းတို့နှင့် အကျိုးအမြတ် မျှဝေခံစားခြင်းပြုရန် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားပါသည်။

ရှင်းလင်းချက်

မြေကဲ့သို့ပင် သဘာဝသယံဇာတများသည်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုများ၊ အလေ့အထများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများအပြင် ၎င်းတို့၏ ဆက်လက်တည်ရှိမှုနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုနှင့်ပါ အထူးဆက်သွယ်နေသည်။ ဤဆက်သွယ်မှုနှင့် မျက်မှောက်ခေတ် စီးပွားရေးစနစ်တွင် အဖိုးတန်သော သဘာဝ သယံဇာတများ ထွက်ရှိသည့် ပိုင်နက်နယ်မြေများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ယခင်ကတည်းက တည်ရှိခဲ့မှုကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ သဘာဝသယံဇာတများအား ရိုးရာအရ အသုံးပြုခြင်းနှင့် စီးပွားရေးအရ အသုံးပြုခြင်းတို့အကြား ရွေးချယ်ခြင်းနှင့် ဟန့်ချက်ညီစေရန် ထိန်းကျောင်းခြင်း တို့ကို ဆောင်ရွက်စေနိုင်ရန် ထောက်ပံ့နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဤအချက်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ (ပြည်တွင်း၌) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ၎င်းတို့၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ဦးစားပေးချက်များအား ဆုံးဖြတ် သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်တို့နှင့် နက်ရှိုင်းစွာဆက်သွယ်နေသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် အခြေခံအားဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆောင်ရွက်ခြင်းကို မည်မျှအတိုင်းအတာနှင့် မည်သို့မည်ပုံ ဆောင်ရွက်လိုသည်အား ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ရှိသင့်ပြီး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစီမံချက်များ၏ အကျိုးအမြတ်များနှင့် ထိခိုက်မှုအကျိုးဆက်များကို ချိန်ဆနိုင်စေရန် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသင့်ကာ ဤစီမံချက်များအား သဘောတူညီမှုပေးရာတွင် ၎င်းတို့၏ ဩဇာအာဏာသည် အတည်ဖြစ်သင့်သည်။

ဤအရေးကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် သဘာဝသယံဇာတများ၏ အရေးပါမှုအား အခြေခံအသိအမှတ်ပြုခြင်းမှသည် ၎င်းတို့၏ မြေနှင့် ပိုင်နက်နယ်မြေများရှိ သယံဇာတများအတွက် ရှေးဦးအသုံးပြုသူ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားမြေများမှ သယံဇာတထုတ်ယူခြင်းဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းကို လုံးလုံးလျားလျားဖြစ်စေ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ၏ သဘောတူညီမှုမရှိဘဲဖြစ်စေ မချုပ်ဆိုနိုင်စေရန် အစိုးရများကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်းအထိ အမျိုးမျိုးပါဝင်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေမှ ဆင်းသက်လာသည့် သဘောတူညီမှုဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များကို မေးခွန်း ၂၀ တွင် ဖော်ပြဆွေးနွေးထားသည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်များရှိ စကားလုံးအသုံးအနှုန်းကို အထူးဂရုပြုလေ့လာရန် အရေးကြီးသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအတွက် သဘာဝသယံဇာတများအား အသုံးပြုခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ပေးအပ်ထားသည်ဆိုပါက အဆိုပါအခွင့်အရေးများသည် ၎င်းတို့သီးသန့်သာ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် အသုံးပြုမည့်နည်းဟန်ကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အသုံးပြုပိုင်ခွင့်ရှိသည့် သယံဇာတများကို (မြေပေါ်/မြေအောက်) သီးခြားသတ်မှတ် ကန့်သတ်ထားပါသည်။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့် သဘောတူညီချက်ရယူခြင်းတို့အတွက် မည်သည့်အချက်များကို လိုအပ်ပါသနည်း။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းကို မဖြစ်မနေဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် ကိုလံဘီယာနိုင်ငံကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်သင့်သည်ဟု အကြံပြုထားခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားမြေပေါ်တွင် သဘာဝသယံဇာတများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်း၊ တူးဖော်ထုတ်ယူခြင်း သို့မဟုတ် အခြား သဘာဝ သယံဇာတအမှီပြု စက်မှုလုပ်ငန်းများအား ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဆိုပါက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ နေ့စဉ်ဘဝများနှင့် စီးပွားရေးအခြေအနေများသည်လည်း ၎င်းလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ၏ အကျိုးအမြတ်များကို သဘောတူညီမှုရရှိနိုင်စေရန်အတွက် အကျိုးအမြတ် ဝေမျှခံစားခြင်း ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၌ တိုက်တွန်းဖော်ပြထားသည်။ အခြား ဆက်စပ်အရေးပြဿနာများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ၎င်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်းများအား ပြင်ပတတ်ယအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စာချုပ်ချုပ်ဆိုနိုင်သည့် ဥပဒေသတ်မှတ်ချက် ပေးအပ်ရန်၊ မပေးအပ်ရန် ဆုံးဖြတ်ခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၁၅	၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ပိုင်ဆိုင်သည့် မြေမှ ထွက်ရှိသော သယံဇာတများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခွင့်အရေးများကို အထူးကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရမည်။ ၎င်းအခွင့်အရေးများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ သယံဇာတများအား အသုံးချခွင့်၊ စီမံခန့်ခွဲခွင့်နှင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခွင့်တို့ ပါဝင်သည်။ ၂။ တွင်းထွက် သို့မဟုတ် မြေအောက်သယံဇာတများ သို့မဟုတ် မြေမှထွက်သော အခြား သယံဇာတများအား နိုင်ငံတော်ပိုင်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည့် အခြေအနေများတွင် အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် သယံဇာတများအား တူးဖော်ရှာဖွေခြင်း သို့မဟုတ် တူးဖော်ထုတ်ယူခြင်းအတွက် မည်သည့် စီမံကိန်းကိုမဆို စတင်ဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုချက်ပေးခြင်း မပြုမီ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများ၏ အကျိုးစီးပွားများအပေါ် ထိခိုက်စေခြင်း ရှိ၊ မရှိနှင့် မည်မျှအတိုင်းအတာအထိ ထိခိုက်စေမည်ကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်ရန် ရှေးရှု၍ ၎င်းလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ချမှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခြင်း ဆောင်ရွက်ရမည်။ ဖြစ်နိုင်သည့် အခြေအနေတိုင်းတွင် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများသည် ထိုသို့ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများမှ ရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်များကို ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုသို့ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ၏ ရလဒ်အဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာသည့် မည်သည့် ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများအတွက်မဆို မျှတလျှောက်ပတ်သော နစ်နာကြေး ရရှိစေရမည်။	၎င်းတို့မြေများပေါ်ရှိ သဘာဝ သယံဇာတများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခွင့်အရေးများနှင့် ဤ သယံဇာတများအား အသုံးပြုခြင်း၊ စီမံ ခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းခြင်းတို့တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အထူး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည် နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ မြေများပေါ်ရှိ သဘာဝ သယံဇာတများအား တူးဖော်ထုတ်ယူခြင်းဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပါက ၎င်းတို့နှင့် ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ခြင်း၊ အကျိုးအမြတ် ဝေမျှခံစားခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် မျှတလျှောက်ပတ်သော နစ်နာကြေးပေးခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်
UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၃၂	၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် အခြား သယံဇာတများကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆောင်ရွက်ရန် သို့မဟုတ် အသုံးချရန် အတွက် ဦးစားပေးချက်များနှင့် မဟာဗျူဟာများ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ကာ ရေးဆွဲချမှတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ... ၃။ နိုင်ငံတော်များသည် ထိုသို့သော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအတွက် မျှတလျှောက်ပတ်သည့် ပြန်လည်ကုစားခြင်း လုပ်ဆောင်ရန် ထိရောက်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများကို ရေးဆွဲချမှတ်ပေးရမည် ဖြစ်ပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ၊ လူမှုဆိုင်ရာ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ဝိညာဉ်ရေးရာ ထိခိုက်နစ်နာမှုကို လျှော့ချရန် အတွက် သင့်လျော်သော အစီအမံများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို ၎င်းတို့၏ မြေများ သို့မဟုတ် အခြား သယံဇာတများအား အသုံးပြုခြင်းအတွက် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဦးစားပေးချက်များနှင့် မဟာဗျူဟာများ သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်သည် လုပ်ဆောင်ဖြစ်သည့် မည်သည့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအတွက် မဆို မျှတလျှောက်ပတ်သော ပြန်လည်ကုစားပေးခြင်း ဆောင်ရွက်ရန် ပြဋ္ဌာန်းသည်

အာဂျင်တီးနား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၄	အပိုဒ် ၇၅(၁၇)	ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်သည် အောက်ပါတို့ကို ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည် - ... ၁၇ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ သဘာဝ သယံဇာတများနှင့် ၎င်းတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် အခြားသော အကျိုးစီးပွားဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအား စီမံအုပ်ချုပ်ရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိစေရန် လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။	သဘာဝ သယံဇာတများအား ‘စီမံအုပ်ချုပ်’ ရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ မပျက်မကွက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု ရှိစေရန် အစိုးရက လုပ်ဆောင်ပေးရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းသည်
ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၃၀၊ ၃၅၊ ၃၅၃ နှင့် ၄၀၃	အပိုဒ် ၃၀ ၂။ နိုင်ငံတော်၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှု မူဘောင်ကို မကျော်လွန်စေဘဲ၊ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် မဆန့်ကျင်စေဘဲ တိုင်းပြည်များနှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် အောက်ပါအခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည် - ... ၁၅။ ဥပဒေပြုရေး သို့မဟုတ် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများသည် ၎င်းတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိမည်ဟု ကြိုတင်မှန်းဆသိမြင်သည့်အချိန်တိုင်း သင့်လျော်လျောက်ပတ်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများမှတစ်ဆင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ပြုပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ဤမူဘောင်အရ ၎င်းတို့ အခြေချနေထိုင်သည့် ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်းရှိ ထုတ်ယူလျှင် ကုန်ခန်းသွားသော သဘာဝ သယံဇာတများအား တူးဖော် ထုတ်ယူခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံတော်က ၎င်းတို့အား ကြိုတင် အသိပေးကာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရမည့် ဝတ္တရားကို လေးစားလိုက်နာ၍ အာမခံဆောင်ရွက်ခြင်းရှိကာ သဘောရိုးဖြင့် သဘောတူညီချက် ရယူနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ၁၆။ ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေ အတွင်းရှိ သဘာဝ သယံဇာတများအား တူးဖော်ထုတ်ယူခြင်းမှ ရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်များအား ရယူ ခံစားခြင်း၌ ပါဝင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၁၇။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း စီမံခန့်ခွဲခြင်း ပြုနိုင်သည့် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် တတိယပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများက ဥပဒေနှင့်အညီ ရရှိထားသော အခွင့်အရေးများအား ထိခိုက်စေခြင်း မရှိဘဲ ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေ အတွင်းရှိ ပြန်လည် ဖြည့်တင်းနိုင်သော သဘာဝ သယံဇာတများအား ၎င်းတို့သီးသန့် သုံးစွဲပိုင်ခွင့်နှင့် တူးဖော်ထုတ်ယူပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ အပိုဒ် ၃၅၂ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ပြီးဖြစ်သည့် ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း သဘာဝ သယံဇာတများ တူးဖော် ထုတ်ယူခြင်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ လူမှုအစုအဖွဲ့များနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို လိုက်နာလုပ်ဆောင်	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ၎င်းတို့မြေပေါ်ရှိ သဘာဝ သယံဇာတများအား ၎င်းတို့သီးသန့် သုံးစွဲပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုပြီး တူးဖော် ထုတ်ယူခြင်း သို့မဟုတ် အခြား လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ မလုပ်ဆောင်မီ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းပြုရန် လိုအပ်ကြောင်း သတ်မှတ်သည် ဘိုလီဗီးယားရှိ လူမျိုးများအားလုံးနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသီးသန့်အတွက် အကျိုးအမြတ် ဝေမျှခံစားခွင့်ကို ကတိကဝတ်ပြုသည်

ရမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းကို နိုင်ငံတော်က အစပျိုးကာ လွတ်လပ်ပြီး ကာလအားဖြင့် ကြိုတင်အသိပေးကာ အကြောင်းချင်းရာကို ပြည့်စုံစွာ အသိပေးရှင်းပြခြင်း ဖြစ်ရမည်။ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် စီမံခန့်ခွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် နိုင်ငံသားများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို အာမခံခြင်းနှင့် ဂေဟစနစ်များအား ထိန်းသိမ်းခြင်းကို အားပေး မြှင့်တင်ခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်။ တိုင်းပြည်များနှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းပြုရာတွင် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် စံနှုန်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လေးစား လိုက်နာကာ ဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုဒ် ၃၅၃

ဘိုလီဗီးယန်း ပြည်သူများသည် သဘာဝသယံဇာတများ အားလုံးကို အသုံးပြုခြင်းမှ ရရှိသော အကျိုးအမြတ်များအား သာတူညီမျှ ရယူခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ဤသယံဇာတများ ရှာဖွေ တွေ့ရှိသည့် ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် တိုင်းပြည်များ၊ ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ဦးစားပေးပါဝင်ခွင့် ပေးအပ်ရမည်။

အပိုဒ် ၄၀၃

ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ပိုင်နက်နယ်မြေ ဆိုင်ရာ ဩဇာအာဏာကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ဤတွင် မြေယာ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ ပြန်လည်ဖြည့်တင်းနိုင်သော သဘာဝ သယံဇာတ များအား ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားသည့် စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများနှင့်အညီ သုံးစွဲခွင့်နှင့် ၎င်းတို့သီးသန့် တူးဖော်ထုတ်ယူပိုင်ခွင့်၊ ကြိုတင် အသိပေးပြီး ပြည့်စုံစွာ ရှင်းလင်း ဖော်ပြသော ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ခြင်း ပြုပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း တွေ့ရှိသော ထုတ်ယူလျှင် ကုန်ခန်း သွားသည့် သဘာဝသယံဇာတများအား တူးဖော် ထုတ်ယူခြင်း မှ ရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်များကို ရယူ ခံစားခြင်းတွင် ပါဝင် ပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားပြုမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများမှ တစ်ဆင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် စံနှုန်းများအား လက်တွေ့ ကျင့်သုံးခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ နှင့် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် သဘာဝနှင့် သဟဇာတဖြစ်စွာ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့်အညီ ၎င်းတို့၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆောင်ရွက်မှုကို ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ပိုင်ခွင့် ပါဝင်သည်။ ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ပိုင်နက် နယ်မြေများကို အသိုက်အဝန်းများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားနိုင်သည်။

ဘရာဇီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၈	အပိုဒ် ၂၃၁	(၃) စွမ်းအင်ထုတ်ယူခြင်း အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေများပေါ်ရှိ ရေအရင်းအမြစ်များအား အသုံးပြုခြင်း၊ တွင်းထွက်ပစ္စည်းများအား တူးဖော်ရှာဖွေခြင်းနှင့် တူးဖော်ထုတ်ယူခြင်း တို့ကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် နိုင်ငံတော်ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်က သက်ဆိုင်ရာ အသိုက်အဝန်းများ၏ တင်ပြချက်များကို သိရှိပြီး ခွင့်ပြုချက်ပေးမှသာလျှင် လုပ်ဆောင်ခွင့်ရှိကာ တူးဖော်ခြင်းမှ ရရှိသည့် အကျိုးရလဒ်များအား ရယူခံစားရာတွင် ဥပဒေ၌ ပြဌာန်းထားသည်နှင့်အညီ အဆိုပါ အသိုက်အဝန်းများက ပါဝင်ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။	နိုင်ငံတော်ကွန်ဂရက်လွှတ်တော် အနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ မြေများပေါ်ရှိ ရေအရင်းအမြစ်များ သို့မဟုတ် အခြား တွင်းထွက်ပစ္စည်းများကို အသုံးပြုရန်အတွက် ခွင့်ပြုချက်များ ပေးအပ်ရာတွင် ၎င်းတို့နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ပြုရန် လိုအပ်ကြောင်း သတ်မှတ် ပြဌာန်းသည်
ကိုလံဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၁	အပိုဒ် ၃၃၀ နှင့် ၃၃၄	အပိုဒ် ၃၃၀ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပြဌာန်းဥပဒေနှင့်အညီ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ပိုင်နက်နယ်မြေများကို ၎င်းတို့ အသိုက်အဝန်းများ၏ အသုံးချမှုများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းကာ ကြပ်မတ်သော ကောင်စီများဖြင့် စီမံအုပ်ချုပ်ကာ ၎င်းတို့သည် အောက်ပါတို့ကို လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည် - ... ၅။ သဘာဝသယံဇာတများ ထိန်းသိမ်းမှုကို ကွပ်ကဲရမည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ပိုင်နက် နယ်မြေများရှိ သဘာဝသယံဇာတများအား တူးဖော် ထုတ်ယူခြင်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဖြစ်တည်မှုကို ထိခိုက်ခြင်းမရှိစေဘဲ ဆောင်ရွက်ရမည်။ ထိုသို့ တူးဖော် ထုတ်ယူခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ အတည်ပြုရာတွင် အစိုးရသည် သက်ဆိုင်ရာ အသိုက်အဝန်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းရှိစေရန် တိုက်တွန်းကူညီရမည်။ အပိုဒ် ၃၃၄ ... နိုင်ငံတော်သည် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ရေရှည်တည်တံ့ နိုင်ရေး မူဘောင်ကိုလိုက်နာ၍ နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်၌ အခြေချပြည်သူများ၏ ဘဝနေထိုင်မှု အရည်အသွေးကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် မြှင့်တင်ခြင်း၊ အခွင့်အလမ်းများနှင့် ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အကျိုး ခံစားခွင့်များအား သာတူညီမျှ ခွဲဝေပေးအပ်ခြင်းနှင့် ထိခိုက်မှုမရှိသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိန်းသိမ်းခြင်းတို့ အထမြောက်အောင် ရည်ရွယ်၍ စီးပွားရေးစနစ်ကို ထိန်းကျောင်းရန်အလို့ငှာ အက်ဥပဒေတစ်ရပ် ပြဌာန်းကာ သဘာဝသယံဇာတများ တူးဖော် ထုတ်ယူခြင်း၊ မြေအသုံးပြုခြင်း၊ ကုန်ပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဖြန့်ချိခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်းနှင့် သုံးစွဲခြင်း နှင့် အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက ဝန်ဆောင်မှုများတွင် ကြားဝင်စွက်ဖက်ခွင့် ရှိစေရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက် နယ်မြေများရှိ သဘာဝသယံဇာတများအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းကို ကွပ်ကဲပိုင်ခွင့် ပေးသည် မည်သည့် တူးဖော်ထုတ်ယူခြင်း မဆို လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ၏ ‘ဖြစ်တည်မှု’ ကို မထိခိုက်စေဘဲ လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု ညွှန်ကြားသည်။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို ‘တိုက်တွန်းကူညီ’ ရန် ဖော်ပြသော်လည်း မဖြစ်မနေ လိုအပ်သည်ဟု ပြဌာန်းခြင်းမရှိပေ သဘာဝသယံဇာတများ တူးဖော် အသုံးပြုခြင်းတွင် နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ကြားဝင်စွက်ဖက်ပိုင်ခွင့် ပေးသည်

ကင်ညာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၀	အပိုဒ် ၆၉ (၁က)	၁) နိုင်ငံတော်သည် - (က) သဘာဝသယံဇာတများအား တူးဖော်ထုတ်ယူခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ရေရှည် တည်တံ့နိုင်စေရန် ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်အား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း ရှိစေရန်၊ ရရှိ လာသည့် အကျိုးအမြတ်များအား သာတူညီမျှ ခွဲဝေခံစားခြင်း ရှိစေရန် ကြပ်မတ်ဆောင်ရွက်ရမည်။	အကျိုးအမြတ် ခွဲဝေခံစား ခြင်းဆိုင်ရာ အထွေထွေ ပြဋ္ဌာန်းချက် ဖြစ်သည်
မက်ဆီကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၁၇	အပိုဒ် ၂(က)	ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် နောက်ဆက်တွဲ ကိုယ့်ကြံမ္မာ ကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုကာ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ပေးပြီး ၎င်းတို့အနေဖြင့် အောက်ပါတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည် - ... ၆။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုထားသည့် မဟာဗျူဟာမြောက် သယံဇာတများမှအပ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ အခြေချနေထိုင်သည့် ဒေသ များရှိ သဘာဝသယံဇာတများအား အသုံးပြုရာတွင် ဦးစားပေး အသုံးပြုခွင့် ရယူနိုင်သည်။ ရှေ့တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရာတွင် ဤ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် မြေယာ ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အသွင်များ နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး ပြင်ပတတိယအဖွဲ့အစည်း များ၏ အခွင့်အရေးများကိုလည်း လေးစား လိုက်နာရမည် ဖြစ်သည်။ ဤ ရည်မှန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများသည် ဥပဒေ ဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့်အညီ မိတ် ဖက်ဆက်ဆံရေးများ တည်ထောင်နိုင်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ သဘာဝသယံဇာတ များအား ဦးစားပေးအသုံးပြု ပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးပြီး ဤ အခွင့်အရေးကို ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်တို့နှင့် အတိအလင်း ချိတ်ဆက် ထားသည် သဘာဝသယံဇာတများ အသုံးပြုမှုအတွက် မိတ်ဖက် ဆက်ဆံရေးများ တည်ထောင်ရာတွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အနေဖြင့် ဥပဒေအရ တည်ရှိသော အဖွဲ့အစည်း ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ပိုင် ခွင့် ပေးသည်
နီပေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၅	အပိုဒ် ၅၉ (၄) နှင့် (၅)	၄။ ဗဟို၊ ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့် အဖွဲ့များသည် သဘာဝ သယံဇာတများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုမှ ရရှိသည့် အကျိုးအမြတ် များကို အညီအမျှခွဲဝေနိုင်ရေးအတွက် အစီအမံများ ပြုလုပ်ရ မည်။ ထိုအကျိုးအမြတ်များမှ ရရှိသည့် အချို့သော ဝေစု အပိုင်းများ၊ မြေအကျိုးဆောင်များ၊ ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ရုပ်ဝ တ္ထုပစ္စည်းများကို စီမံကိန်းများကြောင့် ထိခိုက်မှုများ သက်ရောက်မှုရှိသည့် နေရာဒေသများနှင့် ဒေသတွင်း အသိုင်းအဝိုင်းများထံ ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်အတိုင်း ခွဲဝေပေးရမည်။ ၅။ ဗဟို၊ ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့် အဖွဲ့များသည် သဘာဝ သယံဇာတများကို အသုံးပြုပါက ဒေသတွင်းအသိုင်းအဝိုင်း များအနေဖြင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုရှုထောင့် အရ ဆန္ဒရှိပါက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၏ ရာခိုင်နှုန်းပမာဏတစ်ခု အထိ ပါဝင်နိုင်ရေးကို ဦးစားပေးရမည်။	သဘာဝသယံဇာတထုတ်ယူ သုံးစွဲမှုနှင့်၊ ရရှိလာသော ဝင်ငွေအကျိုးအမြတ်များကို ဒေသတွင်းအသိုင်းအဝိုင်း များ ရရှိခံစားနိုင်စေရန် သေချာစေခြင်း

နိုင်ကာရာဂွာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၄	အပိုဒ် ၁၈၀	နိုင်ငံတော်သည် ဤ [ကာရစ်ဘီယန် ကမ်းရိုးတန်းမှ] အသိုက်အဝန်းများ အတွက် ၎င်းတို့၏ သဘာဝ သယံဇာတ များမှ ရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်များကို ခံစားပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ ဘုံပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်မှု အသွင်သဏ္ဌာန်များကို ထိရောက်စွာ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်၊ နှင့် ၎င်းတို့၏ အာဏာပိုင်များနှင့် ကိုယ်စားလှယ်များကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးကောက်ပိုင်ခွင့် ရှိစေ ရန် အာမခံသည်။	နိုင်ကာရာဂွာရှိ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား/ ကိုယ့်ကြမ္မာ ကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရ အသိုက် အဝန်းများအား ၎င်းတို့၏ သဘာဝသယံဇာတများမှ အကျိုးအမြတ်များကို ခံစား ခွင့်ရရှိစေရန် အာမခံသည်
ဖိလစ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၇	အပိုဒ် ၁၀၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂၀ (ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများ)	ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရ ဒေသများသည် ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း၌ ဤ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လိုက်နာ၍ အောက်ပါနယ်ပယ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည် - ... ၃။ ဘိုးဘွားပိုင်နယ်မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတများ။	ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရ ဒေသများကို ဘိုးဘွားပိုင် နယ်မြေနှင့် သဘာဝ သယံဇာတများအား အသုံးပြုခြင်းတို့အပေါ် ထိန်းချုပ်ခြယ်လှယ်ပိုင်ခွင့် ပေးသည် မှတ်ချက် - ကော်ဒီလီရက် ဒေသ (ဌာနေတိုင်းရင်းသား အများစုရှိသည့် ဒေသ) သည် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တွင် အမည်ဖော်ပြထားပြီး ဤပြဋ္ဌာန်းချက်တွင် အကျုံးဝင်သည့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများ အနက် တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ် သော်လည်း ဤပြဋ္ဌာန်း ချက်သည် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အတွက် သီးသန့်မဟုတ်ပေ

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

မြေယာ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားပိုင် မြေများ၊ ပိုင်နက်များ၊ အခွင့်အရေးများနှင့် သယံဇာတများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ စီမံကိန်းများနှင့် အခြား မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း မပြုမီ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား စေတနာမှန် ဖြင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းပြုရန် သို့မဟုတ် ၎င်းတို့အား ကြိုတင်အသိပေးခြင်းနှင့် လွတ်လပ် သော သဘောထားအမြင် ရယူခြင်း (FPIC) လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆောင်ရွက်ရန် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ် ထားပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များအရ အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် (မြေများ၊ ပိုင်နက် နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများ အပါအဝင်) ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များ၊ အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဘဝနေထိုင် မှုပုံစံနှင့် တစ်မူကွဲ ယဉ်ကျေးမှုရှိသော လူမျိုးများအဖြစ် ရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်မှုနှင့် ဆက်သွယ်နေသည့် အရင်းအမြစ်များအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းတို့အပေါ် ထိခိုက်စေနိုင်သည့် ဥပဒေများ၊ စီမံချက်များနှင့် မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းမ ပြုမီ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ကြိုတင် အသိပေးကာ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်း (FPIC) ကို မပျက်မကွက် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေများနှင့် သဘာဝသယံဇာတများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ ထို့အပြင် ပိုမို ကျယ်ပြန့်သော ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်တော်တဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မပျက်မကွက် ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ပေးနိုင်ရေး လုပ်ဆောင်ရာတွင် အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်သည့် FPIC ကတိကဝတ်ရှိခြင်း သည် အရေးအပါဆုံးအချက်များအနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံတော်များကို ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း သီးသန့်ထက် ပိုမို ကျော်လွန်သော အလေ့အထများအား အတည်ပြုကျင့်သုံးရန်အတွက် တိုက်တွန်းလှုံ့ဆော်မှုများ ပိုမို များပြားလာသည်။ ဥပမာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လူမျိုးများအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာဖရိကန်ကော်မရှင်သည် ကင်ညာ နိုင်ငံရှိ အန်ဒီရှိုက်စ် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ပိုင်နက်နယ်မြေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ‘အန်ဒီရှိုက်စ် ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း သက်ရောက်မှုကြီးမားနိုင်သည့် မည်သည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် ရေး သို့မဟုတ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံချက်မဆိုအတွက် နိုင်ငံတော်သည် အသိုက်အဝန်းနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း လုပ်ဆောင်ရန်သာ မက ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်းကို ၎င်းတို့၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် ရိုးရာ အစဉ်အလာများနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရန်လည်း ဝတ္တရားရှိသည်’ (လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လူမျိုးများအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အာဖရိကန် ကော်မရှင် ၂၀၀၃၊ အပိုဒ် ၂၉၁)။

ဤလုပ်ငန်းစဉ်မှ ‘လွတ်လပ်သော’ ဟူသည့် အချက်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း နှင့် ၎င်းတို့၏ သဘောတူညီမှုပေးအပ်ခြင်းတို့တွင် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်တော်တဆိုင်ရာ အမှန်တကယ် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ညွှန်း ဆိုဖော်ပြသည်။ ဤတွင် မျှတလျောက်ပတ်သော ညှိနှိုင်းရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ယန္တရားများ၊ ဂုဏ်သိက္ခာရှိစွာ ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရဖြစ်စေ လူမှုဆိုင်ရာအရဖြစ်စေ အဓမ္မ အင်အားသုံးခြင်းကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ‘ကြိုတင်’ ဟု သည့်အချက်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ မြေများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံကိန်းကို ကြိုဆင့်ဖော်ခြင်း၏ အစောဆုံး ကနဦးအဆင့်များတွင်ပင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ သဘောတူညီမှုကို ရယူရမည်ဟု ညွှန်းဆိုဖော်ပြသည်။ မည်သည့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုမဆို မလုပ်ဆောင်မီ သဘောတူညီမှု ရယူခြင်းအား မပျက်မကွက် ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပြီး အကောင်းဆုံးမှာ စီမံချက်အား အတည်ပြုခြင်းမတိုင်မီကတည်းက သဘောတူညီမှု ရယူ ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ‘အသိပေး၍’ ဟူသည့် အချက်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ သဘောတူညီမှု ပေး ရာတွင် ရရှိနိုင်သည့် အကျိုးအမြတ်များအပြင် ကြုံတွေ့ရနိုင်သည့် မကောင်းကျိုးဆက်များနှင့် သက်ဆိုင်သော သတင်း အချက်အလက်များအားလုံးကို ရယူသိရှိပြီးဖြစ်ရန် လိုအပ်သည်ဟု ညွှန်းဆိုဖော်ပြသည်။ ဤလိုအပ်ချက်သည် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ၏ အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို သိရှိနားလည်ပြီး ၎င်းတို့ အသိုက်အဝန်းအတွက် အကောင်းဆုံး သော ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမှတ်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းအား မပျက်မကွက် ပေးအပ်ခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆိုင်ရာ ဦးစားပေးချက်များ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်ကို လေးစားလိုက်နာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် လိုအပ်သည့် အချိန်အတိအကျနှင့် ပေးအပ်မည့် သတင်းအချက်အလက်တို့သည် နောက်ခံအခြေအနေအလိုက် ကွဲပြားမည်ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးအချက်ဖြစ်သည့် ‘သဘောတူညီမှု’ ဟူသည့် အချက်သည် မြေ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သဘာဝသယံဇာတများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ကိစ္စရပ်များတွင် အစိုးရသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ၎င်းတို့နှင့် ဤသယံဇာတများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် စီမံချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နောက်ဆုံးအတည်ပြုဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမှတ်ပိုင်ခွင့်ပေးရန်အလို့ငှာ ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ခြင်းသီးသန့်ထက် ကျော်လွန်လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု ညွှန်းဆိုဖော်ပြသည်။ ကျယ်ပြန့်သော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းပြုပိုင်ခွင့်

နှင့် FPIC ရရှိပိုင်ခွင့်တို့သည် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် အစိုးရအစီအစဉ်များ၊ မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများနှင့် ဥပဒေပြုခြင်းများအပေါ် အကျိုးဝင်သင့်ပြီး မြေ သို့မဟုတ် သဘာဝသယံဇာတများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ကိစ္စရပ်များတွင် FPIC ကို လိုက်နာရန် စည်းနှောင်မှုရှိသည်။

FPIC သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းကြောသေးသည့် သဘောတရား ဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းကို အပြည့်အဝ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်နေသေးသည်။ အခြားဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် FPIC အကြောင်း ထည့်သွင်းဖော်ပြသော်လည်း ဌာနတိုင်းရင်းသားတို့၏ သဘောတူညီမှု ပေးအပ်ပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း မပြုနိုင်ဘဲ ထိုအစား ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်းဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ ပါဝင်စေကာ ၎င်းသည် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သီးခြားတည်ရှိသော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်အပေါ် အခြေတည်ထားခြင်း ဖြစ်သည် (ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ကို ကြည့်ပါ)။ နိုင်ငံတကာ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား အနက်ဖွင့်ဆိုချက် အချို့တွင် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများအားလုံးအတွက် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းပြုရန် လိုအပ်ပြီး ဤသက်ရောက်မှုများသည် မြေ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သဘာဝသယံဇာတများအပေါ် သက်ရောက်ခြင်းဖြစ်ပါက FPIC ကို လိုအပ်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည် (ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မေးခွန်း ၁၃ ကို ကြည့်ပါ)။ အခြားတစ်ဘက်တွင်မူ ဌာနတိုင်းရင်းသားဆိုင်ရာ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက FPIC အား ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ အနက်ဖွင့်နားလည်မှုကို အားပေးမြှင့်တင်ပြီး ၎င်းသည် မြေနှင့်သယံဇာတများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက်သာ မဟုတ်ဘဲ ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော အရေးပြဿနာများနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ အားလုံးအတွက် အကျိုးဝင်သင့်သည်ဟု စွဲကိုင်သတ်မှတ်ကြသည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် ညာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၁၅	၂။ တွင်းထွက် သို့မဟုတ် မြေအောက်သယံဇာတများ သို့မဟုတ် မြေမှထွက်သော အခြား သယံဇာတများအား နိုင်ငံတော်ပိုင်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည့် အခြေအနေများတွင် အစိုးရများသည် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် သယံဇာတများအား တူးဖော်ရှာဖွေခြင်း သို့မဟုတ် တူးဖော်ထုတ်ယူခြင်းအတွက် မည်သည့် စီမံကိန်းကိုမဆို စတင်ဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုချက်ပေးခြင်း မပြုမီ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများ၏ အကျိုးစီးပွားများအပေါ် ထိခိုက်စေခြင်း ရှိ၊ မရှိ နှင့် မည်မျှအတိုင်းအတာအထိ ထိခိုက်စေမည်ကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်ရန် ရှေးရှု၍ ၎င်းလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ချမှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခြင်း ဆောင်ရွက်ရမည်။ ဖြစ်နိုင်သည့် အခြေအနေတိုင်းတွင် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများသည် ထိုသို့ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများမှ ရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်များကို ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုသို့ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ၏ ရလဒ်အဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာသည့် မည်သည့် ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများအတွက်မဆို မျှတလျောက်ပတ်သော နစ်နာကြေး ရရှိစေရမည်။	UNDRIP ကို မပြဋ္ဌာန်းမီက စံသတ်မှတ်ချက်မှာ ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ တွင် ဖော်ပြထားသည့် ‘ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း’ ဖြစ်သည်။ UNDRIP သည် မြေနှင့် သဘာဝ သယံဇာတများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအတွက် သဘောတူညီမှု တောင်းခံရန် လိုအပ်သည်ဟု သတ်မှတ်ကာ ဤ သဘောတရားကို ရှေ့တိုးချဲ့ထွင်ခဲ့သည်
-------------------------------------	-----------	---	---

UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၃၂(၂)	၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများ အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့်၊ အထူးသဖြင့် တွင်းထွက်ပစ္စည်း၊ ရေ သို့မဟုတ် အခြား သယံဇာတများအား ထုတ်ဖော်ခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် တူးဖော်ခြင်းနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည့် မည်သည့်စီမံချက်ကိုမဆို အတည်မပြုမီ သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ထံမှ အကြောင်းချင်းရာကို သိရှိနားလည်၍ လွတ်လပ်သော သဘောတူညီမှုကို တောင်းခံရန်အတွက် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများမှတစ်ဆင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည်။	ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ကောင်းစွာ ကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံသည့် ‘ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း’ လုပ်ဆောင်ရန် နှင့် ၎င်းတို့ကို ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေရန် လိုအပ်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ ဆောင်ရွက်ရာ၌ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် စံနှုန်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လေးစားလိုက်နာသင့်ကြောင်း ညွှန်းဆိုဖော်ပြသည်
ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၃၅	အပိုဒ် ၃၅ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ပြီးဖြစ်သည့် ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း သဘာဝ သယံဇာတများ တူးဖော်ထုတ်ယူခြင်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ လူမှုအစုအဖွဲ့များနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို လိုက်နာလုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းကို နိုင်ငံတော်က အစပျိုးကာ လွတ်လပ်ပြီး ကာလအားဖြင့် ကြိုတင်အသိပေးကာ အကြောင်းချင်းရာကို ပြည့်စုံစွာ အသိပေးရှင်းပြခြင်း ဖြစ်ရမည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် စီမံခန့်ခွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် နိုင်ငံသားများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို အာမခံခြင်းနှင့် ဂေဟစနစ်များ ထိန်းသိမ်းခြင်းအား အားပေးမြှင့်တင်ခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်။ တိုင်းပြည်များနှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းပြုရာတွင် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် စံနှုန်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လေးစား လိုက်နာကာ ဆောင်ရွက်ရမည်။	ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ကောင်းစွာ ကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံသည့် ‘ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း’ လုပ်ဆောင်ရန် နှင့် ၎င်းတို့ကို ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေရန် လိုအပ်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ ဆောင်ရွက်ရာ၌ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် စံနှုန်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လေးစားလိုက်နာသင့်ကြောင်း ညွှန်းဆိုဖော်ပြသည်

ဗင်နီဇွဲလား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၉	အပိုဒ် ၁၂၀	နိုင်ငံတော်သည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများ အခြေချ နေထိုင်သည့် နေရာများရှိ သဘာဝ သယံဇာတများအား တူးဖော် ထုတ်ယူခြင်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် အဆိုပါနေရာများ၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ၊ လူမှုဆိုင်ရာနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဖြစ်တည်မှုတို့ကို မထိခိုက်စေဘဲ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး အလားတူပင် သက်ဆိုင်ရာ ဒေသခံ အသိုက်အဝန်းများကို သတင်းအချက်အလက်များ ကြိုတင် အသိပေးခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်။ ဒေသခံ လူမျိုးများ ထိုသို့ တူးဖော်ထုတ်ယူ၍ ရရှိသော အကျိုးအမြတ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေတို့ပါ သတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ စီမံရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများအား ကောင်းစွာ ကြိုတင် အသိပေး၍ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်
ကနေဒါ၊ နူနာဗတ် မြေယာ တောင်းဆိုမှု သဘောတူညီချက် အက်ဥပဒေ ၁၉၉၃	နိဒါန်း	ကနေဒါအား အုပ်ချုပ်ပိုင်သော ကြီးမြတ်သည့် အရှင်ဘုရင်မနှင့် နူနာဗတ် အခြေချနေထိုင်မှုဒေသမှ အိန္ဒိတ်တို့သည် အောက်ပါရည်မှန်းချက်များကို အခြေပြု ထင်ဟပ်လျက် သဘောတူညီချက် တစ်ရပ်ကို ညှိနှိုင်းချမှတ်ပြီးဖြစ်သည် - မြေများနှင့် သယံဇာတများအား ပိုင်ဆိုင်ခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ နှင့် ကမ်းလွန်ဒေသ အပါအဝင် မြေ၊ ရေပြင်နှင့် သယံဇာတ များအား အသုံးပြုခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းတို့တွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း၌ အိန္ဒိတ်တို့၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်များကို မပျက်မကွက် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိစေရေးနှင့် တိကျရှင်းလင်းမှု ရှိစေရေး၊ အိန္ဒိတ်တို့ကို တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် ပန်းမန်များ အမဲလိုက် ရိတ်သိမ်းခြင်း ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ပေးအပ်ရေး နှင့် ထိုသို့ အမဲလိုက် ရိတ်သိမ်းခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း၌ အိန္ဒိတ်တို့၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်များကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိစေရေး၊ စီးပွားရေး အခွင့်အလမ်းများတွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် အိန္ဒိတ်တို့ကို ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ နစ်နာကြေးနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် နည်းလမ်း ပေးအပ်ရေး၊ အိန္ဒိတ်တို့၏ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် အားကိုးရှင်သန်ခြင်း နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ သုခချမ်းသာရှိစေရန် အတွက် တိုက်တွန်းကူညီရေး။	အိန္ဒိတ်တို့ မူလပိုင်ဆိုင်သည့် ပိုင်နက်နယ်မြေရှိ သယံဇာတများ အားလုံးကို အသုံးပြုခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခြင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် ၎င်းတို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို အာမခံပေးသည်။ အထူးသဖြင့် အောက်ပါ အချက်များ ဖြစ်သည် - • တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် ပန်းမန် စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ သယံဇာတ စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဘုတ်အဖွဲ့များတွင် အစိုးရနှင့် တန်းတူ ညီမျှ ကိုယ်စားပြု ပါဝင်ပိုင်ခွင့်၊ • ၃၅၀,၀၀၀ km² ခန့် အကျယ်အဝန်းရှိမြေကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် ၎င်းမြေ၏ ၃၅,၂၅၇ km² အတွက် တွင်းထွက်ပစ္စည်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ • နူနာဗတ်ဒေသအနှံ့ရှိ မြေများနှင့် ရေပြင်များတွင် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် ပန်းမန်များ အမဲလိုက် ရိတ်သိမ်းခြင်း ပြုပိုင်ခွင့်၊ • နိုင်ငံ့ဥပဒေပိုင်ဆိုင်သည့် မြေများ၌ ဆီ၊ ဓာတ်ငွေ့နှင့်

			တွင်းထွက်ပစ္စည်း ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများ မှ တစ်ဆင့် ရရှိသော ဖက်ဒရယ်အစိုးရထံ ပေးဆောင်ရငွေကို ဝေစုရယူပိုင်ခွင့်၊ • အိန္ဒိတ်တို့ပိုင်ဆိုင်သည့် မြေများရှိ ထုတ်ယူ လျှင် ကုန်ခန်းသွား သော သယံဇာတများ အား တူးဖော်ထုတ်ယူ ခြင်းမှ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များ ရရှိရေးအတွက် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူ နှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး ပိုင်ခွင့်၊ • ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြင့် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ သည့် အမျိုးသား ဥယျာဉ် သုံးခု ဖန်တီး သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်၊ • ကနေဒါဒေါ်လာ ၁.၉ ဘီလျှံ အရင်းအနှီး လွှဲပြောင်းပေးအပ်မှုကို ၁၅ နှစ်ကာလအတွင်း အလီလီခွဲ၍ ရယူပိုင် ခွင့် နှင့် နှုတ်ခတ် အစိုးရ တည်ဆောက် ခြင်းအတွက် လေ့ကျင့် ရေးရန်ပုံငွေအဖြစ် က နေဒါဒေါ်လာ ၁၃ သန်း ရယူပိုင်ခွင့်။
--	--	--	---

ဖိလစ်ပိုင်၊ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေး များဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၁၉၉၇	အပိုဒ် ၃(ဆ)	ဤအက်ဥပဒေတွင် ပါဝင်သည့် ကောင်းစွာ ကြိုတင် အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထား ဟူသည် ICCs/IPs [ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု အသိုက်အဝန်းများ/ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ] မှ အုပ်စုဝင်များ အားလုံးသည် ပြင် ပမူ ခြယ်လှယ်ခြင်း၊ ကြားဝင်စွက်ဖက်ခြင်း နှင့် ဖိအားပေး ခြင်းတို့ မခံရဘဲ ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေ များ၊ အလေ့အထများနှင့်အညီ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ပြီး အသိုက်အဝန်းက နားလည်နိုင်သည့် ဘာသာစကားနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်မှ တစ်ဆင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု၏ ရည်ရွယ်ချက် နှင့် နယ်ပယ် အတိုင်းအတာကို အပြည့်အဝ အသိပေးရှင်းပြပြီး နောက် လက်ခံရရှိသော သဘောတူညီမှု ဟု အနက်ဖွင့်ဆိုရ မည်။	ဥပဒေ၏ အနက်ဖွင့်ဆိုချက် အပိုဒ်တွင် FPIC ကို အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုကာ ၎င်းကို အကျုံးဝင် ကျင့်သုံးရမည့် အခြေအနေများနှင့် အပိုဒ် များကို ဖော်ပြပြီး အထူးသဖြင့် မြေနှင့် ဉာဏ ပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်သည်များတွင် ဖြစ်သည်
--	--------------------	---	---

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

၇။ ယဉ်ကျေးမှုနှင့်
လူမှုစီးပွား
ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ
အခွင့်အရေးများ

မေးခွန်း ၂၁ - ၂၆

ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝိသေသများနှင့် အလေ့အထများအား ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းပိုင်ခွင့်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးအောင်ဆောင်ရွက်ခွင့်တို့ကို ကာကွယ်ပေးသည့် အပြင် ယင်းတို့အား အခြားသူများကပါ လေးစားကြစေရန် ပြုလုပ်ပေးပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ‘ယဉ်ကျေးမှုများ’ အဖြစ် ရှုမြင်ကာ ထိုသို့ ရည်ညွှန်းသုံးနှုန်းလေ့ပင် ရှိကြပြီး ဤအချက်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ၌ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အလေ့အထများနှင့် ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများသည် မည်မျှအတိုင်းအတာအထိ အရေးပါကြောင်းကို သက်သေထူနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုများ၏ တည်ရှိမှုကို အတိအလင်း အသိအမှတ် ပြုကာ လေးစားမှုဖော်ပြနိုင်ပြီး ဤယဉ်ကျေးမှုများ (သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်များ) ကို ဂုဏ်သိက္ခာ ရှိသော နည်းဟန်ဖြင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် အားပေးမြှင့်တင်ခြင်း ဆောင်ရွက်ရန် ဖော်ပြထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ထည့်သွင်းနိုင်သည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်မှာ ဤအခွင့်အရေးသည် ကာလသတ်မှတ်ချက်ကို ကျော်ဖြတ်နိုင်ပြီး ဆိုလိုသည်မှာ သမိုင်းဝင် အလေ့အထများနှင့် အသိပညာဗဟုသုတများကို အသိအမှတ်ပြုကာ လေးစားခံရပိုင်ခွင့်သာမက အဆိုပါ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အလေ့အထများအတိုင်း ပစ္စုပ္ပန်၌ ကျင့်သုံးနေထိုင်ခွင့်နှင့် အနာဂတ်တွင်ပါ ထိုသို့ဆက်လက်ကျင့်သုံးခွင့် ပါဝင်ပြီး ထို့ကြောင့်ပင် ဤယဉ်ကျေးမှုကို အနာဂတ်မျိုးဆက်များထံ လက်ဆင့်ကမ်းပေးပိုင်ခွင့်လည်း အပါအဝင်ဖြစ်သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်သည် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဆောင်ရွက်မှုများ၊ ဘိုးဘွားပိုင် မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သဘာဝသယံဇာတများအား စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် အလေ့အထများ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများ၊ အနုပညာ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ယုံကြည်ချက်များနှင့် အလေ့အထများနှင့် ဘာသာစကားများအတွက် အကျိုးဝင်သည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေပိုင်နက်တွင် ယဉ်ကျေးမှု၏ အင်္ဂါရပ်များကို မိသားစုဆိုင်ရာ အလေ့အထများ၊ ဘာသာစကား၊ ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးများနှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်များ အပါအဝင် အခွင့်အရေးအမျိုးအစားများစွာအပေါ် အကျိုးဝင်စေရန် ကျယ်ပြန့်စွာ အနက်ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ဤသို့ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်သည် ဤဆန်းစစ်လေ့လာရေးနည်းလမ်း၌ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည့် အရေးပြဿနာများစွာနှင့် လွှာထပ်ဆက်စပ်နေကာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၏ အခိုင်အမာ ကျောထောက်နောက်ခံမှုကိုလည်း ရရှိမည်ဖြစ်သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ယဉ်ကျေးမှုကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်သည် အထူးအရေးပါပြီး နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ၌ ၎င်းကို အထူးအသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ကျောထောက်နောက်ခံပေးခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ထားသည်။ အရေးကြီးသည်မှာ သမိုင်းကြောင်းတစ်လျှောက် မြေသိမ်းဆည်းမှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်တွင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝါးမြိုခြင်း သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုများအား ယုတ်လျော့စေသည့် သို့မဟုတ် ပျက်စီးစေသည့် အခြား အလေ့အထများနှင့် မူဝါဒများမှ ကင်းလွတ်ပိုင်ခွင့်ကိုပါ ထည့်သွင်းဖွင့်ဆိုထားသည် (အောက်ပါဇယားမှ UNDRIP အပိုဒ် ၈ ကို ကြည့်ပါ)။

ယဉ်ကျေးမှုကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်သည် တရားရုံးတော်များအနေဖြင့် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများနှင့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အမှုကိစ္စများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စဉ်းစားစီရင်ရာ၌ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အလေ့အထများကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုပြုရန် တိုက်တွန်းအားပေးခြင်းကိုလည်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဥပမာဖော်ပြရသော် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကော်မတီသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ (Hopu and Bessert v. France အမှုမှ) ‘မိသားစုဘဝရပိုင်ခွင့်’ ကို အနက်ဖွင့်ဆိုရာ၌ ‘မိသားစု’ ဟူသည့် စကားရပ်ကို ‘အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၌ မိသားစုဟူသည်ကို နားလည်သတ်မှတ်ထားသည့်အတိုင်း မိသားစုတွင် ပါဝင်သည့်အရာ အားလုံးကို ထည့်သွင်းပါဝင်စေရန် ကျယ်ပြန့်စွာ အနက်ဖွင့်ဆိုသင့်သည်။ အခြေအနေတစ်ရပ်တွင် ‘မိသားစု’ ဟူသည့် စကားရပ်အား အနက်ဖွင့်ဆိုရာ၌ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ရိုးရာအစဉ်အလာများကိုလည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားပါက သင့်လျော်သည်’ ဟု ထင်မြင်ချက်ပေးခဲ့သည် (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၉၇၊ အပိုဒ် ၁၀.၃)။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၂	၁။ အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ရိုးရာ မျိုးနွယ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာအား လေးစားသမှုရရှိရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ညှိနှိုင်း ချိတ်ဆက်ထားသည့် စနစ်တကျဖြစ်သော ဆောင်ရွက်ချက်ကို ချမှတ်ရမည်။ ၂။ ၎င်းဆောင်ရွက်ချက်တွင် အောက်ဖော်ပြပါ အစီအမံများ ပါဝင်ရမည် - ... (ခ) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများအား ၎င်းတို့၏ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဝိသေသများအတိုင်း အပြည့်အဝ လက်တွေ့ ကျင့်သုံးနိုင်စေရန် မြှင့်တင်ပေးခြင်း။	ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝိသေသ ကို လေးစားခြင်း အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များ၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး နှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းကို မြှင့်တင်ပေးရန်အတွက် အထူးအစီအမံများ ရေးဆွဲ ချမှတ်ရန် အစိုးရတွင် တာဝန်ရှိသည်ဟု ပြဌာန်း သည်
UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၈၊ ၁၁၊ ၁၂ နှင့် ၁၃	အပိုဒ် ၈ ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအား အတင်းအဓမ္မ ဝါးမြိုခြင်း သို့မဟုတ် ဖျက်ဆီးခြင်းတို့မှ ကင်းလွတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၂။ နိုင်ငံတော်များသည် အောက်ပါတို့အား ကြိုတင်ကာကွယ် တားဆီးခြင်းနှင့် ပြန်လည်ကုစားခြင်းတို့အတွက် ထိရောက်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများကို ချမှတ်ထားရမည် - (က) ၎င်းတို့၏ တစ်မူကွဲလူမျိုးများအဖြစ် ရပ်တည်မှု ဂုဏ်သိက္ခာ သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ စံတန်ဖိုးများ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားဝိသေသများကို ဖယ်ရှားဖျက်ဆီးလို သည့် ရည်ရွယ်ချက်ရှိသော သို့မဟုတ် ထိုသို့ အကျိုးရလဒ် ပေါ်ထွက်စေနိုင်သော မည်သည့်ဆောင်ရွက်ချက်မဆို၊ ... (ဃ) မည်သည့် အတင်းအဓမ္မ ဝါးမြိုခြင်း သို့မဟုတ် ပေါင်းစည်းခြင်း နည်းလမ်းမဆို၊ (င) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ဦးတည်ဆန့်ကျင် သည့် လူမျိုးရေးအခြေပြု သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှု အခြေပြု ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအား အားပေးမြှင့်တင်ရန် သို့မဟုတ် လှုံ့ဆော်ရန် ရည်ရွယ်ရေးဆွဲ ချမှတ်ထားသည့် မည် သည့် ဝါဒဖြန့်ခြင်းနည်းလမ်းမဆို။ အပိုဒ် ၁၁ ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်နှင့် ပြန်လည်အသက်သွင်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဤ တွင် အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ် ကာလသုံးပါး၌ ဖန်တီး ဆောင်ရွက်(ခဲ့)သည့် ရှေးဟောင်းသုတေသနဆိုင်ရာနှင့် သမိုင်းဝင်နေရာများ၊ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ၊ ဒီဇိုင်းများ၊ အခမ်းအနားပွဲများ၊ နည်းပညာများနှင့် မျက်မြင်ဖျော်ဖြေမှုနှင့် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျဖျော်ဖြေမှုဆိုင်ရာ အနုပညာလက်ရာများ	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များသည် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအား ဖျက်ဆီးခံရ ခြင်းနှင့် အတင်းအဓမ္မ ဝါးမြို ခံရခြင်းတို့မှ ကင်းလွတ်ပိုင် ခွင့်ရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြု သည် ယုတ်လျော့စေသည့် ဝါဒဖြန့် မှုအား တားမြစ်ပိတ်ပင်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များ၏ ရိုးရာ အစဉ်အလာ များအား ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်နှင့် အနာဂတ်မျိုးဆက်များထံ လက်ဆင့်ကမ်းပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်သည်

နှင့် စာပေတို့ကဲ့သို့သော ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖန်တီးဆောင်ရွက်ချက်များအား ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခွင့်၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခွင့်နှင့် ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေပိုင်ခွင့်လည်း ပါဝင်သည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ကောင်းစွာ ကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်း မဆောင်ရွက်ဘဲ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ ဥပဒေများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် ဆန့်ကျင်လျက် ယူဆောင်သွားခြင်းခံရသည့် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ၊ ဉာဏဆိုင်ရာ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာနှင့် ဝိညာဉ်ရေးရာ ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်းများအတွက် ကုစားမှုကို ပြန်လည်ပေးအပ်ခြင်း အပါအဝင် ထိရောက်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများ ချမှတ်၍ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရမည်။

အပိုဒ် ၁၂

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ဝိညာဉ်ရေးရာနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ရိုးရာ အစဉ်အလာများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် အခမ်းအနားပွဲများကို ဖော်ပြသခြင်း၊ ကျင့်သုံးခြင်း၊ ဖန်တီးခြင်းနှင့် သင်ကြားခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ နေရာများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် သီးသန့်ဝင်ရောက်ခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ အထွတ်အမြတ်ပစ္စည်းများအား အသုံးပြုခြင်းနှင့် ထိန်းချုပ်ခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ နှင့် ၎င်းတို့၏ သေလွန်ပြီး ရုပ်အလောင်းများအား နေရပ်သို့ပြန်လည်သယ်ယူခွင့် ရှိသည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ရေးဆွဲချမှတ်ထားသော မျှတပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာကာ ထိရောက်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများမှတစ်ဆင့် ၎င်းတို့ပိုင်ဆိုင်သော အထွတ်အမြတ်ပစ္စည်းများနှင့် သေလွန်ပြီးရုပ်အလောင်းများအား ရယူခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် နေရပ်သို့ပြန်လည်သယ်ယူခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းပေးရမည်။

အပိုဒ် ၁၃

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ သမိုင်းကြောင်းများ၊ ဘာသာစကားများ၊ လက်ဆင့်ကမ်းနှုတ်မြွက်ချက်များ၊ အတွေးအခေါ်များ၊ စာရေးသားခြင်းစနစ်များနှင့် စာပေများကို ပြန်လည် အသက်သွင်းခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်း၊ ဖန်တီးခြင်းနှင့် အနာဂတ်မျိုးဆက်များထံ လက်ဆင့်ကမ်းခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အသိုက်အဝန်းများ၊ နေရာများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အမည်နာမများ သတ်မှတ်ကာ ဤအမည်နာမများအတိုင်း ခေါ်ဆိုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဤအခွင့်အရေးကို မပျက်မကွက် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် နှင့် နိုင်ငံရေး၊ ဥပဒေနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ စည်းဝေးတွေ့ဆုံ ကြားနာမှုများမှ ပြောဆိုချက်များကို

အခွင့်အရေးများကို
လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းနှင့်
ယဉ်ကျေးမှုများအား
အကာအကွယ်ပေးခြင်းတို့
မပျက်မကွက် ဆောင်ရွက်
ပေးရန်အတွက် နိုင်ငံတော်
ကို တာဝန်ပေးသည်

		ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများက နားလည်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏ တင်ပြပြောဆိုချက်များကိုလည်း အပြန်အလှန် နားလည်နိုင်ရန် ထိရောက်သည့် အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ကာ လိုအပ်ပါက စကားပြန်ဝန်ဆောင်မှု စီစဉ်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အခြား သင့်လျော်သည့် နည်းလမ်းစီစဉ်ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ရမည်။	
ကင်ညာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၀	အပိုဒ် ၁၁	(၁) ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ယဉ်ကျေးမှုကို တိုင်းပြည်၏ အခြေခံ အုတ်မြစ်အဖြစ်၊ ကင်ညာပြည်သူများနှင့် တိုင်းပြည်၏ စုပေါင်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည်။ (၂) နိုင်ငံတော်သည် - (က) စာပေ၊ အနုပညာ၊ ရိုးရာ အထိမ်းအမှတ်ပွဲများ၊ သိပ္ပံနည်းပညာ၊ ဆက်သွယ်ပြန်ကြားရေး၊ သတင်းအချက်အလက် ဖြန့်ဝေရေး၊ လူထုမီဒီယာ၊ စာစောင်ထုတ်ဝေမှုများ၊ စာကြည့်တိုက်များနှင့် အခြား ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်မှတစ်ဆင့် လူမျိုးဆိုင်ရာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖန်တီးဖော်ပြချက် အသွင်ပုံစံအားလုံးကို မြှင့်တင်ပေးရမည်။ (ခ) တိုင်းပြည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတွင် သိပ္ပံနည်းပညာနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား နည်းပညာများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြုရမည်။ (ဂ) ကင်ညာပြည်သူများ၏ ဉာဏပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ပေးရမည်။ (၃) ပါလီမန်လွှတ်တော်သည် ဥပဒေပြု၍ - (က) အသိုက်အဝန်းများ၏ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်အား အသုံးပြုပါက ထိုအတွက် ၎င်းတို့အနေဖြင့် အခကြေးငွေ သို့မဟုတ် မူပိုင်ခွင့်များ မပျက်မကွက် ရရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။ (ခ) ဌာနေဒေသ မျိုးစေ့များနှင့် အပင်မျိုးကွဲများ၊ ၎င်းတို့၏ မျိုးဗီဇဆိုင်ရာနှင့် မတူကွဲပြားသော လက္ခဏာရပ်များနှင့် ကင်ညာနိုင်ငံရှိ အသိုက်အဝန်းများက ၎င်းတို့အား အသုံးပြုပုံများကို အသိအမှတ်ပြု၍ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရမည်။	ယဉ်ကျေးမှု၏ အရေးပါပုံကို အသိအမှတ်ပြု၍ နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် နည်းပညာများအတွက် ၎င်းတို့၏ ဉာဏပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် အလိုငှာ ဥပဒေများ ရေးဆွဲအတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းရန် ပါလီမန်လွှတ်တော်အား တာဝန်ပေးခြင်း အပါအဝင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖန်တီးဖော်ပြချက်နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိပညာ ဗဟုသုတကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရန် ပြဋ္ဌာန်းသည်။
နီပေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၅	အပိုဒ် ၅၁ (ည)(၈)	(၈) အဒီဗာစီဂျာနာဂျာတစ် (ဌာနေဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အုပ်စုများ) ၏ သက်ဆိုင်ရာ ဝိသေသများအလိုက် ဂုဏ်သိက္ခာရှိစွာ ရှင်သန်နေထိုင်ပိုင်ခွင့် ရရှိနိုင်ရန်၊ ၎င်းတို့နှင့် သက်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်၊ နှင့် အဒီဗာစီဂျာနာဂျာတစ်နှင့် ဒေသန္တရ အသိုက်အဝန်းများ၏ ရိုးရာ အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ စွမ်းရည်၊ အတွေ့အကြုံ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုအလေ့အထများအား ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို မပျက်မကွက် ပေးအပ်နိုင်ရေးအတွက် အထူး စီမံထားရှိချက်များ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ဝိသေသများအပေါ် အခြားသူများက လေးစားမှုရှိစွာဖြင့် ရှင်သန်နေထိုင်နိုင်စေရန် နိုင်ငံတော်က အထူး စီမံထားရှိချက်များ ရေးဆွဲ လုပ်ဆောင်ပေးရန် ပြဋ္ဌာန်းသည်။

နော်ဝေ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၈၁၄	အပိုဒ် ၁၀၈	နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များသည် ဆာမိလူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘဝနေထိုင်မှုပုံစံကို ထိန်းသိမ်းကာ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေရန် လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် အခြေအနေများကို ဖန်တီးပေးရမည်။	ဆာမိယဉ်ကျေးမှုအား ထိန်းသိမ်းခြင်းအတွက် လိုအပ်သည့် အခြေအနေများ ကို နိုင်ငံတော်က ဖန်တီးပေး ရန် ပြဋ္ဌာန်းသည်
ဝီရူး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၃	အပိုဒ် ၂(၁၉) နှင့် ၈၉	အပိုဒ် ၂ လူအားလုံးသည် အောက်ပါ အခွင့်အရေးများကို ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည် - ... ၁၉။ မိမိ၏ တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝိသေသကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်သည် တိုင်းပြည်ရှိ တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကွဲပြားစုံလင်မှုကို အသိအမှတ်ပြုကာ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်သည်။ အပိုဒ် ၈၉ ကျေးလက်နှင့် တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ၏ တည်ရှိမှု ကို ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားပြီး အစုအဖွဲ့ပုဂ္ဂိုလ်များ အဖြစ် သတ်မှတ်သည်။ နိုင်ငံတော်သည် ကျေးလက်နှင့် တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်း များ၏ ယဉ်ကျေးမှုဝိသေသကို လေးစားသမှုပြုသည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များ၏ ယဉ်ကျေးမှု ဝိသေသ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုကာ နိုင်ငံတော်ကို တိုင်းပြည်၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကွဲပြား စုံလင်မှုအား အသိအမှတ်ပြု၍ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရန် ပြဋ္ဌာန်း သည်
ဆွီဒင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၇၄	အပိုဒ် ၂	ဆာမိလူမျိုးများနှင့် တိုင်းရင်းသားဆိုင်ရာ၊ ဘာသာစကား ဆိုင်ရာနှင့် ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ လူနည်းစုများ အနေဖြင့် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ တည်ရှိနေထိုင်မှုဘဝကို ထိန်းသိမ်း၍ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများကို မြှင့်တင်ပေးရမည်။	ဆာမိလူမျိုးများ၏ ၎င်းတို့ ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ တည်ရှိနေထိုင်မှု ဘဝကို ထိန်းသိမ်း၍ ဖန်တီး ဖွံ့ဖြိုးစေခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင် ခွင့်ကို မြှင့်တင်သည်
ထိုင်းလန်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၇	အပိုဒ် ၇၀	အေးချမ်းတည်ငြိမ်မှု သို့မဟုတ် ကောင်းမွန်သော ကိုယ်ကျင့် စံနှုန်းများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်၏ လုံခြုံရေးကဏ္ဍ သို့မဟုတ် ကျန်းမာရေးကဏ္ဍကို အန္တရာယ် ဖြစ်စေခြင်း မရှိပါက မတူကွဲပြားသော တိုင်းရင်းသားအုပ်စု များ အနေဖြင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း၌ နေထိုင်ရာတွင် ၎င်း တို့၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဘဝနေထိုင်မှုပုံစံ တို့ အတိုင်း ဆန္ဒအလျောက် ပြင်ပ စွက်ဖက်မှုမရှိဘဲ ငြိမ်းချမ်း စွာ ကျင့်သုံးနေထိုင်ပိုင်ခွင့်ကို နိုင်ငံတော်က မြှင့်တင်၍ ကာ ကွယ်ရမည်။	မတူကွဲပြားသော တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ ယဉ်ကျေးမှုများကို မြှင့်တင် ခြင်းနှင့် ကာကွယ်ပေးခြင်း တို့ ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံတော်၌ တာဝန်ရှိ ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းသည်

ဗင်နီဇွဲလား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၉	အပိုဒ် ၁၂၁	ဒေသခံလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖြစ်တည်မှု၊ လောကအမြင်၊ စံတန်ဖိုးများ၊ ဝိညာဉ်ရေးရာ ယုံကြည်မှုနှင့် အထွတ်အမြတ်နေရာများကို ထိန်းသိမ်း၍ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်သည် ဒေသခံလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖန်တီး ဆောင်ရွက် ချက်များအား အလေးထားခြင်း နှင့် ဖြန့်ဖြူးခြင်းတို့ကို မြှင့် တင်ပေးရမည်။	ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်းရန် နှင့် ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေရန် လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့်ကို ကာ ကွယ်ပေးသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုအား အလေးထားခြင်းကို မြှင့်တင် ပေးရန် နိုင်ငံတော်ကို တာဝန် ပေး ပြဋ္ဌာန်းသည်
ဇင်ဘာဘွေ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၃	အပိုဒ် ၃၃	နိုင်ငံတော်သည် ဒေသခံ အသိုက်အဝန်းများနှင့် လူမျိုးတို့က သိရှိ ပိုင်ဆိုင်သည့် တိရစ္ဆာန်နှင့်အပင်များ၏ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ နှင့် အခြား ဂုဏ်သတ္တိများဆိုင်ရာ အသိပညာ ဗဟုသုတ အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိပညာစနစ်များကို ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ခြင်း တို့ ဆောင်ရွက်ရန် အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။	အပင်များကဲ့သို့ သဘာဝ သယံဇာတများ၏ ဆေးဘက် ဆိုင်ရာ ဂုဏ်သတ္တိများ အပါအဝင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အသိပညာ ဗဟုသုတကို ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ခြင်း နှင့် မြှင့်တင်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် အစီအမံများ ချမှတ် လုပ်ဆောင်ရန် နိုင်ငံတော်ကို တာဝန်ပေး ပြဋ္ဌာန်းသည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ဆက်စပ်အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများ၏ အခြေခံမှာ ဘာသာစကားဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဝိသေသတွင် တစ်ပေါင်းတည်းပါဝင်နေပြီး ထို့အပြင် နှုတ်ဆင့်ကမ်းသော သမိုင်းကြောင်းများ၊ သီချင်းများနှင့် အခြား စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု ဆိုင်ရာ အလေ့အထများမှ တစ်ဆင့် ၎င်းဝိသေသအား ခိုင်မာစေခြင်းအတွက် နည်းလမ်းတစ်ရပ်လည်းဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုများအတွက် အဓိကအရေးပါဆုံးအချက် ဖြစ်သော်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများကို ပြောဆိုအသုံးပြုသည့် လူဦးရေမှာ အများအားဖြင့် နည်းပါးပြီး ဘာသာစကားများစွာမှာ ပျောက်ကွယ်သွားတော့မည့် အန္တရာယ်ကို ကြုံတွေ့နေရပြီဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် အများအားဖြင့် အစိုးရလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားကို အသုံးပြုရန်အတွက် အခွင့်အရေးမရရှိဘဲ ဥပမာဆိုရသော် ဝန်ဆောင်မှုများရယူရာတွင် နိုင်ငံတော် ရုံးသုံးဘာသာစကားကို အသုံးမပြုပါက အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိပြီး စီးပွားရေးစနစ်၌ ပါဝင်လုပ်ဆောင်ရာတွင်လည်း အလားတူပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များအရ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အခွင့်အရေးများ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများနှင့် ၎င်းတို့အား အသုံးပြုနိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် စကားပြန်ဝန်ဆောင်မှု ရယူနိုင်ခြင်း အစရှိသည့် ဆက်စပ်အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရန်အတွက် အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်သင့်သည်။

ဤအစီအမံများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုခြင်း ပါဝင်သင့်သည်။ နိုင်ငံတော်၏ ဘာသာစကားစုံတည်ရှိသော သဘောသဘာဝကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် မတူကွဲပြားမှုနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ တည်ရှိမှုကို နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုကြောင်း သင်္ကေတပြုရာ၌ များစွာခရီးပေါက်စေသည်။ ထို့အပြင် ဘာသာစကားများသည် တန်းတူညီမျှ တန်ဖိုးရှိသည်ဟု အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို လေးစားမှုဖော်ပြခြင်းဆောင်ရွက်သည့် နည်းဟန်တစ်ရပ်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ဥပမာ နော်ဝေနိုင်ငံ၏ ဆာမီအက်ဥပဒေတွင် ‘ဆာမီဘာသာစကားနှင့် နော်ဝေဘာသာစကားသည် တန်းတူညီမျှ တန်ဖိုးရှိသည်။ ၎င်းတို့ကို တန်းတူညီမျှ အလေးထားသတ်မှတ်ရမည်’ ဟု အတိအလင်း ဖော်ပြထားသည် (နော်ဝေအစိုးရ ၁၉၈၇ - အပိုဒ် ၁(၅))။ နိုင်ငံများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ခြင်း ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ ချမှတ်တည်ထောင်နိုင်သည် (ဤသို့ ကြိုးပမ်းအားထုတ်ရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများကိုယ်တိုင် ပါဝင်လာစေရန် ချိတ်ဆက်သင့်ပြီး ဤအသိုက်အဝန်းများ အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားများကို လေ့လာခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်းနှင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်တို့အား စီမံ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်ကို လေးစားလိုက်နာရမည်)။ နယူဇီလန်နိုင်ငံတွင် မာအိုရီဘာသာစကား အက်ဥပဒေသည် မာအိုရီဘာသာစကား ကော်မရှင်တစ်ရပ်ကို ချမှတ်တည်ထောင်သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ပညာရေး၊ တရားမျှတမှု လက်လှမ်းမီရရှိရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးကဲ့သို့ အခြားအခွင့်အရေးများကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်း ရှိစေရန်အတွက် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားကို အသုံးပြုခွင့်ပေးသည့် သို့မဟုတ် ဥပမာဆိုရသော် တရားရုံးတော်နှင့် အခြားသော နိုင်ငံတော် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများတွင် ဘာသာပြန်ခြင်း/စကားပြန်ခြင်း ဝန်ဆောင်မှုကို ရယူအသုံးပြုနိုင်ခွင့်ပေးသည့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် အလွန်အရေးပါသည်။ ဘာသာစကားများကိုသာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် အရေးကြီးသည်မဟုတ်ဘဲ ဘာသာစကားကို အသုံးပြုပိုင်ခွင့်နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများကို သွယ်ဝိုက်အသုံးပြုခြင်းကြောင့် သွယ်ဝိုက်နည်းဟန်ဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း မရှိစေရန် ကာကွယ်ခြင်းသည်လည်း အရေးကြီးသည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၁၂၊ ၂၈(၃) နှင့် ၃၀	အပိုဒ် ၁၂ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏ အခွင့်အရေးများအား အလွဲသုံးစားပြုခံရခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်း အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် တစ်သီးပုဂ္ဂလဖြစ် စေ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အစည်းများ မှတစ်ဆင့်ဖြစ် စေ လိုအပ်ပါက တရားစီရင်ကြားနာခွင့် ရရှိစေရမည်။ ၎င်း တရားခွင့်များတွင်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အနေဖြင့် ကြားနာမှုကို နားလည်နိုင်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ တင်ပြ ချက်များကိုလည်း နားလည်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်ပါက စကားပြန်ဝန်ဆောင်မှု စီစဉ်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အခြား ထိ ရောက်သော နည်းလမ်းများ စီစဉ်ပေးခြင်းဖြင့် အစီအမံများ ထားရှိပေးရမည်။ အပိုဒ် ၂၈(၃) ၃။ သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် မြှင့်တင်ရန်အတွက် အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။ အပိုဒ် ၃၀ ၁။ အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များ၊ အထူးသဖြင့် လုပ်သားရေးရာ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများ၊ ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ၊ လူမှုဖူလုံရေး နှင့် ဤကွန်ဗင်းရှင်းအရ ၎င်းတို့ ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသော အခွင့်အရေးများကို သိရှိနားလည်စေရန် အလို့ငှာ သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများ၏ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် လျှောက်ပတ်ကိုက်ညီသော အစီအမံများကို ရေးဆွဲချမှတ် ဆောင်ရွက်ရမည်။ ၂။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် လိုအပ်ပါက ဤလူမျိုးများ အသုံးပြုသော ဘာသာစကားများဖြင့် ဘာသာပြန် ရေးသားမှု များနှင့် လူထုမီဒီယာမှတစ်ဆင့် ထုတ်ပြန်အသိပေးမှုများကို အသုံးပြုဆောင်ရွက်ရမည်။	တရားရုံးတော်များ၌ စကားပြန်ဝန်ဆောင်မှု ရယူ ပိုင်ခွင့်ကို အသေးစိတ် ဖော်ပြသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကား အသုံးပြုမှုကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် မြှင့်တင်ရန် အတွက် အစီအမံများ ချမှတ် လုပ်ဆောင်ရန် နိုင်ငံတော် များတွင် တာဝန်ရှိကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းသည် အခွင့်အရေးများကို နားလည် ခြင်းရှိစေရန်နိုင်ငံတော်များက ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများဖြင့် ‘လူထုထံ ပြန်ကြား အသိပေး ခြင်း’ ဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးရ မည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းသည်
---	--------------------------------------	--	---

UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၁၃	၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ သမိုင်းကြောင်းများ၊ ဘာသာစကားများ၊ လက်ဆင့်ကမ်း နှုတ်မြွက်ချက်များ၊ အတွေးအခေါ်များ၊ စာရေးသားခြင်းစနစ် များနှင့် စာပေများကို ပြန်လည် အသက်သွင်းခြင်း၊ အသုံးပြု ခြင်း၊ ဖန်တီးခြင်းနှင့် အနာဂတ်မျိုးဆက်များထံ လက်ဆင့်ကမ်းခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အသိုက်အဝန်း များ၊ နေရာများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် အမည်နာမများ သတ်မှတ်ကာ ဤအမည်နာမများအတိုင်း ခေါ်ဆိုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဤအခွင့်အရေးကို မပျက်မကွက် ကာ ကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် နှင့် နိုင်ငံရေး၊ ဥပဒေနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု ဆိုင်ရာ စည်းဝေးတွေ့ဆုံကြားနာမှုများမှ ပြောဆိုချက်များကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများက နားလည်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏ တင်ပြပြောဆိုချက်များကိုလည်း အပြန်အလှန် နားလည်နိုင် ရန် ထိရောက်သည့် အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ကာ လိုအပ်ပါက စကားပြန်ဝန်ဆောင်မှု စီစဉ်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အခြားသင့်လျော်သည့် နည်းလမ်း စီစဉ်ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ရမည်။	နေရာများအတွက် ရိုးရာအမည်နာမများ အပါအဝင် ဘာသာစကား များကို ပြန်လည် အသက် သွင်းခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်း၊ ဖန်တီး ဖွံ့ဖြိုးစေခြင်းနှင့် လက်ဆင့်ကမ်းပေးခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ပြဋ္ဌာန်း သည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ် များ အားလုံးတွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများက နားလည်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့ကို လည်း အခြားသူများက နားလည်နိုင်စေရန်အတွက် စကားပြန်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြားလိုအပ်သော နည်း လမ်းများဖြင့် နိုင်ငံတော်များ က ဆောင်ရွက်ပေးရန် တာဝန်ရှိကြောင်း ပြဋ္ဌာန်း သည်
ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၅	၁။ နိုင်ငံတော်၏ တရားဝင် ရုံးသုံး ဘာသာစကားများမှာ စပိန် ဘာသာစကား နှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား တိုင်းပြည်များနှင့် လူမျိုးများ၏ ဘာသာစကားများဖြစ်ပြီး ၎င်း ဘာသာစကားများမှာ အိုင်မာရာ၊ အာရီနာ၊ ဘာအူရေ၊ ဘေစီ ရို၊ ကာနီချာနာ၊ ကာဗီနီနီ၊ ကာရုဘာဘာ၊ ချာကိုဗို၊ ချီမန်၊ အက်စီအက်ဂျာ၊ ဂွာရာနီ၊ ဂွာရာစူဝီ၊ ဂွာရာယူ၊ အီတိုနာမာ၊ လီ ကို၊ မာချာဂျူရာအီ-ကယ်လာဝါရာ၊ မာချီနီရို၊ မာရိုပါ၊ မိုဟေနို ကြိုနီတာရီရို၊ မိုဟေနိုအင်နာစီယာနို၊ မိုရေး၊ မိုစေတန်း၊ မိုဗီမာ၊ ပါကာဝါရာ၊ ပူခယူရီနာ၊ ကွေခွာ၊ စီရီယိုနို၊ တာကာနာ၊ တာဝီ ရေထေ၊ တိုရိုမိုနာ၊ အူရူချီပါရာ၊ ဝီးန့်ဟာရက်ခံ၊ ယာမီနာဝါ၊ ယူ ကီ၊ ယူရာကာရီနှင့် ဇာမူကို ဘာသာစကားများ ဖြစ်သည်။ ၂။ ဗဟိုအမျိုးသားအစိုးရနှင့် ဌာနဆိုင်ရာ အစိုးရများသည် အနည်းဆုံး တရားဝင် ရုံးသုံးဘာသာစကား နှစ်မျိုးကို အသုံးပြုရမည်။ တစ်ခုမှာ စပိန် ဘာသာစကားဖြစ်ပြီး ကျန် တစ်ခုကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ရာတွင် ပြည်သူများ အားလုံး၏ သို့မဟုတ် အသုံးပြုမည့် ပိုင်နက်နယ်မြေရှိ ပြည်သူများ၏ အသုံးပြုမှု၊ လွယ်ကူချောမွေ့မှု၊ အခြေအနေများ၊ လိုအပ်ချက် များနှင့် နှစ်ခြိုက်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ ဆုံးဖြတ် သတ်မှတ်ရမည်။ အခြားသော ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ရ အစိုးရများသည် ၎င်းတို့ပိုင်နက်နယ်မြေ၏ လက္ခဏာရပ်ဖြစ် သည့် ဘာသာစကားများကို မပျက်မကွက် အသုံးပြုရန်လိုအပ် ပြီး တစ်ခုမှာ စပိန်ဘာသာစကား ဖြစ်ရမည်။	နိုင်ငံတော်၏ တရားဝင် ရုံးသုံးဘာသာစကားသည် တစ်ခုထက်ပိုကြောင်း အသိအမှတ်ပြုသည် ဒေသန္တရပြည်သူများ၏ အသုံးပြုမှုအပေါ် မူတည်၍ လုပ်ငန်းစဉ်များကို မွမ်းမံကာ ဒေသန္တရ ဘာသာစကားများ ဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ် ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းသည်

ကိုလံဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၁	အပိုဒ် ၁၀	စပိန်ဘာသာစကားသည် ကိုလံဘီယာ၏ တရားဝင် ရုံးသုံးဘာသာစကား ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ ဘာသာစကားများနှင့် ဒေသန္တရ ဘာသာစကားများသည် ၎င်း တို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေများအတွင်း တရားဝင် ရုံးသုံးဘာသာ စကားဖြစ်သည်။	နိုင်ငံတော်၏ တရားဝင် ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် တစ်ခုကိုသာ အသိအမှတ် ပြု သော်လည်း မတူညီသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ပိုင်နက် နယ်မြေများ၌ အခြား ဒေသန္တရ တရားဝင် ရုံးသုံးဘာသာစကားများကို အသိအမှတ်ပြုသည်
ကိုစတာရီကာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၁	အပိုဒ် ၇၆	စပိန်ဘာသာစကားသည် တိုင်းပြည်၏ တရားဝင် ရုံးသုံးဘာသာစကား ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတော်သည် နိုင်ငံတွင်းရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများအား ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် မွမ်းမံခြင်းတို့ကို စီမံဆောင်ရွက်မည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများအား ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် မွမ်းမံခြင်း တို့ ဆောင်ရွက်မည်ဟု ကတိကဝတ်ပြုသည်
ဖင်လန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၉	အပိုဒ် ၁၇	ဖင်လန်နိုင်ငံ၏ တရားဝင် ရုံးသုံး ဘာသာစကားများမှာ ဖင် လန် ဘာသာစကားနှင့် ဆွီဒင် ဘာသာစကား ဖြစ်သည်။ ဆာမီလူမျိုးအပြင် ရိုးမားနှင့် အခြား အုပ်စုများသည်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ဖန်တီး ဖွံ့ဖြိုးစေခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဆာမီလူမျိုးအနေဖြင့် အာဏာပိုင်များ ရှေ့မှောက်တွင် ဆာမီ ဘာသာစကားကို အသုံးပြုပိုင်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အက်ဥပဒေတစ်ရပ် ရေးဆွဲချမှတ်၍ ပြဋ္ဌာန်းရမည်။	တရားဝင် နိုင်ငံတော် ဘာသာစကား တစ်ခုသာ ရှိ သော်လည်း ဘာသာ စကား များနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများကို ဒေသန္တရ နေရာများတွင် အသုံးပြုပိုင်ခွင့် ပေးသည်၊ ဆာမီလူမျိုးအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များ ရှေ့မှောက်တွင် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားအား အသုံးပြု ပိုင်ခွင့် ပေးသည်။
ကင်ညာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၀	အပိုဒ် ၇	၇။ နိုင်ငံတော်၊ တရားဝင်ရုံးသုံး နှင့် အခြား ဘာသာစကားများ (၁) ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော် ဘာသာစကားမှာ ကီစွာ ဟီလီ ဘာသာစကား ဖြစ်သည်။ (၂) ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ တရားဝင် ရုံးသုံးဘာသာစကားများ မှာ ကီစွာဟီလီ ဘာသာစကားနှင့် အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကား ဖြစ်သည်။ (၃) နိုင်ငံတော်သည် - (က) ကင်ညာပြည်သူများ၏ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ကွဲပြား စုံလင်မှုကို မြှင့်တင်၍ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရမည်၊ (ခ) ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများ၊ ကင်ညာ လက် ဟန်ပြ ဘာသာစကား၊ မျက်မမြင်စာနှင့် မသန်စွမ်းသူများ အသုံးပြုနိုင်သည့် အခြားသော ဆက်သွယ်ပြောဆိုရေး အသွင် ပုံစံများနှင့် နည်းပညာတို့ကို ဖန်တီး ဖွံ့ဖြိုးစေခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းကို မြှင့်တင်ရမည်။	မတူကွဲပြားသော ဘာသာစကားများကို မြှင့် တင်ရန်နှင့် ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရန် နိုင်ငံတော် များကို တာဝန်ပေး ပြဋ္ဌာန်း သည်
ဝီရူး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၃	အပိုဒ် ၁၉	ဝီရူးနိုင်ငံသားတိုင်းသည် မည်သည့် အာဏာပိုင်ရှေ့မှောက် တွင်မဆို စကားပြန်အသုံးပြု၍ ၎င်း၏ ကိုယ်ပိုင် ဘာသာစကားကို အသုံးပြုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။	စကားပြန် အသုံးပြုခွင့် အပါ အဝင် နိုင်ငံတော်နှင့် ဆက်ဆံ ရာတွင် ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကား ကို အသုံးပြုပိုင်ခွင့် ပေးသည်

တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၆	အပိုဒ် ၆(၁) နှင့် ၆(၂)	၆။ ဘာသာစကားများ ၁။ ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ တရားဝင် ရုံးသုံးဘာသာစကားများမှာ စေပီဒီ၊ စေစိုသို၊ စေစွာနာ၊ စေစွာတီ၊ ရှီဗန်ဒါ၊ ဇစ်ဆွန်ဂါ၊ အာဖရိကန်းစ်၊ အင်္ဂလိပ်၊ အီစီဒေဘလီ၊ အီစီရှိုစာနှင့် အီစီဇူးလူး ဘာသာစကားများ ဖြစ်သည်။ ၂။ ကျွန်ုပ်တို့လူမျိုးများ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများသည် သမိုင်းကြောင်းအရ အသုံးပြုမှု လျော့နည်းလာကာ အဆင့်အတန်း ယုတ်လျော့လာသည်ကို အသိအမှတ်ပြု၍ နိုင်ငံတော်သည် ဤဘာသာစကားများ၏ အဆင့်အတန်းကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် အသုံးပြုမှုကို တိုးမြှင့်ရန် လက်တွေ့ကျပြီး ထိခိုက်စေမှုမရှိသော အစီအမံများ မပျက်မကွက် ချမှတ် လုပ်ဆောင်ရမည်။	နိုင်ငံတော်၏ ဘာသာစကား စုံ တည်ရှိသည့် သဘောသဘာဝကို အသိအမှတ်ပြုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများကို မြှင့်တင်ပေးရန်အတွက် ထိခိုက်စေခြင်းမရှိသည့် အစီအမံများ ချမှတ် လုပ်ဆောင်ရန် နိုင်ငံတော်ကို တာဝန်ပေး ပြဋ္ဌာန်းသည်
ဖင်လန်၊ ဆာမီ ဘာသာစကား အက်ဥပဒေ ၂၀၀၃	အပိုဒ် ၁ နှင့် ၄	အပိုဒ် ၁ ဤအက်ဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ဆာမီလူမျိုး၏ ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်း၍ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို မပျက်မကွက် ကျင့်သုံးနိုင်စေရန် ကြပ်မတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤအက်ဥပဒေတွင် ဆာမီလူမျိုးအနေဖြင့် တရားရုံးတော်များနှင့် အခြား အစိုးရ အာဏာပိုင်များ ရှေ့မှောက်၌ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားကို အသုံးပြုပိုင်ခွင့် နှင့် ဆာမီလူမျိုး၏ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို လက်တွေ့ ကျင့်သုံးကာ မြှင့်တင်ပေးခြင်း ဆောင်ရွက်ရန် အာဏာပိုင်များ၏ တာဝန်ဝတ္တရားနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ဖော်ပြပါဝင်သည်။ ရည်မှန်းချက်မှာ ဆာမီလူမျိုးအနေဖြင့် တရားမျှတသော ကြားနာစစ်ဆေးခြင်းနှင့် ကောင်းမွန်သော စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းကို ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခက်အခဲမရှိဘဲ ရယူခံစားပိုင်ခွင့် အမှန်တကယ်ရှိစေရန်နှင့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ဤအခွင့်အရေးများအား သီးခြားညွှန်းဆိုဖော်ပြခြင်းပြုရန် မလိုအပ်ဘဲ ဆာမီလူမျိုး၏ ဘာသာစကား ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အခိုင်အမာ ကျင့်သုံးနိုင်စေရန် ဖြစ်သည်။	ဥပဒေတစ်ခုလုံးကို ဆာမီဘာသာစကားအား ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ မြှင့်တင်ခြင်း နှင့် အစိုးရ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဆာမီဘာသာစကား အသုံးပြုခြင်းအား ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ခြင်း အတွက် သီးသန့် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း ဖြစ်သည်။

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အတွက် မိခင်ဘာသာ စကား အသုံးပြုပြီး ၎င်းတို့ လေ့နှင့် လျော်ညီသော ပညာရေး ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးပါ သလား။

ရှင်းလင်းချက်

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် အများအားဖြင့် ၎င်းတို့နေထိုင်သည့် နိုင်ငံများအတွင်းရှိ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ အခြားသော အစုအဖွဲ့များ၏ နောက်တွင် ကျန်ရစ်ခဲ့လေ့ရှိပြီး အထူးသဖြင့် ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ လူသားအရင်းအမြစ်ဖွံ့ဖြိုးရေး ညွှန်းကိန်းများတွင် ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတဝန်းအချက်အလက်များအရ နိုင်ငံတွင်းရှိ အခြားလူမှုအသိုက်အဝန်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများတွင် စာတတ်မြောက်မှု နှုန်းထားသည် အလွန်နည်းပါးနေပြီး ပညာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများ ရရှိခြင်းတွင်လည်း အကန့်အသတ်ရှိသည် (Hanemann 2005: 5)။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းယန္တရားများတွင် အများအားဖြင့် အခက်အခဲတွေ့လေ့ရှိပြီး အကြောင်းရင်းမှာ သင်ကြားညွှန်ပြပေးရာတွင် ၎င်းတို့နားလည်ခြင်းငှာ မစွမ်းသာသည့် နည်းဟန် (သင်ကြားရေးနည်းလမ်း) သို့မဟုတ် ဘာသာစကားကို အသုံးပြု၍ သင်ကြား သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်ထားပြီး အစိုးရက ရေးဆွဲချမှတ်သည့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ၏ သင်ယူမှုဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် သမိုင်းကြောင်းတို့ကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အများအားဖြင့် ပျက်ကွက်လေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် UNDRIP နှင့် အညီ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ ချမှတ်တည်ထောင်ပိုင်ခွင့် နှင့်/ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ သင်ယူမှုဆိုင်ရာ အစဉ်အလာများ၊ အလေ့အထများနှင့် ကိုက်ညီပြီး ၎င်းတို့နားလည်သည့် ဘာသာစကား ဖြင့် သင်ကြားညွှန်ပြသော ပညာရေးကို လက်လှမ်းမီရယူပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

ပညာရေးသည် နိုင်ငံသားများအားလုံး ရရှိသင့်သော အခွင့်အရေးဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် စပ်လျဉ်းလာပါက ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုများ ပေးအပ်ရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လက်တွေ့ဘဝနေထိုင်မှုနှင့် အလေ့အထများမှ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အင်္ဂါရပ်များ၊ အရေးကြီးဆုံးအချက်အနေဖြင့် ဘာသာစကားကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ စီစဉ် ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ လူများသည် ၎င်းတို့၏ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် သင်ယူရပါက သင်ယူနိုင်စွမ်းပိုမိုမြင့်မားကြောင်း အထောက်အထားများရှိပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် မူလတန်းအဆင့်၌ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့်သင်ကြားသော ပညာရေးကို ရယူပိုင်ခွင့်ရှိကာ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေ၌ ထိုသို့ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားသည် (Benson 2004)။ သို့ရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများဖြင့် သင်ကြားပေးသော ပညာရေးကို နိုင်ငံတော်/တရားဝင်ရုံးသုံး ဘာသာစကားများဖြင့် သင်ကြားပေးသည့် ပညာရေးနေရာ၌ လုံးလုံးလျားလျား အစားထိုးခြင်းကို မဆောင်ရွက်သင့်ဘဲ အကြောင်းရင်းမှာ ထိုသို့အစားထိုးပါက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နောင်အနာဂတ်၌ ပညာရေးနှင့် စီးပွားရေး အခွင့်အလမ်းများအား ရယူအသုံးပြုရာတွင် အခက်အခဲကြုံတွေ့နိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို နိုင်ငံတော် ဘာသာစကားများ နှင့်/သို့မဟုတ် (အင်္ဂလိပ်ကဲ့သို့) နိုင်ငံတကာ ဘာသာစကားများအား လေ့လာသင်ယူနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းပေးခြင်းဖြင့် အဆင့်မြင့်ပညာရေးတွင် ပါဝင်နိုင်ခြင်းနှင့် အချိန်နှင့်အမျှ ပိုမို၍ ဂလိုဘယ်လိုက်ဖက်ဖြစ်လာသည့် လုပ်သားဈေးကွက်တွင် အလုပ်ခန့်အပ်မှုရရှိနိုင်သည့် စွမ်းရည်ကို မြှင့်တင်ပေးရန် အရေးကြီးသည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၁၄	၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ပညာသင်ကြားသင်ယူမှု ဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှု နည်းလမ်းများနှင့် အညီ ပညာရေးစနစ်များနှင့်၊ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဘာသာစကားများဖြင့် ပညာသင်ကြားပေးသည့် အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများကို တည်ထောင်ကာ ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အထူးသဖြင့် ကလေးသူငယ်များသည် နိုင်ငံတော်က စီစဉ်ပေးအပ်သည့် ပညာရေးအဆင့်များနှင့် အသွင်သဏ္ဌာန်များ အားလုံးကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းစွာ ရယူခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ၃။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်း များ၏ ပြင်ပတွင် နေထိုင်ကြသူများ အပါအဝင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အထူးသဖြင့် ကလေးသူငယ်များ အတွက် ဖြစ်နိုင်သည့်အခြေအနေတိုင်းတွင် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လျောက်ပတ်ကိုက်ညီပြီး ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားသော ပညာရေးကို ရရှိ နိုင်စေရန် ထိရောက်သော အစီအမံများ ချမှတ် ဆောင်ရွက် ပေးရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များ၏ ကိုယ်ပိုင် ပညာရေး စနစ်များ ချမှတ် တည်ထောင်ပိုင်ခွင့်နှင့် ၎င်း တို့၏ ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာများနှင့် ဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင် ယူပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ် ပေးသည်
ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၂၆၊ ၂၇၊ ၂၈ နှင့် ၂၉	အပိုဒ် ၂၆ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ အခြား သော ပြည်သူ့အစုအဖွဲ့များနှင့် တန်းတူရည်တူ ပညာသင်ခွင့် ရရှိနိုင်ရေးကို အာမခံပေးနိုင်မည့် အစီအမံများ ချမှတ် လုပ်ဆောင်ရမည်။ အပိုဒ် ၂၇ ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အထူးလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန်အလို့ငှာ ပညာရေး အစီအစဉ်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင် မှုဖြင့် ရေးဆွဲချမှတ်၍ အကောင်အထည်ဖော်ကာ ဤသို့ရေးဆွဲ ရာတွင် ၎င်းတို့၏ သမိုင်းကြောင်း၊ အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် နည်းပညာ၊ စံတန်ဖိုးစနစ်များနှင့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အနာဂတ် မျှော်မှန်းဆန္ဒများကို ထည့်သွင်း ပေါင်းစည်း ရေးဆွဲရမည်။ ၂။ ဩဇာရှိအာဏာပိုင်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အုပ်စု ဝင်များအား လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးရန်နှင့် ပညာရေးအစီအစဉ် များ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့တွင် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု ရှိစေရန် အာမခံရမည်ဖြစ် ကာ ၎င်းအစီအစဉ်များတွင်ပါဝင်သည့် တာဝန်များကို ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများထံ သင့်လျော်သလို အဆင့်ဆင့် လွှဲပြောင်းပေးရန် ရှေးရှုဆောင်ရွက်ရမည်။ ၃။ ထို့အပြင် အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ ကိုယ်ပိုင် ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ချမှတ်တည်ထောင်ပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြု ကာ အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများသည် ဩဇာရှိ	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များအနေဖြင့် ပညာရေးကို တန်းတူညီမျှ အခွင့်အလမ်း များဖြင့် လက်လှမ်းမီ ရယူနိုင်ရေး အစိုးရများက တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ပေးရန် ပြဋ္ဌာန်း သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များနှင့် ပူးပေါင်း၍ ၎င်းတို့၏ သမိုင်းကြောင်းများ၊ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် သင်ယူမှု ဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များနှင့် သင့်လျော်လျောက်ပတ်သည့် ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုများကို ရေးဆွဲချမှတ်ကာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံတော် များကို တာဝန်ပေး ပြဋ္ဌာန်း သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များ၏ ကိုယ်ပိုင် ပညာရေး အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့်

		အာဏာပိုင်နှင့် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများ ပူးပေါင်းဆွေးနွေးကာ ဖော်ထုတ်ချမှတ်ထားသည့် အနိမ့်ဆုံး စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီရမည်။ လိုအပ်သည့် ရင်းမြစ်များကိုလည်း ထောက်ပံ့ပေးရမည်။ အပိုဒ် ၂၈ ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး ကလေးသူငယ်များသည် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ၎င်းတို့နေထိုင်ကျင်လည်ရာ အုပ်စုတွင် အများဆုံးအသုံးပြုသော ဘာသာစကားဖြင့် အရေးအဖတ် သင်ယူနိုင်ရန် အခြေအနေအရဖြစ်နိုင်ပါက ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။ ဤသို့ သင်ယူရန် မဖြစ်နိုင်ပါက တာဝန်ရှိသော အာဏာပိုင်များသည် ၎င်းရည်မှန်းချက် အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် အစီအမံများကို ရေးဆွဲချမှတ် လုပ်ဆောင်ရန် ဤလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရမည်။ ၂။ ဤလူမျိုးများသည် နိုင်ငံတော်ဘာသာစကား သို့မဟုတ် နိုင်ငံ၏ တရားဝင် ရုံးသုံးဘာသာစကားများအနက် တစ်ခုကို ချောမွေ့ကျင်လည်စွာ တတ်မြောက်ကျွမ်းကျင်နိုင်ရန်အတွက် လုံလောက်သော အစီအမံများ ချမှတ် လုပ်ဆောင်ရမည်။ ၃။ သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် မြှင့်တင်ရန်အတွက် အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။ အပိုဒ် ၂၉ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးဝင် ကလေးသူငယ်များအနေဖြင့် မိမိတို့ကိုယ်ပိုင်အသိုက်အဝန်းနှင့် နိုင်ငံတွင်းရှိ ပြည်သူ့အသိုက်အဝန်းတွင် တန်းတူရည်တူ လှုပ်ရှားပါဝင်နိုင်စေမည့် အထွေထွေ အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် အတတ်ပညာများ ဖြန့်ဝေပေးခြင်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ချမှတ်ထားရှိသော ပညာရေး၏ ရည်မှန်းချက်တစ်ရပ် ဖြစ်ရမည်။	ပံ့ပိုးဝန်ဆောင်မှုများ ချမှတ် တည်ထောင်ပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ကလေးသူငယ်များ၏ မိခင် ဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ယူပိုင်ခွင့်နှင့် 'နိုင်ငံတော်' ဘာသာစကား လေ့လာ သင်ယူပိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးသည်
အာဂျင်တီးနား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၄	အပိုဒ် ၇၅(၁၇)	ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်သည် အောက်ပါတို့ကို ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည် - ... ၁၇။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အာဂျင်တီးနား လူမျိုးများ၏ တိုင်းရင်းသားအဖြစ် သီးခြားယဉ်ကျေးမှုနှင့် ယခင်ကတည်းက တည်ရှိခဲ့မှုကို အသိအမှတ်ပြုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ ဝိသေသကို လေးစားမှု ရှိစေရန် နှင့် ဘာသာစကား နှစ်မျိုး အသုံးပြုပြီး ယဉ်ကျေးမှုစုံ ထိတွေ့ရသော ပညာရေး ရရှိပိုင်ခွင့်အတွက် အာမခံပိုင်ခွင့် ရှိသည်။	ဘာသာစကားနှစ်မျိုး အသုံးပြုပြီး ယဉ်ကျေးမှုစုံ ထိတွေ့ရသော ပညာရေး ရရှိပိုင်ခွင့်အတွက် အာမခံသည်

ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၇၈(၂)၊ ၈၀(၂)၊ ၉၁(၂)၊ ၉၅(၂)	အပိုဒ် ၇၈ ၂။ ပညာရေးစနစ်တစ်ခုလုံးတွင် ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ်ဖြင့် ထိတွေ့ရသော၊ ယဉ်ကျေးမှုစုံ ထိတွေ့ရသော၊ ဘာသာစကားစုံ အသုံးပြုသော ပညာရေးဖြင့် သင်ကြားရမည်။ အပိုဒ် ၈၀ ၂။ ပညာရေးသည် ဗဟိုအမျိုးသား နိုင်ငံတော်ရှိ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သော ပြည်သူတိုင်း၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် ဝိသေသတို့ ပိုမိုခိုင်မာလာစေရန်၊ ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးတိုင်း၊ တိုင်းပြည်တိုင်း၏ ဝိသေသ နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ပိုမိုခိုင်မာလာစေရန်၊ နိုင်ငံတော်အတွင်း ယဉ်ကျေးမှုစုံအကြား နားလည်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံကြွယ်ဝခြင်းတို့ အတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေရမည်။ အပိုဒ် ၉၁ ၂။ အဆင့်မြင့်ပညာရေးသည် ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ်ဖြင့် ထိတွေ့ရသော၊ ယဉ်ကျေးမှုစုံ ထိတွေ့ရသော၊ ဘာသာစကားစုံ အသုံးပြုသော ပညာရေးဖြစ်ပြီး ရည်မှန်းချက်မှာ အရည်အချင်းမြင့်မားပြီး ပညာရှင်အဆင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်တတ်မြောက်မှုရှိသော လူစွမ်းအားအရင်းအမြစ်များကို ဘက်စုံတည်ဆောက်ရန်ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် ၉၅ ၂။ တက္ကသိုလ်ကျောင်းများသည် တိုင်းပြည်များနှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မတူကွဲပြားသော ဘာသာစကားများကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခြင်း၊ သင်ယူခြင်းနှင့် ဖြန့်ဖြူးခြင်းတို့ အတွက် အစီအစဉ်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမည်။	ယဉ်ကျေးမှုစုံ ထိတွေ့ရပြီး ဘာသာစကားစုံ အသုံးပြုသော ပညာရေးကို ကတိကဝတ်ပြုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများအား မြှင့်တင်ပေးရန် တက္ကသိုလ်ကျောင်းများကို တာဝန်ပေး ပြဋ္ဌာန်းသည်
ဘရာဇီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၈	အပိုဒ် ၂၁၀(၂)	(၂) ပုံမှန်မူလတန်းပညာရေးကို ပေါ်တူဂီ ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားရမည် ဖြစ်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများနှင့် ကိုယ်ပိုင် သင်ယူရေးနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း အာမခံသည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများသည် ပေါ်တူဂီဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားသော ပုံမှန် ပညာရေးကို ရယူခြင်းအပြင် ကိုယ်ပိုင် ဘာသာစကားများနှင့် သင်ယူရေးနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုခွင့်ရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုသည်
ကိုလံဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၁	အပိုဒ် ၁၀	... ကိုယ်ပိုင် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အစဉ်အလာများရှိသော အသိုက်အဝန်းများ၌ ပညာရေးဝန်ဆောင်မှု ပေးအပ်ရာတွင် ဘာသာစကားနှစ်မျိုး အသုံးပြုရမည်။	ဘာသာစကားနှစ်မျိုးအသုံးပြုသော ပညာရေး ရရှိပိုင်ခွင့်ကို အာမခံသည်

ဗင်နီဇွဲလား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၉	အပိုဒ် ၁၂၁	... နိုင်ငံတော်သည် ကိုယ်ပိုင်ပညာရေး ရရှိပိုင်သော၊ ယဉ်ကျေးမှုစုံ ထိတွေ့ရပြီး ဘာသာစကားနှစ်မျိုး အသုံးပြု သော ပညာရေးစနစ် ရရှိပိုင်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင် အထူး လူမှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ လက္ခဏာရပ် များ၊ စံတန်ဖိုးများနှင့် ရိုးရာ အစဉ်အလာများကို ထည့်သွင်း စဉ်းစား၍ ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖန်တီး ဆောင်ရွက် ချက်များအား အလေးထားခြင်းနှင့် ဖြန့်ဖြူးခြင်းကို မြှင့်တင် ပေးရမည်။	ဘာသာစကားဆိုင်ရာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ လက္ခဏာရပ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များ၏ ကိုယ်ပိုင် ပညာရေး စနစ် ရရှိပိုင်ခွင့်ကို အာမခံ သည်
ဖင်လန်၊ ဆာမီ ဘာသာ စကား အက်ဥပဒေ ၂၀၀၃	အပိုဒ် ၃၂	အပိုဒ် ၃၂ - စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများတွင် ဆာမီ ဘာသာစကား၏ အဆင့်အတန်း - ဆာမီလူမျိုး၏ မူလတန်းနှင့် အလယ်တန်း ပညာရေး၌ ၎င်း တို့၏ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ယူပိုင်ခွင့်၊ ဆာမီ ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားညွှန်ပြခြင်း ရရှိပိုင်ခွင့်၊ ဆာမီ ဘာသာစကား၏ သင်ကြားနိုင်သည့်၊ လေ့လာသင်ယူကာ ဒီဂရီဘွဲ့ရယူနိုင်သည့် ဘာသာစကားအဖြစ် သတ်မှတ်ချက် အဆင့်အတန်းအတွက် သီးခြား ပြဋ္ဌာန်းချက်များ အကျုံးဝင် သည်။ နေ့ကလေးသူငယ်စောင့်ရှောက်ရေး အက်ဥပဒေ (၃၆/၁၉၇၃) တွင် ဆာမီလူမျိုးအနေဖြင့် နေ့ကလေးသူငယ် စောင့်ရှောက်မှု ကို ၎င်းတို့၏ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ရယူပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ဖော်ပြပါဝင်သည်။	ဆာမီလူမျိုး၏ မူလတန်းနှင့် အလယ်တန်း ပညာရေးအား မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ရရှိ ပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးပြီး ၎င်းအခွင့်အရေးကို ဥပဒေပြု ခြင်းမှတစ်ဆင့် နေ့ ကလေးသူငယ် စောင့်ရှောက် မှုအထိ ချဲ့ထွင် အကျုံးဝင် စေသည်
နော်ဝေ၊ ဆာမီ အက်ဥပဒေ ၁၉၈၇	အပိုဒ် ၃(၈)	မည်သူမဆို ဆာမီဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ယူပိုင်ခွင့် ရှိ သည်။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်အား အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ချဲ့ထွင် စည်းမျဉ်းများကို ဘုရင်မင်းမြတ်က ချမှတ်ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည်။	မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ယူပိုင်ခွင့်ကို ကတိကဝတ်ပြုသည်
တောင်အာဖ ရိက၊ လူမှု ဖူလုံရေး ဆိုင်ရာ စာတမ်း ၁၉၉၇	အပိုဒ် ၂၅	၂၅။ လူမှုဖူလုံရေးဌာနသည် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများအား အထူးသဖြင့် တက္ကသိုလ်ကျောင်းများနှင့် သက်မွေးဆိုင်ရာ နည်းပညာကျောင်းများမှ လက်ရှိ လူမှု ဖူလုံရေးဆိုင်ရာ ပညာရေးနှင့် လေ့ကျင့် သင်ကြားရေး အစီအစဉ်များနှင့် သင်ရိုး ညွှန်းတမ်းများအား ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် တိုက်တွန်း နှိုးဆော်မည်။ (က) ပင်မသင်ရိုးများကို သင်ကြားမည့် ပြည်နယ်နှင့်အလိုက် မွမ်းမံနိုင်ရန်အလို့ငှာ ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ဖြစ်ရန်နှင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုရှိရန် ပြန်လည် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲသင့်သည်။ သင်ရိုး ညွှန်းတမ်းများနှင့် သင်ကြားရေး အထောက်အကူပြု ပစ္စည်းများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့ အသုံးပြုပြီး ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှု ရှိသော အရာများ ဖြစ် သင့်ပြီး ယင်းတို့အား ရေးဆွဲချမှတ် ဖန်တီးရာတွင် တိုင်းရင်းသားများအတွက် သင့်လျော်ရေး နည်းလမ်းများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး နည်းလမ်းများ အကြား ဟန်ချက်ညီညီ ထိန်းကျောင်း ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများ ရေးဆွဲချမှတ်ရာ၌ ဝန်ဆောင်မှုပေးအပ်သူများနှင့် ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ကာ လုပ်ဆောင်သင့်သည်။	ပညာရေးဝန်ဆောင်မှု ပေးအပ်ရာတွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လိုအပ်ချက် များနှင့်အလိုက် မွမ်းမံသင့် ကာ ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှု ရှိသင့် သည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အစုအဖွဲ့များ၏ အခြေခံ လုပ်ငန်းများ (ရိုးရာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနည်းလမ်းများ) အား ဆက်လက် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ် ပေးပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဝိသေသများသည် ၎င်းတို့၏ မြေနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအသွင်ပုံစံများ၊ လက်မှုပစ္စည်း ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ငါးဖမ်းခြင်း သို့မဟုတ် သစ်တောစိုက်ပျိုးခြင်းတို့ အပါအဝင် ၎င်းတို့၏ ရပ်တည်ရှင်သန်နိုင်ရေး အလေ့အထများနှင့် အနီးကပ် ဆက်သွယ်နေလေ့ရှိသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် လူမှုရေးအရ ဖယ်ကြည့်ခွဲခြားခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏မြေမှ စွန့်ခွာရခြင်းကို ကြုံတွေ့ရပါက ၎င်းတို့၏ ရပ်တည် ရှင်သန်နိုင်ရေး ဆောင်ရွက်မှုများအား ဆက်လက်ကျင့်သုံးနိုင်လေ့မရှိဘဲ ၎င်းတို့၏ အသိုက်အဝန်းဆိုင်ရာ ဝိသေသ နှင့် လူမှု-စီးပွားရေး ကောင်းမွန်ဖူလုံမှုကို ထိခိုက်စေသည်။ ထို့ကြောင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ မူဝါဒများနှင့် မြေအပေါ် ၎င်းတို့ အကျိုးသက်ရောက်မှုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် အလွန်အမင်းအရေးပါပြီး အစိုးရများသည် ထိုသို့သောမူဝါဒများကို ရေးဆွဲချမှတ်ရာ၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်၍ ဆောင်ရွက်ခြင်းကို တစိုက်မတ်မတ် လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ သို့ရာတွင် ဤမူဝါဒများ သို့မဟုတ် အခြား ‘ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရေး’ ဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရိုးရာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနည်းလမ်းများနှင့် ဆန့်ကျင်နေတတ်ပြီး ဥပမာဖော်ပြရသော် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် အမျိုးသား ဥယျာဉ်အတွင်းရှိ အပင်တစ်မျိုးအား ရိတ်သိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် သဘာဝသယံဇာတများအပေါ် မှီခို အားထားရခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ရသည့် အခြေအနေမျိုးတွင်ဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် ဤအရေးပြဿနာများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနောက်ဆက်တွဲ ဥပဒေပြုခြင်းဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ ရိုးရာအသက်မွေးဝမ်းကျောင်း နည်းလမ်းများအား ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ် ပေးခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်သတ်မှတ်မှုသည် နောက်ဆက်တွဲဆောင်ရွက်မည့် ဥပဒေပြုခြင်း လုပ်ဆောင်ချက်များအတွက် ကောင်းမွန်သော ဦးတည်လမ်းကြောင်း တစ်ရပ်ကို ချမှတ်ပေးနိုင်သည်။

ဥပမာ ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ၁၉၈၂ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ၌ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ ဆိုင်ရာ ကနေဒါပဋိညာဉ်နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့ကို ကနေဒါဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်တွင် ထည့်သွင်းပေါင်းစည်းခဲ့သည်။ ဤ ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် အပိုဒ် ၃၅ ပါဝင်ပြီး ၎င်းမှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ နှင့် ၎င်းတို့၏ သမိုင်းဝင်စာချုပ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား အကာအကွယ်ပေးသော ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြစ်သည်။ ဤဥပဒေအားဖြင့် ကနေဒါတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ရပ်တည်ရှင်သန်နိုင်ရေး အလေ့အထများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းတွင် သစ်ခုတ်ခြင်းနှင့် အမဲလိုက်ခြင်း ဆောင်ရွက်မှုများကိုပါ ချဲ့ထွင် ထည့်သွင်းကာကွယ်နိုင်ခဲ့သည်။ တရားလွှတ်တော်ချုပ်က ‘မူလအခွင့်အရေးအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ရန်အလို့ငှာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုတစ်ရပ်သည် ဤအခွင့်အရေးကျင့်သုံးသည့် မူလအစုအဖွဲ့၏ တစ်မူကွဲယဉ်ကျေးမှု အတွက် အဓိကအရေးပါသော အလေ့အထ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း သို့မဟုတ် အစဉ်အလာနှင့် သက်ဆိုင်မှုရှိသည့် လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှု ဖြစ်ရမည်’ ဟု အနက်ဖွင့်ဆိုခဲ့သည် (ကနေဒါ တရားလွှတ်တော်ချုပ် ၁၉၉၅)။

ဤမေးခွန်းတွင် မြေအခြေပြု ရပ်တည်ရှင်သန်နိုင်ရေး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများသာမက ရိုးရာ အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် ၎င်းတို့အား ဉာဏပစ္စည်းအဖြစ်ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည် ဖြစ်သည် (မေးခွန်း ၂၆ ကို ကြည့်ပါ)။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လက်မှုပစ္စည်းများနှင့် အနုပညာသည် ၎င်းတို့အသိုက်အဝန်းအတွက် ဂုဏ်ယူဖွယ်၊ ယဉ်ကျေးမှု၏သင်္ကေတ ဖြစ်သည့်အပြင် ဝင်ငွေရင်းမြစ်များလည်း ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ရပ်တည်ရှင်သန်နိုင်ရေး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအား ဆက်လက်ကျင့်သုံးနိုင်စေရန်အတွက် အာမခံကာကွယ်ပေးရာတွင် ရိုးရာအနုပညာနှင့် လက်မှုပစ္စည်းများကိုလည်း ထည့်သွင်းပါဝင်စေရမည် ဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ဤ လက်မှု ပစ္စည်းများ၊ သီချင်းများ၊ အကများနှင့် အခြား ယဉ်ကျေးမှုအင်္ဂါရပ်များအား ဉာဏပစ္စည်းအဖြစ် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း တွဲဖက်အာမခံပေးခြင်းဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဈေးကွက်ဖော်ဆောင်ခွင့်နှင့် ၎င်းတို့၏ ထုတ်ကုန်များအတွက် မျှတလျောက်ပတ်သော စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များ ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်ကို ပိုမို၍ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ပေးနိုင်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဤယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများတွင် မည်သည့်တို့ပါဝင်ကြောင်း သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော စည်းမျဉ်းများနှင့် အနက်ဖွင့်ဆိုချက်များကို နိုင်ငံတော်က သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်နိုင်ပြီး ဤသတ်မှတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေး တိုင်ပင်သင့်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၂၃	၁။ လက်မှုပညာများ၊ ကျေးလက်နှင့် ရပ်ရွာအခြေခံ စက်မှု လုပ်ငန်းများ၊ နိစ္စဓူဝ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း နှင့် အမဲလိုက်ခြင်း၊ ငါးမြားခြင်း၊ ထောက်ချောက်ဆင်ခြင်းနှင့် ရိတ်သိမ်းစုဆောင်းခြင်း အစရှိသည့် ရိုးရာအစဉ်အလာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုထိန်းသိမ်းခြင်း နှင့် စီးပွားရေးအရ အမှီသဟဲကင်းစွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အရေးကြီးသောအချက်အဖြစ် သတ်မှတ်ရမည်။ အစိုးရသည် သင့်လျော်သည့် အခြေအနေတိုင်းတွင် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကာ ထိုလုပ်ငန်းများ တောင့်တင်းခိုင်မာလာပြီး အဆင့်မြင့်တိုးတက်လာစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။ ၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ တောင်းဆိုလာပါက ဖြစ်နိုင်သည့်အခြေအနေတိုင်း၌ သင့်လျော်သော နည်းပညာနှင့် ဘဏ္ဍာရေး အကူအညီများ ပေးအပ်ကူညီကာ ဤသို့ အထောက်အကူပေးရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများ၏ ရိုးရာနည်းပညာများ၊ ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာများနှင့် ရေရှည်တည်တံ့နိုင်ပြီး သာတူညီမျှသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၏ အရေးကြီးပုံတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။	အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ရပ်တည် ရှင်သန်နိုင်ရေးနှင့် ရိုးရာ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို မြှင့်တင်ပေးပြီး ဤ ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် အရင်းအမြစ်များကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများက တောင်းခံလာပါက ထောက်ပံ့ပေးခြင်း အပါအဝင် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နိုင်စေရန် အလို့ငှာ ထောက်ကူပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်
UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၂၀	၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ စနစ်များ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ဖန်တီးတည်ထောင်ခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းရပ်တည်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို ကျင့်သုံးရာတွင် ဘေးကင်းလုံခြုံစွာ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ ရိုးရာဆောင်ရွက်မှုများနှင့် အခြား စီးပွားရေး ဆောင်ရွက်မှုများ အားလုံးကို လွတ်လပ်စွာ လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ၂။ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ရပ်တည်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခြင်း ဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို ဖယ်ရှားခံရသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် မျှတလျောက်ပတ်သော ကုစားခြင်းကို ရယူခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ စီးပွားရေး စနစ်များအား ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်နည်းလမ်းများအား အသုံးပြုပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ရပ်တည် ရှင်သန်နိုင်ရေး လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများအား မလုပ်ဆောင်နိုင်စေရန် ပိတ်ပင်ခံရပါက ပြန်လည်ကုစားခြင်း ဆောင်ရွက်ပေးသည်

ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၃၉၇(၁) နှင့် (၂)	၁။ စိုက်ပျိုးမြေပိုင်ဆိုင်မှုကို ရယူ၍ ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် အခြေခံ လိုအပ်ချက်မှာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးရန် အလို့ငှာ ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်းများ၏ သဘောသဘာဝ အပေါ် မူတည်၍ ၎င်းတို့ကို လူမှုဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက် သို့မဟုတ် လူမှု-စီးပွားဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းရန် အသုံးပြုရမည်။ ၂။ လူမှုဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်၏ အနက်မှာ ပိုင်ဆိုင်သူများ၏ ရပ်တည်ရှင်သန်နိုင်ရေး၊ ဖူလုံရေးနှင့် လူမှု-ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ်သော မြေတွင် ဖြစ်စေ၊ အရွယ်အစားအရ သေးငယ်သော ပိုင်ဆိုင်မှုများတွင် ဖြစ်စေ လူများနှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများက ရေရှည် တည်တံ့နိုင်သည့် နည်းဟန်ဖြင့် အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရမည်။ လူမှုဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းရာတွင် အသိုက်အဝန်းများ၏ စံနှုန်းများကို အသိအမှတ်ပြုသည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ မြေအား ရိုးရာအရ အသုံးပြုမှုသည် ပစ္စည်းဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်ခွင့် တောင်းခံရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် လုံလောက်သော အခြေခံ အကြောင်းရင်းဖြစ်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုသည်
ဆွီဒင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၇၄	အပိုဒ် ၁၇	ကုန်သွယ်ပိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် သက်မွေးပညာ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် အပေါ် ကန့်သတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းကို ပြည်သူလူထု၏ အကျိုးစီးပွားများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးအတွက် သီးသန့်သာ လုပ်ဆောင်နိုင်ပြီး လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ စီးပွားရေး အကျိုးအမြတ်များကို ချဲ့ထွင်ရန်အတွက် မည်သည့်အခါမျှ လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့် မရှိစေရ။ ဆာမီလူမျိုးများ၏ တန်ဒြာဒေသ သမင် မွေးမြူခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို ဥပဒေဖြင့် ကြပ်မတ်ထိန်းကျောင်းသည်။	ဆာမီလူမျိုး၏ ရိုးရာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု (တန်ဒြာဒေသ သမင် မွေးမြူခြင်း) ကို ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ပြီး အသေးစိတ် အချက်များကို ဥပဒေပြုခြင်း ဖြင့် ဆက်လက်လုပ်ဆောင် ရန် သတ်မှတ်သည်
ဗင်နီဇွဲလား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၉	အပိုဒ် ၁၂၃	ဒေသခံလူမျိုးများသည် အပြန်အလှန် လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် ပစ္စည်းဖလှယ်ခြင်းတို့အပေါ် အခြေခံသည့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် စီးပွားရေး အလေ့အထများ၊ ရိုးရာ ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို ဆက်လက် ထိန်းသိမ်း၍ မြှင့်တင်ပိုင်ခွင့်၊ နိုင်ငံတော် စီးပွားရေးစနစ်တွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် နှင့် ၎င်းတို့၏ ဦးစားပေးချက်များကို သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ဒေသခံလူမျိုးများသည် ရေရှည် တည်တံ့နိုင်သော ဒေသန္တရ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မူဘောင်နှင့် အညီ ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ ပိုမို ခိုင်မာလာစေရန်အလို့ငှာ သက်မွေးပညာ လေ့ကျင့်သင်ကြားရေး ဝန်ဆောင်မှုများကို ရယူပိုင်ခွင့်၊ လေ့ကျင့်သင်ကြားရေး အစီအစဉ်များအား ကြိုတင်ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း နှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်းတို့ တွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့်နှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့ ဝန်ဆောင်မှုများအား ရယူပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ လုပ်သားဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ ပေးအပ်ထားသည့် လုပ်သား အခွင့်အရေးများကို ဒေသခံလူမျိုးများ အုပ်စုဝင် လုပ်သားများအနေဖြင့် ရယူခံစားနိုင်စေရန် နိုင်ငံတော်က အာမခံ ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေး အလေ့အထများ နှင့် ရိုးရာ ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများ ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းကာ မြှင့်တင်ပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအနေဖြင့် ပင်မ စီးပွားရေးစနစ်တွင် ဝင်ရောက်ပါဝင်လိုပါက ပညာရပ်ဆိုင်ရာ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးမှု ရယူပိုင်ခွင့် ကို အာမခံပေးသည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းဆေးများနှင့် ရိုးရာဝန်ဆောင်မှုများအား အသုံးပြုခြင်း အပါအဝင် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို အကာအကွယ် ပေးပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

ကျန်းမာစွာနေထိုင်ပိုင်ခွင့်ဟူသည်မှာ ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများကို လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအနေဖြင့် လက်လှမ်းမီ ရယူနိုင်ခြင်းကို သာ ဆိုလိုရင်းမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတော်က ပြည်သူအားလုံးအတွက် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ပေးအပ်ရန် (သို့မဟုတ် လက်လှမ်းမီ ရယူရာတွင် အဆင်ပြေချောမွေ့အောင် ဆောင်ရွက်ပေးရန်) ဝတ္တရားရှိခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ကျန်းမာစွာနေထိုင်ပိုင်ခွင့်နှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်တို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းလေ့ရှိပြီး ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည်လည်း ဤအခွင့်အရေးအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းစွာ ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်ကို အာမခံပေးသင့်သည်။

ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ကျန်းမာစွာနေထိုင်ပိုင်ခွင့်ကို မွမ်းမံမြှင့်တင်ရန်အတွက် ရိုးရာ တိုင်းရင်းဆေးများ နှင့် အလေ့အထများအား ကျန်းမာစွာနေထိုင်ပိုင်ခွင့်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း မဟုတ်လျှင်ပင် အသိအမှတ်ပြု ကြောင်း သီးခြား ထည့်သွင်းရေးသားခြင်း သို့မဟုတ် အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း ပြု၍ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဤအလေ့အထများနှင့် ဆေးဝါးများကို အသိုက်အဝန်းများစွာက ယုံကြည်အားထားကြပြီး ထို့အပြင် ၎င်းတို့သည် အဆိုပါအသိုက်အဝန်းများအနေဖြင့် အများဆုံး လက်လှမ်းမီရရှိနိုင်သည့် အရာများဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်သည် ဤအလေ့အထများအား ကာ ကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပြီး ချမှတ်ထားသော နိုင်ငံတော်ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အစီအစဉ်တွင် ဤအလေ့အထများ နှင့် ဆေးဝါးများအား လက်လှမ်းမီရယူနိုင်အောင် ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်မှုရှိစေရန် ပြဋ္ဌာန်း နိုင်သည်။ ဤ အလေ့အထများသည် ဌာနတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းလည်း ဖြစ်သည့်အလျောက် မေးခွန်း ၂၁ ကိုလည်း ကြည့်စေလိုသည်။ ဌာနတိုင်းရင်းသား အလေ့အထများကို စူးစမ်းလေ့လာခြင်း သို့မဟုတ် အများပြည်သူအတွက် ဆောင်ယူကျင့်သုံးခြင်းပြုပါက ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ဤသည်တို့အတွက် အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် တန်ရာ တန်ကြေးတို့ ရရှိစေရန်အတွက် ဆောင်ရွက်ပေးရန်လည်း အရေးကြီးသည် (အသေးစိတ်အချက်များအတွက် မေးခွန်း ၂၆ ကို ကြည့်ပါ)။

ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ဤအလေ့အထများကိုသာ အားကိုးအားထားပြုရန် အတင်းအဓမ္မ သတ်မှတ်ခြင်း မပြုသင့်ဘဲ ၎င်းတို့၏ဆန္ဒအလျောက် နိုင်ငံတော်၏ ကျန်းမာရေး ဝန်ဆောင်မှုများကိုလည်း ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းစွာ ရယူခံစား နိုင်စေရန် အာမခံပေးသင့်သည်။ တစ်ခါတရံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အဆင့်အောက် ဆန်းသစ်ဖြေရှင်းနည်းများဖြင့် ဌာန တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လျောက်ပတ်သော ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများကို ရရှိနိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။ ဥပမာဖော်ပြရသော် ဂူယူနာရှိ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများရေးရာ ဝန်ကြီးဌာနက လူမှုဖူလုံရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဦးစီးဌာန တစ်ရပ်ကို သီးခြားဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ၎င်းဌာနသည် ဂူယူနာရှိ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် လူမှုဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများအား တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းချက်များကို ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၊ အဆင်ပြေချောမွေ့စေ ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ ၎င်းဦးစီးဌာနသည် လူပုဂ္ဂိုလ်များ အား နိုင်ငံတော်အာမခံအစီအစဉ် (NIS) နှင့် သက်ကြီးရွယ်အိုပင်စင်ထောက်ပံ့ကြေးအစီအစဉ်အရ ၎င်းတို့အနေဖြင့် ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည့် အကျိုးခံစားခွင့်များကို လျှောက်ထားရာတွင် အကူအညီပေးခြင်း အပါအဝင် လုပ်သားနှင့် လူမှုဖူလုံရေးဆိုင်ရာ အရေး ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် ဦးတည်ဆောင်ရွက်သည်။ ဦးစီးဌာန အရာရှိများသည် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှု၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု၊ လုပ်သားဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများ၊ လူကုန်ကူးခြင်းနှင့် ဂူယူနာရှိ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် အခြားအရေးပြဿနာများ နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဖြစ်စဉ်များအား စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း သို့မဟုတ် အစီရင်ခံ တင်ပြခြင်း လုပ်ဆောင်ရန်အတွက်လည်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အရာရှိများ၊ လူမှုကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး ဝန်ကြီးဌာန အရာရှိများနှင့် အခြား သက်ဆိုင်ရာ ပတ်သက်ပါဝင်သူများနှင့် တွဲဖက်ဆောင်ရွက်သည်။ ဤထောက်ပံ့ကူညီမှုများကို ဂျော တောင်းပြည်သူ့ဆေးရုံနှင့် ထိန်းသိမ်းပုံပြင်ရေးဌာနများ (အကျဉ်းထောင်နှင့် လူငယ်ထိန်းသိမ်းပုံပြင်ရေးကျောင်းများ) ရှိ လူ ပုဂ္ဂိုလ်များ အတွက်ပါ ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ ဦးစီးဌာနသည် ကာလဆိုင်း၍ မွေးစာရင်းမှတ်ပုံတင်ခြင်းကိုလည်း ချောမွေ့စေရန် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသည် (ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများရေးရာ ဝန်ကြီးဌာန၊ ဂူယူနာ n.d.)။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ ၁၉၈၉	အပိုဒ် ၂၅	၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ရရှိနိုင်သည့် အမြင့်ဆုံးသော ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးအဆင့်အတန်းကို ရယူနိုင်ရန်အလို့ငှာ အစိုးရသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် လုံလောက်သော ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိစေရန် အာမခံပေးရမည်။ သို့မဟုတ်ပါက ၎င်းတို့အနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်တာဝန်ယူမှုနှင့် ထိန်းချုပ်မှုဖြင့် ထိုကဲ့သို့ ဝန်ဆောင်မှုများကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲကာ ပေးအပ်နိုင်ရန်အတွက် လုံလောက်သည့် အရင်းအမြစ်များ ထောက်ပံ့ရမည်။ ၂။ ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများသည် အတတ်နိုင်ဆုံး ရပ်ရွာအခြေပြုဖြစ်ရမည်။ ၎င်းဝန်ဆောင်မှုများအား ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် စီမံခန့်ခွဲရမည် ဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများ၏ စီးပွားရေး၊ ပထဝီအနေအထား၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခြေအနေများနှင့် ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်းများ၊ ကုသမှုအလေ့အထများနှင့် တိုင်းရင်းဆေးတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။ ၃။ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်အတွက် သင်တန်းပေးခြင်းနှင့် အလုပ်ခန့်အပ်ခြင်းများတွင် ဒေသခံ ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများအား ဦးစားပေးရမည်။ အခြေခံကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကို အဓိကထားရမည် ဖြစ်သော်လည်း အခြားကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အဆင့်များနှင့်လည်း ခိုင်မာသော ချိတ်ဆက်မှုများရှိရမည်။ ၄။ ဤကဲ့သို့သော ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများကို အခြားသော လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အစီအမံများနှင့် အတူတကွ ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရမည်။	ဖြစ်နိုင်သည့် အတိုင်းအတာအထိ အသိုက်အဝန်းအခြေပြု၍ ဒေသန္တရအလေ့အထများကို ထည့်သွင်းကာ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲထားသော ပြည့်စုံလုံလောက်သည့် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများ ပေးအပ်ရန် အစိုးရများကို တာဝန်ပေးပြဋ္ဌာန်းသည်
UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၂၄	၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ အရေးကြီးဆေးဘက်ဝင်ပင်များ၊ တိရစ္ဆာန်များနှင့် တွင်းထွက်ပစ္စည်းများအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း အပါအဝင် ၎င်းတို့၏ ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးများအား အသုံးပြုပိုင်ခွင့်နှင့် ၎င်းတို့၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အလေ့အထများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် လူမှုဆိုင်ရာနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများအားလုံးကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ကင်းစွာ ရယူခံစားပိုင်ခွင့်လည်း ရှိသည်။ ၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် ရနိုင်စွမ်းသည့် အမြင့်ဆုံးသော ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကို တန်းတူညီမျှ ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်များသည် ဤအခွင့်အရေးအား တိုးတက်မှုအဆင့်ဆင့်ဖြင့် အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးနိုင်ရေးကို ရှေးရှု၍ လိုအပ်သော ဆောင်ရွက်ချက်များ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ရိုးရာ တိုင်းရင်းဆေးများအား အသုံးပြုပိုင်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံတော်၏ ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းစွာ ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်အား တိုးတက်မှုအဆင့်ဆင့်ဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ရန် နိုင်ငံတော်များကို တာဝန်ပေး ပြဋ္ဌာန်းသည်

ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၄၂(၂)	၂။ ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးများကို မြှင့်တင်ခြင်းတွင် သဘာဝဆေး ပင်များနှင့် ၎င်းတို့၏ ဆေးဘက်ဝင် ဂုဏ်သတ္တိများအား စာရင်းပြုစု မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ နှင့် ဤ အသိပညာ ဗဟုသုတ များကို တိုင်းပြည်များနှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် လက်ဆင့် ကမ်းလာသော သမိုင်းဝင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဉာဏပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်မှု အဖြစ် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဆေးဝါး များနှင့် ၎င်းတို့၏ သိရှိပြီး ဂုဏ်သတ္တိများအား အချက်အလက်စုစည်းခြင်း အပါအဝင် ရိုးရာ တိုင်းရင်း ဆေးများကို မြှင့်တင်ခြင်း ဆောင်ရွက်ရန် ပြဋ္ဌာန်းသည်
အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈	အပိုဒ် ၃၂	ကျန်းမာရေးသည် နိုင်ငံတော်က အာမခံ ကာကွယ်ပေးရမည့် အခွင့်အရေးတစ်ခု ဖြစ်ပြီး ရေရရှိပိုင်ခွင့်၊ အစားအစာ ရရှိပိုင် ခွင့်၊ ပညာရေး ရရှိပိုင်ခွင့်၊ အားကစား ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ အလုပ်အကိုင် ရရှိပိုင်ခွင့်၊ လူမှုဖူလုံရေး ရရှိပိုင်ခွင့်၊ ကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ရရှိပိုင် ခွင့်နှင့် ကောင်းစွာ အသက်ရှင်နေထိုင်မှုအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေသော အခြား အခွင့်အရေးများ အပါအဝင် အခြားသော အခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးခြင်း သည် ဤအခွင့်အရေးအား ဖြည့်ဆည်းခြင်းနှင့် ဆက်နွှယ် နေသည်။ နိုင်ငံတော်သည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ပညာရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ မူဝါဒများ ချမှတ် ခြင်း၊ အဓိက အရေးပါသော ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု၊ လိင် ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးနှင့် မျိုးဆက်ပွားကျန်းမာရေး တို့ကို မြှင့်တင်ပေးအပ်သည့် အစီအစဉ်များ၊ လုပ်ငန်းများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား မည်သူမဆို အမြဲတမ်း အချိန်မီရယူနိုင် စေရန် ဆောင်ရွက်ပေးသည့် နည်းလမ်းဖြင့် ဤအခွင့်အရေးကို အာမခံပေးရမည်။	နိုင်ငံသားအားလုံးအတွက် ယေဘုယျ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်ကို ပြဋ္ဌာန်းပြီး ဤအခွင့်အရေး ကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်ရန် နိုင်ငံတော်က မူဝါဒများ ချမှတ်ပေးရမည့် တာဝန်ရှိ ကြောင်း သတ်မှတ်သည်
ကင်ညာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၀	အပိုဒ် ၄၃(၁က)	(၁) လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းသည် အောက်ပါအခွင့်အရေးများကို ရရှိ ခံစားနိုင်သည် - (က) ရွမ်းနိုင်သည့် အမြင့်ဆုံးသော ကျန်းမာရေး အဆင့်အတန်းကို ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ဤတွင် မျိုးဆက်ပွား ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု အပါအဝင် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု ဝန်ဆောင်မှုများအား ရယူပိုင်ခွင့် ပါဝင်သည်။	နိုင်ငံသားအားလုံးအတွက် ယေဘုယျ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်ကို ပြဋ္ဌာန်းသည်
မက်ဆီကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၁၇	အပိုဒ် ၂(ခ)(၃)	၃။ နိုင်ငံတော်၏ ကျန်းမာရေးစနစ် ခြုံငုံမှုအတိုင်းအတာကို ချဲ့ထွင်ခြင်း၊ တိုင်းရင်းဆေးကို ကောင်းစွာ အသုံးပြုခြင်းနှင့် အစားအစာဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များမှတစ်ဆင့် အထူးသဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၊ အထူးသဖြင့် ကလေးသူငယ် များအတွက် အာဟာရပြည့်ဝရေး အထောက်အပံ့များ ပေးအပ် ခြင်းဖြင့် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများ အား ထိရောက်စွာ လက်လှမ်းမီရယူနိုင်စေရန် လုပ်ဆောင်ပေး ရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား အလေ့အထများအား ကောင်းစွာ အသုံးပြုခြင်း အပါအဝင် နိုင်ငံတော် အနေဖြင့် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးအပ်ရန် နှင့် ဤ ဝန်ဆောင်မှုများ ပိုမို ကျယ်ပြန့်စွာ အကျုံးဝင် အောင် ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ပေး ပြဋ္ဌာန်းသည်

ဗင်နီဇွဲလား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၉	အပိုဒ် ၁၂၂	ဒေသခံလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ အလေ့အထများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုရှိသော အပြည့်အဝ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု စနစ်ကို ရရှိခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်သည် ၎င်းတို့၏ ရိုးရာ တိုင်းရင်းဆေးများနှင့် တွဲဖက်သုံး ကုသရေး အသွင်နည်းလမ်းများကို ဇီဝကျင့်ဝတ် ဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့်အညီ အသိအမှတ်ပြုရမည်။	အပြည့်အဝ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု စနစ်များအား ရရှိခံစားပိုင်သည့် ဌာန တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အထူးအခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ဤစနစ် သည် ဌာနတိုင်းရင်းသား ဆေးဝါးများနှင့် တွဲဖက်သုံး ကုသရေး အသွင်နည်း လမ်းများကို အသိအမှတ်ပြု ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းသည်
--	-------------------	---	---

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနတိုင်းရင်းသားများ၏ ရိုးရာ အသိပညာနှင့် ရိုးရာ ဓလေ့ဆိုင်ရာ ဖော်ထုတ်ဖန်တီးမှုများအပေါ် ဉာဏပစ္စည်းမူပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

ယဉ်ကျေးမှုကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် (မေးခွန်း ၂၁) ကို ပိုမိုခိုင်မာစေရန်အလို့ငှာ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အင်္ဂါရပ်များအား ဉာဏပစ္စည်းအဖြစ် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ဖြင့် ကျောထောက်နောက်ခံပေးနိုင်သည်။ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပုံရိပ်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုအား မည်သို့ ကိုယ်စားပြုဖော်ပြသည်၊ အချို့သောဖြစ်စဉ်များတွင် ပုံတူပွားသည်တို့အပေါ် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိစေရန် ဤအခွင့်အရေးဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။

ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် တန်ဖိုးရှိပြီး ဈေးကွက်ဖော်ဆောင်နိုင်သည့် အလားအလာရှိသော ရိုးရာ အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုအရ ဖန်တီးဖော်ပြမှုများကို များပြားကြွယ်ဝစွာ ပိုင်ဆိုင်ကြသည်။ ဤ အသိပညာ ဗဟုသုတတွင် ဆေးဘက်ဝင်အပင်များကို နားလည်မှုနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲရေး နည်းစနစ်များ၊ သဘာဝသယံဇာတများ၏ တည်နေရာနှင့် စနစ်တကျ အသုံးပြုမှုနည်းလမ်းများ ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံ အများအပြားတွင် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အလေ့အထများနှင့် ရိုးရာ အစဉ်အလာများ၊ လက်မှုပစ္စည်းများ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများနှင့် အခြား ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အင်္ဂါရပ်များကို ဉာဏပစ္စည်းအဖြစ် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိကြသည်။ ဤအခွင့်အရေးသည် ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ယင်းမှတစ်ဆင့် ဝင်ငွေရှာဖွေခြင်း နှစ်မျိုးစလုံးအတွက် အရေးကြီးသော ရင်းမြစ်တစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်။

ရိုးရာ အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုအရ ဖန်တီးဖော်ပြမှုများအား ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ စုပေါင်း ပိုင်ဆိုင်မှုကို နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုထားပြီး ပြည်တွင်း၌လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဖြင့် အကာအကွယ်ပေး နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အတိတ်ကာလ၌ ဤအခွင့်အရေးအား ချိုးဖောက်ခံရမှု မကြာခဏ ဖြစ်ပွားလေ့ရှိခဲ့ပြီး ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ အားဖြည့်ထောက်ကူမှုများအတွက် အသိအမှတ်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် တန်ရာတန်ကြေး တစ်စုံတစ်ရာမ ရရှိဘဲ အခြားသူများက ဤအသိပညာဗဟုသုတများကို သိမ်းပိုက်ခြင်း သို့မဟုတ် မောင်ပိုင်စီးခြင်း ခံရသည့် ဖြစ်ရပ်သာဓကများ ရှိခဲ့သည်။ ဌာန တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရိုးရာ အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုအရ ဖန်တီးဖော်ပြမှုများအား ၎င်း တို့အနေဖြင့် ဉာဏပစ္စည်းအဖြစ်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခံခဲ့ရသည့် ဤသို့သော သမိုင်းဝင်ချိုးဖောက်မှုများအတွက် ပြန်လည် ကုစားခြင်း ရရှိပိုင်ခွင့်ကို ထည့်သွင်းပါဝင်စေရန် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို ချဲ့ထွင်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၉၉၂	အပိုဒ် ၈(ည)	(ည) ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း နှင့် ရေရှည် တည်တံ့နိုင်စွာ အသုံးပြုခြင်းအတွက် ဆီလျော်အရေးပါသည့် ရိုးရာ ဘဝနေထိုင်မှု ပုံစံများကို ကျင့်သုံးသည့် ဌာန တိုင်းရင်းသားနှင့် ဒေသခံ အသိုက်အဝန်းများ၏ အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများနှင့် အလေ့အထများအား လေးစားလိုက်နာကာ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ဤ အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများနှင့် အလေ့အထ များအား ပိုင်ဆိုင်သူများ၏ သဘောတူညီမှုနှင့် ပါဝင် ဆောင်ရွက်မှုတို့ဖြင့် ဤသည်တို့အား ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းကို မြှင့်တင်ခြင်း နှင့် ဤသို့သော အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများနှင့် အလေ့အထ များအား အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ရရှိလာသော အကျိုးအမြတ်များ ကို သာတူညီမျှ ခွဲဝေခံစားခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းကို နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့်အညီ လုပ်ဆောင်ရမည်။	ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ နယ်ပယ်မှ ဌာနတိုင်းရင်းသား အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ ဆန်း သစ်တီထွင်မှုများနှင့် အလေ့အထများအား လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်း သို့မဟုတ် အခြား အသုံးပြုမှု များမှ ရရှိလာသည့် အကျိုးအမြတ်များကို ခွဲဝေ ခံစားရန် ပြဋ္ဌာန်းသည်
---	-------------	---	--

ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှု နှင့် ဉာဏ ပစ္စည်း အခွင့် အရေးများ ဆိုင်ရာ မာတာတွာ ကြေညာ စာတမ်း ၁၉၉၃	အပိုဒ် ၂.၁၊ ၂.၂ နှင့် ၂.၄	နိုင်ငံတော်များ၊ နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများသည် မူဝါဒများနှင့် အလေ့အထများ ရေးဆွဲ ချမှတ်ရာတွင် - ၂.၁ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ဓလေ့ ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အသိပညာ ဗဟုသုတများကို စောင့်ရှောက် ကာကွယ်သူ ဖြစ်ကြောင်း နှင့် ၎င်းတို့၏ အဆိုပါ အသိပညာ ဗဟုသုတကို ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ဖြန့်ဖြူးမှုအား ထိန်းချုပ်ခြင်း တို့ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုရမည်။ ၂.၂ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ရိုးရာအစဉ်အလာများအပေါ် အခြေပြု၍ အသစ်သော အသိပညာ ဗဟုသုတကို ဖန်တီးပိုင်ခွင့်လည်း ရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုရမည်။ ... ၂.၄ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဉာဏ ပစ္စည်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ၎င်းတို့အား ဖန်တီးခဲ့သူများ က ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း လက်ခံရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များသည် ရိုးရာ အသိပညာ ဗဟုသုတကို ကာကွယ် စောင့်ရှောက်သူဖြစ်ကြောင်း နှင့် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဉာဏ ပစ္စည်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များအရ ဤ အသိပညာ ဗဟုသုတကို ဖြန့်ဖြူးမှုအား ၎င်းတို့အနေဖြင့် ထိန်းချုပ် ပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြုသည်
UNDRIP ၂၀၀၇	အပိုဒ် ၁၁ နှင့် ၃၁	အပိုဒ် ၁၁ ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်နှင့် ပြန်လည်အသက်သွင်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဤ တွင် အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ် ကာလသုံးပါး၌ ဖန်တီး ဆောင်ရွက်(ခဲ့)သည့် ရှေးဟောင်းသုတေသနဆိုင်ရာနှင့် သမိုင်းဝင် နေရာများ၊ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ၊ ဒီဇိုင်းများ၊ အခမ်းအနားပွဲများ၊ နည်းပညာများနှင့် မျက်မြင်ဖျော်ဖြေမှုနှင့် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျဖျော်ဖြေမှုဆိုင်ရာ အနုပညာလက်ရာများ နှင့် စာပေတို့ကဲ့သို့သော ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖန်တီး ဆောင်ရွက်ချက်များအား ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခွင့်၊ ကာ ကွယ်စောင့်ရှောက်ခွင့်နှင့် ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေပိုင်ခွင့်လည်း ပါဝင် သည်။ ၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ကောင်းစွာ ကြိုတင်အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထား တောင်းခံခြင်း မဆောင်ရွက်ဘဲ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ ဥပဒေ များ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် ဆန့်ကျင် လျက် ယူဆောင်သွားခြင်းခံရသည့် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ၊ ဉာဏဆိုင်ရာ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာနှင့် ဝိညာဉ် ရေးရာ ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်းများအတွက် ကုစားမှုကို ပြန်လည် ပေးအပ်ခြင်း အပါအဝင် ထိရောက်သော လုပ်ထုံး လုပ်နည်း ယန္တရားများ ချမှတ်၍ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရမည်။ အပိုဒ် ၃၁ ၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် လူ့စွမ်းအားနှင့် မျိုးဗီဇ ဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များ၊ မျိုးစေ့များ၊ ဆေးဝါးများ၊ သစ်ပင် ပန်းမန် တိရစ္ဆာန်များ၏ ဂုဏ်သတ္တိများဆိုင်ရာ အသိပညာ ဗဟုသုတများ၊ လက်ဆင့်ကမ်း နှုတ်မြွက်ချက်များ၊ စာပေများ၊ ဒီဇိုင်းများ၊ အားကစားနည်းများနှင့် ရိုးရာ ကစားနည်းများ၊	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များ၏ ‘ယဉ်ကျေးမှု၊ ဉာဏ ဆိုင်ရာ၊ ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှု ဆိုင်ရာနှင့် ဝိညာဉ်ရေးရာ ပစ္စည်းများ’ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကြိုတင် အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘော ထားတောင်းခံခြင်း (FPIC) ရရှိပိုင်ခွင့်ကို ချိုးဖောက်မှု များအတွက် ထိရောက်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ယန္တရား များမှတစ်ဆင့် ပြန်လည် ကုစားပေးရန် နိုင်ငံတော်များ ကို တာဝန်ပေး ပြဋ္ဌာန်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များ၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်နှင့် အသိပညာ ဗဟုသုတကို ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း နှင့် ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်နှင့် ၎င်းတို့ အား ဉာဏပစ္စည်း အဖြစ် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြု သည်

		မျက်မြင်ဖျော်ဖြေမှုနှင့် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ဖျော်ဖြေမှုဆိုင်ရာ အနုပညာလက်ရာများ အပါအဝင် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်၊ ရိုးရာ အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဝိသေသ ဖော်ကျူးမှုများနှင့် ၎င်းတို့၏ သိပ္ပံဆိုင်ရာ၊ နည်းပညာ ဆိုင်ရာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖန်တီးဆောင်ရွက်ချက်များကို ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထို့အပြင် အဆိုပါ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်၊ ရိုးရာ အသိပညာ ဗဟုသုတ နှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုဝိသေသ ဖော်ကျူးမှုများအား ၎င်းတို့၏ ဉာဏပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ကာ ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုး စေခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဤအခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးခြင်း ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း အတွက် ထိရောက်သည့် အစီအမံများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ကာ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရ မည်။	
ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၃၀(၂၊ ၁၁)၊ ၄၂၊ ၃၀၄ (၂၊၃)	အပိုဒ် ၃၀ ၂။ နိုင်ငံတော်စည်းလုံးညီညွတ်မှု မူဘောင်ကို မကျော်လွန်စေ ဘဲ၊ ဤ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို မဆန့်ကျင်ဘဲ၊ တိုင်းပြည် များနှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များသည် အောက်ပါ အခွင့်အရေးများအား ရရှိခံစားပိုင်ခွင့် ရှိ သည် - ... ၁၁။ ၎င်းတို့၏ အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ သိပ္ပံနည်းစနစ်များနှင့် သင်ယူမှုများ အပြင် ၎င်းတို့အား အကဲဖြတ်ခြင်း၊ အသုံးပြု ခြင်း၊ မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် ဖန်တီး ဖွံ့ဖြိုးစေခြင်းတို့ကို ဉာဏ ပစ္စည်းအဖြစ် စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ခွင့် ရှိသည်။ အပိုဒ် ၄၂ ၁။ တိုင်းပြည်များနှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအားလုံး၏ တွေးခေါ်ရှုမြင်မှုများနှင့် စံတန်ဖိုးများမှ ဖန်တီး ပေါက်ဖွားလာသော ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် အလေ့အထများကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးဖြင့် ကုသခြင်းတို့ကို မြှင့်တင်ရန်၊ လေးစား မှုရှိစေရန်၊ အသုံးပြုရန်နှင့် သုတေသနပြုရန်မှာ နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။ ၂။ ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးများကို မြှင့်တင်ခြင်းတွင် သဘာဝဆေး ပင်များနှင့် ၎င်းတို့၏ ဆေးဘက်ဝင် ဂုဏ်သတ္တိများအား စာရင်းပြုစု မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ နှင့် ဤ အသိပညာ ဗဟုသုတ များကို တိုင်းပြည်များနှင့် ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် လက်ဆင့်ကမ်းလာသော သမိုင်းဝင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဉာဏ ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှု အဖြစ် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့ ပါဝင် သည်။	ဉာဏပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှု ဆိုင်ရာ စုပေါင်း အခွင့်အရေး များကို ကာကွယ်ပေးသည် ရိုးရာ အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ တိုင်းရင်းဆေးများနှင့် အလေ့အထများအား သုတေသနပြုခြင်းနှင့် ရင်းနှီး မြှုပ်နှံခြင်းတို့ကို မြှင့်တင်ပေး ရန် နိုင်ငံတော်ကို တာဝန်ပေး ပြဋ္ဌာန်းသည်

		အပိုဒ် ၃၀၄ ၂။ ကျေးလက်ဒေသခံ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ကျေးရွာများသည် အောက်ပါ ခွဲဝေကျင့်သုံးသော အခွင့်အာဏာများကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိသည် - ... ၃။ မျိုးဗီဇဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များနှင့် ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးတို့ နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အသိပညာ ဗဟုသုတများကို စုပေါင်း ဉာဏ်ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှုအဖြစ် ကာကွယ်ခြင်းနှင့် မှတ်ပုံတင်ခြင်းကို ဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။	
အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈	အပိုဒ် ၅၇(၁၂)	ဌာနေတိုင်းရင်းသား အစုအဖွဲ့များ၊ အသိုက်အဝန်းများ၊ လူမျိုးများနှင့် တိုင်းပြည်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ၊ ကွန်ဗင်းရှင်းများ၊ ကြေညာစာတမ်းများ နှင့် အခြား အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများနှင့်အညီ အောက်ပါ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း အသိအမှတ်ပြု၍ အာမခံသည် - ... (၁၂) ၎င်းတို့၏ သိပ္ပံ၊ နည်းပညာနှင့် ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် အမြော်အမြင်များ၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲမှုနှင့် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ မျိုးစုံမျိုးကွဲမှုတို့ ပါဝင်သည့် မျိုးဗီဇဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များ၊ ၎င်းတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေများအတွင်းရှိ အထွတ်အမြတ်နေရာများ၊ အပင်များ၊ တိရစ္ဆာန်များ၊ တွင်းထွက်ပစ္စည်းများနှင့် ဂေဟစနစ်များအား ပြန်လည်ပြင်ဆင် ပြုပြင်ခြင်း၊ မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် ကာကွယ်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် အပါအဝင် ၎င်းတို့၏ တိုင်းရင်းဆေးများနှင့် ရိုးရာ ကုသမှု အလေ့အထများ၊ သစ်ပင်ပန်းမန် တိရစ္ဆာန်များ တည်ရှိပေါက်ဖွားရာနှင့် ဂုဏ်သတ္တိများဆိုင်ရာ အသိပညာ ဗဟုသုတကို ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ စုပေါင်း အခွင့်အရေးများ စာရင်းတွင် ဉာဏ်ပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို ထည့်သွင်းသည်

ကင်ညာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၀	အပိုဒ် ၁၁ နှင့် ၆၉	အပိုဒ် ၁၁ (၂) နိုင်ငံတော်သည် - ... (ဂ) ကင်ညာပြည်သူများ၏ ဉာဏပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ပေးရမည်။ (၃) ပါလီမန်လွှတ်တော်သည် ဥပဒေပြု၍ - (က) အသိုက်အဝန်းများ၏ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်အား အသုံးပြုပါက ထိုအတွက် ၎င်းတို့ အနေဖြင့် အခကြေးငွေ သို့မဟုတ် မူပိုင်ခများ မပျက်မကွက် ရရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်၊ (ခ) ဌာနေဒေသ မျိုးစေ့များနှင့် အပင်မျိုးကွဲများ၊ ၎င်းတို့၏ မျိုးဗီဇဆိုင်ရာနှင့် မတူကွဲပြားသော လက္ခဏာရပ်များနှင့် ကင်ညာနိုင်ငံရှိ အသိုက်အဝန်းများက ၎င်းတို့အား အသုံးပြုပုံများ ကို အသိအမှတ်ပြု၍ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရမည်။ အပိုဒ် ၆၉ ၆၉။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆောင်ရွက်ရမည့် ဝတ္တရားများ (၁) နိုင်ငံတော်သည် - ... (ဂ) ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲမှုနှင့် မျိုးဗီဇဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အသိုက်အဝန်းများ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိပညာ ဗဟုသုတကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပြီး ဉာဏပစ္စည်းအဖြစ် မြှင့်တင်ပေးရမည်။	ဉာဏပစ္စည်းအဖြစ် စုပေါင်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အာမခံသည်
ဗင်နီဇွဲလား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၉	အပိုဒ် ၁၂၄	ဒေသခံလူမျိုးများ၏ အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ နည်းပညာများနှင့် ဆန်းသစ် တီထွင်မှုများအား ဉာဏပစ္စည်းအဖြစ် စုပေါင်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အာမခံကာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည်။ မျိုးဗီဇဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များနှင့် ၎င်းနှင့်ဆက်နွှယ်သည့် အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့်သက်ဆိုင်သော မည်သည့် လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုအတွက်မဆို စုပေါင်းအကျိုးခံစားခွင့် ရရှိစေရမည်။ ဤ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် ဤ အရင်းအမြစ်များအား မူပိုင်ခွင့်မှတ်ပုံတင်ခြင်းကို တားမြစ်သည်။	ဉာဏပစ္စည်းအဖြစ် စုပေါင်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အာမခံသည်

ဖိလစ်ပိုင်၊ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုး များ၏ အခွင့်အရေး များဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၁၉၉၇	အပိုဒ် ၃၂၊ ၃၄ နှင့် ၃၅	အပိုဒ် ၃၂။ အသိုက်အဝန်း၏ ဉာဏပစ္စည်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ICCs/IPs [ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု အသိုက်အဝန်း များ/ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ] သည် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း များအား ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်နှင့် ပြန်လည် အသက်သွင်းပိုင်ခွင့် ရှိ သည်။ နိုင်ငံတော်သည် ၎င်းတို့၏ အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖန်တီးဆောင်ရွက်ချက်များကို သာမက ၎င်းတို့၏ ကြိုတင်သိရှိပြီး လွတ်လပ်သော သဘော တူညီမှု မရှိဘဲ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ ဥပဒေများ၊ ရိုးရာ အစဉ် အလာများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ချိုးဖောက်၍ ယူဆောင် သွားခြင်းခံရသော ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ၊ ဉာဏဆိုင်ရာ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာနှင့် ဝိညာဉ်ရေးရာ ပစ္စည်းများအား ပြန်လည်ရရှိပိုင်ခွင့်ကိုပါ ထိန်းသိမ်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်၍ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေရမည်။ အပိုဒ် ၃၄။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိပညာ ဗဟုသုတ စနစ် များနှင့် အလေ့အထများ ဖန်တီးချမှတ်ပိုင်ခွင့် နှင့် ကိုယ်ပိုင် သိပ္ပံနှင့်နည်းပညာများ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေပိုင်ခွင့် ICCs/IPs သည် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနှင့် ဉာဏဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား အပြည့်အဝ ပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ ထိန်းချုပ်ခြင်း နှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုခံရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ၎င်းတို့သည် လူ့စွမ်းအား အရင်းအမြစ်နှင့် အခြားသော မျိုးဗီဇဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များ၊ မျိုးစေ့များ၊ ဤအရင်းအမြစ်များမှ ဆင်းသက်လာမှုများ၊ ရိုးရာ တိုင်းရင်းဆေးများနှင့် ကျန်းမာရေး အလေ့အထများ၊ အရေးပါ သော ဆေးဘက်ဝင်အပင်များ၊ တိရစ္ဆာန်များနှင့် တွင်းထွက် ပစ္စည်းများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိပညာ ဗဟုသုတ စနစ် များနှင့် အလေ့အထများ၊ သစ်ပင်ပန်းမန် တိရစ္ဆာန်များ၏ ဂုဏ်သတ္တိများဆိုင်ရာ အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ လက်ဆင့်ကမ်း နှုတ်မြွက်ချက်များ၊ စာပေ၊ ဒီဇိုင်းဖန်တီးမှုများ၊ မျက်မြင် ဖျော်ဖြေမှုနှင့် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျဖျော်ဖြေမှု အနုပညာများ အပါအဝင် မိမိတို့၏ သိပ္ပံ၊ နည်းပညာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖန်တီးဆောင်ရွက်ချက်များကို ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေ ခြင်းနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရန်အလို့ ငှာ အထူး အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ အပိုဒ် ၃၅။ ဇီဝဆိုင်ရာနှင့် မျိုးဗီဇဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များအား ရယူခြင်း ဇီဝဆိုင်ရာနှင့် မျိုးဗီဇဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များ၊ ဤ အရင်းအမြစ်များအား ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်းနှင့် မွမ်းမံ မြှင့်တင်ခြင်းတို့နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိပညာ ဗဟုသုတကို ရယူခြင်းအား ဘိုးဘွားပိုင် မြေများ နှင့် ICCs/IPs ၏ နယ်မြေများအတွင်း၌ ဆောင်ရွက်လိုပါက အဆိုပါ အသိုက်အဝန်းများထဲမှ ကြိုတင်သိရှိပြီး လွတ်လပ် သော သဘောတူညီမှုကို သက်ဆိုင်ရာ အသိုက်အဝန်း၏ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများနှင့်အညီ ရယူပြီးမှသာလျှင် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။	ဉာဏဆိုင်ရာ၊ ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ဝိညာဉ် ရေးရာ ပစ္စည်းများအား အသုံးပြုခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကောင်းစွာ ကြိုတင် အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်း (FPIC) ကို မပျက်မကွက် ဆောင်ရွက်စေခြင်း အပါအဝင် ‘အသိုက်အဝန်း၏ ဉာဏ ပစ္စည်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များ’ ကို ကာကွယ်ပေးသည်
---	-----------------------------------	--	---

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

၈။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား
လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို
ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့်
မြှင့်တင်ပေးခြင်း

မေးခွန်း ၂၅ - ၃၄

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် ကာကွယ်ပေးရန်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကော်မရှင်၊ ဝန်ကြီးဌာန သို့မဟုတ် အခြားသော အထူး အစိုးရအဖွဲ့အစည်းတို့ကို ဖွဲ့စည်းပေးထားခြင်း ရှိပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

သီးခြားလွတ်လပ်သော ကော်မရှင်များ၊ ခုံရုံးများနှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများသည် တရားစီရင်ရေး ကဏ္ဍများနှင့် တွဲဖက်ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်များတွင် အရေးကြီးသော ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲမှု နှင့် လိုက်နာကျင့်သုံးစေမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ အများပြည်သူအနေဖြင့် ဤအဖွဲ့အစည်းများကို တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်ထက် ပိုမိုလက်လှမ်းမီနိုင်ပြီး အထူးသဖြင့် တရားရုံးတော်သို့ တက်ရောက်ရန် အခက်အခဲရှိနိုင်သည့် စီးပွားရေးအရ ချို့တဲ့သူများနှင့် ဖယ်ကြည့်ချန်လုပ်ခံရသူများအတွက် ဖြစ်သည်။ အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ အဆိုပါ ‘စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်’ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများသည် လူမှုဆိုင်ရာ အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှု တိုးမြှင့်လာခြင်းနှင့် အစဉ်အလာအရ ချမှတ်ဖွဲ့စည်းထားသော စတုတ္ထမဏ္ဍိုင် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့်အတူ တွဲဖက်ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဆိုင်ရာ အထူးကော်မရှင်များပင် အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် တဟုန်ထိုး တိုးပွားလာခဲ့သည်။ ဤအဖွဲ့အစည်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းဖွဲ့စည်းခြင်းသည် ဥပဒေပြု၍ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားသော အဖွဲ့များထက် ပိုမိုမြင့်မားသော အဆင့်အတန်းနှင့် ကြံ့ကြံ့ခံ့ရပ်တည်နိုင်စွမ်းကို ရရှိနိုင်သောကြောင့် ဤသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အကောင်းဆုံးအလေ့အထ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဥပဒေပြုရေးမှတ်တမ်းဆင့် ထိုသို့သော အဖွဲ့အစည်းများ ထူထောင်ခြင်းသည်ပင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ပေးရာတွင် များစွာ အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။

ဤအဖွဲ့အစည်းယန္တရားများသည် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ ဆောင်ရွက်ခြင်းကို မပျက်မကွက် လိုက်နာစေရန် တာဝန်ရှိသော်လည်း သီးခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်များမှာမူ ကွဲပြားမှုရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကော်မရှင်၏ သီးခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်တွင် အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ရှာဖွေရန် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့်များ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ သီးခြားလွတ်လပ်သော ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဆိုင်ရာကော်မရှင်သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ကိစ္စရပ်များအတွက် ကျွမ်းကျင်သော အကြံဉာဏ်များနှင့် အကြံပြုချက်များကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်ရန်၊ အသိပညာပေးခြင်းနှင့် အဆိုပါကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများကို မြှင့်တင်ကာ ၎င်းတို့နှင့်ပတ်သက်သော အချက်အလက်များ ပြင်ဆင်ဖြန့်ဝေခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ကော်မရှင်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်၏ အမြဲတမ်း အင်္ဂါရပ်များအဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ သီးခြား တိုင်ကြားချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် မတရားမှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် လိုအပ်သလိုသော်လည်းကောင်း ဖွဲ့စည်းထားနိုင်ပါသည်။ ဥပမာဖော်ပြရသော် ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ပျောက်ဆုံး၊ သတ်ဖြတ်ခံရသော ဌာနေတိုင်းရင်းသား အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များအတွက် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ကို ယာယီဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး (၂၀၁၆-၂၀၁၈) ၎င်း၏တာဝန်မှာ ‘စနစ်နှင့်ဆိုင်သော ပြဿနာများ အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများ၏ ဇာစ်မြစ်အားလုံးကို စစ်ဆေးရှာဖွေရန်၊ လက်ခံနိုင်သည့် အတိုင်းအတာထက် ကျော်လွန် မြင့်မားနေသော အကြမ်းဖက်မှုများ အဆုံးသတ်ရေးအတွက် ခိုင်မာပြည့်စုံသော အကြံပြုချက်များ ပေးအပ်ရန်၊ ရဲလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် ကလေးသူငယ် သက်သာချောင်ချိရေး ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းယန္တရားဆိုင်ရာ မူဝါဒများနှင့် အလေ့အထများအား စစ်ဆေးရန်’ ဖြစ်သည်။ (ကနေဒါအစိုးရ၊ ၂၀၁၉)။ တစ်ခါတရံတွင် ဤကော်မရှင်များသည် အခြားသော အစိုးရအဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ အတွက် စည်းနှောင်ခြင်းရှိသော သို့မဟုတ် စည်းနှောင်ခြင်းမရှိသော အကြံပြုချက်များ ပေးအပ်နိုင်ပါသည်။ ရန်ကုန်မြို့တွင် ၎င်းတို့ကိုယ်စားပြုသည့် လူမျိုးများကိုယ်စား ဥပဒေရေးရာအမှုအခင်းများကို တရားရုံးတော်သို့ လျှောက်ထားတင်ပြခြင်း (တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်အတွက် မေးခွန်း ၂၉ ကို ကြည့်ပါ) သို့မဟုတ် ဘဏ္ဍာရေးအထောက်အပံ့ပေးခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ သက်သေအထောက်အထား ရှာဖွေပေးခြင်းဖြင့် သော်လည်းကောင်း တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအတွက် ကူညီပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

ကော်မရှင်များအပြင် အချို့နိုင်ငံများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးရေးရာ ဝန်ကြီးဌာနများ သို့မဟုတ် အတွင်းဝန်ရုံးများ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ကာ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် ၎င်း၏ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အရေးပြဿနာများအပေါ် မပျက်မကွက် တုံ့ပြန်အရေးယူ ဆောင်ရွက်မှု ရှိစေရန်အလို့ငှာ ထိန်းကျောင်းရန်အတွက် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။ အခြားနိုင်ငံများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပြဿနာများကို အဓိကထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ပါလီမန်များအတွင်း၌ အထူးကော်မတီ သို့မဟုတ် အခြား အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို ဖန်တီးထားသည်။

ဥပမာ အင်ဒီးယန်းလူမျိုးရေးရာ အမေရိကန် အထက်လွတ်တော် ကော်မတီ ဖြစ်သည်။ ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြရသော် အဆိုပါအဖွဲ့များသည် ၎င်းတို့တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကိုယ်တိုင် ကိုယ်စားပြုခြင်း မပါဝင်သည့်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းဆိုင်ရာ ယန္တရားများ သို့မဟုတ် အစိုးရအဖွဲ့၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု ယန္တရားများအဖြစ် သတ်မှတ်ရန် အရည်အချင်းမပြည့်မီပေ (မေးခွန်း ၁၃ နှင့် ၁၄ ကို ကြည့်ပါ)။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပြဿနာများကို နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ တာဝန်ယူရန် အစိုးရ၏ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှု အမှတ်သင်္ကေတဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများတွင် ပါရှိသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား လက်တွေ့ ကျင့်သုံးခြင်းအတွက် အစိုးရ၏ ကတိကဝတ်တစ်ရပ်လည်း ဖြစ်လာနိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကာကွယ်ရန် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားဆိုင်ရာ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုသည် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နေဆဲ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုအတွက် အကောင်းဆုံးဥပမာမှာ နယူဇီလန် ဖြစ်သည်။ မာအိုရီ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် အစိုးရတို့အကြား ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသော စာချုပ်အရေးဆိုချက်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် တိုးတက်သော ဝေတန်ဂီခုံရုံး (၁၉၇၅) ကို တည်ထောင်ထားပြီးဖြစ်သော်လည်း နယူဇီလန်နိုင်ငံသည် အစိုးရအနေဖြင့် ‘မျှတသော စာချုပ်ဝင်’ အဖြစ် ပြုမူဆောင်ရွက်ပြီး ဝေတန်ဂီစာချုပ်အရ ၎င်းက မာအိုရီတိုင်းပြည်များအတွက် ဆောင်ရွက်ပေးရမည့် ကတိကဝတ်များအား လေးစားလိုက်နာခြင်းကို ပံ့ပိုးကူညီရန်အတွက် မာအိုရီ-နိုင်ငံဥသျှောင် ဆက်ဆံရေးရုံး - တီအာရာဝိုတီ ကို ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် အစိုးရအဖွဲ့ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဤသည်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အရေးကိစ္စများအတွက် ရည်ရွယ်ထူထောင်ထားသော အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုထက်ပို၍ရှိနိုင်ကာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုစီသည် အနည်းငယ်ကွဲပြားသော လုပ်ငန်းဆောင်တာများ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ကို ပြသသည်။

ဤမေးခွန်းတွင် ဆွေးနွေးထားသော အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ (ကော်မရှင်များ၊ ဝန်ကြီးဌာနများ စသည်ဖြင့်) ကဲ့သို့ အဖွဲ့အစည်းအမျိုးအစားတွင်ပင် ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု ပိုမိုမြင့်မားလာစေကာ တစ်ချိန်တည်းတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းစီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ မိတ်ဖက်ပြုခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများပြုမည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများအဖြစ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေနိုင်သည့် အလေ့အထကောင်း တစ်ရပ်ကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား အရေးပြဿနာများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အမြဲတမ်းဖိုရမ်က တင်ပြထားသည်။ အမြဲတမ်းဖိုရမ်ကို သီးခြားလွတ်လပ်သော ပညာရှင် ၁၆ ဦးနှင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် သုံးနှစ်တာ ထမ်းဆောင်ပြီးနောက် နောက်သက်တမ်းတစ်ခုအတွက် ပြန်လည်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်ခန့်အပ်ခြင်း ပြုနိုင်သည် (ဌာနေတိုင်းရင်းသား အရေးပြဿနာများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အမြဲတမ်းဖိုရမ် ၂၀၀၇၊ ၇-၈)။ အဖွဲ့ဝင် ရှစ်ဦးကို အစိုးရများက အမည်စာရင်းတင်သွင်းကြပြီး အခြားရှစ်ဦးကို ၎င်းတို့၏ ဒေသများရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အဖွဲ့အစည်းများက တိုက်ရိုက် အမည်စာရင်းတင်သွင်းသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအဖွဲ့အစည်းများက အမည်စာရင်းတင်သွင်းထားသော အဖွဲ့ဝင်များကို ကုလသမဂ္ဂ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးကောင်စီ (ECOSOC) ဥက္ကဋ္ဌက ခန့်အပ်ပြီး ကမ္ဘာ့ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ကျယ်ပြန့်စွာ ကိုယ်စားပြုနိုင်ရန်အတွက် လူမှု-ယဉ်ကျေးမှု ဒေသကြီး ခုနစ်ခုကို ကိုယ်စားပြုပါဝင်စေသည်။ ထိုဒေသများမှာ အာဖရိကဒေသ၊ အာရှဒေသ၊ ဗဟိုနှင့် တောင်အမေရိကဒေသနှင့် ကာရစ်ဘီယန်ဒေသ၊ အာတိတ်ဒေသ၊ အရှေ့ဥရောပဒေသ၊ ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်း ဒေသ၊ ဗဟိုအာရှနှင့် ကော်ကေးရှားနယ်စပ်ဒေသ၊ မြောက်အမေရိကဒေသနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသတို့ ဖြစ်သည်။ ဤသည်ကိုကြည့်၍ နိုင်ငံတော်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့ တည်ထောင်ထားသည့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ သက်ရောက်မှုများကို မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခြေခံအခွင့်အရေးဖြစ်သော ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိစေရန် ကြပ်မတ်ခြင်းတို့ကို ဆန်းသစ်တီထွင်သော ခန့်အပ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများမှတစ်ဆင့် စတင်ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

အင်ဂိုလာ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၀ အရ ဖွဲ့စည်း ထားသော စုံစမ်း စစ်ဆေးရေး အဖွဲ့	အပိုဒ် ၁၉၂(၁)	(၁) စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့သည် ပြည်သူ့အုပ်ချုပ်ရေးသည် တရားမျှတမှုနှင့် ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်မှု ရှိစေရန် ထိန်းကျောင်း ကြပ်မတ်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် အာမခံချက်များကို အကာအကွယ်ပေး ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သည့် သီးခြား လွတ်လပ်သော ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်စေရမည်။	သီးခြားလွတ်လပ်၍ လက်လှမ်းမီနိုင်သော စုံစမ်း စစ်ဆေးရေး အဖွဲ့ကို တည်ထောင်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံသားအားလုံး၏ အခွင့်အရေးများ အတွက် ယေဘုယျ အကာအကွယ် ပေးသည်
ဂူယာနာ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ၂၀၁၆ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ကော်မရှင်	အပိုဒ် ၂၁၂န	၂၁၂န။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်း တာဝန်များ အပိုဒ် ၂၁၂ ည (၂) တွင်ဖော်ပြထားသည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာ များအပြင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများမှာ - က။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မြှင့် တင်ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ ခ။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပံ့ပိုးပါဝင်မှုနှင့် ကြုံတွေ့ နေရသော ပြဿနာများအကြောင်း အသိပညာပေးခြင်း၊ ဂ။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင် ပေးခြင်း၊ အထူးသဖြင့် ဒေသန္တရအစိုးရစနစ်မှ ကျေးရွာ ကောင်စီနှင့် တိုရှာအိမ်ကောင်စီ၏ နယ်ပယ်နှင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ ဃ။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အကျိုးစီးပွားတိုးတက် စေရန် စီးပွားရေးနှင့် ပညာရေးမူဝါဒများကို အကြံပြုတင်ပြခြင်း၊ င။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ် များနှင့် ဘာသာစကားကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ စ။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း နှင့် ၎င်းတို့၏ ဘဝများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် အခြား သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် ၎င်းတို့၏ ပါဝင် ဆောင်ရွက်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ နှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးပြီး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင် ခြင်း၊ ဆ။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကနဦး ဆောင်ရွက်မှု များနှင့် ၎င်းတို့အတွက် ကနဦး ဆောင်ရွက်မှုများအား ပံ့ပိုး ကူညီရန် လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခြင်းနှင့် နည်းပညာ အကူအညီများ အကြံပြု မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ ဇ။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အလုပ်အကိုင်ဆိုင်ရာ အလေ့အထများ တိုးတက်စေရန် အတွက် အလုပ်ရှင်များနှင့် ပြည်သူများအား အသိပညာနှင့် အကြံပြုချက်များ ပေးခြင်း၊ ဈ။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ဆွေးနွေး အကြံဉာဏ်ပေးသည့် ယန္တရားများ လိုအပ်ချက်ကို စောင့် ကြည့်ပြီး တွေ့ရှိပါက သင့်လျော်သလို တည်ထောင်ရန် အကြံပြုခြင်း။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ အခွင့်အရေးများသာ မက အခြားသတ်မှတ်ထား သော လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေး သည့် အခွင့်အာဏာဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းသည်

နီပေါ၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၅ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် ဌာန တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ကော်မရှင်	အပိုဒ် ၂၆၁	(၁) နီပေါ၏ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကော်မရှင်တွင် ဥက္ကဋ္ဌတစ်ဦးနှင့် အခြားအဖွဲ့ဝင် အများဆုံး လေးဦး ပါဝင်စေရမည်။ (၂) နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကောင်စီ၏ အကြံပြုချက်နှင့်အညီ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကော်မရှင် ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အဖွဲ့ဝင်များအား ခန့်အပ်တာဝန် ပေးရမည်။ (၃) ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ၏ ရာထူးသက်တမ်းသည် ခန့်အပ်သည့်နေ့မှစ၍ ခြောက်နှစ်ဖြစ်သည်။ (၄) ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များ၏ အရည်အချင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အခြားကိစ္စရပ်များ၊ ၎င်းတို့၏ ရာထူးလစ်လပ်သည့် အခြေအနေများ၊ ၎င်းတို့၏ လစာနှင့် ဝန်ဆောင်မှု အခြေအနေများနှင့် ဤ ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များ၊ တာဝန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အခြားကိစ္စရပ်များမှာ ဖက်ဒရယ်ဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ထားသည့်အတိုင်း ဖြစ်ရမည်။	ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကော်မရှင်ကို နီပေါတွင် စတုတ္ထမဏ္ဍိုင် အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားအဖြစ် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရန် ပြဋ္ဌာန်းသည်
တောင်အာဖရိက၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၆ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာဗေဒ အသိုင်းအဝိုင်း များ၏ အခွင့် အရေးများမြှင့် တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး ကော်မရှင်	အပိုဒ် ၁၈၁(၁)	၁။ အောက်ဖော်ပြပါ နိုင်ငံတော် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများသည် ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီကို ပိုမိုခိုင်မာစေသည် - ... ဂ။ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာဗေဒ အသိုက်အဝန်းများ၏ အခွင့်အရေးများ မြှင့်တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး ကော်မရှင်။	ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အသိုင်းအဝိုင်းများ၏ အခွင့်အရေးများ မြှင့်တင်ရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်တစ်ရပ် ဖွဲ့စည်းသည်
ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ စစ် တကောင်း တောင်တန်း ဒေသ သဘော တူညီချက် ၁၉၉၇ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် စစ်တကောင်း တောင်တန်း ဒေသရေးရာ ဝန်ကြီးဌာန	အပိုဒ် ၃၊ အပိုဒ် ၁၈	စစ်တကောင်းတောင်တန်းဒေသရေးရာ ဝန်ကြီးဌာနကို ရိုးရာမျိုးနွယ်စုများထဲမှ ဝန်ကြီးတစ်ဦးကို ခန့်အပ်ခြင်းဖြင့် တည်ထောင်ရမည်။	အစိုးရအတွင်း စစ်တကောင်းတောင်တန်းဒေသ (ရိုးရာမျိုးနွယ်စု) အရေးကို ချောမွေ့စေရန်အတွက် ဝန်ကြီးဌာနတစ်ခု ထူထောင်ရန် အစိုးရက ကတိပြုပြီး ဝန်ကြီးဌာနကို ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်

ဘရာဇီးနိုင်ငံ၊ ဥပဒေအမှတ် ၅,၃၇၁၊ ဒီဇင်ဘာ ၅၊ ၁၉၆၇ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် အမျိုးသား အင်ဒီးယန်း ဖောင်ဒေးရှင်း (FUNAI)	ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ကိုယ်စားပြု ထားသည့် ဥပဒေ တစ်ခုလုံး	အမျိုးသား အင်ဒီးယန်း ဖောင်ဒေးရှင်း အဖွဲ့အစည်းယန္တရား အား အခွင့်အာဏာပေးပြီး အခြားသော စီမံထားရှိချက်များ ချမှတ်သည်။	အမျိုးသား အင်ဒီးယန်း ဖောင်ဒေးရှင်း (Fundação Nacional do Índio, FUNAI) ကို တရားရေးဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်ခံဖြစ်သည့် နိုင်ငံ၏တရားဝင် ဌာန တိုင်းရင်းသား အဖွဲ့အစည်း အဖြစ် တည်ထောင်သည် FUNAI သည် ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖက်ဒရယ် အစိုးရ၏ ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများမူဝါဒ၏ ညှိနှိုင်း ရေးမှူးနှင့် အဓိက ဆောင်ရွက်သူအဖြစ် တာဝန် ပေးအပ်သည်
ကနေဒါ၊ နိုင်ငံ ဥပဒေအမှတ်- ဌာန တိုင်းရင်းသား ဆက်ဆံရေး ဝန်ကြီးဌာန၊ လက်ရှိ ဝန်ကြီး အတွက် ခန့်အပ်လွှာ ဖြင့် ပြဌာန်း သည့် တာဝန်၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ၁၃ ရက်စွဲဖြင့် ပေးပို့သည်	စာတစ်စောင် လုံး	သင်သည် နိုင်ငံဥပဒေ-ဌာနတိုင်းရင်းသား ဆက်ဆံရေး၏ ဝန်ကြီးအဖြစ် ကနေဒါနိုင်ငံနှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များအကြား အမျိုးသား နိုင်ငံ အချင်းချင်း၊ အိန္ဒိတ်-နိုင်ငံ ဥပဒေနှင့် အစိုးရ-အစိုးရ ဆက်ဆံရေးကို ပြန်လည်ထူထောင်ရန် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သွားရမည်။ ဤ လုပ်ဆောင်မှုတွင် မူလပထမတိုင်းပြည်များ၊ အိန္ဒိတ် နှင့် မယ် တစ် လူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် ဆိုင်ရာ မျှော်မှန်းချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ပံ့ပိုး နိုင်မည့် စွမ်းရည်များ တည်ဆောက်နိုင်စေရန် ကျွန်ုပ်တို့၏ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးကို ခေတ်မီအောင် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ခြင်း ပါဝင်သည်။ ... အထူးသဖြင့် သင်သည်- - ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် တိုင်းပြည်-တိုင်းပြည်၊ အိန္ဒိတ်-နိုင်ငံဥပဒေနှင့် အစိုးရ-အစိုးရ ဆက်ဆံရေးတို့ ကို ဆက်လက်၍ အသစ်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးတွင် အစိုးရတစ်ရပ်လုံး၏ ချဉ်းကပ်မှုကို ဦးဆောင်ကာ ကွဲပြား ခြားနားချက်များကို အခြေခံသော မူဝါဒကို မြှင့်တင်ပြီး ဌာနတိုင်းရင်းသားများ၏ တစ်မူထူးခြားသော လက်တွေ့ လူနေမှု အသွင်သဏ္ဌာန်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားတုံ့ပြန် ရန် ကျွန်ုပ်တို့၏ အစိုးရတစ်ရပ်အနေဖြင့် စွမ်းဆောင်ရည် ကို မြှင့်တင်ပေးရမည်။ ၂၀၂၀ နှစ်ကုန်တွင် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့် အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကြေညာစာတမ်းကို အကောင် အထည်ဖော်ရန်အတွက် ပူးပေါင်းရေးဆွဲထားသော ဥပဒေ များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ကနေဒါနိုင်ငံ တရားရေး ဝန်ကြီးနှင့် ရှေ့နေချုပ်အား အထောက်အကူပေးရမည်။	အခြားသော ဝန်ကြီးဌာန များ၊ နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများနှင့် နှိုင်းစာလျှင် ဤဝန်ကြီးဌာန၏ တာဝန် ဝတ္တရားများကို အသေးစိတ် ဖော်ပြသည်

- အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး ကော်မရှင်၏ အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ဖိတ်ခေါ်မှုများကို ဆက်လက် အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် ဝန်ကြီးများအားလုံး၏ လိုအပ်သော ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဦးဆောင်ညှိနှိုင်းရမည်။
- မူလပထမတိုင်းပြည်များ၊ အိန္ဒိတ်နှင့် မယ်တိစ်လူမျိုးများ နှင့် ပူးပေါင်း၍ ပျောက်ဆုံး သတ်ဖြတ်ခံရသော ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသမီးငယ်များ တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ တောင်းဆိုမှုများအတွက် အမျိုးသား စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး စီမံချက်တစ်ရပ် ချမှတ်ရာတွင် ဝန်ကြီး များ အားလုံး၏ လိုအပ်သော ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဦးဆောင်ညှိနှိုင်းရမည်။
- ကနေဒါအစိုးရနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အသိုက်အဝန်းများအကြား ကနေဒါ၏ စာချုပ်ပါဝတ္တရား များကို ဆက်လက်သုံးသပ်ခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် လိုက်နာခြင်းများအတွက် ကွဲပြားမှုများအခြေခံသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အသစ်ကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဖန်တီးရမည်။ ဤလုပ်ဆောင်မှုကို ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များနှင့် ပုံဖော် ရေးဆွဲမည့် အမျိုးသားစာချုပ် ကော်မရှင်နာရုံးအသစ်က ပံ့ပိုးပေးမည်ဖြစ်သည်။
- ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏ သမိုင်းဝင်တိုင်းပြည်များ ကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခြင်း အတွက် ၎င်းတို့ ဦးဆောင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆက်လက်ပံ့ပိုးရန်၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို မြှင့်တင်ရန် ဆောင်ရွက်ပြီး မူလပထမ တိုင်းပြည်များအနေဖြင့် အင်ဒီးယန်းအက်ဥပဒေမှ ဖယ်ခွာကူးပြောင်းနိုင်ရန် ဆက်လက် ပံ့ပိုးရမည်။
- အရန်ငွေများ ထပ်တိုးခြင်းနှင့် သီးခြားတောင်းဆိုမှုများ ဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်မူဝါဒများကို ပြန်လည်ရေးဆွဲရန် မူလ ပထမတိုင်းပြည်များနှင့် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်။
- အသေးစိတ်တောင်းဆိုမှုများနှင့် မွေးရာပါအခွင့်အရေးမူ ဝါဒများကို ပြန်လည်ရေးဆွဲရန် မူလပထမတိုင်းပြည်များ၊ အိန္ဒိတ်လူမျိုးများ၊ မယ်တိစ်လူမျိုးများနှင့် ဆက်လက် လုပ်ဆောင်ရမည်။
- ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးနယ်မြေရှိ အဓိကသယံဇာတ စီမံကိန်းများအတွက် အမျိုးသားအကျိုးခံစားခွင့်ခွဲဝေမှု ဆိုင်ရာ မူဘောင်သစ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး၊ သဘာဝသယံဇာတ ဝန်ကြီးတို့နှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်ရမည်။
- ဌာနေဝန်ကြီးဌာနနှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်သော ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ရပ်ရွာလူထုအတွက် လုံလောက်သော၊ ခန့်မှန်းနိုင်သော၊ ရေရှည်တည်တံ့သော ရန်ပုံငွေကို သေချာစေမည့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးအသစ်ကို ထူထောင်ရန်နှင့် နိုင်ငံများ၏ ဝင်ငွေထုတ်လုပ်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ

		စွမ်းဆောင်ရည်ကို ထိထိရောက်ရောက် စီမံခန့်ခွဲနိုင်စေရန်၊ ၎င်းတို့ တာဝန်ယူထားသူများကို အစီအစဉ်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးဆောင်ရမည်။ • လွှတ်တော်နယ်မြေအတွင်းရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် အစိုးရ၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုကို နိဂုံးချုပ်ရန် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ဝယ်ယူရေးဝန်ကြီး၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုဖြင့် မူလပထမတိုင်းပြည်များ၊ အိန္ဒိတ်နှင့် မယ်တိစ်လူမျိုး ခေါင်းဆောင်များနှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်ရမည်။ • မြောက်ပိုင်းရေးရာဝန်ကြီး၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုဖြင့် အိန္ဒိတ် နှုတ်ကတ် မူဝါဒကို ပူးတွဲဖော်ဆောင်ပြီး အိန္ဒိတ်မြေယာတောင်းဆိုမှု သဘောတူညီချက်များကို အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်ရမည်။ • ကျွန်ုပ်တို့၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဦးစားပေးအစီအစဉ်များ ဆိုင်ရာ ပုံမှန် အစည်းအဝေးများကို ပူးတွဲဦးစားပေးချက်များ ဆိုင်ရာ မူလပထမတိုင်းပြည်ပေါင်းစုံညီလာခံ-ကနေဒါနားလည်မှုစာချွန်လွှာ၊ အိန္ဒိတ်-နိုင်ငံ့ဥသျှောင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ကော်မတီနှင့် ကနေဒါ-မယ်တိစ်တိုင်းပြည် သဘောတူညီမှုတို့မှတစ်ဆင့် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်။ • ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေးဆိုင်ရာ ပထမအကြိမ် ဝန်ကြီးများအစည်းအဝေးကို ပံ့ပိုးကူညီရန်နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် အကျိုးစီးပွားတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ပြည်ထောင်စုနှင့် အစိုးရအကြား ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် မူလပထမတိုင်းပြည်များ၊ အိန္ဒိတ်နှင့် မယ်တိစ်လူမျိုး မိတ်ဖက်များ အဓိပ္ပါယ်လေးနက် ပြည့်ဝစွာ ပါဝင်မှု ဆက်လက်တိုးတက်စေရန်အတွက် ဒုတိယ ဝန်ကြီးချုပ်၊ အစိုးရအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးနှင့် ကျွန်ုပ်တို့နှင့် အတူလက်တွဲဆောင်ရွက်ရမည်။	
ချီလီ၊ ဥပဒေအမှတ် ၁၉.၂၅၉ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရန်ပုံငွေ (CONADI)	အခန်း ၃၊ အပိုဒ် ၁	အပိုဒ် ၂၃။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် အသိုက်အဝန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ရည်ရွယ်သည့် အထူးအစီအစဉ်များကို ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရန်ပုံငွေကို ဖန်တီးပြီး ကော်ပိုရေးရှင်းက စီမံခန့်ခွဲရမည်။	လူမှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် မိသားစု ဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်ရှိ CONADI ကို ထူထောင်သည်

နယူဇီလန်၊ ဝေတန်ဂီ စာချုပ် အက်ဥပဒေ ၁၉၇၅ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် ဝေတန်ဂီခုံရုံး	ဥပဒေတစ်ခု လုံး၊ အထူးသဖြင့် အပိုဒ် ၄-၈၊ အပိုဒ် ၅ ကို ဤနေရာတွင် နမူနာအဖြစ် ကိုးကား ထားသည်	၅။ ခုံရုံး၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများမှာ - (က) ဤအက်ဥပဒေနှင့်အညီ အပိုဒ် ၆ အရ ခုံရုံးသို့တင်သွင်းသည့် တောင်းဆိုချက်မှန်သမျှကို စစ်ဆေးမေးမြန်းပြီး အကြံပြုချက်ရယူရန်၊ (ကက) အပိုဒ် ၈ ဘာ အရ လယ်ယာမြေ သို့မဟုတ် အကျိုးခံစားခွင့်များသည် နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ အက်ဥပဒေ ၁၉၈၆ သို့မဟုတ် ၁၉၈၉ ခုနှစ် ပညာရေးဥပဒေ အပိုဒ် ၂၁၂ ၏ အပိုဒ် ၂၇၁ အရ ပြန်လည်စတင်ခြင်းမပြုတော့ကြောင်း အကြံပြုချက်များပေးရန်၊ (ကခ) ခုံရုံးသည် အစိုးရသစ်တော်ပိုင်ဆိုင်မှုဥပဒေ ၁၉၈၉ ၏ လုပ်ငန်းစဉ် ၁ အောက်တွင် လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ကြောင်း အကြံပြုရန် သို့မဟုတ် ဆုံးဖြတ်ရန်၊ (ကဂ) အပိုဒ် ၈၅၄ အရ အစိုးရသစ်တော်ပိုင်ဆိုင်မှုဥပဒေ ၁၉၈၉ အောက်ရှိ အစိုးရသစ်တော်ပိုင်ဆိုင်မှုအဆိုပါမြေ သို့မဟုတ် မည်သည့်မြေ၏ မည်သည့်အစိတ်အပိုင်းမျှ ထိုဥပဒေ၏ အပိုဒ် ၃၆ အရ မာအိုရီပိုင်ဆိုင်မှုသို့ ပြန်လည်ပေးအပ်ရန် တာဝန်မရှိတော့ကြောင်း အကြံပြုချက်များ ပေးရန်၊ (ကဃ) နယူဇီလန်မီးရထား ကော်ပိုရေးရှင်း ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရေး ဥပဒေ ၁၉၉၀ အပိုဒ် ၆ အရ နိုင်ငံတော်မှ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သည့် မြေ ဖြစ်ပါက နိုင်ငံ့ဥပဒေပြင်ဆင်မှု လွှဲပြောင်းပေးအပ်မည့် ကုမ္ပဏီသို့ အပ်နှင်းခြင်းမပြုမီ အပိုဒ် ၈ ဘာ (အပိုဒ် ၈၅၂ အရ အကျိုးဝင်သည့်အတိုင်း) အဆိုပါမြေ သို့မဟုတ် ထိုမြေအား မည်သည့်အကျိုးအမြတ်ကိုမဆို အဆိုပါ ဥပဒေအပိုဒ် ၃၉ အရ ပြန်လည်စတင်ခြင်းမပြုတော့ကြောင်း အကြံပြုချက်များပေးရန်။ (ခ) အပိုဒ် ၈ နှင့်အညီ ခုံရုံးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် မည်သည့်အဆိုပြုဥပဒေကိုမဆို ၎င်းအပိုဒ်အရ စိစစ်တင်ပြရန်။	အစိုးရနှင့် သက်ဆိုင်သည့် မာအိုရီ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ တောင်းဆိုချက် များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို ချိုး ဖောက်မှုများအပေါ် အကြံပြု ချက်များပေးနိုင်သည့် ဝေ တန်ဂီခုံရုံးကို အထူးစုံစမ်း စစ်ဆေးရေးကော်မရှင်အဖြစ် တည်ထောင်ခဲ့သည်
ဖိလစ်ပိုင်၊ ၁၉၉၇ ခုနှစ် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား များ အခွင့်အရေး အက်ဥပဒေ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့ သည့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား များဆိုင်ရာ အမျိုးသား ကော်မရှင်	ခေါင်းစဉ်၊ အခန်း ၇၊ အထူးသဖြင့် အပိုဒ် ၃၈၊ ၃၉ နှင့် ၄၄	ဌာနေယဉ်ကျေးမှုအသိုက်အဝန်းများ/ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရန်၊ ကာကွယ်မြှင့်တင်ရန် အက်ဥပဒေ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဆိုင်ရာ အမျိုးသားကော်မရှင်တစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်သည့် ယန္တရားများ ထူထောင်ခြင်း၊ ယင်းအတွက်နှင့် အခြားသော ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် ရန်ပုံငွေလျာထားခြင်း အခန်း ၇ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဆိုင်ရာ အမျိုးသားကော်မရှင် (NCIP) အပိုဒ် ၃၈။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှု အသိုက်အဝန်းများ/ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဆိုင်ရာ အမျိုးသားကော်မရှင် (NCIP) - ဤတွင်ဖော်ပြထားသည့်မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်၊ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ကာ ကွယ်ရန် မူဝါဒများ၊ အစီအစဉ်များနှင့် စီမံကိန်းများကို ရေးဆွဲခြင်း၊ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းနှင့် ICCs/IP များ၏ ကောင်းကျိုးချမ်းသာနှင့် ၎င်းတို့၏ ဘိုးဘွားပိုင် ပိုင်နက်များကို သာမက ရရှိအပ်သည့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရန် အဓိက အစိုးရအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် ICCs/ IPs ဆိုင်ရာ အမျိုးသားကော်မရှင် (NCIP) ကို ဖွဲ့စည်းရမည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များဆိုင်ရာ အမျိုးသား ကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းပြီး ၎င်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အဓိက လုပ်ဆောင်ချက်များကို သတ်မှတ်သည်

အပိုဒ် ၃၉။ လုပ်ပိုင်ခွင့် - NCIP သည် ICCs/IP များ၏ ယုံကြည်ချက်၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများကို အလေးထားလိုက်နာကာ ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် သုခချမ်းသာကို ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ပေးရမည်။

အပိုဒ် ၄၄။ လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ။

- NCIP သည် ၎င်း၏တာဝန်များကို ပြီးမြောက်စေရန် အောက်ပါ အခွင့်အာဏာ၊ စီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ရှိရမည်။

က) ICCs/IPs အနေဖြင့် အစိုးရ၏အကူအညီကို တောင်းခံရန် အတွက် အဓိကအစိုးရဌာနအဖြစ် ထမ်းဆောင်၍ ယင်း အကူအညီကို တိုးချဲ့နိုင်သည့် ကြားခံအဖြစ် ဆက်လက် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်၊

ခ) တည်ဆဲဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများ အပါအဝင် ICCs/IPs ၏ အခြေအနေများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ပြီး နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတွင် ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဖြေရှင်းရန် သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများ တင်သွင်းရန်၊

ဂ) ICCs/IPs ၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် မူဝါဒများ၊ အစီအစဉ်များ၊ စီမံကိန်းများနှင့် စီမံချက်များကို ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်ရန်နှင့် ယင်း အကောင်အထည်ဖော်မှုကို စောင့်ကြည့်ရန်၊

ဃ) အစိုးရ၏ အခြားအေဂျင်စီများမှ ကျွမ်းကျင်သူများ၏ ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ပံ့ပိုးကူညီမှုများကို တောင်းဆိုရန်နှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရန် သို့မဟုတ် ၎င်း၏ ရည်မှန်းချက်များကို လိုက်စားရာတွင် လိုအပ်သည့်အတိုင်း ပုဂ္ဂလိကကျွမ်းကျင်သူများနှင့် အတိုင်ပင်ခံများကို ခန့်အပ်ရန်၊

င) ဘိုးဘွားပိုင်မြေ/ ပိုင်နက်အမည် လက်မှတ်ထုတ်ပေးရန်၊

စ) တည်ဆဲဥပဒေများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရ သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိက အေဂျင်စီများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် စာချုပ်စာတမ်းများ ချုပ်ဆိုရန်၊ နိုင်ငံတော် သမ္မတ၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ၎င်း၏ အစီအစဉ်များကို ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ရန်အတွက် အစိုးရငွေချေးငှာများမှ ချေးငွေများယူရန်၊

ဆ) ရန်ပုံငွေအတွက် ညှိနှိုင်းရန်နှင့် ထောက်ပံ့ငွေများ၊ လှူဒါန်းမှုများ၊ လက်ဆောင်များနှင့်/သို့မဟုတ် ပစ္စည်းများကို မည်သည့်ပုံစံနှင့် မည်သည့်အရင်းအမြစ်မှမဆို၊ ပြည်တွင်းပြည်ပမှ လက်ခံရန်၊ ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတ၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ICCs/IPs ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် စီမံကွပ်ကဲရန်၊ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် အညီ အလားတူ၊ သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ချက်တစ်စုံတစ်ရာမရှိလျှင် ICCs/IPs ၏ အကျိုးစီးပွားအပြင် တည်ဆဲဥပဒေများနှင့် ကိုက်ညီစွာ စီမံခန့်ခွဲရန်၊

ဇ) ICCs/IPs ၏ တိုးတက်မှုအတွက် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ စီမံကိန်းများနှင့် စီမံချက်များကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ယင်းတို့အား သင့်လျော်စွာ အကောင်အထည်ဖော်မှုကို ကြီးကြပ်ရန်၊

ဈ) မူဝါဒများ သို့မဟုတ် အစီအစဉ်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်၊ အကဲဖြတ်ရန်အတွက် IPs ၏ အချိန်အပိုင်းအခြားအလိုက် စုဝေးပွဲများ သို့မဟုတ် စည်းဝေးပွဲများ ကျင်းပရန်၊

		ည) ICCs/IPs နှင့် ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်အားလုံးအတွက် ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတအား အကြံပေးရန်နှင့် ပြက္ခဒိန်နှစ်တစ်ခုစီပိတ်ပြီး ရက်ပေါင်း (၆၀) အတွင်း ၎င်း၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် အောင်မြင်မှုများဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာကို တင်ပြရန်၊ ဋ) ဤအက်ဥပဒေပါ မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည့် သင့်လျော်သော ဥပဒေပြုရေး အဆိုပြုချက်များကို လွှတ်တော်သို့ တင်ပြရန်၊ ဌ) သင့်လျော်သော ဘတ်ဂျက်ကို နိုင်ငံတော် သမ္မတရုံးသို့ တင်သွင်းရန်၊ ဍ) ဘိုးဘွားပိုင်နယ်မြေ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို လွှဲပြောင်းပေးခြင်း၊ အသုံးချခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် လျာထားအသုံးပြုခြင်းတို့အတွက် ခွင့်ပြုမိန့်၊ ငှားရမ်းခြင်း၊ ပေးအပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြားသော အလားတူအခွင့်အာဏာကို လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၊ ကော်ပိုရိတ်အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် အစိုးရအဖွဲ့အစည်း၊ ကော်ပိုရေးရှင်း သို့မဟုတ် ဌာနခွဲတစ်ခုခုက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်အတွက် သင့်လျော်သော အသိအမှတ်ပြုချက် ထုတ်ပေးရန်နှင့် ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ ICCs/IPs ၏ သဘောတူညီမှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်၊ ဎ) ကော်မရှင်အတွင်း ရုံးအသီးသီး၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် ဆောင်ရွက်ချက်များမှ အယူခံဝင်မှုအားလုံးကို ဆုံးဖြတ်ရန်၊ ဏ) ဤအက်ဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် လိုအပ်သော နည်းဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းများကို ထုတ်ပြန်ကြေညာရန်၊ တ) ဖိလစ်ပိုင်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ သမ္မတက ညွှန်ကြားသည့် အတိုင်း အခြားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရန်။	
အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၊ အထက် လွှတ်တော် ဆုံးဖြတ်ချက် ၄၊ အပိုဒ် ၁၀၅၊ ၁၀၉၊ ၉၅ ကြိမ် မြောက် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်၊ ပထမအစည်း အဝေး၊ ၁၉၇၇ တွင် ဖွဲ့စည်း ထားသော အင်ဒီးယန်း လူမျိုး ရေးရာ အထက် လွှတ်တော် ကော်မတီ	အထက် လွှတ်တော် နည်းဥပဒေ ၂၅၊ အပိုဒ် (ခ) (၂) နှင့် (၃) နှင့် (ဂ) (၁) (က)	ခ) . . . (၂) အင်ဒီးယန်းလူမျိုးများ၏ အခက်အခဲပြဿနာများ၊ အခွင့်အလမ်းများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ကိစ္စရပ်များနှင့် ကန့်သတ်မထားသော အင်ဒီးယန်းမြေယာ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ယုံကြည်အပ်နှံမှုဆိုင်ရာ တာဝန်များ၊ အင်ဒီးယန်းလူမျိုး ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ အထူးဝန်ဆောင်မှုများ၊ ချေးငွေ အစီအစဉ်များနှင့် စပ်လျဉ်းသော ကိစ္စရပ်များအားလုံးကို လေ့လာရန်မှာ ရွေးချယ်ရေးကော်မတီ၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။ (၃) ရွေးချယ်ရေးကော်မတီသည် ဥပဒေကြမ်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အခြားနည်းဖြင့်ဖြစ်စေ ရွေးချယ်သည့်ကော်မတီအား ရည်ညွှန်းသည့် ကိစ္စရပ်များ သို့မဟုတ် ၎င်း၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အတွင်းမှ ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အကြံပြုချက်များကို အထက်လွှတ်တော်သို့ အခါအားလျော်စွာ တင်ပြရမည်။ (ဂ)(၁) ဤအပိုဒ်၏ ရည်ရွယ်ချက်အတွက် ရွေးချယ်ရေး ကော်မတီသည် အောက်ပါတို့ကို ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ (က) ၎င်း၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အတွင်း မည်သည့်ကိစ္စရပ်ကိုမဆို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် . . .	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များနှင့် ပတ်သက်သည့် ကိစ္စရပ်များကို အထက်လွှတ်တော်သို့ စိစစ် အစီရင်ခံရန် အမေရိကန် အထက်လွှတ်တော်နှင့် အင်ဒီးယန်းလူမျိုးရေးရာ ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းသည် ကော်မတီအား စုံစမ်း စစ်ဆေးရေးအာဏာ ပေးအပ်သည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အလွှာမျိုးစုံဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၌ မည်သည့် အစိုးရအဆင့်(များ)သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန် အဓိကတာဝန်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့် ဆက်စပ်အခွင့်အရေးများဖြစ်သော ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်တိုင်ဖန်တီးခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်တို့ကို အသိအမှတ်ပြုရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများရှုထောင့်မှ အကောင်းဆုံး ဆောင်ရွက်နိုင်စရာရှိသည်မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ၎င်းတို့၏ ရိုးရာအာဏာပိုင်များကို နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ တန်းတူညီမျှသော တွဲဖက်အစိုးရမဏ္ဍိုင်တစ်ရပ် သို့မဟုတ် အစိုးရအဆင့်တစ်ခုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် ဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများတွင် နယ်မြေအခြေပြု ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှု ကိုယ်တိုင်ဖန်တီးခွင့် ရှိပါက ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများသည် အခြားသော ပြည်နယ်/တိုင်းများနှင့် အဆင့်အတန်း တူစွာပင် နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် တန်းတူညီမျှ ပေါင်းစည်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ဤအကောင်းဆုံးအလေ့အထရှိသော်လည်း အလွှာဆင့် ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် ဆက်ဆံရေးများ ညှိနှိုင်းချမှတ်ခြင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းကိုပင် ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် အဓိကတာဝန်ရှိသော အစိုးရအဆင့်တစ်ခုကို သတ်မှတ်ထားလေ့ရှိသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများသည် ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းတို့တွင် နေထိုင်ကြပါက ယင်းသို့သော ဖယ်ဒရယ် သို့မဟုတ် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုများစွာ ဖြေလျှော့ပေးထားသော နိုင်ငံများတွင် ဤအချက်သည် အထူးပင် အရေးကြီးသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စိစစ်သုံးသပ်ခြင်းဆောင်ရွက်မှု၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ထိုသို့သော တာဝန်များ/ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အစိုးရအဆင့်တစ်ခု သို့မဟုတ် အဆင့်များထံ ပေးအပ်ထားခြင်း ရှိ၊ မရှိနှင့် ပေးအပ်ထားပါက မည်သည့် အစိုးရအဆင့် သို့မဟုတ် အဆင့်များထံ ပေးအပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်ကို နားလည်ရန် အရေးကြီးသည်။ ဤပေးအပ်မှု သို့မဟုတ် ဩဇာအတိုင်းအတာသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ-နိုင်ငံတော် ဆက်ဆံရေးများ၌ အဓိကပတ်သက်ပါဝင်သူများကို အတည်ပြုဖော်ထုတ်ပေးပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ လေးစားခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ချမှတ်ရန် မူဘောင်သတ်မှတ်ပေးသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်နည်းလမ်းများကို ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ဖက်ဒရယ် (ဗဟို) အစိုးရသည် အင်ဒီးယန်းတိုင်းပြည်များနှင့် သက်ဆိုင်သော အရေးကိစ္စများအား စီမံခန့်ခွဲရန် အဓိကတာဝန်ရှိသော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ အချို့သော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များကလည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် ဆက်ဆံရေးများ၊ ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများကို တည်ဆောက်ချမှတ်ထားကာ ရိုးရာမျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် တာဝန်အချို့ကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရက နိုင်ငံတော်ဥပဒေပြုခြင်းမှတစ်ဆင့် ပြည်နယ်အစိုးရများထံ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား နိုင်ငံတော်အဆင့် အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ခွဲဝေဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ မက်ဆီကိုတွင် ဤသို့ခွဲဝေတာဝန်ယူမှုသည် ပိုမိုအတိအလင်းဖြစ်ပြီး ဖက်ဒရယ်အာဏာပိုင်များ၊ ပြည်နယ်အာဏာပိုင်များနှင့် ဒေသန္တရ အာဏာပိုင်များ၏ သီးခြားတာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးခြင်းမဟုတ်သော နိုင်ငံများတွင်ပင် ဤအချက်သည် အရေးကြီး ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အရေးပြဿနာတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် ဘန်စာမိုရိုမှ ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်တိုင်ဖန်တီးခွင့်ရ အစိုးရကို နိုင်ငံတော်အဆင့်အောက်၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အရေးပြဿနာများနှင့် ဆက်ဆံရေးများကို စီမံအုပ်ချုပ်ရန် တာဝန်ပေးထားသည်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတော်အစိုးရက ဤတာဝန်ကို နိုင်ငံတော်နှင့် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သော်လည်း ဘန်စာမိုရိုဥပဒေဖြင့် အထူးခြွင်းချက်ထားပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အရေးကိစ္စများနှင့် စပ်လျဉ်းလာပါက ဘန်စာမိုရိုအစိုးရသည် ခွဲဝေကျင့်သုံးပိုင်သော အခွင့်အာဏာရှိသည်။ ဤအချက်မှာ ကောင်းမွန်နိုင်သော်လည်း လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာသတ်မှတ်ရာတွင် ရှင်းလင်းတိကျမှုမရှိပါက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများကို မရရှိခြင်း ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိသည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

မက်ဆီကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၁၇	အပိုဒ် ၂	... နိုင်ငံတော်စည်းလုံးညီညွတ်မှု ရှိစေရန်အတွက် ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လိုက်နာရမည်။ ပြည်နယ်များနှင့် ဖက်ဒရယ်ခရိုင်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် ဥပဒေများသည် အရှေ့အပိုဒ်များ၌ ချမှတ်ဖော်ပြခဲ့သည့် အခြေခံမူများအပြင် တိုင်းရင်းသား-ဘာသာစကားနှင့် မြေယာအခြေချမှု စံသတ်မှတ်ချက်များကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် အသိုက်အဝန်းများကို အသိအမှတ်ပြုရမည်။ က ပြည်နယ်များနှင့် ဖက်ဒရယ်ခရိုင်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် ဥပဒေများသည် ပြည်နယ်တစ်ခုစီရှိ ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခြေအနေများ၊ မျှော်မှန်းချက်များနှင့် အကောင်းဆုံး ကိုက်ညီသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ဆိုင်ရာ အင်္ဂါရပ်များကို ရေးဆွဲချမှတ်ပြီး စည်းမျဉ်းများကိုလည်း ချမှတ်ရမည်ဖြစ်ကာ ဌာနတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများအား ပြည်သူလူထုဆိုင်ရာ အစုအဖွဲ့ပုဂ္ဂိုလ်များအဖြစ် သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် ဤသည်တို့နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်။ ခ။ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် တန်းတူညီမျှအခွင့်အလမ်းများအား မြှင့်တင်ရန်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအလေ့အထများအား အပြီးသတ်တိုက်ဖျက်ရန်အတွက် ဖက်ဒရေးရှင်း၊ ဖက်ဒရယ်ခရိုင်၊ ပြည်နယ်များနှင့် ဒေသန္တရကောင်စီများသည် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ၏ ဘက်စုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အာမခံပေးရန်အတွက် လိုအပ်သော အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် မူဝါဒများကို ရေးဆွဲချမှတ်ရမည်။ ထိုသို့သော အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် မူဝါဒများအား ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် လည်ပတ်လုပ်ဆောင်ခြင်းကို ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် အတူတကွ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည်။	ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အပါအဝင် ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် နှင့် မြှင့်တင်ရန်အတွက် ဖက်ဒရယ်၊ ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရကောင်စီ အာဏာပိုင်များကို တာဝန်ပေး ပြဌာန်းသည် ဤရလဒ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် နိုင်ငံတော်က ဖြည့်ဆည်းရမည့် ဝတ္တရားများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြသည်
---	-----------------	---	---

အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၇၈၉	အပိုဒ် ၁၊ အပိုဒ်ခွဲ ၈	ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်သည် အောက်ပါတို့ကို ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည် - ပြည်ပတိုင်းပြည်များ၊ ပြည်နယ်များအကြားနှင့် အင်ဒီးယန်းရိုးရာမျိုးနွယ်စုများနှင့် ကုန်သွယ်ရေးကို ထိန်းကျောင်းကြပ်မတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။	ကွန်ဂရက်လွှတ်တော် (နိုင်ငံတော်အစိုးရ) ကို ကုန်သွယ်မှု ကြပ်မတ်ပိုင်ခွင့်နှင့် သီအိုရီအရကြည့်ပါက ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ဆက်ဆံရေးများကို ကြပ်မတ်ပိုင်ခွင့်ပေးသည် မှတ်ချက် - အင်ဒီးယန်းဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများအား တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရန် ဖက်ဒရယ်အစိုးရကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တာဝန်ပေးထားသော်လည်း ဖက်ဒရယ်ဥပဒေ အများအပြားတွင် ပြည်နယ်များအား ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များအပေါ် အတိုင်းအတာတစ်ခုထိ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်နှင့် သို့မဟုတ် ပူးတွဲ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် ပေးထားသည်။ ဤဥပဒေများတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်သည် - • ပြည်သူ့လူထုဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ (၁၉၅၃) တွင် (နိုင်ငံတော် အဆင့်အောက်) ပြည်နယ်ငါးခုကို ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ အင်ဒီးယန်းမြေများ (ရိုးရာပိုင်မြေများ) ၌ ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့် အချို့သော တရားမမှုများကို တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်သည် • အင်ဒီးယန်း ကလေးသူငယ် လူမှုဖူလုံရေးဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ (၁၉၇၈) တွင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ချမှတ်ပြဋ္ဌာန်းကာ ပြည်နယ်များနှင့် မျိုးနွယ်စုများအကြား ပူးတွဲ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် ပေးထားပြီး မျိုးနွယ်စုအစိုးရများဖြင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်စေသည်
---	----------------------------------	--	--

ဖိလစ်ပိုင်၊ ဘန်စာမိုရို ဥပဒေ ၂၀၁၈	အပိုဒ် ၅၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂	အပိုဒ် ၂ ဘန်စာမိုရိုအစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ... ဘန်စာမိုရိုအစိုးရသည် အောက်ပါ ကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ၎င်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို အသုံးပြုခွင့်ရှိသည်... ... (စစ) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများ၊	ဘန်စာမိုရို ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ် ဖန်တီးခွင့်ရဒေသ၏ အစိုးရ ကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေး များဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာ အား စီမံအုပ်ချုပ်ရန် တာဝန်/ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးသည်
--	----------------------------------	---	---

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ တရားရုံးတော်သို့ လျှောက်လှဲပိုင်ခွင့်ကို အာမခံပေးနိုင်ရန်အတွက် လုံလောက်သော ကျယ်ပြန့်မှုနှင့် လက်လှမ်းမီနိုင်မှုရှိသည့် “တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်” စည်းမျဉ်းများ ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းပေးထားပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

အခွင့်အရေးများကို စာရွက်ပေါ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် အရေးကြီးသော်လည်း ဤအခွင့်အရေးများ အဓိပ္ပါယ် လေးနက်ပြည့်ဝမှု ရှိစေရန်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ဤအခွင့်အရေးများနှင့် ဆန့်ကျင်နေသော အစိုးရ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ဥပဒေများကို စိန်ခေါ်စောဒကတက်ရန် အမှုဖွင့်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ အမှုဖွင့်နိုင်သည့် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ရှိ၊ မရှိကို အများအားဖြင့် ‘တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်’ ဖြင့် ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်လေ့ရှိသည်။ တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့် ဟူသည်မှာ အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ (လူပုဂ္ဂိုလ်၊ အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် အခြား ဥပဒေအရတည်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်) သည် တရားရုံးတော်၌ အမှုဖွင့်တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့် ရှိ၊ မရှိပင် ဖြစ်သည်။ တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်သည် အဖွဲ့နှင့် စိန်ခေါ် စောဒကတက်သည့် အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက် သို့မဟုတ် ဥပဒေတို့ကြား ဆက်နွှယ်မှုဖြင့် ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်သည့် ဥပဒေအရ အနက်ဖွင့်ဆိုချက်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ အခြေခံအခွင့်အရေးများကဲ့သို့ သီးခြားအခွင့်အရေးများနှင့်ဆက်နွှယ်၍ တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အပြင် ပြဋ္ဌာန်း ဥပဒေများဖြင့် အနက်ဖွင့်သတ်မှတ်နိုင်သည်။

အတိတ်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့် မရှိဟူ၍ ငြင်းပယ်ခံခဲ့ရသည့် ဖြစ်ရပ်များရှိခဲ့ပြီး ဤသည်တို့မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လူမျိုးများအဖြစ် အချုပ်အခြာအာဏာ ပိုင်စိုးမှုနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များအဖြစ် ဂုဏ်သိက္ခာ ရှိမှုတို့ကို ငြင်းပယ်ရန် သမိုင်းဝင် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှအင်ပါယာ၏ အမြင့်ဆုံး တရားရုံးတော်ဖြစ်သည့် ပရီမီကောင်စီသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဥပဒေအရတည်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်မှုကို အသိအမှတ်ပြုရန် ငြင်းပယ်ခဲ့ပြီး အကြောင်းအရင်းမှာ ၎င်းတို့သည် ‘လူမှုဖွဲ့စည်းပုံတွင် အလွန်နိမ့်ကျသောကဏ္ဍမှ ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များကို အသုံးပြုမှုများနှင့် သဘောတရားများသည် ယဉ်ကျေးဖွံ့ဖြိုးပြီး လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ အယူအဆများနှင့် ပေါင်းစပ်ကျင့်သုံးခြင်း မပြုနိုင်’ သောကြောင့် ဖြစ်သည် (Goodhart 2016)။ ၁၉၂၈ ခုနှစ်တွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အနုညာတစ်ရပ်ရေး အမြဲတမ်းတရားရုံးက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့် မရှိဟု သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့ကို ‘အရိုင်းအစိုင်းများ’ ဟု ဖော်ပြခဲ့သည် (ibid.)။ ဤသို့သော ရှုမြင်ချက်များကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည့် အမှားများနှင့် နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်အနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ခံစားခဲ့ရသည့် တရားမျှတမှုရရှိပိုင်ခွင့်နှင့် အခွင့်အရေးများအား ချိုးဖောက်ခံရမှုများအတွက် ပြန်လည်ကုစားမှုရရှိပိုင်ခွင့်တို့အား ငြင်းပယ်ခံရခြင်းကို ပြန်လည်ဖာထေးရန်အလို့ငှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုရန် အလွန်ပင်အရေးကြီးသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော စည်းမျဉ်းများသည် ဖယ်ကြဉ်ခွဲခြားခံ လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အုပ်စုများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်၏ တရားဝင် တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို ပိုမိုပွင့်လင်းစွာနှင့် ကျယ်ပြန့်စွာ လက်လှမ်းမီနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အရေးပြဿနာများစွာတွင် တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့် ရှုထောင့်အရ တရားစွဲဆိုသည့်အဖွဲ့သည် စွဲဆိုမည့် ဆောင်ရွက်ချက် သို့မဟုတ် ဥပဒေနှင့် တစ်နည်းနည်းဖြင့် ဆက်နွှယ်မှုရှိပြီး ထိခိုက်နစ်နာမှု တစ်မျိုးမျိုးကို ကြုံတွေ့ခံစားခဲ့ရရန် လိုအပ်သည်။ သို့ရာတွင် ‘ဆက်နွှယ်မှု’ နှင့် ‘ထိခိုက်နစ်နာမှု’ တို့၏ အနက်ဖွင့်ဆိုချက်များသည် ကွဲပြားနိုင်သည်။ တိုက်ရိုက် (ကိုယ်တိုင်) ထိခိုက်နစ်နာမှုကို မကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် လူပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် အုပ်စုအား အခြားသူများကိုယ်စား အမှုဖွင့်တရားစွဲရန် ခွင့်ပြုခြင်းသည် အရင်းအမြစ်များ ပိုမိုများပြားစွာပိုင်ဆိုင်သူများအနေဖြင့် အရင်းအမြစ်ပိုမိုနည်းပါးသူများအတွက် ဥပဒေနှင့်အညီ ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုပေးခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုလိုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် (အမှန်တကယ် ထိခိုက်နစ်နာမှုကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရရန် လိုအပ်ခြင်းအစား) ထိခိုက်နစ်နာစေနိုင်မှုကို ကြိုတင်မှန်းဆ၍ အမှုဖွင့်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ခြင်းဖြင့် အစိုးရ၏ ဆောင်ရွက်ချက် သို့မဟုတ် ဥပဒေအား ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန် ခွင့်ပြုလိုက်ပါက ထိခိုက်နစ်နာမှုကို ကြုံတွေ့ရနိုင်သည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ကာကွယ်ပေးနိုင်သည်။ တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်သည် စုပေါင်းအဖွဲ့များအား အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများနှင့် ဥပဒေအရတည်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာ (မေးခွန်း ၈ ကို ကြည့်ပါ) နှင့်လည်း ဆက်နွှယ်နေပြီး အကြောင်းအရင်းမှာ ထိုအချက်သည် စုပေါင်းအဖွဲ့များ၌ တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့် ရှိ၊ မရှိကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်နိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် အီကွေဒေါနိုင်ငံ၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ၎င်းတို့၏ စုပေါင်းအဖွဲ့အဖြစ် ဥပဒေအရတည်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်မှုနှင့်၊ သဘာဝတရားနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အသစ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အခွင့်အရေးများအပေါ် အခြေခံ၍ အုန်းဆီကုမ္ပဏီများကို အမှုဖွင့် တရားစွဲဆိုနိုင်ခဲ့ကာ ဤအမှုသည် လာချီကို

တာမှ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများနှင့် ဂွာဒါလီတို့မှ ဧဝါအသိုက်အဝန်းတို့နှင့် အတူတကွ ‘သဘာဝတရား’ ကို ဥပဒေအရ အမှုဖွင့်တရားစွဲဆိုရန် တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း သတ်မှတ်ပေးသည့် ပထမဆုံးအမှုလည်းဖြစ်သည်။

ဥပဒေတစ်ခု သို့မဟုတ် အစိုးရဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိဟု စိန်ခေါ်စောဒကတက်ပိုင်ခွင့်ကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိ သို့မဟုတ် အထူးအစိုးရကော်မရှင် (မေးခွန်း ၂၇ ကို ကြည့်ပါ) တစ်ရပ်ထံလည်း ပေးအပ်နိုင်သည်။ ထိုသို့ပြဋ္ဌာန်းချက်ရှိပါက စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိ သို့မဟုတ် ကော်မရှင်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ချိုးဖောက်မှုများကို တရားရုံးတော်များနှင့် တိုက်ရိုက် ဖြေရှင်းနိုင်ပြီး လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အရင်းအမြစ်များနှင့် စွမ်းရည်များအပေါ် အားထားမှီခိုရန် လိုအပ်ခြင်းမရှိသည့်အလျောက် ၎င်းသည် အရင်းအမြစ်ပိုမိုနည်းပါးသူများအနေဖြင့် တရားမျှတမှု ပိုမိုရယူနိုင်ရန် ချဲ့ထွင်ပေးခြင်းလည်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပြဋ္ဌာန်းချက်မရှိပါက အကူအညီမပါဘဲ တရားရုံးတော်များထံ လက်လှမ်းမီနိုင်ခြင်း မရှိသူများအနေဖြင့် ဥပဒေအကူအညီများကို ရယူနိုင်ရန် မပျက်မကွက်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အလွန်အမင်း အရေးကြီးသောကိစ္စတစ်ရပ် ဖြစ်လာသည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

အာဂျင်တီးနား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၄	အပိုဒ် ၄၃	ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့်ဖြစ်စေ၊ စာချုပ်စာတမ်းတစ်ရပ်ဖြင့်ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် ဥပဒေတစ်ရပ်ဖြင့်ဖြစ်စေ အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် အာမခံချက်များကို လက်ရှိတွင်ဖြစ်စေ မကြာမီအနာဂတ်တွင်ဖြစ်စေ ထိခိုက်စေနိုင်သည့်၊ ကန့်သတ်သည့်၊ ပြောင်းလဲသည့် သို့မဟုတ် တည်ရှိမှုကို ခြိမ်းခြောက်သည့် အစိုးရအာဏာပိုင်များ သို့မဟုတ် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ဆန္ဒအလျောက် သို့မဟုတ် တရားမဝင် လုပ်ဆောင်သော ဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်စေ၊ ဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်မှုဖြစ်စေကို စိန်ခေါ် စောဒကတက်ရန်အလို့ငှာ အခြား မည်သည့် သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာနည်းလမ်းကိုမျှ အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမရှိတော့ပါက မည်သူမဆိုသည် ‘အမ်ပါရို’ အမှုဖွင့်ဆိုခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီးနောက် တရားသူကြီးက ထိခိုက်နစ်နာစေသည့် ဆောင်ရွက်ချက် သို့မဟုတ် ဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကြေညာချမှတ်နိုင်သည်။ ဤသို့ စိန်ခေါ်စောဒကတက်ခြင်းသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း အသွင်ပုံစံတစ်ရပ်ရပ်ကို တိုင်ကြားခြင်း သို့မဟုတ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ယှဉ်ပြိုင်မှု၊ အသုံးပြုသူ၊ သုံးစွဲသူကို ကာကွယ်ပေးသည့် အခွင့်အရေးများ၊ သို့မဟုတ် ယေဘုယျအားဖြင့် စုပေါင်းအဖွဲ့ သဘောသဘာဝရှိသော အစုအဖွဲ့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဆက်နွှယ်နေပါက အမှုဖွင့်တိုင်ကြားခြင်းကို သက်ရောက်ခံရသည့် အဖွဲ့၊ ပြည်သူလူထုအား ကာကွယ်ပေးသူ [စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိ]၊ နှင့် ဤ အခွင့်အရေးများအား ထောက်ပံ့ အားပေးပြီး အဖွဲ့အစည်း၏ လိုအပ်ချက်နှင့် အသွင်ပုံစံများကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်သည့် ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းလိုအပ်သည့်အတိုင်း မှတ်ပုံတင်စာရင်းသွင်းထားသည့် အဖွဲ့အစည်းများက ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။	အခြားသော ဥပဒေဆိုင်ရာ ကုစားမှုများ အားလုံးသည် လုံလောက်မှုမရှိပါက သို့မဟုတ် ထိုသို့ ကုစားမှုများ မရှိပါက သက်ရောက်ခံ လူပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် ၎င်းကိုယ်စား ဆောင်ရွက်ပေးသူသည် တရားရုံး၌ အမှုဖွင့်တိုင်ကြားပေးနိုင်ကြောင်း သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းသည် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိကို ပြည်သူလူထုအား ကာကွယ်ပေးသူအဖြစ် မြှင့်တင်ပေးပြီး မည်သည့်အမှုကိုမဆို၊ အထူးသဖြင့် စုပေါင်းအဖွဲ့ သဘောသဘာဝရှိသော အမှုများ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် ဆက်နွှယ်နေသော သို့မဟုတ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိခိုက်စေသော အမှုများကို အမှုဖွင့်တိုင်ကြားခွင့်ပေးသည်
--	------------------	--	--

အီကွေဒေါ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈	အပိုဒ် ၁၀၊ ၁၁(၁) နှင့် ၇၁	ခေါင်းစဉ် ၂။ အခွင့်အရေးများ အခန်း ၁။ အခွင့်အရေးများအား လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း အတွက် အခြေခံမူများ အပိုဒ် ၁၀ လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အသိုက်အဝန်းများ၊ လူမျိုးများနှင့် တိုင်းပြည် များသည် အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများ၌ ၎င်းတို့ရရှိ ပိုင်သည်ဟု အာမခံထားသည့် အခွင့်အရေးများကို ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ သဘာဝတရားသည်လည်း ဤအခွင့်အရေးများကို ခံစားပိုင် ခွင့် ရှိကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက အသိအမှတ်ပြု သည်။ အပိုဒ် ၁၁ အခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးရာတွင် အောက်ပါ အခြေခံမူ များကို လိုက်နာရမည် - ၁။ အခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးခြင်း၊ မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့ကို ဩဇာရှိ အာဏာပိုင်များ၏ ရှေ့မှောက်၌ တစ်သီးပုဂ္ဂလဖြစ်စေ စုပေါင်း၍ဖြစ်စေ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဤအာဏာပိုင်များက အခွင့်အရေးများကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း ရှိ စေရန် အာမခံပေးရမည်။ အခန်း ၇။ သဘာဝတရား၏ အခွင့်အရေးများ အပိုဒ် ၇၁ အသက်ဇီဝပြန့်ပွားခြင်းနှင့် ပေါ်ပေါက်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ် စေသော သဘာဝတရား သို့မဟုတ် ပါချာမာမာသည် ၎င်း၏တည်ရှိမှုနှင့် ၎င်း၏ ဇီဝစက်ဝန်းများ၊ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံ၊ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ဆင့်ကဲပြောင်းလဲ ခြင်းဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်များအား လေးစားခံရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အသိုက်အဝန်းများ၊ လူမျိုးများနှင့် တိုင်းပြည် များ အားလုံးသည် သဘာဝတရား၏ အခွင့်အရေးများကို လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် အစိုးရ အာဏာပိုင်များကို နှိုးဆော်နိုင်သည်။ ဤအခွင့်အရေးများအား လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ရန်နှင့် အနက်ဖွင့်ရန် အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည့် အခြေခံမူများကို သင့်လျော်သလို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည်။	သဘာဝတရားတို့ကို အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ဤသည်မှာ အခွင့်အရေးများ အား လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း အခန်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်ကြောင်း သတိချုပ်ပါ သဘာဝတရားအတွက် သီးခြား အခွင့်အရေးများ ပြဋ္ဌာန်းပြီး ပြည်သူများအား သဘာဝတရားကိုယ်စား အမှု ဖွင့်နိုင်ရန် မြှင့်တင်ပေးခြင်း ဖြင့် သဘာဝတရားကို တရားရုံးတော်၌ တရားစွဲဆို ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်သည်
--	--------------------------------------	---	---

တောင် အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၆	အပိုဒ် ၃၈	ဤအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် မည်သူမဆိုသည် ဩဇာရှိ တရားရုံးတော်သို့ လာရောက်၍ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ဥပဒေမူကြမ်းတွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ကို ချိုးဖောက်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် ချိုးဖောက်ရန် ခြိမ်းခြောက်ခြင်း ခံရသည်ဟု လျှောက်ထားစွဲဆိုနိုင်ပြီး တရားရုံးတော်က အခွင့်အရေးများအား ကြေညာခြင်းအပါအဝင် သင့်လျော်သော ကုစားပေးမှုကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ တရားရုံးတော်သို့ လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်ရှိသူများမှာ - က။ မိမိအတွက်မိမိ လာရောက် လျှောက်ထားသူ၊ ခ။ မိမိအတွက်မိမိ မဆောင်ရွက်နိုင်သူ အခြားတစ်ဦးကိုယ်စား လာရောက် လျှောက်ထားသူ၊ ဂ။ လူပုဂ္ဂိုလ်များ အုပ်စု သို့မဟုတ် အစုအဖွဲ့တစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင် အဖြစ် သို့မဟုတ် ၎င်းကိုယ်စား လာရောက် လျှောက်ထားသူ၊ ဃ။ အများပြည်သူကိုယ်စား လာရောက်လျှောက်ထားသူ၊ င။ အဖွဲ့ဝင်များကိုယ်စား လာရောက် လျှောက်ထားသော အသင်းအဖွဲ့။	စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိ၊ သက်ရောက်ခံ လူပုဂ္ဂိုလ်များ နှင့် ထို့အပြင် သက်ရောက်မခံရသော အခြားသူများ (လူပုဂ္ဂိုလ်များ သို့မဟုတ် အုပ်စုများ) သည် အတိတ်မှ သို့မဟုတ် ကြိုတင်မှန်းဆ သိမြင်သော အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက် တရားရုံးတော်သို့ လာရောက် လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်ရှိစေခြင်းဖြင့် အလွန် ကျယ်ပြန့်သော အဆင့်အတန်းသတ်မှတ်ချက်ကို ပေးအပ်သည်
ဇင်ဘာဘွေ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၃	အပိုဒ် ၈၅	၁။ အောက်ပါတို့အနက် မည်သူမဆိုသည် ဤအခန်း [အခန်း ၄ - အခွင့်အရေးများ ကြေညာစာတမ်း] တွင် ပြဋ္ဌာန်းကာကွယ်ထားသည့် အခြေခံ အခွင့်အရေး သို့မဟုတ် လွတ်လပ်ခွင့်အား ချိုးဖောက်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် ချိုးဖောက်ခံရနိုင်သည့် အခြေအနေရှိကြောင်း တရားရုံးတော်၌ လာရောက် လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်ရှိပြီး တရားရုံးတော်က အခွင့်အရေးများအား ကြေညာခြင်းနှင့် တန်ရတန်ကြေး ဆုချီးမြှင့်ခြင်း အပါအဝင် သင့်လျော်သော ကုစားပေးမှုကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည် - က။ မိမိအတွက်မိမိ လာရောက် လျှောက်ထားသူ၊ ခ။ မိမိအတွက်မိမိ မဆောင်ရွက်နိုင်သူ အခြားတစ်ဦးကိုယ်စား လာရောက် လျှောက်ထားသူ၊ ဂ။ လူပုဂ္ဂိုလ်များ အုပ်စု သို့မဟုတ် အစုအဖွဲ့တစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင် အဖြစ် သို့မဟုတ် ၎င်းကိုယ်စား လာရောက် လျှောက်ထားသူ၊ ဃ။ အများပြည်သူကိုယ်စား လာရောက်လျှောက်ထားသူ၊ င။ အဖွဲ့ဝင်များကိုယ်စား လာရောက် လျှောက်ထားသော အသင်းအဖွဲ့။ ၂။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ဥပဒေတစ်ရပ်အား ချိုးဖောက်ခဲ့ခြင်းကြောင့် အပိုဒ်ခွဲ(၁) ပါ ကုစားပေးမှုကို တောင်းခံရန် တရားရုံးတော်သို့ လာရောက်လျှောက်ထားခြင်းကို ကန့်သတ်ခြင်း မရှိစေရ။ ၃။ အပိုဒ်ခွဲ (၁) အရ ကုစားပေးမှု လျှောက်ထားတောင်းခံသည့် အမှုများတွင် လိုက်နာရမည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို ချမှတ်ရန် မည်သည့်တရားရုံးတွင်မဆို စည်းမျဉ်းများ ရေးဆွဲ သတ်မှတ်ထားရမည်ဖြစ်ပြီး အဆိုပါ စည်းမျဉ်းများသည် - က။ အပိုဒ်ခွဲ (၁) အရ တရားရုံးတော်သို့ လာရောက် လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်ကို အပြည့်အဝ ထောက်ကူပေးရမည်။	သက်ရောက်ခံ လူပုဂ္ဂိုလ်များ သို့မဟုတ် အုပ်စုများ၊ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့ကိုယ်စား သို့မဟုတ် ပြည်သူလူထု ကိုယ်စား ဆောင်ရွက်သော သူများကို အတိတ်မှ သို့မဟုတ် ကြိုတင်မှန်းဆ သိမြင်သော အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက် တရားရုံးတော်သို့ လာရောက် လျှောက်ထားပိုင်ခွင့် ပေးသည် တရားရုံးတော်ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် လူအားလုံး၏ တရားမျှတမှု ရယူပိုင်ခွင့်အတွက် ထောက် ကူပေးခြင်းရှိစေရန် ပြဋ္ဌာန်းသည်

		ခ။ ကြားနာမှုစတင်ခြင်း အပါအဝင် စစ်ဆေးကြားနာမှုဆိုင်ရာ တရားဝင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အနည်းဆုံး ဖြစ်စေရန် လျှော့ချပေးရမည်။ ဂ။ တရားရုံးတော်သည် သဘာဝအရ တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို လိုက်နာရန်လိုအပ်သော်လည်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာများဖြင့် ကျိုးကြောင်းမဆီလျော်စွာ ကန့်သတ်ခံရခြင်း မရှိစေရန် ထောက်ပံ့ပေးရမည်။ ဃ။ အထူးတတ်မြောက်ကျွမ်းကျင်မှု ပိုင်ဆိုင်သော လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးသည် တရားရုံးတော်၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ရုံး တော်၏မိတ်ဆွေအနေဖြင့် တက်ရောက်နိုင်စေရန် ထောက်ပံ့ ပေးရမည်။	
နယူဇီလန်၊ တူတိုဟူ ဝါကာတူပွာ သဘော တူညီချက် ၂၀၁၂	အပိုဒ် ၂.၄၊ ၂.၆ နှင့် ၂.၇	၂.၄ အခြေချမှုတွင် ဝှမ်ဂါနွီမြစ်ကို တီအာဝါတူပွာအဖြစ် ဥပဒေ အရ အသိအမှတ်ပြုသည်။ တီအာဝါတူပွာကို ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုရာတွင် ဖွဲ့စည်းရေးသားပုံမှာ အောက်ပါ အတိုင်းဖြစ်သည် - တောင်တန်းများမှစ၍ ပင်လယ်အထိဖြစ်သော ပိုင်းခြားမရနိုင် ဘဲ အသက်ရှင်စီးဆင်းသည့် ဝှမ်ဂါနွီမြစ်ကို ၎င်း၏ မြစ်လက်တက်များအပါအဝင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ရုပ်လွန် နယ်ပယ် အင်္ဂါရပ်များအားလုံးကို ထည့်သွင်းပေါင်းစည်းလျက် တီအာဝါတူပွာအဖြစ် သတ်မှတ်သည်။ ၂.၆ အခြေချမှုတွင် တီအာဝါတူပွာကို ဥပဒေအရတည်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည်။ ၂.၇ မြစ်အား ဥပဒေအရတည်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ဖန်တီး သတ်မှတ်ခြင်းမှာ အောက်ပါရည်ရွယ်ချက်များအတွက် ဖြစ်သည် - ၂.၇.၁ မြစ်သည် ကိုယ်ပိုင်အခွင့်အရေးရှိပြီး အသက်ရှင်စီးဆင်း သော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်ကာ လုံးလုံးလျားလျား ‘ပိုင်ဆိုင်ခြင်း’ ငှာ မစွမ်းသာသည်ဟု ရှုမြင်သည့် ဝှမ်ဂါနွီအီဝီတို့၏ အမြင်ကို ထင်ဟပ်ရန်၊ ၂.၇.၂ မြစ်အား ၎င်းကိုယ်ပိုင် အခွင့်အရေး အတိုင်း တရားစွဲဆို ပိုင်ခွင့် ရှိစေရန်၊	တစ်စုံတစ်ခုအား ဥပဒေ ကြောင်းအရ ‘တရားစွဲဆိုပိုင် ခွင့်’ကို ပေးအပ်သည့် သာဓကကို ညွှန်းဆိုသည်။ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်ပျက်စီးမည်ကို စိုးရိမ် ကြသည့် အတွက် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အုပ်စုတစ်စုမှ မြစ်တစ်စင်းအား ၎င်း ကိုယ်ပိုင် ဥပဒေကြောင်းအရ ‘တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်’ကို အပ်နှင်းရန် တောင်းဆိုလာခဲ့ ရာ ရုံးတော်မှလည်း မြစ်၏ အရေးပါမှုကို အသိအမှတ်ပြု သည့်အလျောက် ၎င်းအား ကိုယ်ပိုင် ဥပဒေရေးရာ တစ်သီးပုဂ္ဂလဖြစ်မှုကို အပ်နှင်းလိုက်သည်။

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ကိုယ်ပိုင် ဥပဒေရေးရာ ကိုယ်စားလှယ် ငှားရမ်းရန် မတတ်စွမ်းနိုင်သည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အုပ်စုများအတွက် ဥပဒေ အကျိုးဆောင်ခ စိုက်ထုတ်ပေးရန် အာမခံချက် ရှိပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

မေးခွန်း ၂၉ တွင် အဆင့်အတန်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖော်ပြခဲ့သကဲ့သို့ပင် အခွင့်အရေးများဟူသည် လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှသာလျှင် အဓိပ္ပါယ်လေးနက်ပြည့်ဝမှုရှိသည်။ အခွင့်အရေးများအား လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ အရေးပါသော ပြဿနာတစ်ရပ်မှာ အဆင့်အတန်း၊ သို့မဟုတ် လူပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများအား ချိုးဖောက်မှုများအတွက် အစိုးရကို အမှုဖွင့်တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်များ သို့မဟုတ် အုပ်စုများသည် တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့် ရှိနေလျှင်ပင် တရားစီရင်ရေး ရုံးတော်များကို အသုံးပြုကာ လူမှုအပြောင်းအလဲဖော်ဆောင်ရေးအတွက် တရားစွဲဆိုခြင်းနှင့် အခြား အမှုကိစ္စကြီးများကို ရင်ဆိုင်ရခြင်းသည် အကုန်အကျများကာ ရှုပ်ထွေးသော ဗျူရိုကရက်တစ်အဆင့်များစွာရှိပြီး အချိန်ကုန်ဆုံးမှုလည်း မြင့်မားသည်။ များစွာသော ဖယ်ကြည့်ခြင်းခံလူမျိုးများသည် အမှုဖွင့်ရင်ဆိုင်ခြင်းနှင့် ဥပဒေစနစ်အား အသုံးပြုခြင်းတို့၌ ၎င်းတို့အား အထောက်အကူပေးရန် ရှေ့နေများငှားရမ်းရာတွင် အခက်အခဲရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် တရားမျှတမှုကို သာတူညီမျှလက်လှမ်းမီရယူနိုင်စေရေးအတွက် လူပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် အုပ်စုသည် ပုဂ္ဂလိက ဥပဒေဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုမှုအတွက် ကုန်ကျမခံနိုင်ပါက သို့မဟုတ် မရယူနိုင်ပါက လူထုဘဏ္ဍာဖြင့်ထောက်ပံ့သော ရှေ့နေ ရရှိပိုင်ခွင့်ကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်ဥပဒေအရ ကိုယ်စားပြုမှုရရှိပိုင်ခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းလေ့ရှိကြသည်။

ဖယ်ကြည့်ခြင်းခံ လူမျိုးများနှင့် စီးပွားရေးခက်ခဲသော လူမျိုးများအနေဖြင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို တန်းတူညီမျှလက်လှမ်းမီအသုံးပြုနိုင်စေရန်အတွက် ဥပဒေအထောက်အကူ ရရှိပိုင်ခွင့် (ဥပဒေဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် အကြံဉာဏ်ပေးမှုအတွက် ပေးချေရန် ထောက်ပံ့ကူညီခြင်း၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်က ပေးအပ်သော အခမဲ့ ဥပဒေဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် အကြံဉာဏ်ပေးမှု) သည် အလွန်အမင်း အရေးကြီးနိုင်သည်။ ဥပဒေအထောက်အကူနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ဆန်းစစ်လေ့လာရာတွင် အရေးကြီးသော ထည့်သွင်းစဉ်းစားစရာ အချက်တစ်ခုမှာ ဤအာမခံချက်သည် တရားမမှုများနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အမှုများအပြင် ရာဇဝတ်ဥပဒေ အမှုများအတွက်ပါ အကျိုးဝင်ခြင်း ရှိ မရှိပင် ဖြစ်သည်။ ဤသည်မှာ မြေယာနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများအပြင် အစိုးရအဖွဲ့တွင် ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်းဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများကိုပါ ခြုံငုံသည့် အခွင့်အရေးများရှိသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် အလွန်အရေးကြီးသည်။ အမှုအားလုံးအတွက် ဥပဒေအထောက်အကူကို အာမခံပေးခြင်းသည် အကောင်းဆုံးဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံများစွာတွင်မူ ရာဇဝတ်မှုစွဲချက်များ ရင်ဆိုင်နေရသည့် တရားခံများအတွက်သာ ဥပဒေအထောက်အကူကို အကန့်အသတ်ထား၍ ပေးအပ်သည်။ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အခြားအချက်တစ်ခုမှာ ဥပဒေအထောက်အကူကို နိုင်ငံသားများအတွက် သီးသန့်သာ ပေးအပ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် တရားရုံးတော်တွင် အမှုရင်ဆိုင်နေရသည့် နိုင်ငံတွင်းနေထိုင်သူများ သို့မဟုတ် လူမျိုးများ အားလုံးအထိ ချဲ့ထွင်ပေးအပ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ရာဇဝတ်မှု ဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေး စနစ်များတွင် ဥပဒေအထောက်အကူ ရယူခြင်း အတွက် ကုလသမဂ္ဂ အခြေခံ မူများနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များ ၂၀၁၃	အပိုဒ် ၂၆၊ ၃၂ နှင့် ၃၃	၂၆။ နိုင်ငံတော်များသည် အသက်အရွယ်၊ လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လိင်ဖြစ်တည်မှု၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်မှု သို့မဟုတ် ယုံကြည်မှု၊ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် အခြား ထင်မြင်ချက်၊ မူလမွေးဖွားရာ သို့မဟုတ် လူမှုဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု သို့မဟုတ် အခြေချမှု၊ မွေးဖွားမှု၊ ပညာရေး သို့မဟုတ် လူမှုရေး အဆင့်အတန်း သို့မဟုတ် အခြား အဆင့်အတန်းအပေါ် ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ လူအား လုံးအတွက် ဥပဒေအထောက်အကူ ပေးအပ်ခြင်းကို အာမခံပေးသင့်သည်။ ၃၂။ သက်ကြီးရွယ်အိုများ၊ လူနည်းစုများ၊ မသန်စွမ်းသူများ၊ စိတ်ကျန်းမာရေး ချို့ယွင်းနေသူများ၊ HIV နှင့် အခြား ပြင်းထန်ပြီး ကူးစက်တတ်သော ရောဂါများ ခံစားနေရသူများ၊ မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲသူများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် မူလ လူမျိုးများ၊ နိုင်ငံမဲ့ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံသူများ၊ ပြည်ပ နိုင်ငံသားများ၊ ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်သူများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ၊ ဒုက္ခသည်များနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာ တိမ်းရှောင်သူများနှင့် အခြားသော အထူးလိုအပ်ချက်ရှိသူ အုပ်စုများ အပါအဝင် အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များသည် ဥပဒေအထောက်အကူကို အဓိပ္ပာယ် လေးနက်ပြည့်ဝစွာ ရယူနိုင်စေရန်အလို့ငှာ အထူးအစီအမံများ ချမှတ်၍ ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ လိင်ဖြစ်တည်မှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသော အစီအမံများနှင့် အသက်အရွယ်နှင့် သင့်လျော်ကိုက်ညီသည့် အစီအမံများ အပါအဝင် ထိုသို့သော အစီအမံများသည် ၎င်းအုပ်စုများ၏ အထူးလိုအပ်ချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား ဖြေရှင်းပေးမှုရှိသင့်သည်။ ၃၃။ နိုင်ငံတော်များသည် ကျေးလက်ဒေသ နှင့် ဝေးလံခေါင်ပါးပြီး စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး အားနည်းသော ဒေသများတွင် နေထိုင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အားနည်းသော အုပ်စုများမှ အုပ်စုဝင် ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် ဥပဒေအထောက်အကူ မပျက်မကွက် ပေးအပ်နိုင်ရန်အတွက် ပါ ဂရုထားဆောင်ရွက်သင့်သည်။	ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ဝေးလံခေါင်ပါးသော ဒေသများ၌ နေထိုင်သူများ အပါအဝင် ဖယ်ကြည့်ခွဲခြားခံ အသိုက်အဝန်းများအတွက် ဥပဒေအထောက်အကူ၏ အထူးအရေးပါပုံကို အသိအမှတ်ပြုသည်
အိန္ဒိယ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၄၉	အပိုဒ် ၃၉ က	နိုင်ငံတော်သည် ဥပဒေစနစ်ကို လည်ပတ်ကျင့်သုံးရာတွင် တန်းတူညီမျှ အခွင့်အလမ်းအပေါ် အခြေခံ၍ တရားမျှတမှုအား မြှင့်တင်ပေးရန် ဂရုပြု ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် သင့်လျော်သော ဥပဒေပြုခြင်း သို့မဟုတ် အစီအစဉ်ချမှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြား မည်သည့်နည်းဖြင့်မဆို ဥပဒေအထောက်အကူ အခမဲ့ ပေးအပ်ကာ မည်သည့် နိုင်ငံသားမဆိုသည် စီးပွားရေး သို့မဟုတ် အခြား ချို့ယွင်းချက်များကြောင့် တရားမျှတမှုအား လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးရခြင်း မရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။	တရားစီရင်ရေးစနစ်သည် တန်းတူညီမျှ အခွင့်အလမ်း အခြေခံမှုအပေါ် အခြေခံကြောင်းနှင့် မည်သည့် နိုင်ငံသားမဆိုသည် စီးပွားရေး သို့မဟုတ် အခြား အားနည်းချက်များကြောင့် တရားမျှတမှုအား လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးရခြင်း မရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဖော်ပြသည်

ကာဇာကီ စတန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၅	အပိုဒ် ၁၃(၃)	၃။ လူတိုင်းသည် အရည်အသွေး ပြည့်စုံသော ဥပဒေ အထောက်အကူကို ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်း သတ်မှတ်ထားသည့် အမှုများတွင် ဥပဒေ အထောက်အကူကို အခမဲ့ ရယူနိုင်သည်။	နိုင်ငံသားအားလုံးအတွက် ဥပဒေအထောက်အကူ ရရှိ ပိုင်ခွင့်ကို ကျယ်ပြန့်စွာ ပြဋ္ဌာန်းသည်
မာရှယ် ကျွန်းစုများ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၇၉	အပိုဒ် ၂၊ အပိုဒ် ၄(၄)	ရာဇဝတ်ဆိုင်ရာ တရားစွဲဆိုခြင်းများ အားလုံးတွင် တရားခံ သည် ၎င်းအား စွဲဆိုထားသည့် စွဲချက်၏ သဘောသဘာဝနှင့် အကြောင်းရင်းကို အသေးစိတ် အသိပေးရှင်းပြမှု ရပိုင်ခွင့် ရှိ သည်။ ၎င်းအား ကြားနာစစ်ဆေးခြင်း ပြုရန်အတွက် ခိုင်လုံသောအကြောင်း ရှိ၊ မရှိ ကို တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် ခံယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဘက်မလိုက်သော ခုံရုံး ရှေ့မှောက်၌ ကာလမရှည်ကြာသည့် လူပုံလယ် စစ်ဆေး ကြားနာခြင်းကို ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ခုခံချေပခြင်းကို ပြင်ဆင်ရန် အတွက် လုံလောက်သော အချိန်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိပိုင် ခွင့်ရှိသည်။ ကိုယ်တိုင် ခုခံချေပခြင်း သို့မဟုတ် ကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်သည့် ဥပဒေ အထောက်အကူမှတစ်ဆင့် ခုခံချေပ ခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ထိုသို့သော အထောက်အကူကို ရယူရန် ငွေကြေး အခက်အခဲရှိပါက တရားမျှတမှုအတွက် လိုအပ်ပါလျှင် အခမဲ့အထောက်အကူ ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၎င်း အား ဆန့်ကျင်ထွက်ဆိုသော သက်သေများကို ပြန်လည်ငြင်း ဆိုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ၎င်းအတွက် ထွက်ဆိုပေးမည့် သက်သေများ ရှာဖွေရရှိနိုင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို မပျက်မကွက် ဆောင်ရွက်ပိုင် ခွင့်ရှိသည်။	ဥပဒေအထောက်အကူကို အာမခံပေးသည်။ သို့ရာတွင် ရာဇဝတ်မှု စစ်ဆေးခြင်းများ အတွက်သာ ဖြစ်သည်
ဖိလစ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၇	အပိုဒ် ၃၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁ နှင့် အပိုဒ် ၈၊ အပိုဒ်ခွဲ ၅	အပိုဒ် ၃၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၁ တရားရုံးတော်များ၊ တရားစီရင်ရေးအာဏာ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ရှိသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လုံလောက်သော ဥပဒေ အထောက်အကူအား အခမဲ့ ရယူအသုံးပြုပိုင်ခွင့်ကို ဆင်းရဲမွဲ တေမှု အကြောင်းပြု၍ ငြင်းပယ်ခြင်း မပြုရ။ အပိုဒ် ၈၊ အပိုဒ်ခွဲ ၅ တရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် အောက်ပါ အာဏာများကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိသည် - ... ၅။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော် ခြင်း၊ တရားရုံးတော်များ အားလုံး၌ ဦးတိုက်လျှောက်ထား ခြင်း၊ ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ခြင်း၊ ရှေ့နေအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် အခွင့်အရေးမျိုးတူသူများအတွက် ဥပဒေအထောက်အကူ ပေးအပ်ခြင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် စည်းမျဉ်းများကို ချမှတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အဆိုပါ စည်းမျဉ်း များသည် အမှုများအား ကာလမရှည်ကြာဘဲ အပြီးသတ် စစ်ဆေးနိုင်ရန်အတွက် ရိုးရှင်းပြီး အကုန်အကျမများသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို ချမှတ်ပေးကာ အဆင့်တူတရားရုံးများ အားလုံးအတွက် တစ်သမတ်တည်းဖြစ်ပြီး အခိုင်အမာ ပြဋ္ဌာန်း ထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများအား ယုတ်လျော့စေခြင်း၊ ချဲ့ထွင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ခြင်း မရှိစေရ။	အမှုအမျိုးအစား အားလုံး အတွက် ဥပဒေ အထောက်အကူ ရရှိပိုင်ခွင့် ကို ပြဋ္ဌာန်းသည်။ သို့ရာတွင် အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား ချိုး ဖောက်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင် သည့် အမှုများကို အထူး ဖော်ပြ ထည့်သွင်းထားသည်

တူနီးရှား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၄	အပိုဒ် ၁၀၈	တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်နှင့် ခုခံချေပပိုင်ခွင့်ကို အာမခံသည်။ ဥပဒေသည် တရားမျှတမှု ရရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးကာ ငွေကြေးအခက်အခဲရှိသူများ အတွက် ဥပဒေ အထောက်အကူ ပေးအပ်သည်။	မည်သည့်အမှုအမျိုးအစား ဖြစ်စေ ဥပဒေ အထောက်အကူ လိုအပ်သူများအတွက် အထောက်အကူ ပေးအပ်သည်
ဖင်လန်၊ ဥပဒေ အထောက် အကူ ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ ၂၀၀၂	အပိုဒ် ၂	၁) ဖင်လန်နိုင်ငံတွင် နေထိုင်သူများ၊ ဥရောပသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတစ်ရပ်ရပ်မှ နိုင်ငံသားများ သို့မဟုတ် အသိုက်အဝန်းတွင်း လုပ်သားများ လွတ်လပ်စွာ ကူးသန်းသွားလာရေး စည်းမျဉ်း (EEC) အမှတ် ၁၆၁၂/၆၈ နှင့် ဥရောပ စီးပွားရေး နယ်မြေ သဘောတူညီချက်တို့အရ ဥရောပ စီးပွားရေးနယ်မြေ ဝင်ဖြစ်ပြီး ဖင်လန်နိုင်ငံတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေသူများ သို့မဟုတ် အလုပ်အကိုင် ရှာဖွေနေသူများအတွက် ဥပဒေ အထောက်အကူကို လိုအပ်သည့်အတိုင်း ပေးအပ်ရမည်။ ၂) ထို့အပြင် အပိုဒ်ခွဲ (၁)တွင် စံသတ်မှတ်ချက်များ မည်သို့ပင် ဖော်ပြထားသည်ဖြစ်စေ သက်ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်ထံတွင် ဖင်လန် တရားရုံးတော်က ကြားနာရမည့် ကိစ္စရပ် တစ်စုံတစ်ရာ ရှိပါက သို့မဟုတ် ဥပဒေအထောက်အကူ ပေးရမည့် အခြား အထူးအကြောင်းရင်း တစ်စုံတစ်ရာ ရှိပါက ဥပဒေ အထောက်အကူ ပေးအပ်ရမည်။ အပိုဒ်ခွဲ (၁)တွင် စံသတ်မှတ် ချက်များ မည်သို့ပင်ဖော်ပြထားသည်ဖြစ်စေ အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု လက်လှမ်းမီရရှိရေး ကွန်ဗင်းရှင်း (TrS ၄၇/၁၉၈၈) တွင် ဖော်ပြထားသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ နှင့်အညီ ဥပဒေဆိုင်ရာ အကြံဉာဏ်ကိုလည်း ဥပဒေ အထောက်အကူ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ပေးအပ်ရမည်။	ဖင်လန်နိုင်ငံသား မဟုတ် လျှင်ပင် ဖင်လန်နိုင်ငံသို့ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရန် ရောက်ရှိနေသည့် ဥရောပသမဂ္ဂ နိုင်ငံသားများအတွက်ပါ ဥပဒေအထောက်အကူကို ချဲ့ထွင်ပေးအပ်သည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန် ခွင့်ပြုချက် ပေးနိုင်သည့် အကြောင်းရင်းများ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားကာ အဆိုပါ ကန့်သတ်ချက်များအား တရားရုံးတော်၌ စီရင်ပိုင်ခွင့် ရှိစေရန် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အချို့သောအခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ်နိုင်သည့် အကြောင်းရင်းများ သို့မဟုတ် အခြေအနေများကို သတ်မှတ်ဖော်ပြနိုင်ပြီး ဥပမာဆိုရသော် အရေးပေါ်အခြေအနေတွင် သို့မဟုတ် အဆိုပါ အခွင့်အရေးများသည် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ထိပါးသည့်အခါတွင် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အခွင့်အရေးများ ‘ရုပ်သိမ်းခြင်း’ ဟု ခေါ်ဝေါ်သည်။ သို့ရာတွင် ရှင်သန်နေထိုင်ပိုင်ခွင့်ကဲ့သို့ အချို့သောအခွင့်အရေးများကို ရုပ်သိမ်း၍ မရနိုင်ပေ။ ဤအချက်ကို IC-CPR အပေါ်တွင် အခြေခံထားပြီး ပြဋ္ဌာန်းရေးသားချက်မှာ - ‘လူသားတိုင်းသည် မွေးရာပါ ရှင်သန်နေထိုင်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ဤအခွင့်အရေးကို ဥပဒေဖြင့် အကာအကွယ်ပေးရမည်။ မည်သူ့ကိုမဆို တစ်ကိုယ်ရေဆန္ဒအလျောက် အသက်သေဆုံးစေခြင်း မပြုရ’ (ကုလသမဂ္ဂ ၁၉၆၆က - အပိုဒ် ၆(၁))။ သို့ရာတွင် အခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ ဘုံအင်္ဂါရပ်များတွင် ပါဝင်ပြီး အထူးသဖြင့် လွတ်လပ်စွာ ဖွင့်ဟဖော်ပြပိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်တို့ကို ကန့်သတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အခြေခံအခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ်ခြင်းဖြစ်ပါက မည်သည့်အချိန်တွင် အဆိုပါကန့်သတ်ချက်များ အကျိုးဝင်သည်နှင့် မည်မျှအတိုင်းအတာအထိ အကျိုးဝင်သည်ကို ရှင်းလင်းစွာ ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ထားသင့်သည်။ အခွင့်အရေး ကန့်သတ်မှုများ၏ အချိုးကျသင့်လျော်မှု၊ ကျိုးကြောင်းခိုင်လုံမှုနှင့် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှုတို့ကို စစ်ဆေးရန်အတွက် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် အခြား သီးခြားလွတ်လပ်သော အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းခြင်းဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ကို အာဏာပေးလွှဲအပ်လေ့ရှိသည်။

ထိခိုက်နစ်နာစေသော အပြုအမူများကို အခြားသူများက ဆောင်ရွက်စေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းကို ခွင့်မပြု

အခွင့်အရေးများသည် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်နေပါက ဥပဒေနှင့်အညီ ၎င်းတို့ကို ကန့်သတ်နိုင်သည်။ အမုန်းတရား၊ ရန်လိုမှု၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု၊ သည်းညည်းမခံမှု နှင့်/သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်မှုကို လှုံ့ဆော်သော အပြောအဆိုများသည် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်ရာရောက်သည့်အပြင် ဒီမိုကရက်တစ် လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းကို တည်ဆောက်ခြင်း၊ လူမှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု ရှာဖွေခြင်း၊ တန်းတူ ညီမျှမှုနှင့် လူ့ဇာတိသိက္ခာတို့ကဲ့သို့ နိုင်ငံတော်၏ လမ်းညွှန်ချက်ပေး အခြေခံမူများကိုပါ ချိုးဖောက်နိုင်သည့်အတွက် ၎င်းတို့ကို အကြိမ်ကြိမ် ကန့်သတ်လေ့ရှိသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် အကြမ်းဖက်ခြင်း သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို လှုံ့ဆော်သည့် အပြောအဆိုများသည် ၎င်းတို့၏ အခြေခံအခွင့်အရေးများအား ထိခိုက်စေပြီး အထူးသဖြင့် တရားသေယူဆသတ်မှတ်ချက်များကို အခွန်ရှည်စေခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏ တန်းတူညီမျှမှုကိုလည်း ထိခိုက်စေသည်။ ထို့ကြောင့် အကြမ်းဖက်မှုကို လှုံ့ဆော်နေပါက ၎င်း၏ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုပိုင်ခွင့်ကို ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်လိုက်ခြင်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် အကျိုးရှိစေနိုင်သည်။ ဤသို့ ကန့်သတ်ခြင်းကို UNDRIP က အသိအမှတ်ပြုထားပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ‘ဦးတည်ဆန့်ကျင်သည့် လူမျိုးရေး အခြေပြု သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှုအခြေပြု ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအား အားပေးမြှင့်တင်ရန် သို့မဟုတ် လှုံ့ဆော်ရန် ရည်ရွယ်ရေးဆွဲ ချမှတ်ထားသည့် မည်သည့် ဝါဒဖြန့်ခြင်းနည်းလမ်းမဆို’ ကို တားမြစ်ပိတ်ပင်သည် (ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၀၇ - အပိုဒ် ၈)။ ဤတားမြစ်ပိတ်ပင်မှုသည် တစ်စုံတစ်ဦး၏ လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုပိုင်ခွင့်နှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်လာနိုင်ပြီး ဟန်ချက်ညီစေရန် ပြန်လည်ထိန်းကျောင်းခြင်း ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။

ကန့်သတ်ခြင်းများအတွက် အကြောင်းရင်းခိုင်မာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် သင့်လျော်သည်

အခွင့်အရေးကန့်သတ်ချက်များသည် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှု မရှိပါက သို့မဟုတ် ကောင်းစွာ အနက်ဖွင့်ထားခြင်း မရှိပါက ၎င်းတို့ကို လွယ်လင့်တကူ အလွဲသုံးစားပြုနိုင်သည်။ ဥပမာ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး သို့မဟုတ် လူမှုဆိုင်ရာ သဟဇာတဖြစ်မှုကို အခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ်ခြင်းပြုနိုင်သည့် အကြောင်းရင်းများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားပါက နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး သို့မဟုတ် လူမှုဆိုင်ရာ သဟဇာတဖြစ်မှုကို မည်သူက အနက်ဖွင့်ဆို၍ မည်သည့် အခြေအနေတွင် ၎င်းတို့ကို ထိခိုက်စေနိုင်ကြောင်း မည်သူက သတ်မှတ်မည်နည်း။ အတိတ်ကာလတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အရေးကိစ္စများဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုအရေးဆိုစည်းရုံးခြင်း သို့မဟုတ် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ အမျိုးဇာတ၊ တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှု၊ လိင်ဖြစ်တည်မှု သို့မဟုတ် နေထိုင်ရာဒေသပေါ် မူတည်၍ ပါတီများဖွဲ့စည်းခြင်းကို ကန့်သတ်ရန် အစိုးရများက ဤအကြောင်းပြချက်များကို အသုံးပြုခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည်။ အခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုရှင်းလင်းတိကျစွာ သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုနိုင်လေ အလွဲသုံးစားပြုနိုင်သည့် အတိုင်းအတာ နည်းပါးလေပင် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ICCPR ၁၉၆၆	အပိုဒ် ၂၀(၂)	၂။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု၊ ရန်လိုမှု သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်မှုကို လှုံ့ဆော်သည့် မည်သည့် နိုင်ငံရေး၊ လူမျိုးရေး သို့မဟုတ် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ အမုန်းတရား ဖြန့်ဝေစည်းရုံးခြင်း ကိုမဆို ဥပဒေဖြင့် တားမြစ်ပိတ်ပင်ရမည်။	ICCPR ၌ပင် အခွင့်အရေး ကန့်သတ်ခြင်းအား ခွင့်ပြု ထားသည်ကို ဖော်ပြသည်။ ဤတွင် သတ်မှတ် အခြေအနေများ၌ လွတ်လပ် စွာ ဖွင့်ဟထုတ်ဖော်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ကြောင်း ဖော်ပြ ထားသည်။
ဖီဂျီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၃	အပိုဒ် ၁၇(၃) (ခ) နှင့် (၄)	(၃) အောက်ဖော်ပြပါ အကြောင်းရင်းများအတွက် အပိုဒ်ခွဲ(၁) တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များအား လိုအပ်သည့် အတိုင်းအတာအထိ ဥပဒေတစ်ရပ်ဖြင့် ကန့်သတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ကန့်သတ်ရန်ခွင့်ပြုခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည် - ... (ခ) အခြားလူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ဂုဏ်သတင်း၊ ကိုယ်ရေးလျှို့ဝှက် ချက်၊ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ အခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် လွတ်လပ်ခွင့် များအား ကာကွယ်ခြင်း သို့မဟုတ် ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ဤတွင် အောက်ပါတို့လည်း ပါဝင်သည် - (၁) လူပုဂ္ဂိုလ်များကိုဖြစ်စေ အုပ်စုများကိုဖြစ်စေ ဦးတည် ဆန့်ကျင်သော အမုန်းစကားများမှ ကင်းလွတ်ပိုင်ခွင့်၊ ... (၄) ဤအပိုဒ်တွင် အသုံးပြုထားသော ‘အမုန်းစကား’ ဟူသည့် စကားရပ်သည် အပိုဒ် ၂၆ တွင် စာရင်းပြုစုထားသည့် သို့မဟုတ် ဖော်ပြထားသည့် အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်ကို အခြေပြု၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအား အားပေးတိုက်တွန်းသည့် သို့မဟုတ် အားပေးတိုက်တွန်းရာ ရောက်သည့် မည်သည့်ဖွင့်ဟ ဖော်ပြချက်ကိုမဆို ဆိုလိုသည်။	သတ်မှတ်ထားသည့် အကြောင်းရင်းများနှင့် အခြေအနေများအပေါ် အခြေခံ၍ အခွင့်အရေးများ အား ကန့်သတ်ခြင်းကို ခွင့် ပြုသည်။
ဟွန်ကွန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၂	အပိုဒ် ၆၄	ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့် ကြေညာချက်များ၊ အခွင့်အရေးများနှင့် အာမခံချက်များအား ကျင့်သုံးမှုအပေါ် ကြပ်မတ်သည့် ဥပဒေများနှင့် အစိုးရဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် အခြား မည်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ မဆိုသည် ၎င်းအခွင့်အရေးများနှင့် အာမခံချက်များအား ယုတ်လျော့စေခြင်း၊ ပိတ်ပင်ခြင်း သို့မဟုတ် ရှောင်လွှဲခြင်းပြု ပါက ၎င်းတို့ကို လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း မပြုရ။	အခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ်ခြင်း မပြုသင့် ကြောင်း ဖော်ပြ ကြေညာသည်။

တောင် အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၆	အပိုဒ် ၃၆ နှင့် ၃၇(၅)	အပိုဒ် ၃၆ ၁။ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ်ခြင်းကို အားလုံးအပေါ် အကျိုးဝင်သည့် ဥပဒေအဖြစ် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ၊ တန်းတူညီမျှမှု နှင့် လွတ်လပ်မှုတို့အပေါ် အခြေခံသည့် ပွင့်လင်းသော ဒီမိုကရက်တစ် လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းတွင် ကျိုးကြောင်းဆီလျော် ကာ အကြောင်းရင်းခိုင်လုံစွာ ရှင်းလင်းနိုင်သည့် အတိုင်းအတာအထိသာလျှင် ကန့်သတ်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အောက်ပါ တို့ အပါအဝင် သက်ဆိုင်သည့် အချက်များအားလုံးကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည် - က။ အခွင့်အရေး၏ သဘောသဘာဝ၊ ခ။ ကန့်သတ်ခြင်းဆောင်ရွက်ရသော ရည်ရွယ်ချက်၏ အရေးပါမှု၊ ဂ။ ကန့်သတ်ခြင်း၏ သဘောသဘာဝ နှင့် အတိုင်းအတာ၊ ဃ။ ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် ကန့်သတ်ရသည့် ရည်ရွယ်ချက် အကြား ဆက်နွှယ်မှု၊ င။ အဆိုပါရည်ရွယ်ချက် အထမြောက်ရန် အသုံးပြုနိုင်သည့် ပိတ်ပင်မှုပိုမိုနည်းပါးသော နည်းလမ်း။ ၂။ အပိုဒ်ခွဲ (၁) တွင် ဖော်ပြထားချက် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ အခြား မည်သည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်တွင်မဆို ဖော်ပြထားချက်မှအပ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်း တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် မည်သည့်အခွင့်အရေးကိုမဆို မည်သည့်ဥပဒေဖြင့်မျှ ကန့်သတ်ပိုင်ခွင့် မရှိစေရ။ အပိုဒ် ၃၇(၅) ၅။ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာခြင်းကို ခွင့်ပြုသည့် ပါလီမန် လွှတ်တော်၏ မည်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်မဆို၊ ဤသို့ ကြေညာခြင်း၏ နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သည့် မည်သည့် ဥပဒေပြု ပြဋ္ဌာန်းခြင်း သို့မဟုတ် အခြား လုပ်ဆောင်ချက်မဆိုသည် အောက်ပါတို့ကို ခွင့်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုချက်ပေးခြင်း မရှိစေရ - ... ဂ။ ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိသော အခွင့်အရေးများ ဇယား၏ ဇယားတိုင် ၁ တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည့် အပိုဒ်မှသည် အဆိုပါ အပိုဒ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၊ ဇယား၏ ဇယားတိုင် ၃ တွင် ဖော်ပြထားသည်အထိ အပိုဒ်များကို ရုပ်သိမ်းခြင်း။ ... အပိုဒ်အမှတ် - ၉။ အပိုဒ်ခေါင်းစဉ် - တန်းတူညီမျှမှု။ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးထားသည့် အတိုင်းအတာ - လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှု သို့မဟုတ် လူမှုဆိုင်ရာ မူလဖြစ်တည်မှု၊ လိင်ဖြစ်တည်မှု၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု သို့မဟုတ် ဘာသာစကား သီးသန့်အပေါ် အခြေခံသော မျှတမှု မရှိသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း။	အခွင့်အရေးများ ကန့်သတ်ခြင်းကို အနည်းအကျဉ်း ခွင့်ပြုသည်၊ ထိုသို့ ကန့်သတ်ရာတွင် ဖွင့်ဆို သတ်မှတ်ထားသော စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် အညီ မပျက်မကွက် လိုအပ်မှုရှိရမည် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြသည် ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိသော အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြသည်
---	----------------------------------	--	--

ဇင်ဘာဘွေ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၃	အပိုဒ် ၈၆	၁။ ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အခြေခံအခွင့်အရေးများ နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များအား ကျင့်သုံးရာတွင် ကျိုးကြောင်း ဆီလျော်စွာနှင့် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များကို အပြည့်အဝ ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ကျင့်သုံးရမည်။ ၂။ ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အခြေခံအခွင့်အရေးများ နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များအား ကန့်သတ်ခြင်းကို အားလုံးအပေါ် အကျိုးဝင်သည့် ဥပဒေအဖြစ် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ၊ တန်းတူညီမျှမှု နှင့် လွတ်လပ်မှုတို့အပေါ် အခြေခံသည့် ပွင့်လင်းသော ဒီမို ကရက်တစ် လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းတွင် ကျိုးကြောင်းဆီလျော် ကာ အကြောင်းရင်းခိုင်လုံစွာ ရှင်းလင်းနိုင်သည့် အတိုင်းအတာအထိသာလျှင် ကန့်သတ်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အောက်ပါ တို့ အပါအဝင် သက်ဆိုင်သည့် အချက်များအားလုံးကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည် - က။ ကန့်သတ်မည့် အခွင့်အရေး သို့မဟုတ် လွတ်လပ်ခွင့်၏ သဘောသဘာဝ၊ ခ။ ကန့်သတ်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်၊ အတိအကျဖော်ပြရ သော် လုံခြုံရေး၊ ပြည်သူလူထု ဘေးကင်းရေး၊ အေးချမ်း တည်ငြိမ်မှု၊ လူထု၏ ကိုယ်ကျင့်တရား၊ လူထုကျန်းမာရေး၊ ဒေသတွင်း သို့မဟုတ် မြို့ စီမံကိန်း ရေးဆွဲခြင်း သို့မဟုတ် ယေဘုယျ လူထုကောင်းကျိုးအတွက် လိုအပ်ခြင်း၊ ဂ။ ကန့်သတ်ချက်၏ သဘောသဘာဝနှင့် အတိုင်းအတာ၊ ဃ။ မည်သူမဆို အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များအား ခံစားကျင့်သုံးရာတွင် အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များအား မထိခိုက်စေရေး ဂရုပြုဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ချက်၊ င။ ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် ကန့်သတ်ရသည့် ရည်ရွယ်ချက်အကြား ဆက်နွှယ်မှု၊ အတိအကျဖော်ပြရသော် ကန့်သတ်ချက်သည် အခွင့်အရေး သို့မဟုတ် လွတ်လပ်ခွင့်အပေါ် ရည်ရွယ်ချက် အထမြောက်ရန်အတွက် လိုအပ်သည်ထက် ပို၍တင်းကျပ် သော ပိတ်ပင်မှုများ ချမှတ်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ၊ စ။ အဆိုပါရည်ရွယ်ချက် အထမြောက်ရန် အသုံးပြုနိုင်သည့် ပိတ်ပင်မှုပိုမိုနည်းပါးသော နည်းလမ်း။ ၃။ ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အောက်ပါအခွင့်အရေး များအား မည်သည့်ဥပဒေဖြင့်မျှ ကန့်သတ်ခြင်း မရှိစေရ၊ မည် သည့်ပုဂ္ဂိုလ်ကမျှ ချိုးဖောက်ခြင်း မရှိစေရ - က။ ရှင်သန်နေထိုင်ပိုင်ခွင့်၊ ခြွင်းချက်အနေဖြင့် အပိုဒ် ၄၈ တွင် ဖော်ပြထားသည့် အတိုင်းအတာထိမှအပ၊ ခ။ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ ရရှိပိုင်ခွင့်၊ ဂ။ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း သို့မဟုတ် ရက်စက်ပြီး လူမဆန် သော သို့မဟုတ် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာညှိုးနွမ်းစေသော ဆက်ဆံခြင်း သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးခြင်းတို့မှ ကင်းလွတ်ပိုင်ခွင့်၊ ဃ။ ကျေးကျွန်အဖြစ် သို့မဟုတ် အစေခံအဖြစ် သွတ်သွင်းခံရ ခြင်းမှ ကင်းလွတ်ပိုင်ခွင့်၊ င။ တရားမျှတသော စစ်ဆေးကြားနာခြင်း ရရှိပိုင်ခွင့်၊ စ။ အပိုဒ် ၅၀(၇)(က) တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်အတိုင်း ရှေ့ တော်သွင်းစာချွန်တော်အမိန့် ရရှိပိုင်ခွင့်။	အခွင့်အရေးများ ကန့်သတ် ခြင်းကို အနည်းအကျဉ်း ခွင့် ပြုသည်။ ထိုသို့ ကန့်သတ် ရာတွင် ဖွင့်ဆို သတ်မှတ် ထားသော စံသတ်မှတ်ချက် များနှင့် အညီ မပျက်မကွက် လိုအပ်မှုရှိရမည် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြသည် ကန့်သတ်ခြင်း ပြုပိုင်ခွင့် မရှိသော အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြသည်
--	------------------	--	---

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များအား နိုင်ငံတော်က သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးပြီးသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အလိုအလျောက် အသက်ဝင်သည်ဟု ဖော်ပြထားပါသလား၊ သို့မဟုတ် ပြည်တွင်း၌ သီးခြားပြဋ္ဌာန်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

နိုင်ငံတကာဥပဒေအား ပြည်တွင်းတရားရုံးတော်များ၌ ကျင့်သုံးနိုင်သည့် နိုင်ငံများကို ‘တစ်ဥပဒေသုံး’ နိုင်ငံများဟု သတ်မှတ်ကာ နိုင်ငံတကာဥပဒေအား ပြည်တွင်းတရားရုံးတော်များ၌ ကျင့်သုံးနိုင်ရန်အလို့ငှာ စာချုပ်တစ်ခုစီအလိုက် တရားဝင် အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းရသည့် နိုင်ငံများကို ‘နှစ်ဥပဒေသုံး’ နိုင်ငံများဟု ခေါ်သည်။

လက်မှတ်ရေးထိုးသဘောတူထားသော နိုင်ငံတကာစာချုပ်များအား ဥပဒေအဖြစ် အလိုအလျောက် တိုက်ရိုက်ကျင့်သုံးနိုင် ပါက ပိုမိုထိရောက်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေအား ပြည်တွင်းဥပဒေအဖြစ် ပေါင်းစည်း သွတ်သွင်းရာတွင် နိုင်ငံရေးအကြောင်း ကြောင့် ဆောင်ရွက်လိုသည့်ဆန္ဒမရှိမှု သို့မဟုတ် အင်အားတောင့်သော အတိုက်အခံအဖွဲ့၏ ဆန့်ကျင်မှုအပါအဝင် အကြောင်းရင်း အမျိုးမျိုးကြောင့် အချိန်အကြာမြင့်စွာ နှောင့်နှေးခြင်း သို့မဟုတ် ပေါင်းစည်းသွတ်သွင်းမှုပင် မရှိခြင်းမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် ကွန်ဗင်းရှင်းများအား တိုက်ရိုက်ကျင့်သုံးခြင်း မဟုတ်ပါက ၎င်းစာရွက်စာတမ်းများတွင် ဖော်ပြပါရှိသော ဝတ္တရားများအား လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ဖြည့်ဆည်းရန်အလို့ငှာ ပြည်တွင်းဥပဒေပြုခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို လုပ် ဆောင်ရန် လိုအပ်သည်။ တိုက်ရိုက်ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတကာစာချုပ်စာတမ်းများ၊ ကွန်ဗင်းရှင်းများ စသည်တို့တွင် ဖော်ပြ ပါရှိသော အခွင့်အရေးများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများက ပိုမိုမြန်ဆန်စွာ လက်လှမ်းမီ ရယူကျင့်သုံးနိုင်စေမည် ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင်မူ နိုင်ငံတကာက လက်ခံသတ်မှတ်ထားသည့် ဝတ္တရားများအား ပါလီမန်လွှတ်တော်က ပြည်တွင်းဥပဒေ အဖြစ် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းသည် ပြည်တွင်း၌ နိုင်ငံရေးအရ တရားဝင်မှုရှိသော အားသာချက်လည်း ရှိနေပြန်သည်။

အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများတွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေအား တိုက်ရိုက် ညွှန်းဆိုဖော်ပြထား နိုင်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ဘရာဇီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၈	အပိုဒ် ၅(၃)	(၃) အမျိုးသားကွန်ဂရက်လွှတ်တော် နှစ်ရပ်လုံးက ဆန္ဒမဲခံယူ ခြင်း နှစ်ကြိမ်ကျင်းပကာ လွှတ်တော်တစ်ရပ်စီရှိ စုစုပေါင်း လွှတ်တော်အမတ်များ၏ သုံးပုံငါးပုံက အတည်ပြုထောက်ခံ သည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများ နှင့် ကွန်ဗင်းရှင်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မွမ်းမံပြင်ဆင်မှုများနှင့် သက်ရောက်မှု ညီမျှစေရမည်။	သဘောတူ လက်မှတ် ရေးထိုးသော စာချုပ်စာတမ်း များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် တူညီသော အဆင့်အတန်း သတ်မှတ် သည်
ဘိုလီဗီးယား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၉	အပိုဒ် ၁၄(၃)	၃။ နိုင်ငံတော်သည် ပြည်သူ့အားလုံးနှင့် စုပေါင်းအဖွဲ့အားလုံး သည် ဤ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ဥပဒေများနှင့် လူ့ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ဖော်ပြ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အခွင့်အရေးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ကင်းစွာဖြင့် လွတ်လပ် ထိရောက်စွာ ကျင့်သုံးနိုင်ကြောင်း အာမခံသည်။	နိုင်ငံသားများ အားလုံးသည် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး များအား ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိ ကြောင်း အာမခံသည်

ဒိုမီနီကန် ပြည်သူ့ သမ္မတ နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၅	အပိုဒ် ၇၄(၃)	၃။ ဒိုမီနီကန်နိုင်ငံတော်က သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးကာ အတည်ပြုသည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် ကွန်ဗင်းရှင်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် အဆင့်အတန်းတူညီပြီး တရားရုံးတော်များ နှင့် နိုင်ငံတော်၏ အခြားအင်္ဂါရပ်အဖွဲ့အစည်းများက အချိန်မ ဆိုင်းဘဲ တိုက်ရိုက် လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံး ရမည်။	လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် တူညီသော အဆင့်အတန်း သတ်မှတ်ကာ နိုင်ငံတော်၏ အမြင့်ဆုံးသော ဥပဒေများ အဖြစ် တရားရုံးတော်များနှင့် အခြား နိုင်ငံတော် အဖွဲ့ အစည်းများတွင် တိုက်ရိုက် ကျင့်သုံးရန် ပြဋ္ဌာန်းသည်
ကင်ညာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၀	အပိုဒ် ၂(၅) နှင့် ၂(၆)	(၅) နိုင်ငံတကာဥပဒေမှ အထွေထွေ စည်းမျဉ်းများသည် ကင်ညာနိုင်ငံ ဥပဒေ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် သက်ရောက်စေရမည်။ (၆) ကင်ညာနိုင်ငံတော်က သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် မည်သည့် စာချုပ်စာတမ်း သို့မဟုတ် ကွန်ဗင်းရှင်း မဆိုသည် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ကင်ညာနိုင်ငံဥပဒေ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် သက်ရောက်စေရမည်။	နိုင်ငံတကာဥပဒေကို ကင်ညာနိုင်ငံတွင် ပြည်တွင်း ဥပဒေအဖြစ် သတ်မှတ်ရန် ပြဋ္ဌာန်းသည်
ကိုင်ယာ ဂျစ်စတန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၀	အပိုဒ် ၆(၃)	(၃) ကိုင်ယာဂျစ် ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံက သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးထားပြီး သတ်မှတ်ထားသည့် ဥပဒေရေးရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ အတည်ပြု အသက်ဝင်ပြီးဖြစ်သော နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြု လက်ခံထားသည့် အခြေခံမူများနှင့် စံနှုန်း များသည် ကိုင်ယာဂျစ် ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ ဥပဒေစနစ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်စေရမည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ဖော်ပြပါရှိသော ပြဋ္ဌာန်း ချက်များကို တိုက်ရိုက် ကျင့်သုံးနိုင်ပြီး အခြားသော နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများမှ ပြဋ္ဌာန်းချက်များထက် ဦးစားပေး လိုက်နာရမည်။	နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်း များကို တိုက်ရိုက်ကျင့်သုံးနိုင် ပြီး လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများအား အထူး ဦးစားပေးရန် ပြဋ္ဌာန်း သည်
တောင်ဆူဒန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၁	အပိုဒ် ၉(၃)	(၃) တောင်ဆူဒန် ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံက သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် သို့မဟုတ် သဘောတူလက်ခံ ထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်း များ၊ ပဋိညာဉ်များနှင့် စာရွက်စာတမ်းများတွင် ပြဋ္ဌာန်း ပါရှိသော အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ အားလုံးသည် ဤဥပဒေကြမ်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်စေရမည်။	သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်း များ အားလုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေစနစ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် သတ်မှတ်သည့် တစ်ဥပဒေ သုံးစနစ်ကို ပြဋ္ဌာန်းသည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တရားရုံးတော်များအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အနက်ဖွင့်ဆို ကျင့်သုံးရာတွင် ပြည်ပဥပဒေများအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ခွင့်ပြုခြင်း (သို့) အားပေးခြင်း (သို့) လိုအပ်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်း ရှိပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသစ်ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်း ဖြစ်ပါက သို့မဟုတ် အသေးစိတ်နက်နဲစွာ လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်း သို့မဟုတ် စမ်းသပ်ခြင်း မပြုလုပ်ရသေးပါက တရားရုံးတော်များ အနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများ၊ အထူးသဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် သို့မဟုတ် ကောင်းစွာကြိုတင် အသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံမှု ရရှိပိုင်ခွင့် (FPIC) စသည့် ရှုပ်ထွေးသော အခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုကို ကြံဆဖော်ဆောင်ရာတွင် ပြည်ပဥပဒေများနှင့် ပြည်ပဖြတ်ထုံးဥပဒေများကို ကြည့်ရှုလေ့လာ ခြင်းဖြင့် အထောက်အကူရရှိနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တရားရုံးတော်များအနေဖြင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုများ ပြုလုပ် ရာတွင် အခြားနိုင်ငံများမှ ဥပဒေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ခွင့်ပြုကာ တိုက်တွန်းအားပေးခြင်း သို့မဟုတ် ထိုသို့ဆောင်ရွက် ရန် သတ်မှတ်ခြင်း လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ အလားသဏ္ဌာန်တူသော အရေးပြဿနာများအား အခြားနိုင်ငံများက မည်သို့ ရှုမြင် နားလည်၍ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ အကောင်းဆုံး အလေ့အထများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိသည့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်းကို မြှင့်တင်နိုင်ပြီး ထို့အပြင် အခြားတစ်နိုင်ငံ သို့မဟုတ် နိုင်ငံအနည်းအကျဉ်းက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို နည်းလမ်းအမြင်သစ်များဖြင့် နားလည် သည့် သို့မဟုတ် လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်သည့် ဆန်းသစ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်းကိုပင် အစပျိုးပေးကောင်း ပျိုးပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

မာလာဝီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၄	အပိုဒ် ၁၁(၂) (ဂ)	၂။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင် တရားရုံးတော်သည် အောက်ပါတို့ကို လိုက်နာရမည် - ... (ဂ) အကျိုးဝင်သည့် အခြေအနေတိုင်းတွင် ပြည်သူလူထု ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာဥပဒေမှ စံနှုန်းများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာနိုင် သော ပြည်ပဖြတ်ထုံးဥပဒေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။	တရားရုံးတော်များအနေဖြင့် အကျိုးဝင်သည့် အမှုဖြစ်စဉ် များ၌ ပြည်ပဖြတ်ထုံး ဥပဒေ များကို ‘ထည့်သွင်းစဉ်းစား’ ရန် ပြဋ္ဌာန်းသည်
တောင် အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၆	အပိုဒ် ၃၉(၁) (ဂ)	၁။ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်းကို အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင် တရားရုံး၊ ခုံရုံး သို့မဟုတ် ဖိုရမ်သည် - ... ဂ။ ပြည်ပဥပဒေများကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားနိုင်သည်။	တရားရုံးတော်များအနေဖြင့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေကြမ်းနှင့် သက်ဆိုင် သည့် အမှုများတွင် ပြည်ပ ဥပဒေများကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရန် ခွင့်ပြုသည်
ဇင်ဘာဘွေ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၁၃	အပိုဒ် ၄၆(၁) (င)	၁။ ဤအခန်းကို အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင် တရားရုံး၊ ခုံရုံး သို့မဟုတ် ဖိုရမ်သည် - ... (င) သက်ဆိုင်ရာ ပြည်ပဥပဒေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား နိုင်သည်။	တရားရုံးတော်များအနေဖြင့် ပြည်ပဥပဒေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ခွင့် ပြုသည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တရားရုံးတော်များနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အနက်ဖွင့်ဆို ကျင့်သုံးရာတွင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အားပေးခြင်း (သို့) လိုအပ်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်း ရှိပါသလား။

ရှင်းလင်းချက်

တရားရုံးတော်များအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အခြား လူ့အခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသတွင်း စာချုပ်စာတမ်းများ/ကွန်ဗင်းရှင်းများနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်းများနှင့် အခြေခံမူများ ('ကျင့်ဝတ်ဥပဒေ') တွင် ဖော်ပြပါဝင်သည့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေ၏ အတိမ်အနက်နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံးတော်များနှင့် ပညာရှင်များ၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များမှတစ်ဆင့် တွေ့မြင်နိုင်သည့် ၎င်းတို့အား အနက်ဖွင့်ဆိုမှု လမ်းညွှန်ချက်နှင့် စာချုပ်စာတမ်းများအား အကောင်အထည်ဖော်မှုကို စောင့်ကြည့်ကွပ်ကဲရန် တာဝန်ပေးဖွဲ့စည်းထားသည့် ကော်မရှင်များ/ကော်မတီများ၏ အကြံပြုချက်များသည် တန်ဖိုးရှိသော ကိုးကားချက်များ ဖြစ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် 'ကျင့်ဝတ်ဥပဒေ' တွင် ပါဝင်သည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်သည် ပြည်တွင်းမှ စံသတ်မှတ်ချက်ထက် ပိုမိုမြင့်မားနိုင်သည့် သို့မဟုတ် ပြည်တွင်းဥပဒေသည် ၎င်းအရေးပြဿနာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တိကျရှင်းလင်းမှု သို့မဟုတ် ထည့်သွင်းဖော်ပြမှု မရှိသည့် အခြေအနေတွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် ကျင့်ဝတ်ဥပဒေသည် အထူးပင် အသုံးဝင်နိုင်သည်။ ဤအနက်ဖွင့်ဆိုချက်များသည် တရားသူကြီးများအနေဖြင့် ဤအခွင့်အရေးများအား ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ကူညီလမ်းညွှန်ပေးနိုင်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမှုဖြစ်စဉ်များကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် တရားရုံးတော်များအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရှေ့နေများ၏ အနက်ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် အခြားပညာရှင်များ၏ ထင်မြင်ယူဆချက်များ အပါအဝင် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် သို့မဟုတ် ကိုးကားရန် ပြဋ္ဌာန်း သတ်မှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရန် ခွင့်ပြုချက်ပေးခြင်းသည် ကောင်းမွန်သော အလေ့အထတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ဤ 'ခွင့်ပြုချက်' ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တွေ့ရလေ့ရှိသည်။

နိုင်ငံတကာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

မယ်လ်ဒိုက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈	အပိုဒ် ၆၈	ဤအခန်း [အခန်း ၂၊ အခြေခံ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ] ပါ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ အား အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် တရားရုံးတော် သို့မဟုတ် ခုံရုံးတော်သည် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ၊ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် လွတ်လပ်ခြင်းတို့အပေါ် အခြေခံသည့် ပွင့်လင်းလွတ်လပ်သော ဒီမိုကရက်တစ် လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်း၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သည့် စံတန်ဖိုးများကို မြှင့်တင်ပေး၍ မယ်လ်ဒိုက်နိုင်ငံတော်က ပါဝင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။	တရားရုံးတော်များ/ ခုံရုံးတော်များအနေဖြင့် အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များအား လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် မယ်လ်ဒိုက်နိုင်ငံတော်က ပါဝင်လက်မှတ် ရေးထိုးထားသည့် နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းသည်
တီမော-လက်စ်တီ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၂	အပိုဒ် ၂၃	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်း ဖော်ပြထားသည့် အခြေခံ အခွင့်အရေးများသည် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများဖြင့် ချမှတ်ပေးထားသည့် အခြား မည်သည့်အခွင့်အရေးများကိုမဆို ပျက်ပြယ်ခြင်း မရှိစေဘဲ ၎င်းတို့အား အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့်အညီ ဖွင့်ဆိုရမည်။	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့်အညီ အနက်ဖွင့်ဆိုရန် လိုအပ်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းသည်

တွေ့ရှိချက်များ

မေးခွန်း၏အဖြေ (ရှိသည်/မရှိပါ) နှင့် မေးခွန်းတွင်ပါဝင်သည့် အရေးပြဿနာ(များ) အား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မည်မျှကောင်းမွန်စွာ ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားကြောင်း မှတ်ချက်များ၊ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များနှင့်တကွ ဖြေဆိုပါ။ သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အပိုဒ်အမှတ်(များ) နှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်စာသား(များ)) ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားပါ။ တစ်သမတ်တည်း မဖြစ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှင့်/သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မှတ်ချက်ပြု ဖော်ပြပြီး သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် မပါရှိပါကလည်း မှတ်ချက်ပြုဖော်ပြပေးပါ။

ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ

အကြံပြုလိုသည့် အရေးဆိုစည်းရုံးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ဖြေရှင်းရန် သို့မဟုတ် ဖြန့်ဝေရန်အတွက် အခြား ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြပါ။

ကိုးကားချက်များနှင့် ဆက်လက်ဖတ်ရှုလေ့လာရန်များ

ကိုးကားချက်များ

- African Commission on Human and Peoples' Rights, Centre for Minority Rights Development (Kenya) and Minority Rights Group International on behalf of Endorois Welfare Council v. Kenya (276/2003), <<https://www.refworld.org/cases,ACHPR,4b8275a12.html>>, accessed 1 July 2020
- Arneson, R., 'Equality of Opportunity' in The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2015), E. N. Zalta (ed.), <<https://plato.stanford.edu/archives/sum2015/entries/equal-opportunity/>>, accessed 25 May 2020
- Asia Pacific Forum (APF) and Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *The United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples: A Manual for National Human Rights Institutions* (Sydney and Geneva: APF and OHCHR, 2013), <<https://www.ohchr.org/documents/issues/ipeoples/undripmanualforhnhis.pdf>>, accessed 20 May 2020
- Australian Human Rights Commission, *The Community Guide to the UN Declaration on the Right of Indigenous Peoples* (Sydney: Australian Human Rights Commission, 2010), <<https://humanrights.gov.au/our-work/aboriginal-and-torres-strait-islander-social-justice/publications/community-guide-un>>, accessed 20 May 2020
- , 'Constitutional reform: Fact Sheet – Recognising Aboriginal & Torres Strait Islander people in the Constitution', [n.d.], <<https://www.humanrights.gov.au/publications/constitutional-reform-fact-sheet-recognising-aboriginal-torres-strait-islander-people>>, accessed 19 May 2020
- Beetham, D., Carvalho, E., Landman, T. and Weir, S., *Assessing the Quality of Democracy: A Practical Guide* (Stockholm: International IDEA, 2008), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/assessing-quality-democracy-practical-guide>>, accessed 20 May 2020
- Benson, C., 'The Importance of mother tongue-based schooling for educational quality', Background paper prepared for Education for all Global Monitoring Report: The Quality Imperative, UNESCO document 2005/ED/EFA/MRT/PI/9, 2004, <<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146632>>, accessed 1 July 2020
- Böckenförde, M., Hedling, N. and Wahiu, W., *A Practical Guide to Constitution Building* (Stockholm: International IDEA, 2011), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/practical-guide-constitution-building>>, accessed 20 May 2020
- Bulmer, E., *What is a Constitution? Principles and Concepts*, International IDEA Constitution-Building Primer No. 1 (Stockholm: International IDEA, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/what-is-a-constitution>>, accessed 20 May 2020
- Cats-Baril, A., *Self-determination*, Constitution Brief (Stockholm: International IDEA, 2018), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/self-determination>>, accessed 23 June 2020
- Comparative Constitutions Project, 2016, <<http://comparativeconstitutionsproject.org>>, accessed 23 June 2020
- Danish Parliament, The, 'The Greenland Committee', [n.d.], <<https://www.thedanishparliament.dk/en/committees/committees/gru>>, accessed 30 June 2020
- Ghai, Y., 'Chimera of constitutionalism: State, economy and society in Africa', Lecture, 2010, <https://www.up.ac.za/media/shared/Legacy/sitefiles/file/47/15338/chimera_of_constitutionalism_yg1.pdf>, accessed 23 June 2020
- Ghai, Y. and Galli, G., *Constitution Building Processes and Democratization* (Stockholm: International IDEA, 2006), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/constitution-building-processes-and-democratization>>, accessed 29 October 2019

- Goodhart, M. E., *Human Rights: Politics and Practice*, 3rd edn (Oxford: Oxford University Press, 2016), <<https://doi.org/10.1093/hepl/9780198708766.003.0001>>
- Government of Canada, 'Treaties and agreements: Modern treaties', 11 September 2018, <<https://www.rcaanc-cirnac.gc.ca/eng/1100100028574/1529354437231#chp4>>, accessed 18 June 2020
- , 'Terms of reference for the National Inquiry into Missing and Murdered Indigenous Women and Girls', 1 August 2019, <<https://www.rcaanc-cirnac.gc.ca/eng/1470141425998/1534527073231>>, accessed 19 June 2020
- , 'New permanent bilateral mechanisms', 10 March 2020, <<https://www.rcaanc-cirnac.gc.ca/eng/1499711968320/1529105436687>>, accessed 18 June 2020
- Government of Norway, The Sámi Act (12 June 1987, No. 56), <<https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/the-sami-act-/id449701/>>, accessed 28 May 2020
- Hanemann, U., 'Literacy for special target groups: indigenous peoples', UNESCO document 2006/ED/EFA/MRT/PI/40, April 2005, <<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146004>>, accessed 1 July 2020
- Howard-Hassman, R. E., 'Universality of women's rights since 1970: the centrality of autonomy and agency', *Journal of Human Rights*, 10/4 (2011), pp. 433–49, <<https://doi.org/10.1080/14754835.2011.619398>>
- Inter-American Court of Human Rights, Case of the Mayagna (Sumo) Awas Tingni Community v. Nicaragua [ENG], 31 August 2001, <http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_79_ing.pdf>, accessed 24 June 2020
- , Case of Sawhoyamaya Indigenous Community v. Paraguay, Judgment of March 29, 2006 (Merits, Reparations and Costs), <http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_146_ing.pdf>, accessed 1 July 2020
- International Court of Justice, Western Sahara, Advisory Opinion 1975 I.C.J. 12, 16 October 1975, <<https://www.icj-cij.org/files/case-related/61/6197.pdf>>, accessed 23 June 2020
- International IDEA, *Federal Terminology Through Citizen Dialogues* (Stockholm: International IDEA, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/federal-terminology-through-citizen-dialogues>>, accessed 20 May 2020
- International Labour Organization (ILO), Indigenous and Tribal Peoples Convention (No. 169), 1989, <https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C169>, accessed 20 May 2020
- , 'Who are the indigenous and tribal peoples?', [n.d.], <http://www.ilo.org/global/topics/indigenous-tribal/WCMS_503321/lang--en/index.htm>, accessed 20 May 2020
- Martínez Cobo, J. R., Study of the Problem of Discrimination Against Indigenous Populations. Preliminary Report (New York: United Nations, 1972), UN document E/CN.L/Sub.2/L.566, <<https://digitallibrary.un.org/record/768953?ln=en>>, accessed 20 May 2020
- , Study of the Problem of Discrimination Against Indigenous Populations. Volume V: Conclusions, Proposals and Recommendations (New York: United Nations, 1987), UN document E/CN.4/Sub.2/1986/7/Add.4, <<https://digitallibrary.un.org/record/133666?ln=en>>, accessed 20 May 2020
- Ministry of Indigenous People's Affairs, Guyana, Social Welfare and Health Department, [n.d.], <<https://moipa.gov.gy/social-welfare-department/>>, accessed 1 July 2020
- Supreme Court of Canada, Calder et al. v. Attorney-General of British Columbia [1973] SCR 313, 31 January 1973, <<https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/5113/index.do>>, accessed 18 June 2020
- , Andrews v. Law Society of British Columbia, [1989] 1 SCR 143, 2 February 1989, <<https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/407/index.do>>, accessed 18 June 2020

- , R. v Van der Peet [1996] 2 SCR 507, 27–29 November 1995, <<https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/1407/index.do>>, accessed 28 May 2020
- , R. v Kapp [2008] 2 SCR 483, 27 June 2008, <<https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/5696/index.do>>, accessed 18 June 2020
- United Nations, Universal Declaration of Human Rights, 10 December 1948, <<https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>>, accessed 23 June 2020
- , International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 21 December 1965, <<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cerd.aspx>>, accessed 25 May 2020
- , International Covenant on Civil and Political Rights, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 16 December 1966a, <<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>>, accessed 20 May 2020
- , International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 16 December 1966b, <<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx>>, accessed 20 May 2020
- , Convention on Biological Diversity, 1992, <<https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>>, accessed 28 May 2020
- , The Mataatua Declaration on Cultural and Intellectual Property Rights of Indigenous Peoples, Commission on Human Rights, UN document E/CN.4/Sub.2/AC.4/1993/CRP.5, June 1993, <https://www.wipo.int/export/sites/www/tk/en/databases/creative_heritage/docs/mataatua.pdf>, accessed 28 May 2020
- , General Comment adopted by the Human Rights Committee under article 40, paragraph 4, of the International Covenant on Civil and Political Rights, Human Rights Committee, UN document CCPR/C/21/Rev.1/Add.5, 26 April 1994, <<https://digitallibrary.un.org/record/193319?ln=en>>, accessed 25 May 2020
- , Note by the Chairperson-Rapporteur of the Working Group on Indigenous Populations, Ms. Erica-Irene A. Daes, on criteria which might be applied when considering the concept of indigenous peoples, United Nations Economic and Social Council, UN document E/CN.4/Sub.2/AC.4/1995/3, 21 June 1995, <<https://digitallibrary.un.org/record/183213?ln=en>>, accessed 20 May 2020
- , Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General Recommendation XXI (48), 8 March 1996, Annex VIII, B, to Report of the Committee Elimination of Racial Discrimination (New York: United Nations, 1996a), UN document A/51/18, <<https://digitallibrary.un.org/record/223129?ln=en>>, accessed 27 May 2020
- , Working Paper by the Chairperson-Rapporteur, Mrs. Erica-Irene A. Daes, on the concept of ‘indigenous people’, Economic and Social Council, UN document E/CN.4/Sub.2/AC.4/1996/2, 10 June 1996b, <<https://digitallibrary.un.org/record/236429?ln=en>>, accessed 20 May 2020
- , ‘Fact Sheet No. 9 (Rev. 1), The Rights of Indigenous Peoples’, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 1997a, <<https://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet9rev.1en.pdf>>, accessed 20 May 2020
- , Human Rights Committee, Francis Hopu and Tepoaitu Bessert v. France, Communication No. 549/1993, UN document CCPR/C/60/D/549/1993/Rev.1. (1997), 29 July 1997b, <<http://hrlibrary.umn.edu/undocs/549-1993.html>>, accessed 28 May 2020
- , Study on Treaties, Agreements and other Constructive Arrangements between States and Indigenous Populations, Final report by Miguel Alfonso Martínez, Special Rapporteur, Commission on Human Rights, UN document E/CN.4/Sub.2/1999/20, 1999, <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G99/137/73/PDF/G9913773.pdf?OpenElement>>, accessed 26 May 2020

- , Economic and Social Council, Human rights and indigenous issues : report of the Special Rapporteur on the Situation of Human Rights and Fundamental Freedoms of Indigenous People, Rodolfo Stavenhagen, UN document E/CN.4/2006/78, 16 February 2006, <<https://digitallibrary.un.org/record/568128?ln=en>>, accessed 20 May 2020
- , Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, A/RES/61/295, 13 September 2007, <https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf>, accessed 20 May 2020
- , Department of Economic and Social Affairs, Indigenous Peoples, ‘Martínez Cobo Study’, 8 September 2014, <<https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/publications/2014/09/martinez-cobo-study/>>, accessed 20 May 2020
- United Nations Development Group, Guidelines on Indigenous People’s Issues (New York and Geneva: United Nations, 2009), UN document HR/P/PT/16, <https://unsdg.un.org/sites/default/files/UNDG_guidelines_EN.pdf>, accessed 22 May 2020
- United Nations General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the rights of indigenous peoples, James Anaya, Addendum, Report on the situation of human rights of indigenous peoples in Brazil, UN document A/HRC/12/34/Add.2, 26 August 2009, <<https://digitallibrary.un.org/record/663918?ln=en>>, accessed 20 May 2020
- , Report of the Special Rapporteur on the rights of indigenous peoples, James Anaya, Addendum, The situation of the Sami people in the Sápmi region of Norway, Sweden and Finland, UN document A/HRC/18/35/Add.2, 6 June 2011, <<https://digitallibrary.un.org/record/709556?ln=en>>, accessed 20 May 2020
- United Nations Office on Drugs and Crime, *United Nations Principles and Guidelines on Access to Legal Aid in Criminal Justice Systems* (New York: United Nations, 2013), <https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/UN_principles_and_guidelines_on_access_to_legal_aid.pdf>, accessed 28 May 2020
- United Nations Permanent Forum for Indigenous Issues, *Handbook for Participants* (New York: United Nations, 2007), <https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/guide_participants_en.pdf>, accessed 28 May 2020
- United Nations Sub-Commission, Indigenous Peoples Preparatory Meeting: Comments on the First Revised Text of the Draft Declaration on Rights of Indigenous Peoples, July 1989, UN document E/CN.4/Sub.2/AC.4/1990/3/Add.2
- Watson, J. and Quince, A., ‘How might an Indigenous voice to Parliament work? Here’s some ideas from Nordic nations’, ABC Radio National, 5 December 2018, <<https://www.abc.net.au/news/2018-12-06/sami-parliament-example-for-australia-of-indigenous-voice/10586566>>, accessed 17 June 2020
- Working Group on Indigenous Populations, ‘Standard-setting: Legal commentary on the concept of free, prior and informed consent. Expanded working paper submitted by Mrs. Antoanella-Iulia Motoc and the Tebtebba Foundation offering guidelines to govern the practice of Implementation of the principle of free, prior and informed consent of indigenous peoples in relation to development affecting their lands and natural resources’, United Nations document E/CN.4/Sub.2/AC.4/2005/WP.1, 14 July 2005, <<https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IPeoples/WG/E-CN4-Sub2-AC4-2005-WP1.doc>>, accessed 20 May 2020

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် ကိုးကားချက်များအပြင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည့် သာဓကများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ

ထုတ်နုတ်ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ အားလုံးကို အပြည့်အဝ ဖတ်ရှုလိုပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေစီမံကိန်း၊ <<https://constituteproject.org/>> တွင် သွားရောက်ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

အခြား နိုင်ငံအလိုက် သာဓကများ

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်

စစ်တကောင်းတောင်တန်းဒေသ သဘောတူစာချုပ်၊ ၁၉၉၇

<http://peaceaccords.nd.edu/wp-content/accords/Chittagong_Hill_Tracts_Peace_Accord.pdf>

စစ်တကောင်းတောင်တန်းဒေသ ဒေသကောင်စီ အက်ဥပဒေ၊ ၁၉၉၈

<https://mochta.portal.gov.bd/sites/default/files/files/mochta.portal.gov.bd/page/ec9cf485_6ba5_4fb3_b574_ef96bffee7d9/CHTRC%20Act.pdf>

ဘရာဇီး

ဥပဒေ အမှတ် ၅၃၇၁၊ ၁၉၆၇

<http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/LEIS/1950-1969/L5371.htm>

ကနေဒါ

ကနေဒါ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ၊ ၁၉၇၇

<<https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/h-6/page-1.html>>

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ

<<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1982/11>>

အိန္ဒိတ်-နိုင်ငံ့ဥသျှောင် မိတ်ဖက်ဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ အိန္ဒိတ်နုနမ်ဂတ်ကြေညာစာတမ်း၊ ၂၀၁၇

<<https://pm.gc.ca/en/news/statements/2017/02/09/inuit-nunangat-declaration-inuit-crown-partnership>>

နူနာဗတ်မြေယာတောင်းခံမှု သဘောတူညီချက်ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ၊ ၁၉၉၃

<https://www.gov.nu.ca/sites/default/files/Nunavut_Land_Claims_Agreement.pdf>

ချီလီ

ဥပဒေ အမှတ် ၁၉.၂၅၃၊ ၁၉၉၃

<<http://www.mapuche.info/indgen/ley-1.html#indice>>

ဖင်လန်

ဆာမီလွတ်တော်ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ၊ ၁၉၉၅

<<https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1995/en19950974.pdf>>

ဥပဒေအထောက်အကူဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ၊ ၂၀၀၂

<https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2002/en20020257_20110720.pdf>

ဆာမီဘာသာစကားဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ၊ ၂၀၀၃

<<https://www.eui.eu/Projects/InternationalArtHeritageLaw/Documents/NationalLegislation/Finland/samian-languageact2003.pdf>>

ဂရင်းလန်

ဂရင်းလန် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ၊ ၂၀၀၉

<https://www.stm.dk/p_13090.html>

နီပေါ

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် နိုင်ငံတော်

အခြေခံအုတ်မြစ်ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ၊ ၂၀၀၂

<<http://www.nfdin.gov.np/uploads/ck/5df9de0c60dda.pdf>>

နယူဇီလန်

မာအိုရီ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ၊ ၁၈၆၇

<<https://teara.govt.nz/en/zoomify/33905/maori-representation-act-1867>>

ဝေတန်ဂီစာချုပ်၊ ၁၈၄၀

<<https://nzhistory.govt.nz/politics/treaty/read-the-treaty/english-text>>

ဝေတန်ဂီစာချုပ်ဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ၊ ၁၉၇၅

<<http://www.legislation.govt.nz/act/public/1975/0114/107.0/DLM435368.html>>

တူတိုဟူဝါကာတူပွာ သဘောတူညီချက်၊ ၂၀၁၂

<<https://www.govt.nz/assets/Documents/OTS/Whanganui-Iwi/Whanganui-Iwi-Agreement-re-Whanganui-River-claims-Tutohu-Whakatupua-30-Aug-2012.pdf>>

နော်ဝေ

ဆာမီ အက်ဥပဒေ၊ ၁၉၈၇

<<https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/the-sami-act-/id449701/>>

ဖိလစ်ပိုင်

ဘန်စာမိုရို ဥပဒေ၊ ၂၀၁၈

<https://www.lawphil.net/statutes/repacts/ra2018/ra_11054_2018.html>

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ၊ ၁၉၉၇

<<https://www.officialgazette.gov.ph/1997/10/29/republic-act-no-8371/>>

တောင်အာဖရိက

လူမှုဖူလုံရေးဆိုင်ရာ စက္ကူဖြူစာတမ်း၊ ၁၉၉၇

<https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/201409/whitepaperonsocialwelfare0.pdf>

တောင်ဆူဒန်

ဒေသန္တရအစိုးရဆိုင်ရာ အက်ဥပဒေ၊ ၂၀၀၉

<<https://www.icj.org/wp-content/uploads/2014/06/South-SudanLocal-Government-Act-2009.pdf>>

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု

ဆီးနိတ်လွှတ်တော် ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၄၊ ၁၀၅၊ ၉၅ ကြိမ်မြောက် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော် ညီလာခံ၊ ပထမအကြိမ် အစည်းအဝေး၊ ၁၉၇၇

<<https://www.congress.gov/bill/95th-congress/senate-resolution/4>>

မိန်းပြည်နယ်အောက်လွှတ်တော်၊ လွှတ်တော်စည်းမျဉ်းများ၊ ၂၀၁၈

<<https://legislature.maine.gov/house/house/Documents/HouseRules>>

ဆက်လက်ဖတ်ရှုလေ့လာရန်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းအကြောင်း

International IDEA ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံလက်စွဲများ စာစဉ် အစအဆုံးကို <<http://www.constitutionnet.org/primers>> တွင် ရယူနိုင်ပါသည်။ ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း’ အမည်ရ ဗီဒီယိုအတိုကို <<https://www.idea.int/news-media/media/what-constitution>> တွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

Ahmed, D., *Religion–State Relations*, International IDEA Constitution-Building Primer No. 8 (Stockholm: International IDEA, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/religion-state-relations>>, accessed 20 May 2020

Ahmed, D. and Bulmer, E., *Limitation Clauses*, International IDEA Constitution-Building Primer No. 11 (Stockholm: International IDEA, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/limitation-clauses>>, accessed 20 May 2020

—, *Social and Economic Rights*, International IDEA Constitution-Building Primer No. 9 (Stockholm: International IDEA, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/social-and-economic-rights>>, accessed 20 May 2020

Böckenförde, M., *Constitutional Amendment Procedures*, International IDEA Constitution-Building Primer No. 10 (Stockholm: International IDEA, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/constitutional-amendment-procedures>>, accessed 20 May 2020

Bulmer, E., *Judicial Appointments*, International IDEA Constitution-Building Primer No. 4 (Stockholm: International IDEA, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/judicial-appointments>>, accessed 20 May 2020

—, *Judicial Tenure, Removal, Immunity and Accountability*, International IDEA Constitution-Building Primer No. 5 (Stockholm: International IDEA, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/judicial-tenure-removal-immunity-and-accountability>>, accessed 20 May 2020

—, *What is a Constitution? Principles and Concepts*, International IDEA Constitution-Building Primer No. 1 (Stockholm: International IDEA, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/what-is-a-constitution>>, accessed 20 May 2020

—, *Federalism*, International IDEA Constitution-Building Primer No. 12 (Stockholm: International IDEA, 2015), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/federalism>>, accessed 20 May 2020

—, *Emergency Powers*, International IDEA Constitution-Building Primer No. 18 (Stockholm: International IDEA, 2018), <<https://doi.org/10.31752/idea.2018.29>>

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများအကြောင်း

Anaya, S. J., *Indigenous Peoples in International Law*, 2nd edn (Oxford: Oxford University Press, 2004)

—, ‘Indigenous peoples’ participatory rights in relation to decisions about natural resources extraction: The more fundamental issue of what rights indigenous peoples have in lands and resources’, *Arizona Journal of International and Comparative Law*, 22/8 (2005), pp. 7–17, <https://pame.is/mema/MEMAdatabase/377_Anaya-INDIGENOUS%20PEOPLES%20PARTICIPATORY%20RIGHTS.pdf>, accessed 21 July 2020

- Carmen, A., 'The right to free, prior and informed consent: a framework for harmonious relations and new processes for redress', in J. Hartley, P. Joffe and J. Preston (eds), *Realizing the UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples: Triumph, Hope and Action* (Saskatoon: Purich Publishing, 2010)
- Centro de Estudios Jurídicos e Investigación Social and Oxfam, 'Case study: Bolivian Government Consultation with the Guaraní Indigenous Peoples of Charagua Norte and Isoso: Proposed hydrocarbons exploration project in San Isidro Block, Santa Cruz, Bolivia', 15 November 2010, <<https://www.oxfamamerica.org/explore/research-publications/case-study-bolivian-government-consultation-with-the-guarani-indigenous-peoples-of-charagua-norte-and-isoso/>>, accessed 20 May 2020
- Clavero, B., 'The indigenous rights of participation and international development policies', *Arizona Journal of International of International and Comparative Law*, 22/1 (2005)
- Daes, E. I. A., 'Some considerations on the right of indigenous peoples to self-determination', *Transnational Law and Contemporary Problems*, 3/1 (1993), pp. 1–11
- Engle, K., *The Elusive Promise of Indigenous Development: Rights, Culture, Strategy* (Durham, NC: Duke University Press, 2010), <<https://doi.org/10.1215/9780822392965>>
- Indigenous Peoples' International Centre for Policy Research and Education (Tebtebba), *Indigenous People's Self-Determined Development* (Philippines: Tebtebba, 2010)
- , Forest Peoples Programme, *Extrayendo Promesas: Pueblos indígenas, industrias extractivas y el Banco Mundial* (Philippines: Tebtebba, 2003), <<http://www.forestpeoples.org/sites/default/files/publication/2010/10/eirinternatwshopsynthesisrepmay03sp.pdf>>, accessed 20 May 2020
- Inter-American Commission on Human Rights (IACHR), *Indigenous and Tribal Peoples' Rights Over Their Ancestral Lands and Natural Resources*, OEA/Ser.L/V/II. Doc.56/09 (Washington, DC: IACHR, 2010), <<https://www.oas.org/en/iachr/indigenous/docs/pdf/AncestralLands.pdf>>, accessed 20 May 2020
- International Council on Mining and Metals (ICMM), *Good Practice Guide. Indigenous Peoples and Mining* (London: ICMM, 2010), <<https://www.icmm.com/en-gb/publications/mining-and-communities/indigenous-peoples-and-mining-good-practice-guide>>, accessed 20 May 2020
- International Labour Organization (ILO), *Indigenous and Tribal Peoples: An Ethnic Audit of Selected Poverty Reduction Strategy Papers* (Geneva: ILO, 2005), <https://www.ilo.org/global/publications/WCMS_071681/lang--en/index.htm>, accessed 23 June 2020
- Inter-Parliamentary Union (IPU) and United Nations Development Programme (UNDP), *Diversity in Parliament: Listening to the Voices of Minorities and Indigenous Peoples* (Geneva: IPU, and New York: UNDP, 2010), <<https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2016-07/diversity-in-parliament-listening-voices-minorities-and-indigenous-peoples>>, accessed 20 May 2020
- Lewis, J., Freeman, L. and Borreill, S., *Free, Prior and Informed Consent and Sustainable Forest Management in Congo Basin* (Switzerland: Intercooperation, Swiss Foundation for Development and International Cooperation, Berne and Society for Threatened Peoples Switzerland, 2008), <<https://www.gfbv.ch/wp-content/uploads/kongobecken-bericht-en.pdf>>, accessed 20 May 2020
- McGee, B., 'The community referendum: participatory democracy and the right to free, prior and informed consent to development', *Berkeley Journal of International Law*, 27/2 (2009), pp. 570–635, <<http://doi.org/10.15779/Z38T94C>>
- Page, A., 'Indigenous peoples' free, prior and informed consent in the inter-American human rights system', *Sustainable Development Law & Policy*, 4/2 (2004), pp. 16–20, <<https://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1374&context=sdlp>>, accessed 20 May 2020
- Scheinin, M., *Indigenous Peoples' Land Rights under the International Covenant on Civil and Political Rights* (Torkel, Norway: Norwegian Centre for Human Rights, University of Oslo, 2004), <<https://ir.lib.uwo.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1249&context=aprci>>, accessed 23 June 2020
- Stamatopoulou, E., *Cultural Rights in International Law* (Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2007)

- Tauli-Corpuz, V., *Good Practices on Indigenous Peoples' Development* (Philippines: Tebtebba Foundation, International Centre for Policy Research and Education and United Nations Permanent Forum on Indigenous Issues, 2006)
- United Nations, Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples, 14 December 1960, <<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Independence.aspx>>, accessed 23 June 2020
- , *Indigenous Women and the United Nations System – Good Practices and Lessons Learned* (New York: United Nations, 2007), <<http://www.un.org/esa/socdev/publications/Indigenous/indwomen07.htm>>, accessed 23 June 2020
- , Department of Economic and Social Affairs, *Resource Kit on Indigenous Peoples' Issues* (New York: United Nations, 2008), <https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/resource_kit_indigenous_2008.pdf>, accessed 23 June 2020
- , Human Rights Council, Human Rights Bodies and Mechanisms, Study on Lessons Learned and Challenges to Achieve the Implementation of the Rights of Indigenous Peoples to Education, Report of the Expert Mechanism on the Rights of Indigenous Peoples, UN document A/HRC/12/33, 31 August 2009, <<https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-33.pdf>>, accessed 20 May 2020
- , General Comment No. 21, Committee on Economic, Social and Cultural Rights, 43rd session, November 2009, UN document E/C.12/GC/21, <<https://digitallibrary.un.org/record/679354?ln=en>>, accessed 24 June 2020
- , Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on the right to food, Olivier De Schutter, Large-scale land acquisitions and leases: A set of minimum principles and measures to address the human rights challenge, UN document A/HRC/13/33/Add.2, 28 December 2009, <<https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/13session/A-HRC-13-33-Add2.pdf>>, accessed 20 May 2020
- United Nations General Assembly, Permanent Sovereignty over Natural Resources, GA Res 1803 (XVII), 14 December 1962, <<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/NaturalResources.aspx>>, accessed 23 June 2020
- United Nations Permanent Forum on Indigenous Issues, *Integration of Indigenous Peoples' Perspective in Country Development Processes: Review of selected CCAs and UNDAFs* (New York: United Nations, 2006), <<http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/ccaundafs.pdf>>, accessed 23 June 2020
- , *MDG Reports and Indigenous Peoples: A Desk Review* (New York: United Nations, 2006), <<https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/MDGRs2006.pdf>>, accessed 23 June 2020
- , *Integration of Indigenous Peoples' Perspective in Country Development Processes: Review of Selected CCAs and UNDAFs No. 2* (New York: United Nations, 2007), <http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/ccaundaf2_final.pdf>, accessed 23 June 2020
- , *MDG Reports and Indigenous Peoples: A Desk Review, No. 2* (New York: United Nations, 2007), <https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/MDGRs_2007.pdf>, accessed 23 June 2020
- , UNPFII Recommendations Database, <<https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/recommendations-database.html>>, accessed 23 June 2020
- Ward, T., 'The right to free, prior and informed consent: indigenous peoples' participation rights within international law', *Northwestern Journal of International Human Rights*, 10/2 (2011), pp. 54–84, <<https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/njihr/vol10/iss2/2/>>, accessed 20 May 2020
- Xanthaki, A., 'Indigenous rights and United Nations standards: self-determination, culture and land', *Human Rights Law Review*, 9/3 (2009), pp. 511–17, <<https://doi.org/10.1093/hrlr/ngp014>>

အဖွဲ့အစည်းယန္တရားဆိုင်ရာ ဝက်ဘ်ဆိုက်များ

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပညာရှင်အဖွဲ့အစည်း

<<https://www.ohchr.org/en/issues/ipeoples/emrip/pages/emripindex.aspx>>

Fundação Nacional do Índio (FUNAI) [အမျိုးသားအင်ဒီးယန်းဖောင်ဒေးရှင်း]၊ ဘရာဇီး

<<http://www.funai.gov.br/>>

ကနေဒါအစိုးရ၊ နိုင်ငံ့ဥပျှောင်-ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဆက်ဆံရေးများနှင့် မြောက်ပိုင်းဒေသဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများ

<<https://www.canada.ca/en/crown-indigenous-relations-northern-affairs.html>>

မှတ်တမ်းပြုစုခြင်း၊ သုတေသနပြုခြင်းနှင့် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ စင်တာ

<<http://www.docip.org>>

ဌာနေတိုင်းရင်းသားများဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့

<<https://www.iwgia.org/en/>>

တီအာရာဝိုတီ - မာအိုရီ-နိုင်ငံ့ဥပျှောင် ဆက်ဆံရေးရုံး၊ နယူဇီလန်

<<http://www.tearawhiti.govt.nz/about-us/>>

ဌာနေတိုင်းရင်းသား အရေးပြဿနာများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အမြဲတမ်းဖိုရမ်

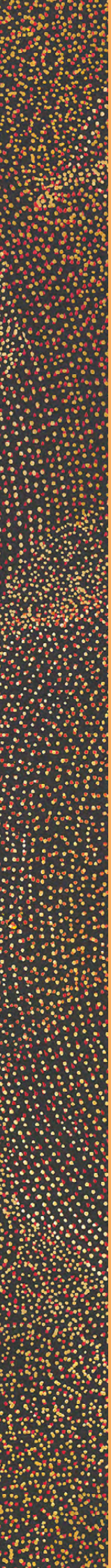
<<https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/about-us/permanent-forum-on-indigenous-issues.html>>

အင်ဒီးယန်းအရေးကိစ္စများဆိုင်ရာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ဆီးနိတ်ကော်မတီ

<<https://www.indian.senate.gov/about-us>>

ဝေတန်ကီခုံရုံး၊ နယူဇီလန်

<<https://waitangitribunal.govt.nz/>>

နောက်ဆက်တွဲများ

နောက်ဆက်တွဲ ၁။ ILO ကွန်ဗင်းရှင်း ၁၆၉ - ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စု လူမျိုးများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း၊ ၁၉၈၉

နိဒါန်း

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့ အထွေထွေညီလာခံသည်၊

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့၏ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့က ဂျီနီဗာမြို့၌ စီစဉ်ခေါ်ယူကာ အဖွဲ့အစည်း၏ ၇၆ ကြိမ်မြောက် အစည်းအဝေးကို ၁၉၈၉ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၇ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပလျက်၊

၁၉၅၇ ခုနှစ်၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း နှင့် အကြံပြုချက်များတွင် ပါဝင်သော နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများအား မှတ်သားလျက်၊

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာချုပ်၊ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာချုပ်တို့နှင့်တကွ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ကာကွယ်တားဆီးရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ပါဝင်သော သတ်မှတ်ချက်များအား ပြန်လည်အောက်မေ့လျက်၊

၁၉၅၇ ခုနှစ်မှ စတင်၍ နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင် တိုးတက်ပြောင်းလဲလာမှုများ၊ ကမ္ဘာတဝန်းရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စုဝင်များ၏ အခြေအနေအရပ်ရပ်တွင် ပြောင်းလဲလာမှုများကြောင့် ယခင်ချမှတ်ခဲ့သည့် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းအဟောင်းများတွင် ပါဝင်သော ယဉ်ကျေးမှုဝါဒမြှင့်တင်ရေးဆိုင်ရာ ရှုထောင့်များအား ပယ်ဖျက်ရန်အလို့ငှာ စံချိန်စံညွှန်းအသစ်များ ရေးဆွဲချမှတ်ကျင့်သုံးရန် စဉ်းစားလျက်၊

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ ဘဝနေထိုင်မှုပုံစံများနှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများအား ထိန်းချုပ်နိုင်ရန်၊ ၎င်းတို့၏ ဝိသေသများ၊ ဘာသာစကားများနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုများအား ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းကာ ဖွံ့ဖြိုးအောင်ဆောင်ရွက်လိုသော ၎င်းတို့၏ သဘောဆန္ဒများကို အသိအမှတ်ပြုလျက်၊

ကမ္ဘာဒေသအရပ် အသီးသီးတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများအား ၎င်းတို့နေထိုင်ရာ နိုင်ငံအတွင်းရှိ အခြားပြည်သူများကဲ့သို့ ခံစားခွင့်မရရှိခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ ဥပဒေများ၊ စံတန်ဖိုးများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် အတွေးအမြင်များသည်လည်း အချိန်နှင့်အမျှ တိုက်စားခံလာရခြင်းကို သတိချပ်လျက်၊

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ စုံလင်ကွဲပြားမှုနှင့် လူသားမျိုးနွယ်၏ လူမှုရေးနှင့် ဂေဟစနစ်ဆိုင်ရာ သဟဇာတရှိမှု၊ နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် သိရှိနားလည်ခြင်းတို့အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စုဝင်များ၏ တစ်မူကွဲစွာ အားဖြည့်ပါဝင်မှုများကို အာရုံစိုက်လာကြစေရန် ကြိုးပမ်းလျက်၊

အောက်ဖော်ပြပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ကုလသမဂ္ဂ၊ ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့အစည်း၊ ကုလသမဂ္ဂပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အဖွဲ့အစည်း၊ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့အစည်း နှင့် အမေရိကတိုက်လုံးဆိုင်ရာ အင်ဒီးယန်းအင်စတီကျုတို့၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ အဆင့်အလိုက် နယ်ပယ်အသီးသီးတွင် မူဘောင်ချထားခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်းပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် လက်တွေ့အသုံးပြုခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ရာတွင်လည်း ဤကဲ့သို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို ဆက်လက် လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် အဆိုပြုထားခြင်းကို ဖော်ပြလျက်၊

အစည်းအဝေး အစီအစဉ်ပါ စတုတ္ထကိစ္စရပ်ဖြစ်သော ၁၉၅၇ ခုနှစ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း (အမှတ် ၁၀၇) အား တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အဆိုပြုချက်အချို့ကို အတည်ပြုကျင့်သုံးရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချလျက်၊

၎င်းအဆိုပြုချက်များကို ၁၉၅၇ ခုနှစ်၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်းအား မွမ်းမံပြင်ဆင်သည့် နိုင်ငံတကာကွန်ဗင်းရှင်းတစ်ခုအနေဖြင့် ရေးဆွဲချမှတ်ရန် ဆုံးဖြတ်လျက်၊

သက္ကရာဇ် တစ်ထောင်ကိုးရာရှစ်ဆယ့်ကိုးခုနှစ် ဇွန်လ၏ နှစ်ဆယ့်ခုနစ်ရက်နေ့တွင် အောက်ပါကွန်ဗင်းရှင်းကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းကာ ၎င်းကို ၁၉၈၉ ခုနှစ်၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စု လူမျိုးများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း ဟု ခေါ်တွင်စေရမည်။

အပိုင်း ၁ - ယေဘုယျ မူဝါဒ

အပိုဒ် ၁

၁။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းသည် အောက်ပါတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိစေရမည် -

(က) အခြားသော လူမှုအသိုက်အဝန်းများနှင့် လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စီးပွားရေး အခြေအနေများ မတူကွဲပြားနေကာ ၎င်းတို့၏ အခြေအနေအရပ်ရပ်အား ကိုယ်ပိုင် ဓလေ့ထုံးတမ်းများ သို့မဟုတ် ရိုးရာအစဉ်အလာများ သို့မဟုတ် အထူးဥပဒေများ သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းများဖြင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်စေ အလုံးစုံဖြစ်စေ ထိန်းချုပ်ထားသည့် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံများရှိ ရိုးရာမျိုးနွယ်စု လူမျိုးများ၊

(ခ) နိုင်ငံအား သိမ်းပိုက်ခြင်း သို့မဟုတ် ကိုလိုနီပြုခြင်း သို့မဟုတ် လက်ရှိ နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်း ဆောင်ရွက်သည့်အချိန်၌ နိုင်ငံအတွင်း အခြေချနေထိုင်ခဲ့သည့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတည်ရှိနေသည့် ပထဝီဒေသအတွင်း အခြေချနေထိုင်ခဲ့သူများမှ ဆင်းသက်လာကာ ဥပဒေအရ တရားဝင်အဆင့်အတန်း မည်သို့ရှိသည်ဖြစ်စေ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု နှင့် နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း သို့မဟုတ် အလုံးစုံ ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံများမှ လူမျိုးများ။

၂။ မိမိကိုယ်ကိုယ် ဌာနေတိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် ရိုးရာမျိုးနွယ်စုအဖြစ် ဝိသေသသတ်မှတ်ခြင်းသည် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအား ဤကွန်ဗင်းရှင်းနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိဆုံးဖြတ်ရာတွင် အခြေခံအကျဆုံး စံသတ်မှတ်ချက် ဖြစ်စေရမည်။

၃။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းတွင်ပါဝင်သော လူမျိုးများ ဟူသည့် အသုံးအနှုန်းကို နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင်ပါဝင်သော လူမျိုး ဟူသည့် အသုံးအနှုန်းနှင့် ဆက်စပ်အခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်မှု တစ်စုံတစ်ရာရှိသည်ဟု ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ခြင်း မရှိစေရ။

အပိုဒ် ၂

၁။ အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာအား လေးစားသမှုရရှိရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်ထားသည့် စနစ်တကျဖြစ်သော ဆောင်ရွက်ချက်ကို ချမှတ်ရမည်။

၂။ ၎င်းဆောင်ရွက်ချက်တွင် အောက်ဖော်ပြပါ အစီအမံများ ပါဝင်ရမည် -

(က) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံ၏ ဥပဒေနှင့်စည်းမျဉ်းများမှ ခံစားခွင့်ပေးထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို အခြားနိုင်ငံသားများနှင့် တန်းတူခံစားခွင့်ရရှိစေခြင်း၊

(ခ) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများအား ၎င်းတို့၏ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဝိသေသများအတိုင်း အပြည့်အဝ လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်စေရန် မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊

(ဂ) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် နိုင်ငံတွင်းရှိ အခြားသော ပြည်သူများအကြားတွင် ရှိနေနိုင်သော လူမှု-စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ ကွာဟချက်များကို ၎င်းမျိုးနွယ်စုဝင်များ၏ ဆန္ဒ၊ ဘဝနေထိုင်မှုတို့နှင့် ကိုက်ညီမညီ နည်းလမ်းများ အသုံးပြုကာ ဖယ်ရှားရန်အတွက် အကူအညီပေးခြင်း။

အပိုဒ် ၃

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စုလူမျိုးများသည် မည်သို့သော ခွဲခြားမှု၊ နှောင့်ယှက်မှုကိုမဆို မကြုံတွေ့ရဘဲ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို အပြည့်အဝခံစားခွင့် ရရှိစေရမည်။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဝင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ အပေါ် တန်းတူညီမျှစွာ သက်ရောက်စေရမည်။

၂။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းတွင် ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများ အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို ချိုးဖောက်ရန်အတွက် မည်သို့သော အင်အားအသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် ဖိအားပေးအကျပ်ကိုင်ခြင်းကိုမျှ ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိစေရ။

အပိုဒ် ၄

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများ၊ လုပ်အား၊ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်တို့ကို အကာအကွယ်ပေးရန်အတွက် အထူးအစီအမံများအား လိုအပ်သလို ရေးဆွဲကျင့်သုံးရမည်။

၂။ ၎င်းအထူးအစီအမံများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်တင်ပြထားသည့် ဆန္ဒများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိစေရ။

၃။ ၎င်းအထူးအစီအမံများကြောင့် နိုင်ငံသားတစ်ယောက်အနေဖြင့် ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အထွေထွေ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများ အား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းရှင်းစွာဖြင့် ရယူကျင့်သုံးခြင်းအပေါ် မည်သည့်နည်းဖြင့်မျှ ထိခိုက်ခြင်း မရှိစေရ။

အပိုဒ် ၅

ဤကွန်ဗင်းရှင်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လက်တွေ့အသုံးချရာတွင် -

(က) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေး၊ ဝိညာဉ်ရေးရာ စံတန်ဖိုးများနှင့် အလေ့အထတို့ အား အသိအမှတ်ပြုပြီး ကာကွယ်ပေးကာ ၎င်းတို့အနေဖြင့် အစုအဖွဲ့လိုက်ဖြစ်စေ တစ်ဦးချင်းစီဖြစ်စေ ကြုံတွေ့ရသော ပြဿနာများ၏ သဘောသဘာဝကို အသေအချာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။

(ခ) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ စံတန်ဖိုးများ၊ အလေ့အထများနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၏ တည်ရှိမှုဂုဏ်သိက္ခာ ကို လေးစားရမည်။

(ဂ) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဘဝနှင့် လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ အခြေအနေအသစ်များမှ ပေါ်ထွက်လာသော အခက်အခဲ များကို အတတ်နိုင်ဆုံး ဖြေရှင်းပေးရန်အတွက် မူဝါဒအသစ်များကို အခက်အခဲကြုံတွေ့သူများ၏ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် ရေးဆွဲကျင့်သုံးရမည်။

အပိုဒ် ၆

၁။ အစိုးရများသည် ဤကွန်ဗင်းရှင်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လက်တွေ့အသုံးချရာတွင် -

(က) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် တိုက်ရိုက်အကျိုးသက်ရောက်နိုင်မည့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ် ရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများအား စဉ်းစားရာတွင် သင့်လျော်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားမှတစ်ဆင့် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရမည်။

(ခ) ရွေးကောက်ခံ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် သက်ရောက် မှုရှိသည့် မူဝါဒများနှင့် စီမံကိန်းများအတွက် တာဝန်ရှိသည့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများမှ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်သည့် အလွှာ အဆင့်ဆင့်တွင် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများအနေဖြင့် အနည်းဆုံး အခြား နိုင်ငံသားများနှင့်တန်းတူ လွတ်လပ်စွာ ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်စေဖို့ရာ နည်းလမ်းများ ချမှတ်ပေးရမည်။

(ဂ) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် စတင်ဆောင်ရွက်ချက်များ ပြည့်ဝစွာ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်စေရန်အတွက် နည်းလမ်းများချမှတ်ပေးကာ သင့်တော်သော ကိစ္စရပ်များတွင် လိုအပ်သည့် အရင်းအမြစ်များပါ ထောက်ပံ့ပေးရမည်။

၂။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးရန်အတွက် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် အဆိုပြုထားသော အစီအမံများ အပေါ် သဘောတူညီမှု သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုချက် ရရှိစေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှု များသည်လည်း ပွင့်လင်းရိုးသားပြီး အခြေအနေနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ရှိစေရမည်။

အပိုဒ် ၇

၁။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏ လူနေမှုဘဝ၊ ယုံကြည်ချက်များ၊ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ ဝိညာဉ် ရေးရာ သုခချမ်းသာနှင့် ၎င်းတို့နေထိုင်အသုံးပြုသည့် သို့မဟုတ် အခြားနည်းဖြင့် အသုံးချသည့် မြေများအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိသောကြောင့် သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဦးစားပေးချက်များကို ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအပေါ် ဖြစ်နိုင်သမျှ အတိုင်းအတာအထိ ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။ ထို့အပြင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ၎င်းတို့အပေါ် တိုက်ရိုက် အကျိုး သက်ရောက်နိုင်သည့် နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အစီအစဉ်နှင့် စီမံကိန်းများအား ရေးဆွဲ ချမှတ်ခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် အကဲဖြတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေရမည်။

၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏လူနေမှုဘဝ၊ လုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေအရပ်ရပ်၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေး အဆင့်အတန်း

များအား ဌာနေတိုင်းရင်းသားများကိုယ်တိုင်၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် မြင့်မားတိုးတက်လာစေရေးသည် ၎င်းတို့နေထိုင်ရာ ဒေသများ၏ အလုံးစုံ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အစီအစဉ်များတွင် ဦးစားပေးရမည့် အချက်တစ်ချက်ဖြစ်သည်။ သက်ဆိုင်ရာ ဒေသ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အထူးစီမံချက်များကိုလည်း ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် ဤကဲ့သို့ တိုးတက်မှုမျိုးအား မြှင့်တင်ပေးရန် ထည့်သွင်း ရေးဆွဲရမည်။

၃။ စီစဉ်ထားသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကြောင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအပေါ် လူမှုရေးဆိုင်ရာ၊ ဝိညာဉ်ရေးရာ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ ရှိ၊ မရှိ ကို သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်း၍ ဆန်းစစ်လေ့လာမှုများ ပြုလုပ်ရန် အစိုးရက အာမခံပေးရမည်။ ထိုလေ့လာမှုများ၏ ရလဒ်များကို ၎င်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် ရေးလုပ်ငန်းများအား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအတွက် အခြေခံ စံသတ်မှတ်ချက်များအဖြစ် မှတ်ယူရမည်။

၄။ အစိုးရများသည် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းကာ ၎င်းတို့နေထိုင်ရာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။

အပိုဒ် ၈

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအား ချမှတ် ကျင့်သုံးရာတွင် ၎င်းတို့၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများကို လေးစားလိုက်နာရမည်။

၂။ နိုင်ငံတော်တရားဥပဒေစနစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံတကာတွင် လက်ခံထားသော လူ့ အခွင့်အရေးများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိပါက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် အဖွဲ့ အစည်းယန္တရားများအား ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဤအခြေခံအား ကျင့်သုံးရာတွင် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်မည့် ပဋိပက္ခများအား ဖြေရှင်းရန်အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လိုအပ်ပါက ရေးဆွဲချမှတ်ရမည်။

၃။ ဤအပိုဒ် ၈ ပါ အပိုဒ်ခွဲ ၁ နှင့် ၂ အား လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ နိုင်ငံသားတိုင်းကို ပေးအပ်ထားသော အခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်ရာတာဝန်များ ထမ်းဆောင်ခွင့်အပေါ် ထိခိုက်ခြင်းမရှိစေရ။

အပိုဒ် ၉

၁။ နိုင်ငံတော်တရားဥပဒေစနစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံတကာတွင် လက်ခံထားသော လူ့ အခွင့်အရေးများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိသရွေ့ ပြစ်မှုကျူးလွန်သော ၎င်းတို့၏ အုပ်စုဝင်များ အပေါ် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်သည့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်း နည်းလမ်းများကို လေးစား လိုက်နာရမည်။

၂။ ဤကဲ့သို့အမှုတွဲများအား ကိုင်တွယ်သည့် အာဏာပိုင်များနှင့် တရားရုံးတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။

အပိုဒ် ၁၀

၁။ နိုင်ငံ၏ အထွေထွေဥပဒေများအတိုင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ရာတွင် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး နှင့် ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာများအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။

၂။ ထောင်ဒဏ်အစား အခြားပြစ်ဒဏ်များကို ဦးစားပေးရမည်။

အပိုဒ် ၁၁

နိုင်ငံသားအားလုံးအတွက် ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ကိစ္စရပ်များမှအပ မဖြစ်မနေ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရသည့် မည်သည့် ကိစ္စ ရပ်မျိုးတွင်မဆို ငွေကြေးပေးသည်ဖြစ်စေ၊ မပေးသည်ဖြစ်စေ မတရားစေခိုင်းခြင်းအား ဥပဒေအရ တားမြစ်ခြင်းနှင့် အပြစ်ပေး ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ရမည်။

အပိုဒ် ၁၂

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏ အခွင့်အရေးများအား အလွဲသုံးစားပြုခံရခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းအခွင့်အရေးများ ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် တစ်သီးပုဂ္ဂလဖြစ်စေ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အစည်းများ မှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ လိုအပ်ပါက တရားစီရင်ကြားနာခွင့် ရရှိစေရမည်။ ၎င်းတရားခွင့်များတွင်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ကြားနာမှုကို နားလည်နိုင်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ တင်ပြချက်များကိုလည်း နားလည်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်ပါက စကားပြန် စီစဉ်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အခြား ထိရောက်သော နည်းလမ်းများ စီစဉ်ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

အပိုင်း ၂ - မြေ

အပိုဒ် ၁၃

၁။ ဤကွန်ဗင်းရှင်း၏ ယခုအပိုင်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ နေထိုင်သည့် သို့မဟုတ် အခြားနည်းဖြင့် အသုံးပြုသည့် မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများ သို့မဟုတ် ၎င်းနှစ်မျိုး စလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများအကြား တည်ရှိသည့် အထူးဆက်နွှယ်မှုသည် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ဝိညာဉ်ရေးရာ စံ တန်ဖိုးများအတွက် အထူးအရေးပါသည်ဟူသောအချက်နှင့် အထူးသဖြင့် ယင်းဆက်နွှယ်မှု၏ စုပေါင်းသဘောတရားကို လေးစား သမှုရှိရမည်။

၂။ အပိုဒ် ၁၅ နှင့် ၁၆ တွင် အသုံးပြုထားသည့် 'မြေ' ဟူသည့် စကားရပ်တွင် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများ နေထိုင်အသုံးပြုသည့် သို့မဟုတ် အခြားနည်းဖြင့် အသုံးပြုသည့် ဒေသနေရာများအားလုံး ခြုံငုံပါဝင်သော နယ်နိမိတ်များဟူသည့် သဘောတရား ပါဝင် စေရမည်။

အပိုဒ် ၁၄

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ နေထိုင်သော မြေများအပေါ် ပိုင်ရှင်ဖြစ်ခွင့် နှင့် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်တို့အား အသိအမှတ်ပြုပေးရမည်။ ထို့အပြင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ သီးသန့်အခြေချ အသုံးပြုခြင်း မရှိသော်လည်း ရိုးရာ အစဉ်အလာအရ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု သို့မဟုတ် ရိုးရာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်ရန် ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် အသုံးပြု လာသော မြေများအား အသုံးပြုပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးသည့် အစီအမံများ ထားရှိရမည်။ အထူးသဖြင့် ခြေသလုံးအိမ်တိုင် လှည့်လည်နေထိုင်သူများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုးသူများ၏ အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည်။

၂။ အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ အခြေချအသုံးပြုသော မြေများအား အတည်ပြု သတ်မှတ်ပေးရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ ထိုမြေများအပေါ် ပိုင်ရှင်ဖြစ်ခွင့်နှင့် ပိုင်ဆိုင်ခွင့်တို့အား ထိရောက်စွာ ကာကွယ်ပေးရန်အတွက် အာမခံပေးနိုင်ရန် လိုအပ်သည်များကို ဆောင်ရွက်ရမည်။

၃။ နိုင်ငံတော်တရားဥပဒေစနစ်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေတောင်းဆိုမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းပေးရန်အတွက် လုံလောက်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရေးဆွဲ ချမှတ်ထားရမည်။

အပိုဒ် ၁၅

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများပိုင်ဆိုင်သည့် မြေမှ ထွက်ရှိသော သယံဇာတများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခွင့်အရေးများကို အထူးကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရမည်။ ၎င်းအခွင့်အရေးများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ သယံဇာတများအား အသုံးပြုခွင့်၊ စီမံခန့်ခွဲခွင့်နှင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခွင့်တို့ ပါဝင်သည်။

၂။ တွင်းထွက် သို့မဟုတ် မြေအောက်သယံဇာတများ သို့မဟုတ် မြေမှထွက်သော အခြား သယံဇာတများအား နိုင်ငံတော်ပိုင် အဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည့် အခြေအနေများတွင် အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် သယံဇာတများအား တူးဖော်ရှာဖွေခြင်း သို့မဟုတ် တူးဖော်ထုတ်ယူခြင်းအတွက် မည်သည့်စီမံကိန်းကိုမဆို စတင်ဆောင်ရွက် ခြင်း သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုချက်ပေးခြင်း မပြုမီ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများ၏ အကျိုးစီးပွားများအပေါ် ထိခိုက်စေခြင်း ရှိ၊ မရှိနှင့် မည်မျှအတိုင်းအတာအထိ ထိခိုက်စေမည်ကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်ရန် ရှေးရှု၍ ၎င်းလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ရန်အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ချမှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခြင်း ဆောင်ရွက်ရမည်။ ဖြစ်နိုင်သည့် အခြေအနေတိုင်းတွင် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများသည် ထိုသို့ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများမှ ရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်များကို ရယူခံစား ပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုသို့ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ၏ ရလဒ်အဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာသည့် မည်သည့် ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများ အတွက်မဆို မျှတသော နစ်နာကြေး ရရှိစေရမည်။

အပိုဒ် ၁၆

၁။ ဤအပိုဒ်တွင် ပါရှိသော အောက်ပါအပိုဒ်ခွဲများကို လိုက်နာကာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ၎င်းတို့ နေထိုင်သော မြေများမှ ဖယ်ရှားခြင်းမပြုရ။

၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား အထူးအစီအမံအနေဖြင့် ပြောင်းရွှေ့နေရာချထားရန် လိုအပ်ပါက ၎င်းတို့အား ကောင်း စွာအသိပေး၍ လွတ်လပ်သော သဘောထားတောင်းခံခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရမည်။ ၎င်းတို့၏ သဘောတူညီမှုကို မရယူနိုင်ပါက နိုင်ငံတော်ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းများတွင် ဖော်ပြချမှတ်ထားသည့် သင့်လျော်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ လိုက်နာ

ဆောင်ရွက်ကာ ပြောင်းရွှေ့နေရာချထားရမည်ဖြစ်ပြီး အဆိုပါလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် ပြည်သူများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း ဆောင်ရွက်မှုများ ထည့်သွင်းခြင်းဖြင့် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများအနေဖြင့် ထိရောက်စွာ ကိုယ်စားပြုပါဝင်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်း ကို ပေးအပ်ရမည်။

၃။ ပြောင်းရွှေ့နေရာချထားစရာ အကြောင်းကိစ္စမရှိတော့လျှင် ဖြစ်နိုင်ပါက ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ရိုးရာမြေများတွင် ပြန်လည်နေထိုင်ခွင့် ရှိသည်။

၄။ သဘောတူညီမှုအရသော်လည်းကောင်း သဘောတူညီမှုမရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း မူရင်းနေရပ်တွင် ဤသို့ ပြန်လည် နေထိုင်ရန် မဖြစ်နိုင်တော့ပါက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ၎င်းတို့မူရင်းနေထိုင်ခဲ့သော မြေများနှင့် အရည်အသွေး၊ ဥပဒေအဆင့်အတန်း တူညီသည့် မြေမျိုးကို အစားထိုးပေးအပ်ရမည်။ ၎င်းမြေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ ပစ္စုပ္ပန် လိုအပ်ချက်နှင့် အနာဂတ်တိုးတက်မှုများအတွက် သင့်လျော်သည့် မြေမျိုး ဖြစ်ရမည်။ သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများသည် လျော်ကြေး အနေဖြင့် ငွေကြေး သို့မဟုတ် အခြားအရာများအား ဦးစားပေးတောင်းဆိုလာပါကလည်း သင့်လျော်သော အာမခံချက်မျိုးဖြင့် ပေးလျှော်ရမည်။

၅။ ထိုသို့ပြောင်းရွှေ့နေရာချခံထားရသူများ၏ ဆုံးရှုံးမှု သို့မဟုတ် ထိခိုက်မှုတိုင်းအတွက် လျော်ကြေးကို အပြည့်အဝ ပေးရ မည်။

အပိုဒ် ၁၇

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ၎င်းတို့အုပ်စုဝင်များအကြား မြေပိုင်ဆိုင်မှုလွှဲပြောင်းခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ကို လေးစားလိုက်နာရမည်။

၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ မြေများအား အသိုက်အဝန်းပြင်ပသို့ လက်လွှဲခြင်း သို့မဟုတ် အခြား တစ်နည်းနည်းဖြင့် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများအား လွှဲအပ်ခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်သည့် အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ကိစ္စရပ်များ တွင် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရမည်။

၃။ ဤဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အုပ်စုဝင်မဟုတ်သော လူပုဂ္ဂိုလ်များက ၎င်းဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ သို့မဟုတ် ဥပဒေနားမလည်မှုအား အခွင့်ကောင်းယူကာ မြေပိုင်ဆိုင်မှု၊ ပိုင်ဆိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် အသုံးပြုခွင့် ရရှိစေရန် ကြိုးပမ်း ခြင်းအား တားမြစ်ရမည်။

အပိုဒ် ၁၈

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏ မြေများအပေါ် ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခြင်း သို့မဟုတ် အသုံးပြုခြင်း အတွက် လုံလောက်သည့် ပြစ်ဒဏ်များကို ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ပြီး ထိုကဲ့သို့ ကျူးလွန်မှုများ မဖြစ်စေရန်အတွက်လည်း အစိုးရက အစီအမံများ ချမှတ်ထားရမည်။

အပိုဒ် ၁၉

နိုင်ငံတော်အဆင့် စိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းများ၌ အောက်ဖော်ပြပါအချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအား ဆက်ဆံခြင်းသည် နိုင်ငံအတွင်းမှ အခြားပြည်သူများအား ဆက်ဆံခြင်းနှင့် တန်းတူညီမျှစေရန် အလေးထား ဆောင်ရွက်ရမည် -

(က) သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများအနေဖြင့် ပုံမှန်အသက်ရှင်နေထိုင်မှုအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် အရာများ ရရှိနိုင်စေဖို့ရာ လိုအပ်သော သို့တည်းမဟုတ် ၎င်းတို့၏လူဦးရေ တစ်နည်းနည်းဖြင့် တိုးတက်ပြန့်ပွားလာစေရန် လိုအပ်သော နေရာကို မပိုင်ဆိုင်ထားပါက ဤလူမျိုးများအတွက် မြေနေရာပိုမိုပေးအပ်ခြင်း၊

(ခ) ဤလူမျိုးများ ပိုင်ဆိုင်ထားပြီးဖြစ်သည့် မြေယာများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခြင်းကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့် အထောက်အကူများ ပေးအပ်ခြင်း။

အပိုင်း ၃ - အလုပ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ

အပိုဒ် ၂၀

၁။ အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအုပ်စုဝင် လုပ်သားများအား အလုပ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထိရောက်စွာ အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရန်အတွက် အထူးအစီအမံများ ရေးဆွဲကျင့်သုံးခြင်းကို နိုင်ငံတော်ဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းများဖြင့် ချမှတ်ထားသည့် မူဘောင်အတွင်း သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ လုပ်ဆောင်ကာ ထိုသို့သော အစီအမံများသည် အထွေထွေ လုပ်သားများအပေါ် အကျိုးဝင်သည့် ဥပဒေများဖြင့် ကာကွယ်ပေး ထားခြင်းမရှိသည့် နယ်ပယ်များအထိပါ ခြုံငုံခြင်းရှိစေရမည်။

၂။ အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအုပ်စုဝင် လုပ်သားများနှင့် အခြားလုပ်သားများအကြား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မရှိစေရန်အတွက် တတ်စွမ်းသမျှ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် အောက်ပါတို့ကို ဂရုပြုရမည် -

(က) ကျွမ်းကျင်လုပ်သားခန့်အပ်မှု အပါအဝင် အခြားသော အလုပ်ခန့်အပ်မှုများ၊ ရာထူးတိုးမြှင့်ခြင်းနှင့် အဆင့်မြှင့်တင်ပေး ခြင်းဆိုင်ရာ အစီအမံများ၊

(ခ) တူညီသော လုပ်အားတန်ဖိုးအတွက် တူညီသော လုပ်ခ၊

(ဂ) ဆေးဝါးနှင့် လူမှုဖူလုံရေး အကူအညီများ၊ လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး၊ လူမှုလုံခြုံရေး ခံစားခွင့်များ၊ အခြား လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ ခံစားခွင့်များနှင့် အိမ်ရာ၊

(ဃ) လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်နှင့် ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်သော အလုပ်သမားသမဂ္ဂဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများအား လွတ်လပ်စွာ လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့်၊ အလုပ်ရှင်များ သို့မဟုတ် အလုပ်ရှင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ချုပ်ဆိုသော စုပေါင်းသဘောတူ ညီချက်များအား အပြီးသတ်လက်မှတ်ရေးထိုးချုပ်ဆိုပိုင်ခွင့်။

၃။ ချမှတ်သောအစီအမံများတွင် အောက်ပါအချက်များအား အာမခံပေးနိုင်သည့် အစီအမံများ ပါဝင်ရမည် -

(က) စိုက်ပျိုးရေးနှင့် အခြားအလုပ်များရှိ ရာသီအလိုက်၊ ကျပ်စန်းနှင့် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ အပါအဝင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအုပ်စုဝင် လုပ်သားများအပြင် လုပ်သားကန်ထရိုက်များက ခန့်အပ်ထားသူများသည် နိုင်ငံတော်ဥပဒေ ဖြင့် ချမှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး တူညီသော ၎င်းကဏ္ဍများရှိ အခြားလုပ်သားများအပေါ် သက်ရောက်အကျိုးဝင်သည့် အကာအကွယ်များအား ခံစားပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။ ၎င်းလုပ်သားများအနေဖြင့် လုပ်သားဥပဒေအရ ၎င်းတို့ရပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အခွင့်အရေးများနှင့် ပြန်လည်ကုစားခြင်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများအား အပြည့်အဝ သိရှိနားလည်ရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။

(ခ) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအုပ်စုဝင် လုပ်သားများအား ၎င်းတို့၏ကျန်းမာရေးကို ထိခိုက်စေနိုင်မည့် လုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေများ၊ အထူးသဖြင့် ပိုးသတ်ဆေးနှင့် အခြား အဆိပ်အတောက်ဖြစ်စေသော ပစ္စည်းများနှင့် ထိတွေ့နိုင်သည့် အခြေအနေများတွင် အလုပ်ခိုင်းစေခြင်းမရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။

(ဂ) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအုပ်စုဝင် လုပ်သားများသည် လုပ်သားဖြင့် ကြွေးမြီဆပ်ခြင်း အပါအဝင် အခြားသော အတင်းအဓမ္မလုပ်သားစုဆောင်းရေးစနစ်များနှင့် မကြုံတွေ့စေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။

(ဃ) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအုပ်စုဝင် လုပ်သားများအား အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး မခွဲခြားဘဲ တန်းတူညီမျှသော အခွင့်အရေးနှင့် ဆက်ဆံမှုများ ရရှိစေကာ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိပါးနှောင့်ယှက်မှုမှ အကာအကွယ်ပေးရမည်။

၄။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းမှ ယခုအပိုင်းတွင် ဖော်ပြပါဝင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား လိုက်နာမှုရှိစေရန်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးအုပ်စုဝင် လုပ်သားများ လုပ်အားခယူကာ လုပ်ကိုင်သော ကဏ္ဍများတွင် လုံလောက်သော အလုပ်သမားဆိုင်ရာ စစ်ဆေး ရေးဝန်ဆောင်မှုများ ထားရှိရန် အထူးအာရုံစိုက် ဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုင်း ၄ - အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသင်တန်း၊ လက်မှုပညာ နှင့် ကျေးလက်စက်မှုလုပ်ငန်းများ

အပိုဒ် ၂၁

အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသင်တန်းဆိုင်ရာ အစီအမံများတွင် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအုပ်စုဝင်များသည် အနည်းဆုံး အခြား နိုင်ငံသားများနှင့် တူညီသည့် အခွင့်အလမ်းများ ရရှိစေရမည်။

အပိုဒ် ၂၂

၁။ အထွေထွေ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသင်တန်း အစီအစဉ်များတွင် ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအနေဖြင့် မိမိဆန္ဒ အလျောက် ပါဝင်လာမှုကို မြှင့်တင်ရန် အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။

၂။ ရှိနှင့်ပြီးဖြစ်သော အထွေထွေ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသင်တန်းများသည် ဌာနတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အထူး လိုအပ်ချက်များနှင့် မကိုက်ညီပါက အစိုးရသည် ၎င်းသက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းပြီး အထူးသင်တန်းအစီအစဉ်များနှင့် အထောက်အကူပစ္စည်းများ ပံ့ပိုးပေးရမည်။

၃။ မည်သည့် အထူးသင်တန်းအစီအစဉ်ကိုမဆို ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ စီးပွားရေးဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာ အခြေအနေများနှင့် လက်တွေ့လိုအပ်ချက်များအပေါ် အခြေခံဆောင်ရွက်ရမည်။ ထိုသို့လိုအပ်ချက်များကို သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းကာ လေ့လာရမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းသင်တန်းအစီအစဉ်များအား ရေးဆွဲစီစဉ်ခြင်းနှင့် လည်ပတ်ဆောင်ရွက် ခြင်းတို့တွင်လည်း ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရမည်။ ၎င်းသင်တန်းအစီအစဉ်များအား ရေးဆွဲစီစဉ်ခြင်း နှင့် လည်ပတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့တွင် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဆန္ဒရှိပါက ခြေနိုင်လက်နိုင်ရှိသည့် အနေအထားတွင် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် အဆင့်ဆင့်တာဝန်ယူကာ လုပ်ဆောင်စေရမည်။

အပိုဒ် ၂၃

၁။ လက်မှုပညာများ၊ ကျေးလက်နှင့် ရပ်ရွာအခြေခံ စက်မှုလုပ်ငန်းများ၊ နိစ္စဓူဝ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း နှင့် အမဲလိုက်ခြင်း၊ ငါးမြှားခြင်း၊ ထောက်ချောက်ဆင်ခြင်းနှင့် ရိတ်သိမ်းစုဆောင်းခြင်း အစရှိသည့် ရိုးရာအစဉ်အလာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် စီးပွားရေးအရ အမှီသဟဲကင်းစွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အရေးကြီးသောအချက်အဖြစ် သတ်မှတ်ရမည်။ အစိုးရသည် သင့်လျော်သည့် အခြေအနေတိုင်းတွင် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကာ ထိုလုပ်ငန်းများ တောင့်တင်းခိုင်မာလာပြီး အဆင့်မြင့်တိုးတက်လာစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

၂။ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ တောင်းဆိုလာပါက ဖြစ်နိုင်သည့်အခြေအနေတိုင်း၌ သင့်လျော်သော နည်းပညာနှင့် ဘဏ္ဍာရေး အကူအညီများ ပေးအပ်ကူညီကာ ဤသို့ အထောက်အကူပေးရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများ၏ ရိုးရာနည်းပညာ များ၊ ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာများနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ပြီး သာတူညီမျှသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၏ အရေးကြီးပုံတို့ကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည်။

အပိုင်း ၅ - လူမှုလုံခြုံရေးနှင့် ကျန်းမာရေး

အပိုဒ် ၂၄

လူမှုလုံခြုံရေး အစီအစဉ်များကို ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက်ပါ ခြုံငုံမိစေရန် အဆင့်ဆင့် တိုးချဲ့ ဆောင်ရွက်သွားရ မည်ဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမရှိဘဲ ကျင့်သုံးရမည်။

အပိုဒ် ၂၅

၁။ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ရရှိနိုင်သည့် အမြင့်ဆုံးသော ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေး အဆင့်အတန်းကို ရယူနိုင်ရန်အလို့ငှာ အစိုးရသည် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် လုံလောက်သော ကျန်းမာရေး ဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိစေရန် အာမခံပေးရမည်။ သို့မဟုတ်ပါက ၎င်းတို့အနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်တာဝန်ယူမှုနှင့် ထိန်းချုပ်မှုဖြင့် ထိုကဲ့သို့ ဝန်ဆောင်မှုများကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲကာ ပေးအပ်နိုင်ရန်အတွက် လုံလောက်သည့် အရင်းအမြစ်များ ထောက်ပံ့ရမည်။

၂။ ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများသည် အတတ်နိုင်ဆုံး ရပ်ရွာအခြေပြုဖြစ်ရမည်။ ၎င်းဝန်ဆောင်မှုများအား ဌာနတိုင်းရင်းသား

လူမျိုးများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် စီမံခန့်ခွဲရမည်ဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများ၏ စီးပွားရေး၊ ပထဝီအနေအထား၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခြေအနေများနှင့် ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်းများ၊ ကုသမှုအလေ့အထများနှင့် တိုင်းရင်းဆေးတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။

၃။ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်အတွက် သင်တန်းပေးခြင်းနှင့် အလုပ်ခန့်အပ်ခြင်းများတွင် ဒေသခံ ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများအား ဦးစားပေးရမည်။ အခြေခံကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကို အဓိကထားရမည် ဖြစ်သော်လည်း အခြားကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအဆင့်များနှင့်လည်း ခိုင်မာသောချိတ်ဆက်မှုများရှိရမည်။

၄။ ဤကဲ့သို့သော ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများကို အခြားသော လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အစီအမံများနှင့် အတူတကွ ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုင်း ၆ - ပညာရေးနှင့် ဆက်သွယ်ပြန်ကြားရေးနည်းလမ်းများ

အပိုဒ် ၂၆

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ အခြားသော ပြည်သူ့အစုအဖွဲ့များနှင့် တန်းတူရည်တူ ပညာသင်ခွင့်ရရှိနိုင်ရေးကို အာမခံပေးနိုင်မည့် အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။

အပိုဒ် ၂၇

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အထူးလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန်အလို့ငှာ ပညာရေး အစီအစဉ်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် ရေးဆွဲချမှတ်၍ အကောင်အထည်ဖော်ကာ ဤသို့ရေးဆွဲရာတွင် ၎င်းတို့၏ သမိုင်းကြောင်း၊ အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် နည်းပညာ၊ စံတန်ဖိုးစနစ်များနှင့် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အနာဂတ် မျှော်မှန်းဆန္ဒများကို ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်ပြီး ရေးဆွဲရမည်။

၂။ စွမ်းဆောင်ရည်ရှိသော အာဏာပိုင်အနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး အုပ်စုဝင်များအား လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးရေး၊ ပညာရေးအစီအစဉ်များ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ရေးတို့တွင် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု ရှိလာအောင် ဆောင်ရွက်ပေးရမည် ဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းအစီအစဉ်များတွင်ပါဝင်သည့် တာဝန်များကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများထံ သင့်လျော်သလို အဆင့်ဆင့် လွှဲပြောင်းပေးရေးကို ရှေးရှုဆောင်ရွက်ရမည်။

၃။ ထို့အပြင် အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင် ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ချမှတ်တည်ထောင်ပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုကာ အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများသည် စွမ်းရည်ရှိအာဏာပိုင်နှင့် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများ ပူးပေါင်းဆွေးနွေးကာ ဖော်ဆောင်ချမှတ်ထားသည့် အနိမ့်ဆုံး စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီရမည်။ လိုအပ်သည့် ရင်းမြစ်များကိုလည်း ထောက်ပံ့ပေးရမည်။

အပိုဒ် ၂၈

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး ကလေးသူငယ်များသည် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ၎င်းတို့နေထိုင်ကျင်လည်ရာအုပ်စုတွင် အများဆုံးအသုံးပြုသော ဘာသာစကားဖြင့် အရေးအဖတ် သင်ယူနိုင်ရန် အခြေအနေအရဖြစ်နိုင်ပါက ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။ ဤသို့သင်ယူရန် မဖြစ်နိုင်ပါက တာဝန်ရှိသော အာဏာပိုင်များသည် ၎င်းရည်မှန်းချက် အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် အစီအမံများကို ရေးဆွဲချမှတ် လုပ်ဆောင်ရန် ဤလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရမည်။

၂။ ဤလူမျိုးများသည် နိုင်ငံတော်ဘာသာစကား သို့မဟုတ် နိုင်ငံ၏ တရားဝင် ရုံးသုံးဘာသာစကားများအနက် တစ်ခုကို ချောမွေ့ကျင်လည်စွာ တတ်မြောက်ကျွမ်းကျင်နိုင်ရန်အတွက် လုံလောက်သော အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။

၃။ သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် မြှင့်တင်ရန်အတွက် အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။

အပိုဒ် ၂၉

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအုပ်စုဝင် ကလေးသူငယ်များအနေဖြင့် မိမိတို့ကိုယ်ပိုင်အသိုက်အဝန်းနှင့် နိုင်ငံတွင်းရှိ ပြည်သူ့အသိုက်

အဝန်းတွင် တန်းတူရည်တူ လှုပ်ရှားပါဝင်နိုင်စေမည့် အထွေထွေ အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် အတတ်ပညာများ ဖြန့်ဝေပေးခြင်း သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ချမှတ်ထားရှိသော ပညာရေး၏ ရည်မှန်းချက်တစ်ရပ် ဖြစ်ရမည်။

အပိုဒ် ၃၀

၁။ အစိုးရများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များ၊ အထူးသဖြင့် လုပ်သားရေးရာ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများ၊ ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ၊ လူမှုဖူလုံရေးနှင့် ဤ ကွန်ဗင်းရှင်းအရ ၎င်းတို့ ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသော အခွင့်အရေးများကို သိရှိနားလည်စေရန် အလို့ငှာ သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများ၏ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် လျော်ကန်ကိုက်ညီသော အစီအမံများကို ရေးဆွဲချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမည်။

၂။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် လိုအပ်ပါက ဤလူမျိုးများအသုံးပြုသော ဘာသာစကားများဖြင့် ဘာသာပြန် ရေးသားမှုများနှင့် လူထုမီဒီယာမှတစ်ဆင့် ထုတ်ပြန်အသိပေးမှုများကို အသုံးပြုဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုဒ် ၃၁

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် ရှိနေနိုင်သော အကြောင်းမဲ့ မလိုမှန်းထားမှုများအား အပြီးသတ်တိုက်ဖျက်ရန် ရည်ရွယ် လျက် နိုင်ငံအတွင်းရှိ ပြည်သူများအားလုံး၊ အထူးသဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် အများဆုံး တိုက်ရိုက်ထိ တွေ့ဆက်ဆံရသည့် ပြည်သူများအတွက် အသိပညာပေးရေးအစီအမံများကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ရာ တွင် သမိုင်းဖတ်စာအုပ်များနှင့် အခြားသော ပညာရေး အထောက်အကူများတွင် ဤလူမျိုးများ၏ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယဉ် ကျေးမှုများအကြောင်းကို မျှတ၊ တိကျစွာ အချက်အလက်များဖြင့် ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းရှိစေရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ရမည်။

အပိုင်း ၇ - နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း

အပိုဒ် ၃၂

အစိုးရများသည် နယ်စပ်ခြား၍ တည်ရှိနေသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စု လူမျိုးများအကြား စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဝိညာဉ်ရေးရာနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ နယ်ပယ်များ၌ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအပါအဝင် ထိတွေ့ ဆက်ဆံခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို ချောမွေ့စေရန် အကူအညီပေးရန်အလို့ငှာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း အပါအဝင် သင့်လျော်သော အစီအမံများကို ရေးဆွဲဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုင်း ၈ - စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း

အပိုဒ် ၃၃

၁။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းတွင် ဖော်ပြထားသော ကိစ္စရပ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် တာဝန်ရှိသည့် အစိုးရအာဏာပိုင်သည် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် စီမံကိန်းများကို ဆောင်ရွက်ရန် အစိုးရဌာနများ သို့မဟုတ် အခြားသင့်လျော် သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများကို ချမှတ်ထူထောင်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့ထံတွင် ဆောင်ရွက်ရမည့်တာဝန်ရှိသော လုပ်ငန်း ဆောင်တာများအား စနစ်တကျ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် လိုအပ်သော နည်းလမ်းများ ရရှိစေရန်တို့ကို ဆောင်ရွက်ရမည်။

၂။ ဤစီမံကိန်းများတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည် -

(က) ဤကွန်ဗင်းရှင်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အစီအမံများအား ရေးဆွဲစီစဉ်ခြင်း၊ ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်ခြင်း၊ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းနှင့် အကဲဖြတ်ခြင်းတို့ကို သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊

(ခ) ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာနှင့် အခြားသော အစီအမံများအား သက်ဆိုင်ရာ စွမ်းရည်ရှိအာဏာပိုင်များထံ အဆိုပြုခြင်းနှင့် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော အစီအမံများ လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ခြင်းအား ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲခြင်းကို သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း။

အပိုင်း ၉ - အထွေထွေပြဋ္ဌာန်းချက်များ

အပိုဒ် ၃၄

ဤကွန်ဗင်းရှင်းအား လိုက်နာကျင့်သုံးရာတွင် ဆောင်ရွက်ရမည့် အစီအမံများ၏ သဘောသဘာဝနှင့် နယ်ပယ် အတိုင်းအတာတို့ကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ရာတွင် နိုင်ငံတစ်ခုစီ၏ အခြေအနေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ လိုက်လျောညီထွေ ဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုဒ် ၃၅

ဤကွန်ဗင်းရှင်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် အခြား ကွန်ဗင်းရှင်းများနှင့် အကြံပြုချက်များ၊ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံအလိုက် ဥပဒေများ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း သို့မဟုတ် သဘောတူညီချက်များတွင် ပါရှိသည့် သက်ဆိုင်ရာ လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အကျိုးခံစားခွင့်များအပေါ် ထိခိုက်ခြင်းမရှိစေရ။

အပိုင်း ၁၀ - နိဂုံးချုပ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

အပိုဒ် ၃၆

၁၉၅၇ ခုနှစ်၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ရိုးရာမျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်းကို ဤကွန်ဗင်းရှင်းဖြင့် မွမ်းမံပြင်ဆင်သည်။

အပိုဒ် ၃၇

ဤကွန်ဗင်းရှင်းအား တရားဝင် သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးမှုများကို မှတ်ပုံတင်ရန်အလို့ငှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့၏ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ထံ အသိပေးအကြောင်းကြားရမည်။

အပိုဒ် ၃၈

၁။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းအား သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးမှုများကို ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ထံ အကြောင်းကြား အသိပေး၍ မှတ်ပုံတင်ထားသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအပေါ်သာ စည်းနှောင်မှုရှိစေရမည်။

၂။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းအား အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံမှ သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးကြောင်း ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ထံသို့ မှတ်ပုံတင်ရန် အကြောင်းကြားသည့် ရက်စွဲမှစ၍ တစ်ဆယ့်နှစ်လအကြာ၌ အသက်ဝင်စေရမည်။

၃။ ထိုမှစ၍ ဤကွန်ဗင်းရှင်းအား မည်သည့်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံမဆိုက သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးကြောင်း မှတ်ပုံတင်ရန် အကြောင်းကြားသည့် ရက်စွဲမှစ၍ တစ်ဆယ့်နှစ်လအကြာ၌ ၎င်းနိုင်ငံအတွက် အသက်ဝင်စေရမည်။

အပိုဒ် ၃၉

၁။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းအား သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးထားသည့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံသည် သဘောတူညီမှုကို ရုပ်သိမ်းလိုပါက ကွန်ဗင်းရှင်း ပထမဆုံးစတင်အသက်ဝင်သည့် ရက်စွဲမှစ၍ ဆယ်နှစ်ကာလ ကျော်လွန်ချိန်တွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့၏ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ထံ အကြောင်းကြားကာ မှတ်ပုံတင်၍ ရုပ်သိမ်းနိုင်သည်။ မှတ်ပုံတင်သည့် ရက်စွဲမှစ၍ တစ်နှစ်ကာလ မတိုင်မီ ၎င်းရုပ်သိမ်းမှု အသက်ဝင်ခြင်းမရှိစေရ။

၂။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းအား သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးထားပြီး အရှေ့အပိုဒ်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် ဆယ်နှစ်ကာလ ကျော်လွန်ပြီးနောက် တစ်နှစ်ကာလအတွင်း ဤအပိုဒ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် သဘောတူညီမှု ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်ကို မကျင့်သုံးသည့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းသည် နောက်ဆယ်နှစ်ကာလကြာ လိုက်နာရန် ထပ်မံစည်းနှောင်ပြီးဖြစ်ကာ ထိုမှစ၍ ဆယ်နှစ်ကာလ ကျော်လွန်တိုင်းတွင် ဤအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့်အညီ ဤကွန်ဗင်းရှင်းအား သဘောတူညီမှုကို ရုပ်သိမ်းနိုင်သည်။

အပိုဒ် ၄၀

၁။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့၏ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်သည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ၎င်းထံ မှတ်ပုံတင်ရန် အသိပေးအကြောင်းကြားလာသည့် သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးမှုများနှင့် သဘောတူညီချက် ရုပ်သိမ်းမှုများ အားလုံးကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလုံးထံ အသိပေးရမည်။

၂။ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်သည် သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးကြောင်း ဒုတိယအကြိမ် ၎င်းထံ မှတ်ပုံတင်ခြင်းကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ

များထံ အသိပေးရာတွင် ကွန်ဗင်းရှင်းအသက်ဝင်မည့် ရက်စွဲကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ သိရှိစေရန်အတွက် ထည့်သွင်းဖော်ပြရမည်။

အပိုဒ် ၄၁

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့၏ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်သည် အရှေ့အပိုဒ်များပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ၎င်းထံမှတ်ပုံတင်ထားသည့် သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးမှုများနှင့် သဘောတူညီချက် ရုပ်သိမ်းမှုများအားလုံးကို မှတ်ပုံတင်ရန်အလို့ငှာ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်ထံ အချက်အလက် အပြည့်အစုံဖြင့် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာချုပ် အပိုဒ် ၁၀၂ နှင့်အညီ အသိပေးအကြောင်းကြားရမည်။

အပိုဒ် ၄၂

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့၏ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အနေဖြင့် လိုအပ်သည်ဟု ယူဆပါက ဤကွန်ဗင်းရှင်း၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပုံဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာတစ်စောင်ကို အထွေထွေအစည်းအဝေး၌ တင်ပြနိုင်ပြီး ကွန်ဗင်းရှင်းအား အလုံးစုံဖြစ်စေ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်စေ မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်းအား အစည်းအဝေး၏ ဆောင်ရွက်ရန်စာရင်း၌ ထည့်သွင်းလိုသည့်ဆန္ဒ ရှိ၊ မရှိ စုံစမ်းမေးမြန်းခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

အပိုဒ် ၄၃

၁။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းအား အလုံးစုံဖြစ်စေ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်စေ မွမ်းမံပြင်ဆင်ထားသည့် ကွန်ဗင်းရှင်း အသစ်တစ်ရပ်ကို အစည်းအဝေးက သဘောတူအတည်ပြုလိုက်ပါက ကွန်ဗင်းရှင်းအသစ်တွင် သီးခြား ညွှန်ကြားချက်များ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်း မရှိလျှင် အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်စေရမည် -

(က) မွမ်းမံပြင်ဆင်ထားသည့် ကွန်ဗင်းရှင်းအသစ်ကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးလိုက်ပါက မွမ်းမံပြင်ဆင်ထားသည့် ကွန်ဗင်းရှင်းအသစ် အသက်ဝင်သည့်အချိန်တွင် ဤကွန်ဗင်းရှင်းအား သဘောတူညီမှုကို အထက်မှ အပိုဒ် ၃၉ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိစေဘဲ လက်ငင်းရုပ်သိမ်းပြီး ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရမည်၊

(ခ) မွမ်းမံပြင်ဆင်ထားသည့် ကွန်ဗင်းရှင်းအသစ် အသက်ဝင်လာသည့် ရက်စွဲမှစ၍ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ ဤကွန်ဗင်းရှင်းအား သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို ဖျက်သိမ်းသည်။

၂။ ဤကွန်ဗင်းရှင်းအား သဘောတူလက်မှတ် ရေးထိုးထားပြီး ကွန်ဗင်းရှင်းအသစ်အား သဘောတူလက်မှတ် မရေးထိုးရသေးသည့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအပေါ် ဤကွန်ဗင်းရှင်းသည် မည်သည့်အခြေအနေတွင်ဖြစ်စေ ဖော်ပြထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်အပြည့်အစုံအတိုင်း ဆက်လက်၍ အသက်ဝင်စည်းနှောင်စေရမည်။

အပိုဒ် ၄၄

ဤကွန်ဗင်းရှင်း၏ အင်္ဂလိပ်ဘာသာမူနှင့် ပြင်သစ်ဘာသာမူသည် တန်းတူဩဇာရှိသည်။

နောက်ဆက်တွဲ ၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်း

၂၀၀၇ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၃ ရက်နေ့တွင် အထွေထွေညီလာခံက အတည်ပြုခဲ့သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်

[အဓိကကော်မတီတစ်ရပ်ကို ရည်ညွှန်းခြင်းမရှိ (A/61/L.67 နှင့် Add.1)]

၆၁/၂၉၅။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်း

အထွေထွေညီလာခံသည် -

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကောင်စီက ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်း ပါ ပြဌာန်းစာသားကို အတည်ပြုခဲ့သည့် ၂၀၀၆ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၉ ရက်နေ့ ရက်စွဲဖြင့် ထုတ်ပြန်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၁/၂ ၌ ပါဝင်သည့် အကြံပြုချက်များအား မှတ်သားလျက်၊

ကြေညာစာတမ်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ထပ်မံဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန် အချိန်ယူသည့်အနေဖြင့် ထုတ်ပြန်ရန် စဉ်းစားချက်အား ခေတ္တဆိုင်းငံ့ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ထိုစဉ်းစားချက်အား ခြောက်ဆယ့်တစ်ကြိမ်မြောက် အထွေထွေညီလာခံ အဆုံးမတိုင်မီ အပြီးသတ်ဆောင်ရွက်ရန်လည်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည့် ၂၀၀၆ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀ ရက်စွဲဖြင့်ထုတ်ပြန်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက် အမှတ် ၆၁/၁၇၈ ကို အောက်မေ့လျက်၊^၁

ယခုဆုံးဖြတ်ချက်၏ နောက်ဆက်တွဲတွင် ဖော်ပြပါရှိသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်း ကို အတည်ပြုသည်။

၁၀၇ ကြိမ်မြောက် မျက်နှာစုံညီစည်းဝေးပွဲ
စက်တင်ဘာ ၁၃၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ်

နောက်ဆက်တွဲ

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်း

အထွေထွေညီလာခံသည်၊

ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာချုပ်၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် အခြေခံမူများ၊ နှင့် နိုင်ငံတော်များက ပဋိညာဉ် စာချုပ်နှင့်အညီ ဖြည့်ဆည်းပေးရမည့် ဝတ္တရားများအား ဖြည့်ဆည်းမည်ဟူသော ယုံကြည်မှုတို့ကို စွဲကိုင်လျက်၊

လူမျိုးများအားလုံးသည် ကွဲပြားပိုင်ခွင့်၊ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ကွဲပြားသည်ဟု ခံယူပိုင်ခွင့်နှင့် ထိုသို့ ကွဲပြားခံယူချက်များကို လေးစားခံရပိုင်ခွင့်တို့အား အသိအမှတ်ပြုလျက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် အခြားလူမျိုးများအားလုံးနှင့် တန်းတူညီမျှ ဖြစ်ကြောင်း အတည်ပြုလျက်၊

လူသားမျိုးနွယ် ဘုံပိုင်ဆိုင်သည့် အမွေအနှစ်ဖြစ်သော လူမှုအဖွဲ့အစည်းဖွံ့ဖြိုးမှုများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများ၏ မတူကွဲပြားမှု နှင့် ပေါင်းစုံကြွယ်ဝမှုတို့အတွက် လူမျိုးများအားလုံး၏ ဖြည့်ဆည်းပါဝင်မှုကိုလည်း အတည်ပြုလျက်၊

မွေးဖွားရာ နိုင်ငံ သို့မဟုတ် လူမျိုး၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှု သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ခြားနားချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ လူမျိုးများ သို့မဟုတ် လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် အခြားသူတို့ထက် ပိုမိုမြင့်မြတ်သည်ဟူသော အယူအဆကို အခြေခံသော သို့မဟုတ် ၎င်းကို အားပေးမြှင့်တင်သော အယူဝါဒများ၊ မူဝါဒများနှင့် အလေ့အထ များသည် လူမျိုးရေးအရ ခွဲခြားခြင်း၊ သိပ္ပံနည်းအရ မှားယွင်းခြင်း၊ ဥပဒေအရ မခိုင်မာခြင်း၊ ကိုယ်ကျင့်တရားအရ ချို့ယွင်းခြင်းနှင့် လူမှုရေးအရ မျှတမှုမရှိခြင်းကို ထပ်လောင်းအတည်ပြုလျက်၊

၁ ၆၁ ကြိမ်မြောက် အထွေထွေညီလာခံ၏ တရားဝင်ထုတ်ပြန်ထားသော မှတ်တမ်း၊ အမှတ် ၅၃ (က၊၆၁၊၅၃)၊ အပိုင်း ၁၊ အခန်း ၂ ကိုကြည့်ရန်

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးရာ၌ မည်သည့်နည်းဖြင့်မဆို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှ ကင်းလွတ်သင့်သည်ကို ထပ်မံအတည်ပြုလျက်၊

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ကိုလိုနီပြုခံရခြင်း၊ ၎င်းတို့၏ မြေများ၊ ပိုင်နယ်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်များအား သိမ်းဆည်းခံရခြင်းတို့အပြင် အခြားအချက်များ၏ အကျိုးဆက်ရလဒ်အဖြစ် သမိုင်းကြောင်းအရ ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို ကြုံတွေ့ခံစားခဲ့ရပြီး အထူးသဖြင့် ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် လိုအပ်ချက်များ၊ အကျိုးစီးပွားများနှင့်အညီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဖော်ဆောင်ပိုင်ခွင့်အား ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းမရှိစေရန် ပိတ်ပင်ခံထားရခြင်းအား စိုးရိမ်ပူပန်လျက်၊

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများ၊ ဝိညာဉ်ရေးရာ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ သမိုင်းကြောင်းများနှင့် အတွေးအခေါ်များမှ ပေါက်ဖွားဆင်းသက်လာသည့် မူလအခွင့်အရေးများ၊ အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ မြေများ၊ ပိုင်နယ်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား လေးစားလိုက်နာရန်နှင့် အားပေးမြှင့်တင်ရန် အရေးတကြီး ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုလျက်၊

နိုင်ငံတော်များနှင့် ချုပ်ဆိုထားသည့် စာချုပ်စာတမ်းများ၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် အခြားသော အပြုသဘောဆောင်စီမံထားရှိချက်များတွင် အတည်ပြုထားသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား လေးစားလိုက်နာရန်နှင့် အားပေးမြှင့်တင်ရန် အရေးတကြီး ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ကြောင်း အလားတူ အသိအမှတ်ပြုလျက်၊

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာရေး နှင့် နည်းပေါင်းစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် ဖိနှိပ်ခြင်းကို နေရာစုံ၌ အဆုံးသတ်တိုက်ဖျက်ရေးအတွက် ကိုယ်တိုင် စည်းရုံးလာခြင်းကို ကြိုဆိုလျက်၊

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်နှင့် ၎င်းတို့၏ မြေများ၊ ပိုင်နယ်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆောင်ရွက်မှုများအား ထိန်းချုပ်ခွင့်ရှိပါက ၎င်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၊ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ရိုးရာအစဉ်အလာများကို တည်တံ့အောင်ထိန်းသိမ်းကာ တိုး၍ ခိုင်မာလာစေရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ မျှော်မှန်းချက်များ၊ လိုအပ်ချက်များနှင့်အညီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို မြှင့်တင်ရန် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဟု ယုံကြည်လျက်၊

ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ရိုးရာအလေ့အထများအား လေးစားခြင်းသည် သဘာဝတရားနှင့် ဖြည့်တင်းစုံညီမှု ပြီး ရေရှည်တည်တံ့နိုင်သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အား စနစ်တကျ စီမံခန့်ခွဲထိန်းသိမ်းခြင်းတို့ကို အားဖြည့်ထောက်ပံ့နိုင်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုလျက်၊

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေများ၊ ပိုင်နယ်နယ်မြေများအတွင်းမှ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာတပ်ဖွဲ့များအား ရုပ်သိမ်းခြင်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှု၊ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံများနှင့် လူမျိုးများအကြား နားလည်မှုနှင့် မိတ်ဆွေဆက်ဆံရေးများ တည်ဆောက်မှုတို့အတွက် အထောက်အကူ ဖြစ်နိုင်ခြင်းကို အလေးအနက်ဖော်ပြလျက်၊

ဌာနေတိုင်းရင်းသား မိသားစုများနှင့် အသိုက်အဝန်းများသည် ၎င်းတို့၏ ကလေးသူငယ်များအား ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးများနှင့်အညီ ပျိုးထောင်ခြင်း၊ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခြင်း၊ ပညာသင်ကြားပေးခြင်းနှင့် ကာယစိတ္တသုခတို့အတွက် စုပေါင်း၍ တာဝန်ယူပိုင်ခွင့်ကို အထူးအသိအမှတ်ပြုလျက်၊

နိုင်ငံတော်များနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအကြား ချုပ်ဆိုထားသည့် စာချုပ်စာတမ်းများ၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် အခြားသော အပြုသဘောဆောင် စီမံထားရှိချက်များတွင် အတည်ပြုထားသည့် အခွင့်အရေးများသည် အချို့အခြေအနေများတွင် နိုင်ငံတကာနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး ဝင်ရောက်တာဝန်ယူရန် ဝတ္တရားရှိကြောင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားလျက်၊

စာချုပ်စာတမ်းများ၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် အခြားသော အပြုသဘောဆောင် စီမံထားရှိချက်များနှင့် ၎င်းတို့ကိုယ်စားပြုဖော်ပြသည့် ဆက်ဆံရေးသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် နိုင်ငံတော်များအကြား ခိုင်မာသော မိတ်ဖက်ဆောင်ရွက်မှုကို တည်ဆောက်ရန်အတွက် အခြေခံဖြစ်သည်ကို ထပ်လောင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားလျက်၊

ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာချုပ်၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာချုပ်၊ နှင့် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာချုပ်၊ အပြင် ဗီယက်နာ ကြေညာစာတမ်းနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေး အစီအစဉ်^၃ တို့သည် လူမျိုးများအားလုံးအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးရပ်တည်မှုကို လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် လွတ်လပ်စွာ ကြံဆဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ခွင့်ပေးသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၏ အခြေခံကျသော အရေးပါမှုကို အတည်ပြုခြင်းအား အသိအမှတ်ပြုလျက်၊

၂ ဆုံးဖြတ်ချက် ၂၂၀၀ က (၂၁)၊ နောက်ဆက်တွဲ ကို ကြည့်ရန်

၃ A/CONF. ၁၅၇/၂၄ (အပိုင်း ၁)၊ အခန်း ၃။

နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့်အညီ ကျင့်သုံးသော မည်သည့်လူမျိုးမဆို၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အား ငြင်းဆိုရန် ဤကြေညာစာတမ်း ပါ မည်သည့်အချက်ကိုမျှ အသုံးပြုပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်း မှတ်သားလျက်၊

ဤကြေညာစာတမ်းပါဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် တရားမျှတမှု၊ ဒီမိုကရေစီ၊ လူ့အခွင့်အရေးများအား လေးစားလိုက်နာမှု၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ကင်းစင်မှုနှင့် သဘောရိုးဆန္ဒဖြင့် ဆက်ဆံမှု အခြေခံမူများအပေါ် အခြေပြု၍ နိုင်ငံတော်နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအကြား သဟဇာတဖြစ်၍ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရှိသော ဆက်ဆံရေးများကို ပိုမိုကောင်းမွန်စေနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်လျက်၊

နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများအရ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် ဖြည့်ဆည်းပေးရမည့် ဝတ္တရားများ၊ အထူးသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဝတ္တရားများကို လေးစားလိုက်နာကာ သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပြီး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ရန် နိုင်ငံတော်များအား တိုက်တွန်းအားပေးလျက်၊

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား အားပေးမြှင့်တင်ခြင်းနှင့် ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ခြင်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကုလသမဂ္ဂသည် အရေးကြီးသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပြီး ဆက်လက် လုပ်ဆောင်သွားရမည်ကို အလေးအနက်ဖော်ပြလျက်၊

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ အားပေး မြှင့်တင်ခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း နှင့် ဤနယ်ပယ်ရှိ ကုလသမဂ္ဂစနစ်၏ သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများကို ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းတို့တွင် ဤကြေညာစာတမ်းသည် အရေးကြီးသော ရှေ့ခြေလှမ်းတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်လျက်၊

ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးများ အားလုံးကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းစွာ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိခြင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ တည်ရှိမှု၊ ကာယစိတ္တသုခနှင့် လူမျိုးများအဖြစ် အပြည့်အဝဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နိုင်မှုတို့အတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော စုပေါင်းအခွင့်အရေးများအား ပိုင်ဆိုင်ခြင်းတို့ကို အသိအမှတ်ပြုကာ ထပ်လောင်းအတည်ပြုလျက်၊

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခြေအနေသည် ဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု၊ နိုင်ငံတစ်ခုနှင့်တစ်ခုအလိုက် ကွဲပြားပြီး သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံနှင့် ဒေသ၏ သီးခြားကြန်အင်လက္ခဏာများနှင့် အထွေထွေသော သမိုင်းကြောင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ နောက်ခံအခြေအနေတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုလျက်၊

မိတ်ဖက်ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်လေးစားမှုတို့ဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ရမည့် အောင်မြင် အထမြောက်မှု စံတစ်ရပ်အဖြစ် အောက်ပါ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကြေညာစာတမ်းကို အလေးအနက် ပြဋ္ဌာန်းကြေညာသည် -

အပိုဒ် ၁

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာချုပ်၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေတို့တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးများ^၁ နှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များ အားလုံးကို စုပေါင်း၍ဖြစ်စေ တစ်ဦးချင်းဖြစ်စေ အပြည့်အဝ ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂

ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် လွတ်လပ်ပြီး အခြား လူမျိုးများ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များ အားလုံးနှင့် တန်းတူညီမျှဖြစ်ကာ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများ၊ အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဖြစ်တည်မှု သို့မဟုတ် ဝိသေသအပေါ် အခြေခံသည့် အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးရာ၌ မည်သည့်နည်းဖြင့်မဆို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှ ကင်းလွတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၃

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသည်။ အဆိုပါအခွင့်အရေးအားဖြင့် ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံရေး ရပ်တည်မှုကို လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် လွတ်လပ်စွာ ကြံဆဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

အပိုဒ် ၄

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးရာ၌ ၎င်းတို့၏ အုပ်စုတွင်းနှင့် ဒေသတွင်း အရေးကိစ္စများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များတွင် ကိုယ်ကြံရွယ်ဖန်တီးခွင့် သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိပြီး ၎င်းတို့၏ ကိုယ်

ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအတွက် ဘဏ္ဍာငွေ ရှာဖွေရန် ကြံဆဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၅

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ တစ်မူကွဲသော နိုင်ငံရေး၊ ဥပဒေ၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းကာ ပိုမိုခိုင်မာကောင်းမွန်လာစေရန် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ဆန္ဒရှိ ရွေးချယ်ပါက နိုင်ငံတော်၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ လည်ပတ်မှုအဝန်းအဝိုင်းများတွင် အပြည့်အဝ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်လည်း ရှိသည်။

အပိုဒ် ၆

ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းသည် နိုင်ငံသားဖြစ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၇

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် လူသားတစ်ဦးအနေဖြင့် အသက်ရှင်နေထိုင်ခွင့်၊ ရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာကောင်းမွန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံခွင့် ရှိသည်။

၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများအဖြစ် လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်ပိုင်ခွင့်၊ တစ်မူကွဲလူမျိုးများအဖြစ် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေးကို ရယူခံစားပိုင်ခွင့်နှင့် အုပ်စုတွင်းမှ ကလေးသူငယ်များအား အခြားအုပ်စုတစ်ခုတွင်းသို့ အတင်းအဓမ္မရွှေ့ပြောင်းခြင်း အပါအဝင် မည်သည့် လူမျိုးသုဉ်း သတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် အခြားအကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များမှမဆို ကင်းလွတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၈

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် ၎င်းတို့၏ယဉ်ကျေးမှုအား အတင်းအဓမ္မ ဝါးမြိုခြင်း သို့မဟုတ် ဖျက်ဆီးခြင်းတို့မှ ကင်းလွတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် အောက်ပါတို့အား ကြိုတင်ကာကွယ်တားဆီးခြင်းနှင့် ပြန်လည်ကုစားခြင်း တို့အတွက် ထိရောက်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများကို ချမှတ်ထားရမည် -

(က) ၎င်းတို့၏ တစ်မူကွဲလူမျိုးများအဖြစ် ရပ်တည်မှုဂုဏ်သိက္ခာ သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ စံတန်ဖိုးများ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားဝိသေသများကို ဖယ်ရှားဖျက်ဆီးလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ရှိသော သို့မဟုတ် ထိုသို့ အကျိုးရလဒ်ပေါ်ထွက်စေနိုင်သော မည်သည့်ဆောင်ရွက်ချက်မဆို၊

(ခ) ၎င်းတို့၏ မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများ သို့မဟုတ် သယံဇာတများအား ရယူသိမ်းဆည်းလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ရှိသော သို့မဟုတ် ထိုသို့ အကျိုးရလဒ်ပေါ်ထွက်စေနိုင်သော မည်သည့်ဆောင်ရွက်ချက်မဆို၊

(ဂ) ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများအနက် မည်သည်ကိုမဆို ချိုးဖောက်ရန် သို့မဟုတ် ထိခိုက်စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ရှိသော သို့မဟုတ် ထိုသို့ အကျိုးရလဒ်ပေါ်ထွက်စေနိုင်သော မည်သည့် အတင်းအဓမ္မ နေရာရွှေ့ပြောင်းစေခြင်း ဆောင်ရွက်ချက်နည်းလမ်းမဆို၊

(ဃ) မည်သည့် အတင်းအဓမ္မ ဝါးမြိုခြင်း သို့မဟုတ် ပေါင်းစည်းခြင်း နည်းလမ်းမဆို၊

(င) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ဦးတည်ဆန့်ကျင်သည့် လူမျိုးရေးအခြေပြု သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှု အခြေပြု ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအား အားပေးမြှင့်တင်ရန် သို့မဟုတ် လှုံ့ဆော်ရန် ရည်ရွယ်ရေးဆွဲ ချမှတ်ထားသည့် မည်သည့် ဝါဒဖြန့်ခြင်းနည်းလမ်းမဆို။

အပိုဒ် ၉

ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်း သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်၏ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့်အညီ အဆိုပါ အသိုက်အဝန်း သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် သက်ဆိုင်ပါဝင်ခွင့်ရှိသည်။ ထိုသို့အခွင့်အရေးကို ကျင့်သုံးခြင်းကြောင့် မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့်မျှ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မရှိစေရ။

အပိုဒ် ၁၀

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ၎င်းတို့၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများမှ အတင်းအဓမ္မ ဖယ်ရှားခြင်းမပြုရ။ သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ကြိုတင်အသိပေးခြင်းနှင့် လွတ်လပ်သော သဘောထားအမြင် ရယူခြင်းမရှိဘဲ

ရွှေပြောင်းနေရာချထားခြင်းမပြုရ၊ ဆောင်ရွက်ရာတွင် မျှတသော နစ်နာကြေးကို သဘောတူညီသတ်မှတ်ကာ ဖြစ်နိုင်ပါက နေရပ်ပြန်ရန် ရွေးချယ်ခွင့်ပေးရမည်။

အပိုဒ် ၁၁

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်နှင့် ပြန်လည်အသက်သွင်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဤတွင် အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ် ကာလသုံးပါး၌ ဖန်တီးဆောင်ရွက်(ခဲ့)သည့် ရှေးဟောင်းသုတေသနဆိုင်ရာနှင့် သမိုင်းဝင် နေရာများ၊ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ၊ ဒီဇိုင်းများ၊ အခမ်းအနားပွဲများ၊ နည်းပညာများနှင့် မျက်မြင်ဖျော်ဖြေမှုနှင့် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျဖျော်ဖြေမှုဆိုင်ရာ အနုပညာလက်ရာများနှင့် စာပေတို့ကဲ့သို့သော ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖန်တီးဆောင်ရွက်ချက်များအား ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခွင့်၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခွင့်နှင့် ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခွင့်လည်း ပါဝင်သည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ကြိုတင်အသိပေးခြင်းနှင့် လွတ်လပ်သော သဘောထားအမြင် ရယူခြင်း မပြုဘဲ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ ဥပဒေများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် ဆန့်ကျင်လျက် ယူဆောင်သွားခြင်းခံရသည့် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ၊ ဉာဏဆိုင်ရာ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာနှင့် ဝိညာဉ်ရေးရာ ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်းများအားအတွက် ကုစားမှုကို ပြန်လည်ပေးအပ်ခြင်း အပါအဝင် ထိရောက်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများ ချမှတ်၍ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရမည်။

အပိုဒ် ၁၂

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ဝိညာဉ်ရေးရာနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ရိုးရာ အစဉ်အလာများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် အခမ်းအနားပွဲများကို ပြသခြင်း၊ ကျင့်သုံးခြင်း၊ ဖန်တီးခြင်းနှင့် သင်ကြားခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ နေရာများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် သီးသန့်ဝင်ရောက်ခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ အထွတ်အမြတ်ပစ္စည်းများအား အသုံးပြုခြင်းနှင့် ထိန်းချုပ်ခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ နှင့် ၎င်းတို့၏ သေလွန်ပြီး ရုပ်အလောင်းများအား နေရပ်သို့ပြန်လည်သယ်ယူခွင့် ရှိသည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ရေးဆွဲချမှတ်ထားသော၊ မျှတပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာကာ ထိရောက်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများမှတစ်ဆင့် ၎င်းတို့ပိုင်ဆိုင်သော အထွတ်အမြတ်ပစ္စည်းများနှင့် သေလွန်ပြီးရုပ်အလောင်းများအား ရယူခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် နေရပ်သို့ပြန်လည်သယ်ယူခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းပေးရမည်။

အပိုဒ် ၁၃

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ သမိုင်းကြောင်းများ၊ ဘာသာစကားများ၊ နှုတ်ပြောရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ အတွေးအခေါ်များ၊ စာရေးသားခြင်းစနစ်များနှင့် စာပေများကို ပြန်လည် အသက်သွင်းခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်း၊ ဖန်တီးခြင်းနှင့် အနာဂတ်မျိုးဆက်များထံ လက်ဆင့်ကမ်းခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အသိုက်အဝန်းများ၊ နေရာများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် အမည်နာမများ သတ်မှတ်ကာ ဤအမည်နာမများအတိုင်း ခေါ်ဆိုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဤအခွင့်အရေးကို မပျက်မကွက် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် နှင့် နိုင်ငံရေး၊ ဥပဒေနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ စည်းဝေးတွေ့ဆုံကြားနာမှုများမှ ပြောဆိုချက်များကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများက နားလည်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏ တင်ပြပြောဆိုချက်များကိုလည်း အပြန်အလှန် နားလည်နိုင်ရန် ထိရောက်သည့် အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ကာ လိုအပ်ပါက စကားပြန်ဝန်ဆောင်မှု စီစဉ်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အခြားသင့်လျော်သည့်နည်းလမ်း စီစဉ်ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုဒ် ၁၄

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ပညာသင်ကြားသင်ယူမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှုနည်းလမ်းများနှင့်အညီ ပညာရေးစနစ်များနှင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားများဖြင့် ပညာသင်ကြားပေးသည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို တည်ထောင်ကာ ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အထူးသဖြင့် ကလေးသူငယ်များသည် နိုင်ငံတော်က စီစဉ်ပေးအပ်သည့် ပညာရေးအဆင့်များနှင့် အသွင်သဏ္ဌာန်များအားလုံးကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းစွာ ရယူခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

၃။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများ၏ ပြင်ပတွင် နေထိုင်ကြသူများ အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အထူးသဖြင့် ကလေးသူငယ်များအတွက် တတ်စွမ်းနိုင်သည့် အခြေအနေတွင် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လျော်ကန်ကိုက်ညီပြီး ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကား

ဖြင့် သင်ကြားသော ပညာရေးကို ရရှိနိုင်စေရန် ထိရောက်သော အစီအမံများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

အပိုဒ် ၁၅

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ သမိုင်းကြောင်းများ၊ မျှော်မှန်းချက်များကို ဂုဏ်သိက္ခာရှိစွာနှင့် ကွဲပြားစုံလင်စွာ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိပြီး ဤသည်ကို ပညာရေးသင်ကြားမှုနှင့် လူထုဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များတွင် သင့်လျော်စွာ ထင်ဟပ်ဖော်ပြရမည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် အကြောင်းမဲ့မလိုမုန်းထားမှုကို တိုက်ဖျက်ရန်၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို အပြီးသတ် တိုက်ဖျက်ရန်နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းဝင် အခြားအုပ်စုများအကြား သည်းခံနေထိုင်မှု၊ နားလည်မှုနှင့် ဆက်ဆံရေးကောင်းများကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကာ၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ထိရောက်သော အစီအမံများကို ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။

အပိုဒ် ၁၆

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားများဖြင့် ကိုယ်ပိုင်မီဒီယာ တည်ထောင်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားမဟုတ်သော မီဒီယာအားလုံးနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းစွာ ထိတွေ့ဆက်ဆံခွင့်ရှိသည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကွဲပြားစုံလင်မှုကို နိုင်ငံပိုင် မီဒီယာများတွင် သင့်လျော်လျောက်ပတ်စွာ ထင်ဟပ်ဖော်ပြခြင်းရှိစေရန်အတွက် ထိရောက်သည့် အစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။ အပြည့်အဝလွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပိုင်ခွင့်ကို ထိခိုက်ခြင်းမရှိစေဘဲ နိုင်ငံတော်များသည် ပုဂ္ဂလိကပိုင် မီဒီယာများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကွဲပြားစုံလင်မှုကို သင့်လျော်လျောက်ပတ်စွာ ထင်ဟပ်ဖော်ပြခြင်း ရှိစေရန် တိုက်တွန်းအားပေးသင့်သည်။

အပိုဒ် ၁၇

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် လူမျိုးများသည် အကျိုးဝင်လိုက်နာရမည့် နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းအလုပ်သမားရေးရာ ဥပဒေအရ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အခွင့်အရေးများအားလုံးကို အပြည့်အဝ ရယူ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ကလေးသူငယ်များ၏ အထူးတလည် ထိခိုက်လွယ်မှုနှင့် ၎င်းတို့၏ စွမ်းရည် မြှင့်တင်ရေးအတွက် ပညာရေး၏ အရေးပါပုံကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ဌာနေတိုင်းရင်းသား ကလေးသူငယ်များအား စီးပွားရေးအရ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်ခြင်း၊ အန္တရာယ်ကြုံတွေ့နိုင်သော သို့မဟုတ် ကလေးသူငယ်၏ ပညာသင်ကြားရေးကို ထိခိုက်စေနိုင်သော၊ သို့မဟုတ် ကလေးသူငယ်၏ ကျန်းမာရေး သို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ဝိညာဉ်ရေးရာ၊ ကိုယ်ကျင့်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် လူမှုဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးမှုအား ထိခိုက်စေနိုင်သော မည်သည့်အလုပ်ကိုမဆို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်းမှ အကာအကွယ်ပေးရန်အလို့ငှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ သီးခြားအစီအမံများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။

၃။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်း၊ အလုပ်ခန့်အပ်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် လုပ်ငလစာရရှိခြင်းတို့အပြင် အခြားကိစ္စရပ်များတွင် မည်သည့်နည်းဖြင့်မဆို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှ ကင်းလွတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၈

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း ယန္တရားများကိုလည်း ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ဖန်တီး တည်ထောင်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၁၉

နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည့် ဥပဒေပြုရေး သို့မဟုတ် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး အစီအမံများကို အတည်ပြုခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း မဆောင်ရွက်မီ သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ကြိုတင်အသိပေးခြင်းနှင့် လွတ်လပ်သော သဘောထားအမြင် ရယူခြင်း ပြုလုပ်ရန်အတွက် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများမှတစ်ဆင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို သဘောရိုးဖြင့် လုပ်ဆောင်ရမည်။

အပိုဒ် ၂၀

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ စနစ်များ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ဖန်တီးတည်ထောင်ခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် အသက်မွေး

ဝမ်းကျောင်းရပ်တည်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို ကျင့်သုံးရာတွင် ဘေးကင်းလုံခြုံစွာ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် အခြား စီးပွားရေး ဆောင်ရွက်မှုများ အားလုံးကို လွတ်လပ်စွာ လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

၂။ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းရပ်တည်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို ဖယ်ရှားခံရသည့် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် မျှတသော ကုစားခြင်းကို ရယူခံစားပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၁

၁။ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ပညာရေး၊ အလုပ်အကိုင်ရရှိရေး၊ သက်မွေးပညာ သင်ကြားရေးနှင့် မွမ်းမံရေး၊ အိမ်ရာတည်ဆောက်ရေး၊ သောက်သုံးရေနှင့် မိလ္လာစနစ်၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုဖူလုံရေး နယ်ပယ်များအပါအဝင် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းစွာ လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအား စဉ်ဆက်မပြတ် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ထိရောက်သည့် အစီအမံများ၊ လိုအပ်ပါက သီးခြား အစီအမံများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမည်။ ဌာနတိုင်းရင်းသား သက်ကြီးရွယ်အိုများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ၊ ကလေးသူငယ်များနှင့် မသန်စွမ်းသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အထူးလိုအပ်ချက်များကို အထူးဂရုပြု လိုက်နာဖြေရှင်းရမည်။

အပိုဒ် ၂၂

၁။ ဤကြေညာစာတမ်းကို အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးရာတွင် ဌာနတိုင်းရင်းသား သက်ကြီးရွယ်အိုများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ၊ ကလေးသူငယ်များနှင့် မသန်စွမ်းသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အထူးလိုအပ်ချက်များကို အထူးဂရုပြု လိုက်နာဖြေရှင်းရမည်။

၂။ ဌာနတိုင်းရင်းသား အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များသည် နည်းမျိုးစုံဖြင့် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ခံရခြင်းမှ ကင်းလွတ်စေရေးအတွက် အပြည့်အဝ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်နှင့် အာမခံပေးနိုင်ရန် နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကာ အစီအမံများ ချမှတ် လုပ်ဆောင်ရမည်။

အပိုဒ် ၂၃

ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဖော်ဆောင်ပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးရန် ဦးစားပေးကိစ္စများနှင့် မဟာဗျူဟာများ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ကာ ရေးဆွဲချမှတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ကျန်းမာရေး၊ အိမ်ရာတည်ဆောက်ခြင်းနှင့် အခြား စီးပွားရေးနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ရာတွင် တက်ကြွစွာ ချိတ်ဆက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး အဆိုပါအစီအစဉ်များကို သတ်မှတ်အတိုင်းအတာအထိ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများမှတစ်ဆင့် စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၄

၁။ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ အရေးကြီး ဆေးဘက်ဝင်ပင်များ၊ တိရစ္ဆာန်များနှင့် တွင်းထွက်ပစ္စည်းများအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း အပါအဝင် ၎င်းတို့၏ ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးများအား အသုံးပြုပိုင်ခွင့်နှင့် ၎င်းတို့၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အလေ့အထများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဌာနတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် လူမှုဆိုင်ရာနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများ အားလုံးကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းစွာ ရယူခံစားပိုင်ခွင့်လည်း ရှိသည်။

၂။ ဌာနတိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် ရနိုင်စွမ်းသည့် အမြင့်ဆုံးသော ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုကို တန်းတူညီမျှ ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်များသည် ဤအခွင့်အရေးအား တိုးတက်မှုအဆင့်ဆင့်ဖြင့် အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးနိုင်ရေးကို ရှေးရှု၍ လိုအပ်သောဆောင်ရွက်ချက်များ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။

အပိုဒ် ၂၅

ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော သို့မဟုတ် အခြားနည်းဖြင့် အခြေချရယူကာ အသုံးပြုခဲ့သော မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများ၊ ရေပြင်များနှင့် ကမ်းရိုးတမ်း ပင်လယ်ပြင်များနှင့် အခြားသယံဇာတများနှင့် ၎င်းတို့အကြားရှိ တစ်မူကွဲသော ဝိညာဉ်ရေးရာ ဆက်သွယ်မှုကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်း၍ ပိုမိုခိုင်မာလာစေရန် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ဤအချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အနာဂတ်မျိုးဆက်များအတွက် ဖြည့်ဆည်းပေးရမည့် တာဝန်များကိုလည်း ဖြည့်ဆည်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၆

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်သော သို့မဟုတ် အခြေချအသုံးပြုသော၊ အခြားနည်းဟန်ဖြင့် အသုံးပြုခဲ့သော သို့မဟုတ် ရယူခဲ့သော မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများ၊ သယံဇာတများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခွင့်အရေးများကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်သော သို့မဟုတ် အခြေချအသုံးပြုသော၊ အခြားနည်းဖြင့် ရယူခဲ့သော မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများကို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ အသုံးပြုခွင့်၊ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခွင့်နှင့် ထိန်းချုပ်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

၃။ နိုင်ငံတော်များသည် ဤမြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများအား ဥပဒေအရ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုကာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရမည်။ ဤသို့အသိအမှတ်ပြုရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုစနစ်များကို လေးစားလိုက်နာမှုရှိစွာ ဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုဒ် ၂၇

နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဥပဒေများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုစနစ်များကို အပြည့်အဝ အသိအမှတ်ပြု၍ ၎င်းတို့ ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော သို့မဟုတ် အခြားနည်းဖြင့် အခြေချအသုံးပြုခဲ့သော မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်အတွက် မျှတပြီး သီးခြားလွတ်လပ်ကာ ဘက်လိုက်မှုကင်းသော အားလုံးလက်လှမ်းမီ၍ ပွင့်လင်းမြင်သာသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ရမည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၂၈

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော သို့မဟုတ် အခြားနည်းဟန်ဖြင့် အခြေချအသုံးပြုခဲ့သော မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများကို ၎င်းတို့ထံ ကြိုတင်အသိပေးခြင်းနှင့် လွတ်လပ်သော သဘောထားအမြင် ရယူခြင်း မပြုဘဲ သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ယူဆောင်ခြင်း၊ သိမ်းပိုက်ခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် ထိခိုက်ပျက်စီးခြင်း ကြုံတွေ့ခံစားခဲ့ရပါက အဆိုပါတို့ကို ပြန်လည်ပေးအပ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် ပြန်လည်ပေးအပ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါက သင့်တင့်လျောက်ပတ်ပြီး သာတူညီမျှသော နစ်နာကြေးပေးခြင်းဖြင့် ပြန်လည်ကုစားခြင်းကို ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများက လွတ်လပ်သောစိတ်ဆန္ဒဖြင့် သဘောတူညီခြင်းမှအပ နစ်နာကြေးပေးရာတွင် အရည်အသွေး၊ အရွယ်အစားနှင့် ဥပဒေသတိမှတ်ချက် အဆင့်အတန်းတူညီသော မြေများ၊ ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများ ပေးအပ်ခြင်း သို့မဟုတ် နစ်နာကြေးပေးအပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြားသင့်လျော်သော ပြန်လည်ကုစားပေးခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုဒ် ၂၉

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ၎င်းတို့၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် သယံဇာတများ၏ ကုန်ထုတ်စွမ်းအားကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း ပြုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အဆိုပါ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းအတွက် အထောက်အကူပေးရေး အစီအစဉ်များ ရေးဆွဲချမှတ်ကာ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းစွာ ဆောင်ရွက်ရမည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများထံ ကြိုတင်အသိပေးခြင်းနှင့် လွတ်လပ်သော သဘောထားအမြင် ရယူခြင်းမရှိဘဲ ၎င်းတို့၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများအတွင်း ထိခိုက်အန္တရာယ် ဖြစ်စေနိုင်သော အရာပစ္စည်းများကို သိုလှောင်ခြင်း သို့မဟုတ် စွန့်ပစ်ခြင်း မရှိစေရန်အလို့ငှာ ထိရောက်သည့် အစီအမံများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမည်။

၃။ နိုင်ငံတော်များသည် ထိုသို့သောအရာများကြောင့် ထိခိုက်နစ်နာခဲ့ရသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ကျန်းမာရေးအတွက် ကြည့်ရှုပေးခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်ကျန်းမာလာအောင် ကုသပေးခြင်းဆိုင်ရာ အစီအမံများကို ထိခိုက်နစ်နာမှုကို ခံစားခဲ့ရသည့် လူမျိုးများ ရေးဆွဲ အကောင်အထည်ဖော်သည့်အတိုင်း ထိရောက်သောချာစွာ ရရှိစေရန် လိုအပ်သလို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

အပိုဒ် ၃၀

၁။ သင့်လျော်သည့် ပြည်သူလူထုအကျိုးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်တစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသား

လူမျိုးများ၏ လွတ်လပ်စွာ သဘောတူညီမှုမရှိဘဲ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ တောင်းဆိုခြင်းမရှိဘဲ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများအတွင်း စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုရ။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများ အတွင်း စစ်ရေး လှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုမီ သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ထိရောက်စွာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းကို အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများမှတစ်ဆင့် သင့်လျော်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် ဆောင် ရွက်ရမည်။

အပိုဒ် ၃၁

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် လူ့စွမ်းအားနှင့် မျိုးဗီဇဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များ၊ မျိုးစေ့များ၊ ဆေးဝါးများ၊ သစ်ပင် ပန်းမန် တိရစ္ဆာန်များ၏ ဂုဏ်သတ္တိများဆိုင်ရာ အသိပညာ ဗဟုသုတများ၊ နှုတ်ပြော ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ စာပေများ၊ ဒီဇိုင်း များ၊ အားကစားနည်းများနှင့် ရိုးရာ ကစားနည်းများ၊ မျက်မြင်ဖျော်ဖြေမှုနှင့် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ဖျော်ဖြေမှုဆိုင်ရာ အနုပညာ လက်ရာများ အပါအဝင် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်၊ ရိုးရာ အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုဝိသေသ ဖော်ကျူးမှု များနှင့် ၎င်းတို့၏ သိပ္ပံဆိုင်ရာ၊ နည်းပညာဆိုင်ရာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖန်တီးဆောင်ရွက်ချက်များကို ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ထို့အပြင် အဆိုပါ ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်၊ ရိုးရာ အသိပညာ ဗဟုသုတနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုဝိသေသ ဖော်ကျူးမှုများအား ၎င်းတို့၏ ဉာဏပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှု အဖြစ် သတ်မှတ်ကာ ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဤအခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ခြင်း အတွက် ထိရောက်သည့် အစီအမံများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ကာ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။

အပိုဒ် ၃၂

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများနှင့် အခြား သယံဇာတများကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆောင်ရွက်ရန် သို့မဟုတ် အသုံးချရန်အတွက် ဦးစားပေးကိစ္စရပ်များနှင့် မဟာဗျူဟာများ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ် ကာ ရေးဆွဲချမှတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေများ သို့မဟုတ် ပိုင်နက်နယ်မြေများ အပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိသည့် အထူးသဖြင့် တွင်းထွက်ပစ္စည်း၊ ရေ သို့မဟုတ် အခြား သယံဇာတများအား ထုတ်ဖော်ခြင်း၊ အသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် တူး ဖော်ခြင်းနှင့် ဆက်နွယ်နေသည့် မည်သည့်စီမံချက်ကိုမဆို အတည်မပြုမီ သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများထံမှ အကြောင်းချင်းရာကို သိရှိနားလည်၍ လွတ်လပ်သော သဘောတူညီမှုကို တောင်းခံရန်အတွက် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများမှတစ်ဆင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည်။

၃။ နိုင်ငံတော်များသည် ထိုသို့သော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအတွက် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့် ပြန်လည်ကုစားခြင်း လုပ်ဆောင်ရန် ထိရောက်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများကို ရေးဆွဲချမှတ်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ၊ လူမှုဆိုင်ရာ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ဝိညာဉ်ရေးရာ ထိခိုက်နစ်နာမှုကို လျှော့ချရန်အတွက် သင့်လျော် သော အစီအမံများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုဒ် ၃၃

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသ သို့မဟုတ် အုပ်စုဝင်ဖြစ်မှုကို ၎င်းတို့၏ ဓလေ့ ထုံးတမ်းများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများနှင့်အညီ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဤသို့ ဆုံးဖြတ် သတ်မှတ်ခြင်းသည် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ၎င်းတို့နေထိုင်သည့် နိုင်ငံတော်များအတွင်း၌ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်အပေါ် ထိခိုက်ခြင်းမရှိစေရ။

၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်မှုတို့ကို ၎င်း တို့၏ ကိုယ်ပိုင်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၃၄

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် တစ်မူကွဲသော ဓလေ့ ထုံးတမ်းများ၊ ဝိညာဉ်ရေးရာ ယုံကြည်မှု၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ယန္တရားများ၊ အလေ့အထများ၊ ထို့အပြင် တရားစီရင်ရေးစနစ်များ သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်းများ တည်ရှိပါက ၎င်းတို့ကိုပါ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး စံသတ်မှတ်ချက် များနှင့်အညီ မြှင့်တင်ခြင်း၊ ဖန်တီးဖွံ့ဖြိုးစေခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၃၅

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့၏ အသိုက်အဝန်းများအတွင်းရှိ လူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အသိုက်အဝန်းအပေါ် ဖြည့်ဆည်းပေးရမည့် တာဝန်များကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၃၆

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၊ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာနယ်စပ်များဖြင့် ပိုင်းခြားခြင်းခံရသော လူမျိုးများသည် ၎င်းတို့အချင်းချင်းအပြင် နယ်စပ်တစ်ဘက်ခြားရှိ အခြားလူမျိုးများနှင့်ပါ ဝိညာဉ်ရေးရာ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် ဆောင်ရွက်မှုများ အပါအဝင် ဆက်သွယ်မှုများ၊ ဆက်ဆံရေးများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများကို ထိန်းသိမ်း၍ ဖန်တီး ဖွံ့ဖြိုးစေပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ ဤအခွင့်အရေးအား ကျင့်သုံးရာတွင် အဆင်ပြေချောမွေ့စေရန်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း ရှိစေရန်အလို့ငှာ နိုင်ငံတော်များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်၍ ထိရောက်သည့် အစီအမံများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုဒ် ၃၇

၁။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံတော်များ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ ဆက်ခံသူများနှင့် ချုပ်ဆိုထားသည့် စာချုပ်စာတမ်းများ၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် အခြား အပြုသဘောဆောင် စီမံထားရှိချက်များကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ လိုက်နာခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး နိုင်ငံတော်များအနေဖြင့် အဆိုပါ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် အခြား အပြုသဘောဆောင် စီမံထားရှိချက်များကို လေးစားလိုက်နာစေရန်လည်း တောင်းဆိုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ ဤကြေညာစာတမ်းပါ မည်သည့်အချက်ကိုမျှ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် အခြား အပြုသဘောဆောင် စီမံထားရှိချက်များတွင် ဖော်ပြထားသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ယုတ်လျော့စေခြင်း သို့မဟုတ် ပယ်ဖျက်ခြင်းဟု အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း မရှိစေရ။

အပိုဒ် ၃၈

နိုင်ငံတော်များသည် ဤကြေညာစာတမ်းကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေးအတွက် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများအပါအဝင် သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော အစီအမံများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရမည်။

အပိုဒ် ၃၉

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ဤကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးခြင်းအတွက် နိုင်ငံတော်များထံမှ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ အထောက်အကူများကို ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိပြီး နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမှ တစ်ဆင့်လည်း ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အပိုဒ် ၄၀

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံတော်များ သို့မဟုတ် အခြားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပဋိပက္ခများ၊ အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာပါက ဖြေရှင်းရန်အတွက် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အသုံးပြုပိုင်ခွင့်နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ထို့အပြင် ၎င်းတို့၏ တစ်ဦးနှင့် စုပေါင်း အခွင့်အရေးများအား ထိပါးချိုးဖောက်မှုများအားလုံးအတွက် ထိရောက်သော ပြန်လည်ကုစားမှုများကို ရရှိ ခံစားပိုင်ခွင့်လည်းရှိသည်။ ထိုသို့ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ရိုးရာအစဉ်အလာများ၊ စည်းမျဉ်းများ၊ ဥပဒေစနစ်များနှင့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်။

အပိုဒ် ၄၁

ကုလသမဂ္ဂတွင်ပါဝင်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ အထူးဌာနများနှင့် အခြားသော အစိုးရများအပြန်အလှန် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ဤကြေညာစာတမ်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေးအတွက် ဖြည့်ဆည်းကူညီရန်အလို့ငှာ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ အထောက်အကူပေးခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ရမည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော အရေးကိစ္စများ၌ ၎င်းတို့ မပျက်မကွက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန်အတွက် နည်းလမ်းများကို ရေးဆွဲချမှတ်ရမည်။

အပိုဒ် ၄၂

ကုလသမဂ္ဂ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အရေးပြဿနာများဆိုင်ရာ အမြဲတမ်းဖိုရမ် အပါအဝင် ၎င်း၏ အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံ အဆင့်အဖွဲ့အစည်းအပါအဝင် ၎င်း၏ အထူးဌာနများ၊ နှင့် နိုင်ငံတော်များသည် ဤ ကြေညာစာတမ်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအပေါ် လေးစားလိုက်နာခြင်း၊ အပြည့်အဝ လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုကို အားပေးခြင်းနှင့် ဤကြေညာစာတမ်း၏ ထိရောက်မှုအား နောက် ဆက်တွဲ လေ့လာခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ရမည်။

အပိုဒ် ၄၃

ဤကြေညာစာတမ်းတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အခွင့်အရေးများသည် ကမ္ဘာတဝန်းရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး များ၏ ရှင်သန်နေထိုင်မှု၊ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ကာယစိတ္တသုခတို့အတွက် အနိမ့်ဆုံး စံသတ်မှတ်ချက်များ ဖြစ်စေရမည်။

အပိုဒ် ၄၄

ဤကြေညာစာတမ်းတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ အားလုံးကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး လူပုဂ္ဂိုလ်များ တန်းတူညီမျှခံစားပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။

အပိုဒ် ၄၅

ဤကြေညာစာတမ်းပါ မည်သည့်အချက်ကိုမျှ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ယခုပိုင်ဆိုင်ထားသည့် သို့မဟုတ် အနာဂတ်၌ ပိုင်ဆိုင်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးများအား ယုတ်လျော့စေခြင်း သို့မဟုတ် ပယ်ဖျက်ခြင်းဟု အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း မရှိစေရ။

အပိုဒ် ၄၆

၁။ ဤကြေညာစာတမ်းပါ မည်သည့်အချက်ကိုမျှ မည်သည့် နိုင်ငံတော်၊ လူမျိုး၊ အစုအဖွဲ့ သို့မဟုတ် လူပုဂ္ဂိုလ်မဆို ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်စာချုပ်နှင့် ဆန့်ကျင်သော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု တစ်ရပ်ရပ်တွင် ပါဝင်ခွင့် သို့မဟုတ် လုပ်ဆောင်ချက် တစ်စုံတစ်ရာ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် သွယ်ဝိုက်ပေးအပ်သည်ဟု အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊ သို့မဟုတ် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ပြီး သီးခြား လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတော်များ၏ နယ်မြေဆိုင်ရာ စုစည်း တည်ရှိမှု သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို အလုံးစုံ ဖြစ်စေ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်စေ ဖျက်ဆီးခြင်း သို့မဟုတ် ထိခိုက်ခြင်း ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည့် မည်သည့်လုပ်ဆောင်ချက်ကိုမဆို ခွင့်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် အားပေး တိုက်တွန်းခြင်းဟု အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း မရှိစေရ။

၂။ ဤကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးရာတွင် လူအားလုံး၏ လူ့အခွင့်အရေးများ နှင့် အခြေခံလွတ်လပ် ခွင့်များကို လေးစားလိုက်နာရမည်။ ဤကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေးများအား ကျင့်သုံးခြင်းတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ဝတ္တရားများနှင့်အညီ ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားသော ကန့်သတ်ချက်များကိုသာ လိုက်နာစေရမည်။ ထိုသို့ ကန့်သတ်ချက်များ ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ရာတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မပါရှိစေရဘဲ အခြားသူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ် ခွင့်များအား အပြည့်အဝ အသိအမှတ်ပြု လေးစားလိုက်နာရန်နှင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွက် တရားမျှတပြီး ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှု အရှိဆုံးသော လိုအပ်ချက်များကို ပြည့်မီနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ချက် သီးသန့်အတွက်သာ ကန့်သတ်ခြင်းပြုရ မည်။

၃။ ဤကြေညာစာတမ်းတွင် ပါရှိသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင် တရားမျှတမှု၊ ဒီမိုကရေစီ၊ လူ့အခွင့်အရေး များအား လေးစားလိုက်နာမှု၊ တန်းတူညီမျှမှု၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း ကင်းစင်မှု၊ ကောင်းမွန်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် သဘောရိုးဆန္ဒ ဖြင့် ဆက်ဆံမှု အခြေခံမူများအပေါ် အခြေခံ၍ အနက်ဖွင့်ဆိုရမည်။

နောက်ဆက်တွဲ ၃။ မေးခွန်းစာရင်း

၁။	အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားအဖြစ်သတ်မှတ်ခြင်း	ရှိ/မရှိ
၁	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်အား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်း အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် သီးခြား ဝိသေသပြုခြင်း (သို့) အသိအမှတ်ပြုခြင်း (သို့) သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်း ရှိပါသလား။	
၂	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အား ယဉ်ကျေးမှုစုံ၊ လူမျိုးစုံ၊ တိုင်းရင်းသားစုံ စုပေါင်းနေထိုင်သည့် နိုင်ငံတော်ဟု အသိအမှတ်ပြုပါသလား။ သို့မဟုတ် မတူကွဲပြားမှုနှင့် အားလုံးပါဝင်မှုဆိုင်ရာ စံတန်ဖိုးများကို အခြားသော နည်းလမ်းများဖြင့် အားပေးမြှင့်တင်ခြင်း ရှိပါသလား။	
၃	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် ရှိကြောင်း အသေအချာ ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအဖြစ် ခံယူခြင်းသည် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်အပေါ် သက်ရောက်မှုမရှိကြောင်း အာမခံချက် ပေးထားပါသလား။	
၂။	တန်းတူညီမျှမှု ခံစားရပိုင်ခွင့်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု တိုက်ဖျက်ပိုင်ခွင့်	
၄	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှဖြစ်မှုကို အာမခံပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို တားမြစ်ပါသလား။ သို့ဆိုပါလျှင် တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ၊ လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝိသေသသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုပိုင်သည့် အချက်များတွင် ပါဝင်ကြောင်းကိုပါ အသိအမှတ် ပြုပါသလား။	
၅	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် စစ်မှန်သော တန်းတူညီမျှမှုရရှိရန် ရည်ရွယ်သည့် အထူးအစီအမံများကို ခွင့်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်း ရှိပါသလား။	
၃။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး၏ အခွင့်အရေးများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်များ	
၆	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး၏ အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံသားအားလုံးအတွက် အာမခံထားသော အခြေခံအခွင့်အရေးများနေရာ၌ အစားထိုးခြင်း မဟုတ်ဘဲ ထပ်ဆောင်းပေးအပ်သည့် အခွင့်အရေးများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပါသလား။	
၇	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အခြားသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပါသလား။	
၈	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် စုပေါင်းအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ် ပြုပါသလား။ သို့ဆိုပါလျှင် ယင်း အသိအမှတ်ပြုမှုသည် ယေဘုယျ ဖြစ်ပါသလား သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် သီးသန့် ဖြစ်ပါသလား။	
၉	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အမျိုးသမီးများနှင့် အခြား အဘက်ဘက်မှ ထိခိုက်လွယ် အုပ်စုများအတွက် အကာအကွယ်ပေးမှုများနှင့်တကွ ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှမှု အပါအဝင် အခြေခံ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးတို့ကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုး၏ အခွင့်အရေးများနှင့် မည်ကဲ့သို့ ပေါင်းစည်းကျင့်သုံးသင့်ကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပါသလား။	

၄။	ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့် - သဘောတူညီချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်	
၁၀	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် နိုင်ငံတော်တို့အကြား သမိုင်းဝင် ချုပ်ဆိုထားသည့် သဘောတူညီချက်နှင့် အနာဂတ်တွင် ချုပ်ဆိုမည့် သဘောတူညီချက်များ (သို့) စာချုပ်စာတမ်းများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် အချုပ်အခြာအာဏာ (ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်) ၏ အသိသက်သေများအဖြစ် လေးစားလိုက်နာခြင်း ရှိပါသလား။	
၁၁	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်၊ နယ်မြေဆိုင်ရာနှင့် အခြား အခွင့်အရေးတို့ကို အသိအမှတ် ပြုထားပါသလား။	
၁၂	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား ၎င်းတို့၏ နယ်မြေများတွင် သက်ဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများနှင့် အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းပြီး ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ပေးထားပါသလား။	
၅။	ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုခြင်း	
၁၃	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အဖွဲ့အစည်းများကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုပေးပြီး ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များမှ တစ်ဆင့် သော်လည်းကောင်း၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် အစိုးရတို့အကြား အထူး အတိုင်ပင်ခံ ယန္တရားတစ်ရပ်ကို ထူထောင်ခြင်းဖြင့် သော်လည်းကောင်း ၎င်းတို့၏ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးပါသလား။	
၁၄	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်နှင့် ကိုယ်စားပြုပိုင်ခွင့်ကို (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်တွင်) မပျက်မကွက် ကျင့်သုံးနိုင်စေရေးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတစ်ရပ်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ပံ့ပိုးပေးခြင်းများ ရှိပါသလား။	
၁၅	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကိုယ်စားပြု ပါဝင်မှုရှိစေရန် အာမခံခြင်း၊ (အထူးသဖြင့် တရားလွှတ်တော်ချုပ် သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးများတွင်) ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ပါဝင်မှု ရှိစေဖို့ရအတွက် တရားသူကြီး ခန့်အပ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပေးခြင်း ရှိပါသလား။	
၁၇	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရဝန်ထမ်းရာထူးများ၊ သီးခြားလွှတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တပ်မတော်တို့တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ပါဝင်လာအောင် စည်းရုံးခြင်း၊ ခန့်အပ်ခြင်းတို့အတွက် အာမခံချက်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အဆင်ပြေ ချောမွေ့အောင် ပြုလုပ်ပေးခြင်းများ ရှိပါသလား။	

၆။	မြေယာ၊ နယ်မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ	
၁၈	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဘိုးဘွားပိုင် မြေယာများနှင့် နယ်မြေများအား စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများထံမှ မြေကို အတင်း အဓမ္မ သိမ်းယူခြင်းအတွက် ကြီးလေးသော ပြစ်ဒဏ်များ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ၎င်းတို့၏မြေအကြားမှ အထူးဆက်နွှယ်မှုကို အသိအမှတ်ပြုပါသလား။	
၁၉	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ပိုင်ဆိုင်သည့် မြေများနှင့် ပိုင်နက်များ အတွင်း/အပေါ်/အောက် ရှိ သဘာဝသယံဇာတများနှင့် ပတ်သက်သည့် ၎င်းတို့၏ အထူးအခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားပါသလား။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မြေပေါ်မှ သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများအတွက် ၎င်းတို့နှင့် အကျိုးအမြတ် မျှဝေခံစားခြင်းပြုရန် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားပါသလား။	
၂၀	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားပိုင် မြေများ၊ ပိုင်နက်များ၊ အခွင့်အရေးများနှင့် သယံဇာတများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ စီမံကိန်းများနှင့် အခြားမူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း မပြုမီ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအား စေတနာမှန်ဖြင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းပြုရန် သို့မဟုတ် ၎င်းတို့အား ကြိုတင်အသိပေးခြင်းနှင့် လွတ်လပ်သော သဘောထားအမြင် ရယူခြင်း (FPIC) လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆောင်ရွက်ရန် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ထားပါသလား။	
၇။	ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ	
၂၁	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝိသေသများနှင့် အလေ့အထများအား ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းပိုင်ခွင့်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးအောင်ဆောင်ရွက်ခွင့်တို့ကို ကာကွယ်ပေးသည့်အပြင် ယင်းတို့အား အခြားသူများကပါ လေးစားကြစေရန် ပြုလုပ်ပေးပါသလား။	
၂၂	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ဆက်စပ်အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုပါသလား။	
၂၃	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် မိခင်ဘာသာစကား အသုံးပြုပြီး ၎င်းတို့ ဓလေ့နှင့် လျော်ညီသော ပညာရေး ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးပါသလား။	
၂၄	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အစုအဖွဲ့များ၏ အခြေခံ လုပ်ငန်းများ (ရိုးရာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနည်းလမ်းများ) အား ဆက်လက် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးပါသလား။	
၂၅	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းဆေးများနှင့် ရိုးရာဝန်ဆောင်မှုများအား အသုံးပြုခြင်း အပါအဝင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို အကာအကွယ်ပေးပါသလား။	
၂၆	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ ရိုးရာ အသိပညာနှင့် ရိုးရာ ဓလေ့ဆိုင်ရာ ဖော်ထုတ်ဖန်တီးမှုများအပေါ် ဉာဏပစ္စည်းမူပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုပါသလား။	

၈။	ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း	
၂၇	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် ကာကွယ်ပေးရန်အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ကော်မရှင်၊ ဝန်ကြီးဌာန သို့မဟုတ် အခြားသော အထူး အစိုးရအဖွဲ့အစည်းတို့ကို ဖွဲ့စည်းပေးထားခြင်း ရှိပါသလား။	
၂၈	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အလွှာမျိုးစုံဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၌ မည်သည့် အစိုးရအဆင့်(များ)သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများအား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန် အဓိကတာဝန်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားပါသလား။	
၂၉	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ တရားရုံးတော်သို့ လျှောက်လှဲပိုင်ခွင့်ကို အာမခံပေးနိုင်ရန်အတွက် လုံလောက်သော ကျယ်ပြန့်မှုနှင့် လက်လှမ်းမီနိုင်မှုရှိသည့် “တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့်” စည်းမျဉ်းများ ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းပေးထားပါသလား။	
၃၀	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ကိုယ်ပိုင် ဥပဒေရေးရာ ကိုယ်စားလှယ် ငှားရမ်းရန် မတတ်စွမ်းနိုင်သည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အုပ်စုများအတွက် ဥပဒေအကျိုးဆောင်ခ စိုက်ထုတ်ပေးရန် အာမခံချက် ရှိပါသလား။	
၃၁	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အခွင့်အရေးများအား ကန့်သတ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန် ခွင့်ပြုချက်ပေးနိုင်သည့် အကြောင်းရင်းများ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားကာ အဆိုပါကန့်သတ်ချက်များအား တရားရုံးတော်၌ စီရင်ပိုင်ခွင့် ရှိစေရန် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသလား။	
၃၂	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များအား နိုင်ငံတော်က သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးပြီးသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အလိုအလျောက် အသက်ဝင်သည်ဟု ဖော်ပြထားပါသလား၊ သို့မဟုတ် ပြည်တွင်း၌ သီးခြားပြဋ္ဌာန်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသလား။	
၃၃	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တရားရုံးတော်များအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အနက်ဖွင့်ဆို ကျင့်သုံးရာတွင် ပြည်ပဥပဒေများအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ခွင့်ပြုခြင်း (သို့) အားပေးခြင်း (သို့) လိုအပ်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်း ရှိပါသလား။	
၃၄	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တရားရုံးတော်များနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား အနက်ဖွင့်ဆို ကျင့်သုံးရာတွင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အားပေးခြင်း (သို့) လိုအပ်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်း ရှိပါသလား။	

ရေးသားပြုစုသူအကြောင်း

Amanda Cats-Baril သည် International IDEA ၏ အာရှနှင့် ပစိဖိတ်ဒေသ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း ဆိုင်ရာ စီမံကိန်းအတွက် အကြီးတန်းစီမံကိန်းအရာရှိ ဖြစ်သည်။ ဤတာဝန်ဖြင့် Cats-Baril သည် နီပေါ၊ မြန်မာနှင့် ဖိလစ်ပိုင် နိုင်ငံတို့မှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များအပြင် အခြားကိစ္စရပ်များအတွက် အစိုးရများ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် International IDEA စီမံချက်များအတွက် နည်းပညာအထောက်အကူ ပေးအပ်ခြင်းဖြင့် အထောက်အကူပေးလျက်ရှိသည်။

Cats-Baril သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ လူ့အခွင့်အရေး၊ ပဋိပက္ခလွန် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီ စနစ်သို့ ကူးပြောင်းခြင်းတို့ကို အထူးပြုလေ့လာထားသည့် နိုင်ငံတကာရှေ့နေဖြစ်သည်။ သူသည် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အကျိုးစီးပွားများအား မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းအပေါ် အထူးအလေးထားကာ အကြီးစား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် အစိုးရ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များမှတစ်ဆင့် ဤအချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်လျက်ရှိသည်။

Cats-Baril သည် NYU ဥပဒေကျောင်းမှ ဘွဲ့ရအောင်မြင်ပြီးသည့်နောက် နီပေါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဌာနတိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ အရေးဆိုခြင်းနှင့် ချိတ်ဆက်ပါဝင်ခြင်းတို့ကို အားပေးထောက်ကူသော Arthur Helton Fellow အဖြစ် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်မှစ၍ သူသည် UNDP၊ ICJ၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့တို့ အပါအဝင် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအတွက် အာရှတစ်ဝှမ်း ဥပဒေရေးရာ သုံးသပ်လေ့လာခြင်းနှင့် စီမံကိန်းဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

International IDEA နှင့် လက်မတွဲမီ Cats-Baril သည် USAID/နီပေါ အတွက် ဒီမိုကရေစီနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အထူးပညာရှင်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်း၊ ပဋိပက္ခဖြေလျှော့ခြင်းနှင့် ဒေသန္တရ စီမံအုပ်ချုပ်မှု စီမံချက်များကို ကိုင်တွယ်စီမံခွဲစား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများ၊ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုနှင့် ပဋိပက္ခအား ထည့်သွင်းတွက်ချက်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အတွက် အမေရိကန်အစိုးရ အကြံပေးအဖြစ် တာဝန်ယူခဲ့သည်။

သရုပ်ဖော်ပုံရေးဆွဲသူအကြောင်း

Sarrita King သည် တောင်ဩစတေးလျ အာဒီလိတ်တွင် မွေးဖွားပြီး အရှိန်အဝါ ကြီးမားလှစွာသော ကွယ်လွန်သူ ဌာနတိုင်းရင်းသား အနုပညာရှင် William King Jungala ၏ သမီးဖြစ်သည်။ အနုပညာပုံစံများ၊ အတွေးအခေါ်များနှင့် ပုံဖြင့်ဇာတ်ကြောင်းပြောခြင်းတို့ကို ရောနှောပေါင်းစပ် အသုံးပြုခြင်းသည် သူမ၏အနုပညာလက်ရာများ၏ ထူးခြားလက္ခဏာရပ်ဖြစ်လာပြီး ချီးမွမ်းမှုများနှင့် ကမ္ဘာတဝန်း အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ရရှိခဲ့သည်။

ကျွန်မရဲ့ အနုပညာလက်ရာတွေမှာ လူတိုင်းက ကိုယ်နဲ့သက်ဆိုင်တယ်လို့ ခံစားနိုင်တဲ့ အတွေးတွေ၊ ဘဝရဲ့ အစိတ်အပိုင်းတွေကို ဖမ်းဆုပ်ခြယ်သဖို့ ကြိုးစားတာပါ။ ဒီတော့ ကြည့်တဲ့သူအနေနဲ့ ကြည့်နေတဲ့ လက်ရာကို စိမ့်ဝင်ခံစားနိုင်ပြီး ဌာနေလူမျိုးတို့ရဲ့ ယဉ်ကျေးမှုကို နားလည်နိုင်ဖို့ ကူညီပေးနိုင်တာပေါ့။

(Sarrita King)

ခက်ခဲကြမ်းတမ်းသော မြောက်ပိုင်းနယ်မြေတွင် အရွယ်ရောက်ကြီးပြင်းလာခဲ့သည့် Sarrita သည် သူ၏ လူမျိုးဖြစ်သော ဂူရင်ဂျီမျိုးနွယ်စု၏ ရှင်သန်နေထိုင်မှုခံယူချက်အပေါ် နီးစပ်ခဲ့ပြီး အစဉ်မပြတ် ရုန်းရင်းဆန်ခတ် ပြောင်းလဲနေသည့် နိုင်ငံကြီး၏ ဆင်းရဲဒုက္ခများ၊ မျှော်လင့်ချက်များနှင့် အလှတရားကို နေ့စဉ်ကြုံတွေ့ ခံစားခဲ့ရသည်။ အသက် ၁၆ နှစ်တွင် စတင်၍ ပန်းချီရေးဆွဲခဲ့သည်။ သဲတောင်ကုန်းများ၊ လျှပ်ပန်းနွယ်များ၊ အကာသ၊ ဦးတည်ရာ၊ ခြပ်ထု၊ မိုးသည်း၊ မီးလျှံ၊ မြစ်ခြေသဲ စသည်ဖြင့် အနုပညာအာရုံ သက်ဝင်ခံစားနိုင်သည့် အရာရာတိုင်းကို ပန်းချီခြယ်မှုနဲ့ခဲ့သည်။ မျက်မြင်အာရုံကို ဖမ်းစားချုပ်ကိုင်နိုင်သော ဩစတေးလျ၏ ဤ အမှတ်အသားများအား ပန်းချီကင်းဗတ်စပေါ်သို့ ဆွဲယူဖော်ပြခြင်းသည် Sarrita ရင်ဆိုင်ကာ အပြတ်အသတ် အနိုင်ယူနိုင်ခဲ့သည့် စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။

ကျော်ကြားသော ဌာနေတိုင်းရင်းသား အနုပညာရှင် William King ၏ သမီးများဖြစ်ကြသည့် Sarrita နှင့် သူ၏ ညီမတို့သည် သာမန်အဖြစ်ဆုံးသော အရာများကိုပင် လျစ်လျူရှုခြင်းငှာ မစွမ်းသာသည့် စိုလွင်တောက်ကြွသော အရှိတရားအဖြစ် ပြောင်းလဲပုံဖော်ပေးနိုင်သည့် အနုပညာအမြင်ကို ပိုင်ဆိုင်ကြသည်။ Sarrita အား သူ၏ ဖခင်အကြောင်း မေးမြန်းသောအခါ ‘သူရဲ့ ပွင့်လင်းမှု၊ ဘဝအတွေးအမြင်နဲ့ ဇာတ်ကြောင်းပြောပုံတွေကြောင့် ကျွန်မတို့ နှစ်ယောက်စလုံးက သူ့ခြေရာနင်းပြီး သူရဲ့ခံယူချက်အမွေကို အနုပညာနဲ့ ဆက်ပြီးသယ်ဆောင်သွားဖို့ ဖြစ်လာခဲ့တာပါ’ ဟု မှတ်ချက်ပေးဖြေကြားခဲ့သည်။

Sarrita သည် မိမိကိုယ်ကို အနုပညာရှင်အဖြစ် ခံယူနေထိုင်လျက်ရှိပြီး အတိတ်တွင်အသုံးပြုခဲ့သည့် နည်းလမ်းများ နှင့် နည်းစနစ်များကို လက်ရှိခေတ်၌ အသုံးပြုသည့် နည်းစနစ်များနှင့် ရောနှောပေါင်းစပ်ကာ ခေတ်ကာလ မျိုးဆက်အားလုံး ခံစားမွေ့လျော်နိုင်မည့် အနာဂတ်ဟန်တစ်ရပ်ကို ဖန်တီးလျက်ရှိသည်။ ‘အစက်ချရေးဆွဲခြင်း’ သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အနုပညာရှင်များ ရှေးယခင်ကတည်းက အသုံးပြုခဲ့ကြသည့် အစဉ်အလာတစ်ရပ် မဟုတ်ကြောင်း ဝန်ခံခဲ့ပြီး အခြားနည်းစနစ်များနှင့် တွဲဖက်အသုံးပြုကာ ထိုသို့ပေါင်းစပ်လိုက်သည့်အခါတွင် သူ၏ ခေတ်ပြိုင်လက်ရာသည် ကြည့်ရှုသူအား ဆွဲခေါ်သွားနိုင်သည့် ခံစားချက်တစ်ရပ်ကို ပေါ်ထွက်လာစေသည်။

သူ၏ အနုပညာဟန်သည် ကိုယ်ပိုင်ဟန်ဖြစ်ကာ ဩစတေးလျတွင်သာမက ကမ္ဘာတဝန်း ဥရောပ၊ ကနေဒါနှင့် အခြားနေရာများတွင်ပါ ချီးမွမ်းလက်ခုပ်သံများကို ရယူနိုင်ခဲ့သည်။

ကြွယ်ဝများပြားသော ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အနုပညာရှင်များ၏ နည်းလမ်းများကို ခေတ်ပြိုင် အမြင်ခံယူချက်များ၊ နည်းစနစ်သစ်များဖြင့် ရောနှောပေါင်းစပ်ပြီးနောက် Sarrita သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အနုပညာဟန်သစ်တစ်ရပ်ကို ဖန်တီးနိုင်ခဲ့သည်။ သူသည် အသစ်သောအရာများအား ကမ်းလင့်ကြိုဆိုခြင်းနှင့် ယခင်တည်ရှိမှုများအပေါ် သစ္စာစောင့်ခြင်းကို ပေါင်းစည်းရန်ကြိုးစားခဲ့ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား အနုပညာသည် အတိတ်နှင့်သာ သက်ဆိုင်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ လက်ရှိအခိုက်အတန့်နှင့် အနာဂတ်တို့ကိုပါ ခြယ်သဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ကြောင်း လက်တွေ့ပြသလျက်ရှိသည်။

မျိုးဆက်သစ်ဆိုတာ ရှေ့မျိုးဆက်တွေက ကိုယ့်ရှေ့မှာချပေးသွားတဲ့လမ်းကို ခံယူဆုပ်ကိုင်ပြီး ဆက်လျှောက်လှမ်းဖို့ တာဝန်ရှိတယ်။ ကျွန်မအနေနဲ့ အနုပညာလက်ရာတွေကို ဖန်တီးပြီး ဝေမျှဖို့ တွန်းအားပေးတဲ့အရာကတော့ ကမ္ဘာကြီးကို ကျွန်မတို့ရဲ့ ကြွယ်ဝလှတဲ့ ဩစတေးလျ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အမွေအနှစ်တွေအကြောင်း တွေ့မြင်သိစေချင်လို့ပါပဲ။

(Sarrita King)

International IDEA အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့ (International IDEA) သည် ဒီမိုကရေစီကို လူသားတို့၏ ဘုံရည်မှန်းချက်နှင့် ရေရှည်တည်တံ့နိုင်သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် လမ်းတစ်ခုအဖြစ် ကမ္ဘာတဝန်းတွင် မြှင့်တင်ရန် ရည်မှန်းချက်ချကာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သော အစိုးရများ အပြန်အလှန် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို အဆင့်အသီးသီး၌ တည်ဆောက်ခြင်း၊ ခိုင်မာလာစေရန် အားဖြည့်ခြင်းနှင့် ဘေးဆီးရန်ကာခြင်းတို့အတွက် ထောက်ပံ့ကူညီပေးခြင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ မျှော်မှန်းချက်ရူပါရုံမှာ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ပါဝင်လုပ်ဆောင်သူများနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများတွင် အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှုနှင့် တာဝန်ခံမှုရှိကာ ရေရှည်တည်တံ့နိုင်သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို လူသားအားလုံးအတွက် ဆောင်ကြဉ်းဖော်ဆောင်ပေးနိုင်သည့် ကမ္ဘာလောကတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ လုပ်ငန်းများ

ကျွန်ုပ်တို့သည် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာတွင် အဓိကနယ်ပယ်သုံးခုကို အလေးထားဆောင်ရွက်ပြီး ၎င်းတို့မှာ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ နှင့် နိုင်ငံရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သည့် နယ်ပယ်များအားလုံးတွင် ကျား-မ ရေးရာနှင့် အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှု၊ ပဋိပက္ခအား ထည့်သွင်းတွက်ချက် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ရေရှည်တည်တံ့နိုင်သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို တစိုက်မတ်မတ် ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ပါသည်။

International IDEA သည် ကမ္ဘာတဝန်းနှင့် ဒေသတွင်း ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ ဦးတည်လမ်းကြောင်းများအား စိတ်ဖြာ ခွဲခြမ်းမှုများ လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အလေ့အထများအပေါ် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက် အသိပညာများ ဖန်တီးခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်နေသည့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအား ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာ နည်းပညာအထောက်အပံ့ ပေးအပ်ခြင်းနှင့် စွမ်းရည်မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီ နှင့် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ လူထုအကြားဆွေးနွေးငြင်းခုံခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်ဆက်နွှယ်သည့် အရေးပြဿနာများအတွက် ဆွေးနွေးပွဲများ စီစဉ်ပေးခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာ နေရာများ

ကျွန်ုပ်တို့၏ ရုံးချုပ်မှာ စတော့ဟုမ်းမြို့တွင် တည်ရှိပြီး အာဖရိက၊ အာရှနှင့် ပစိဖိတ်၊ ဥရောပ၊ လက်တင်အမေရိက နှင့် ကာရစ်ဘီယန်ဒေသတို့တွင်လည်း ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတွင်းရုံးများကို ဖွဲ့စည်းလည်ပတ်လျက် ရှိပါသည်။ International IDEA သည် ကုလသမဂ္ဂအတွက် အမြဲတမ်းစောင့်ကြည့်ပါဝင်သူဖြစ်ပြီး ဥရောပသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းယန္တရားများ၌လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပါသည်။

<https://www.idea.int>

အခြေခံဥပဒေပါ ဌာန

တိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာနည်း

သည် အသုံးပြုသူများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်း သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်ကို ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများ ရှုထောင့်မှ ကြည့်မြင်ဆင်ခြင်ကာ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာနိုင်စေရန် အထောက်အကူပေးပါသည်။ မေးခွန်းစဉ်များ၊ ရှင်းပြချက်တိုများနှင့် ကမ္ဘာအနှံ့ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှ ပြဋ္ဌာန်းချက်သာဓကများကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ဆန်းစစ်လေ့လာရေး နည်းလမ်းသည် အသုံးပြုသူများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းစာသားကို ဖတ်ရှုရာ၌ လမ်းညွှန်ကူညီကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းစာသား၏ အသုံးအနှုန်းနှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို စနစ်တကျ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ အဆိုပါပြဋ္ဌာန်းစာသားတွင် ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို မည်မျှခိုင်ခိုင်မာမာ ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားသည်ကို ဆန်းစစ်လေ့လာနိုင်ရန် လမ်းခင်းပေးသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံတစ်ခု၏ စံတန်ဖိုးများနှင့် သမိုင်းကြောင်းတို့အပြင် အနာဂတ်အတွက် အကောင်အထည်ဖော်မည့် ရည်မှန်းချက်များကိုပါ ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားသည့် မျှော်မှန်းချက်ကို ရှင်းလင်းတိကျစွာ ချမှတ်ပေးသည်။ နိုင်ငံ၏ အမြင့်ဆုံးသောဥပဒေအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံနှင့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများကို သတ်မှတ်ပေးကာ နိုင်ငံရေးအာဏာကို ခွဲဝေပေးပြီး အခြေခံအခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြု၍ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံသားများနှင့် အစိုးရများအကြားမှ ဆက်ဆံရေးကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ပေးသည်။ ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကဲ့သို့ သီးခြားအုပ်စုများအတွက် အခွင့်အရေးအခြေပြု ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်းများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သွတ်သွင်းပြဋ္ဌာန်း၍ အဆိုပါအုပ်စုများနှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ပိုမိုကောင်းမွန်ထိရောက်စွာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နိုင်သည်။ ဤအခွင့်အရေးများကို လက်တွေ့တွင် ပိုမိုအကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် အထူးတာဝန်ပေးအပ်ထားသည့် အဖွဲ့အစည်းယန္တရားများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ခြင်းဖြင့် ပိုမိုထိရောက်သော ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

International IDEA
Strömsborg
SE-103 34 Stockholm
SWEDEN
Telephone: +46 8 698 37 00
Email: info@idea.int
Website: <http://www.idea.int>